

શેઠ સાહબની દુઆ

જનાની જાત છે “ઉત્તુનો પટ્ટો” માર મને !
 રૂપાળા લોકથી અત્રાહ તું બચાવ મને !
 બતારી દાર કહે છે તે “ચાચા જન” મને,
 એ “દેશી મેમ”થી અત્રાહ તું બચાવ મને !
 વડું દુઆ છે એ તારી જનામમા અત્રાહ !
 “બચાને ખીચડી દેજે અને ખુલાવ મને !”
 દયાથી તારી છે આશા તો ઓનરેબલની,
 પણ ખાનસાળ કમ્ન હાલ તું બનાવ મને !
 અનાજ પાણી તો તારી દુઆથી છે કિતું,
 તું ધામધેડ અને ખાડ બસ અપાર મને !
 ફજેત કરતો ફરે છે જહાનમા મુજને,
 એ “શેખઅદલી”નું મોહું નહિ બતાવ મને !

—“શેખઅદલી”

૭૮૮
 ૭૩૨

મિરવા

સાપ્તેમ્બર

૧૯૪૨

ત્રી

“મહાશી” સદેરી.

અનુક્રમણિકા.

વપ્રથમ મૂલ્ય.	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ
નિવેદન	ત્રી	૧
ઈસ્લામી શિક્ષણ (કુર્બાન)	મૌં અ રહીમ સાં	૨
” ” (હદીસ)	” ” ” ”	૩
આસાદી દુનિયા	‘એકાર’	૪
મેલકિત	સપાકક	૮
પ્રાં	રા વણુગરો	૧૬
ઈસ્લામી સમાજનો તારના	એક મુદ્દમદી	૨૧
રસીકાર-સમાજના	સપાદ	૨૪
દીદારે રસૂન (સાન)	રિદાઈ-સાબેરી	૨૫
લખાર દિદમા મુરિનમો આવા	ઈસ્માઈલીઆમી	૨૬
મિદિના સમાજ	‘શફિન’	૩૧
પિયા મિલન	‘ત્રી’	૩૮
મુન્ને માલિક	સાબેદ લખારી	૪૫
કવિ હાતી	મહિવાલ અનમોરી	૪૯
એલમરી (કુકો પાતી)	છ એલ મુરુદા	૫૧

વાર્ષિક લગભગ-દિ-દ અને રસીકાર રા ૪, અર્મા રા ૫, પરદેસ રા ૬

કુક નકલ પાચ આના

“કારના” ૨૨ અ એક મહીનાની લાગીબ પદમીએ પ્રગટ થઈને તેજ દીવસે પેષ્ટ કરામા આવે છે એપર ઉપર પ્રગટ નબર દમેશા લખનામા આવે છે પત્રવ્યવહાર વેળા તે લખના ચક્રો નહો અક નહો મળતા ॥ ફરિયાદ દિદના પ્રગટએ તા ૨૫મી સુધીમા કરવી

પુસ્તક એ હુ + અ ક ફ લો

જીવનના દરેક ક્ષણમાં અને તેના હળીએવાડના વગીનાથી 'કારવા' આ કટોરડીના સમયમાં તથા વધુ પૂર્ણ કરી એવા વર્ષમાં પ્રવેશ કરે છે પૂરોપના લડાવનો જન્મ થયો તે માથેન 'કારવા'નો જન્મ પણ થયો યુદ્ધની કટોરડીએ જન્મન મોરનાના સાતાવ જુમા થેરી લીધું જીવનની બંધીય જીવનના ધામીય મોથી જનતી ચારી અને કેટલીક તો છેકજ અપ્રાપ્તન મરી છે, એના કાળમાં 'કારવા'ની ઉત્તેજ પ્રગતિ કરનાની અમારી અનિનાયા મનની મમાન ન્દી ગઈ છે

મહા મુગીયને 'કારવા'નું જીવન અમે ટકાવી નાખ્યું છે આ ભવકાનધ નદાનું તો જાનવેન પ્રાપ્તી ? અમે આમ કરીશું અને અમે તેમ કરીશું ના દુઝાકાતો નેક અમે માર્યાન નથી છતાય સામાજિક, ધાર્મિક, દલિદામિક, કે રાષ્ટ્રીય સેવાના અગાધ ધણા નેક અનુગમન મરી ગયા છે અને તે માટે કારવા બાજ્યને દોષ દેરા કરના હીટનને માથેન એ દોષનો દોષનોય બેનામક દોષી નનય ! એણે યુગેપતે ગામરજ આગવોય ન હોત ને આપણે દુખી પણ થયા ! દોષ

પણ હવે શું ? ગયા વખતના ગ્રામ્ય રહસ્ય એ કથાનું કામ છે ભાપિ માટે મહત્તમ પગના ભગ્ના પહેલા વર્તમાન સુધારવો એજ અમારી પડવી ફરજ છે તથા વગમન વધ પૂર્ણ થયા પડી પણ 'કારવા' વાપિક નજીમેની ખોટ ખમીને આગમ ધણી રહ્યું છે દિદ નદા 'કારવા' હવેનક શકે એમ નથીન ફક્ત દિદમાન અને તેપણ મુન્નિતમ સર્વમાન એમ મામિકના વાયક કેટલા ? 'કારવા' કામનું હોય અને તેની હસીની વાયકોને જરૂર જણાતી દોષ, તો 'કારવા'ના માહિત્ય ગસિક હમદદી આહકો, અને વાયકોય દ્વારા ૧૦૦ પ્રાદેશ વધારીને 'કારવા'ની ખેડનો ખાડો પુરી ગઈ છે ઉત્તેજના અનાવેન ધણા મુન્નિતમ ગાસિમે આ અગાઉ મરી ગયા છે 'કારવા'ને એ મને મગ્ન નથી, મ વા દેવ નથી, નેથીન અમારા ને તમારા દુગ્ધ બાને અને કરીમે છીએ ખુદ અગને અને તમને નેક તૌશી અના કરે ! આપીત

—તત્તી

ઈસ્લામી શિક્ષણ

રમૂનુ નાક સનબુ ફરમાન (દલીલ)
મૌલાના અબ્દુલ્હીમ સાદિક સાહુ.

૩

(૨૧૧) રસૂલુલ્લાહ (સલૉ)એ ફરમાવ્યું કે કોઈ પણ સોના-ચાંદીનો માલિક જે તેની ઝકાત નહિ આપતો હશે તો કયામતને દિવસે તેને અગ્નિમાં ગાળી પતરૂ ખનાવવામાં આવશે ફરી તે જહન્નમની અગ્નિમાં પીકાવવામાં આવશે ને તેનો કામ તેની પાસળી, કપાળ અને પીઠ પર દેવામાં આવશે જ્યારે તે પતરા ઠકા પડી જશે તો ફરી પીકાવી કામ દેવાશે આ અઝાબ તે દિવસે થશે કે જેનો અદાએ પચાસ હજાર વર્ષનો છે તે એટલા સુખી કે બનાજીનો ફેસલો થઈ જશે ફરી તેને તેનો માર્ગ દેખાશે કા તો જન્મત તરફ કા તો દોઝખ તરફ (મુસ્લિમ શરીફ)

×

×

×

×

(૨૧૨) રસૂલુલ્લાહ (સલૉ)એ ફરમાવ્યું કે જેને ખુદાએ માલ આપ્યો અને તેણે તેની ઝકાત નહિ આપી તો કયામતના દિવસે તેનો માલ ગળે સાપ ખનાવી દેવામાં આવશે જેની બને આખો પર બે ચિન્હ હશે અને તે તેના ગળાનો તોફ બનશે. પછી તેના બન્ને જડબા પકડીને કહેશે 'હુ તારો માલ છુ હુજ તારો ખબનો છુ' પછી આવે આ આવત પદી, વલા યદ-સબ નલ્લજીના યબખલૂના (જુખારી)

×

×

×

×

(૨૧૩) રસૂલુલ્લાહ (સલૉ)એ ફરમાવ્યું કે બાધીને ન રાખ, નહિ તો ખુદા પણ બધ કરશે અલ્લાહના માર્ગમાં યથાશક્તિ આપતો રહે બાધીશ નહિ, નહીં તો ખુદા પણ બાધી રાખશે અને ગણીને માલને ન રાખ નહીં તો ખુદા પણ તને ગણીને આપશે (મહીદીન)

આવાજની તિલાંકુલોમાં લોકો મહેલે છે કે કામગીરી હોડીથી દરિયો ન તરવે, પણ પેપરવાળાઓને તો કામગીરી હોડીઓથી જ દરિયો તરવે. પહેલે છે લોકો કે સોમકાળી હોડીઓ કરતાં એ કામગીરી હોડી વધુ કારગત પીરડે છે અને જીવોને તેરીજ તો સરકાર પણ એ કામગીરી તકનાદી હોડીઓ હાથેસા ઉપર પથ જીવી જીવી જાતા પ્રતિબંધો મૂકી દેતા છે અને તેથીજ તો કેટલાક હોડીયાળી નારિયાંને આગી જોઈને પોતાની નારીઓ પોતાના હાથે દુકાની દીધી છે. તો કેટલીક નારીઓ કામગીરી અંતરને લીધે ઉધી વળી કે માગ જતી અંતરે પેપર જગતમાં લગભગ દુકાન ઉભો કર્યો છે બીજા પી વાન શા માટે કરીએ? કારણ? પણ કામગીરી મોખારી અને અંતરને કારણે દરેક “દામગ પગ ટકોના ર્થી” જની દશામાં છે” એક તરફ આફ્રિકાની દિશા લગભગ બધું થઈ ગઈ છે અને બરમાની દિશા તો સાવ બધું થઈ ગઈ છે જેથી ‘મરવા’ની આર્થિક અંગે અને જાહેર આર્થિક પીડે દર થઈ રહી છે અહીં રેશન રકના કે જથ્થા કૂટરા માટે હું આ લખતો નથી, પણ જે અર છે તેજ કહી રહ્યો છું હીટલરની લાગણી રૂપિ હોળીમાં આપું જગત દોમાઈ રહ્યું છે, ત્યાં બીજાર કારના’ થી રીતે નવી શકે? સોમને સંસ્થાનાય સાખા હોય, ત્યાં સાચાની

કોને પડી હોય? જાણ લોકોનાંઓની જાન વધતી જાય છે અને સાચાની બૂબા ઉર ની જાય છે ત્યાં સુધી મરના જે પીચદ કરીનેય “કારના” નું ગાકું ગમડાંએ જઈએ છીએ સાહ્ય સમિત મિત્રો અને ‘કારના’ પી દરતીથી યુગ્મતની કંઈ પણ સદિત્ય સેના થઈ રહી છે એલુ માનનાર વાગા પીવાળા વાગેલા ‘કા ના’ પી પ્રથિમા પોતાનો ફાળો નોધાવે એ આશા અસ્થને નથીજ

પ્રિય સાચો, ફરજ તાજે ગામ લાગી ને લિઆગ તો રીમ લાગી એસા આ દગ-ઝાંઝ-ઝાંઝા જમાનામાં તો શું નખતું તેજ-રુમજ પડતી નથી? સરખા પડે દળીએ તો દેશોહી દરીએ છીએ સંકાંધી વિરુદ્ધ કલમ ઉઠીએ તો હિંદ લાગુ રહે અગરગરી જેમ મો ફાડીને ઉઠે છે, ત્યારે દવે લખતું શું? ધાસનેનની લાગમારી ખાતી અંતર અને અનજની માગારી પર તો થઈ થઈ લખાઈ અથુ! દવે તો લીંડાના લાગમાણુ લાન, કટોલા કે કોરેના, વે મળ્યા કે જટાકા સમીયા કે મકાઈ બૂટા પર ત નીતી નોધો લખવાને જમાને આવી ગયો છે પણ તે પર લખેય શું લાગુ પાડે? માછીયા કે અકાને પગ તેની સીધી અસર થયા પી નથી એ મોઝ કંઈ પેપર વાળીને લોખા પી સાક ખાના પી રીતે પપાળ ચાના થી! રેડી લીનવીયો ફાળાવિ, ને

શાકલાલ ખૂબ ખાઓની વાતો કરે છે કળના વહેપારીઓ તથા શાક-લાલરામા કાઢીયા-ખકાનોને ઉત્તેજન આપતા નહિ, પણ નિઃશીન્સનુ તત્ત્વ પ્રગટતા દેહમાં વધે એ માટેની એમની ચળવળ છે અર! પણ જ્યાં લોકોના ગજરામાથી નિરાશીન્સનુ તત્ત્વ થકી ગયું છે, શાકલાલ ખરીદરાના મેઢીયા ની ગયા છે, ત્યાં શુ થાય? લુપ્તી લાખરીના વાધા દેગમાં ફેરફેર જાણાય છે, ત્યાં નિઃશીન્સ ખાતર શાક ખાનાનું કયાથી પાલવે? આ ખેતી પ્રધાન દેશ કેટલી પ્રધાન થઈ ગયો છે કે શુ? ત્યો હુ તો વાનો કરતોજ રહી ગયો, ને સીક દરાવાદના નશાનવ કૂટના શોધકોએ તો હદ કરી છે કે “રોજનુ એક એ વે ગણુ ખચાવવાથી જાપાનને દૂર ને દૂર રાખી શકાશે?” આવી મોઘ અદત દિદ જોટની મગફળી ન કરે એટલી ઓછી છે।

હવે હીટલરની દેટ જોઇએ ફ્રાન્કોઝ ગજ પ્રમાણે કોંસસ અને રાનથીએડ તરફ દોડી રહ્યો છે પણ સામે ડીમે શીકા હજી તૂટી પડ્યો નથી ગમે તેમ કરીને પણ પીડેહકોની નામોશી વહેરીને પણ રસીયન બરફરને ખચાવી રશિયાનુ નાક જાળવી રહ્યો છે જર્મન કેઝરની ધાર કરતા રશિયાનુ નાક મજબૂત નીકળ્યું છે ખૂબીની વાત એ છે કે એને સરદી-સણખમ પણ થતુ નથી જર્મનો બાહુ દોડી દોડીને રોટલી ઝોડના પાધરમા આપ ને ચાકી ગયા છે અને રેઝર તરફ રશિયન સરદાર જારત ઝુકાવે જુમળ્યું છે બરાબર લાગવેર સોમદી મારી રશિયાનોએ મધને મોરચો ગરમ કરી દક્ષિણના જર્મન ધાકને ચોભાગ્યા છે જેથી હીટલર પુન વિચાર કરતો થઇ ગયો છે જર્મન પ્રજાને અપીન

કરી લગાઇની વેદી પર વધુ માનવ બકરા થેટની લેટ ધરવા બરાડા પાડી રહ્યો છે જગતની નરીન રચનાની પુન આગ પોકારી છે જગતની સરકૃતિને મસાણુ કે કપ્પરતાનના રૂપમાં ફેરવવાની રૂઝીયા વોપણુ કરી રહ્યો છે મેન ગર્જના પડી માનહુ તૂટી પડે તેમ એ મસ થયા મિસરને મોઝવે નવા બાલર II બોનોગ કેમી પડે છે તે જગત જોઇ છુ છે હ્યો રોમેલની નિષીટ ઉખડતા ઉખડતા ખચી ગઇ છે। આમ અધાય પોતપોતાના રાજદ્વારિ પેતરા ભગી રહ્યા છે ત્યારે આપણે તો તથુરો હથમા લઈને ગાતાનુજ બકી રહ્યું ને કે,

“સખ કરતે અપની અપની,
કયા માયા કોઈકી ને નહિ,
સખ કરતે અપની અપની

કોંગ્રેસની ભેસો માયા મારીને સરકારી ડગાઓમા ઘુસી ગયા, પછી લોકો લીગ તરફ લખતા હતા, પણ લીગે દરામા તદ્દાર વીઝી હતા લને લાતો ફાવ કયા પછી આની હોદ્દ મહસલા તો તેણે પણ રાખેના મુજબ હાથમા તદ્દાર મારી છે વર્તમાન પરિસ્થિતિ પર જાણતા લીધા, સગર ઉપર દીકા કરી, એને સાથે સાથે દીકા કરી જોઇ છે નિભાવી મુશ્કેલ એ પણ સાખીત કયુ દિદની આઝ-દીનો તાકાદે જાહેરાત કરવાની માગણીએ કરી નાખી, પણ આઝાદીનો તવાર એ દરે વરસ થયા મ્યાનમા પડી કટાઇ ગઈ હોઈ એકદમ એમવા જતા મ્યાન તૂટી જવાનોય સહાય ખરોતે। ગુદખાના અને રક્ષણખાતા II દ્વતરે દિદીઓને સોપામાં માગણી કરી, પણ એ દ્વનરોની ઉપરના પિલાપની પુઝ અને લાલ પટોએનુ શુ? અને કારોમારીના સપ્ત્યુ 1૬દી કરણનીય વાતો વધરી, પણ

એ બધા બાકરણને પ્રથકરણ એમેરીના નથી કરણ આગળ ગોળણી બન છે તે સુ ૨ ગિચારા લોરનને હડી જેવા રાજવારી એ ડીન બપકર સમુનેય કાષ સભાગતું નથી લ બીજનું તો સુ ગળુ ૨ સર નૂનની પાત્ર ભગનાની યોગતા અને તેની ઉપર ટાકુ પછી રેડતુ સર જગદીગનું નિવેદન એ જેટના માથ એ લા મનનું પ્રર્શન કરે છે તેની પપુડી સરખાના ઢોન તાસના સૂ મ કાષ સ મળતું નથી અને માયલીયાજ તે મહે કે કે મધીનો અહિસાનો અદેશ નાકા કા જનના બન છે ૨ મધીજીની સાથે અહિસા પણ નજરફ થઈ છે અને આગેનાનો અભાવે ૧ ધર્મી વિનાના દોર સુન જેવી પરિસ્થિતિ પ્રનર્ત રહી દેશમા ભગેડ થાય ત્યા શી નવાય ૧ લોજાની ધમાતને પોનીસની કમલવધી દેશનું વાતાવરણ ચાત થસને બદલે હજોગાઈ રહ્યું છે હવે તો રૂએટ, સ્ટેબીન કે ચામ જેવા વચ્ચે પડે તો ઉકળાટ શન થાય એરી આશા રખાય છે હાલ તો જાલ સરહણને બદલે આતરિક રક્ષણમા દેશની મીનીમીની પોનિસ ગુચાર્ડ મધ છે જેમજે છીએ એ ઉટો હવે કમ બાગ્યએ કરનટ લે છે ૨

કાણ કહે છે કે હેડના બેવરાથી આલ ફાટતું નથી ૧ જુવો ધરતીના પગમા પડ્ય પડ્યા કે મોરી યા મ રમા સુના સુના ફાટુર મદાશયો છડી પોકારે છે ત્યારેજ અલ ફાટ છે ને વરસાદ તૂટી પડે છે ૧ સર-રામર-રામી આપર અને સર-રામર-રામી મૂ રીયારના નિવેદનોને જીગ રાજુનાદી પત્રો ભને મેડનું નિવેદન સમજતા હો ૧ પણ એ નિવેદનોમા અલ તોડાની શક્તિ છે ૧ રૈયની નિવેદન ૧જ

આગેકરની દનીન ૧જ અને સર નૂનની નવીનતાવરી વાળીને ભને મીગ લોકા દેડનાની પાચમેરી ૧ જુમાર સમજતા ગાય પણ અમે તો એકમ માનીએ છીએ કે એ દે મા આલ તોડયા વિના પાલ પડતાના નથી ૧ પછી આલ મદાય કાય જેતુ જાડ ન હોય ને રમર જેતુ રિથતિ સ્થાપ હેય ન તેમા એ ૧ ચરા દે માગો ૧ શુ દે ૧ ૧જી નેકા તો ૧ ૧ છે કે

મિનાડી ૧ મુલાથી ચિમ તૂટી હતા નથી પગ માસ સંકર તો કલ છે કે મોરેમના કહેવાથી ૧ રિજળીના તર દેનીને ન રેલ ૧ પાટા વગેરે તૂટી ગયા છે ૧ અનજત આથી ૧ એસને મિનાડી સાથે રાખાઈ છે, પણ મોરસની મદાસમિતિનો હાવ એ કાયજામાની નીકળેની મિનાડી જેવા ૧ સત્કારી દ્રષ્ટિએ સાજીર ગયો છે ૧ અને તેથીજ તો પછી એ મિનાડીને કાયજામા ધાનવાનો પ્રવતો સરકાર કરી રહી છે ૧ અને તેથી મિચારા ઉદરો જોકદમ એનમા આવી ગયા છે ૧ લાલ મત્રી એમેરી તો જાપરા પર ચરીને કહે છે કે વચસરોયી વડી કરે ૧ દીના અગીયારે અગીયર દિની આસપાસેની મોર છાપ પડીજ નો રમે દમન કહો હો તે અમે સર કધું છે ૧ ટેને કે દિદી આગેનાનો કહેવાથીજ અમે ૧ મે સમી મિનાડીને પુન કાયજામા ધાની છે દિદી આગેનાનો એ વિરે પૂજય છે, તો તેએ જનામ આપવાને બદલે આપ મિચોની એનેગે હમ ૧ નો એર ભજની રવા છે ૧

આ વેગા કારનાની તણુ રરસની કાર કાદિતું સરનાથ મદવાની અમે જુવો રીન અખધાર કરી હતી અમે ધણાય વચકોને મેદા મેદ પૂજ્ય હતુ તેનું તારણ એ આગુ

છે કે લેખક સમુદાય અને હાલેડી ચાચક વર્ગ અને તેમણે ખાસ સાદિલ્ય રસિક યુવાનો 'કારના' મા 'આત્મજી દુનિયા' 'પેક' એકદિન, તેમજ ઇનર સાદિલ્ય પ્રતિના લેખો તેમજ નવનિકા અને કાવ્ય પ્રદેશનેજ 'કારના' નું મુખ્ય અગ્ર સમજી તેને વિસ્તૃત કરવાની સલાહ આપે છે, ત્યારે ગ્રામ્ય વાચકોનો ધર્મ-પ્રેમી મોટો સમુદાય 'કારના', 'કુર્ચાન-દરીસા' જેવો, 'અન્ન-ઉન દુરન' જેવા ધર્મિક લેખો મિત્રાચ પીનુ વાચકોનું લાભેજ પસંદ કરે છે આમ કારનાનો વાચકશ્રેણી જે વિભાગમાં વહેંચાય ગયો તેજ બનેલ વિભાગોને મગીન મનુષ્ય આપી ચોથા વરસમાં એનો વચનની દ્રષ્ટિએ સગીન નિકાસ કરી 'કારના' ને જે

પદ્ધતિ ૧૭ ચાલે છે તેજ રીતે આગળ ધપાવવાનો અમે નિશ્ચય કર્યો છે ખુબ અમને કામગીરી મોઢાગી સમે ટકરાવી દિમત, અને તમને ગ્રાહક બનવાની તૈકિક આના કરે એટલે બસ

—: એક સૂચના. —

અનેકવાર સૂચનાયા છતા, અને આટલા યોગે પ્રક-ગો પ્રગટ થયા છતા, કેટલાક લેખોને દરિએ અનુવાદ હોય તો અનુવાદ, કે સૂચિત હોય તો સૂચિત લખતા સમયે જે તેમ ન થયું તેજ

—તરી

દાકદ ઉલુમ મદ્રેસા અશરફીયા અરબીયા રહેરનુ વાર્ષિક ઇમતેહાન

તા ૧લી માખાન ૧૩૬૧ હિ મુનામિક તા ૧૫લી ઓગસ્ટ ૧૯૪૨થી તા ૭ સાયાન ૧૩૬૧ હિ મુનામિક તા ૧૭મી ઓગસ્ટ ૧૯૪૨ સુધી મન્કુર મદ્રમતુ વાર્ષિક ઇમતેહાન થયુ અબીની ઉચી કસ સોનુ ઇમતેહાન મીમદ્વાના મોવાના અદમદ જુરકમ સાહેબે ત્યા મોતાના મોદમદ ઇદગીમ સાહેબ મુદ્દિસ બનેઆ ગ્રબેન અને મોવાના સાદ રમુનવદ સાદેગ મુદ્દિસ મતલ ઉનુમ મુતલો લીડુ હતુ બીજી અરબી અને ફારસી, તેમજ હિંદીનામોનુ મોતાના અમ્દુરફીમ માદીક સાહેબ રહેરી, અને મોતાના હદેજ અમ્દુરફીમ ઇમાન બળી મમ્દદ રહેરમે લીડુ હદેજ યનાગ હાકશમેનુ ઇમતેહાન જનાગ હાદેજ સાહેબ સાહેબ મદેરી ત્યા હાદેજ એયુગ યાડુગ નાવા સાહેબ અને હાદેજ અલી આગેફ અલગ સાહેબ રહેરીએ લીડુ હતુ ત્યા નાજેગ પદનારા હાકરાએનુ ઇમતેહાન કારી મદ્દુન અદમદ મહેમ મુદ્દિસ મદ્રેસા અન્નુમને કપામ મદેર અને હદેજ કાસમચલી મુદ્દિસ મદ્રેસા કિનાગ મદેરમે લીડુ હતુ અબી ત્યા ફારસી પદના ૧ ફન સા (૬૦) દુનગાએએ ઇમતેહાન આપ્યુ હતુ અને હિંદીમાં પદનાગ કુ (૩) દુનગાએએ ઇમતેહાન આપ્યુ હતુ. જેમાથી ચલુ સ લમા ખુદાના ફત્વથી ૧૫ હાકરા હાદેજ યવા છ નાજેગ પદનારી કલાસીમા રમ્દિના હાકરા હાકરા ગએ મળી કુન ૧૮૫એ ઇમતેહાન આપ્યુ જેમાથી ચલુ વર્ષ મા ૨૧ હામગએએ કુરઆન શરીફ ખતમ કર્યુ અને દરેકને પા (૦૧) રીપાગે મોટા કરારનામા આગ્યો છે ખુલપાક ૧૧ ફત્વથી ઇમતેહાનનુ પરિણામ થયુ આજ ઉનુમ છે મન્કુર મદ્રેસાની મેડિંગમા ચાલુ વર્ષ મા ચુલશન ૧૧ પચાસ પૈડેગે હતા જેમનો તમાન અર્થ મદ્રેસા ફત્વમા કરારનામા આગ્યો હતો. મવતાના અદમદ આગેફ અલગ સ દબની દેખરેખ નીચે આ મદ્રેસા મારી પ્રગટ કરી ગયો છે

— પકિત —

“ છે ભેદ ભગી કેટલી સુન-ખારની વાતો ”

મકિયા-ખાર સાર, વગેરે ગીતે-વતે

— [૧] —

ચિત્તરી ન શક્યો સુગ્રી સિમ્તનારની વાતો
 માં આવી ઘણી વાર નગી વાતની વાતો
 પ્રથમ સુગ્રી જામ-સુગ્રી છે પરતુ
 રોમે છે મને સતની દયારની વાતો
 કરાની કરાણુ કે-ગા છે પુષ સુગ્રી
 છે છે ભગી ૧૮ની સુન-ખારની વાતો
 રોમે છે પ્રથમમાં કુ સુગ્રી છે પ્રથમ કુ
 નિ જાની કરે છે તો જિગર દારની વાતો
 કરે રૂપસો સાર હવે છે છે સદારક
 નાદકની પરિત્યાગને સજાની વાતો
 છે પારથી આવેશમાં છુનછુન તુ જાતી કર
 ઉપનત તણા અદારને મિહાગની વાતો
 સસાર મહી માત્ર દુ વસનાને નમુ છુ,
 પરતુત નથી ગમતી મને સસારની વાતો
 સુતેન વ્યસાઓને જગડે છે હદયની,
 કૃતા કોઈ દર્પણુ લઈ શણગારની વાતો
 સોદર્પ નિહાળીને ‘કલીમ’ આપ કર છે,
 સ કેતને સ કેતમાં સત્કારની વાતો
 — ‘કનીમ’ વાકિદી]

[પોતાજ

[કંઠ]

છે માં મિનાની રૂ. મમારની વતો
 સુગ્રીને નની નમતી કઈ વેન રની વાતો
 સુગ્રીને નથી છે છુપુ દુન્યાના નામ
 ના ૧૧ કરે ખોળના વેપારની વાતો

— [૨] —

છે થોડી ધની પાદ મને ખારની વાતો,
 સુગ્રી તો સુગ્રીને હુ હવન કારની વાતો
 હુ કેમ જીન રૂપના અમારની વાતો
 સરની વાતો છે એ સરમારની વાતો
 દિન હોડ એની આખના પચારની વાતો
 એ વાત તો છે વીજના અમકારની વાતો
 નિસાથી રહી છે એ કળાએ કળા દિનની,
 રૂપસારની વાતો છે કે સુનગારની વાતો
 એક આખમાં ગા હને એક આખમાં જમના
 હસનર શુ સમજે કોઈ ૨ દારની વાતો
 છે સે કડો વાતો તણા કરનાર જમે પણુ
 લાગ્યો ખરી હેલ છે ખેયારની વાતો
 વાતો નથી સમગતી જે આવન મળી ‘ધાયલ’
 સમગતે છે એ ધિરના ચક્રમારની વાતો
 — ‘ધાયલ’]

[પાનેદ

- [૩] -

નૂતન છે બધી આગના સસાગની વાતો
વિસરાય ગઈ જૂન તણી ક્યારની વાતો
યુગ યોગે ગતમાન થયા આજ છે એવા,
સભાગ્ય છે સસારમા સદાની વાતો
ઉપદેશકો-ઉદ્દેશ એ અર્થ છે બધાને,
આવેને પધરો કરો કનકારની વાતો
મેળાપ મહાદેવનો મિયાપી મળે તો,
આગદ પછી થાશે છે સગકાની વાતો
દેશા મહીં ફસાયા પડ્યા આજ યુગનો !
ગજવાગા નથી પાછને છે પ્યારની વાતો
સ્વનાજ ગળે છે જીવો આધીની દુકાને !
છે દિલના બરથાર ને મરદારની વાતો
એ “નૂર” કહી જોઈ નથી જોઈ રાકાનો !
છે જો ભરી કેટલી દિનદારની વાતો ?
- ‘નૂર’] [ધોરાજી

- [૪] -

નવિક પુ તણ દે દને મજધારી વાતો
તારે છે નિરાશરને, આધારની સતો
હુ દર્શાવનારી, નથી જાણતો બીજુ,
જાણ હુ તો ખેચાર દમ્ત પ્યારની વાતો
દિગમુઃ કરે છે મને કુચરતી કાઠાઓ
છે જોઈ ભરી કેટલી ગુન-ખારી વાતો
અ પ્રેમના ઉ-માદ તણા અત નથી શુ ?
દુસ્થાગને કાઠા લાગે છે દુસ્થાગી વાતો
મરેક કથન તુજને થશે પ્રાપ્ત નયમય,
સઆગા તુ ગોધ નહીં મારની વાતો,
તુ ફરની મેદફિયા પધારીને પરાજો,
વિન કમ અરે ! છત્રે છે ઉપરની સતો
“ઈન્દન” હુ વિમાજીમા નિગર છુ સત્તા
દા વાગની છે માગ ને તમન્દરી વાતો ?
- ‘ઈન્દન’] [ધોરાજી

- [૫] -

પ્રજી થઈ પુષ્પો તણી તુલાગની વાતો
માડી તહીં દર્શાવે એ મિરણુ ધારની વાતો !
વાણી કયા સભાગી વન જ પી ગયા દયા,
સરિતાએ રંગી સિધુ તણા દાનની મતો
ગચે કે નિશાએ કરી જોન મનાન મિનાગ,
કમજોગે કરી વ્યારથી કાસાગની વાતો
જીવજીવને ખમર જોય શી, ઉપનનને નથી વ્યથ,
છે જોઈ ભરી કેટલી ગુન-ખારી વાતો ?
ધ તીનુ હલ્ય ખૂદી, કરી દીર્ઘ સફા મે,
જાગી ન છતા છાન વણુઝારી વાતો
માનવને ઉદય-નામ નિશાસ સર્વો ત્યા,
રસલીન બની કોકિલ-ટુમારની વાતો
અફસોસ અરે આદમ ! તે આજ ઉઘાપી,
રમને જે ગમી બાકમદે મુખનારની વાતો
મધનાત રિધે આવી કરી જનર દસીને,
તુમનને કયા નૂતન ગિમાગની વાતો
“કિમ્મત”ની એ અણુમાન મતાને તુલકી મલ,
શુ થાત ! તનેયે ગમી ‘નદા’ની વાતો ?
- ‘કિમ્મત’] [જાનામગ

- [૬] -

છાનમા તો પછી ન એ બીમારની વાતો,
યા આને છે કેરી દવ મરનારની વાતો ?
ક એરી રતિ દિલના ઉઘાગની વાતો,
છે જાગે કે ‘પેટ્રોલ’ વિના ‘કા’ની વાતો
એરી તો નથી ગઈ દવે તમાગની વાતો,
તે પાતની વાતો છે કે આપાગની વાતો
નિર્દયતા પુણમા કે તો આરતમા દયા છે,
કરી તો ખરી, પજી મીડી કે સસા પી વાતો
પ્રેમાર પજી રપમા માનવન છે દાનન,
જેની છે કમત પેટને વેપાગની વાતો
નમ લ ને જીવો સ્થાને છે મેળજી કેવા,

સમજી ગયા સમજે છે એ પીનારની વાતો
 બે પુષ્પ છે ન જુદાં તો અણીદાર છે નટી
 છે ભેદ ભરી કેટલી યુવ-ખારની વાતો
 હા દેસ્તીતો એમની કાનમ છે પરતુ
 કરતા હતા પહેલા તે નથી ખારની વાતો
 યુવરજીને 'અમીન' એતીતથી અતમા છે ગરમી,
 ૧૫૭ મને હલ એ 'સરકારની વાતો
 -'અમીન આગ્રાહ'] [સુરત

-[૭]-

આવે છે ફરી યા. તે દિનવારની વાતો
 તે ખારની વાતો અને તકરારની વાતો !
 સો વાતની એક રાત્રી જા તમને કહી દઉં,
 એ છે કોઈ સરકારના સરખારની વાતો !
 સમજીને ! સમજાય તે સમજીને કહું શું ?
 ઇકારના પરત મહી ઇકારની વાતો !
 સમજીય એ ઝાકળ અને યુવ-ખારની રૂનથી
 છે ભેદ ભરી કેટલી યુવ-ખારની વાતો !
 દર્શન હું સનમના મૂં મન મહિરે નિત નિત
 મૂં તમે કાશી અને હરકારની વાતો !
 પગેકાંડી વાતો અને આ લોકમા "વાઇકાંડી"
 સસારમા ઘેસી કરો સસારની વાતો !
 મેહલિયામા કમ્ત હુંજ લના જનમને તરસુ ?
 સાખી ! એ યજ્ઞ જનમ છે હૃદયારની વાતો !
 પુરો ન દશા નરમિસી આખોતા ઇશ્વર,
 ખીમારને કહેવાય ના ખીમારની વાતો !
 મધ વન-વિગ્ધ, યુવ-ખારની યુવ, જામ-સાખી,
 "એખુદ"ની ગજનમા છે ગજાખારની વાતો ?
 -'એખુદ'-ધોવાળી] [નગપુર

-[૮]-

નયનેથી દિલમા આવી કરો ખારની વાતો
 એસી કિનારે રાતે હો મળ્યાંખારની વાતો !
 દિલમા રાતી દઈ કહું યાદ તે ધરી

ઇકાર તુજ નયનમા તે ઇનખારની વાતો
 હસ્ત જગત અભાગી હાર તે હું જગત પર,
 જાણે મિચ્છા તેજ શું અધકારની વાતો
 યુવ-ખાર થયો તસદુક થા એતો ગ્રંજીવ,
 છે ભેદ ખરી કેટલી યુવ-ખારની વાતો
 પી, પી ને જાણી લે તું ખુદાના તમામ વેદ,
 ગોધને ખુને જુરી જન સસારની વાતો
 "જ્યોતિ" જનનની ઓવરી હું તેજ પામ્યો,
 માંજ શું જાણ્યો લના મળ્યાંખારની વાતો ?
 'જ્યોતિ'] [પેટના

-[૯]-

કર યાદ મુસમા ન તું અમકારની વાતો,
 એક અવરને છે ગુરુગત ને હું ઝાગની વાતો
 છે ખતી તમાગેજ હકીકતના નિશાન
 વાહી ! ખા કરો છો તમે 'સામાર'ની વાતો
 મુખોમહી કટક છે કે કટકમહી પુષ્પ
 અમકારનો કોઈ મને યુવ-ખારની વાતો ?
 આંખને કહુંગાય નથી એન અમોને,
 ચર્ચાય છે જા ત્યા જુગે શું રાગની વાતો
 સાલત્યુ નથી જેણે કહી પ્રેમનુ સગીન,
 શું જાણે હૃદય તારના ઝલખારની વાતો
 આખોતી છુપી વાત છે દુનિયાથી નિરાળી,
 સમજાય છે શું આપને એ ચરની વાતો ?
 પીસામા જુદી મોજ છે પાસમા જુદી મોજ,
 પાનાર શું જાણે 'હઝી' પીનારની વાતો
 -'હઝી'] [રહેર

-[૧૦]-

ભેદ છે બધી ભેદના ભરનગની વાતો,
 છે ભેદ ભરી કેટલી યુવ-ખારની વાતો !
 મુજ રતી છે જ્યાં બધે અગાની વાતો
 ત્યા યાદ કરી શું કહું હું બહારની વાતો !
 હું તો ખુબી છું ત્હારી ખુશામીમા પમેત્ય
 છાં ચાપ લાને હરને મુજ હારની વાતો !

જામોથી જિગર ચૂર થયુ હાથ હવે તો,
 તુ છેડ ખુ। ખાતરે તકતારની વાતો
 શુ ચવાઇ ગયો એવો જિવન-જળ મહી કે,
 ભૂધી હુ. ગયો તિલ અને દિલદારની વાતો।
 અપકાર મહી કોઈ એરક હુ નથી જ્ઞેનો,
 છે દૂર, હજી દૂર, દિલ। ઉશ્વારની વાતો
 ખામોશ રહી, જગતને હું પામી ગયો છુ,
 મુજની ન કરે કોઈ અહકારની વાતો
 ખુદ દઈ દસા 'યજ્ઞ જગે મુજ ર્દનું છેડ,
 ના છેડ, મસીહા હવે ઉપચારની વાતો
 'અશરાર' નજર નાખ જરા દિન પારે, તુજને-
 સગાઈ જશે' સાર ને સૌ સારની વાતો
 -'અશરાર'] [વહાલુ

-[૧૧]-

પડો નું કોઈ અશુ તણી ધાગની વાતો,
 એમા છે અરે! કેટલા પ્રકારની વાતો
 એ જાણે છે મારી અને હુ વારની વાતો,
 વિસ્તારમા છે પ્રેમના વિતારની વાતો
 જનનનુ પરિણામ તો ચર્ચાય છે શાને,
 શુ નેત્ર પ્રકારે છે પ્રણય સારની વાતો?
 એમારી કઈ શોધ ને જનનમા જડી લે,
 'હે ભેદ ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો'
 જાણે છે નિશક પાપ અને પૃથ ને તેઓ,
 તુ સત નથી જાગતો મયખારની વાતો
 રગ-જાળમા હુ તેની ફસાઈ છુ નહીતર,
 કમા લેશ મમે છે મને સસારની વાતો?
 મેહફિલ મહી આદદ। કફ કેમ કરીને,
 જૂની હુ ગયો જુદમ તણી કયાગની વાતો
 કઈ ખારની વાતોતુ મૂખે નામ નથી તો,
 શુ સચરી ખે' તે બધી ખારની વાતો?
 'મિસ્તિમલ' પુન કા છેદે? છેદેન હ પને,
 તજ નયન તણા બાણના પ્રકારની વાતો
 -'મિસ્તિમલ'] [ધોરછ

-[૧૨]-

દા। સભલો, કઈ આપના ગમખારની વાતો,
 તવસે છે કહેમા, એતો દિલે જાગની વાતો
 શી મીને બૂલાવી દઉં સૈયાદ હુ એને,
 યાદ આવે કફસમા 'મને ગુલઝારની વાતો
 સૌ ર્દશઅલિલાવીની જાણે છે એ કથની,
 મૂઝાજ નથી કરતા એ દીદારની વાતો
 મેહફિલમા બચાવો જરા ખિરમીલને બચાવો,
 આપના નયનો કરે તલવારની વાતો!
 છે સુખની પડી એને ખુશાનીમા વિનાવો,
 કઈ કીક નથી તરલમા તકતારની વાતો
 પીડારી છે સાકીએ અજબ હોશની મગ,
 છે જાન ભરી કેટલી મયખારની વાતો!
 હુ જગતમા ગરકાન યજ્ઞ બૂલુ છુ તોયે,
 એકાંતમા યાદ આવે કે દિલદારની વાતો
 હુ સાલજુ છુ 'નૂર' સદા ખ્યાન દઇને,
 દીનાનો કોઈ જપારે કહે યાગની વાતો
 -'નૂર'] [ભરૂચ

-[૧૩]-

તજ વ્યર્થે જાવી વાતોને કર વારની વાતો,
 કા તરલની કાનિલ તુ કરે કયાગની વાતો!
 તુ જાણે છે શુ વિરહમા બળનાગની વાતો
 દીપકથી જરા પૂજ પ્રણય-મારની વાતો!
 જ્ઞેધને ધડીબર હુ વિમાસજુમા પડુ છુ;
 છે અટપટી કેવી જુઓ સસાનની વાતો?
 ઉચ નીચનો ઉપવામા નથી ભેદ જણાવો,
 'તે ભે ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો'??
 શ્રાવણની ઘટાઓ જ્ઞે ચડી આરી છે વ્યોમે,
 માજા તુ હવે પા, તજ ઇન્કારની વાતો
 હુ પ્રેમને શેગી છુ પિઠાતો છે તખીમે,
 જાઓ ને તજ્ઞે આપના ઉપચારની વાતો"
 યુગની જામી વીતી છે ગરન મહી 'મુઝતર',
 છે સ્વપ્ના સમી યાદ એ બદાગની વાતો
 -'મુઝતર'] [ધોરછ

-[૧૮]-

બા ૩પને ગમતી નથી કંઈ પ્યારની સાતો,
ત્યા પ્રેમને રૂચે છે એ તકરારની વાતો
હું બમ મહી લાજુ છું ગત કાળનું જીવન,
સમજે છે તું ક્યા સૈખણ મયપ્યારની વાતો!
ઝંધીર રણવે છે ઉડેલ એનો મને આજે,
છે બેઠભરી કેટલી ગુલ-ખારની વાતો?
નિશપ્રાણ સમુદર, અને તીરના પ્રહારો,
છે દર્દથી ભર્યું તણપનારની વાતો
ઝારી ગઈ ઉપનતના દુનભને પિજા પછુ,
જીનજીવ તું કરે છે અરે! ગુનઝારની વાતો?
દિવ માફ પરત આપવા તે કરૂં કરે કે,
ધકારની વાતો પછી ધનકારની વાતો
દુર્લક્ષ “નવાઝ” એના પ્રતિવોધ મઠી બન,
રિસ્મિત ન કરી દે તને સસારની વાતો
-‘નવાઝ’] [ધોરાજી

-[૧૫]-

અનતથી છે રૂપી તકરારની વાતો,
છે પ્રેમ પ્રત્યે એટલે તુલકારની વાતો
મુજ પેમ તણી એટલી ચકચાર મધ છે,
ચર્ચાય છે ચોકાર એ ચમચારની વાતો
હું મારી પ્રતિદામાં ફળીજીન થયા છું,
લાગે છે મને આશ ભરી પારની વાતો
ઉપનત મહી જીનજીવ તું રહે છે તો કહી દે,
“છે બેઠ ભરી કેટલી ગુન-ખારની વાતો?”
તું દુદ ગતાવે છે સદા બેધમા બેધક,
ને કેમ ગમે છે તને સસારની વાતો?
અસાતને અસાત છે નાનતો નાહન,
તો વર્ચુવું હું કેમ પડી! પ્યારની વાતો
એક શબ્દ ન ઉચ્ચર ને ઉત્તર મહી ‘સાઈલ’,
બસ દિવમાં ધરી રાખજે દિલદારની વાતો
-‘માઈલ’] [ધોરાજી

-[૧૬]-

શુ બલિ કોઈ ખાકના અબ્યાન્તી વાતો?
મરનાર ફકત બલે છે મરનારની સાતો!
ફટાદ ન શીરી ન તો લયની છે ન મંત્ર,
ખાકી છે હજી પ્યાર! અને પ્યારની વાતો!
આખોના ઇશારામાં છુપી વાત છે દિનની
‘ટક’ ‘ટક’ નથી એમાં કે મળે તારી વાતો!
ધર્મ ને નથી કંઈ નથી કંઈ ને જગતમાં,
ધર્મનું છુપું મૂળ છે તકરારની વાતો!
‘ધુમુર’ ને છુપાવીને નયનમાંજ ન રાખો,
દિનમાંજ છુપાવી કહો દિનદારની વાતો!
‘ધુમુર’] [સુરત

-[૧૭]-

સુખ સાતિમાં સમાઈ છે, અશ્રુ તણી ધારે,
છે ભેં ભરી કેટલી ગુન-ખારની વાતો?
કુતો તણા યોગન પરે જમરો કરે ભમણ,
રસ આપવાની ધોળણ ગુન-દારની વાતો
મીઠા જતા કકવા દિસે તુજ વેણ એ પત્તા,
છે રાત્ર, જતા ઘાય છે સ્મરની વાતો
‘શાદ’] [ગેરપુરા

-[૧૮]-

છે ગઝ ભરી નેટલી દિન-દારની વાતો?
“શુ બેઠ ભરી એટલી ગુન-ખારની વાતો?”
ગર પ્રેમ મહો યાએ જતા સુધે મદીના,
અ નહી કહીને નહું ગુન-ઝારની વાતો
આદમથી ઘઈ જીન પછી ગાંઠ ગળુ શુ?
ચોખ્ખ પરે છે આજ ખખડનારની વાતો
બદ છું કે ભને સદ છું પછુ આકા તમારો છું,
ધોરાને સહુ પાપો છે મુજ પ્યારની વાતો
છે દર્દ ભરી માયના ‘અનનર’ તણી ‘સાદા’
કર માફ ખતા એ છે ગુનદગારની વાતો
-‘અનનર’] [ધોરાજી

-[૧૬]-

રાત્રી કદી પડતી નથી દિવારની વાતો,
એ રાત્રી ઉઠે સમા કો તારની વાતો !
રા માટે સદા હરને દમ શેષ ભરે છે ?
તમને નહીં ગોળે વગર આધારની વાતો !
સગ થાય છે મેદાન હવે તોપના યજ્ઞથી,
રેહના દો બંધી ખીસામા તપના ની વાતો
એ પંદીતની માશુની દુનયથી નિરુણી
ધિક્કારના પરદામા છે ઇન્કાની વાતો.
ઉણી ને દિવાળી છે હવે હિદમા સરખી,
ત્યા નિત નવી સભાય છે તકરારની વાતો !
ગાશુની ચપનમા અજળ છે એ કરામત,
જેને પડી તે જૂતી ગયો પ્યારની વાતો !
દિન દરકમા "આસી" ગયુ પગ ઠાકુ ના મજુ,
છે સાર વગરની બંધી મરાની માનો
- 'આસી'] [ગુન

-[૨૦]-

પુષ્પો તણી ઉનક્તમા કા આઝાદી ગુમારે ?
બની શુ ગયા સુન્દરનો, ગુનઝારની વતો ?
બાકી તુ ભને હોય પથ મખલુકમા અસરક,
ગવ્યાએ કહી તુજને એ અશઆગની વાતો
'ઇમામ' હો તુજ કાબ્યમા ગીતતા વપરી ?
સબળાઇ ગી દેવામા તકરારની વાતો !
- ઇમામ] [સખેડા

-[૨૨]-

મજે ગ જાવો અગે વનદાની વાતો ?
પાપળી છે તાક, નથી કમારની વાતો !
એમાતરે પંચીરા કરે બૂદ ચરદરને,
કાંકે છે દસી મોઝડી મીનારની વાતો
આજાગ્રો કાંકે મદા ત્યા પદી રિસાની,
એ પગ રિધે શુભ રની લાગરની વાતો !

અઃ નાક રિઝાવે છે તો અંક પાપ રંગાવે,
છે ભેદભરી કેટલી ગુલ-ખારની વાતો !
'ગિનાખ' હવે કયાથી આ મહેફિનને દસાવે,
બ્યા એને દસાવે નહિ "રફાર"ની વાતો
- ગિનાખ] [બાવનગર

-[૨૨]-

એકાત, આપ, આદની ને પ્યાની વાતો,
સસાર ભુનાવે છે એ સસારની વાતો
ધુધટ ફગારી દહ ને આવો પાસમા,
તડપારી દેડે દૂરથી અણુઆગની વાતો
મુજ પાસમા આનીને ખમી દૂર ગયા કયા ?
બાકી ૪ કહેની કષ્ટ હજી ઇસગરની વાતો
મરતીથી, અદાથી, હસીને ના ના કહેતુ,
છે ભેદ ભરી કેટલી ઇન્કારની વાતો !
છે મના ઉપર નાજ ને અજાઝ આટલો ?
હુ છુ અને મુજ પાસ તો મિમારની વાતો
દાગી ગયા, દિવ જોઈ દીધુ, એમા થયુ શુ ?
વાતો છે બંધી છન અને દારની વાતો
આવી ગસિદતા તુમા વાથી ? અરે, "યાવર" ?
આ ઘેન ! મિઠાનીને કર નાની વાતો
- 'યાવર'] [વડોદરા

-[૨૩]-

સગજ્યો નદિ આપીને ટલ, ખારની વાતો,
શુ પ્રીત છે ને પ્રીત તણા સાની વાતો ?
ર, આગ જન એક સા મારા જિગરમા,
બલુ ન છતા હુ કદી ઉપચાગની વાતો
ની વાગ કરે સાકી ! ન તલસાન વધારે,
ના પ્યાા ધરે કેમ તુ મયખાગની વાતો ?
બલુ ન ભમગ દિલ તન મમજરને કયાથી ?
છે ભેદ ભરી કેટલી ગુન-ખારની વાતો ?
કો અન્ને કો કાન જરો રિશ્વ-પોથી,
બાકી ગદી જનનાર છે એ-ચારની વાતો

એ હાથ હતા ખાલી તે જનશુ લાઇ ખાતી,
સસાર મહો રે શે બસ સસારની વાતો
શા એનથી “અમકાર” વિતલે હવે જન ?
ભૂલા નથી ભૂનાતી એ “રક્તાર”ની વાતો
-“અમકાર”] [ભાનનગર]

-[૨૬]-

ભૂતી જે ગથો આજ છે કિસ્તારની વાતો,
વાને હુ કથુ ઓદી એ સસારની વાતો ?
મનકાતી વસતે બધે આનંદ ઇરાધો,
આ પાનખરે આદરી શુભાગની વાતો
એ ૨૬ ! તને દેખી તિમિર ભાજે સુદે,
શર કાજ તુ સુશ્રુતા ધસે અધકારની વાતો ?
ધુધતા સમદર મહો બુધવે, ખવાસી,
મુઝાઈ કરે કેમ તુ મજધારની વાતો ?
લિ પાયરે છે એક, અનર નિત્ય ડસે છે,
છે ભેદ ભરી કેટલી ગુન ખારની વાતો ?
દિલ મારે સા ! બહે બહે છે, હું પ્રવાસી !
એ પાસ તુ શાને કરે અગારની વાતો ?
નિર્ભાન થયો દાર કને, કનાત બનીને,
પીધુ ન કંઈ, ના સુણી પાનારની વાતો
-“એકામ” ઉપને જે નિનોદે ભરી રેતી,
મમગીન કરે આજ એ “રક્તાર”ની વાતો
-“એકામ”] [ભાનનગર]

-[૨૭]-

છે એ ભરી કેટલી ગુન-ખારની વાતો ?
દિનદારની વાતોને પ્રજુષ સારની વાતો !
આશાને અભિનાય મહો રાત વિલાપી,
પ્રિયા ! ન ફળી આજ અભિસારની વાતો
હો અલ્પ હવે પશુ મરે સિદ્ધાંતને કાળે,
દે પાઠ પનગ દીપને તુષારની વાતો
વૃક્ષાન, પ્રનય, આધીને બૂક પ રચી,
પ્રાપ્ત ડ વિચારે જગ-સહારની વાતો

ધુધા વડે વિનાશ જનનનો થયો ભાર,
થાશે હવે માનવ જાને દારની વાતો ?
નિત્ય સમરે, જીવતને મનુષ્ય વેણી તાપે,
મુજે ન કદી આર નિરાધારની વાતો
તું ગોય, અગતા હવે મુસ્લિમ ! દે બનારી,
તાજ કરી એ તૂક ને તાનારની વાતો
‘નિશાત’ વહીન બધુને કા શોક વિસારે ?
પ્રેમાળ ને પ્રેરક હતી ‘રક્તાર’ની વાતો
-‘નિશાત’] [ભાનનગર]

-[૨૮]-

સમજુ છુ ફક્ત પળમા હવે ખાગની વાતો,
નિત્ય હતી કેદી બધી સસારની વાતો !
મજનૂને જઇ પૂઠો હતો કેવી મજાની ?
મત્તી ભરી ઝ-રના જથ્થાકારની વાતો !
દિન માઝ ફરી જવારથી યોગદ મધુ છે,
બેદિલ બની જાણી ગથો દિવસની વાતો
દિવસર તણી વાતોની જગે હોષ ન વાતો,
અધાર કરી જળ છે તલ્લારની વાતો
આખોથી વહવાને ફરી ગગ-જનમ હુ,
સકેતમા ઓતુ છુ બધી વારની વાતો
છે એક હરીકેતમા દીસે સોની હકીમત,
નિશામા ન મમજીય તુ બેરની વાતો
પયગામ પવન તેને કહી દેને ફરીથી,
ઠાંદી જે ગરીમા વૂ ફરી વારની વાતો
આતૂર છે સુશ્રુતાને હજી ખાંધી પ્રેમી,
સુશ્રુ શિશ નમારી હજી તારની વાતો
મન્સૂર નથી તો પછી સુષ કંઈ હવે “રશીદ”
હુસિયાન ! અનદાર ! ન, વદ દાગની વાતો
-“રશીદ”] [ધોરછ]

-[૨૯]-

પરેના તો કે ગુરસો પછી ખારની વાતો,
સમજારી ગઈ મુજને તો દિલદારની વાતો

એક શાત રહે, એકતો પકડે પછી દામન,
 જે બેઠ બરી કેટલી સુત-ખારની વાતો ?
 ધનિદાસ તો વાચ્યા પછા લકષ્યેવા તણ્યએ,
 ને રોળી ભરી સાલણી તલવારની વાતો
 મેં જોયું 'તુ ખજર લઈ ચુરસામા ગયા ક્યા !
 કોઈ તો કહ્યો કાતીરે ખુ ખાગની વાતો ?
 જાવો અને ત્યાં એવું નવું શૌર્ય જતાવો,
 ના કહેતો મને આની કોઈ, દારની વાતો
 સસારના ઝગમગ પર પૂજો ચુકો, મજાક,
 મસ્કિસ અગર હોએ કરો સદકારની વાતો
 -'મજાક'] [અભિષેક]

-[૨૮]-

મીઠી ન તમે પૂછો અગવારની વાતો,
 અગવારને કહેતા નથી દિવદારની વાતો
 મમલુ છું મધુએ નદિ સમગ્ર કોઈને,
 છે બેઠ ભરી કેટલી સુત-ખારની વાતો
 હું મારી કદણી જો કહું છું તો હરો છે,
 જાણે એ સુણે છે કોઈ મધખારની વાતો ?
 પાથરતું હવે રોષ તે મવાજરો બધીએ,
 એની છે અતી દૂર મીઠમગારની વાતો
 'આઝાદ' જીવન ખાક કરી દે છે દિલાસા,
 મિઠકારની વાતો છે બની ખાગની વાતો
 -'આઝાદ'] [ભાદરવ]

-[૨૯]-

ભયા ભયા છે, જાણે આપણા મિમારની વાતો,
 રડવા દો મગત દા, હવે ઉપચારની વાતો
 વાળી પાથ મધુર કેટલી મીઠાસ ભરી છે,
 છે પાર ભરી કેટલી મુગ્ધ ખાગની વાતો !
 અગવા તો ધણે દરથી આનીને લગતા,
 નુખ ફેરવી બેઠા શું કહું ચારની વાતો ?
 તો હું જોઈએ, જોઈ છે મદારી એ સિકાવત,
 જોઈને મિલનનગમા તકરારની વાતો
 કેતું તું 'લગીબ' કોઈ મગત મદારી મુણીને
 આ કોણ ખીજમા છે કરે બદાની વાતો ?
 -'મગત લગીબ'] [મુગ્ધ]

-[૩૦]-

મથકન છે તે નર્મિસે ખીમારની વાતો,
 જોઈશું દવે એના ચમત્કારની વાતો
 શું ખાક તે જુનગના મિલનસારની વાતો,
 છે આજ કરે યાદ દિવે-આગની વાતો
 તો ક્યની મદારા મમની સુણી મોઢ કહે છે,
 આ ખારની મેહકિસ છે કોઈ ખારની વાતો
 શું જાણે કોઈ વાત એ સુત-ખારની ભાષ,
 છે બેઠ ભરી કેટલી સુત-ખારની વાતો ?
 દા શાને ચલાવો છે હવે, દા કાક પગ ?
 મિઠકારના કરનાર ! શી આ ખારની વાતો ?
 લડવા છે ભરી મેહકિસે અશઆર તે કહેવા,
 લો, સાલણી લો, 'તાજ' મગતકારની વાતો !
 -'તાજ'] [મદેર]

-[૩૧]-

ઉપકારના બદલા મદારી અપકારની વાતો,
 જીનરી છે આ સસારમા વહેનારની વાતો
 હું ખ દળી પછીના કરો ઉપચારની વાતો,
 રે'વાદો આપ સર્વ પદોપકારની વાતો
 સમજી ગયો છું આખના અણસારની વાતો,
 શું ખૂન ! એ ક્રકારમા ધકારની વાતો
 મારા જીવનની આરા બધી ધૂમ ચર્ચ મધ,
 કાને દર જઈને હવે હું ખાગની વાતો ?
 લાખો વિનતિઓ જા આવી ગયું મરણ
 જોતે ન સભાળી કદિ 'ખિમારની વાતો
 શું માણસમા આપ બંધે જીવ હો જતા ?
 લા બધ દેગ, બધ ચક્ર, હદપારની વાતો
 આવી ન 'શાહ' ને કદી પર દાયથી મજ,
 સાકી જો પાપ તો હું દર ખારનો વાતો
 -'શાહ'] [ખીખની]

-[૩૨]-

શું જાણે તું એ દિવ અને દિવદારની વાતો ?
 ખાગી છે મને પ્રાણી એ ખારની વાતો.

છો, મારી બધા પર દસી, દસાર જગના,
 દિલ માર રહે છે સુધી દમોરની વાત
 એ બેદ ભરી આપની વાતોને હું સમજું,
 ઇન્કાર મહી શું છે ઇકગરી વાતો
 શુનશુનના વચન મીનગા હું એજ સુલ હું,
 છે બેદ ભરી કેટની શુન-ખારની વાતો ?
 તે પાર જુ છે તો તુ એ ખાક ધરી ૧,
 આ પાર કરે કેમ ? તુ તે પાની વાતો
 છાતમાં અનેક જાનુ સૂચન એ કરે છે,
 'શોકીન' હું સુલ તેથી કંઈ હા ની વાતો
 -'શોકીન'] [જોધુર

-[૩૩]-

આધારની વાતો છે નિન્દકારની વાતો,
 દિલ્લોની વાતો અરે ! દિનદારની વાતો
 ઇર્ષાનો, અધારતનો અને ખારની વાતો,
 સસારની વાતો છે દુઃખારની વાતો
 શુન-મુખથી કરે હાય ! દને ખારની વાતો
 દિનદારની વાતો યદ્ય ખાજારની વાતો !
 સદાચર અને શત્રુ મહી સદકારની વાતો,
 છે બેદ ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો
 આવી ગયા એક રોમ લગાડીને હુલ્લમા,
 કરતા નથી તે કંઈ હવે ઉપચારની વાતો
 ખારીને કાઢ વાર ખાર પછી નથી યેતા,
 સાબળતા નથી આપ ! તે ખીમારની વાતો
 મળી નહિ પીડીને કંઈ દાદ જગમા,
 કરતુ નથી કો ? રકના ઉપચારની વાતો
 બે તુએ ન ગણકારે મુજ આધાર જાનીને,
 સાબળશે ફરી કોણ નિરાવારની વાતો ?
 'ઉદ્ધત'ની ગજન ગેમના ગમેથી ભરી છે,
 વાણી મહી એની છે છુપી ખારના વાતો
 -'ઉદ્ધત'] [ખરોખન

-[૪]-

સદાચર રહે નિન છતા સમજે નહિ મળી,
 છે બેદ ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો ?
 નિવન તણો સાગ તો છે અમાધને 'ઉડે,
 અમર રહે જગમા સવા તરનારની વાતો
 મુજને તો હસી આવે છે તુજ હાન નિહાળી
 આદી તુ કંઈસો, કરે શુ જારની વાતો ?
 છે પ્રેમના અનોખી, અનેરી મુજ કવનગા,
 મન્યરને કરાવે નહિ દારની વાતો !
 -શુ રી ઇરમાઈલ] [રહિર

-[૩૪]-

શુનશુનને શુન કરે છે, નિત ઉપચારની વાતો,
 શુન ભોગીએ શાખજો એ છે સારની વાતો,
 સભળાતુ છું હે શુનશુનો શુનજારની વાતો,
 'છે બેદ ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો' "

✕

શુનજારમા સતાધને મેવાદ તાપ્તો,
 આની કેસાય શુનશુનો હરજ એ સખતો
 કન્દા લગાની પારથી શુનશુનને અખતો
 શુ સમજે એ તુજ નયના પલકારની વાતો

✕

શુનજારના પ્રેમીને હરે માદ ચેતવે,
 નહા સભળે કોઈ પડી ફરીયા એતવે,
 એ શુનશુનો ચમનમા છે સેવાદ ચેતવે,
 લનખારીને વધ કરા કરે ખારની વાતો

✕

રજ, રૂપ જોધ શુનશુનો શુન દોષ લાં ભમે,
 નિત મોજમા શુદ સાથે ટી એવનુ ગમે
 શુનશુન ન શુને શુને, શુદ નિજ નયનમા રમે,
 જ્યાં લા કરે છે શુન તણા ઉપચારની વાતો

✕

ઓતોઓ શાયરોની ગઝલ નવ સાલણી,
સગીનના ગેખીનો ગઝલ - ગાય સાલણી,
સહિલના રસીકો, ખુલી ચાપ સાલણી,
'સત્તારશાહ નિઝામી' ગઝલકારની વાતો
-લકત 'સત્તાર'] [રાજપીપળા

-[૩૬]-

નિજ રસાઈની ખાતર છે ફક્ત પ્યાગની વાતો,
ખાત્રી છે અરે! જુદા આ સમાગની વાતો
નવા દો એ 'ના, હા' અને તકરારની વાતો.
સભળાવો પ્રણય દિલો કંઈ પ્યારની વાતો
અપકારથી એ એમનો ઉપકાર શુરો છે,
ઉપકાર કરી ને કરે ઉપકારની વાતો
ગર ખુદ છે દુરાચારી અમલદીન પ્રમાદી,
તો વાતો છે વાતો ફક્ત હુશિયારની વાતો
હું ઝાને જતાયુ તે જઈ ઝાને સુણાયુ,
મુજ પ્રેમના દાગો ને એ દેનારની વાતો
હું કોઈના હૃદયની તમન્નામાં મર જુ,
જાના દો મરીડા બધી ઉપચારની વાતો
ભેગી છે, અનેક દો ને ભેગા રાજા ને
છે ભેદ ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો
હું ખ દર્દ વ્યથા જુદમનો જાનીમ તે પડીગી,
શુ જાણે એ 'મઝનૂમ'ને લાચારની વાતો?
- 'મઝનૂમ'] [જેતપુર

-[૩૭]-

અર્થે છે ઉભય સૌન્દર્યોદારની વાતો,
છે ભેદ ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો
મુખ ભાવથી વાતો છે કદિ મૌનથી વાતો,
ને યાય કદિ નવનો યજ્ઞ પ્યારની વાતો
કંઈ કાગના પદા યજ્ઞ દકાઈ છે કિંતુ
ભાસે છે હજુ આજને અપારની વાતો
આશાનો જાગ લગ્યા કલ્પો કલ્પો નથી હજુ,
નલ વીજમાં આવી રહી સહારની વાતો

હવતા કદર કરી ન કદિ કાર્ય કેરી પણ,
અર્થે છે માનવી પછી મરનારની વાતો
આલમને મૂંઝ જાના છે દારના નંદિ,
સલામને સહ-મ તુ મંદિ દારની વાતો
કયવી કયા કહે જઈ ઝાને વેવથ તણી,
'સાગર' ને કોઈ સાલજે રડનારની વાતો
- 'સાગર'] [જેતપુર

કલમ કોટિ ચલી !

ધાસડીની ગ્રાંથ છુટી જતા ઇન્જનના
તેરાએલા ચીલકને પુન એકા કરના મિયા
'આસિમે' પણ બની કાચાળાની જેમ
'કારવા'ના તની વગેરે પર નાગપુર ખાને
કેસ કર્યા હોઈ, કારિના તરેલા કોટકને
પુન સમારના કટિનદ ધયા છે કલમ-રીરે,
કોઈમા જુદના તળીયા ધસે, એ પણ
શુરો સહિલના સહભાગ્યની નિશાની છેને?

'કારવાં' એજન્ટસ :-

- (૧) મેસર્સ લિમ્બાડા એન્ડ કું
પો જોશ ૭૬૩૬,
જોહાનમબગ.
- (૨) મેસર્સ તન્ના ન્યુસપેપર એજન્ટી
નાનકવાડા,
કરાંચી
- (૩) આસમાનીયા ટ્રેડિંગ કું
ન્યુસ પેપર એજન્ટસ,
રાણાવાવ.

એક આધગો બિખારી એક મારગાડીની
 દુકાને પગાંચો અને બીજા માગી મારગાડીએ
 પેસા ન આપવો પડે તેના પૂરતુ પૂરતુ કે
 તુ કહે છે કે તુ આધગો છે પણ હુ તે
 માની શકતો નથી આગળાએ દીન સહિન
 ખુનાસો કયો ક સાહે પાછા-પેસા સાર મારે
 બૂકુ બોલવાની રી જરૂર જુઓ, પેના
 ગધેડા કો છે તેને આપ જોઈ શકો છોને ?
 મારગાડીએ મ્હુ હા

આગળાએ કહ્યું હુ તેને જોઈ શકતો
 નથી કહો દને હુ આધગો છુ કે નહિ ?

‘આમિમ ને ન્યાય આપવા સાર જનામ
 શયદાએ કરવો જરૂરી ખુનાસો પણ કઈ
 આંખને કે પહેલા તો બાર્ શય. અનુદાદ
 એ ચોરી મ્હેનાય કે નહિ નો પ્રશ્ન પૂછીને
 જન્મે અગ્રાએ ‘આસિમ ના એ કહેવાતા કા ચોને
 અનુદાદ તરીકે કપૂલ કરી ગય છે પત્રી
 આગળ વધીને ‘સચિત શયદા હપાયો નથી’
 એ પણ સ્વીકારી લે છે અને નસ અમત
 પણ એમ કહેતુ છે અમે શુ અસાર લગી
 પીછા આપવા પાછા મીચુ કહી ન્હા હના ?

દને રી ‘આમિમ ના ચોગ અને અપગાધી
 (અનમત સાહિત્ય ચોગ) હોવાની વાત તો
 એ સમધી અમે જના. શયદા સાહિત્ય
 સચિત પૂછીએ છીએ હુ તેઓ ઉ. માથી
 સાગોપામ અનુદાદ કરી લીધેના અને જોના નીચે
 સચિત કે ઉપર અનુદાદ લખવાને મને સ્વનાર
 લખેના, કાન્થને ચોરી અને એનુ કરનાગને ચોર
 નથી લેખના તો પછી તેઓ મને મારિત્ય
 ચોર લેખે છે, અને શાનું નામ સાહિત્ય ચોરી
 દેરવે છે ? તની ચોખવટ મરશે ? પનાથો માન
 આખ જયારી સુપગાધી હપ કરનારને દુન્યા
 આખી ચોર મ્હે છે બાઈ ‘શયદા’ તેને ચોર
 ન કરતા હોય તો શુ મ્હે છેને મત્તર જાણા
 શુ તેઓ પેના આધગાની પેકે જુઓ
 પેનો ? કહીને પછી હુ જોઈ શકતો થી’
 એમ મ્હેવા માગે છ ?

ને એમજ હોય તો એમનો ખુનાસો
 સન મામાનો ખુનાસો નથી મિનનાવની નાહુ
 લાગણીને માગી તેનો સમન્વય કરવામા તેઓ
 પીડાક મરી રતા છે અને તેમ કમીને તેઓ
 એક (સાહિત્યના) પપીની વૂલી રમી ન મરી
 રવા છે એ જોઈને અમન શયદા ઉપર કે

ખરી વાત તો એ છે કે 'માતાને પ્રણામ'ની ચોરીના સાબનો ગળુ કરનાર "એ ઘડીભેળ"જ છે જે વસ્તુ 'આમિમ'ના નામે છાપી તેજ વસ્તુ 'આરઝુ'ના નામે છાપનાગ તરીકે અને પૂજાની રમ્મ લઈએ છીએ કે તે વસ્તુને મૂળ માવીક કોણ છે? જે જવાબમાં તે કાવ્ય 'આરઝુ'નું કહેશે તો ખરી 'આસિમ'ને મને પડુ ચોર કલા વિના ખીજુ શુ કહેશે? હા! ભાઈ 'શયદા' તે કાવ્ય 'આસિમ' રચિત માની 'આરઝુ'ને ચોર ગણતા હોય તો તે ખીજ વાત છે! પણ તે વાત તેમણે ખુલાસા મા લખી નથી એટલે બાઈ 'આમિમ' કેમ છેને?

તા ૧લી મપ્ટેબ થી ધડીઆળના ઠાઠમિમા જે ફેરકાગ થયો છે તેના જુના અને નવા ઠાઠમના નમોડી ભારે વિમા મણુ હળી પરતુ મુ ૧-

ધના "શુજરાતી" માપ્તાદિકે દેધ જાતીને એમના ખાસ નામો પાડી આપ્યા છે એટલે એ મુજવણુ ઝોડી થઈ છે તા ૬-૯-૪૨ના અકમા જુ ૧૧ ગ્રા ઠાઠમિને કંઈનીઓ ઠાઠમ લેખી ના ૨૯ ટાને આખલા ઠાઠમનું નામ આપના તે લખે છે કે "આ નવો સમય આખના પ્રિય ના નાહમરેયના રાજકાળમા દખના થયો છે, તેથી ફેરલાક તેને મળકમા આખના ઠાઠમ પણુ મ્હે છે"

આખના ઠાઠમ? કેટલુ મુદ્દ નામ છે કોણુ કહે છે "શુજરાતી"મા ખજ નથી, શબ્દો

નથી અને આ નામ શોધના બદલ શુજરાતીના તરીકેને ધન્યવાદ આપીએ છીએ

શુજરાતીનો "મૈનિક" લખે છે કે "લોકોને અનાજના કાકા છે ત્યા સાહિત્યના પુસ્તક ખરીફાની વાતજ શી કરી? એને બદલે સાહિત્ય સમ્યાઓએ માનવતાની મેરા કનારી સરચાઓમા પડતાઈ જવુ જોઈએ"

એ વળી માનવતાની સેરા કરવાની મર્યાદા એ કઈ હશે? શુ સાહિત્યકારા માનવતાની મેરા

નવું આકર્ષણ

જેની ચોરીના કારણે તમને કમાય જેના નહિ મળે તેની માર્ગિક અને ગુણુ ચોરીની મી, રોજગરીની ગજો 'કારવા'મા આ અકથી ચલુ થાય છે વણા વાયકો અને આદમની ભનામણથી અને તે શરૂ કરીએ છીએ

—તરી

નથી થતી એમ? શુ સાહિત્યને માન દિન બહેવાવનાનું સાધન લઈ લગી લેખી ગલા છો? રા 'મૈનિક'ની ચોરીજ માન્યતા હોય તો તેમણે મલમ જોડીને કાદાળી પડી જે ધમે અને શુજરાતી

પતની ઔશીમ દિડી મોજરાને રહેના માટે ધર્મોદ આપી નેલમે પણુ આ તો "વાતોના વડા" છે મેનિષ અને "વડા" બાને? હા હોન વના

"ક્રિષ્ના કેમ લખે ૬૨" એ પ્રયત્નો વિતાર કચિત્તા માનિકમા (ઓગસ્ટ અકમા) મુજબની મક્કા થી બ ક હામરે આપ્યો છે તેમાથી નીચે મુજબનો મુખ્ય ફરો ગુ કફ છે.

"ક્રિષ્ના પોતે આદરેલા એ કાર્યમા પ્રવેશે છે એ મર્ન પ્રશ્નિ ચાતે છે દનિયા કેવિન

શુદ્ધિ તત્ત્વ કે ચિત્તત્ત્વ (વિચાર, લાભણી આવેશ રૂપિ) કરિની પ્રેરણા (Innate તત્ત્વન ધી હાજર હજુર ચિત્ત) અને કરિની હદિ (પ્રવચનની ઉડા અને ઘણખર અનાન મરમને અને વનસો, (લાલુ અગ્રેશમા)એ તમે પ્રવૃત્તિઓ માથે માથે જામે છે કુદિપૂરક નહીં એવું પ્રેરણાત્મ અને હદિન્ત વનુ ઓણુ એ ઘણતા ઘાટમા બને છે અને તેને વતો ઓઠા ફરી નાખે છે અને કરિના મનનને માગે આટલુ વર્ણન પણ અપર્યાપ્ત છે,"

આ દારીઆરાદી પપડી જેટલા લાખા વળાદર વાક્યમાની કાનકડુ અને કાયતોડ લાખામા આપ શુ સમજત્યા? આને તે સરકુત ઇન્વીસ પ્રચુર ખીચડી ફેરી મા સરદદી પગણોડી "દમાત રાડા" સમજતી? ફારે ફાને સમજવરા આ લાખા સળી દરી? એમજે તે આ કરિઓ કેમ (કરિનાઓ) સળે છે તેનો જવાબ આપ્યો છે યા એમના જેવા ફરિ કેમ સળે છે તે સમજુ બનાવ્યુ છે? બને ગમે તે પ્રકારનું જોવા પણ એને ન વળુજતો સમજી શકે છે ન દડમન ઓજા મદમ મદુજાઈ કાઠાવળાગે આશ સદારને "સદિશના મરાસીઆ" કહેના તે વ્યાજબીજ છે કેમકે મરાસીઆઓને ખીજ ગરીબ બાદ્દ ઓની પચાન હોની નથી તેઓ તો પોતાના મરાસમાજ મરન રહે છે

જે માસના 'મરયાન' માસિકમા પ્રવચન સવળ નામના કરિએ 'પધરામણીના' શિખ હે જ એક 'મજબ' લખી છે જેમાથી પહેલી બે પમિત રજુ કરે છુ

"તું પધાર" અમની ચાતર બી રુ
તરકાના તોરણે પધમા િના
દુકમ આપુ વાપુને તા પિત બી
પર આવના ન ફરી ફરી"

આ તે મજબ છે કે મરણો? વિચારી મઝરે એમણુ શુ બગાડ્યુ હતુ કે તેઓ મરણા મારણુ હોડી મઝડી પાછળ લાખા છે? આવી મજલ પર ટીકા લખસમા ખજુ અમને એજ લગે છે છીટ! વધુ સિતમ તો એવા પવેના તાથી દાતીયા તનોઓ ફરી લા છે જે એવી કુસડાને લાપસીમા અપારી રવા છે જે એમની એ નજન ફરેતો પછી અમાન અડાઇની વિશે પમિત પણ મજસજ તેખારો.

• એકોતેર મેતેર તેતેર ધુમેતે

પ ધનેર હો નેર ની તેતેર મેતેર"

'વળનદા'

કૃતાવા

અમારા કૃતાવા વિશાળના સરદક
જનાળ ખીવાના અદમદ અસર સદમ
બગર મામ મરા મેરાથી આ અકે કૃતાવા
મરદ ફરી શમ્યા નથી —તત્રી

એમ. અરસમ

પરિવપકાર એક. મુદ્રામદી

સાકી !

આ નામ કોનાથી અગળ્યું કે ? મદભાષી કાનિન નયનો ચમકાવતી, ઓપ્ટો પર મુદ્રવ દાસ્ય સહિત એક દાગમા મુગાહી અને બીજા દગતના નાગ્નુક આગાએળીમા જ્વમ લઇ લગ્નક નચક કરતી આવે, એ સાકી જેને નિગખતા પતિનીજ નજરે આપણા મહે મારી નીકળી પડે, 'પેટો પે દહાદહ દે, આખોમે મરતીદાઇ "

તારે સમજવું કે એ સાકી છે સાકી ! તારા પાવ છે, મદીરા જૂનવે છે ગમ, લાન, જે આપે છે મરતી-આન દ

એવાજ, હિદના એક સકીએ પ્રાણ જાગે દનાય ઉદયોમા પોતાનું રથાન જગાવ્યું છે મા સાકી તે હિંમનું મશકુ પત "સાકી " ર મારી આ કાકી છતાજી લાગેના જ્વમ ઇધને આપણી પારી દાજર શાય છે એ જ્વમમા મન મરતી કે આન દ નથી દોના એ કદમ મન મગ દર કરી મદોરાય નથી કરને એ પાળ પાણ એ આપણને માલ માલુ આપે , એ જ્વમમા અનેરી લગ્નજન ગાય છે દીનારી આ 'સકી'ના મયખાના તણા માલિક છે શાદિન અદમદ મયખાનુ અનોખુ-તરી અને જ્વમ પણ અનેશ છે-આ કો તો પવ છે મા ! રનાને જ્વમ

એકા એ સકીએ એમ અરસમ જેવો મકને તારનો ઉર્દૂ ગિરાને ચ લે થયો છે

—•—

હિદના નદન સમા દારખીરથી એમ દાસ્ય સડેના સજ્જા સારાર મુશમે

આવી વરયા દના આ કૂળના દીપક એમ અરસમનો જન્મ ૧૮૪૭ ઇ સ ૧૮૬૩ મા થયો ના ! પણમા અગેજી શિક્ષણ મેળવી લાહોરની ગવર્નમેન્ટ કોનેજના પગથીઆ ચદયા લા ! શિક્ષણ પુર કરી પશ્તન એમીકરમ્-લ કોનેજમા દાખન થયા એ પછી તેમને પશ્તન થા નદેર ખાતામા નોકરી મ્વીકારી પરતુ તમીઅન જપડવાના કારણે ૭ વર્ષ નોકરી કરીને ત્યાંથી છુગ થયા અર્દાથી એમને શાદિત જમનમા પગના માણાં

નારઆતમા એમને 'સકી'મા નરસિમજો લખરી શરૂ કરી હરનની દખીઓને નગા સત્યમા રગ્નુ મ્તી એમની નરસિમકોગો યોકોમા ખૂબ પ્રિય થઈ પડી દરક નરસિકા ત્રગુ-ભુ ચર-ચાર પતોમા પ્રગટ થયા લાગી પાચ વર્ષમા તે એમને ઉર્દૂ શાદિતના નરસિમ તણા દેવમા પ્રમ મચારી દીધી અને ઉર્દૂ શાદિતમા એમની નરસિમજોએ અનેર રથાન પ્રાપ્ત કરી લીડુ

એના નરસિમજો વાયરાથી માતમ પડે છે કે એમને હરનની દરેક આગવને ખૂબ પ્રેમજ્વમા ઉતરી અન્ધ મ કર્યો છે ઉચ્ચ ઉચ્ચ જૂઝડે મ થી નીચળને બાદર અરસ જેમની કા મી ચીચીરીગે દાખી દે છે જેવા હરનની મેજા ડાને મેકર મારી પાનની કાપાને નીચોળી નાખના અમાજના નીચલા પાની આડેની મન્થી અગલમ ર છે પતુ દાસ્ય જલ્લાવતી ચન પેટીયો મૂંધી કરમના સજ્જ-સજ્જાથી મૂળ ચલ ન રહે, પરતુ ચલના આવેલા પુરાજા મીન-નિરાગ્ને તો નદિજ છેડી

શકાય, વગેરે અથ માન્યતાઓના પ્રવાહમાં તથાતા મુરિનમોને ઉગારવા અસ્તમ સાહેબે પોતાની કલમ ઉપની હતી કહેવાતો સગવડ સમાજ એમની કલમનો શિકાર થયો છે તમિલદારી બાવતોમાં પણ અસ્તમ સાહેબનો અગ્રાસ કાષ્ટ જેવો તેવો નથી એમની બહુ ખોર કલમે લખાયાના પુસ્તકો 'મિરઝાહ' અને 'મજામીને અસ્તમ' એ એક વખત ઉત્તર દિલ્લા હાહાકાર મચાવ્યો હતો

પોતાની નવલિકાઓમાં અસ્તમ સહેબ ધણીસર આપણને દુઃ, દુઃ ગામડાઓ સુધી એવી જાય છે સાધારણમાં સાધારણ બનાવને પણ ધણીજ નસિક રીતીમાં વર્ણવવાની કળા એમણે હસ્તગત કરી છે લામણીઓથી ભરપુર વાતાઓને તેઓ તદન સાદી પરંતુ રસમય રીતીમાં રજુ કરી શકે છે, એ એમની વાતાઓનો વિશિષ્ટતા છે વાચક વાતાઓના પ્રવાહમાં એવો તથાઈ જાય છે કે પોતે વર્ણન કરેલ શ્રુતિમાત્ર વિચારી શકો છે એમ લાગ્યા વિના રહેતું નથી

અસ્તમ સાહેબ કદા નવલિકામાત્ર નથી નવનકશામાત્ર તરિકેની પાતિ પણ એમને વરી ચક્ર છે એમની વતકમાં 'નજેમાઈ આપનીની' એ મરહો ઉચ્ચ મનુષ્યના વેશમાં ફરતા સહે સયનાતોને ઉઘાડ પાડી દીધા છે "રક્ષામદ" વાચતી વખતે આપણને બી ર વ દેસઈની 'પૂર્ણિમા' માં આવી જાય છે આ પુસ્તકમાં સમાવેલ શિકાર રસ પડેલ શ્રુતિઓ ઉપર હીક પ્રકાર પાઠમાં આપ્યો છે

રમુજ લેખો રખતમાં પણ એમની

કલમ પોતાનું પછી બતાવી આપે છે, એમ એમની કૃતિઓ 'મિરઝાહ' તથા 'મજામીને અસ્તમ' વગેરે કદી આપે છે

"સાહેબ દસ્તી" એ એમની અનુભવ કૃતિ છે હવન શુ છે? શા માટે છે? ધર્મ શુ છે? એક તરફ પ્રેમ દેવતા પોતાનું કામ કર્યું જાય છે બીજી બજુ ધર્મની દીક્ષા આડે આપે છે એક બાજુ આરા અભિનાયા યોગ્ય ખૂન ઘાપ છે બીજી તરફ પરિત્ર પ્રેમની વેદી પર જ્યોત બસીલન જલે પડે છે આ બધી બાવતો રજુ કરતું અસ્તમ સાહેબનું આ પુસ્તક અદ્યુત છે

'તરસીરે દયાત' એ પણ એમની અનોખી કૃતિ છે આ એમની અગ્રીસ નવલિકાઓનો સમૂહ છે આપણા હવનમાં બનતા નિવનના બનાવોને અસ્તમ સાહેબે ધણીજ સુદર રીતે રજુ કર્યા છે 'શયાઈ કદી' એ આ પુસ્તકનું નાક છે, એમ કદીએ તો ચાતરો આ વર્ણવકમાં તેઓ ગામડાની એક યુવતિ અને એક અથ પૂજારીના પેમ પ્રસંગો ગજ ગજ રીતિમાં વર્ણવી ગયા છે

ગોમની નવલિકાઓનો બીજો સમૂહ 'કાન્તારે દયાત' છે આ મુસાવન વિવિધમાં પણ વાચનારના હવન પર ખૂબ ઉડી અસર કરી જાય છે

એમના પુસ્તકો 'મિરઝાહ'ના બને જાગોએ તો ઉર્ આસમમાં ખરખર ધૂમ મચાવી દીધી છે એમને સાહેબના કરસન-શક્તિ પડે 'મિરઝાહ' એ એમ અલમ સાહેબ આસ પૂજ છે મિરઝા શપ્કી, મિરઝા બન્દુકની મિરઝ લોકી વાગે, કુર્બાની

બદરા, પુરે તીસ, પેહના સિકાર, યાદે અધ્યામ,
મ્યુનીમીપત ધનેશન વગેરે પેટ પકડીને હા
વનાગ સ્કેચો છે દરેક નવલિકામા મિરજાણ
કે છેને કોઈ વિચિત્ર ધૂનમા રમ્યા કરે છે
કે છેને નિમરની ધૂન તાગે છે કોઈ મિરજાણ
બાપાદાના વખાણ કરનાને રોગી હોય છે
કોઈ વહેમ તણા રોગનો શિકાર હોય છે કોઈ
આજ દિનપર્યંત ચાલના આવેના પુરાના
રિનાજો પાછળ મરે છે મતલબ કે દરેક
મિરજા એકને એક ધૂનમા મગ્ન રોય છે
“મિરજાણ” પુસ્તકનું અવલોકન કરતા દિલ્હીના
પદ ‘સાકી’એ લખ્યું હતું

“જે માણસને ‘મિરજાણ’ વાચ્યા છતાં
હમણુ આવતુ નથી, તે પોતે પણ મિરજાણથી
કાંઈ ઉતરે એવો તો નથીજ”

એક દિવસે રાત્રી નદીના તીરે ચક્કર
લગાવતા એમ અરનમ સાહેબા દાયમા એક
કાગળ આવ્યો આ દાગળના અક્ષરે અક્ષરમા
મુદબ્બતની દાસ્તાને છુપાઈ હતી એ નાચ્યા
અસનમ સાહેબના હૃદય પર ઉડી ૭૫ પડી
એ જાણતું પરિણામ તે એમનું પુસ્તક “આરોગ્ય
ગંગાના”

એ સિનાય અરલમ સાહેબની કૃતિને
“નગસિ”, “બડી બી”, “નગમએ દયાલ”,
“નમગ્ને અલધકુમ” વગેરે પોતપોતાને સ્થાને
અમર છે

એમ અરલમ સાહેબને શિકારના વખોજ
ગોળ છે ધણી માર તેઓ ગરી નદીના કિનારે,
લીનગમ ખેતરોમા કે જંગલોમા ખાધે બકુક
ચેરા પોતાના મિત્રો સમે ચક્કર લગાવ્યા
કરે ૧ આ સિકાર એરી વસ્તુ છે, જેણે
અરલમ સાહેબને ગ્રામ્ય જીવનના ઉડાણમા

ઉનારી દીધા છે ઉત્તર દિલ્હના ગામડાઓમા
સારા-નસા પ્રસંગોએ પાળનામા આરતા
રીત રિનાજોનું વર્ણન અરલમ સાહેબ અદ્ભૂત
રીતે કરી શકે છે એમની નવલિકા ‘નખવે
બેસમગ ફળ મિટાણુ ઝાડ’ ઉપરની વાતના
ઉદાહરણુ રૂપે છે

રોખ પશુ કઈ અજબ વસ્તુ જે! જાકી
‘માથે છવે સાથે મરે,’ એવા દસના જોડલાને
અરનમ આકેય નિબુદ પાતુ શી ગીતે જોષ
સકતા હશે?

“અરનમ સહેજ શિકારના રોખીન જે,”
એ વાતજ તમને વિચિત્ર નથી લાગતી?

આ મદાન વાર્તાકારના હૃદયમા વળનાનો
ગોળ ક્યારે જન્મે છે એ બાણતુ છે?

એ પણ જગ વિચિત્ર છે
કોઈ નવચોતના કાળા વાગ સમી
અધારી ગરી હોય, ગંગામા તારનીયા આખ
મિથોતી રમી રહ્યા હોય, બને દૂર, દૂરથી
રેકડનો આરોજ કોઈ સુગીનો ચૂં આરતો હોય

પ્રીતમ કોડ બીન મુના,
માવનકી બગી બગસાતો મે
આ નમે ઈશક ઉમગો પર,
પોદ રમ હી પ્રેમબી બાનો મે
તે ઉડે મીઝા મીઝા સા,
નિન કસરે કાની ગંગો મે
પીતમ કોઈ

ત્યારે અરનમ માટે ગરી કનમ કાઈ
નવીજ સૃષ્ટિ રચી રહી છે પગાન અગમ વધે,
બગખા દો, પ્રેમરી આતે દો,
ઈમરીનકે દિન દિર આ નાએ
દિર દુખિયારોની દાર ન દો,
ઓર છન કે નિન દિર આ વધે
પીતમ મોઈ

અને પ્રેરણા દેવી અસ્તમ સાહેબની નદારે ધાય આમ અસ્તમ સહુની ધણી ખરી નાનિકાઓ રેકર્ડઝ સાલના પછીજ લખાયતી છે ખાસ કરીને મશહૂર રેડિયો સ્ટાર અખતરીયાઇ ફૂજમાયાદીએ અસ્તમ સાહેબો આતીજ રીને લખાયામા ખૂબ મદદ કરી છે

—o—

અસ્તમ સાહેબની સાહિત્ય સેવાઓ માટે મુબબના કેળવણી ખાતાએ એમને ઇનામ આપ્યું હતું, આજે પણ એમની સેવાઓ

ચલુજ છે એમની નવલકાઓના ભાષાન્તરે અંગ્રેજી, ફ્રેન્ચ અને બીજી પઠેલી ભાષાઓમા થયા છે, એજ આપણને બતાવી આપે છે કે હિંદના મહાગાકના સારા નાનિકાકારોમા એમનું સ્થાન કયા હોતું જોઇએ ?

દુકાગ, એમ અસ્તમ એક ચમત્તો તારો છે જે ઉર્દૂ મગનમકમમા ચમકી રહ્યો છે

આ તારો વધુ વધુ ચમકે એમ અપરો ઇચ્છીશુ

સ્ત્રીકાર-સમાલોચના

મુહુમ્મદી ઈર્ષા-પ્રકાશક 'બઝમે છક બાલ, કઠોર કિ મત બાર આના

આ પુસ્તક વિખ્યાત વકતા મૌનાના અહમદ-સાહ ની ઉર્દૂ સાહિત્ય જગતમા એવડ મકબૂલ થયેલી "તકરીરે સીરત"નું સરળ ગુજરાતી ભાષાન્તર છે

ઇસ્લામી અકીદાઓ, પાગમખરી ચરિત્રો, જ્ઞાપના મૂળમૂલ સિદ્ધાન્તોને વિવિધ સ્વરૂપે, મને લાક્ષણિક શૈલિમા વર્ણન કરી આજના ર્મ વિરોધી વાતાવરણથી યતી શકાઓ અને સરળોત્તુ પારદર્શક સચોટ અને હૃદયગમ રીતે ખડન કરનામા અગ્યુ છે

પ્રત્યેક મુસ્લિમ ઘર આ અને ઉપયોગી અને ઇસ્લામી ગૌરવનું ભાન કમવના પુસ્તકથી ખાલી નજ રહેતું જોઇએ

સમસ્ત ગુજરાતની એક માત્ર મુસ્લિમ અથમાળાના પ્રદક્ષ બી ગુજરાત અને દેશ પરદેશના ઇસ્લામીઓએ સરથાની આર્થિક રિથિત સદ્દર બતાવતી જોઇએ

જ્યારે બીજી અથમાળાઓ પોતાના પ્રકા

શનો મોકુફ રાખે છે, જ્યારે બજમના સવાનો કાગળનો દુકાગ અને મોવવારીનો સામનો કરીને પણ સેના બળની રહ્યા છે તે ખરેખર પ્રશસનીમ છે

સપાદક કઠોર મદ્રસએ અબ્બુમને ઇસ્લામનો રિપોર્ટ અને હિસાબ.

૫૪ વર્ષથી ચાલતી બહામ-કઠોરની આ નજર તાલીમી સરથાનો તા ૧-૮-૪૨થી તા ૩૧-૭-૪૨ સુધીના વરસ એકા દિસબ કિતાબનો રિપોર્ટ અરનોકન માટે અમને મળ્યો છે કઠોરની આ સરથાનો આઝા પરિચય ફેગ સદિત અમે અમાન અગાકિના અકમા કરારી ગયા છે કઠોરની આ સરથામા આદર્શ અને અમનતુ આવકારદાયક અને પ્રશસપાત્ર સગવળ જોવામા આવે છે, દુકમા મુસ્લિમ-ગુજરાતની આ આદર્શ અને મુનસ તાલીમી સરથા ઇમ હાની પુરેપુરી મુમ્તઝક છે કૌમના ઉાર દિલ શ્રીમતોએ કૌમની આ સગીન શિક્ષણ-સરથાને સખર્મ મદદ કરવી ઘટે છે

—સપાદક

દીદોર રસૂલ (મ.અ.વ.સ.)

સ પા ૬૬

[સર્વ હક સપાદકને સ્થાપિત છે]

વિશ્વકર્મા-“સાબેરી”

અમીલુમ્મા સમ્મે અલ્લા સૈયદના વ નખીયેના મોહમદીન કુલિમા ઝકરુલ્લ ઝકરુલ્લા વ કુલિમા ગફ્ફા અઝીકરેલિન ગાફેલુન

દરદ શરીફનો નિયમ શરૂ કરવા પહેલાં દરદ શરીફ પઠનારને યુ યુ દીનો-ફુતુવી ફાયદાઓ મળે છે તે હુકમા લખુ છુ ખુદાપાક આપ (સ અ વ સ)ના દરેક દરેક ઉમ્મતીને એની રમત અતા કરે આમીન

અધા સાહેબોને મુજ નાઝીઝ ખાકસારની નમનાપૂર્વક અસ્જ છે કે પ્રથમ તેઓ પોતાના ક્લિથી ફુતુવી ચોકાણ વગેરેના ખ્યાલ રાખી કમતીમા કમની નેટલુ પદી શકાય તેટલુ જ ગણુનેનું પઠવું નક્કી કરે, પછી ભરેને પચ પંદર વખત પણ કેમ ન હોય, તેની કંઈ શીકર નહીં પણ દરરોજ પઠવું એજ ખામ જરૂરી કે પ્રથમ ઉમ ગમાને ઉમ ગમા વધારે ગણુનેનું નક્કી કરી ધીમે ધીમે છોડી દેવું તેના કરના તો શરૂઆતથીજ થોડી ગણુનેનું કાયમ કરી હમેશા પઠતા રહેવું ખેલતર અને અફઝન છે એ મુજબ કરવાથી ઇ અ ખુદ બખુ ધીમે ધીમે દિનની મહબ્બત વધતી જઈ ગણુનેમા પણ વધારો ઘનો રહેશે

જે માણસ હુઝૂર (સ અ વ સ) ઉપર દરદ શરીફ ચોકલે (પઠે) છે તેને નીચે લખેન

ઇનાઅન (અખિશા)થી મુશરફ કરવામા આવે છે

(૧) ખુદાપાકની રહમત (૨) નખી (સ અ વ સ)ની શકાઅન (૩) ફરિસ્તાઓનો ઇમામ (૪) મુનાફિકોની મુખાવિફત (૫) શુન્દા-ઓની મગફેરત (૬) દીનો-ફુતુવી ગંધી હાજતો પૂરી થી (૭) જલ્લમથી નગ્નન (જૂટકારો) (૮) જનનામા દાખન થવું (૯) દરદ શરીફ પઠનારાઓને સનામ અને રહમતે ઇતાલી નસીગ થી (૧૦) ફુઆનુ કબૂલ થવું (૧૧) હુઝૂર (સ અ વ સ)નું દરદ શરીફ પઠનારા ઓના ઇમાન માટે ગવાહી આપવી (૧૨) નખીએ કરીમ (સ અ વ સ)ની બાતેની તેમજ જાહેરી નજદીકી હાસિલ થવી (૧૩) કયામતને દહાડે સૌથી પહેલાં હુઝૂર (સ અ વ સ) ની ખિદમતથી મુશરફ થવું (૧૪) બધી મોહિમ્માન (મુઝેવીઓ)મા હુઝૂર (સ અ વ સ) નું કાશી થવું (એટલે મુઝેવીઓ આસાન થવામા ઝામિન થવું) (૧૫) ગરીબો અને મોહતાબો માટે સદકા અને ખેરાત તરીકે દરદ શરીફનું કાયમ થવું (એટલે દરદ શરીફ પઠતો તો સદકા આપ્યા અને ખેરાત કરવા બેરાતર થશે) (૧૬) દરેક રબ્બે બનાવું દર થવું (૧૭) બધી જાહેરી અને બાતેની ખીમારીઓથી શિક્ષાયાન (સાગ) થવું (૧૮) ખુદાપાકની મદબ્બત અને રહા હાસિન થી (૧૯) નખીએ કરીમ (સ અ વ સ)

ની મહાબળમા મ્હરો થયો (૨૦) કયામતની
 ટોન (ખીઁ) પી નળન મેનરી (૨૧) મકરાને
 મોન (મરણુ વખતની સખ્તીઓ) નુ આસાન
 થયુ (૨૨) તગદરતી અને ફાકકરીતુ દર
 થયુ (૨૩) પુનસાત પર પુ'કળ નૂર હોતુ
 (૨૪) હુમ્મર (સ અ વ સ) રૂમ દરદ
 શરીફ પદનારાઓના નામે અજ થયા (ફરિયા
 ઓએ ઝાઝેર કરવા) (૨૫) કયામતને દબાડે
 હુમ્મર (સ અ ન સ) સાથે મુનાકાન દાસિન
 થી (૨૬) હુમ્મર (સ અ વ સ) ના જમાન
 બાકમાનથી જાગ્ર નહાનમા તેમજ રવખમા
 મુસરફ થયુ (૨૭) મવાએકાની મહબબ અને
 દુઆ નસીમ થી (૨૮) સનામના જવાબથી
 મુસરફ થયુ જેમકે કહેવામા આવે છે કે —
 "વ અલૈદિસલામ વ રહમતુ'નાહે વ
 બરકાનોહ" (૨૯) નેકીના પનાતુ ભારે
 થયુ અને શુગધઓથી નળન મેલવી (૩૦)
 કયામતની પિયાસથી અમનમા રહેતુ (૩૧)
 જળનમા ઔરનેતુ કસરતથી ટોતુ (ગળતુ)
 (૩૨) જળનમા જુનદ ફરજ દસિન થયા
 (૩૩) દુન્યાના રજ અને શેઝગારની તગીથી
 નળન દસિન થી (૩૪) ખીરીગએની ચીગનું
 યાદ આરી જયુ (૩૫) મરણુ વખતે કલમએ
 શહાદતનું યાદ રહેતુ (૩૬) મરણુ પહેલા
 જળનની ખુશ ખબરી દાસિન થી (૩૭)
 દર શરીફ પદનારાઓથી થએલ ગુન્હાને તેઓ
 તૌગ કરશે, એ ઉમ્મીઆ નણુ દિસ સુધી
 "કીશમન કનેજીન" નુ તે ગુન્હાને નલખતુ
 (લખના ચેબી જયુ) એટલે જે તણુ દિસમા
 ગુન્હાથી તૌગ કરમા આવે તો તે ગુન્હાને
 લખના નથી (૩૮) અનાહ તઆલાના
 ગુરસાથી અમામા આની જયુ (૩૯) અરો

ઇનાહીને નીચે સાથે મેગવેલો (૪૦) દરોગ
 એમ્સો નખા દરદ શરીફ પ વુ, આખી નાત
 અને આખો દિસ ઇનાહત કરવા ખરોમર છે
 (૪૧) દરદ શરીફની બગતોનું પદનારાઓની
 ઔનાદમા ઉતરતુ (૪૨) અદનાહ તઆનની
 નજીકી દાસિન થી (૪૩) દિનના ઝમ
 (મિન) નુ દર થયુ (૪૪) ધમા દાખન થતી
 વખતે સનામ કરી દરદ શરીફ પદતુ તે ધરી
 મેહતાજને દર કરે છે (૪૫) હુમ્મર (સ અ
 વ સ) ઉપર જફા કરવાથી બચ ન શક જાય
 (૬) દરદ શરીફ પનારાઓની મહબબતે
 અલાહ તઆલા તમામ આરમાન અને જમીન
 વાતઓના દિનમા નાખે છે અને તેઓ નધા
 પનારાઓને દિનથી નવે છે (૪૭) દરદ શરીફ
 પદનારાઓના દરેક કામમા, મારાગા, ઉમ
 રમા, ઇમાનમા અને બાનખેચાઓમા બરકા
 થી (૪૮) કમતીના કમતી નાન અગીઆર
 વખત દરદ શરીફ પનારને એટલે સલામ
 મલકે કે ખુદાપાક સિતપ કાઇ જાણતુ નથી
 (ફરા વખત પનારો સબ બર્કા રાઓ જાને છે)

દરદ શરીફ પનારથી મલકો ફમા હુકમા
 ઉપર લખ્યા છે એ બાન લખણુ વીગન
 આગળ આવરી દર શરીફ કયા કયા રખને
 પદતુ અફઝત અને જરૂરી છે તે પણુ હુકમા
 લખુ છુ એનું પણ વીગનસાર વર્ણન આગળ
 આવશે —

(૧) વઝૂ કરવા પહેલા અને કરી રહ્યા
 પછી (૨) તપરમુમ કર્યા પછી (૩) જળાનનું
 ગુમન કર્યા પછી (૪) ઇદેન અને લુગ્મ્યા
 ગુમન કર્યા પછી (૫) નમાઝમા (૬) નમાઝ
 પછી (૭) અકામત વખતે (૮) સવાર

પછી (૯) મગરેળ પછી (૧૦) અતલદયાતમા
 - (૧૧) કુનૂતમા (૨) તલજજીવને માટે ઉકટી
 વખતે (૧૩) તલજજીવ પછી (૧૪) મરિજદમા
 દાખન થતી વખત (૧૫) મરિજદમ થી નીક
 બાતી વખત (૧૬) મરિજદને જોઈને (૧૭)
 મરિજદ પાસેથી પસાર થતી (૧૮) વખત
 (૧૮) અજાનનો જવાબ આપ્યા પછી (૧૯)
 જીવ્યાની રાત્રે અને દહાડે (૨૦) રાત્રી, રતી,
 મગળ અને બુધવારે (૨૧) જીવ્યાના ખુલાસા
 (૨૨) ઇદનાના ખુલાસા (૨૩) ચોડી થોડી વારે
 પિયાસ લાગતી હોય ત્યારે (૨૪) મૂય અને
 ચદ્ર અબલુ વખત (૨૫) ઇદને તકબીરોગા
 (૨૬) જનાઝમા (૨૭) જનાઝાની નમાઝમા
 (૨૮) મૈયતને કબર ॥ ઉતારતી વખત
 (૨૯) રજામ, શય્યાના અને રમઝાન
 શરીફમા, આ ત્રણ મહીનામા કમરતથી પઠ-
 વાથી ખેલે સરાય મળે છે (૩૦) કઅયા
 મરીફતે જીએ ત્યારે (૩૧) સફા-મવાં પર
 (૩૨) હજના વખત લખખેક કલા પછી (૩૩)
 હજ અરદને ખોસો દેતી વખત (૩૪) મુત
 ઝમની પાસે (કઅયા શરીફમા જ્યા હાજત-
 મહોની દુઆ કબૂલ કરવામા આવે છે તે
 જગ્યા જે રૂકને યુમાની પાસે છે) (૩૫)
 અરફાને દહાડે બપોર પછી (૩૬) મરજિદે
 હનીફમા (૩૭) મહીના મુનવરાને જીએ ત્યારે
 (૩૮) નખીએ કરીમ (સ અ વ સ)ના
 રોઝા મુમાનકને જીએ ત્યારે (૩૯) તે જગ્યા
 કે જ્યા હજૂર (સ અ વ સ) ગયા હોય
 અથવા બેઠા હોય તે જગ્યા જીએ ત્યારે (૪૦)
 કોઈ વસ્તુ વેચતી અગર ખરીદતી વખત (૪૧)
 કિતાબ લખતી વખત (૪૨) વસીયત કરતી
 વખત (૪૩) નિકાહના ખુલાસા (૪૪) સુબહના

વખત (૪૫) સાજના વખત (૪૬) સુનાનો
 ઇંગદો કરે ત્યારે (૪૭) સફર જવા ઇરાદો કરે
 ત્યારે (૪૮) સફર જતી વખત અને મુસાફરીમા
 હોય ત્યારે (૪૯) સતારી પર સવાળ થતી
 વખત (૫૦) ઉધ ઉડી જાય ત્યારે (૫૧)
 બગરમા દાખલ થતી વખત (૫૨) દઅવતમા
 જતી વખત (૫૩) મકાનમા દાખલ થતી વખત
 (૫૪) ખુલાસા ખિરમહના હિરહમા નિર્દહીમ
 પછી (૫૫) મુસીગત અને સખતીના વખત
 (૫૬) મોહતાજ અને તગદસ્તી વખત (૫૭)
 કુપી જતી વખત (૫૮) વગા, તાલિન અને
 એવા બીજી એવી બીમારીના વખત (૫૯)
 દરેક દુઆની શરૂઆત, વચમા અને છેડે
 (૬૦) જ્યારે કાંનેગા અસાઝ થાય ત્યારે (૬૧)
 જ્યારે હાથ પગ સુત મારી જાય ત્યારે (૬૨)
 છીક આવે ત્યારે (૬૩) જ્યારે કોઈ ચીજ
 જૂની જાય ત્યારે એટલે દરેક શરીફ પઠવાથી
 જુરેદી ચીજ માદ આવી જનમ છે (૬૪) જ્યારે
 ગધેડો જૂકે ત્યારે (૬૫) જ્યારે કુનરા લસે કે
 રડે ત્યારે (૬૬) શુન્દાથી તોમા કરતી વખત
 (૬૭) જ્યારે કોઈ હાજત પેશ આવે ત્યારે
 (૬૮) જ્યારે કોઈના ઉપર કષ્ટ પેદાશત લગાડ
 લાગા આવે અને તે તમોને છુરી માવૂમ પડે ત્યારે
 (૬૯) દોસ્તો સાથે મલતી વખત (૭૦) પાંચ મજ-
 લિસમાથી થોડા માણસો જવા લાગે ત્યારે (૭૧)
 મજલિસ ખનમ (પૂર્ણ) થાય ત્યારે (૭૨) જે
 મજલિસમા અનાહપાકના ઝિફર માટે બેગા
 થયા હોય ત્યા (૭૩) વાત શરૂ કરતી વખત
 (૭૪) ઇરમ પઠવા-પઠાવતી વખત (૭૫)
 વાચક કરતી વખત (૭૬) ફત્તા દેતી વખત
 (૭૭) હુકમ કરતી વખત (૭૮) ફૂલ સુ રતી
 વખત (૭૯) ખુગાધ સુ ઘતી તેમજ લગાડતી

વખત (૮૦) નવુ કપડુ પહેરતી વખત (૮૧) હુઝૂર (સંઘનવસં)નુ મુશારક નામ સાબળે ત્યારે (૮૨) હુઝૂર (સ અ વ સ)નુ મુશારક નામ લખે ત્યારે લખવુ અને ૫૪નુ (૮૩) દરેક હનાલ કામ કરવા પહેના (૮૪) રાત્રે ઉઘમાથી આખ ખૂરી જાય અને ઉઘ ન આવે ત્યારે પઢના રહેવાથી ઉઘ આપી જાય છે (૮૫) મુસનમાન સાથે મુનાકાત કરતી વખત (એ મુજબ કરનાથી બનેના શુદ્ધ માદ યર્થ જાય છે)

દરદ શરીર એની નેઅમત છે કે એને સમ્રક કરવા માટે લાખી ઉમરની જરૂર છે

એને માટે ઘણી કિતાબો છે મારાથી બન્યા તેટલા મે સમ્રક કર્યા છે ખુદાપાક દિવાન આપે તો એ બાબતની કિતાબોમાથી મેળવી શકો એ ખુદાપાક દરેક ઉમરનીતે એ નેઅમત માટે રમગત આપે ઉર્ફ અરખી નહી જાય નાર સાહેબો માટે ખાસ કરી આ કોશિશ કરી છે ખુદાપાક એને કબૂલ કરે

દરદ શરીર તથા એ બાબતની વિચનવાર દલીસો વગેરે માટે “કારના”ના હવે પછીના અંકો જોતા રહેના વિનતી છે

[અપૂર્ણ]

“કવિતા” [માસિક]

- ‘કવિતા’ માસિક ગુજરાતીઓની કવિતા-ભૂખને સતોષવા નીજીયુ છે.
- ‘કવિતા’ માસિકે એક વર્ષ જેટલી ટુકી વચગા સારી પ્રગતિ સા રી છે
- ‘કવિતા’ માસિક અકવિઓને પણ કવિતામા રસ લેતા કરી શકયુ છે
- ‘કવિતા’ માસિકમા આમ અને ખાસ, એ બધાય વર્ગના કવિઓ હાજર થાય છે
- ‘કવિતા’ માસિક ઘેરબેઠા મુશાયરાની મજા આપી જાય છે
- ‘કવિતા’ માસિકના તત્રીઓ ત્રણ છે ઈન્દુલાલ ગાધી, મગનલાલ દેસાઈ, અને રતુભાઈ દેસાઈ
- ‘કવિતા’નું વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત દોઢ રૂપિયો છે, એટલે રોજની ૪/૫ પાઈ પડી
- ‘કવિતા’નું લવાજમ ભરવાનું ઠેકાણું -રતુભાઈ દેસાઈ ‘કવિતા કાર્યોલય’ વહીવટનિવાસ, તિલેપારલે (મુમઈ)

જ્યારે હિંદમાં મુસ્લિમો આવ્યા

[હિન્દના હિન્દુ-મુસ્લિમોના એક હુન્નર વર્ષના એકત્ર નિવાસ છતાં એ બંને ભૂતિઓ બહુ ગાઢ સમાજમય આવી શકી નથી એમના વચ્ચે બિરાદરીની યત્ની કરીએ મુસ્લિમોના આગમન પછી બેઠાઈ કેટલીકની અસર રચાયી રહી અને કેટલીક લાગી પણ અર્થ એ બંને ભૂતિઓના વિદ્વાન કે સરકારી પુરોવાને બંનેની સમૃદ્ધિ જીવનસર પી અને આત્મનિર્ગેશા કરવા થોડીક સુદર તકો મળી પણ કાળના પ્રવાહને અંગે, કાળના સરકારને અર્થે એ બહુ ખીલી તકી નહિ આજે એ પ્રવાહ બલાઈ રહ્યો છે જાતના નવા વિચારો અને સરકારની અમર હિન્દુ-મુસ્લિમ ભૂતિઓ ઉપર થઈ રહી છે જુના પુર્વ શુદ્ધો, હકામતો એમના થતા નય છે છતાં હજી એ નવી દ્રષ્ટિની ભૂમિકાને આરબન થઈ રહ્યા છે હિન્દુ-મુસ્લિમ ભૂતિઓના પમે એવા થોડા વિદ્વાન લોકો આધુનિક દ્રષ્ટિએ સાચા ઇતિહાસિક બનેા અને સરકાર બંગોને તારીને એમાથી નવનીત ઉતારવાને પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે એવા લખનાશઓમા અધ્યાપક જહુનાય સરકાર પણ એક છે અતીત્રદ તે બનારસના ઇતિહાસ-મરજો પણ હવે એ દિશામા આગળ વધવા માંડ્યા છે, એમનો આશય હિન્દુ-મુસ્લિમ વિદ્વાનો અને સામગ્રીઓના એકત્ર સહકારથી હિન્દનેા હિન્દી ઇતિહાસ તૈયાર કરવાનો છે જહુનાય સરકાર પ્રાતિમાન હિન્દુ વિદ્વાન હોવા છતાં જુના સરકારો ને અસર હજી એમની મનોભૂમિમાથી છેક બુસાઈ ગયા નથી અને હિન્દ હજી ઈબ્ને ખલ્ફન કે બકલની કશાનો કેઈ ઇતિહાસકાર ઉત્પન્ન કરી શક્યુ નથી, ત્યાં સુધી નિરીક્ષણની માનસિક ઊંચાઈ આપણને મલી લેવીજ પડશે એમાથી ધીમે ધીમે નક્કર હકીકતો અને વાસ્તવિકતા બહાર આવતા જશે અને જુના સરકારો કે પુર્વશુદ્ધો ભાગતા જશે, તેમ તેમ હિન્દની હિન્દુ-મુસ્લિમ ઇતિહાસ દ્રષ્ટિ નિર્મળ બનતી જશે હિન્દના રાજકીય ભાવિતુ જમે તે થાય, છતાં ઇતિહાસવિજ્ઞાનનું ભારિ તે ઉન્નવળ છે, એમ લાગ્યા વિના રહેતુ નથી હિન્દુ-મુસ્લિમ ઇતિહાસકારોને નવી દ્રષ્ટિ સપડતી નય છે એ એક શુભ ચિન્ન છે અનેક રીતે આ પ્રવાહ પોતાનું કાર્ય કરી રહ્યો છે શ્રી જહુનાયના આ આખ્યાનોમા પણ નવી દ્રષ્ટિ સાથે જુના માનસિક સરકારો અચકાતા જણાઈ આવશે, પરંતુ, આધુનિક યુગની બદલાતી અમર આટલે સુધી વિકસી છે અને તે ભવિષ્યમા વધુ વિકસશે, એવુ આશ્વાસન લઈને મુસ્લિમ દ્રષ્ટિ ધરાવતા વાચકએ આટલું સર્લી લેવાનું દુરદર્શિતાભર્યું થઈ પારે]

એક રાજતંત્ર :

મોગલ રાજ્યે હિન્દને આપેનેા વારસો કર્યો જ મોગલ સામ્રાજ્ય જ્યારે ધણામા ધણું વિસ્તર્યું હતુ, ત્યારે તેણે અશોક અને સમુદ્ર-ગુપ્તના કરતા પણ આપણુ દેશને વધારે ખેંચેા

ભાગ રોકાયો હતો આ હિન્દુ સમ્રાજ્યના એકરસ થયા વિનાના રતત્ર પ્રાતોના દીલા બધનાથી બેઠાઈના વિસ્તારો હતા અને તેમની પ્રભુઓમા રાજકીય એકત્ર કે રાષ્ટ્રીયતાની સમજ તેમણે ઉત્પન્ન કરી નેહોતી દરેક પ્રાત પોતાનો જુદો

જીવન-વ્યવહાર ચલાવતો પોતાની કામીન પરિ-
ચિત્ત રાજ્યપદ્ધતિ (જે કે મંદરથ સરકારના
પ્રતિનિધિની સત્તા નીચે) ચાલુ રાખતો અને
પોતાની રથાનિક ભાષા વાપરતો, તેથી ઉનટુ,
અકબરના રાજ્યાલિયેકથી મુલુમતદ શાહુના
મરણ સુધીના, મોગલ સત્તાના અસાધ્ય વર્ષોએ
(૧૫૫૬-૧૭૦૫) ઉત્તર દિલ્હ અને દક્ષિણના
પશ્ચિમ ભાગને, દરબારી ભાષાની એકતા,
ગજનીચીનટનુ તત્ત્વ, નાણા વ્યવસ્થા, દિલ્હ-
ધર્મશુદ્ધિઓ રથાથી ગામગામના લોકો સિવાય
બાબીના વર્ગોને સર્વ સામાન્ય ભાષા અર્થમાં
હતા મોગલ આદેશાહુના સીરા કાશુ હેલજ
નદિ તેના પ્રદેશોમાં પશ્ચિમ પાટોશી દિલ્હ
રાજ્યોએ મે મનાઇના રાજવહીનટનુ તત્ત્વ, સર
કારી લખ જોની પરિભાષા દરબારી અર્થ અને
આર્થિક વ્યવસ્થા-એ બધાની નકલ કરી હતી

મોગલ રાજતત્ત્વના પીસીસ સુધાએ
(પ્રાતો) ઉપર બરાબર સરખા વહીવટી તત્ત્વો,
સામાન્ય પદ્ધતિથી અને એકજ જાતના હોદ્દાઓ
પર તત્ત્વ ચલાવવામાં આવતું હતું બધા
મરકાસી લખાણોમાં, ફરમાનોમાં, સનદોમાં,
ગીરના હતામી લેખોમાં પરનાઓમાં,
મરીતાઓ અને પાસતીઓમાં માત્ર એકની એક
ફારસી ભાષાનો ઉપયોગ ચતો હતો માત્ર
દકરાઓના ગામના નામના ફે ફારવાગો પરતુ
સરખી જાતના, શુદ્ધિવાળા અને સરખા નામ
વાળા નાણા-સિક્કાઓ સાથેનું અર્થ તત્ત્વ આખી
સનનનમાં એકજ ધારણ ઉપર ચાલતું હતું

અમલદારો અને સૈનિકોને એક પ્રાતમાથી
ખીન પ્રતમાં ચારવાર બદલવામાં આવતા હતા
આ પ્રમાણે એક પ્રાતના રહીશને ખીન

પ્રાતમાં થર જેવું ગેરી જતું વેપારીઓ અને
મુસાફરો એક શહેરથી બીજો શહેર એક પ્રતથી
ખીન પ્રાત સરજતાથી ફરતા અને આ વિશાળ
દેશની શરી એકતા બંધાવવાના, તેમ જ
આ રાજકીય એકતામાંથી રાષ્ટ્રીયતા જન્મી
અકા નહિ, કારણ કે, યેકાને અંદક રચનાના
હતી નદિ-ચોલાના દેશના મજબૂત તમા દિરસો
હતે નહિ, તેઓ નારિશ હતા નદિ, પરતુ
માત્ર એક સામ્રાજ્યના સમાન ફરજતોના બોમ
વિગતના પ્રગળન હતા

ધતિહાસ સાહિત્ય.

મુસ્લિમોની દિલ્હ બેટ તે એતિ
હાસિક સાહિત્ય છે દિલ્હીમાં કાગકમગણનાની
શુદ્ધિના વિકાસ થયો ન હતો એનું કારણ
કદાચ એમ હશે કે એમની નજર અમરતા
ઉપર ચોટી રહેતી અને આ મિથ્યા જગત અને
આવાના આચરણ પ્રત્યે તેમને તિરસ્કાર રહેતો
મુસ્લિમ સમય પછેના ૧૬મી સદી દિલ્હીએ
સાચો ઇતિહાસ-મંથર રચના નથી અને સરખ
તમા માત્ર ચારજ રાજકીય જીવનચરિત્રો
સચાર્થ લા છે અને એ ચારોમાં હકીકતો
તો અલકારે, શીનીના મગો અને આડી
અવળા ઉક્તિઓના તગલામાં દટાયેલી છે એકમાં
નારીઓ તો છેજ નહિ દિલ્હી ફારસી શીખા
ઓ ફારસી નમુના પ્રમાણે એ લાભમાં પોતાના
સમયના ઇતિહાસો અને નોંધવહીઓ લખતા
યવા ત્યારે પશ્ચિમ તેમના ગ્રંથોમાં તારીખોનો
તો અભાવજ રહ્યો હતો

તેમની બધી નોંધોમાં કાગાનુકમનુ ચોમકું
હોય છે અને એમના કાગોમાં દમેશ
તારીખો અને મહિના લખેલા, હોય, છે મુસ્લિ

મોના ઐતિહાસિક સાહિત્યમાં ગમે તે આગીઓ
હશે, પરંતુ તેઓ તારીખોની સમૃદ્ધિ તેમાં
ભારતને ચુકતા નથી. આ પ્રમાણે આપણા
ઐતિહાસિક અભ્યાસને પાયો દ્રઢ બને છે.
એક જ સનનો ઉપયોગ-પયગમ્બરની દિવસની
શરૂ થતો અને ચાર વર્ષ પ્રમાણે ગણતો-
મુસ્લિમોને ઘણો ફાયદો થયો હતો, કારણ
કે તેનાથી મુસ્લિમ : અમલ તબેની આખી
દુનિયા તારીખોના સરખા મિરજીની અસરોનીચે
આવી હતી.

એશિયાઈ સંપર્ક :

અર્ધધર્મની પડતી પછી હિંદ અને તેની
બહારના એશિયાના દેશો વચ્ચેનો સંપર્ક તુરિ
અચે હતો. તે મોગલ સલ્તનતમાં અને તેના
પુર્યાગીમાં પર્યાપ્ત સમયમાં પણ ઠીક પાછો
આવ્યો થયો હતો. અરધાન સરહદના ધારો
ભારતને જુબારા અને સમરકંદ, બલખ અને
બુગસન, ખવાન્ઝમ અને ઈસ્તાનબાદી હિંદુ
સ્તાનમાં જનસખ્યા અને વેપારનો પ્રગલ્ભ
શાત રીતે વણા કર્યો હતો, કારણ કે, મોગલ
સામ્રાજ્યના અતઃ સુધી અરધનસ્તાન
હિંદીના સુલ્તાનના તાબામાં હતું. આનંદપાટમાં
યથેને દંડિય. અરધાનિસ્તાનના કંદહાર અને
હાથી ઈરાન જતાં રસ્તે, જહાંગીરના રાજ્યમાં
સત્તરમાં સૈદાની શરૂઆતમાં દસ વર્ષે માવથી
ભરેલાં વ્યોદ હજાર છિટ પસાર થતા હતા.
આપણા પશ્ચિમ કિનારાના બંદરો-હમ્પા, ભરૂચ,
મુરત, ચૌદારાજપુર, ગોવા, (પોર્ટુગીઝોએ જ્યાં
પહેલાં) અને કારવાર-અરનસ્તાન ઇરાન,
તુર્કી, મિસર, બારમરી, હયાસિરામ, અને
જગાર. એ દેશોમાંથી હિંદુસ્તાનમાં દરિયા
માર્ગે આવવાના દરવાજા હતા.

વાણિજ્ય

પૂર્વ કિનારાનું બંદર મહત્તીપદ્યુ ઇ.સ.
૧૬૮૭ સુધી ગેજેટીડાના સુનતાનોતે અને
ત્યાર પછી મોગલોને તાબે હતું. અરબો એમના
પિત્રાઈ યદુદીઓની માફક જનમસિદ્ધ વ્યાપારીઓ
છે અને એમને દરિયા એવાનું, જાહ
ફવે છે. Perplus of the Erythrean
Sea તોમની પુસ્તક પરથી જાણ્યું છે કે,
ઇ.સી. સનની પહેલાં સમગ્ર હિંદના પશ્ચિમ
કિનારોનાં વેપાર તેમના એકદંથુ કાણુમાં હતો
અને હવે પશ્ચિમ એશિયા, મધ્ય એશિયા અને
મલાયાના કેટલાક ભાગોમાં તેમના ધર્મ અને
પવિત્ર ભાષા દેવાને પામ્યાથી એશિયા અને
આફ્રિકાના દરિયાઈ વેપારમાં તેમને મોટામાં
મોટી અંતુકળતા પ્રાપ્ત થઈ હતી.
જે મુસ્લિમોએ શરૂ કર્યું તે અરબોએ
પુર કર્યું. આને હિંદની એકમાર્ગી પેશીનો
ભંગ થયો છે અને તે અસરે બંદારની સમસ્ત
દુનિયાના આર્થિક, સારકારિક અને રાજકીય
પ્રવાહોમાં પુર નેતરથી તણાયેલ છે.

મહરુલી પદ્ધતિ

પહેલાં હિંદમાંના મુસ્લિમોને સામાન્ય ભાષા,
સામાન્ય પ્રણાલિકાઓ, સામાન્ય ધર્મ અને
ગિનાયેની અને પરદેશી પ્રગતી વચ્ચે સામાન્ય
રાજકીય, દરજ્જાનો લાભ હતો. ન્યાતોના
સેવનો અભાવ અને ઇસ્લામનો પ્રગલ્ભતાક
જીવંતો-એ એનાથી વિજેના વ્યતિમાં બહુ નો
ભાર પ્રસર્યો હતો, આથી આદરમાં સગીઓમાં
પાવમાંથી યદુ તે પહેલાના સમયમાં, મુસ્લિમ
હિંદની રાજસત્તા પહેલી હુમલાની સામે
વારવાર અદિતીય એકસ પી બતાવતી મુસ્લિમ

સત્તાધીશોના બળનુ બીજુ એક કારણ એ હતું કે, તેમણે હદાપણથી ગામડાના વહીવટનુ તત્ત્વ યથચિત્ત ગૂઢ રા દીધું હતું અને હિંદુ સમયની મહત્તરી પદ્ધતિમા ફેરફાર કર્યો નહોતો અને મહત્તરી ખાતાઓમા હિંદુ અમલદારો એકલાનેજ નોંધરીમા ગણ્યા હતા એનુ પરિણામ એ આવ્યુ કે રાજધાનીના રાજવંશમા થતા પટાથી કરોડો ગામડીવાના જીવન લોભ પામતા નહિ અને તેમના નવા માલિકાથી અસતુષ્ટ થયાનુ અને તેમની સામે થયાનુ તેમને કારણ મળતું નહિ.

મુસ્લિમોનુ હિંદીત્વ

હિંદમા અગ્રાઈ કરીને આવેરી મુસ્લિમ જાતિઓના લાખા વસવાટને લીધે તેમનુ પરદેશી સ્વરૂપ થીમે થીમે નષ્ટ થતુ મયુ અને આખરે સત્તરમી સદીની પછી તેો જુખારા, ધરાન અને અરુણસ્તાનથી આવનારા નસ ગાલુસોને પોતાના સમાજમા સહેલાઈથી મેળવવાનુ કામ હિંદના મુસ્લિમોને ધાપુંજ મુસ્લિમ થઈ પડયું હિંદુ સ્તાનની આમોદવાથી તેમના શરીંગના આધારમા અને રમમા પડેનો ફેરફાર આનાથી તદ્દન જુદો હતો હિંદી મુસ્લિમોએ ધણુ હિંદી મતભો ખોરાકની વાનીઓ અને હિંદી ભાષા નામે હિંદુસ્તાની (જમાને હિંદની કે જેનુ વ્યાકરણ કસેર સરકૂત છે, જે કે તેને શાન્દકાર હિંદી ઉચ્ચત કારસી અને અરબી શબ્દોથી ભરેલો છે) એ તત્વોને અપનાવ્યા હતા.

આ પ્રમાણે સૈકાઓ વ્યતિત થતા હિંદી મુસ્લિમો ખદારના એશિયા પ્રદેશમાના તેમના બાઈઓથી લગભગ પુર્ણ રીતે જુદા પડી ગયા હતા પાછળથી હિંદમા આવતા મુસ્લિમ આમતુરી દેશની પ્રજામા ભાગી જતા હતા

ખા, પરંતુ તે તેો એ કે ત્રણ પેઢીઓ પસર થયા પછી એટલા વખતમા તેો તેઓ સ્થપ રીતે હિંદી આસિયતો મેળવી લેતા અને પોતાની પરદેશી વિશિષ્ટતાઓના લગ્ન કરી લેતા.

વિદ્યાગ સખ્યાવાળા હિંદુત્વની વચ્ચે અને શુધ્ધ હિંદી વાતાવરણ નીચે આ દેશો પી પ્રજામા કેટલીક રીતે તેઓ સમરસ થઈ ગયા હતા હિંદી મુસ્લિમોની મોટી સખ્યા સ્થાનિક સ્ત્રીઓને પરણતી અને હિંદુ-ધર્મમાથી (અથવા વિદુત બૌદ્ધ ધર્મમાથી) વટલાયેના વિદ્યાગ સખ્યાના મનુષ્યોને પોતાની અદરદાખલ કરતી તેનુ પરિણામ એ આવ્યુ કે તેમણે પોતાની સ્ત્રાણશ્રધ્ધિ અને પૃથક જાતિ વિશિષ્ટતા ગુમારી દીધી તેઓએ હિંદુઓ વિશ્વજ્ઞ, મતભો અને જિન્દગી પી રસમે પણ અપનાવ્યા, મધ્ય કળતા હિંદના ધર્મો, સૂફીવાદ ઉર્ફ બખા, અને હિન્દી શાસનકલા એ બધા જીતનાર અને જીતાયેલી પ્રજાની સજ્જારી માલિકીના હતા અને વર્ણ વ્યવસ્થાની કાળમીટ વધર પી દીરાયોને અનુકુળ થાય તેટલી દંડ રીતે તેઓ એક ખીજમા ભગવાના વનણુવાળા હતા હિંદુઓની કેટલીક કોમો મુસ્લિમ પીરોને પુજતી અને મગફૂર મુસ્લિમ ઔપચીયને તે શિરાજી જેવા હિન્દુ જીવવટના હિમાયતીઓ પણ સમાનતા બગાળના નિરદાર મુસ્લિમ ખેડુનો અને વ્યા ખગરદાર અને સુધારક મુસ્લિમી જેરદાજરી હોય તેવા ખીજ પ્રાનોના મુસ્લિમ ખેડુને પણ હિન્દુ ધાર્મિક ઉત્સવોમા અને લોકપ્રિય મામ દેવો પી પુજમા ભાગ લેતા હતા જેમ અપારે બિદારની હમ્મી (૧) કામના હિન્દુઓ મુસ્લિમોના જેટલાજ ઉત્સાહથી મેં હરમના વરધોમા ઓમા લાગ લે છે.

રાષ્ટ્રીય સભા :

જે કે, જુના ધર્મ પુસ્તકો અને દ્રઢ સિદ્ધાંતો બે કોમોને જુદી રાખતા, તે પણ આ પ્રમાણે હિંદના એકજ સૂરના છત્ર નીચે તેમનું સમાન લાગ્ય અને જીવંતીના સમાન સુખ દુખો તેમને એક બીજાની વધારે ને વધારે નજીક હસેલના અને ચાલુ વર્તતી ગૂંહલી ક્રિયાઓમા ડોષ ધર્મ સુધારક સુવર્તાન કે બાદશાહ 'બેલાદ' ઉદ્યે તેડતા દુકા સમય નોજ નિરૂપ આચારનવાર શરૂ થઈ પાછો શાંત પડી જતો

સુરિનમ અમને હિંદુઓનો કુત્વંતી નિકસ પણ રૂંધે હતો વિજયના પહેલા દિવસ વખતે આપણા બધા આશ્રમે અને સમૂહ ગરિશે ઉપર આક્રમણ થયા હતા આ પ્રમાણે હિંદુ ધર્મના વિદ્યાધામોને નાશ થયો હતો સંસ્કૃત વિદ્યાને અને અધર્મગીના પોષન કામ કરનાને કોઈ સગળ હિંદુ ગળ જીતો

રહો નહોતો પરિણામે મધ્યકાળના હિંદુમા સંસ્કૃત વિદ્યા લગલગ સોપ થઈ ગઈ હતી તેમથી જે થોડુંક બચ્યું હતું, તે તો તદ્દન નિરસ હતું અને તેમા માત્ર ન્યાયશાસ્ત્રની નાજુક દલીલગણ, કર્મકાંડોની ઝીણી વિધો, ધર્મશાસ્ત્રો નરી આવૃત્તિઓ અને ટીકાઓની ટીકાઓ અને તેના પાછા વિચરણ હતા આ પ્રમાણે ઈસ ૧૨૦૦ થી ૧૫૫૦ સુધીમા ઉત્તર હિંદુ બુદ્ધિ પ્રવેશમા વેરાન બની ગયું હતું માત્ર અકચરના અમલમા હિંદીમા ઘુનરીદાસ અને બગાળમા વૈષ્ણવ લેખકોને લીધે હિંદુ સાહિત્યનો પુનરુદ્ધાર થયો, પરંતુ, તે દેશી લાગમાજ થયો હતો. તેજ બાદશાહે આચા અર્થની નાષ્ટ્રીય સભા સ્થાપી હતી અને તેના અમલમા હિંદી બુદ્ધિનો ધણો ઉત્કર્ષ થયો હતો

[શુ વ સોસાયટીએ છપાવેલા શ્રી જદુ નાથના વ્યાખ્યાનોમાથી - હરમાઈની માથી]

હાસ્યરસના જાણીતા લેખક

“બેકાર” કૃત પુસ્તકો

૧ જુની આખે નવા તમાશા કી રૂ. ૧૫	૨ કલમ આળુક કી રૂ. ૧૫
૩ અકડલના ઇન્દરફાર કી રૂ. ૧૫	૪. હુ રાજા હોઉ તો કી રૂ. ૨
૫ રમતા રામ કી રૂ. ૨	૬ સનમની ગોધમા કી રૂ. ૨૫

૭ અકલના બા (છપાય છે)

૮ બ જુદ

ધી રાદેર સ્ટોર્સ ટાવર રોડ, સુરત

(સર્વ હક નેખકને સ્વાધીન છે)

૪૭૧

રસિકતાદ્વારા પ્રકૃષ્ઠ દ્રષ્ટિ સાપડે છે, એ ખરૂં છે પણ અમર્યાદીત રસજીવનની અભિલાષા માનવજીવનને અનજો માર્ગે દોરવી જાય છે રસિકતા જ્યારે વિમાસમા ફેરનાઈ જાય છે, ત્યારે તત્કાલ ન પારખી શકાય એવી મર્ચિનતા જીવનમા પ્રવેશે છે માટે ચિત્તસતા વમળમા અટકાઈ જતા, આજના યુરોપમાં અટકેનું જોઈએ

૪૭૨

જો આપણને સ્વલ્પ, સરકારી ને રને હાગ ઉપરાંત આપણી આવકને લક્ષમા રાખી ખર્ચ કરનાર પતિન મળે, તો સર્ગનીયે આપણને દરમર ન રહે આ યોગમાજ રંગીય સુખ શાંતિ આપણને મળી રહે

૪૭૩

પુરામતીઓના માર્ગે મોકળા કરનામા, આપહિપૂર્વક અન્ય પાસે પોતાની માન્યતાઓ રચીકારનારાઓ હીક હીક મદદરૂપ પૂરતાર થાય છે જ્યાં પોતાની માન્યતાઓ પરાણે સાચી ઠરાવવાની પ્રયત્નો થાય છે, ત્યાં પુરામતી આઓ સારી રીતે કહે છે

૪૭૪

પુરામતીઓ જ્યારે પોતાનું ધાર્મિક કામ કરાવનાના નિયમ ઉપર આવે છે, ત્યારે સામાવાળાને પ્રસન્નતા ઘેાડાક પુરો વડે વધાવી દે છે, અને એ રીતે તેઓ પોતાનું ધાર્મિક સહજ કરાવી શકે છે

૪૭૫

શિક્ષણ કરતા સરકારી વિશેષ આપણ કતા છે શિક્ષણ આપનાજ પોતાના કર્તવ્યની સમાપ્તિ થઈ જાય છે એમ જો માન્યાયો

માનતા હોય તો તે જૂન લેરેલું છે સરકાર વિનાના M A થયેના બાળકો પણ જનના શિક્ષણના અભાવે જીવન જગમા ઉત્તમેગરી શકતા નથી એ પ્રત્યક્ષ નિદાજેની ખીના છે માટે બાળકોને શિક્ષણ કરતા સરકારી નયરે જરૂર છે એ નિર્વિવાદ સત્ય છે

૪૭૬

મોટા કુટુંબનાં એ માણસો જ્યારે માનવીમા રોકાયેના હોય, સારે પ્રીમ માણસો આપણે જો લા દાજર દોષોએ તો આપણે પણ ત્યાંથી ખસી જવું એ એક પ્રકારનો નિવેક છે ને તે દર્શાવવામા કોઈએ પગલ રહેવું જોઈએ નહિ

૪૭૭

પોતાને જો વિના ન ચાને તે મેદરવામા થોડાક પ્રપચ રચવામાયે થોડા પપ માનતા નથી, પણ એ મોઢલા દગારી છે પ્રપચથી એકજ પાસે ફેકનાર વખતના નહેવા સાથે પ્રપચથી દેવાઈ જાય છે, અને પછી તે તે મદાપ્રપચી ઘસ મથે છે પ્રપચ દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલી સફળતાથી સતોષ માનનારાઓ પોતા નેજ દો છે એમ કહીએ તો ચાને

૪૭૮

સરેરાની સાથે પણ દલથી ભરપૂર દોષ છે કૃત્રિમતાના વાતાવરણમા સતત રહેતા જતો ધી નિગલિમની ઉત્તિમા પણ ભારેભગ ભય કરતા છુપ એવી દોષ છે એ વાદ રાખજો

૪૭૯

જીવન નૌકામા જાને સુકનીઓને હલ્ય મેળના અભાવે જ્યારે જીવન ભારરૂપ લાગતું હોય, કે જીવન પર કટાંગો આવતો હોય,

હારે તેમજે જીવનનો નાશ ઇચ્છતો નેષ્ટએ નહિ, પણ છુટાડેડા કરી દેના નેષ્ટએ આપ-ધાન કરવો એ નૈતિક નયજાઇ હોવા ઉપરાંત મહાનગીથી પણ વિકૃત છે આપધાન કરતા છુટાડેડાનો માર્ગ સર્વે ક છે

૪૮૦

કેટલાક પુરૂષો પોતાની જીવનસંસ્કાર, અર્થાત્ રસપતિની લાગણીઓ સમજવામાં સદતર નિષ્ફળ નીરડે છે પણ અન્યને આધા-સન આપવામાં એકકા હેલ છે

૪૮૧

સ્ત્રીના જીવન સર્વોત્તમ પોતાની દેહબુદ્ધિ ની અગ્નિ જ્વળાઓમાં હોમી દેના અર્થનો પુરૂષ વર્ગ જરાયે અચકાતો નથી

૪૮૨

પરસ્પર વિરોધ રાજાના એક સમ્પ્રદાય સ્ત્રી અને પુરૂષો, લગ્ન સાકળમાં જકડવા પડી લોક મર્યાદા જાળવવાની ખાતર પણ એ લક્ષ્મી બંધનમાં બંધાયેલા રહીને જીવનજળ સૂકવી નાખે છે જે સન્નેઓમાં પરસ્પર બંનેનો મેળ મળવાની સદતર આશા ન હોય, એવા ચોક્કસ સન્નેઓમાં અયોગ્ય લોકચત્રજી રાખવી, એ ધાતક છે યોગ્ય મયાદા રાખવી એ મનુષ્ય ધર્મ છે પણ અયોગ્ય લગ્નજી રાખીને, સામટા બે માણસોના જીવનનો લોભ અપવે, એ પાપ છે

૪૮૩

દાપલ જીવનના હેંડેશો સિધ્ધ થાય, એ અત્યંત આવશ્યક છે નગની મદદતા, અને લક્ષ પડીની જવાબદારીઓ અમાપ હોય છે, એ સમજ્યા પછીજ, પરણ્યા કે પરણ્યાવાના પ્રયત્નો થયા જોઈએ

૪૮૪

પ્રત્યેક સન્નેઓમાં પતિની સપૂર્ણ કાળજી રાખનાર, જ્યારે પોતે મરણ પથનીએ હોય છે, હારે પતિને તે પોતાની ચિંતા ન કરવા માટેજ વિનવે છે

૪૮૫

કલ્પના પણ થબી નય, એવા બ્રામક ખ્યાલો સાથે પંજુનાર સમ્પ્રદાય યુગો, પાછળથી માનસિ-વેનાઓમાં વનોનાતા નજરે પડે છે લક્ષ્મી હેતુ માત્ર મોજ-રોખજ છે, એ માન્યતાના આધારે પરિણિત જીવનની ગડબટ કરનાર યુગોની દુનિઓના જોડનો આરભ થતા વધુ વાગ લાગતી નથી આની રીતે પોતાની જવાબદારીઓને જેમને ભાન ન હોય, તેના પરણનારાઓના જીવન કુક વખતમાંજ લાર રૂપ બને છે એ કલ્પનાના દિલના ગણીને ઉતાવળે પરણનારાઓએ જીવન જોઈતું નથી

૪૮૬

આજે જેને પ્રેમની ઉપમા આપાય છે, તે પ્રેમ નવાં ઝેર જેની વસ્તુ છે આ પ્રેમ રૂપી ઝેર સ્ત્રી અને પુરૂષ બંનેને હણી નાખે છે પ્રેમનો લોભ પ્રથમ સ્ત્રી થય છે અને પડી પુરૂષનો વારો આવે છે બંનેમાંથી કોઈ બચી શકતું નથી

૪૮૭

પરણ્યા પડીના દાપલ જીવનના, કલ્પના દ્વારા પાવી લીધેલા કેટલાક ખ્યાલો, પાછળથી ખદલવા પડે છે પરણ્યા પછીનો સ્વર્ગો સમુદ્ર, આનંદ અને ઉનાસમજ બ્યતિત થવો જોઈએ, એમ કેટલક લોકો માને છે અને જો એમ ન થાય, તો તેના માટે ફક્ત સોજ જવાબદાર છે, એની માન્યતાઓ પણ અનેકની

હોય છે, પણ એ સદતર જનહારથી માન્યતા છે કારણ કે પરસ્પરની સત્ત્વી જવાબદારીનું જ્ઞાન બનતેને હેતુ જોઈએ. લગ્ન પછી સર્વ દ્રષ્ટિએ માત્ર સ્ત્રીજ જનમદાર હોય, તો લક્ષ પહેલા ક્રમના રહેનારાઓ કે લક્ષ ન કરનારાઓ, પોતે એકના હોના છતાં કાં કદાચ સુખી નથી હોતા ? એ એક વિચરણ યોગ્ય પ્રશ્ન છે

૪૮૮

નાનમાજ સર્વ પ્રેમના સુખનો સમાવેશ થઈ જતો નથી કેટલીક વખતે કેટલીક બાબતોના અજ્ઞાનમાજ સુખ રહેતું હોય છે અન્યની ખાતરી બાબતોમાં પ્રવેશના પ્રયત્ન કરનારને જાણનાવું ધણે મળે છે, જના સુખના બંને દુઃખ થાય છે

૪૮૯

લગ્ન પછીના એક બે વર્ષ પ્રેમની લાતી જેવા હોય છે, પછી એ લરની ઓટમાં ફેરાઈ જાય છે કુદરતના અટન નીચલાવકર પ્રેમ લાવનામાં આવતો એ ઓટ કાઢતે ગમતો નથી પણ એ અનીચર્ય છે

૪૯૦

પુત્રપત્ની સ્ત્રી પ્રથમે પ્રેમ, અને પ્રેમ સમધીમાં સર્વ બ્યકાર ખરી રીતે તે શરીર બળને સતોપના મારેજ હોય છે વિશુદ્ધ પ્રેમમાં દેહબૂન કે વાસનાઓને સ્થાન રેણુ નથી, પણ એવા નિર્મળ પ્રેમની આજે મને પડી છે ? જીવું સૌંદર્ય ચુચાઈ જતા પુત્રને તેના પ્રથે આકર્ષણ રહેતું નથી, એ એના પુરવે છે સ્ત્રી સૌંદર્ય-દીપક જેવી હોય, ત્યાં સુધી પુરૂષ પત્નીવાળી પેટે તેમાં બળા મરના તરફ હોય છે, અને પછી ? પછી તે સ્ત્રીના સુઝેળતાનો અત આસ્વાજ પુરૂષ દર ખસી જાય છે સાચો પ્રેમ હોય તો આવું ન બને

અને એટલા માટે પ્રેમને જો તેના સ્થાયા સ્વરૂપમાં સમજનારી શક્તિ ન હોય તો પુત્રોએ જીવનમાં પ્રેમને બહુ ગંભીર ન આવડું જોઈએ

૪૯૧

પરસ્પરના દૈહિક આકર્ષણદ્વારા જન્મની વિકાસિતને, પ્રેમની ઉપમા આપરી એ નરી મૂખર્તા છે નિર્મળ નહનામાં દૈહિક સુખ પ્રાપ્તિના રાશને થે સ્થાન હોતું નથી આજે સર્વત્ર ચારી રહેલા લગ્ન-બૂના આપારને પ્રેમ સથે કરોજ સમધ નથી

પુત્રપોના કપડા સાયન્ડીકીક રીતે વેતરતા અને સીવણ શીખવા માટે કમરૂ મળો યા લખો

મુરાદ ટેલરીંગ વર્ક્સ એન્ડ ઇન્ડીસ્ટ્રીયલ્સ

MURAD TAILORING WORKS

Try our Secret Good Fit for Scientific Cut, up-to-date Fitting & Modern style

પ્રો એમ જી મુરાદ મુતારનાજી મસ્જીદ પાસે, નંદેર

ઝાર પીલ્સ-

આ ગાળીઓ ધણી લાખા અનુભવ પછી
નહેરમા મુકી છે કેાધ પણ કાન્હે

શુભાવેથી શારીરિક, માનસિક, દરેક શક્તિઓને પાછી મેળવનામા
તેમા ખાસ કરી મરદાધ માટે છેવટને ઉપાય કહીએ તો લગારે અતિ-
શ્વેકિત નથી અતિ સ્ત્રી સમાગમ, કુટુંબ, કે ગમે એ કારણે શુભાવેલ
પુગપત્ર (મદર્ધ) પાછુ મેળવનામા અમારા લાખા અનુભવમા આજ
મુધી એનાથી ઇકમીર ઉપાય એકે આવ્યો નથી જેન દિવસમા
જિવાન, પાત્રનશક્તિ, રૂઝનટમા પણ પોતાનો શુણ બતાવવો શરૂ કરે છે
અને શરીરમાથી સુગતી, દીનાપણ, કમર, માથા, સાધા અને રંગોના

આકરસ
ઝાર પીલ્સ

દુ ખાનાઓને દૂર કરે છે- એમા કરતુરી, અબર અને સોનાની લગમ જેવી કીમતી વસ્તુઓ હોવા
જના માત્ર પબ્લિકના લાભાર્થે ડર ગોળીઓની કીમત રૂ ૧-૦-૦ પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

ઝાર તિલા-

આ તિલામા સર્વથી વધુ ખૂબી તો એ છે કે એના ઉપયોગથી
કાષપણ રીતની જલન કે ફેડીઓ થતી નથી તેમ એને લગાડી
પાન કે પાટો બધાનીયે અગત્ય નથી મસગતાજ આમટીમા છુસી જાય છે રંગોની નબળાઈને
દૂર કરનામ્ આ તિલો ખરેખર ચમત્કારી છે, હમરો રૂપીઆ ખર્ચ જે નાલ ન મળે તે લાલ
માત્ર અઢી રૂપીઆમા મેળા શકાય છે કીમત રૂ ૨-૮-૦ (અઢી) પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

આનંદ રસ-

આ વિચિત્ર તિલો મદર્ધ અને ઇન્સાક (વીથે સ્ત લન) માટે
ખાસ છે ગરીબોને ખસ લક્ષમા રાખીને આ ફકીરો તિરો
નહેરમા મુકયો છે એના ઉપયોગથી ખાસ જગ્યામા સખતી અને ઇન્સાકમા ખેડો વધારો
ચાય છે કીમત ડબ્બીનો રૂ ૧) પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

સુકેવી વ મુન્સિક-

કરતુરી, અબર, સોનાની લગમ જેવી કીમતી
વસ્તુઓ વડે તૈયાર કરવામા આવેલી આ દવા
ઇન્સાક અને મદર્ધ માટે અબ્બેડ છે જિવાન, (ધાતુઆવ) ઇલતિલામ, (સ્વપ્નદોષ) તેમજ નીર્ધ
વિકારની દરેક ફર્યાદો આ દવા માત્ર જેન દિવસમા દૂર કરે છે સોખીનો માટે આ દવા ખાસ છે
એક તોલો દવા ખાર દિવસ ચાને છે કીમત તોલા એકનો રૂપીઓ એક, પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

દવાએ સુઝાક-

આ પીનાની દવા છે ગમે એવા નવા કે જુના પરમિયાને
મટાડે છે હમરો માલુસો સગ થયા પછી આ દવા
પબ્લીક મામુખ ધરી છે એક શીશી સાત દિવસ ચાને છે આધારણ ખીમાગ માત્ર એકજ
શીનીમા સારો થઈ શકે છે ગમે એવા જુના પરમિયાને માત્ર જે નીશી કાશી છે ઇન્જકશનો
વડે પોતાનુ લવિષ્ય પાયમાલ ન કરતા એક વાર આ દવા લેવા અમારો લવામણ છે
કીમત શીશીનો રૂપીઓ દોઢ, પોસ્ટ ખર્ચ જુદો (રૂપરૂમા પરમિયાનો સર્તીયા ઇલાગ કરીશુ)

હિન્દ બહારથી મ ગાવનાગઓએ શ્રીટીશ પોસ્ટલ ઓર્ડર Manager, The Rander
Unani Pharmacy ના નામે મોકલવો કાર્મસીમા મળતી દરેક દવાઓનુ સચિપત્ર મુક્ત
મોડનવામા આવશે લખો અથવા મળો

મનેજર ચી રાંદેર યૂનાની કાર્મસી

રાંદેર, Rander, Dist Surat

પિંચા મિંસન

મૂળ લેખક ખલીલ જિબરાન

અનુવાદક હર્ષિ શેઠેરી

વરકન્યા બાદશાહી હાથી રાજ્યથી નૌકામાંથી ઉતર્યા રંગબેરંગી ખતોઓ દૂર દૂર બહૌલિક પ્રકાશ વિખેરી રહી હતી આનંદ મસ્ત સાજનિયાઓ ડોલી રહ્યા હતા ટીબળી નવજવાનો મદમસ્ત સંગીત આલાપી રહ્યા હતા મગજમાંની નવશેવનાઓ હૃદયસ્પર્શી ગીત લલકારી રહી હતી

વરધોડો વરરાજના નિવાસસ્થાને આવી પહેલ્લે વરરાજનું આવીશાન મકાન અમૂલ્ય ઝળહળિત વસ્તુઓ વડે રણુગરવામાં આવ્યું હતું અંતરની સુનાસ વાતાવરણને મસ્ત બનાવી રહી હતી વરકન્યા માટે ખાસ ચોજામાં આવેલા હયા આસન ઉપર તેઓએ જગ્યા બેસી મહેમાનો દેશમાં સોફા અને મખમલ જડિત ખુરસીઓ પર બિરાજમાન થયા નેત્ર નેત્રમાં રાજવંશી આરડો મહેમાનોથી હલ રાવડા લાગ્યો

હળુરીઆઓ મનહર ખચરંગી સુરાહીમાં મનિરા લઈ હાજર થયા મહેમાનો શરણખી ખાલીમાં દૂબવા લાગ્યા ખાલીના રણુગર અને હર્ષનાદથી વાતાવરણ ગુછ રહ્યું

વળા સગીનકારે ખીનતા તાર અથુઅથુારી મહેમાનેને મસ્ત બનાવી મુકમાં ખીનતા સુરિલા અનાજથી તેમના હૃદયમાં હર્ષની એક મીઠી લહેર ફેડી ગઈ તળવાની થાપ અને સાલગનારની વાહ! વહ! અંતેરી બહાર દેખાડી રહી હતી

અને પછી ખાલીનાચરાણીઓ તેમણે પોતાના કળામય દૃત્યથી મેદહિલને વંધુ મસ્ત બનાવી મુકા તેમના લચકદાર શરીર એની રીતે વળ ખાઈ રહ્યા હતા કે જાણે સમારતા કેડા પવનમાં ઝાડની કુમળી ડાળાઓ ઝૂમી રહી હોય! તેમને સ્વેતનદર્શી બારીક પોશાક પર નની લહેરોમાં એની રીતે હડી રહી હતો કે જાણે આદના રૂપેરી ફિરોજીમાં સફેદ વાદળાઓ રમી રહી ન હોય! મેદમાનોની આખો તેમને ધૂનકી રહી હતી ગરદનો ઝૂકી ગઈ હતી મુઠા મોનો આદમાં તેમનામાં લીન થઈ રહી હતો! જદ તેમના મોંવનનું રસપાન કરી રહ્યા હતા!

ખાલીઓનો રણુગર વધી લગ્યા મેદ માનોની અનિયત મદિરામાં દૂબવા લાગી શોરબોર વધી ગયો રંગતતા ઉદાર બની ગઈ! મગજ વિચારોથી આઝદ થઈ ગયા નસોમાં લોહીની ગતિ વધી ગઈ હૃદયની બધા દૂગતા હો એ જગત ાગી આખુ ધર તાર તૂટેન વિજુ માફે ઝપ્ઝપી ઉડ્યું! જાણે તે પ્રાઇ દીવાનાના હાથમાં આવી ગયું ન હોય! અને તે જોરજોરથી મગ મારી તેમાંથી સમીન ઉત્પન્ન કરવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યો ન હોય!

આ તરફ એક મુલાન બેઠો છે તે પોતાની પ્રિયમાના પ્રેમમાં મસ્ત છે પેની તરફ એક તરફ પ્રેમ અને સૌંદર્યનો રાગ અનાખી રહ્યો છે! એક તરફ એક જદ જામ ઉપર જામ લીંચીને એક એની મજાક ખાતો કહી રહ્યો છે

કે તેની મદહારી જવાનીના મરન દિવસે નેના સ્મૃતિ પર નાચના લાગે ! પછીના ભાગમાં એક સ્ત્રી એક નવજવાન તરફ જોઈ આખો નચાવી રહી છે, જે તેને પ્રેમની નળદે ધૂરજી રહ્યો છે ! પેલા ખુશમાં એક આસેડ વચની સ્ત્રી બેઠી છે તે ગમગામીની કુમારીકાઓમાંથી પોતાની પુત્રાધુ પસંદ કરી ગઈ છે એથી બારી પાસે એક સૌભાગ્યવતી બેઠી છે તે પોતાના ધણીના નશાનો લાલ લઈ, ત્રિયતમ સાથે પ્રેયચેષ્ટા કરી રહી છે ખર જોતા બધજ મદિગ અને સગીતના દરિયામાં ફૂંકાઈ આઈ રહ્યા હતા તેમને કાણુલગુર દુનિયાનું ભાન નોતું તેઓ ગરત વાતાવરણમાં લીન થઈ ગયા હતા

બધા પોતપોતાની ધૂનમાં ડેલી રહ્યા હતા, જ્યારે સુદર કન્યા પોતાની હરણુ જેવી મોટી મોટી આખોએ એ દ્રશ્ય એક નિરાશ કૈદની ઉદારીનતાએ નિહાળી રહી હતી તેની દ્રષ્ટિ ધડી ધડી મદમસ્ત મેદમાનોથી અલગ દૂર ખુશમાં બેઠેલા પીરોક વરસના એક નવજવાન પર પડતી હતી તેના ઉદાસ ચહેરા ઉપરથી એમ લાગતું હતું કે એક નિર્દોષ પાખી પોતાના ટાળાથી વિખુટું પડી પારથીના હસ્તે ચડી ગયું છે તેજે છતી ઉપર હાથ મૂકી પોતાના વ્યાકૂળ હૃદયને એટલી જોરથી દબી રાખ્યું કે જાણે તે ઉછળીને બહાર નીકળી આવતું ન હોય ! તેને ચોરડાનું વાતાવરણ કોઈક અગમ્ય વસ્તુથી ભરપૂર લાગતું હતું તેનું પ્રાણુ પ એર આત્મ પિંજર તોડી ગતની તિમિરતામાં ઉગ્રુવન કરી રહ્યું હોય એમ લાગતું હતું

રાત ૧૧ બારે વાગી ચૂક્યા વાતાવરણ વધુને

વધુ મોહક બનતું ગયું મેદમાનો ચાચાના નશામાં લથડિયા ખાવા લાગ્યા તેમની જીભ તોળાવા લાગી ધ્રુવડ જેવા સુદર (૧) વદનવાળા વરસાગ પોતાની જગ્યાએથી જોડી મેદમાનોમાં ફરતા લાગ્યા નશામાં એમનું ભાન કેકાણે નોતું

કન્યાએ ઇશારો કરી એક છોકરીને બોલાવી છોકરી પાસે આવી બેસી ગઈ કન્યા છોકરીને કાઈક જોની વાન કહેવા માગતી હોય તેમ આશુઆશુ એક તિવ દ્રષ્ટિ નાખી જોઈ લીધું કે કાંઈ તેમની તરફ જોઈ રહ્યું તો નથી તેણે ધૂનતા અમાજમાં છોકરીના કાનમાં કહ્યું

“અય સખી ! હું તને આપણી તે મહા બળતની કસમ આપુ છું જે આપણા હૃદયમાં કિશોર વયથી પ્રેમનો અમૃત જરો વહેવડાવી રહી છે હું તને તે રસ્તુની કસમ આપુ છું, જે તને દુનિયામાં સૌથી વધારે વહાલી છે હું તને તારા દિલની છૂપી વાતોની કસમ આપુ છું હું તને તે પ્રેયની કસમ આપુ છું, જેના અમારો એક થઈ રનેહ રિમ ઉપજ કરી રહ્યો છે હું તને તારા હૃદયની શાંતિ અને માગ હૃદયની વ્યાકૂળતાની કસમ દઈ આજીજ કરુ છું કે અલારે ને અલારે તું સખીમને જઈને કહે કે તે મેદમાનોની આખમાં ધૂળ નાખી બગી આમાં જઈ ચીનના ઝાડ નીચે મારી રાહ જુએ અય સોસન ! તેના કાનાવાલા કર જા ! એટલા બધા કાલાવાલા કર કે તે છુપાઈને બગીચામાં જવા રાજ થઈ જાય તેને અમારા ગન જીવનની યાદ અપાવ મારો નિ રસાર્થ પ્રેમ તેના આગળ જાહેર કરી કહે કે તે રડી રડી આધળી થઈ જાય છે તે તાતના અધકારમાં લીન થઈ જાય તે પડેલા પોતાનું હૃદય તારા

આજણ કાનના માગે છે કહે કે તે અસાધની નર્કની આશ્રમા બનવા પડેના તારી આખેનું વર મેળવવા માગે છે અને કહે કે તે શુભાશ્રમા છે, અને ચાહે છે કે તારી સામે પોતાનો શુભાશ્રમા કરુન કરે અને માફી માગે જાઈ કર મારી બહેન । મારા વતી તેના અંગ દેવ કાંઈ સ્થાન કર પેના વરજોથી ખીસાની કરી જરૂર નથી તેઓ નસામા ચૂર છે તેમના આખ કાન પોતાનું અસ્તિત્વ શુભાશ્રમા બેઠા છે ”

સોસન કન્યા પાસેથી ઉડી સનીમ પાસે જઈ બેસી તે સલીમના કાનમા મહાબળનો મોકો કરે વહેરાવવા લાગી સનીમ ગરદન છુકાવી સોસનની વાતો સાંભળતો રહ્યો સોસનની વાત પુરી થતા સનીમે તેના તરફ એક ઉદાસ દ્રષ્ટિ દેઈ વીધે આજણ કહે

‘સાર હું આનના બંધ નીચે તેની રાહ જોઈશ ।’

સનીમ પોતાની જગ્યાએથી ઉડી જગીઆ તરફ આ ચો બેસે આર-પ-ચ મિનિટ પછી કન્યા પશુ લપાટી છુપાટી અધકારમા લીન થઈ બંધ તે કરી કરી નિદે । મુઠ્ઠાની પહે ખાજા ફરી જોતી હતી કે જે વરજોના ટેળામાથી સફાએ નાશી છુગી ન હોય । જોત જોતમા તે સ્ત્રીના કાઠ નીચે આવી પહોંચી સનીમને પાસેજ ઉભોને જોઈ, તે તેના ગળામા લીટગાઈ પડી તેની આખમાયા મના જમુના વહેવા માડી દર્શાવી શબ્દો એક પછી એક તેના મૂજતા ટોકોમાથી સરવા લાગ્યા

‘સાલગ । મારા હૃદયની રાત્રિ સાલગ ।
આનપૂર્વક સાલગ । હું મારી અસાનતા અને

ઉનાવગને લીધે તમારી સાથે આખો પશુ મેળવી શકતો નથી શરમથી મારી ગરદન ઝુકી ગઈ છે અથ સનીમ । પશ્ચાત્તએ મારા હૃદયને એકાર બનાવી મુશ્કેલી છે કે હજીપણ તમનેજ ચાહુ છું મે તમારા સિવાય કોઈને પ્યાર કર્યો નથી અને જીવન પર્થવ કરીશ પશુ નહિ લોકોએ મને કહ્યું કે તમે મને ખૂંદી ગયા છો તમે મને તરડાડી લીધો છો, અને ખીજ કાર્ફ સાથે વહેવાર પશુ નવું કર્યો છે લોકોએ તે સ્ત્રીની રીતોથી પત્ની સુધીની વાતો મારા કાનમા રેડી, મારા હૃદયને નિરાશ બનાવી મુશ્કેલી તે લોકોએ મારા હૃદયને કેળવ નખ્યુ પોતાની જોગી રીતોથી મને આક્રમ બંધ બનાવી મુશ્કેલી તે કાકાશુ જુઓની વાતોએ મારા મેમનું સંજ્ઞાનાર નાવી નાખ્યું કે એક પરાયા માણસને મારો ધણી જાનવા રાત્ર અંત પરતુ અથ સનીમ । મારો ધણી તમારા સિવાય ખીજે કેઈ નથી અને હવે મારી આખો પરથી પરદો ઉડી ગયો હું તમારી પાસે આવી છું કે તમારી સાંભળ લપાઈ જાઉં દુનિયાની કોઈ પશુ શક્તિ મને હવે તે માણસ પાસે લઈ જઈ શકતી નથી જેના હાથમા મને અજાદાએ સાંપનાચા આવી છે હું તે માણસને કે જેને મે આમંત્રણ મારો ધણી બનાવ્યો છે તે ફોતે જે ધર્મ શ્રદ્ધા મને આપ્યા છે, તે ધર્મિક દાવનઓ કે જેણે મને બંધનમા જકડી લીધા છે તેમજ ખીજ લોકે વરડુને શરણીઓથી ભરેલા આરણમા હોડી આવી છું કે હું તમારી સાથે દૂર દૂર કોઈ ખીજજ દુનિયામા નિકળી જાઉં, આખો દુનિયાના ખીજે ઉડે આખો જઈએ નામ તે કની વસ્તીમા અન્યા

જામએ મૃત્યુ શરણે ચાલ્યા જામએ સર્વિમ
આવો, જલદી કરો, રાતના અધકારમા આ
મકાન છોડી જામએ વહાણ ઉપર સારાર ચર્ધ
કાષ્ટ ગુમ્તામ દેગમા ચાલ્યા જામએ આવો,
સારાર ચતા પહેલા શત્રુના ફેલાદી પગ્નમાથી
નાશી છુગીએ જુઓ! જુઓ! આ માગી
સોનાની બગડીઓ! આ દાર! આ રહી
અમુલ્ય વીડીઓ! આ રહ્યા અનમોલ ઝવેરાનો!
આ બધી વસ્તુઓ અમારા વિજ્ઞાનના ભવિષ્ય
માટે પૂરના છે અમે માનદાર જેવું જીવન
નિતાડીશું ? ”

“તમે ખોલતા કેમ નથી સનીમ! મારી સાથે જોના કેમ નથી! મને ચૂમતા કેમ નથી! શું તમે માફ દેવાફાટ રદન, મારા નિસાસા નથી સાલવતા? શું તમને શ્રધ્ધા નથી કે હું વરગામ અને મારા માતાપને છોડી લગ્ન પોશાકમાજ તમારી સાથે જાયા આવી છું જોનો! જોનો! આ પણ હીરાની રજકણ કરતા વધારે કિંમતી છે અને બાદશાહોના તાજ કરતા વધારે મૂલ્યવાન!”

કન્યાના દર્દલાઈ શબ્દોમા એક ગીન હતું જે જીવનના તુફાન કરતા વધારે તુફાની મોતની ફરિયાદ કરતા વધારે દર્દમય, અને સમુદ્રની ઉગાધ કરતા વધારે ઉડું આ ગીન તેના હૃદયમા આશા-નિરાશા, સુખ-દુઃખ અને ખુશી-ગમીની મિશ્રિત લાગણી ઉત્પન્ન કરી રહ્યું હતું

યુવાન તેની વાતો સભળી રહ્યો હતો, તેના હૃદયમા પ્રેમ અને-સમ્યક્તા વચ્ચે ઘરણુ યુધ્ધ જન્મ્યું હતું તે પ્રેમ જે અશકયને શક્ય બનાવી શકે છે, અધકારને પ્રકાશમા ફેરવી

શકે છે તે સમ્યક્તા, જે મનુષ્ય હૃદયમા પ્રવેશ કરી તેને પોતાની દુષ્ટ ઇચ્છા અને ઇરાદામા નિષ્ફળ કરે છે તે પ્રેમ, જે કુદરતે હૃદયમા ઉત્પન્ન કર્યો તે સમ્યક્તા, જેનો શુદ્ધિ સાથે સંબંધ છે

કેટલાક વખત સર્વિમ ચુપચાપ તે અધકારમય વુઝની છમી બની રહ્યો જેમા ચઢતી, પડતી વચ્ચે અધકાયા કરતી તેની ઇચ્છા ઉપર તેની સમ્યક્તા જાંબ ગાંધ તેણે કયા સાથે જોયું તે મૂંઝવે ઉઠી જના બ્યાકૂળ હૃદયે આતુરતાથી જવાબની રાહ જોઈ રહી સર્વિમનો ચહેરો લાલ ચેળ ચર્ધ ગયો શબ્દો આપમેજે તેના હોઠે ઉપર આવી નાચ્યા લાગ્યા

“ઓ સ્ત્રી જન તારા ધણીના જાણમા જન કુદરતનો એજ ઇન્સાફ છે જનશરણે રક્ષન સુઠિતુ સત્યાનાશયાળી નાખ્યું કુદરતનો તને જોઈ લે તે પહેલા તારી ઉત્તરસમય દુનિયામા ચાલી જન, નહિ તો લોકોને કહેવાની તક મળી જશે કે કન્યાએ મિલન-રાત્રીએ પોતાના ધણીને દગો દીધો, જેની રીતે જન જીવનમા તેના મિયતમે યેવશર્ધ કીધી હતી ”

કન્યા આ સભળી ચરચર મૂંઝના લાગી

“જીવનના છેલ્લા શ્વાસ લગી હું તે મકાનમા જવાની નથી, જ્યાંથી હ મેરા માટે નિકળી આવી છું તે મકાન અને તેમાની બધી વસ્તુને એક કંદો કંદેખાતાને છોડી દે છે, એની રીતે છોડી આવી છું મને હવે એક પણ પણ તમારાથી છુટી ન કરે અને એ પણ ન કહે કે હું દગાખાજ યેવશ હું કારણ કે તે પ્રેમ જેણે મારા આત્માને તમારા આત્મામા લીન કરી દીધો છે, પેલા ધર્મશુરના હાથ

કરતા આંક ધણો વધારે સશક્ત છે જેણે
મારું સરીર વરતમને સોપી દીધું છે આવો!
મને મારા હૃદય તમારી ગરદનમા વીંટળાવ
દો જેને દુનિયાની કાઠ પથ તાકત છેડાવી
શકતી નથી આવો અમે એવી રીતે મળી
જઈએ કે મોન પણ અમને એક બીજાથી
જુદા કરી શકે નહિ.”

યુગને ઝડપ મારી પોતાની ગરદનમા
વીંટળાએલા કન્યાના હાથ ધુગ કર્ચા

“દૂર થા ઓ નાદાન છોકરી! મેં તને
કમારનીએ તરડોડી દીધી છે હું તને ધિક્કાર
છું, અને બીજી સ્ત્રીના પ્રેમથી મારું હૃદય
પણ મેં આપાદ કર્યું છે લોકો જુદું પોતાના
નથી હું તને બિ કુન જુદી ગણે છું હું તને
ધિક્કાર છું હું તારું મેં હું પણ જોડા મળે
નથી જ દૂર થઈ જા અને મારા રસને જા
દે હું તારા ધણી પાસે જા અને તેની વધાર
પતિન બન.”

કન્યા થરથરના લાગી “નહિ! નહિ! ।
હું તમારી વાતનો ભરંસો કરી શકતી નથી
તમે મને પ્રેમ કરતા હતા મેં તમારી આખોમા
પ્રેમની ગણ વહેતી જોઈ છે જ્યારે પણ હું
તમારા સરીરને અડકું છું તમારે મને એમ
લાગે છે કે હું પ્રેમને અડકી રહી છું તમે
મને પ્રેમ કરો છો કરો છો અને કરો છો
જેવી રીતે હું તમને પ્યાર કર છું તમારા
વગર હું આ જગ્યા છોડવાની નથી હું તમારી
પાસે એટલા માટે જા છું કે અપણે દૂર
દેશવર પીળી જઈએ આટલે આગમ નથી, તદિ
તો ઉઠાવો હાથ અને વહાવો મારું જૂન.”

યુગને વધારે ઉચ્ચ અવાજમાં કહ્યું “ઓ
નાદન છોકરી! મારા પીઠા કોડ નહિતર હું

તોરનગર કરી મેઢમાનેને અહોઆ બેઠા
કરીશ જેણે તારા લગ્નની ખુશી મનાવ મા
લાન જુદા છે લોકો આવતો તે શુ થયે તેની
તને આર પણ છે તેઓ તારી નિર્જન ગેટા
જોઈ લેશે તને જુદું જાનું છે અરે! જગ
નિચર તો કર તે સ્ત્રી પણ અળીઆ તારી
સામેજ હશે અને તે તારી દાર અને પોતાની
છત ઉપર મનકાતી હશે.”

યુગને કન્યાના હાથ પકડી લીધા રખે
પાઠ ને તેની ગરદનમા વીંટળાઈ નાથ કન્યાના
મેઢતનો ગગનનારા લાગ્યો તેની આખો
લાલચોળ થઈ ગઈ તેના પ્રેમ તજાન અને
આધીમા બદલાઈ ગયો તેની ગડથી વાતારણ
ચુલ ઉઠ્યું

“મારા મનુ પડી તમારી પ્રેમ ગણમા
રનાન કરવાનાગી તે કાણુ આરી! મારા હૃદય
સિવાય કશું હૃદય તમારા ચુખનોથી જૂની
રહે છે.”

હજી ઉપરોક્ત સમયે પુરા થયા । થયા
તે પહેલા તેણે પોતાના કપડામા હુપાવેલું
પાણીનર અજર કાગી વિગળાવી તમારી
સડીમરી જાતીમા બોકી દીધું તે ધન દઈ
જમીન ઉપર પડ્યો કન્યા હાથમા લોહી
નિતરણ ખજર લઈ તેની પાસેજ ઉઠી હતી
સનીમે પોતાની ઢિંકી આખો ઉઘાડી જેના
ઉપર મૃત્યુનિદ્રા છઈ રહી હતી ધીમે ધીમે
એક પછી એક શમ્ભો તેના હૃદ ઉપર નાચતા
લગ્યા

“પ્રાણેશ્વરી! દૂર ઉડી ન રહે આવ,
હવે મારી ગિલ્કુમ નગરીક આન અપ મારી
લયના! આન મારી પામે આવ મને ડોડી

જાણ નહિ જાન, મોત કરતા વધારે
કમજોર છે અને મોત, પ્રિય કે તા વધારે
કમજોર. સાક્ષી તારા સજનિયાએ તું અટ-
હારય! સાક્ષી પ્યારી! પ્યાનીએને રણુકાર!
લયલા! તે આ અટહારય અને "રણુકારથી
મારો પીઠા છોડાવ્યા" લાન, હું તે હાથતુ
ચુપ્પન નહિ, જેણે મને બધા યુક્ત કર્યો તું
મારા હોઠોને ચૂમ કે જેણે જીવું મોનવામા
કયાશ રાખી નથી, અને મારા હૃદયની
વાત હૃદયમાજ છુપાવી રાખી મારી આખોને,
જે ખૂબ તર છે, તારી કામળ આગનીઓ
પડે બધ કરે અને મારો આત્મા ન્યારે
પગની બોળીય ને લાગી દે લારે તારા
ખજાને માદ્રી સોડગા મૂકી દેને અને
લોહાને કરોને કે ચીંડી "માણસે" છાંયો અને
નિરગતે બીધે આત્મદલા કીધી છે પ્રાણુચી.
હું તારાજ હતો હું તારા સિરાય કામને પથુ
પ્યાર કરતો ન હતો મારી સખ્યના અને
નિવેકે ઉચિત નોતુ ધાર્યું કે જીવનની સોદાગણી
મને તારી સાંધે નાથી જીવે આ મારી લયલા!
લોકો મારી લાશ પાસે આવે તે પહેલા મને
ચૂમ ચૂમ મને-ઓ મારા લેયલા!"

તેણે પોતાના વાક્યન હૃદય ઉપર હાથ
મૂક્યો તેની આખો ફાટી ગઈ તેનો આત્મા
હણી ગયો.

કન્યાએ ગરદન ઉપલી મકાન તરફ એક
તિરસ્કાર યુક્ત દ્રષ્ટિ ફેકી શોરમકાર કરના
માણસે.

"અહીં આ આવો અમારા સાગ્રનિય એ,
અહીં આ આવો, અને જીવે આ રહી વર
સાગ્ર! અને આ રહી કન્યા! જલદી કરો હું

તમને વરરાજની મુનાયમ રેંધા બતાવે", -
કન્યાની બૂમ મકાનના ખૂણાખૂણામા
ગુજી ઉઠી મદમગત મેદમાનોના કાનના પર
ધૂજી ઉઠ્યા તેમને આત્મા થરથરી ગયો તેઓ
એ ધડી ચબી ગયા રણે તેમના કાન તેમને
ધોડા હથ રહ્યા હોય! ખીજાજ પળે તેઓ જાગીયા
તરફ દોડ્યા લાગ્યા તેમના કાન અને આખ
એક ધાર કામ કર્યો જતા હતા એકાએક
તેમની નજર કન્યા અને સ્લીમની લાગ ઉપર
પડી આ દ્રવ્ય જોઈ તેઓ હેમતાઈ ગયા,
અને ઉવટા પળે પાઠા ખસ્યા લાગ્યા પાસે
જ્યાની કામળી દિમન, આ તી ન હતી
લાશની છાતીમાથી બોલીની ધારા વહી રહી
હતી કન્યાના હાથમા પાણીદાર ખજાર ઝળકી
રહ્યું હતું. તેઓ અનિમેષ નયને જિહ્વા દ્રવ્ય
જોઈ રહ્યા.

કન્યાએ તેમના તરફ એક તિરસ્કાર યુક્ત
દ્રષ્ટિ ફેકી તેનો ચૂડેરો અસહ્ય વેદના છતા
ઝગકી રહી હતો તેણે ગાડ પાડી કહ્યું, -
"આગ આવો બીકણો, મોનના વિચારે લગારે
ગભગરો નહિ માન પાણીદાર ખજારની
ધૂજે નહિ આ પવિત્ર હથિયાર તમારા અપમિ.
શરીર અને અધનારમય હૃદયને અડકી પોનાની
પરિતતા ગુમાવશે નહિ. પેતા યુવાનને જીવે
જેણે વરરાજનો પોશાક પહેલો છે, તે મારો
પ્રિયતમ છે જે એને જીવે મારેજ મોઝી
નાખ્યો કે તે મારો પ્રિયતમ છે! તે વરરાજ
છે! અને હું તેની નયનુ! અમે રાજા
જોળતા હતા, પરંતુ અમને નિં જીવાજ મળી
કારણકે તમારી અનનના અને બધેનોજ
અમારો જાન માર્ગ મકુચિત બતાવી મૂક્યો

આવો માથ કાગલાઓ! અને જીવો કે તમને
અમારા ચેદરાથી અ નાહતી સૂત નજર આવે
સાલગે કે અમારા જિવની ફિયાદ તમારા
લિખા પછાએ કયા છે તે યાદુ! જેણે માથ
પ્રિયતમ વિરહ ગાગ કાન લાભેમાં હતા મને
સમજતી હતી અને કહ્યું હતું કે તેણે મો
તરછોડી દીધી છે મને જિવનુષ જુરી ગયો
છે! જ્યારે ધર્મશુર્યે આપિવાદ આપના
ચોતાનો હાથ ગાગ, અને તમે ચોક્કા જેને
મારો ધણી માની બેગ છો, તેના માથા ઉપર
લખાવ્યો હશે ત્યારે તેણે એમજ ધાર્યું હતો
કે વિજય તેનાજ છે! પરંતુ કયા છે તે નક્કી
નાય! હું તેને ધન્યવાદ આપુ છું કે તેણે
તમને બધાને મારા પ્રિયતમના વસેની ખુશી
ઉજનવા કવી અનેખી રીતે એકમ ક્યાં છે
મારા પ્રિયતમના લક્ષે! તે મહાનુભાવ લગ
નહિ, જેને મે મારો ધણી જનાવેશી!”

“તમે માથ કહેવું સમજતા નથી પરંતુ
તમે તમારી આવાદને કહેશો કે એક સ્ત્રીએ
ચોતાની લગ્ન-રાત્રીએ ચોતાના પ્રિયતમને કતન
કરી નાખ્યો તમે મારી વાતો કરશો અને
ચોતાના પાપી અત કરજીથી મારા ઉપર શ્રાપનો
પરસાદ વરસાવશો પરંતુ તમારા પૌર મને
અભિનંદન આપો અને કહેશો કે—

“ઓ માલહાર ડાકુ! તે પ્રપચ્ચી, દૈલ-
તથી, મલખ કે દરેક ખરાબ રહેતે મને તારી
મે હરાર જનાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો કેખીતી રીતે
તેમા તુ સરજ પથુ થયો! કદાચ તને એમ
લાગતું હશે કે આખરે જીવનુષ હાથ આપ્યું
અર તુ તે કોમની જરખાદી ઉપર નજર
નાખ, જે અધકારમા પ્રકારા બેળી રહી છે,

જે પત્યરમાથી પાણીને ઝરે! ફૂટવાની રાહ જોઈ
રહી છે, અને રજુમા ફલ ઉગાડવાની ઇચ્છા
રેહી રહી છે! તે વસહતને જો, જે ચોતાને
અબજીવાતી ગતિમા દોવી રહી છે, જેમ એક
આધેશ માણસ ચોતાનો હાથ ખીજ આધળા
માણસના હાથમા આપે તમે તે દિ મતના
ખુશા છો, જેઓ દાર અને સુકીઓ માટે
અ દન કાપતા ફરે છે હું તમને માથ કર
છું કારણ કે સુખી આત્મા આ દુનિયાને
છોડી જત પહેલા દરેકના શાલક મફત કરે છે”

કન્યાએ ખજર ઉસુ કહ્યું અને હસતે
ચોટ ચોતાની ઇતીમા બેકી દીધું

(સમાપ્ત)

અંધ માસિક “માંદગી”

ફક્ત ત્રણજ વિસતી અદર ‘શ્રી નેશ’
ગોળીઓથી ચલુ થાય છે માસિક અન્ન-
ચણીના કોષ્ટપિણુ ફિયાદ માટે રૂ. ૧૨ મળે
દશ સાથે ગેરટી પત આપસમા આવે છે
કીમત રૂ. ૫-૮-૦ પરદેશ શી ૧૦

— ગર્ભ રહેતો અટકાવવા:—

“રાહુત” દવા ફક્ત ત્રણજ દિસ ખાઈ
લેવાથી જીદગી ભરમા કદી ગર્ભ રહેતો નથી
માસિક આનુ કશુજ નુકસાન નહિ ડૉક્ટર
વેદોએ અજમાવેલી દશ સાથે ગેરટી પત
મોકલવામા આવે છે કીમત રૂ. ૫-૮-૦
પરદેશ શી ૧૦

ડૉ. એસ. એસ. ખાન,

હર અચંગેટ મીડ, મેનજીની સ્ટાર

કોટ, સુબહ, ફેબ ૨૧૩૪૩

ઇબ્ને માગિદ

(એક મહાન મુસ્લિમ વહાણવટી અને
વાસ્કો ડી ગામાનો માર્ગદર્શક)
અનુવાદક સાસેહ બકીલી.

કહેવાય છે કે વાસ્કો ડી ગામાનું વહાણ આફ્રિકાના પૂર્વ કિનારા ઉપર ઝમ્બિયાની પાસે માલન્દીમા પહોંચી ગયા પછી એને હિન્દુસ્તાનના કિનારા સુધી પહોંચવાને માટે માર્ગની શોધ દર્શાવવાને એક મુસલમાન વહાણવટી મળી ગયો તેનાજ માર્ગદર્શનથી વાસ્કો ડી ગામા તથા એના સગીઓ સુખરૂપ હિન્દુસ્તાનના પશ્ચિમ કિનારા સુધી પહોંચી ગયા અને એમના વહાણે મલબારની બદરગલ કાલી દેવા લગર નાખ્યા.

આ મુસલમાન વહાણવટીનું વર્ણન પ્રથમ-વાર એક પોર્ટુગીઝ વહાણવટીએ પોતાના પુસ્તકમાં કર્યું છે, જે વાસ્કો ડી ગામાનો પ્રવાસ-સાથી હતો એ પછી રોબર્ટો સદી પ્રેવીના પોર્ટુગીઝ ઇતિહાસકાર દામિયો દી ગોઝ, (Damiao De Goes) કાસ્ટનહેડ, (Castanheda) અને બારોસે (Barros) વિશેષ સવિસ્તર વર્ણન કર્યું છે એમણે એનું નામ “માનેમો કાનાઝા” (Malemo Cana) વાળું બતાવ્યું છે પરંતુ ખરી રીતે એ નામ નથી પરંતુ એક સામાન્ય લક્ષણ છે, જે એ સમયે તમામ વહાણવટીઓ વિશે પ્રચલિત હતું.

‘માનેમો’ શબ્દ અરબી શબ્દ ‘મુઅલિમ’નું અપભ્રંશ છે વહાણવટાના રૂઢી પ્રયોગમાં નોંધા નિખ્યાતને મુઅલિમ કહેવામાં આવે છે ‘કાનાઝા’ સંસ્કૃત બાળાનો શબ્દ છે, જે નાગલ બાળા મારફતે વહાણવટાની પરિભાષામાં દાખવ

યયો એનો બાવાર્થ છે ‘બોધોત્તેમી’ આવી રીતે ‘માનેમો કાનાઝા’ વહાણવટાના રૂઢી પ્રયોગમાં તેને કહેવા લાગ્યા જે ગ્રહિત થઈ પડે વહાણવટા કરતો હોય.

અરબી બાળાની એક ઇતિહાસિક કૃતિ “અલબકુલ યમાની રી ફત્હુન ઉરમાની” ઉપરથી જણાય છે કે, આ મુઅલિમનું નામ અહમદ બિન માગિદ છે આ પુસ્તક સુલ્તાન સદીમ બિન સુલમાન (દિ સ ૬૭૪-૬૮૨) ને માટે મિસરના માર્ગર સનાનપાશા (દિ સ ૬૭૫-૬૮૦) ના સમયમાં લખાયું છે એના લેખક અનામદ કુલુદીન મુહમ્મદ બિન અહમદ નદરવાથી છે શુજરાતનું શહેર નદરવાલા (અથુદિલવાક) એમનું વતન હતું મકકા મુઅજ્જર હમાં રહેલા હતા શુજરાતના સુલ્તાનોએ આ રથને જે મન્ત્રેસા રચાયા હતા, તેના મુદ્દરેસ અને વ્યવસ્થાપક હતા દિ સ ૬૮૮માં એમની વક્ષાત થઈ.

ઉપરોક્ત વિદ્વાને દિ સ ૬૦૦ના બનાવોમાં વાસ્કો ડી ગામાના પ્રવાસ અને મુસ્લિમ માર્ગ જામવાનું વર્ણન આવી રીતે કર્યું છે.

‘દસમી સદી હિન્દીના આગલમાં જે મહાન બનાવો બન્યા, તમા કિરગી કોમો માથી એક પોર્ટુગીઝ કોમનું હિન્દુસ્તાનના દર્વામાં પહોંચ્યું છે એમનામાંથી એક મિરોહ સબિરનાના ઝમખથી મમુદમાં સનાર થયો હતો અને જહરે જુનમાત (એલ્બાનિયક) માથી થયને

તે કુમરના પદાર્થ પાળી આવી જતા હતા, જે કિનારાથી પાસે એક ખાડીમાં છે જેની એક તરફ પહોંચ અને બીજી તરફ એટલાન્ટિક છે અદિયા મોળ ઘણા ભારે હતા એમના પદાર્થો અદિ ચોક્કી શકતો ન હતા અને ભાગી જતા હતા એમથી કાંઈ બચતુ ન હતું તેઓ આવી જ રીતે કરતા રહ્યા, અને આ રથને તળાવ થતા રહ્યા એમથી કાંઈ દિન્દી મહાસાગરમાં બચીને પહોંચી શકતુ ન હતુ છે રે એમનુ એક વદાણુ હિ દુસ્તાન સુધી પહોંચી ગયું તો તેઓ બરાબર દિન્દી દર્વાની હાલત માલુમ કરતા રહ્યા એટલે સુધી કે વદાણુ દીઓમાંથી એક નિશ્ચાત શખ્સે જેનું નામ અહમદ મિન માનિદ હતુ એમને માર્ગ બતાવ્યો આ ફિરોઝ (પૂરેલીઓ)ના અફગરે, જેને એમનદી (એકમીરસ-અમીરન બદર) કહેતા હતા એને ચેતાની સાથે શખ્સે, અને નિશામાં એની સાથે ઘણી છુટ્ટી વાતો કરી, ત્યારે એણે નિશાની હાલતમાં રહેતો બતાવી દીધો એણે કહ્યું કે અદિયા કિનારાની પરી જાત નદિ, બંધે સમુદ્રમાં હવે ઉતરતા જાય અને પછી પાછા ફરે, ત્યારે સમુદ્રના ચૈત્રન પામને નહીં નહિ જ્યારે તેમણે આ વાત જાણી લીધી ત્યારે એ જાતમાં જાનવા લાગ્યો એ પછી ચોક્કીઓના ઘણા વદાણો દિન્દી મહા-સાગરમાં એક પછી એક આપવા લાગ્યા અને એમણે ગોવામાં ચેતાનુ દર્પણ યાજુ બનાવ્યું છૂંને માનિદ અગ્નિના પ્રખ્યાત વદાણુ પછી, વદાણુદાની કળાનો મહાન વિદ્વાન અને આ કળાની અનેક કિતાબોના એક છે એને અરખો 'અસદુલ બદર' (સમુદ્ર-સિદ્ધ)ના નકનથી હુરો છે હાથ બરતનના કથન મુજબ,

આ સમયે પણ અરખોની નીકળો જ્યારે કિનારાથી રવાના થાય છે, ત્યારે રવાનગી પહેલાં એના નામથી કાનિદા પદવામાં આવે છે છૂંને માનિદનું નામ અને જ્વલાનગી ખૂદ તેમ જ કિતાબોમાં આવી રીતે લખાયે છે "ચંદાણુ ને અદર્ગદ બિન માનિદ બિન મુદમદ મિન હમમ મિન કુત્ર બિન દરી બિન મુસુફ બિન હસન બિન હુમન બિન અખી મુઅલક સમદી છૂંને અખી રકાઇન નજદી" એના પૂર્વે નજદના ગ્લેનાશાના હતા આપ, હાલ, પરવાલ બપુય મરદર વદાણુદીઓ હતા ખાસ કરીને માનિદ મિન મુદમદને શતા સમુદ્રના વદાણુવદામાં એદર કમાત પ્રાપ્ત હતો અગ્નિના વદાણુદીઓ એને "રખાનુન બરતન" કહેતા હતા એણે "દિગ્ગમિવદ" નામે એક પદ લખ્યું છે જેમાં દર્શાવે છે અને તેમાં સમુદ્ર-વિદ્યાના સિદ્ધાંત અને દર્શોઈ માર્ગોના કથો વર્ણવ્યા છે છૂંને માનિદનો જન્મ અમલના દરેર જલકારમાં થયો હતો જન્મ તારીખતુ ખરી રીતે ઠેંગતુ કીન છે પણ ખૂદ છૂંને માનિદના બચાવ ઉપરથી જાણાય છે કે એણે "કિતાબુન-દવાઇદ" ચેતાની વધના પચાસ વર્ષ પુન થયા પછી હિ સ દેષ માં લખી છે આ દિસાએ હિ સ' ૮૪૫ માં અથવા એના થોડા સમય પહેલાં એના જન્મ થયો હોવો જોઈએ મુજબ એનુ પચાસ વર્ષની વયે હિ સ' ૮૭૧ માં અથવા એ પછી થયું છે

છૂંને માનિદે વદાણુદા રીરે સત્તર અગર પુત્રો નવ અને પદમાં લખ્યા છે જેની તફરીન નીચે મુજબ છે

અલ ફેનાઈદ ઉસુલુલ બહુર વલ ફેનાઈદ એમાં વદાણુદાનો કિતાબસ અને

તેના સિદ્ધાંત વર્ણવ્યા છે આ પુસ્તકના બાર પ્રકરણ છે જેના હેતુકાય ત્રણી સોષ્ટ, ચક્રની અઘ્રાનીસ મંજિનોની તરફની અને વાયુની બનીએ દિશાઓનું વર્ણન કર્યું છે આ અર્થ પછી હિન્દી મદામ ગર, ધરાની અખાત, રાતા સમુદ્ર અને પશ્ચિમ ચીનના દર્શક માર્ગો બતાવ્યા છે પશ્ચિમ હિન્દના કિનારાના સ્થળો અને દસ ગ્રહોના ગ્રહોટા ટાપુઓ કુમર (માડખાસ્કર) સુમાત્રા, બના, અનગોર (કાર્મોસા) સિનેન, ઝિન્દિઆર બદરેન, ઇબને કાદાન, (ધરાની અખતમા આવેલું છે) અને સોક્રાની મોસમી હવાઓનું પણ વર્ણન છે વાયુની દિશાઓ કા સી પચાગ ઉપરથી ટેન્વી છે રાતા સમુદ્રમા કિનારની પાસે પાણીની અદર જ્યા જ્યા પહોં આવેલા છે, તેની જગ્યાઓ બતાવી છે આ કિનાબ દિ સ ૮૯૫ માં લખાઈ છે એની દિ સ ૧૮૮ માં લખાયેલી લેખકના હાથની પ્રત પોગીસી નેશનલ લાયબ્રેરીમા સંભાળપૂર્વક રાખેલી છે

હ કિયતુલ ઇખિતસાર ફી ઉમૂલ ઇલમુલ બહલુર આ પુસ્તક પદ્યમા છે એમા પ્રતા પના સિનાય અખાર પ્રકરણ છે પહેલા પ્રકરણમા તે ચિન્હોનું વર્ણન છે, જે દર્શાવે સફરમા કિનારે પાસે આગ્યા પછી માલુમ પડે છે બીજા પ્રકરણમા દર્શાવે હવાઓની દિશાઓ વર્ણવી છે ત્રીજા પ્રકરણમા અરબી કિમ્તી, રૂબી અને કારસી પચાગનું બતાવે છે ચોથા પ્રકરણમા વદાણુટા સાથે સખધ ધારતા મધેના સ્થળ, હમાઓના ચાનસ અને રોક વાની મોસમ અને તેમની તારીખો કારસી પચાગ પ્રમાણે દર્શાવી છે પાંચમા પ્રકરણમા અરબસ્તાનના કિનારાથી મહાવાના ટાપુઓ અને

હમશના કિનારા સુધીના દર્શાવે માર્ગોનું વર્ણન છે છઠ્ઠા પ્રકરણમા તે માર્ગોનું વર્ણન છે, જે હિન્દુસ્તાનના પશ્ચિમ કિનારા સુધી અને ત્યાંથી પૂર્વ તરફ કિનારે કિનારે તે દેશો સુધી જાય છે જે અર્ધરેગર પ્રદેશમા આવેલા છે સાતમા પ્રકરણમા તે ગસ્તઓ બતાવેલા છે જે અરબસ્તાનના કિનારાથી કુમર બેટ, હમશના દર્શાવે ટાપુઓ અને પૂર્વના ટાપુઓ એટલે સુમાત્રા, સિનેન અને હાગતુન મહવ સુધી જાય છે આઠમા પ્રકરણમા અરબસ્તાનના કિનારાથી હિન્દુસ્તાનના પશ્ચિમ કિનારા સુધીના માર્ગોનો અતર બતાવેલો છે નવમા પ્રકરણમા પ્રખ્યાત બદગાહોના સ્થળ અને સમુદ્રની ઉગ્રાલ વિષે અર્થ કરી છે દસમા પ્રકરણમા વદાણુટાના કાયદા બતાવે દર્શાવે છે અને સાથેજ તે બદરે મુઝીનની મોઝેનું વર્ણન છે, જે હવસથી રોક થઈને પશ્ચિમ હિન્દ અને ચીન સુધી મચરેનો છે અગ્યારમા પ્રકરણમા વદાણુટાની તે વાતો વર્ણવી છે જે ગ્રહો સાથે સખધ ધરાવે છે આ પુસ્તક દિ સ ૮૯૬ માં લખાયું છે

કસીદતુલ શુલ્કયહ એમા જિન્દહી દક્ષિણ અરબસ્તાનની રાસ ફતેક સુધી, ત્યાંથી હિન્દુસ્તાનના પશ્ચિમ કિનારા પર ગાવીકટ, દાગલ, કન્કન (કોકન), અને ગુજરાત સુધી, પછી અહિંથી દક્ષિણ અરબસ્તાનના કિનારા અને ત્યાંથી ધરાની અખાતમા હરમુઝ સુધીના દર્શાવે માર્ગોનું વર્ણન છે

એ સિવાય ઇબને મુન્ઝિદની કૃતિઓમા ચક્રિ-અ-જુઓ અને કસોદ બીજા પણ છે એમાથી કેટલાકમા તે ગ્રહોનું વર્ણન છે, જેના ઉદય અને અસ્ત અથવા બ્રમણની બિના ઉપર વદાણુટામા માર્ગદર્શન થાય છે કેટલાકમાં

ચંદ્રની ગતિનું વર્ણન છે. કેટલાકમા દર્શાવે
માર્ગોનો ખુલાસો છે કેટલાકમા સમુદ્રોની લખાણ
પરોળાઈ અને ઉદાસ વિષે ચર્ચા કરી છે આ
પછીના નામ નીચે મુજબ છે

(૧) અરજૈમદ ખર્ચલ અન્ન શી ખલીજ
ફારસ (૨) મુખમિસલ શી ખર્ચુન બહર (૩)
અન ખળીગદ શી કયાસુસ સહ્ય વલ સમદ (૪)
અબજમસદ શી ખર્ચુન બહર (૫) અલ અલીબદ
શી ખર્ચુન બહર (૬) અરસખીઅદ શી
ઝિમ સમઆ ડલુમ મિન ઉયુમન બહરાર (૭)
દર્ખતુન દરાખ શી કેશીયતુલ ખરતદમાન
અલા તર્કુસ સફર ફિલ બહર (૮) અલફાઈ
કહ શી કિયાસ અફદઅ (૯) કબલતુલ ખરલામ
શી જમીઉફુન્મા (૧૦) કનકુચ ખઅમિલહ
(૧૧) ધન્તખાતુન ખર્ચલ હિન્દ વ ખર્ચલ
અરબ (૧૨) મધમીયહ અબખદઅ અબમકા
સિનહ અબા સિતહ આનહ (૧૩) અવહરિયહ
શી ખર્ચુલ બહર

ફ્રેન્ચ નિદાન ગેમરીઅલ ફેરન્ડે (Gabriel
I errand) છબ્બે માનિદની આ બધીય
કૃતિઓને વળુ દળાર લગોમા એકત્ર પછે
એન્કોમારી વડે પેરીસમા છપાવીને પ્રગટ કરી

છે એમા 'એક ખીખા' અરબ વહાણવતી
સુલેમાન બિન અહમદ અલ-મહરીની
પણુ ખાસ દૃષ્ટિએ શામિલ કરેલી છે

પૂર્વના તુર્કી અમીરલ બહર (એ.મી.લ.)
સીદી અલી કેદાને તુર્કી બાપામા એક રિહતા
પૂર્ણ પુસ્તક વહાણવતીની વિદ્યા વિષે લખ્યું
છે, જેનું નામ 'મુલીન' છે છબ્બે માનિદની
'અન ફાર્હદ' અને 'અન દાહિયદ'માંથી મહેટ
લાગે અનતરણ કરણ છે પ્રતાવનામા આ
ખન્ને કિતાબોનો દવાનો પણ આપેનો છે

આ લેખના આધાર (૧) ખેરદીન
અરકાવી ફૂત, અલ-અઅતામ લાગ ૧૦
(૨) જુરુજ જૈદાન ફૂત તાગીખ આદામ
અલ હુમતુન અરખીમલ તાગ ત્રીજો પાનું
૨૨૪ (૩) અનગાસ સરકૈસ, મુઅજિમુન
મતઅઆત (છબ્બે માનિદ) (૪) મુઅમદ
કિસામ અની ફૂત મુન્નિદનદ અન મગમેકૈલ
ધમી અલ અરખી લાગ ૧૬૦ પાનું ૨૮૫
(૫) ફહરિસ્ત દાફત કુતુબ અન-અરખીયક
લાગ છબ્બે

(નારીખના તત્રી હકીમ સૈયદ સમ્મુ'લાહ
અદરીના લેખ ઉપરથી)

બહમ્બે ઇકબાલ, કઠોરના

ખીનત વર્ષના પ્રગટ થયેલા પુસ્તકો

સુહમ્મદી દર્પણ મૂલ્ય ૦-૧૨-૦ (ચોટ્ટેજ ૦-૨-૦ વધુ)

છબ્બે સિરાજ ૦-૬-૦ (ચોટ્ટેજ ૦ ૧-૦ વધુ)

— તૈયાર થતા પુસ્તકો :—

ઇકબાલ સીતલી માટીના ઘડા . કૃષ્ણ માતરી,

સ્ટોડીસ્ટ — શ્રી તાદેર સ્ટોર્સ ટ વરસેડ, સુરત

૧ ઉર્દૂ સાહિત્યમાં નવયુગની વાણીના પ્રથમ ગાયક
અને સુસહસના મશહૂર શિલ્પી

કવિ હાલી

[૧૮૩૭-૧૯૧૪]

લેખક

અનુવાદક

ધીરેન્દ્ર મુખે પાઠ્યાય

મણિલાલ અલગાની

ઉર્દૂ સાહિત્યમાં કવિ હાલીનું નામ અમર છે, પરંતુ આપણે તેમના વિશે ખાસ કાંઈ જાણના નથી આજના સાપ્રદાયિક અટક વખતે તેમની કથા ખાસ કરીને રમરણીય છે. આપણે કે તેઓ રાષ્ટ્રીયતાના કવિ હતા—“આપણે ભારત”ના સેનક હતા.

મારૂં એમ માનવું છે કે ભારતની વિધ-વિધ ભાષા અને સપ્રદાયોની વચ્ચે ભાવોની આપને સાપ્રદાયિક મિલનમાં મદદકર્તા છે આજે આપણે પરસ્પર કેમય મળી શકતા નથી તેનું પ્રધાન કારણ આપણો આત્મિક અપરિચય અને પરસ્પર પ્રતિતી શ્રદ્ધાહીનતા.

તો પણ એકવાર આપણી વચ્ચે વિચારોની આપને નિરકુશપણે ચાલતી આજે આપણો મળતા હજવાનો બાલ સુયોગ વધે છે પરંતુ અંતરમાં આપણે ઉત્તરોત્તર મિલિન થઈ જઈએ છીએ.

સેકા કરતા વધારે વર્ષો પહેલાં ઈ સ ૧૮૩૭ માં એક જૂનવાણી મુસ્લિમ પરિવારમાં કવિ હાલીનો જન્મ થયો હતો. બાળપણથીજ તેઓ સાતત પઢનિની રેગી ઝળવણી પામ્યા હતા. પછી મોટા થયા ત્યારે અંગ્રેજોનો અઠાસ ક્યો અને આધુનિક ભાવ જગતની સાથે પરિચય થયા. આઠવિકા અર્થે પહેલવહેલા થોડો ખર્ચ દિલ્હીમાં “યંગ અરબી વિદ્યાલય”માં લક્ષ્મી કરી એ વખતેજ એમની કવિ રીકેની કવિ સંગાનમાં પ્રસરી ગઈ અને

નિઝામ બહાદુર પાસેથી તેમને માસિક ૩૦ (૩૫)ની સિંચવટિ (પેન્શનરશીય) મળી પાછાથી એ વધીને ૧૦૦ રૂ. થઈ હતી. છીંદા વરસની વચ્ચે એમના જે કાવ્યો પ્રગટ થયા હતા તેમાં “ગાનિમ” અને “શાઈકતાર”નો પ્રભાવ નજરે પડે છે. ઉર્દૂ ભાષામાં તેમણે અનેક સુદર ગઝલો રચી છે. “હીવાન” એ એમનો પ્રથમ કવિતાગ્રંથ એમાં આપણને પ્રેમરિલાસી અને ડપમુખ્ય કરિનો પરિચય મળે છે. “શૈર બા મધી” નામના ગદ્ય ગ્રંથથી તેઓ કવિતાના સમાયોગ્ય તરીકે વિખ્યાત થયા છે. “ખરખા નટુ”એ એમનું નટુશીવાનું કાવ્ય છે તેમાંનો કેટલોક ભાગ ટામસનની “સીઝન્સ” અને કાલિદાસના નટુ સહારને અનુક્રમ છે. “નિશાતે ઉમ્મીદ” આપણું જયગાન છે. “દુખ્ખે વા ન”માં પ્રાસીની હૃદયવેદના અને કવિનો દેશાનુરાગ સુદર રીતે વ્યક્ત થયો છે. સ્વદેશને અનુનદીને તેઓ કહે છે—

“રવર્જ મળે તો પણ તારી એક મૂઠી ખાકનો મિનિમય નથી કરવા આહતો.”

ભારતનેજ તેઓ પોતાનું વતન માનતા અને ધણી કવિતાઓમાં એનેજ વદના કરી છે. ભારતના આદિમ અધિવાસીઓની દેશ-પ્રીતિએ તેમની કવનતાને બેઝિંગામી કરી હતી. આર્થોને હાથે અનાર્થો પરાગિત થયા હતા. પરંતુ દેશની માટી છોડી નહોતી સેકડો સેકડો વેદવા છતાં પણ તેઓ દેશની માટીને વળગી રહ્યા હતા.

મદની ગતિનું વર્ણન છે કેટલાકમા દર્ષાઈ
માર્ગોના ખુલાસો છે કેટલાકમા સમુદોની લખાઈ
પણીગાઈ અને ઉગ્રાઈ વિશે ચર્ચા કરી છે આ
પદોના નામ નીચે મુજબ છે

(૧) અરબીગઢ બર્લિ અરબ શી ખલીજ
કાગમ (૨) મુખમિસલ શી ઇસ્મુન બહર (૩)
અલ ખલીગઢ શી કયામુસ મદલ વત રામલ (૪)
અબજમસલ શી ઇસ્મુન બહર (૫) અલ ઝલીબલ
શી ઇસ્મુન બહર (૬) અસ્સખીઅલ શી
ઝિલ સમઆ ટલુમ મિન ઉમુન બહર (૭)
દર્જતુન રાખ્ય શી ટ્રીપ્તુલ ઇસ્તલાવ
અવા તર્કસ સર ફિલ બહર (૮) અવકાશ
કહ શી કિયાસ ઝહબ, (૯) કમલતુલ ઇસ્લામ
શી જમીઉદ્દુન્ના (૧૦) કનલુત અઅમિસલ
(૧૧) ઇન્તિખાતુન બર્લિ હિન્દ વ બર્લિ
અરબ (૧૨) અબીયલ અલખલ્લ અવમકા
સિલ અવા સિલ ઓગલ (૧૩) અવલિયલ
શી ઇમુલ બહર

ફ્રેન્ચ વિદ્વાન ગેમરીઅલ ફેરન્ડે (Gabriel
Ferrand) ઇબ્ને માજિદની આ બધીય
સિચોને ત્રણ દળાર લગોમા એકત્ર પહો
એકાગ્રાશી વડે પેરીસમા છપાવીને પ્રગટ કરી

છે એમા 'એક ખીજા' અરબ વહાણની
સનેમાન ખિન આદમદ અલ-મહરીની
પણુ પાચ સિચો સામિત કરેલી છે

પૂર્વના ટુર્કી અબીફલ બહર (એબી લ)
સીદી અલી દેદાને ટુર્કી લાખામા એક વિદ્વા
પણુ મુતક વહાણવટાની નિષા વિશે લખ્ય
છે, જેનું નામ 'મુહીન' છે અને માજિદની
'અન ફાઈલ' અને 'અન હાદિયલ'માંથી મોટે
ભાગે અવતરણ કરેલ છે પ્રસ્તાનામા આ
જાને કિતાબોના હતાનો પણ આપેનો છે

આ લેખના આધાર (૧) બે હીન
અરબી ફૂલ, અલ-અઅલામ લાગ ૧૦
(૨) ટુરુલ ઝેલાન ફૂલ તારીખ આદાન
અન લુગતુન અરબીઅલ લાગ ૩૦૦ પાનુ
૨૨૪ (૩) અન્યાસ સરકેસ, મુઅજિમુન
મતલુઆત (ઇબ્ને માજિદ) (૪) મુદમદ
કિયામ અની ફૂલ મુન્દિનલ અન મન્ મેફલ
ઇબી અન અરબી લાગ ૧૦૦ પાનુ ૨૮૫
(૫) કહરિરત હાફન કુતુબ અન-અરબીઅલ
લાગ ૭૦૦

(તારીખના તત્તી હકીમ સૈયદ રમ્મુલ લાલ
કાદરીના લેખ ઉપરથી) -

બાંહે ઇકબાલ, કઠોરના

ખીજાં વર્ષના પ્રગટ થયેલાં પુસ્તકો

મુહમ્મદી દર્પણ મૂલ્ય ૦-૧૨-૦ (પોસ્ટેજ ૦-૨-૦ વધુ)

ઇબ્ને સિરાજ ૦-૬-૦ (પોસ્ટેજ ૦-૧-૦ વધુ)

— તૈયાર થતાં પુસ્તકો :—

ઇકબાલ સૌતી માટીના ઘડા • ક્રમ માતરી,

સ્ટોડીસ્ટ — પ્રી પ્રોફેસર સ્ટોર્મ ટ વરરોડ, સુરત

કવિ હાલી

[૧૮૩૭-૧૯૧૪]

લેખક

ધીરેન્દ્ર મુખે પાખ્યાય

અનુદાત્ત

મણિલાલ અલગારી

ઉર્દૂ સાહિત્યમાં કવિ હાલીનું નામ અમર છે, પરંતુ આપણે તેમના વિશે ખાસ કાંઈ જાણતા નથી. આજના સાપ્રદાયિક અટક પાત્ર તેમની કથા ખાસ કરીને રમરણીય છે. કારણ કે તેઓ શાંદ્રીયતાના કવિ હતા—“અખડ ભારત”ના સૈવક હતા.

મારે એમ માનવું છે કે ભારતની વિશેષ લખા અને સપ્રદાયીની વચ્ચે હાલીની આપને સાપ્રદાયિક મિલનમાં મદદકર્તા છે. આજે આપણે પરસ્પર કેમય મળી શકતા નથી તેનું પ્રધાન કારણ આપણો આત્મિક અપંગિ-ચય અને પરસ્પર પ્રતિની પ્રદાહીનતા.

તો પણ એકવાર આપણી વચ્ચે વિચારોની આપને નિરકુલપણે ચાલતી આજે આપણો મળા હળતાનો બાહ્ય મુયોગ વધે છે. પરંતુ અતરમાં આપણે ઉત્તરોત્તર વિચિન્ન થઈ જઈએ છીએ.

સૌ કરતા વધારે વર્ષો પહેલાં ઈ.સ. ૧૮૩૭ માં એક જ્ઞાનપ્રણી મુસ્લિમ પરિવારમાં કવિ હાલીનો જન્મ થયો હતો. બાળપણથીજ તેઓ સનાતન પદ્ધતિની દેશી ંજવણી પામ્યા હતા. પત્રી મોટા થયા ત્યારે એ ંજનો અભાસ કર્યો અને આધુનિક ભાવ જગતની સાથે પરિચિત થયા. આધુનિક અર્થે પહેલપહેલાં થોડો જખન દિલ્હીમાં “યમ અરબી વિદ્યાલય”માં શિક્ષકગીરી કરી એ વખતેજ એમની કવિ તરીકેની કાર્તિ સમાજમાં પ્રસરી ગઈ અને

નિઝામ બહાદુર પાસેથી તેમને માસિક રૂ. ૭૫ની શિક્ષકગતિ (ગ્રાન્ટરીપ) મળી પાછળથી એ વધીને ૧૦૦ રૂ. થઈ હતી. છંદશ વરસની વયે એમના જે કાવ્યો પ્રગટ થયા હતા તેમાં “શાલિન” અને “શાકતાર”નો પ્રભાવ નજરે પડે છે. ઉર્દૂ ભાષામાં તેમણે અનેક સુદર ગજનો રચી છે. “હીવાન” એ એમનો પ્રથમ કવિતાગ્રંથ એમાં આપણને પ્રેમવિલાસી અને રખમુગ્ય કરિનો પરિચય મળે છે. “શર બા શધરી” નામના ગદ્ય ગ્રંથથી તેઓ કરિનાના સમાલોચક તરીકે વિખ્યાત થયા છે. “શરબા ંતુ” એ એમનું ંતુગીતાનું કાવ્ય છે તેમાંનો કેટલોક ભાગ ટોમસનની “સીઝન્સ” અને કાલિદાસના ંતુ સહારને અનુરૂપ છે. “નિશાતે ઉમીદ” આશાનું જ્ઞપ્તિ છે. “હુબે વનન”માં પ્રવાસીની હૃદયવેદના અને કરિનો દેશાનુરાગ સુદર મને વ્યક્ત થયો છે. રવેદ્યને અનુનદીને તેઓ કહે છે—

“રવર્થ મળે તો પણ તારી એક મૂઝી ખાકનો પ્રિતિમય નથી કરવા ચાહતો.”

ભારતનેજ તેઓ પોતાનું વન. માનતા અને ઘણી કવિતાઓમાં એનેજ વદના કરી છે. ભારતના આદિમ અધિવાસીઓની દેવ-પ્રીતિએ તેમની હૃદયનાને ઊર્ધ્વગામી કરી હતી. આપોતે હાથે અનાથો પરાગિત થવા દતા પરંતુ દેશની માટી છોડી નાંખતી સેકેડો સેકેડો વેદવા છતાં પણ તેઓ દેશની માટીને વળગી રહ્યા હતા.

‘હિ હુ, મુસનમાન, બ્રહ્મ, બૌદ્ધ જે
તોય તેને તું પારકા ન ગણીશ એ બધા રૂ
દેવના સત્તાનો છે સુનેહ દ્રષ્ટિથી બધા તરફ
બુદ્ધો તેઓ નયનના મંજિ કે રસિયનું
મગ્ધ્ય હૃદયને હો તો સાને પોતાના મળુને”
નિ સંત અને બિહારા રાંદુને કવિ
કહે છે -

“અરસદ છોડી સૌ બચ્ચન થાઓ નિદા
અને અપમાનના તમે બહુ દિશ્ય હુબ્બા હુને
સરને બગાડો ને અમાનપૂર્વક તેમને છૂટા
લીખવો”

ભારતના કુસપ અને ગુરુરિચ્છે એની
અધીશતિના પ્રવાન કારણ છે આ રોચનીય
હિનતાથી કરિ બધા અનુભવે છે તેઓ
કહે છે -

‘બચ્ચના કયાય આનુ તાંદ્ર શોધ્યુ નહિ
જહે-નયા લાઈ લાઈની સાથે અમે છે અને
સનુ બની સમે જોલો રહે છે પોતાનો હોવા
છતા ખારકાની પેટે તરર કરે છે નેઓના
આશુમા પ્રેમ નથી તેઓને મારે ધર્યુ એમ
મર છે”

આત્મકથ્થ એ રાંદુના અવનાશનો પય
છે, એ વાત તેમણે વાગવાગ દેવાસરીઓને
સળગી છે આપણામાના કેટલાકે એ સળગી
કે-કેવાકે દહી નથી સળગી

“મુદ્ધસ” રચનામાં એમણે પોતાના અ-
સધારણ્ય કૌશલનો પરિચય આપે છે “મુદ્ધ
વ બજારે હું-નામ” અચર છ શ્લોકનું હિયાન-
પત્તન નામનાં પ્રથમા હું-જાગની વનમાન
આત્મિક મારે તેમણે કુ બ પ્રગટ કર્યું છે
અને સૂત્રકાળના ગૌરવનો પુનરુદ્ધાર કરાવું
રચન જગાડી શક્યું છે એમના છૂટાના
અનિમ વયોના કાન્ધોમા હું-નામની વાનનુર

અન્ય છે પણ એમા સક્રિયતા કે જે
નીનિનુ સમર્થન નથી

ઉર્દૂ સાહિત્યમાં તેમનું સ્થાન અસાધ્ય છે
છે તેમની મજાની અને શુરુકસી ઉર્દૂ સાહિ-
ત્યની પરમ સપા છે પ્રકૃતિશીતિ અને મહાન
પ્રેમ તેમના કાન્ધોમા કેર કેર અગ્રી રવો છે
ઉર્દૂ સાહિત્યમાં તેમણે જ નવપ્રકારની પાણી પ્રથમ
સળગાવી છે અનુક્રમિક રૂપ રૂનિમણી
ઉર્દૂ કવિતાને તેઓએ મુક્તિ આપવા મથા છે
સ્વાર પછીના હૃદયવા વગેરે પ્રકૃતિના તેઓ
પથપ્રદર્શક છે રાષ્ટ્રીયતાના ઉન્નયક તરીકે
પણ તેઓ રમ પડ્યા છે

સ્વાય ગતિત સામ્રી દીવાનો તેડી રાષ્ટ્રી
મતાના રાજમાર્ગે જહાર પાવા તેમણે આરુપાન
કર્યું હતું તેમના અવસાન પછી અજે રજ
વર્ષે પણ આપણે એ અવનાશને જગાન
આપી રહ્યા નથી

રાષ્ટ્રીય પ્રગતિનાં જેઓ અભિનામી છે
તેઓનું કર્તવ્ય છે કે રાંદુના ભાવનાઓની
સાથે રાષ્ટ્રીય હોડાનો પરિચય દાવવો પ્રતે
વચ્ચે સ પ્રદાઓ વચ્ચે, જે આ ભાવનાન મિતન
મેળ સાધી મજાએ તો મે ૥ એરનરની તીનના
કલાય શમે બચ્ચણી લેખોનાની આ રિષરમા
જગાવ પારી છે સમગ્ર ભારતીય ભાવના
બચ્ચણી ભાવનામાં વહેવપાડવાનું તેઓનું કર્તવ્ય
છે બચ્ચણી મુસ્લિમ યે મ ૥ ને બચ્ચણી
પ્રત્યક્ષ અને ઉર્દૂ ભાષાના ઉત્તર ભાવાને સર્વ
સાધારણ્ય અને વિષયુત્ત બનાવી બચ્ચણી ભાષા
મારફતે આમ જગતામાં અચાર કરે તો તેઓ
પોતાના રાષ્ટ્રનું તેમજ અન્ય રાંદુનું પક્ષ
મથાર્થે કલ્યાણ સધરે *

* બચ્ચણી પરથી

તેજુભૂ ભાષાની દૂકી વાર્તા

ગોદાવરી

મૂળ વેખર

શ્રી ચિન્તાદીશીતલ્લુ ગારૂ.

અનુવાદક

જનામ ગુલામ હુસૈન મુમ્તુઝા સાહુખ

સંધ્યાનો સમય હતો સૂર્ય, સોહાગણી
જેમ મૂખ ઉપર હાલદર-કૂમકૂમ ચોપડી ગોદાવરી
તરીના નરિજ નીચા સ્તર કરવા ઉતરી રહ્યો
હતો પશ્ચિમજો. પોતાના માળા તરફ પાછા
ફરી રહ્યા હતા, પશુઓ પશુ ધરના માર્ગે
પળા હતા પરસેવો નીચારતા મનુષ્યો પશુ,
સહેરના સોરજગરમાંથી પોતાના ગમ ભણી
આગમ માટે આવી રહ્યા હતા, નાગરિકોના
જીવના જીવ, નિજ કનઓમા માળીઓ જેમ
ભેમા થતા હતા તેઓમાંથીજ એક પુ, ગેદા
વરી ન્દીના કાંઠાની સહેક માટે નીકળી પડ્યો
ધણી દૂર સુધી સહેરની હતા વાતી રહી
એક ગ્યજે કાષ્ઠ પ્રતિષ્ઠીન પુરુષ, ઉચ્ચ કૂળની
એક સનારીને ભનાગણ કરી રહ્યો હતો કે,
કોરી પી જગાએ બેગાલ કેમીકનનુ 'પનાપન'
હતમ હોય છે બીજી કારે બેશગદી, હિદમાથી
દર અપરાધિયે મોટા પ્રમાણમા ધસકાર્જ જતા
સોના વિષર વાતચીન કરી રહ્યા હતા અને
એક જ પાએ કોષ કોનેજીવન પોતા ॥ જનપાની
વેતમનો પાપગમો અને 'પોનો કોવર'ના ચર્ટ
ઉપર જેખાધ માગી, સાથીદારોના પેપા ની
ગમ્મક ઉઘાની રહ્યો હતો

થોડેક દૂર ગયા પછી સહેરનો વાયરો
બધ પડ્યો અને એક નવીન પ્રકારની સોડમ
અવના લાગી, જેમા ગામડાની ખુરશુ હતી

મનને ગણગણિયા ઉપગ્રવે એવી એ દવા,
ગોદાવરીની સપાટી ઉપરથી વહેવાના પાદાઓ
શામે જેન કરતી હતી, વહેવા લીવાધમ પછો,
સંધ્યાના સોનેરી તડકામા ગાયા હતા, એની
કુદરતી ચિત્તાર્જક રગત, સહેરની મોટરોથી
ઉડતી ધૂળથી પરિત્ર હતી કાઠાની બને બાબુઓ
આગાદીથી વધેથી વતરાજમા ત્રણ બાળાઓ
ફરી રહી હતી એનુ દ્રશ્યમાન થતું હતુ કે,
એમના અતરમા લજ્જતને રચાનજ નહિ હતુ
એમ ॥ પગોમા દેશી અપન હતી સહેરની
નાચુક નાગીઓ જેના 'મખમલી રસીપર' નહિ
અપત પગની રક્ષા માટે હતી તેથી તેમના
પગોની શોભા તો નહિ વધી શકે, પરતુ એમના
ચરણોએ એ અપનની શોભા વધારી મૂકી હતી
ગરીબો ॥ જેના ચિચરેદાસ એમના વસ્ત્રો હતા,
પશુ જનપાની નહિ મારી આપો સહેરની સન્ના-
રીઓના મુઝાસિન પોપાદો જેવા ટેવાયલી છે,
પરતુ આ બાલિકાઓના ખાદીના જીર્ણ વસ્ત્રોમા
સસુ સૌંદર્ય દ્રશ્યમાન થતુ હતુ માગી-બીબેથી
અને પોતાના ધરની વસ્તુઓમા એટલો તકાવત
હોય છે સહેરની સનારીઓની જેમ એમના
અહેગી કુદરતી ખુશમુત્તીઓ, કાષ્ઠ એક
પ્રકારની સુદર દાગડીમા બધ પડેલા
પાવડાની પનાદ-ઓય નથી લીવી, એમના
સણગારમા જનપાન કે ઇંગડાના નમૂના

હતા, હું એમને ગાગાયણને અર્થે દેવી રીતે સમજાવીશ ? મારા માટે એ અસહ્ય ન હતું એટલે મગી એ દાઢ ક્યાં વિના હું રાખી આવી નીકળ્યો.

સંધ્યાને તે સમય, ગોદાવરી ની તેજ પગ દડી, ગામ પ્રતિ જનારા તે સ્ત્રી-પુરુષે ના ટેળા, નિત્યક્રમાનુસાર મારી અગ્નિ પુન તે વનરાજી ઉપર પથગાથ ગઈ, પરંતુ મારી સગી આગે રપટ જોઈ રહી હતી કે વનરાજી મારી રિયતી ઉપર અટકાવ કરી ગઈ હતી આ વનરાજી વચ્ચે વનદેવી જેવી હતી પેલી કિશોરીને એક વાર જોઈ લેવાની તમનનાએ મારી દ્રષ્ટિ નહીં તીરની શોધમાં પડી તે એક ઉચ્ચા ઝાડ ની ઝાડાની નીચે સુકા લાડન લાગી નીચે દેડા રહી હતી પેના કિશોર પણ જળગેને તથાને આ વૃક્ષના નીચે આવીને ઉભા રહ્યો અને ઉપરની પડતા પીંગના નીચેની ટોકરીમાં સાગી રહ્યો હતો. એટલામાં બાળા ઉપરથી દૂધ કાઢી નીચે આવી ડાળ ઉપર દૂધકા મારતા પળી-ગાને તમે જોયા હશે એ સંધે થી પછીને ઉપર અગ્નિ વેલીઓ ઉપર તમે રિચાર કર્યા હશે એટલા ઉપરથી મારી પડના પુષ્પ ઉપર લલિત થઈ, અસ, અદિ પણ એજ વાત હતી.

આનંદાજ એ નાનાએ કિશોરના હાથની ગી વાત કહી કિશોરે યોડીક વાર ટગમ-મગમ જોયા કર્યું, કરીને આધેડુ ધાતીયુ, મીરા ઉપર મૂકનાં એના હુકમ પગના કે ન, એટલે પરંતુ રિમત અને રિધર નાના આ અર્થે લક્ષ્યો એની ખાતરી વાતને જાહેર કરી નહીં હતા કિશોરે દાઢ દીધે એના માથે ટોકરી ચાલી અને જાણ મીરા રહે લનમના જાણ રહ્યા હતા દેશના પુષ્પો એકેક કરીને એમના

ઉપર વરસી પયા નવીના મોઢે ઉમેના અને ગોટના એ દૂધ તોડીને કિશોરે એની વધુમાં મુખી દીધા પળીગાળો કહેવાન કરી પોતાને આનંદ જાહેર કરી રહ્યા હતા, મૂરજના લાના લાના કિશોરે નહીં કામ. કોતરી ગયે રગી દીધા સંધ્યાની દીપ્તિમાં એમની મુખમુદ પ્રકાશી ઉપર ગોદાવરીએ સુલિતારા એમને આવીનાં આપ્યા જ્યારે તેઓ મારી નિષ્ટ આવી ન થયે ત્યારે મે એમને મન ભરીને નીરખી લીધા અને તેમનાથી જાનની રગ મારી કિશોરે મના આલતા થયું - પડિત ! મદિ અમને જુનશો નદિ નીચી ડાક કરી કિશોરે જોયી, અનંતેશાં અમારા આમમાં પડી કાઢે આશો ?

મને તે એમ લાગ્યું કે કિશોરીએ નિષ્કેદ અને તેના પ્રત્યે અવધવો દ્વારા મારી મળા ઉપર જ્યારે તેઓ ધણી દૂર નીકળી ગયે અને અગ્નિ આગમ, સંધ્યાના આગે અધમર સિરાય સર્વ અનોખ થયું ત્યારે મે ગોદાવરી તરફનો માર્ગ લીધો પરંતુ મને રપટ જોઈ રહ્યું હતું કે મારા ઉપર ગોદાવરી પશુ દરોડી રહી હતી.

૦ વગદ જાણ

વેચનાના છે.

ટાઈપરાઈટરે.

રેમિન્ગ્ટન મોનાર્ક - શુનરાત્રી
 આન્ડરસન સ્ટેન્ડર્ડ - ઇંગ્લિશ-ફ્રેન્ચ
 યુલ્કેપ માર્કેટના સ્ટેન્ડર્ડ આલુ લાલતમાં
 ધી રાહેર સ્ટેન્ડર્ડ
 ટાઈપરાઈટર, મન

સાહેબના આલમપ્રાચીનાથી -
સુખદ. (૪)

ગીરગામ પોસ્ટ તા ૨૦-૯-૩૬

તમારો પત્ર વાંચે પુસ્તક મળ્યા અબ્બી સાળીસ વર્ષ પૂરે Persian Prosody with Figures of Speech નામનું એક નાનું પુસ્તક લખેલું, એજ ધારી ઉપર તમારે પુસ્તક લખાવ્યું છે તે અંગ્રેજીમાં છે તમારે ગુજરાતીમાં છે એટલે દોરે અને ગુજરાતીમાં આપ્યા પુસ્તકની અંતિ ધણી જરૂર હતી ગુજરાતના બે અગ્રણ્ય સાહેબરોએ શાસ્ત્રી પીંગળશાસ્ત્ર વિશે મને પહેલું જોમને તે રા રજુહોલ લાઇ ઉપમાના પીંગળશાસ્ત્ર તથા મારા બ્હાનકર પુસ્તક સિવાય બીજું કાંઈ જતાવી શકેરા નહિ

મતનમ કે શાસ્ત્રી પીંગળશાસ્ત્ર સભ્ય તે જ્ઞાત્યવાની ગુજરાતીઓને ઉત્તમ છે, પણ તે પૂરી ખાણ માટે લાયક પુસ્તક ન હોય, તે જોડ તમારા પુસ્તક પૂરી પાડી છે તે પુસ્તકમાં ગુજરાતી પીંગળશાસ્ત્ર જોડે મળતાપણ કે તફાવત બતાવવાની કદ જરૂર ન હતી તમે હિંદી ઉતરીએ બંને લાઠીઓ પિંગળશાસ્ત્ર પરખર કયા મળતુ આવે છે અને કયા કયા તેમાં ફેર હોય છે એ બંન્ને સારી રીતે જ્ઞાતી આપી તમારા પ્રયાસની કીમત તે ઉપયોગીતા વધારી છે

આપણું હાવના ગુજરાતી સહિત્યમાં તે તમારો પ્રયાસ ઘણો ઉત્તમ છે એની જોડી બીજું પુસ્તક મારી જાણ્યું નથી

(દી. બ.) ફરુહલાલ મોહનલાલ ઝવેરી

(અમ. એ. એન. એન. બી.)

કવિઓને શાઈર અને

શાઈરને કવિ બનાવનાર

ફક્ત આજ એકજ પુસ્તક છે

અરબી પિંગળ સરળ ગુજરાતીમાં

“આર,” રાંદેરી ફત

‘શાઈરી’ ભા. ૧-૨

લાગ પહેલામાં -અરબી પિંગળ, છંદ પ્રકાર, છંદોની સરળ સમજૂતી, અરબી-સરકેત પિંગળ મિલન, કાવ્ય પરીક્ષાની રીત, હમ્દાદી

પ્રાસ (કાફિયે), વખત (રદીયે), પદ પ્રકાર, કલાદીનુવર્ણન અને સમજૂતી કીમત ૯ અના, પરદેશ એક શીલોંગ, (ચિત્રત ખર્ચ સહિત)

પ્રકાશક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

એન. ડો -

પ્રી મહેર સ્ટોર્સ ટાવર રોડ, સુરત

અમદાવાદ તા ૨૦-૯-૩૬

તમે મોકલેલા શાઈરીના બે પુસ્તકનું એક પોસ્ટ મોકલ્યું છે તે મળ્યું છે

શાઈરી અરબી પિંગળ ગુજરાતીમાં ઉતારવાના આ તમારા પ્રયત્ન છે તે જોઈ હું ધણી ખુશ થયો, તમારા એ પ્રયત્નને સર્વ સફળતા હવેથી હું

(દી. બ.) ફરુહલાલ મોહનલાલ ઝવેરી

(બી. એ.)

સાહેબના અભિપ્રાયોમાંથી -

આ જોપડી ધણી આવકારપાન છે અરબી પર્શિયન છંદ રચનાના રજુહોલલાઈ ઉલ્લેખમાં અને દી બ ફરુહલાલ ઝવેરીના પુસ્તકો દ્વારા

પ્ય છે, અને રજુહોલલાઈનું પુસ્તક શિખર માટે સરળ પણ નથી અરબી પર્શિયન છંદ રચનાની ભાષા ‘આર’ની પુસ્તક એ વિગતની ઉત્તમ પ્રવૃત્તિ છે ગુજરાતી પરિભાષા વાખી, આપણા છંદો સયે સરખામણી કરી થાઈ રહે તેવા નમૂના આપી લેખકે વિગતને સરળ બનાવ્યો છે અરબી પર્શિયન પદ રચના સ મધી ફેરલાક જોડા ખ્યાલો પ્રસ્તે છે તે આ પુસ્તક કાંઈ ફર થશે એવા આવા રહે છે

૪ ૧૦-૩૬

કોવેજ, સુરત

Professor of English & Gujarati

M T. B College, Surat

તમારું પુસ્તક હું ઉતાવળે વાંચી ગયો છું અરબી અને ગુજરાતી વિગતની સમજ તમે બહુ સગળતાથી આપી છે પુસ્તક પદારચનાના અભ્યાસોને ધણું ઉપયોગી થઈ પડે તેવું લખાયું છે પણ એ પુસ્તકનો સૌથી ઉપયોગી ભાગ બીજો ‘પ્રાસ’ને લગતો છે આજ સુધી કોઈ ગુજરાતી પુસ્તકમાં થયેલું કે પ્રાસને લગતી આવી વિસ્તારથી સર્વોચ્ચ સમજ આપેલું મેં વાંચી નથી એ માટે હું તમને સુભાષક બાદી આપું છું, અને હવેથી તમને આ તમારા પ્રયાસમાં સર્વ સફળતા મળે

મદ્રાસ, લી. ગુલેનહક

૧૬-૧૦-૩૬ (કવિ શ્રી) અરદેશર ફરુહલાલ

અમરદેશરના બહા હાથિન

માહે રમઝાનુલ સુખારક અને ૧૩૬૧ હિજરીનુ સેહરી અને ઇફતારી માટે

ટાઇમ ટેબલ

આ ફેબ્રુઆરી અથવા એક દીનવા પાખા માલમની ગવાલી મળેથી રોજી રાખરે ફરજ છે
જે વા બાને વડ ઈના આં જોવામા ન આવે તો એક માલમની ગવાલીથી મળવાનો આ માળીન
થરો નહિ તે માલમ અને તેથી મેલવતખર દોષ તો પણ માખિત થશે નહિ બધે જગ્યાએ બે મેલવતખર
અને ધરહામર મરફ અથવા એક દીનફર મરફ અને બે દીનફર ચોવરતો આં જોવાની ગવાલી આપે ત્યાર
આં માખિત થશે, જો એકથી એ વરતો આ ની ગવાલી આપે તો આં માખિત થશે નહિ

નં	ઈરિતી તારીખ	ઈરિતી તારીખ	મેહરીનુ વખત		સુમેહ માફિક		આફતામ તુજબ	
			સુબહ ટાઈમ		સુબહ ટાઈમ		સુબહ ટાઈમ	
	રમઝાન	સાગર	કલાક-મી	કલાક-મી	કલાક-મી	કલાક-મી	કલાક-મી	કલાક-મી
ઈતિહાર	૧	૧૩	૪-૧૩	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮
પીર	૨	૧૪	૪-૧૩	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮
મગન	૩	૧૫	૪-૧૩	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮
સુન	૪	૧૬	૪-૧૪	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯
જુમેરાત	૫	૧૭	૪-૧૪	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯
જુમા	૬	૧૮	૪-૧૪	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯
સનીચર	૭	૧૯	૪-૧૪	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯
ઈતિહાર	૮	૨૦	૪-૧૫	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦
પીર	૯	૨૧	૪-૧૫	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦
મગન	૧૦	૨૨	૪-૧૫	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦
સુન	૧૧	૨૩	૪-૧૫	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦
જુમેરાત	૧૨	૨૪	૪-૧૫	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦
જુમા	૧૩	૨૫	૪-૧૫	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦
સનીચર	૧૪	૨૬	૪-૧૬	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧
ઈતિહાર	૧૫	૨૭	૪-૧૬	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧
પીર	૧૬	૨૮	૪-૧૬	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧
મગન	૧૭	૨૯	૪-૧૬	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧
સુન	૧૮	૩૦	૪-૧૬	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧
જુમેરાત	૧૯	૩૧	૪-૧૭	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨
જુમા	૨૦	૨	૪-૧૭	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨
સનીચર	૨૧	૩	૪-૧૭	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨
ઈતિહાર	૨૨	૪	૪-૧૮	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩
પીર	૨૩	૫	૪-૧૮	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩
મગન	૨૪	૬	૪-૧૮	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩
સુન	૨૫	૭	૪-૧૮	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩
જુમેરાત	૨૬	૮	૪-૧૮	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩
જુમા	૨૭	૯	૪-૧૯	૪-૨૪	૪-૨૪	૪-૨૪	૪-૨૪	૪-૨૪
સનીચર	૨૮	૧૦	૪-૧૯	૪-૨૪	૪-૨૪	૪-૨૪	૪-૨૪	૪-૨૪
ઈતિહાર	૨૯	૧૧	૪-૨૦	૪-૨૫	૪-૨૫	૪-૨૫	૪-૨૫	૪-૨૫

ઉપલા લખેલા ટાઇમથી સેહરી કરવામા તાખીર (દીવ) કરશે તો રોજી રાખનારો
રોજી થશે નહિ, કારણ કે ઉલમાઓના કહવાથી ઉપનો ટાઇમ લખ્યો છે.

ઢોળ્યા નથી કરતો

પડીને પ્રેમના નુ આખરી ઢોળ્યા નથી કરતો
 નડીને આનિમનુ માન નુ ઢોળ્યા નથી કરતો
 'પનના રા મંગે' ને નિ માળા નથી કરતો
 ધણના પનાથી ન મને તોળ્યા પડી કરતો
 ખુ મેમના કુ - મા - તા નુ નથી કરતો
 સિયાગને નિ માયા માં વાળ્યા પડી કરતો
 મગાલી હાથ, હળી નડે ન પ્રેમ-માગના,
 મન મનના મનામાને નુ ઢોળ્યા નથી કરતો
 નિમનના નામી, ન દિનની નુયાને નુ નુ
 ના-મગ નવી પ્રમાને દાન્યા નથી કરતો
 કલકરની નુ નુ માયુ મુઠારી નામ નુ
 નામા કામના નામને ઢોળ્યા નથી કરતો
 નામ, જોખયછી નય નાને જોખયછી
 દનને માળા ને ને ના નામ નથી કરતો

— 'જોખયછી

રવા

ઢોળ્યા નથી કરતો

પડીને પ્રેમ માં આખરી ઢોળ્યા નથી કરતા
 રાત્રિ આનિમિત્ત નામ આ ઢોળ્યા નથી કરતા
 'મળ્યા રુ મ્હેરે' ને મ્હિ મળ્યા રુ કરતા
 ધડાના પગથી ન મને મળ્યા નથી કરતા
 મ્હુ એમા ન તામ કરતા નથી કરતા
 રિયાઝેને નહિ માયા મ્હાં રાખ્યા રી કરતા
 મ્હાં રી રુખી, રુખી નહિ ન પ્રેમ-આગરના,
 મ્હાં મનના મદામ્માને ન મળ્યા નથી કરતા
 નિમિત્તના નામથી, ન હિનની નુસાને નહિ કરતા
 મ્હાં-મ્હાં મ્હી મનનાને નામ નથી કરતા
 હલદર ને નહિ માયુ મ્હાં રી માં નામ કરતા
 મ્હાં મ્હાં આગર નામને ઢોળ્યા નથી કરતા
 નામ, મ્હાં મ્હાં નુય નામે મ્હાં મ્હાં કરતા
 હલદરે માયુ મ્હાં ને ન મળ્યા નથી કરતા

— 'નેખચઢી

રવા

ઑક્ટોબર

૧૯૪૨

ત્રી

'વહરી' તરેરી.

અ નુ કે મ ધિ કા.

વિષય સૂચિ.	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ
બે જાનેદ ઇદ-મરિગલત	કિયમત	૫૭
ઈદ-શરીતે	મેશમ	૫૮
ઈદનામી શિકાવુ (કુઆન)	મૌલ અ રહીમ સા.	૫૯
સમરણુજમિ (હલીલ)	'મોહર'	૬૦
આવાઝકી દુનિયા	'એકાર'	૬૧
'પ્રાણુ પેારી ઝખનાઓ' (મઝલ)	સૌકીન	૬૪
કનાવા	મૌ અશરફ	૬૫
	ત ત્રી	૬૬
પોઠ	ન વહુઅરે	૭૦
'આફ શુ બરે કોષ' (મઝલ)	નિરિમત	૭૩
પ્રતિસા (નવલિકા)	ઉ-મત	૭૭
'મજલ આદર હુ' (મઝલ)	યુપ' મહમ	૮૧
છેવટ	સાકિ બી એ	૮૨
સિદ્દિના સ-ચામ	'ચાકિન'	૮૫
દીઠરે દસમ (ધન)	શિકાષ સાબેરી	૮૯
સાગે મીવાતો (નવલિકા)	સરિતી	૯૬
કસીની	પરમાદલ સુરેયા	૧૦૦
મીની કુમારિકાના મીન	દર્-મ-દ	૧૦૧
'આય રાખુ હુ અસ તોડીને' (મઝલ)	'ધાલમ'	૧૦૩
સુરેયા (નવલિકા)	એમ કે મતીબાર	૧૦૪
અબગી	હાફિમ	૧૧૦
સુએઝની નહેર	મત્રાફ	૧૧૧
'ફૂલ ચાર ચાલીને'	'તકાર' મહમ	૧૧૨

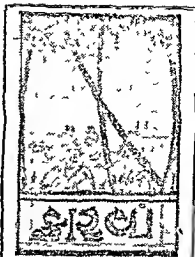
વાષિક લખાજમ નિદ-દ અને સીનેન શ. ડ, બુર્મા શ. પ પરેયા શી ૮

ફૂરકે નકલે પાય આના

'કારવા' ૯૦ અગ્રેણ મલીના II તામીખ પદરમીએ પ્રમટ મળને તેજ દીવસે પોષ્ટ કરવામા આવે છે રેપર ઉપર પ્રાક નખર દમેશા લખામા આવે છે પ્રખખાડાર મેગા તે લખામા ચકીની નહો અક નહો મળવાની પ્રતિપાદ દિવના પ્રાકરોએ તા ૨૭મી મુબીમા કરવી

પ્રગતક ચોથું + અઠ્ઠમું

બે સૌને ૮

ઈદ-મસ્જિદ ને

[વસત તિલકા]

નિનામ્ એ ઈદ-મસ્જિદ સદા અટ્ટી,
આવે વસી નગરી, સહુ મસ્જિદોથી
બાગી તથા મુરુ કહ મળી શુને ના,
તમેગ પાય મમયે અહીંયા અગ્રાનો
બુમ્મા—દિને નહિ કહી રમઝાન—ગને,
આહો પદી અવશ્ય કોઈ તપ્પી દુઆઓ
લા રાશની ઝગવળે હર મસ્જિદે, ને,
તારે અહીં કુળી જતુ થા અધકારે

સોહં ગશી નમકરે જન ઈદ કેરો,
જવામના પૂર જાહે તન મના દેયે
ના મસ્જિદે નગમની કતી ને નિહાળી,
મમે પ્રગત જન-મોદની હાઝ તારે
ઈદા તપ્પી આહો પદાય નમઝ હવે,
એ ગૌરવે હજમને નિન બાગપચાળી ।

“કિસ્મત”

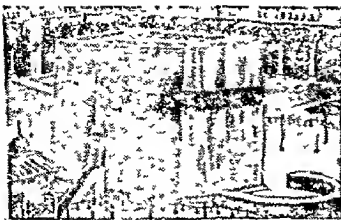
ઈદ-શશીને

[વસત તિલકા]

રમે નરા, ઈદ-શશી । તન તાનશા શુ
આને તતુ મગલયે ઝગકે બાને એ
ન્યાગી અનેક વડતો મનકે અમેય,
આનહી, હલમમા સ્મૃતિ જાગની લા
એગી તગી સુદર આન વમેન લેઓ,
એ મર્વને “ઈદ મુનારક” પાખાને
કોઈ ઈજ્જત ધનિક રક બસાય આહો,
રાયે મીકી ઈદ તપ્પી કરી કાપનાઓ

થેતા અગે, હલમ આમ બધા બને કા
કા રોક છે સગી ના રમઝાન કેગ
આને યના વિતીન કયાક પ્રતાહ કાગે-
જેમા જતા દિન કુળી નિન પાદ શાના
માસો અનેક, રમઝાન ફરી પામસાને,
છે કાપના વિસરીએ સહુ આન કા એ ?

“બેકામ”

ઈસ્લામી શિક્ષણ

આનહ તઆનાનુ ફરમાન / કુઆન)
મોવાના અબદુરહીમ સાદિક સાલુઅ

(૨૧૪) ખુદાપાક ને પોતાની રહમત (વરસાદ ઇત્યાદી) લોકો પર ખોલી દે તો તેને કોઈ શેકનાર નથી, અને ને બધ કરી દે તો તેના મિવાય કોઈ તેને ખોલનાર નથી, અને તેજ બેસાવર ફિકમનવાળો છે (કુઆન)

(૨૧૫) હો મોમિનો! ખુદાથી ઈશ્ના રહો, અને સીધી વાત કલા કરો તો તે તમારા સર્વ કામ દુરંત કરી દેશે અને તમારા પાપો માફ કરી દેશે અને જે કોઈ અહ્લાહ તથા તેના રસૂલના ફરમાન પ્રમાણે આજશે તો તેણે મહાન સફળતા મેળવી (કુઆન)

(૨૧૬) તુ કહી દે કે ફેસલા (ફિયામત)ના દિવસે કાફિરોને તેમનું ઇમાન લાવવું કઈ પણ કામ નહિ લાગે અને ન તેમને મોકલત મળશે (કુઆન)

(૨૧૭) જે લોકો ખુદાને તથા તેના રસૂલને સતાવે છે તેઓના ઉપર ખુદાપાક દુન્યા અને આખેરતમા લાનત કરે છે અને તેમના માટે તેણે હલકાઈ કરનાર અજાબ તૈયાર રાખ્યો છે (કુઆન)

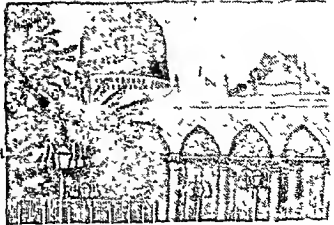
(૨૧૮) તુ કહી દે આપણે પરવતદિગાર આપણને સહને એકલા કરશે ફરી આપણી વચ્ચે ન્યાયપૂર્વક ફેસલો કરશે. અને તેજ ખુદા ચુકાદો આપનાર (અને) મદદગુ લાવનાર છે (કુઆન)

ઈસ્લામી શિક્ષણ

સ્વ. ગાંધી સંસ્થા દુર્ગમ (દત્ત)

મોહાના અબ્દુલ હીમ રાહિદ માહુમ

(૨૧૪) સ્વ. ગાંધી સંસ્થા દુર્ગમ (દત્ત) ને ખુદાની રહમત ત્રિવાય તમારામાંથી કોઈને નેનો અમલ જનતમા દાખલ કરશે નહિ અને જલ્દનમથી તેને ખચાવશે નહિ. અને ન મારે અમલ કોઈને જનતમા લઈ જશે અને દોષમથી ખચાવશે (મુસ્લિમ)

(૨૧૫) સ્વ. ગાંધી સંસ્થા દુર્ગમ (દત્ત) ને કોઈ બદો કોઈ બદાની એમ છુપાવશે તે કિયામતના દિવસે અફસાસ જરૂર તેની એમ છુપાવશે (મુસ્લિમ)

(૨૧૬) સ્વ. ગાંધી સંસ્થા દુર્ગમ (દત્ત) ને જે બદો એવો હોય કે તેના બુદ્ધિથી પાટોશી અમનમા ન હોય તે જનતમા દાખલ થશે નહિ (મુસ્લિમ)

(૨૧૭) સ્વ. ગાંધી સંસ્થા દુર્ગમ (દત્ત) ને જે દિવસ, બકર ઈદના દિવસમા અને રમઝાનની ઈદના દિવસમા રોઝો રાખવો હુકમ નથી (મુસ્લિમ)

(૨૧૮) સ્વ. ગાંધી સંસ્થા દુર્ગમ (દત્ત) ને જે લોકોમા તેઓની આયતી હાકેમ હોય તેઓત બહુ થશે નહિ. (બુખારી)

સ્મરણાંજલિ !

"મા ! મા ! મા ! ! !"

પણ મા હોય તો જવાબ આપેને ?

'મેટા આઓ ? સામે તો છે ?' આમ હું જ્યારે નોકરીએથી થ જતો હાથે નાતા કરેલી, એના એ જ્ઞાન ભર્યા લખ્ખો મને છેક જ નાનો બાળક બનાવી દેતા આજે 'મેટા આઓ ?' એમ જ્ઞાન સોયા શબ્દોની નવાજનાર માતા નથી

પરંતુ આની પડથો છે બાળકોના ભયો આશ્વર્ય મરમા જ્ઞાન મોયા હમ્દો રમે બાળકોના દેહાને ક્યાવનાગ દાદીમા વહુઓને કામ મૂવવનાગ સાસુ, આશ્વર્ય ગનીયાને ભરેલી મુઠ્ઠીથી મનોમનનાર, અને કાલે પલ પોનાના આ જોથી પાડો ન કાકનાર અને મરીમોની 'કાઈમા', અને માગી ના ખોખર જલન નશીન થઈ છે !

તા ૪-૧૦-૪૨નો દિનમ માગ માટે કનનમીમ ઉઘો પોસ્ટમેન પત આપી મરો, તેમા બાહજો લખ્યુ હતુ તા ૨-૧૦-૪૨ ની મરે 'અમમા માટેબ મુજરી મયા છે ને તા ૩-૧૦-૪૨નો દેનર મવારે દાનામ્યા છે' હું કનનસીમ મરતી માનુ મુખ પણ જોઈ ન શકયો, ને તેની કથ પગ મૂકી માટી નાખવાથી પણ અમમરો !

"શુ મા મરી ગઈ ?" હૃદય નિરંતર રતુ અને આઓને જવાબ આપી દીધો. જગન પર કનમ કગલો કરનાર અને અનેકની ઠેકડી ઉડાવનાગ પત્થરીયા નિજમર પીગલ્યુ ને ઉમરમા કામ વેળા બામ્બેન દેનાર 'મેમર' નાના બાળકની પેડે રડી પડયો

દિન માનતુ નથી "શુ મા મરી ગઈ હશે ?" આટલી મોગી ઉમરે મા જતા મને જણાયુ કે મહર કાઈ નથી હું ખરેખર યનીમ છું !

મુદા કોઈની માને ન મરે !

"મા ! મા ! ! એા, મા ! ! ! હું તારો એમનો એક દી રો કથ પગ કન મગવવા આઓ છું તુ જવાબ કેમ નથી આપતી ? શુ આ નિઃકરથી તુ પણ રિસાઈ છો ? જગન પર દસનાગ દોગી દીકગના પાપ તુ નહિ માથ કો ? જવાબ નહિ આપે ?"

"મારી મા કથમાથી પણ મને જવાબ ન આપે એ કેમ બને ?"

"મા ! મા ! તુ જવતી છો મરી નથી ગઈ, એમ માફ દિન કહો છે દેહ કથનનીન થયો, નહ જગનનશીન થઈ બને પણ નાના તારી મમતા તો જનનીમ છે ને !"

માતાની મમતા અનર નહેવા નમ્મછ છે, છતાં "હું અમમા ! તુ જલન નશીન થઈ ? હું એ ! ઇત્તા લિલ્લાહે વ છતાં ઇલથહે રાજેદિન."

— "બેકાર"

અલ્લખ કી દુલ્હન

દોરેલો

રેલવેવાનાર

કેપ્ટન

જી. B. મુલ્લાજી

૧ આરામથી દુન્યા કે મેનને! 'સોનીના
સો ને હુવારનો એકા' એ કહેવતથી ચાલના
નિવેદનથી સાચી પડી છે આપણા સંકડો
આમેરાનોના નિવેદનોને એ નિવેદન ટીપી મધુ
છે, ચર્ચાએ અગ્ર પીધા વગર એ નિવેદન
ફેક્ટ્યુ હશે! અને તેથીજ જરા શરમ હતું ને?
જયકર સમુદ્ર કે સર સીમનલાય સેતલવડ
જેવા ઠંડા માટલા પણ જરા દાઝ્યા, તો
ખીજાની શી વાત કંચી? સમાધાન કરનારા
અનેક આસ્વામીઓ અતે દોડી દોડીને યાજી
મયા છે કાઠ્ય સરકાર આ વખતે વધુ મ્હમ
ખાતી છે કાઠ્ય પશુ ઉપાયે કાઠ્યેસી અજવાળને
દાખી દેવાનો સ કરે નિમ્માઝ કયો છે અરવારો
ચિનાના ઘેરા જેની કાગેસના અનુપચિત્રોની
હાવન છે આમેરાનો એવમા જતા પાછના
ઓને કમ ગમ પડતી નથી તોફાનો દલ્લુ
યજજ કરે છે સરકાર સત્તાના ભેરે તોફાની
તલોરો વ્યાવવા આહું છે તો સમીગના દેડકાની
જેમ કયાય પાછો ઉભાઓ આવે છે! મતબ્બ
કે દેશમા દલ્લુ રાતિ રચપાછ નથી દાઝ તો
મડામાદને ઉકેલ આવે એમ જણાવું નથી
જેથી દાસ તો આપણે કુચ્છા માગીંગેજ એમી
રોગુ હીક છે કે,

"કમ કર મેરે દાલ પર અય કરીમ!"

૨. ખીજા મેરામની વાત કેજ અચાંધ

અચાધને મસાઈ મઈ હનાં ખીજા મેરામો
ઉમો ન થયો તે ન થયા! અતે વાગના
વળગતાઓએ કહી દીધું કે કાણે કહ્યું હતું કે
અહુ વ સમા ખીજા મેરામો ઉમો થયે? મેરામો
એ કમ વળનને માત્રો નથી કે એકજ
વિવસમા કોમો કડી ચકાય? જતા રાદક છે કે
અતેય ભારેલા અગિની જેમ ટીમોની કે
વોદમાના નારમા કુખડી મારીને આખા પડી
વધુ જોરે પગ આપ્યો છે ત્રીસ-ત્રીસ દિવસની
ધમપછાડ પડી પણ ટીમોની કાના અમ્કે
રેલીનમેડના પાધરમા ફાનમેમને કાયરા દીમા
નથી બળ્લે અઠાગિયા મુખી તો દયોદાથને
બાયોમાયની ધરવરની તાગ્ર થઇ જતા દલ્લુ
બીટનરનો ગજ ખમો નથી! ઉત્કુ નીમોથી
કામે વાવવગાથી વેતારના માડ્યું છે ન્તે આ
એકાદ અઠાદીયામા ટીટલગના શેનિમે કમ
ધોમે તો હીક નાદનર પુત બન્ક પડતા
લીટલગની બેસ કે નના પાળીનાજ ખેસાં જવા
સર્વેઈ છે! મદુ દોડીને કાઠ્ય મકા જવા તેમ
બધેય મેરામો જર્મન ધામ ચબી નવા છે
ગીમગને મેરામો શેમેલને પમુ રાદોમો તાર
ચદો મયો છે પનુ બહુ મરાએતુ આપણ
આમુ સરકર આમગયુ કરે તો પમુ પડાયને?
અમે તો દલ્લુય કહીએ મીમે કે લાલ બવવા
કરતા તદનાર ખનયમા મચા છે!

તો ટકરાળમા સોના મહેરોના સીંકા છાપીને બહાર પાડતા, રાત રિવર ટકરાળ ચનગીએ અને મિનિટ મિનિટ ચોક ચોક સોના મહેર બહાર પડે તો એ કરજ પુર ચતા ડ લાખ વર્ષ વીતે !” આ બધા આકેશ ગમ્યા પછી અરુચિય થાય છે કે આપણે લાણીને મહેરે ચટ્યા છે ત્ને લાણ્યા ન હોત ને આપા આકડા મણુના કે જાપાય વચના ન આવતુ હોત તો કેટલા મુખી હોત ? આજે લાણીનામથી સેડે ૭૫ ટકા માણુરોને તો ‘સાકાઈતુ શુ પંચામ આગો !’ ‘આપણુ શુ થશે ?’ એ ચિતાનાજ ઉધ આવતી નથી ત્યારે લડાઈ કયા ચાને છે ? જગતના શુ થાય છે ? મુખિતો શુ ખર્ચ થાય છે ? એવુ કશુજ ન જાણનાર માણુસ આખો દિવસ તચીત બની શ્રાવે ત્યારે આરા મથી ઉઘી ચકે છે આજે પુરોપતા લાણીના એએ જગતને એવુ લડાઈની માથું છે કે શતિ-ત્રીમીઓ તો દવે અભણુ રહેવાગાજ સલામતી સમજે છે ।

●

સિયોન સરકારથી મંડીને નિલાય મુખી ની ખાખતોમા ધણુ ખડ દિલ્લુ એ.જીમણુ છે, જતા “હુ તારી આખગા આગળા ધાલુ ને તુ મારા મોમા આગળા ધાવ ” જેની નીતિ દર્શાવી ન્હુ છે દિહી મજુરોને સિયોનમાથી દેનરદો દેનાનો ધરો તો પસાર થઇ ગયો કેજ એ ઉપરાંત હજુષ દિદ ડિગેવી ધરા તો ચનાજ જાય છે એક તન્દયી તો આમ સિયોન દિલ્લી સાથે હાલવે ગયે છે અને બીજી બાજુથી દિલ્લા ચોખા ઉપર આધાર ગયે છે દિલ્લાથી ચોખા લેના માટે સિયોનના વડ

પ્રધાન ખેરન જળતિવક દિદમા આની પટુચ છે અને હ મેશા સિયોન પર ચારે હાય રાખ નાગ દિહી સરકારે “ધનના હોકશા ઘટી મા છે” તેની પગવા કપાં વગર એ ઉપાધ્યા આટો દેનાનુ નક્કી કર્યું છે દિદમા ચોખાન અજાનેા પોકાગ ઉમેા છે, તે જના આ કવેજાની સખાવત કરનામા આવી ડે સિયોન ચોખા આપણતુ વચત દિહી સરકારે દા દીડુ છે દિહી અન્કાર પાનાવાને અળખામણ મણુ, પારડને નકાના મણુકની નીપિ દના છડડા ।

●

મનરાન અને વિદ્વાની સમજ જુનુ મમરવા ઉકેલવી મુશ્કેલ છે હાલની બે બાજુ જેવો એ પ્રાન છે ધનવાન પોતે મુખી હોા બીજાને દુખી કરવાની નક્કિ ધરાવે છે ત્યારે વિદ્વાન પોતે દુખી હોઈ બીજાને મુખી કરવાના સ્વપ્ના સેવી શકે જે જગતમા પેલા લાછને જલએ તો જવાન મળે છે એ કમાય પેસા જમા કરાવી સકાય છે મીએર્ડર કરવામાય પેસા આપના પડે છે આમ ખોમખ પેસાની જરૂર પડે છે પોરટયળા મનીએર્ડરને બદલે અછલને એર્ડર રિતકારતા નથી ! કેાઈની પજુ દુકાને તમે અછલ આપીને રોગ આટાય લાડી ચમતા નથી ! બેડના કાઉન્ટર પર જલને તમે એ તેડની અછલ લાવેા, પજુ બેડવાળા દગીજ તમાગ સેવોગ ખાનામા અછલ જમા કરનાના નથી । મનલજ કે અધેય બરડારમા ધમા ચાી ચકે છે, અછલ માલતી નથી એટલે કે ધનમાતુ મેરીએ ને ચોંટ, મજતમા કે એકમા, પોરટમા કે હોટલમા અધેય ચારે

છે. ત્યારે એવી જગ્યાએ એકલા દોરા વિદ્યાર્થી
કોઈ બાવ પૂછવું નથી અવગત એવા મુર્ખો
કે જ્યાં ધનની જરૂર પડતી નથી અથવા ધનને
કોઈ પૂછવું નથી એવા સુરોઝામાં અચ્છતનુ
અવધ્ય હોય છે, એવા મુલકોમાં વિદ્યાન ક્ષત્રી
સહે છે.

ધાર્તી પર બંને ધનવાનનું રાજ હોય પણ
અનન્યા વિદ્યાન રાજ અનાવી શકે છે। પૃથ્વી
પર ધનવાનનું રાજ હોય તો મમ્મળ પર
વિદ્યાન રાજ ચલાવી શકે મતલબ કે જ્યાં
ધન નથી જગ્યા ત્યાં અચ્છત જગ્યા શરૂ છે
સામાન્ય રીતે જોતા ધાર્તી પર અચ્છત કરતા
ધન ઉપયોગી વસ્તુ દેખાય છે, પણ બારીક
નજરે જોશો તો સમજાશે કે ધન એટલું કુશળ
માટે અને તેને જાળવી રાખવા માટે અચ્છતની
જરૂર પડે છે મતલબ કે અચ્છત વડે મિન
મળી શકે છે, પણ ધન વડે અચ્છત વેચાતી
મળતી નથી ધનવાનની મોટરે જ્યાં અટકે છે
ત્યાં વિદ્યાનનું ગાંઠ ધમધમાટ આગળ રૂપી
ઘડે છે ઉદાહરણ તરીકે ધનવાન પરનેટની
ફાનસ સમાન છે એ ફાનસમાં જ્યાં સુધી
ધાર્ષ્ટિ ધારણે હોય ત્યાં સુધીજ એ પકાસ
આપી શકે છે, પણ તદ્દિય પણ વિદ્યાનુભવે
આગળ જોવો છે, અધકારમાં પણ એ મદદ
સ્વયં પ્રકાશ આપાજ કરે છે જ્યાં ધનવાન
અને વિદ્યાનની વધુ કસોટી કરવી હોય તો
એમને પહેરેને લુમ્બોજ કોઈ અનુગ્રાહ પ્રદેશમાં
નહાવી દે!! ત્યાં જેની કીમત વધુ અધિક
તે બરોડા.

માથુ પચારી ઝાખનાઓ હાય, હાય;

રૂપની તારી જાઓ હાય, હાય,
પ્રેમની મારી નહાઓ હાય હાય,
જોઈ તમને મારે દિલ જોડી હોડે,
આ યુવાની આ સ્વપ્ન હાય, હાય,
સૈન મુજને ક્યાય પણ મળવું નથી;
પ્રેમમાં પણ વેદનાઓ હાય હાય,
આપના આધાર પર ઊડી હતી,
માથુ પચારી ઝાખનાઓ હાય, હાય,
કાળથીએ ફર થઈ ડા' બદલ્યા
મોઢ નાખી મુજ દુઆઓ હાય હાય,
આ સમય એ પ્રેમ હા તોગા કરે
આ હવ, કાળી ધરાઓ હાય હાય,
રૂપમાં પણ મારે દિલ દેખે વફ,
હાય, દિલની ચેમજાઓ હાય, હાય,
પ્રેમમાં 'શૌકીન' સાજ અતેન થઈ,
મુજ દુઆઓ કે દવાઓ હાય, હાય,

'શૌકીન']

[જે ૧૫૨

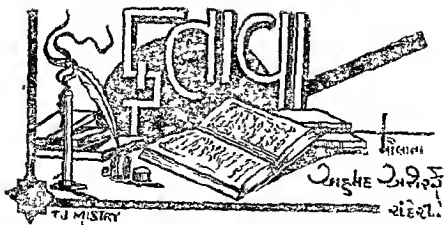
૧. લુલ સુધારો.

ઓગસ્ટ ૧૯૪૨ ૫૦૬ ૭-૬ પહેલી
કાલમમાં નવર ૧૧ યા હકીમુર્રહીમ
જ્યાં છે તેને બદલે યા હકીમુર્રહીમ
૫૬૩

દુરવાં

સવાલ રમઝાન શરીફનો ગાદ નગરે પડે
ત્યારે 'સરહતહ' ને તજવાર પદવાથી આખા
વરસ સુધી રોજ મળતી તહેરો જે જગ્યાએથી
ચાલે છુએ ત્યાજ એ સરહ પદવી કે ઘેર
અથવા ગરિબમા જાઉં પડી શકાય કે કેમ ?
કારણ મોટે આનતી નથી

જવાબ-જે જગ્યાએ ગાદ નેવામા આવે
ત્યાજ તેજ વેળા પડતુ વખતે ખેલતર અને
અફઝલ છે અને તેમ ન જાની શકે તો
મગિજમા અથવા ધરમા પડી શકે ઇન્શા
અહનાહ કાયનાલી આવી નથી

સવાલ-અમુક સૂતો ધરમા પડી મુર
દાઓને જાણી તો શુ પદનાગને પણ એનો
મનાય મયજે કે ?

જવાબ-તિશ્રામન કનનાગને પણ સમાન
મળજે

સવાલ-એક માથુસ ઝોરતને ફાગતી
આપે ફાગતી પછી ખમ્મુ યાવ તો તે નરેસ
યશે ?

જવાબ-તે ખમ્મુ અગર ફાગતી આપ
નાર મર્યાદી છે તો ઝરર પારેસ યશે

સવાલ-ધન દોવતતુ સુખ મેળવવા "મુન્દ
વાકેઅહ" પડે અને સુદાને થયુ એના પદનાનો
સમાન જાણી તો શુ ખતે મતલબો પાર પડે ?

જવાબ-અહનાહ પાકનો ખઝાનો ઘણો
ભરપૂર છે ઇન્શા અલ્લાહ બને હેતુઓ પાર
પડજો નિશ્ચત ખાલિસ રાખતી અને ખુદાપાકની
રહમતથી નાહિમંદ ન રહુ

મવાલ-અમારી સગ્યા અત્રે દિના વસુન
કરી હકશરોને પહોંચાડી આપે છે. આ દિના
મંદના કેદના દિવસ અગાઉ વખત ધર્મ શકે છે
મલકુર દિના જેના ઉપર લાઝીમ છે તેઓ
ઇદની નમાઝ પહેલા આપી દીએ પણ હકશરને
અમારી સરયા ઇદની નમાઝ બાદ મલકુર
દિના આપી નારે કે કેમ ? અગર આપી શકે
તો કેટલા વખત સુધી આપી શકે ?

જવાબ-સરયામા દિનાઓ જમા કરી
પાછળથી થયુ હકશરોને આપી શકા છે દિવે
ઇદુલફિત પહેલા થયુ આપેલા દુરત જે તેમજ
આપેલા રહી ગયા હેલ તો હદ પછી થયુ
વાદ આપેલી આપેલા જોષએ મતલબ કે
આગળ પાછળ થયુ બધા થઇ જશે એને
અમા કરતા મોટે અખઝલ અને ખેલતર, દામ
ફદુલકિના દિવસે ફજરની નમાઝ બાદ અને
ઇદની નમાઝ પહેલા છે

સવાલ-એક શખ્સ તનાનીહ પદા માપ
પે તશનીહ બાદ નિતરતી જમાઅત આપ છે
તે વખતે તે જમાઅતમા શરીફ સૂતો નથી,
અને તે તહજ્જુદમા મલકુર વિતર પદવી

અદ્યત્ત છે એમ માને છે અને હેલી બે રકાઅત નદિય પડે છે પણ વિતર વખતે જમાઅતમા શરીક ન થતા સફમા ખેડો રહે છે તેનો ખુનાસો સમજાવનો

જવાબ-જે માણસને પાછની રાતે ઉઠવા વિશે ચોતાના ઉપર પૂરેપૂરો ભરોસો હોય તો તદબજ્જુની નમાઝ પછી વિતરની ત્રણ રકાઅનો પડે પણ જે માણસને પાછની રાતે ઉઠવાની આદત ન હોય અથવા ચોતાના નદસ પર ઉઠવા વિશે પૂરો યકીન ન હોય તો જમાઅત સાથેજ આગલી રાતે પઢી હોય જોઈએ કારણ કે વિતરની નમાઝ વાગિય છે અને કદાચ પાછની રાતે ઉઠી ન શકાશે તો કદાચ યજ્ઞ જવાનો સહાય છે અને જે તદબજ્જુદ સથે પઢવાનો ઇરાદો હોય તો ફરી તે વેળા સફમા ખેડો રહેવું ન જોઈએ લાથી આશ્યો નય કે તેની જગ્યામા ખીજો માણસ ઉઠો રહી નમાઝ પગી શકે

સવાલ-અને એક મરિજમા કુઆન શરીફનો ખતમ તરાવીહમા યાવ છે પણ હફેજની પાછળ હુકમો આપનાર કોઈ નથી તો અગર પઢવામા હાફેઝ કંઈ જૂરી નય તે કોઈ ઉમર છે કે કેમ ? અથવા આવી રીતે નમાઝ પઢી કે નહિ ?

જવાબ-વધારે જરૂરી અને ખેદનાર તો એ છે કે તરાવીહ પઢાવનાર પાછળ એક ખીજો સાબળનાર હાફેઝ હોવો જોઈએ પણ જમારે સબળનાર મળી શકે ન હોય અથવા તે વસ્તીમા ખીજો કોઈ હાફેઝ ન હોય તો કંઈ વાધો નથી પણ પઢાવનાર હાફેઝ ખૂબ સારી ગીતે યાદ કરે છતાં તેને કંઈ જૂત પડે અથવા શક પડે તો સત્રામ આદ કુઆને શરીફમા

જોઈ થ અને જૂન થઈ હોય તો તેને બાકીની તરાવીહમા સુધારી કે

સવાલ-અત્યાર સુધી અહીંયા બગરમા સરકારે બેલા લાન મમાલે ધડ મળતા હતા હમણાં થોડા દિવસ થયા બ્યાજખી ભાવે વેચાણ કરનાર વેપરીઓને ત્યાં ધડ ખલાસ થયા છે એટલે હવે કેટલાક લોકો ધડનો લાવ ચોતાની મરજી મુજબ બનલાવે છે સાબળનામા આવ્યું છે કે કેટલાક પચ ફીઆ બનલાવે છે, તો કેનાં છ ફીઆ । સરકારે સારામા સાગ દેશાં ધડનો લાવ ઉપીઆ ચાર બાધો છે સવાલ આ છે કે સદહ સજોમા સદહએ ફિત કયા લાવના દિસામે અ પવો ?

જવાબ સદહએ ફિત દરમ્યાના લાવના દિસામે આપવો આમ તોર પર બધાઓ માટે આસાન અને મુનાસિબ છે કારણકે મોટે ભાગે માર્ગનિક જનતા દરમ્યાની લાવના પી હોય છે પરંતુ માનદાર માણસ વધરે કામતી ધડનો ભાવે સદહએ ફિત આપને તો તેને માટે વધારે ખેદનાર છે અગર ચાર ફીઆના લાવના દિસામે પણ સદહએ ફિત આપવામા અ રશે તો અદા થઈ જશે પણ આમુદા માણસને જરા સારા ધડનો લાવના દિસામે આપવું જોઈએ

સવાલ-કોઈ માણસ આજે સત મી રમ જાને ફિતો આપે અને છે ની રમજતે ધડનો લાવ બાજના કરતા વધી નય તો બાજે આપેના ફિતો અદા થઈ જશે કે વધરે લાવો પડશે ?

જવાબ-ફિતો અદા થઈ જશે એમા કંઈ વાધો આવશે નહિ વધારાનો ફિતો આપવા જરૂરી થઈ પડશે નહિ

સવાલ-રોજાની હાવતમા ફતમ જન ધસ તો રોજામા કંઈ નુકસાન આવગ કે નહિ ?

જવાબ દેણની હાલનમા દતમજન થસી યાર છે, પરંતુ હનકાની નીચે ઉનવુ નેહએ નહિ અગર હનકાની નીચે જશે તો રોજો તૂટી જશે માટે એકતેવાત એમાજ છે કે રોજો સાથે દતમજન વાપરે નહિ.

સવાલ-શુ ફરમાવે દીનના આપીમે એ જાનતમા કે, એક સપ્તક કે જે પોતાની કૌમના એક મોટા ભાગની મરણ છતાં જળાદરતીથી અથવા મમે તે લાગનમ લગડી નક્કના મુતવલી જનવાની કેશિય કરે છે તેમજ એક સપ્તક કે જે જાણે અતલે પોતાના દાસથી અસ્તાહન માલમા કંઈ ગેવ્યાજની જાનત અને તે કરી પોતે મુતવલી જનવા માયેના નથી છતા કૌમનો મોટા ભાગ તેને મુતવલી જનાવવા માટે મજબૂર કરે છે હવે ઉપર જણાવેલા અને સપ્તકોને મુતવલી જનાવવામા અથવા તેઓના મુતવલી જનાવવામા અથવા તેઓના મુતવલી યા જાનતમા સરીવનની રૂએ આપની શુ કાય છે.

જવાબ-કોઈપણ વક્ક કે ખાનાને મુતવલી અથવા દરદી માન આમાનદાર અને નેક માણસને નીમવો નેહએ કે જેની તે વક્કની ઇજ્જતો પાર પાડે ને વક્ક કોઈનું જાનગી હોય તો તેમા વક્કની ચરતો મુજબ દરદી વિગેરે જન રામા અમત કરવો નેહએ અને ને વક્ક પબ્લીક, કોમી હોય તો તે જગતો અથવા તે કોમનો હક છે કે કોઈપણ સાગ નિસ માણસને કે જે વક્કનામામા લખેની ચરતો મુજબ કામ કરી શકે એવા માણસને મુતવલી તરીકે નિમે કોમનો મોટા ભાગ જેને સાધક સમજ દરદી જાવે તેજ માણસને દરદી જનવુ નેહએ જળાદરતી લામરમ અક્ષતી દરદી જનવુ ખી નકુસ ગેવ્યાજની છે જે માણસ જળાદરતી અથવા લામરમ અક્ષતી મુતવલી

જનવા મહે તેમા માણસને તો દરદી જનાવવુ મુનાસિબ છે અને જે માણસ એક તિવાન ગખા એવી સરયાએથી અવગ રહેતો હોય, તેજ માણસ મોટે ભાગે અમાનતદાર હોય છે અને ખરેખર તેજ દરદી જનાવવાને લાયક છે આમ તોજી કેમના હોકા મોટે ભાગે વિધી હમિજ સહીત જેને મુતવલી નીકે તેણે કપ્પન કરવુ નેહએ નહીં તો, નામજિલ લે કે કુશી વક્કની ચરતો અને ઇજ્જતો ખૂન કરશે અજકાલ મુમનમાનોમા લાગવ. અને લાયક રૂનન તથા કોઈપણ પ્રકારનો દબાર નાખી મતનમ કાદવા મજબૂર કરવામા આવે છે એજ કારણસર મુમનમાનો કમન્દર યદ રહા છે અને મુસલમાનો કોઈ પણ કામમા ફોદમન્દી હાસિય કરી રાખતા નથી મતનમ કે વક્કનો દરદી વાયક અને અમાન તદાર સદગુણી માણસ મુકરર કન્વો નેહએ પણ એવી જાનતોમા કોઈ પણ જાનતો દસદ દુરમની થી ન કરવા નેહએ દમેશા દરક સરયામા સાધક માણસને મુકરર કરવા નેહએ કે જેથી કાંઈ તકેદની ખરાખી પિદા થવા ન પારિ તિમિંઝીની હદીસ છે કે એક વેળા હકરન (સન૦) પાસે બે આયેના આખ્યા કે અમને આયેલ મુકરર કરો તો આપે ના પારી કે જે આયેન જનતા ખદિશ રાખે છે તેઓને આયેન જનાવવામા અવગે નહિ સહીદ હદીસ થગીકમા છે (દઝતે મ અ વ) કિયામતના નઝીક જે ચાલી કેટલીક નિસાનીએ જવાન ફરમાવી છે, જે પછી એક નિવાહી આ છે કે જ્યારે લોકો નાદાપ નિ મોટા અને સદર જનાવો તેવા સમયમા કિયામત કાયમ થવાનો ઇતેઝર કરો શિક્કી મોની મોની મતેનર કિતાબોમા દરદી કોને જનાવુ નેહએ અને કોને જનાવવુ નેહએ એ નિયે પક્ષા રિતનાથી જવાન ફરમામા આમુ છે જેનો દુરમા મર તમે સમક્ષ જુઓ છે ખુદ અમે રવેને મીખા માર્ગીના દિદાવન અવ

એ અતેરાઈ મહબ્બત

જનાબ અખતર શીરાની*

તો આઓ કે રાએ પિન્હાએ કરવાએ હિકાયત કરતા હ,
દામાને જમાને આમોરપિ લખરજ સિકાયત કરતા હ,
ધબસકે દુબુમે ગમરો આજ અફસાએ હકીકત કરતા હ

ઈઝહાર કી બુઝર્ત કરતા હ,

મે તુમસે મહબ્બત કરતા હ

દહીકતકી ઉન્હી ' મોહમ ' રાતેકી કસમ તુમકો,
મહબ્બતકી ઉન્હી મામૂમ રાતેકી કસમ તુમકો
તો ઉત રાતેકી રગી દમાનોકી કસમ તુમકો

આજ ઇરકી જસારત કરતા હ,

મે તુમસે મહબ્બત કરતા હ

રાતેકો મેરે રાતેકો સમા બેઘર સિગારે દેખને હે,
ઔર મેરે બુદકે આનમકો આનમકે નઝારે દેખને હે,
આગેકે મુતાઝિરે દેખને હે જોદકે કિનારે દેખને હે

પૂ થઈ મુસીબત કરતા હ,

મે તુમસે મહબ્બત કરતા હ

હસરત બરી ફયાદિકો મેરી બાગેકી ફિઝાએ જાગતી હે,
ફયાદિકો લગરજ આહોકો અઝાકી હવાએ જાગતી હે,
ઔર મેરે મઘવતે આસુકો માવનકી ઘઠાએ જાગતી હે

ઈઝહાર દહીકત કરતા હ

મે તુમસે મહબ્બત કરતા હ

તુમ યાદરો બહકર તૌગન હો એદરાકી કસમ તોપીકી કસમ,
તુમ ફવસે બહકર રગી દો, કિરનકે ચમનઝાયેકી કસમ
તુમ સનસે લસી હો ફુયા કી ફુયાદિ નઝગારોકી કસમ

મે જાનસે તુમ પર મરતા હ

મે તુમસે મહબ્બત કરતા હ

ઇસ મઠકા ફુયામે કે જલ્દ મેઅયારે સગાત કુચ બી નહો
દો અઝકોસે બહકર સમ્મા ઔર ઇઝહારે મહબ્બત કુચ બી નહો
રાતા હ તુમકી યાદમે જો રાતેકી સહકત કુચ બી નહો

પેશ હતી સહકત કરતા હ,

મે તુમસે મહબ્બત કરતા હ

* ફૂલ 'સુખ્દે બહાર' માથી પૃષ્ઠ ૭૧, ૭૨ ૭૩, ૭૪

પ્રેમનો એકરાર

રચનાર આસિમ રોદરી

મુદતથી ને છાનો બેઠ હતો તે બેઠ હ આજ ઉઠાડુ છું,
 ને આજ સુધી પદાંમા હતો, તે પરી પરી ઉપાડુ છું.
 હ્યો હાથે કરી જગ આખ ચડી, એક એક બાજુ છું

ઉર આજે પુનઃ પાડુ છું,

હું 'લીલા' ઘરને આડુ છું

હું 'લીલા' ઘરને આડુ છું, નિર્દોષ મુનામનોની કસમ,
 હું 'લીલા' ઘરને આડુ છું, તે આ રી રતોડી કસમ,
 હું 'લીલા' ઘરને આડુ છું તે પ્રેમ ભરી રાતોની કસમ,

હ્યો સમુદ્ર સાથ જણાવુ છું,

હું 'લીલા' ઘરને આડુ છું

મુજ અર્ધી રાતે રાતો સૌ જગતા તારા જુએ છે,
 સંજિની સર્વે દ્રષ્ટિઓ, મુજ હલ એ ન્યાય જુએ છે.
 ઉપવનના દ્રષ્ટો જુએ છે, નદીઓના દિનાગ જુએ છે।

રે હડા આસો ખાળુ છું

હું 'લીલા' ઘરને આડુ છું

મુજ દર્દભરી ક્ષણોએ, રા દર્દિઓએ જાણે છે,
 મુજ આગ ઝરતી આણેને, જગની દવાઓ જાણે છે,
 મુજ અશ્રુ તણા મુકાનેને, આનણની પદાઓ જાણે છે।

રે! અશ્રુ—નદીઓ વડાવુ છું,

હું 'લીલા' ઘરને આડુ છું

હું આદ્યી બેસકે રોશન છે, આકાશના તારાઓની કસમ,
 હું કુનથી ચંદનર કામલ છે, દુ-ખાના બગીચાઓની કસમ,
 હું રૂપમા સૌથી સુદર છે, સૌદર્ય જનેતાઓની કસમ,

એ તન મન ઘર પર વાર છું,

હું 'લીલા' ઘરને આડુ છું

આ દંબી જગમા કે. જે 'આસિમ' સત્તની દિનમત આપી છે
 મુજ પ્રેમની સાગી સન્નિતીમા, અશ્રુ થાણ ખાખી છે।
 મે આખ ગાદી છે એની, ને રડના રડના આપી છે।

આ સચી વાન જણાવુ છું.

હું 'લીલા' ઘરને આડુ છું

કવિતા અપ્રનંદ પુરતક 'પ્રેમ-લીલા' મધી (પ્રનંદ તા ૨૦-૧-૧૯૪૦)

કોઈપણ વસ્તુ બનાવી ન બને, તે તે કરિતા છે બનાવના એસતાજ બની જાય તે કરિતા ન દેવ માન જોડકણ કે દાણ નાજ હોય સચી કરિતા તે થાય, અમુક ખાસ વેળાએજ સુગી આને આમ છતાં આજે કંટવા બધા કવિશો (૧) કરિતાને બનાવી રહ્યા છે! જેમ હુકમત રાત્રે લાલતા બનાવે છે તેમ જેમ છવો કંટાઈ બજવા બનાવે છે તેમ ચાક પર પાડા ફરો કે હવની તૈયાર કામગીર પર ચેન (પા ચેન્સિન) ફાળે કરિતા તૈયાર આગે તેલલી ને નાગે તેરી

જો કે હુકમત પા છરાનુ કામ પચુ ખાસ કેળવાયા સિવાય બનતુ નથી પરંતુ કવિ બનવામા કશીજ કળાશુભીની શ્રમની અભ્યાસની-જરૂર રહેતી નથી અમદલીની પાણડી વહલીના માથે, અને વહલીની પાણડી એખચહલીના માથે (અને કહી કહી તેા જોખય તીની ટાપી સીધી પોતાને માથે) આ છે કવિતા મનનવાલી-ગઝલ તૈયાર કરનાની નીન દગ અને એ નીન દગ મુજમ આપણે ત્યા કાવ્ય-શાન એટલે તેા ઉતરી રહ્યો છે કેઈગનાડ, અમેરિકાનું શાસ્ત્ર ઉત્પાદન પણ તેના અગાડી ખાડ ખાય! અને એ બધાય જ્ઞાન જેમ ઉતરતો જાય છે તેમ તેમ હનિમા, સાપાહિફ અને માસફ

દ્વારા તે સાહિત્ય બગદમા મૂકતો જાય કે 'ડીમાન્ડ' ચિનાયની 'સરેલાય' થતી 'હેતી' = ઘટમાળ, રેટના ચક્રવર્તી પોટે અગ્રક આ છે જેમ ધાખી પૂએ છે અને દ જી સીવે તેમ કેઈજ જોતુ નથી કે કપકુ કિનખા છે પા ખાદી કોઈજ ટોકતુ નથી કે કવિત કવિતા છે પા બીજુ કથુ 'પોલાદના ચક્કા વેખાતી શાષ્ટી આમ આજે "ખીચડ કંચુબર" થઈ ગડી છે

'કારવા'ની મેહલિમા ભગ નેતા નવ ચિત્રો કૃપા કરી મારા લખાણ પર ખૂમ ખૂ પિવારે હું તેમનું દિવ તોડતો નથી મારાને પણ નથી એાદતને હનરાપદો મેહલિમ મોકનરાનુ તેઓ નધ કરે તેઓ માત્ર છપા ગયતોજ સતોષ માનીને ન્યાન ન બની જાય લખરાનુ ખૂમ અભ્યાસપૂર્વક લખે, વધુ વાચે ને એાણુ લખે થોડુ છતાં સદા લખે

સાહિત્ય-વિવેચકમાથી, ફિગમ વિવેચક બન ગયેલા અમારા એક મિત્રે પોતાના જ્ઞાનને ટોપરો નીચે મુજબ ઠાલવ્યો છે

"હું સાહિત્યના નસિમકાર તરી પ્રસશામીપ કયે જતા થી સઆદનહુસીનન "મન્દા" એ નરમીમનું ક્યાન લખ્યુ છે (વેણી તા ૧૯-૬-૪૨)

તેમનું હૃદય સાહિત્યનું જ્ઞાન કેટલું છે તે અમે જાણતા ન હતા પરંતુ હવે એમ લાગે છે તેઓ પોતા પૃથ્વી પેતાના હૃદય જ્ઞાનથી અજ્ઞાત છે ને તેમ ન હોય તો તેઓ સમ્પ્રદાય હૃદયનને સમ્પ્રદાય હૃદયન લખનાર નહિ પોતા મુસ્લિમ હોવા છતાં તેઓ હસન-હુસેનનો ફક્ત દેખી અને સમજી નથી શકતા શું ? ત્યારે ક્યા જ્ઞાન બગાડે તેઓ કરનારાના શરીરના કાવ્યો લખનાર છે 'હુસેન કે' ની મુસલ્માન લખનાર તેઓ હસન અને હુસેન ગંધોની નેત્રી પૃથ્વી નથી જાણતા શું ?

પૃથ્વી તેમણે પોતાના હૃદય જ્ઞાનનું તળીંડ તો સમ્પ્રદાય હુસેનની "મન્ટો" લખીને જતાવી આપ્યું છે બિચાગ સમ્પ્રદાય હસન, સમ્પ્રદાય હુસેનનું સહી પૃથ્વી એમની "મન્ટો" શું જાણ છે ? નરગીશનું કથાનક લખનાર એ સમ્પ્રદાય હુસેનની "મન્ટો" ગઝલની હોવી નેત્રીએ સમ્પ્રદાય હુસેનથી પૃથ્વી અદ્યાત્મી અમે તો એમજ જાણતા હતા કે અત્યાદ્ય લગી જે કાષ્ટ થયે છે તે સમ્પ્રદાય હસનનું કાષ્ટ છે પૃથ્વી હવે અમર પડી કે તેઓ તેમની "મન્ટો" પાસે લખાવી પોતાને નામે અદાવે છે હું ધાર છું ત્યાં લગી સમ્પ્રદાય હસન મુખમમાજ દરે વચ્ચે પીકામાંથી કાષ્ટ તેમના અસ્પર્શમાં આનંદ હોય તો તેણે તેમને કાને આ વાત નાખવી નેત્રીએ કે 'તમની કયા મિયા સમ્પ્રદાય' "મન્ટો" કે પામ વિખવા કે અપના નામ મન્ટો કર રહે હો !

સમ્પ્રદાય હુસેનની "મન્ટો" વાંચ્યા પછી અમારા મિત્ર અડવાજી, શેખઅદીને શેખની 'અની' અને મને વચુની 'નરો' કહી રહ્યા છે ! અને હું તેમને અડવાની 'છ' .

કેમુડા અને સોનેડ તથા કોળમિ નામનું હન્નિશ્વર બદનું એક કાવ્ય પુસ્તક બહાર પડ્યું છે તેનું વિષય કવિતા માસિકે આમ લીધું કે "આ કાવ્યો વાંચીએ છીએ એટલે નથી એમ કશી વિશેષતા, કનિત કે ભાવ દર્શન લાગતા અત્યંત સામાન્ય કોલિની પદ્ય કૃતિઓ કે." હવે એજ પુસ્તકનું વિષય "રેખા" માસિક આમ જે છે કે "સામ્પ્રદાયિક પડ્યા પાટલી આવી કૃતિઓ ગુજગતી સાહિત્યની રોઆ છે એ જ રાષ્ટ્રીય બાબત છે"

સમગ્રતુ નથી કે આ બંને માસિકો માવી સાચુ કાણ ? એ કાવ્ય પુસ્તક માટે વાગવું કે નહિ તે હજી સુધી હું નક્કી કરી શક્યો નથી કેમકે "સામ્પ્રદાયિક પડ્યા પાટલી કૃતિઓ" નેના જાઉં ને કયાકે "અમત સામાન્ય કોલિની પદ્યકૃતિઓ" નીકળે ! અને તેથી દિમાગને મદદ કરી નામે બનના નેત્રી છે કે તેથી ઉનડું પૃથ્વી નીકળે કૃપા કરીને એ બંને માસિકના મમાતોચકો એક મન પર આવી સાચુ શાદર્શન કરે તો સાદા ઓજામાં એક જ તે આનંદા ધ્રુવને જરૂરની કવિતા છે કે નહિ એટલુંજ દર્શાવે તો બસ

અમે ધારીએ છીએ ત્યાં લગી એ કાવ્ય પુસ્તકને લગતું 'કવિતા'નું વિષયજન ખરું હોવું નેત્રીએ અને 'રેખા' જે કાષ્ટ કરી ગયું છે તે મિત્રભાવ છે

સહિત્યમાં આ-તી તકરવીનો બચાવ એક આખાંદક નીચેની જાણમાં કરી રહ્યું છે

"ભદ્ર, મારા તકરવી કયા ધધામાં નથી થતી એ મને દરેકો ? અને સહિત્ય એ તો ઉધાડી વસ્તુ છે એટલે એમાંથી તો જેને લાગે ફાંદે એ પોતપોતાના ગળા પ્રમાણે હાથ મારી લીધે અને અજ નેના તો માણસ માર

તફડચીની નીતિ બધને જાનમેરો હોય છે
મોટાપણે એ એક મહાન તફડચીમાજ જમીને
ઉભો રહ્યો છે કુદરતે પણ આજુબાજુ ધડતર
તફડચી કરીતેજ કરેજુ છે "

(વેણી તા ૧૨-૬-૪૭)

ચોતની તફડચીમ છનો બચાવ કરવા
મટે જે વ્યક્તિ, મનુષ્ય માનને તફડચીમાજ
કહેતા ન અચકાવ તેને અમે વધુ કશું કહ્યા

નથી ચ દતા પરતુ એટલું જાણ થઈ દેવાવાની
ચુસ્તાખી કરીએ છીએ કે થોડા સમય ઉપર
જા માણવીએજ અન હુર્ગેશ શુકલન એ નહ સય
કમા મુખે તફડચીમાજ કહેવા નીકળ્યા હતા
બધાર એમની નજરમા કુદરત અને આજુ
બજાર તફડચીમાજ છે તો પછી મિયાત
માણવીઆ અને હુર્ગેશ શુકલની પાછડી
ખેચવાની રી જરૂર હતી ?

આહ શું બરે કોઈ

૦ ૦

જ્યારે દિલમાજ ધગ કરે કોઈ,
કેમ મુજને ન માબરે કોઈ ?
આજ ઉત્પ્રક છ પ્રાણુ દેવાને,
કલ આનીને જમ કરે કોઈ !
આર ગમ છે વમળ તજુ મોખ,
જઈને કયા નાવ લાગશે કોઈ
જ્યા અમર આહ ? આહનીજ નથી,
આહ પર આહ શુ બરે કોઈ
જખમ તેના ગહે બનામત રૂપ,
દૂર મુજ નિશી ધા સરે કોઈ
કલ મુજને કંઈ એ કાનિલ શુ ?
તેજ શમશીત કયા કંઈ કોઈ !
તેને એની કઈ પડી ક્યા છે,
કોઈ છવે કે યા મરે કોઈ !
નિત નવા તક્ટો - પધારે છે,
ધૈય પગ કયા લગી ધરે કોઈ
જેને ઉપચાર નવ મળે "મિરમલ",
ચોટ જોવી કે 'ઉર પર કોઈ

-"મિરમલ" } [ધોતાજવી

“પ્રતિજ્ઞા”

લખનાર

“ઉ.મત”

અયથુ ખરેખર વપરપની ખાણુ હતી કુન્દન જોવો રંગ, સુન્દર મુખ, મોટા મોટા રસીના નયનો, એને મુન્દરીઓમા એટલ પદ અપા વનારા હતા, કિન્તુ એ ગરીબ હતી, એથી એના સર્વ રૂપ-રંગ ક્યા હતા એની કોઠિલને લગવનારી વાણી-મધુર વાણી કોઇને પ્રિય ન હતી એતુ કોઈ સાબરનાર ન હતુ એની મનોહર ગતિ-ચાલને જોવાવાળા કામી પુરષો સિવાય કોઇ ન હતુ એના રસીના નેત્રો બહુના હલકામા હુખ પેદા કરી શકતા હતા કિન્તુ પ્રેમ નહિ, કારણ કે એ ગરીબ હતી

એ ગરીબ હતી એજ એનો રોગ હતો એ કારણથી કોઇ એનો આદર સામગ્ર ન પ્રશ્ન, કોઇ એને સદાનુશ્રુતિના જે શબ્દ ન સંભાળતા એને જોઇને પુરષો કહેતા - ‘આહ! કદી ને આ કોઇ ધનવાનને લા જન્મી હોત!’ અને સ્ત્રીઓ કહેતી - ‘અગ્ર ને એ ગરીબ ન હોત!’ પરંતુ આ કદી ન કમળો, હુ વિચરતો હતો કે ને આ કોઇ ધનવાનને લા પેદા થઇ હોત તો એને એટલુ અભિમાન હોત કે તેના સો’મા ભાગનુ પણ અલ્પ રે નથી એની પ્રાકૃતિક મુન્દરતા બાહ્ય શણગાર થી ટકાઈ જાત એનામા લગ્ન હતી, પરિવ્રાજા હતી અને મુશ્કારિન્ય હતુ એ કદી પાંચ કોઈથી ાત ન કરતી ન્યારે એ

આવતી જતી ત્યારે વણાએ મનુ’શો એને જોઇને ઉડા નિશ્વાસ નાખતા, તરેહ-તરેહની વાતો કરતા, કિન્તુ અયથુ! અયથુ તો મુપચાપ આવી જતી એના નયનો ઉઘા ન ઉપાતા

અમારા ઘરનુ એ કામ-કાજ કરતી, માગ ધર સિવાય અન્યતા ધરે ન જતી, અને જતી તો કદાચ યોતાબ્યાથીજ એ તમા આત્મિક ગર્વ-અભિમાન હતુ છતાં પણ એ ગરીબ હતી માગ ધરે એ હમેશા અશર-સજ એ વખત આવતી મારી માનો વાહવાર બદ્ધ સારો હતો એમ તો નહિજ! છતાં એ માન રે પોતાનુ સમસ્ત જ્ઞાન જૂથી જતી હતી આવતા જતા એકાદ વખત પણ એ મને જોઇ લેતી કદાચ અમારી નજર મળી જતી, તો એ ચરમાદને નાસી જતી મને બદાતની બેઠમમા ન જુએ તો એ અદર આવતી ખુદા જાગે એના હલકામા રોવો ભાગ હતો એટલુ તો મોઝસ હતુ કે એ મને જોઇને પ્રસન્ન હતી મારૂ વર્તન એના તરફ સર્વ રીતે પવિત્ર અને સત્ક હતુ હું એને જોઇને પ્રસન્ન થયો હતો કિન્તુ કોઇ પણ જાનના ખગળ રિચાર વગર હુ એને ગરીબ સમજીને તિર ઝકારતો નેહો તો મને એની દિવિતા પર દયા આવતી હતી એના આત્મિક ગર્વ પર મને પણ અભિમાન હતુ જ્યારે હુ અન્ય માન

લ્લાસાગ્યોનો એના તરફ ખસાઁ વ્યવહાર
જોનો લાગે મારા હ વમા કોઈનો સચાર થતો
જાણુ જ્યારે તેઓની કુસામનાઓ પર જઈએ
તો જગત દેલી લારે હુ એ જોઈને હાં મા
પુ થો ન સમાનો મને જાણુ પર મરે દનો
મ્યાગ, ક્યારેક હુ જાણુથી એકાદ બે
જાન મરી પેતો એને એનાથી સતેઁ થનો
જો કોઈ વખત હુ એને કામ કરવાનું મહેનો
તો એનું દિલ રજી થતું એ તરતજ દેડીને
મારું કામ પ્રથ્થું કરતી તે વખતે મને એ
સદાપના કરનારો વિચર આવતા પગ જાણુએ
કહીએ વારી પાસેથી એક ધરેા પશુ લીધેા
ફિતો મને આ વાત પર દહી કોઈ ન્યાસી
તો જ્યારે મારી માતા જન કામ થયું
જાણુ આપતી લારે તે અને મદદ નિવાર
કરી લેતી હતા પશુ મારી માતાથી એ
પતી હતી

એક વખત એ પશુ જરી ગદી હતી જના
દાયમાનું બેઠું અજાણું મ મીના ગોણ ઉપર
પશુ મારીના જોના ફર્યા મરી માતાએ
આ જોયું કોઈથી તે જગ પડી ઉગી અને
પાત પહેલું એક લાકડું ઉપાડી તેના તરફ
ફર્યું લાકડું એના કોમળ પગ પર વાળુ
સોહી નિકળવા લાગ્યું પરંતુ જાણુ એક સમય
પશુ ન જોતી સુપચાપ ઉની રહી એનું મુખ
મચીત થઈ ગયું એના નેત્રે અધુની છતાજન
લગાઈ ગયા આટલું જાણુ મારી માતાનો
કોઈ સત ન થયો એણે કહ્યું - તરી આ મો
ફરી મહી દતી-અપગી હા જોતી નથી ?

ખિચારી જાણુ કહી પશુ ઉતર આવ્યા
વચર લગાઈતી ચારી નદરના ખડમા હ
જોઈ દનો એના પગમાંથી સોહી નિકળતું હતું

મે એ જાણુ - 'જાણુ ! આ શું થયું ?
એણે આરનેથી જગત આવ્યું મારાએ
મારી જાણુ માતાથી મદદ એ ન જાણુ ન જોતી
મને કોઈ આ થો અને પ્રજા - કોમ ?
જાણુએ કહ્યું - 'માતાથી અજાણુ
માગીને જો જો ફરી ગયો

વિચારમા પડી ગયો જગત પા
માટે આવો દર-શિક્ષા !

શું એ મનુષ્ય નથી ? શું તે જરી ?
તેના ખતર ? જેની વતી કોઈ બોલનાર
નથી એટલે ?

મ ફરીથી શું 'જાણુ ! આ શું મા
માગી માતાને મમા કરે ?

જાણુ - 'પ્રદા ! પ્રદા !' આ શું કહી
રજા હો ? એ મરી મા જગત હો શું મા
પનાની ફિકરીને કોઈ જાણનાદ માતી હોય ?
મે કહ્યું - 'લે જો શું કોમ ?

જાણુ - 'નેકોને ખતર કયથી પ મરી ?
આપું કહીને તે ચાલી મહી મારી શું
માથી બે નિદુ અશુ ધાળા એ પડી પર
પમા હાથ મુજાવા લાગું અને માથી
બોલાઈ જાયું, હ વ જોયું કે હ આ
મરી પડ ?

મે મારી માને પ્રજા - મા, જાણુ
નના શા વક માટે આવી શિક્ષા ?

માએ ગુરસાથી જગત આવ્યો - 'ત ત
મને મે નાનો મો નક હ આવે આવે
તે મને વધારે

ન મદદ આવ્યો આવ્યો મારા તથમા
આમ નથી રહી હતી બે આખા સરીરને
જાળી હતી અમુઓની જાળમાં એને શ
ન કરી સાધી

ખીન દિવસે દરેકજાની પેઠે એ મારે ત્યાં આવી મેં જોયું તો એના પગે પાટો બાંધ્યો હતો અને રોંગ રહાજ લગાડતી હતી. હું એના તરફ જોઉં છું એવું જ્યારે તેણે જોયું ત્યારે લગાડનું બંધ કરી દીધું, પરંતુ એના દર્શન માટેથી એ છુપારી ન ગઈ એણે મારા તરફ જોઈ હતી દીધું મારા હૃદયમાં ઝટકા લાગ્યા કે, આટલું વાગ્યા છતાંયે પેનાને થયું હું બ છુપાવના માગતી હતી આદ! કેવી સદનશીલતા! કેટલી કામ? જતાએ દુનિયાની નગરમાં તે ગરીબ!!

આ દિવસોમાં એનો પિતા તાવમાં પડ્યો હતો તાર અને સગદીએ એને કનઝોર બનાવી દીધો હતો મજદુરી પર છતાં ચુલગનાર કહિન પત્નિમાં કરી રાજનું કમાનાર મનુષ્ય જ્યારે મિમાર પડે ત્યાર તેની શી ગતિ થાય? આ પરતુગિયતિની અન્યને ક્યાંથી ખગર પડે? આજ હ દિવસ તો જેમ તેમ કરી કામ ચઢ્યું પરંતુ ત્યાર બાદ તો અપવાસ ધરા લાગ્યા સાધારણ જોનાંક માટે પણ અન્યની મુદતાજ કરવી પડતી હતી એની બીમારીની વાત અમારા મહોતનાનાઓ જાણતા હતા એની દરિદ્રતા-કષ્ટભાઈ અન્યથી અગાધી ન હતી આટલું છતાંયે કષ્ટએ એના ઘરે જઈને ખગર અતર ન પડ્યા! ન આશ્વાસનતો એક શબ્દ પણ કહ્યો! હું એના વરે દિવસમાં એ વખત જતો હતો, અને દવા વિગેરેનો જ હોમરત કરતો હતો અયથુ એટલી સારમાળ હતી કે એ દવા પેના જવા માટે સરમાળી

અયથુ અને એના પિતા દિવાનર ઉપર મારા આ બધાનાથી, મારી મહાનુભૂતથી ઉડી અસર થઈ, બિચારો દિવાનર મને હજારે

આરીવાદ દેતો, અયથુ એક શબ્દ બોલી ન શકતી ક્યારેક ક્યારેક એના નેત્રોમાંથી કૃત-નાના અસુ એના સુન્દર કપોનને લીંઝવી દેતા હું એની આ' મૂળી કૃતજનાથી મનમાં મનમાં મુઝતો દરેકજાના નિયમ મુજબ હું એને લા જતો દિવાનરની બીમારીને આજે સાનમે દિવસ હતો આજે મેં અયથુને દિવાનરના ખાટલા પાસે બેસી રાતી જોઈ મને જોતાજ એણે આસુ પુછી નાખ્યા અને કહ્યું —

“જુ મોને, આજ તો મારા પિતાની હાલત બહુજ ખરાબ કે, સવારના હોશમાં નથી”

મેં કહ્યું — “ત્યારે મને જાણ કેમ ન કરી?”

અયથુ નેત્રોમાં આસુ આવી ગયા એણે ધીમેથી કહ્યું — “હું માંથી હર છું, મને એમ પણ વિચાર આવે છે કે મહોતલાવળાઓ તમારી હાસી કરશે મારે તો બદનામીએ શું? અને તે નામીએ શું?” આટલું કહેતા-કહેતા પાછી એ રોવા લાગી

હું મા! હૃદય સાથે નિધારના લાગ્યો —

“અયથુ! તું ગરીબ છો છતાંયે લાખો કરના હૃદય હો તારા વિચાર જેટલા પ્રશ-સનીય જ, એટલાજ અન્યના વહિવટ” મેં અયથુને સંબોધીને કહ્યું — “અયથુ! મને તારી બદનામીનો વિચાર આવે છે નહિતર આખો દિવસ ચર્હોગ રહું”

હવે તો અયથુ કૂંકે-કૂંકે રોઈ પડી-રોવા લાગી મેં એને બહુ બહુ સમજાવીને શાન્ત કરી, અને જ્યારે હું દવા લેવા જવા માટે તૈયાર થયો, ત્યારે તેણીએ મને જતા અટકાવ્યો અને પોતાનું ચદી-રૂપાનું ધોણું મારા હાથમાં મુકતા કહ્યું — “આ લેશીને રૂપીઆ લાવી દો,

અજ એક દેહનું પણ ધરમા અનાજ નથી.

મારી અબો અશુધી ભરાઈ ગઈ બોનતા
મારો સ્વર ધૂળતો હતો.

‘અથા’ મારી આજા બિનતિ જે ગણે
તે તને મારો ખ્યાન નથી? તને ન કુ
ત્યા સુધી તારે આ ગીજ વેચવાની નથી
મારાથી બનશે ત્યા સુધી હું સદાવત્તા કરીશ
પછી જેવી પ્રુદાની મરણ’ મે પુન કહ્યું -
‘અથા! તે કદાપિ પણ મારી સદાવત્તા લીધી
નથી આજે જે તુ ઇન્કાર કરશે તો મને
બહુ દુઃખ થશે.

અથા કંઈક કહેના ઇચ્છતી હતી પરંતુ
અમકી ગઈ માન મારા તરફ જ નેઈ. બી
અબોમા ફૂલગતા હતી અને અધરો પગ ફીણ
દુઃખ ભર્યું હાસ્ય મે ધરેલ પછી આપી
ફીણ અને ખીસામાંથી પચ રૂપીયા કાઢી
તેના હાથમાં મૂક્ય એણે એક ઉડો નિશ્વાસ
નાખ્યો અને પાનના પિલા પાસે બેસી ગઈ.

મે અનાડીઆ નિતી ગયા છતાંએ દિલા
વગેના તાવ ન ઉતર્યાં હું કહ્યુંને કંઈક અથાને
આપો’ મને હર હતો કે વળતે મહોલવાવા
જાઓ શૌર મથાવશે એક રિસ મે કેટલાક
પુવાનોને બેગા કર્યા જે માંગ મદ નામાજ
રહેના હતા તેમને મે કહ્યું -

જુઓને દિવાલ નિચારો ઘણા રિસ
થયા નિમાર છે એની મદ મારે કંઈક કરવું
તેઓ નિચારા જુએ મરે છે.

એકે મને પૂછ્યું - આનેજ આટલી
બધા શીકર કેમ છે?

મે ઉત્તેજિત બનતા કહ્યું - મનુષ્યવત્તા
ખ્યાનથી!

તે અને બીજા દસી પાયા એ દસસામા
અનિશ્વાસ હતો હું મારા મન સથ વિચરતા

લાગ્યો કે અરેખર આ નરપિશાચો પાસે સદા
મના માર્ગો દિવાલ જેવા એક પવિત્ર અત્માને
અન્યાય કર્યો છે.

હું માર્ગ ન બેચો બુધ્ધ્યાય ઉભો થયો
મને જાતો જોઈને વળી આંકે કહ્યું લાખ
સાબગો કોઈ આપણા દોસ્ત-નિરદર રોય તે
જેની સંખ્યાના કરીએ અમો ઘોડા આસા એક
લિખારીની પાળા રૂપીઆ અર્થવાતૈયર નથી.

મે મશ હાથને કહ્યું - ‘વાહરે! દયા
ધર્મ! દાન ધર્મ!’

મે ચાર જણાએ ઘોડી-ઘોડી સદાવત્તા
કરી પરંતુ મને લાગ્યું કે યોગાના આત્માની
નિરૂદ્ધ મારા દાનધીજ-શરમધીજ તેઓએ એ
ધેસા આપેલા.

મનુષ્ય જનિતને અપમાનિત મરવાવાળા
આવા નરપિશાચો પ્રથે મને ઘડા થઈ મને
લાયુ કે - આ સર્વ રસાયના હનતા જામના
પુત્રાઓ છે પણ તેઓ ધનવન છે અને
અથા ગરીબ!’

વધુ આ તારીખ બીજા રીતી ગયા દિવાલ
હજી ખાટના વશ હતો કે હજીએ એની અમર
ન રીધી તે નજ લીધી ન કાઢ્યું પાછની
મદ કરી એક દિવસે મે જોયું કે અથા
બહારની કોટડીમાં પેસી ગઈ હતી મે
એને શાનવન અપન કહ્યું -

‘અથા! શું કે? આટલી બધી મેલાકળી
કેમ છો? એ ચૂપજ રહી મે એને જાન
દેતા માટે જહું-જહું કય સર બોલી - ‘મહો
તોના એક માણમે ખાતુ લેવા માટે મને
ગોલાશી અને એક જાંઘ અડી વને નીચ
ગાંધી કરી જનજનના પ્રતોબન દીધ,
પરંતુ’

મને થયું કે, “વાહરે સસારના ઉચ્ચ મનુષ્યોની સન્નિવૃત્તિ! સસારમાં આના નીચ અને કૃત્તવ્ય મનુષ્યો છે, જે ખીમતના દુ ખથી દુ ખી થયાના બાળ્યે તેઓને સતાવે છે અને છતાંએ પોતાને ઉચ્ચ મનાવે છે એક અસદાય બાલિકા સાથે આવું વર્તન ?”

મને દુ ખી થતો નેહને અપશુ યોગી -

“આપ શા માટે ઉચ્ચ કરો છો ? ગરીબી એ એક પાપ છે ગરીબો સાથે આવું વતન ન થાય તો ખીજી શું થાય ?”

“અપશુ ! આ અપમાનનો બદલો લીધા પગર હું રહેનાર નથી ”

અપશુએ ગભીર થઈને કહ્યું - ‘નાહરે, આપ કોઇતે કંઈ કહેશો નહીં એની છાત્રીમાં બદ્દો લાગી જશે મારી નિનતિ માનીને આપ મુશ્કેલ રહેજો ”

“અપશુ ! ધન્ય છે તને !” મારા મુખમાથી આ વાક્ય નીકળી પડ્યા

ધીરે-ધીરે સર્જને માનુસ પડ્યું કે મારી આત્મ-જ્ઞાન અપશુને લા છે આથી તરેહ તરેહની વાતો થયા લાગી

“આટલા માટે તો લાઈસાંસે દિલાવરની સદાયના કરવા સૌને બારપૂર્વક કંઠી રજા હતા મને કંઈક પહેલાથીજ શક હતો ”

જ્યારે બીજાં એમ કહેતો હતો કે, “અરે એમ તો શું તમોએ એને પગપકારી માની લીધો હતો ?”

ત્રીજાં વળી બોલતો હતો કે - “અરે ! અપશુની જાગ્રતા લાઈસાંસે કસાયા છે છે તો કેવળ પી પુતળીને ?”

આવી આવી અનેક વાનો મારા કાને આવવા લાગી મેં મારા મન સાથે વિચાર

કર્યો કે - “વાહરે પાખડીઓ ! હૃદયમાં નીચ વાસનાઓ ! કુતિસ્ત વિચાર, ધણિત અભિલાષ, અને ગદારથી ધર્માનુભૂતી હોવાનો ગર્વ !”

મારી માથી પણ આ વાત છુપી ન રહી એનો ક્રોધ મારા પર વધેલા હતો એણે એક દિવસે મને કહ્યું - “કેમ શમ્ભુ ! આટલી હદ સુધી નીચના ? આખો મહોલના તારી વાતો કરે છે, પણ તને તો કંઈ નથી આ બધા અગ્રેજ લાજુતરનો પ્રતાપ છે કે ?”

મેં કહ્યું - “મા ! હું પોતે તો આ બધાના ભમને તરફ નુજા પી નહીં નેહ છું ને હું એ સર્જની વાતો તને કહું તો તું અચરત પામે ! આટલું છતાં મારા પર દોષ મુકતા શનમાતા નથી હું માત્ર વર્ત્ય પાત્ર કરીશ ગરીબોની સેવા કરીને હું મારી જનતને પ્રુણવાન સમજાશ ”

આ વાનથી મારી માને દુ ખ થયું છતાંએ મેં તો મારા મન સાથે નિઘ્ય કર્યો હતો કે આ બાળતમા મારે કોઈનું સાબગતુ નહિ, અપશુની પવિત્ર મૂર્તિ હર વખત મારા નાપનો સામે નામ્યા કરતી અને મારામાં ઉત્સાહ પેદા કરતી એનું મદદમદ દારવ કરતું સુદૃઢ મુખકુ સદાય મારા હૃદયમાં રહેતું

દનાના ચલુ સેવનથી દિલાવર સારો થયો અને એ પોતાનું જીનું કાર્ય કરવા લાગ્યો આખો દિવસ મહેનત-મજદૂરી કરીને પેસા લારતો અને પોતાનું ગુજરાન ચલાવતો આટલું જાણે મારે રૂણ ચુકવના દમ્જનો હતો કેટલાક દિવસ પછી અપશુએ મારા હાથમાં એ રૂપિયા મૂક્યા

“આ શાના રૂપિયા ?”

“આપે મારા પિતાની ખીમારીમાં થયું

ફીયા આપ્યા છે બીજા ધી-ધીરે ચકરી
આપીય ?

મા ! છાનમા પહેલીજ શન જયજીએ
ત્યા મા ! હાથમા લઈ રહ્યું - 'જયજી' છું
મને શુ સમજે કે ? માત્ર દિવસ પશુ જો
- પીવાની વાત કરેશ તેા મા ! લિ નાગઝ
થશે આ ફીયા પાછા ને આવે તેડુ એક
વાન લઈ આર જોતે તાડ ન ન શકી મધુ !"

જયજીએ માત્ર તરફ ફેરવના આ પ્રેમથી
જોયુ એ લી આખોમાથી માનીતે પશુ શરમાવે
જેતુ સુદર અમુનિન્દુ એના ગુલાબી ને ૧૫૦
૫૫ મ માત્ર મનના 'જયજી' ૧ - શુ
માત્ર હાથમા પ્રેમનું સાતવન છે ?

આર મરીતા પછી ગમમા કોનેલ ફી
પ્રેમના પાસા તા શરૂના એક ૧૫૧ તા
માત્ર પર કોનેલ શરૂ થયા અને લાગી પાડાવ
આમા બીજા મરીતામા ફેલાયા ને માએ
ધીરે ૧૫૨ લાગતુ શરૂ થયું, ૧૫૩ તા તે
૧૫૨ થી ૧૫૩ થયું. બાકીના નદીયા વાળા
ત્યાક પાતાના સમાવદાતમે પાસે બદર
૧૫ મથા

અસાર સુધી તા મા ! મરીતામા ૧૫૪
શેખમા ૧૫૫ થોડો અને નથી અમા નાથલ
તા એક દિવસ સરા ના બગર મળ્યા
અમા શ મહેલાની બાજુના મહેલામા એક
આશીને કોનેલ થશે છે અમારો સારામે
મહેલા ને અમારો ઉત્તમ

કોર કંઈ 'દેવે અહી રવુ એ જુદી
તાડુ કાલ નથી' ત્યારે બીજે કોવન -
'હું તે કોનેલ બી - જ્યાએ રહેશે જાણ'

અનેક ૧૬ સારામેલો ૧૭ - જયજી
શુ મેન છોડી દેનાર ૧૮ ને મનનાનું દશે

તે કોઈ પશુ જ્યાએ મોત પકડે ?

એક દિવસ પછી મારી માએ કહ્યું -
'શંકુ' ને એક દિવસ પછી અરધર
જાણુ છે નિશામમાંથી તા લઈ જો' "

"જુદુ સુદ" આપુ કહી મે મારી
મારે રાત્ર ક્યા એક દિવસે જયજી મારા ધરે
અ લી, મ એવે પ્રકાર - 'જયજી' છું ક્યા
૧૫૨ મા તે અમારુ જરૂરનું મહે ૧૬

જયજી કિચિત્ત કહી તા બાકી - 'જ
સરી રત છે તમે પશુ જાઓ, છું મરીત
બાકી ક્યા ૧૬૩ ?

કોઈ બીજા કોઈ જાણે ?

'મરીતને જાણુ સરી લા' ૧૫૪ કારો
માત્ર સારાથી પશુ નથી'

મારી સાથે આશીસ ?

જયજી ! સુદર મુખ નાથી બીજી ઉ ૧
૫૫ મને જાણુ આપે ૧ - ૧૫૬

મ અમારુ થયું પ્રકાર - 'કમ' ?

અતો ૧૫૭ પામે તો હો - ૧૫૮ નકામા
બદલામ થાન દુનિયાની નજ મા તમના સા
મટનમા પાડુ ? મારે મનનાનું દશે, તા
તમા નામ ના રંગ મા ! પ્રેમ તુલના

મે જાણુ અમારુ ક્યા ૧૫૯ એ જા
નદી રીતપ થાય ક્યાએ ન કંઈ મા
મુજબત મે ૧૬૦ - ત્યારે ૧૬૧ પશુ જાણુ
નથી "

આ અમારો જયજી મા ૧૬૨ જા કોર
નમ ૧૬૩ વિનિ કોર બી આખરે મારે
એ લી રત માની પછી પશુ મ - ૧૬૪
૧૬૫ ત્યારે - 'સકલ મમમ પશુથી જાણુ કરવી'

મારે મરીતાના બાકી થયા તા પા -
પશુ જાણુ નીતેથી કરવા ન થયે, ૧૬૫ મા

લાગ્યમા બીજીજ કાંઈ હતુ સજની ગાડીમા
જનાંનુ નક્કો થયુ હતુ પરંતુ લાગવચાત
સારનાજ મારી માતાને દસ્ત યરા લાગ્યા
‘કુ ગભરાઇ ગયો કાકડરને ખોલાવી લાગ્યો,
ફેલ-ધામ કરવા નાગ્યો માર સદાચક કોઈ
રહ્યુ ન હતુ મલોવાના માણસો પશુ આ
વત સાલળી ચાલ્યા ગયા આજે મને લાગ્યુ
કે સસારમા માર કોઈ નથી હુ ખના વખતે
કાંઈ કોઈનુ થતુ નથી પેતાના પશુ પારકા
ચઈ જાય છે જે કોઈ સળધાંતે ખોવાતા,
તેઓ કંઈને કંઈ બહાનુ બતાવી દૂર થતા
અતમા હતાશ યદને હુ ખેડો સારોએ સસાર
મને અધકારમેય ભાસના લાગ્યો

નિંતુ આ અધકારને ભેદી મારી નજરમા
આશાનુ એક દિવસુ દેખારા લાગ્યુ, અને એ
ઉત્તમ કિરણુ હતુ માત્ર અવશ્યની સદાનુજ્જિતિ !
ત્યારે સસારના સર્વ સજાયક દૂર થયા,
પોતાનાઓમે સાથ ઠોડી દીધા, ત્યારે એક
ગરીબ બાનિકાએ આવી મને ઉગારી લીધો
અવશ્યએ આવી મને કહ્યુ -

“તમે ગભરાન છો શા માટે ? હુ તો
છાતી છુ ને ? માથળી સેરા હું કરીશ ”

એણે મારી સેરા છાતી થી શકે રંગી
જાડા િંગેરે પશુ એ સાફ કરતી, ખેના કપડા
બદલતી, નિયમીત પગાથી પનન નાખ્યા કરતી
અખી રાત મામા આટલા પાસે બેસી નહેતી
એક લાલુ બા સૂતી નહિ

માએ એક દિવસ અવશ્યને કહ્યુ - “અવશ્ય !
તે દિવસે મે તને મારી એ મારી જીત દતી
મને માફ કરા ”

“મા ! એ વાતને વિચાર ઠોડી સ્ત્રો,
આપની સેરા કરવી એ મારા ધર્મ છે ”

એ દિવસમા તો માદગી સુધરી ગઈ પશુ

મારા હુ ખનેા અત ન હતો, મા મજી થઈ
ગયા જાદ હું એ દર્દમા સપડાયો મા હજી
આનવાને અસક્ત હતી, એટલે મારી દેખરેખનેા
લાગ અવશ્ય પર પડ્યો અવશ્ય મારી સેરા-
ચકરી જાતે-હજરથી કરતી એને પોતાની
જરાએ પરવા નહેતી ડોક્ટર દિવસમા ત્રણ
વખત આનતા દના લાવવા કરવાનુ કામ
દિવાનર કરતો એ વ્રક્ બિચારો આખો દિવસ
મારી ધોરકમા ધેસરી રહેતો જરા સાદ પાકુ
કે હાજર ચતો એક વખત મારી મા રાતા
હતા ત્યારે એણે કહેતુ કે -

“મજી ! આપ રવો છો રાને ? બાઈએ
જે ભત્તાર મારા સથે કરી છે, તેનો બદલો
અમો જાન આપીને પશુ વાળી શકનાર નથી ”

મારી માએ કહ્યુ - “લાઈ આજ તો
મને તમારોજ આશરો છે ”

રાતના મારી તખીયત કંઈક વધારે ખરાબ
હતી મે અવશ્યન મારા માયા આગળ ખેસાનુ
કહ્યુ મને ખેચેન જોઈન તેજ મારી આત્મા
માની લીધી મે આખ ઉગાડી એક વખત
એના તરફ જોયુ આખમાથી અશ્રુના ખે
ગિન્દુ મરી પડ્યા, તેને લુછતા અવશ્ય બોલી -
“આટલા ગભરાવ છો શા માટે ? સસાર સુધીમા
તો આરામ થઈ જશે ”

મે કહ્યુ - “અવશ્ય ! તે જે અમારી સેરા
કરી છે તેતુ રજુ હુ ચુકવી શકનાર નથી,
અને એથીજ આટલા ખેચા છુ ”

“અત્યાર એ ચિતા ન રૂંદો નિમિત્તર
તળીયન રધારે બજારો ” અવશ્યએ મને
આશ્વસન આપતા કહ્યુ

મે આખ બધ કરી દીધી અવશ્ય માર
માયુ દાવવા લાગી, અને હુ સુઈ ગયો હુ
નહેતો જાણતો કે કયા સુધી હુ ઉઠ્યો ! પશુ

નાગીને જોયું તો અપ્રમુદ્ધ એમની એમ બેવી હતી એક હાથ મારા કપાળ પર હતો અને બીજા હાથે પખાવી પાન નાખ્યા કરતી હતી મારા હાથે કાંઈક ઠીક હતું ડૉક્ટર આવી જોયું તો તે ખુશ થયો એ દિવસમા તો હું બેસ્યા-ઉઠ્યા લાગ્યા ત્યાર પછીના ત્રીજા દિવસે અમે જવાનો તિયાર કરના હતા ત્યાં અપ્રમુદ્ધ એ રોમનો ભોથ બની હું ગભરાઈ ગયો તરત ડૉક્ટર આવ્યા દસ શર થઈ પરતુ અપ્રમુદ્ધે કંઈ ફેર ન જણાવે, હવે પરત્વે આવે ઉંઝડી પર ઉંઝડીઓ ચલા લાગ્યાં

ડૉક્ટરનું મુખ પણ ઉદાસ રહેતું, એ જોઈ આત્માની ક્ષીણ રૂપા વિનીન થઈ જતી હતી રાતના અપ્રમુદ્ધ બેઠોરા થઈ ગઈ હું એનું મથું મારા ખોડામા લઈને બેઠો હતો મારા નવો માથો આસુની ધારા ન કાઠો રહી હતી મારી મા પણ શરીર હતી અત એક બાજુ કિતાવર મુપચાપ બેઠો હતો, મારી માને શરીર જોઈને વિલાસે કહ્યું - મા ! ગેળાચી શો ફાયદો ? અપ્રમુદ્ધે મારે અને એનું કરત નુખવી દીધું મને હવે કાંઈ અફસોસ નથી, બે મારે પણ શરીર કામ આવી જાય તો મને વધારે આનંદ થાય "

આટલું કહી તે આ થો ગયો મા પણ બીજા ખડમા જઈને રોવા લાગી રેટવીક પાણ પછી અપ્રમુદ્ધે નેત્ર ખોલ્યા અને મારા તરફ જોઈ કહ્યું -

'હવે હું જઈ છું, મને જૂની ન જાણા !'

મારી આંખોમાથી આસુની ધારા વહેવા લાગી એ વખતે હું ખચાયે કહ્યું -

"મારી અપ્રમુદ્ધ !" આથી અધક હું કંઈ ન બોલી શક્યો મારે હરપ બરાઈ બાન્યુ

મે માત્ર મુખ એના મુખ પર રાખી દીધું અને કહ્યું -

"મરી અપ્રમુદ્ધ !"

અપ્રમુદ્ધે આખા બેલી અને કહ્યું - "મારા રામ્મુ !" અને એ પછી એના નેત્રો બંધ થયા, સંજ્ઞાને માટે

સરે સસાગ મને અધકારમય ભાસતા લાગ્યાં એ અનમ્થામા મે અપ્રમુદ્ધના મૃત શરીર પર હાથ રાખીને હવેન પર્યંત અવિરાદિત રહી ગરિઓધવારમા તત-મત અર્થેણ કરાવી પાતકા સીધી

૬ ધખાજ ફેરફાર માથે મનુવા

(૭૫૯ રહેતા નવનિર્મા-સમઢ "તરતીર"માથી)

અધ માસિક "માંદગી"

હવે ત્રણજ દિવસની અદર 'ક્રી નેત્ર' ગોળીઓથી અતુ થાય છે માસિક અ-ત્રણની કાઈપણ ફરિયાદ માટે ફાગ મળે દર સાથે ગેરગી પત્ર આપનામા આવે કે કીમત રૂ ૫-૮-૦ પન્દરેશ રી ૧૦

૭. ગર્ભ રહેતો અટકાવવા:-

'રાહત' હવે ફત ત્રણજ વિસ ખાઈ વેવાથી છ દહી બરમા કરી મે નહેતો નથી માસિક આતુ કશુર તુકસા ૧ દિ ૧૦૬૨ વેરેએ અજમાવેથી દસ સાથે ગે મે પત્ર મોલવામા આવે કે કીમત રૂ ૫-૮-૦ પન્દરેશ રી ૧૦

૮. એસ એસ. ખાન, ૪૨ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, એનજીની સામે કોમ, મુમ્બઈ, મેન ૨૧૩૪૩

જગરને જગરની હુ વાતો કરૂં છું,
 અગમ-અકમા ગિર મહાડ ધરૂં છું !
 ભૂલે- ભૂલનાગ-ભૂલો, ભૂલી ભૂલી,
 હું સુજને વિસારી જીવન વિસરૂં છું !
 પડી દિલની આઠત, ગમી ખુબ ખાવા
 હું એથીજ દિલમા, નવા ગમ ભરૂં છું !
 છે ઘાતક છતાં, હું એ' ઘાતકની મનમા,
 છપી ફિલડયા-ખુશુમા ચિતરૂં છું !
 હુન્ન-મનના કાળે સમાધાન ખાતિર,
 સિતમ પામ આજે રહમ કરગરૂં છું !
 વફાની કમેટી, જફા કર અને જો,
 હું તારાજ પથ પર નયન પાથરૂં છું !
 હૃદય ગમગીનીના ફદન ગાન છેડે,
 તૂટેલા હું તારો અમલ વાપરૂં છું !
 ચાલ્યો'તો તો ઉચે બહુ ધિરે ધિરે,
 નિચે ઝટ હું નિચે પરત ઉતરૂં છું !
 કહું હિન્દગાનીની બાળ મમેટી
 લઈ, એકસી-આશ સાથે મરૂં છું !
 ચલુ શુ ? ન જાણુ થયે શુ ? ખબર ગી ?
 છતાં મન વિષે હું મજલ આદરૂં છું !
 હું જાણુ છું જગ આ, એ ચોખટ પર નિજની,
 ફરે છે લુમે છે, તો હું પણ ફરૂં છું !
 હું એની હકીકત યુજ "શુલ" મને શુ ?
 હું ત્યાથી ચર્ચ અણધરી નિમડ છું !

(સત હજ્જ વેળાકે સ્વાધીન છે)

૪૯૨

જીની અને નવી સંસ્કૃતિની અથડામણ ॥ આ કાળમાં, નવ મિત્રારજુના પ્રેરણાએ અનેક કુળાનીઓ આપનારી છે નવયુગની લાનના ઓની ચણુનર, ખાપી જનારાઓજ કરી શકે કાપરોતુ એ વાપ નથી સદીઓ જીની માન્યતાઓને મિત્રાવરી એ સરળ નથી અનેક આત્મભોગો આપ્યા પછી અને સખ્યાળધ બલિદાને આપ્યા પછીજ માર્ગ મોકળા થના છે છતા એક વાત યાદ રાખવી ન્તેષએ, તે એ કે જીની એરી સર્ માન્યતાઓ સત્તર ખામ નથી વીણી વીણીને ખરાબ હોય તેટલીજ માન્યતાઓમા થોડા સુધારા થના ન્તેષએ કારણ કે કેટલીક માન્યતાઓ 'જીનુ એટલુ સોનુ' એ કહેવતને સ્વપ્ન દેશી દે, તેનીયે હોવાનો સંભવ છે

૪૯૩

ગ્રામીણ ઉપર કાણુ રાખનાનુ માત્ર રસોઓ મારેજ છે, એમ આજનો પુરૂષ વર્ગ દ્રઢતાપૂર્વક માને છે જાસ જરીને લગત પછી તે ગ્રામીણ ઉપર કાણુ રાખનાનુ પોતાના મારે ન્તરી દત્ત વે વધારે જરૂરી છે, એવુ યે આજના પુરૂષને ધ્યાનમાં બેસતુ નથી જો કે ચોક્કસ પ્રસંગોએ વડુ ઉદારતા પુરૂષેજ દાખવતી ન્તેષએ પણ તેમ થતુ નથી સ્વપ્નગ્રામીણ વર્તન યના વસાની શરૂઆત પ્રથમ પુરૂષજ કરે છે પરિણામે વાસનાની તૃપ્તિ સોના પુરૂષની વાસનાની આગળ જવાળાઓમા અનેકના સૌંદર્ય અને યૌનનુ બનિદાન અપાય છે સખ્યાળધ યાનાઓ લગત પછીના બે-ચાર વયોમાજ

પ્રોદાઓ જેની દેખાય છે તેનુ સુખ્ય કારણ પુરૂષોનું અધોગ્ય વર્તન છે

૪૯૪

સામાજિક સંજોગો ઉત્પાદન પુરૂષ છે સ્ત્રીઓને અડશે પથે દોરવી જઈ તેમના જીવન સર્વજવતો નાશ કરવામા અધિક હિસ્સો પુરૂષોના છે આજ નજરે પડતી લાખો વેશ્યાઓના જીવનનુ ચોક્કસતાપૂર્વક અભ્યાસ કરનારને જણાશે, કે એમાની વણી ખરી વેશ્યાઓ, કોક સારા કુટુંબની વધુ દીકરી હતી અને કોઈ એક કામી પુરૂષે એમના શીયળને નબંદ કર્યું હતુ બાછળથી હડધુત થના તેમને વેશ્યા થસાની ફરજ પડી હતી શીયળને સનામત રાખવાની કંજીલ વગરની કુમારિકા સોધીયે જઈ તેમ નથી છતા આટલી વેશ્યાઓ ક્યાથી કુટી નીડળી, એ એક મિત્રારવ થોડા પ્રશ્ન છે વેશ્યાઓની સખ્યા વધારવાનો આરાપ કોઈ એક ચોક્કસ વર્ગ ઉપર મૂકી શકાય તેમ નથી કારણ કે વાદાઓ, વિધુશ અને રસપતિથી જેમને સતોષ ન હોય, એવા સખ્યાળધ પુરૂષ રાહસો પોતાની વાસનાતૃપ્તિ અર્થે અનાન કુમાન્ડિઓને ફસાવે છે અને પરિણામે અનેક અમળાઓના શીયળ, યૌન અને સૌંદર્ય ખાકમા મળી જાય છે આવુ યામા સમા જના અધોગ્ય બધનો પણ અમ્ક અરો જવામદાર છે

૪૯૫

જીનુ એ બધુજ નાશકારક છે, અને નવુ બધુયે આત્મરદાયક છે એ બમણા પણ સાર નખખોદ વળાનારી છે આખો મીઝીને રાહપણુ પ્રવાહમા તણાઈ જવુ, સારા

સારતો વિચાર પણ ન કરવો, એ પ્રથમ માનક છે. જુના અને નવાની ચોક્કસ ક્લોગી કર્યા પછી, એક હોય તેનો સ્વીકાર કરવો એ પદ્ધતિ પ્રવશ પ્રવાસી સમાજની વર્તમાન અવસ્થાનો અત આપી શકાશે એ સુરક્ષાએ જુનનું જોઈએ નહિ જુના કરતા વિદેશ લાભદાયક એવું નવું જો સર્જવાની શક્તિ ન હોય છતાં જુનાનો નાશ કરવાની વાહીસાન મનોદશા સેવવી, એ નરી ઠાઠાની છે.

૪૯૬

સગરો અને અગર પતિના જીવનો અજાનતાએ કે અવેગ્રજો કચડી નાખનાર મૂર્ખ પતિ, પોતે પણ પોતાને સુખી કરી શકતો નથી પ્રત્યેક પતિએ પત્ની પછી પોતાની પતિને સમજાવવા વધુમા વધુ પ્રયાસો કરવા જોઈએ સુખી થયાનો સત્ય અને સર્વોત્તમ માર્ગ આ એક જ છે.

૪૯૭

લગ્ન એ વ્યક્તિગત દરેકનો અમન પક્ષ જોવાથી બીજાએ તેમા માથું મારવું જોઈએ નહિ લગ્ન એ જીવનનો અસલ મહત્વનો પ્રશ્ન છે, કેાંઈ પણ કાલા માણસે, આ બાબતમા પોતાની સલાહ આપવાનું કદાપણ હોંધીવું જોઈએ નહિ.

૪૯૮

રેલવેના ત્રીજા વર્ગના કામા પણ શુક વાની મનાઈ હોય, એવા આ જમાનામાં શરીરના સર્વોત્તમ ક્ષીર સમા વીર્યને જ્યાં સ્થા વેરાંરી નાખવું એ કરના વિશેષ મૂર્ખતા અન્ય કંઈ હોઈ શકે ?

૪૯૯

આજની જોડાંજોમા વિશેષ લગ્નના અને મિત્ર જમાનાદાર તત્ત્વ આસપાસ હોય

છે જમાનાદાર તત્ત્વ આનંદ હોય, એવી જોડાંજો તો આનંદદાયક છે પણ જ્યાં વિષયિકત ખામીઓ જોવામા આવતી હોય ત્યાં વડીનોએ પોતાના બાળકોને નુ મુશ્કેલ જોઈએ મિત્ર જમાનાદાર હોડાંજો કરતા હોડાંજોજ ન હોય તે વડીનોમ જાતે હેમરેખ કરી લેતા હોય એ વધારે આનંદદાયક મણુપ પૃષ્ઠ.

પ્રત્યુત્તર આપવાને અશક્ત એવા કેટલાક વડીનો પોતાની અપૂર્ણતા દાઢવા ખાતર બાળક જ્યાં પ્રશ્ન કરે છે, ત્યારે ચીકાક જાપ કે પથ્થુ વારસવિક રીતે એ રસનો જોડા છે મારા કે માળક એટલે તાકતો અજાનો અને પ્રતોની પરપરા જાણુવાને, અને ખાસ મગીને નવું નવું જાણુવને સારી ઉદ્દેશ એવા બાળક સંતોષકારક જમાન આપવો એ વડીનોનો કર્મ છે અકારણ કપા આપવાથી બાળક તમામદા નાશ છે અને કેટલીક વખતે મુશ્કેલ મા પડી જાય છે અને ધીરે ધીરે તેને એમ લાગે છે, કે પિતાને પ્રશ્ન પછી શક્યમજ નહિ પરિણામ એ આવે છે, કે બાળકનો વિકાસ અટકી જાય છે, અને તેની શુદ્ધિ કુશીલ થઈ જતા પારે છે.

૫-૧

કેટલાક હુઆ માણસેનું હારમ અન્યને રાગનાર નોય છે ક્યારેય ન કરે, એનો માણસ ક્યારેક હસે, ત્યારે એ બીજાને રાગે છે આના માણસોને જગન અતિ ખપા માણસો તરફે તરતજ ખાતખી લે છે.

૫-૨

હરેન્દ્રી આપીસાન હમારતો વચ્ચે ફાળ મનાતા પ્રતિફતિ સમા વિલાસને વેળાવ વચ્ચે અર્ધ રોગી સમુ જીવન ગાળતા સહીરીઓને,

ગામડાઓમાં જડતા દેખાય છે, જીવન જેવું કથુજ દેખાતું નથી એ માન્યતા સત્યથી વેગળા છે. ભવ્ય ગહેલાતોમાં પથ્ર ઘણા હોય છે, એ સાચું છે પણ “ધર” જેવું કથુજ હોતું નથી માટીની સાદી ચાર દીવારો વચ્ચે જીવન જીવના ગામડીયાઓજ “ધર”નું સાચું સુખ માણના સમર્થ હોય છે અનેક અટપટા પ્રશ્નો વચ્ચે સતત અટપટા રહેલા શહેરીઓના જીવનમાં શાંતિ શોધીએ જડતી નથી જ્યારે બપોરે ઉચ્ચાટ વગર ખેતરમાંજ એકાદ જણની હેઠળ પોલી જગત ગામડીયો સદા તાન્નેજ જોતામાં આવે છે. દુકામાં ગામડાના સાદા જીવનમાં તાઝગી હોય છે, જ્યારે શહેરના દાલિજ વાતાવરણ વચ્ચે ઉચ્ચાટ વગર ઉઘીએ શકાતું નથી.

૫૦૩

મહોદા શહેરના મહોદા માળાગો, બહારથી જોનારને જીરોજ ખ્યાલ આપે છે પણ અંતર ડાકીયુ દુનારને તો ઝેરી વાતાવરણનોજ આશ્રમ થાય છે.

૫૦૪

પ્રિયિત દેખાતા પ્રત્યેક માનવીના જીવનનો અભ્યાસ કરવા જેટલી શહેરી લોકોને કુરસ હોતી નથી, તેઓ તો તેને માડો ગણીને સળીઆ પાછળ પૂરનાતી, કે મરાવી નાખવાનીજ યોજનાઓ થોજે છે, અને અમલમાં મૂકે છે ચિત્ત ભ્રમ થયેલા માનવીના ઇતિહાસ અંતર વગોવી નાખનારો હોય છે, એ તેઓ જાણના નથી, જાણવા પુરજાય નથી, કાચુકે તેમને હંદય હોતું નથી જ્યારે ગામડાના લોકો આના દુખીઓને દાદ આપે છે તેમના દુખ પ્રેમ અને મત્વ દ્વારા હળવા કરવા મંચે છે અનેક

ગામડાઓ આવી ગીતે પાછળથી ફરીને આવ્યા યદ જવા પામે છે.

૫૦૫

જગત તમારા ઉપકારને ભૂતી જશે, પણ જો તમેજો કોઈને નુકસાન પહોંચાડ્યું હશે, તો તે નહિ ભૂતે છતાં તમારે તો કોઈને નુકસાન ન પહોંચાડવાનો, અને બને તેટલા ઉપકારો કરવાનોજ નિશ્ચય કરી લેવો જોઈએ.

૫૦૬

કપનામાં પણ ન આવી શકે એવી અસાધારણ ઉદારતા જ્યારે આપણને બીજા કોઈ ઇન્સાનમાં જોવામાં આવે છે, ત્યારે આપણું હૃદય ઓગળી જાય છે.

૫૦૭

દુખીને દાદ ન આપી શકો તો પણ તેને સાલણી તો લેશોજ પાછાં પૈસાં આપવા અગત્ય હોય તો આશ્વાસનજ આપશો, પણ તેને વધારે આનાત પહોંચાડશો નહિ, કારણ કે દુખી સાથેની વાતચીત, કેટલીક વખતે ખુશી સદેશા જેવી હોય છે.

૫૦૮

જો તમે પાને ગરીબ હોવ, તો ગરીબી પ્રત્યે જેદરકાર બનવાના પ્રયત્ન કરજો જમણા ઉત્સાહ વડે મજુરી કરીને તમારો માર્ગ, મોકળો કરજો ગરીબી કરતા ગરીબીની નિરાશા વધારે હાનીકર્તા છે માટે ગરીબીમાં પણ સતોષ માતી ઉમ ગથી આગળ વધવાના પ્રયત્ન કરતા રહેજો.

૫૦૯

આજની કેળવણીમાં અદનાદ કે અલ્લાદને રાજ રાખવાના અગત્યના પ્રયત્નને રચાનજ નથી માત્ર માનવ જગતને રીઝવવાની સર્વ સુકિતઓને રચાન છે.

દીદોર રસૂલ (સ.અ.વ.સ.)

સ પા ૬૬

[સર્વ હક સપાદકને સાર્વજનિક છે]

વિકાસ-“સાબેરી”

શરીયત મુજબની બધી ફરજ અને સુન્નત ધબાલત પગીની બધી ધબાલત, વિદે, વગીર વગેરેમા દરદ શરીફને સર્વથી શ્રેષ્ઠ માનવાગ્યા આવે છે

અબ્દુલ્લાહ બિન મરઉફ (રદી) થી ત્રિયામત છે કે - રસૂલનારે (સન૦) ફરમાવ્યું છે કે - તે ‘જો માણસ મારી ઉપર દરદ પડતો નથી, તે મુસલમાન નથી”

મજહૂર હદીસની એ માત્રા છે કે ‘દરેક મુસલમાન મદદ તેમજ આંતર તેની આખી ઉમરમા બે એક વખત પથુ દરદ શરીફ પડે નહીં તો તે મુસલમાન નથી” ખુદાપાક બેદલતર મળ્યુનાર છે

મજહૂર ઉપરથી દરદ શરીફની ફરીવત માનમા આવી હરો એની ફરીવત મારે ખુદ ખુદાપાક પોતે કુઆન શરીફમા ફરમાવે છે કે - ઇન્નલ્લાહા વ મલાએક તહુ ચોસદક્કતર અલાનની યા અચ્ચેહલ-લઝીના આમનૂ મલ્લુ અલયહે વ સદ્દેમૂ તરઝીમા

તબ્દીમા: “બેશક અન્નાલ તઅલા અને તેના ફરિયા નથી (સલ૦) ઉા દરદ મોકન” છે એા હમાનનાળાઓ તમે પથુ (સલ૦) ઉપર દરદ મોકવો” અલ્લાહુરમા મલ્લે અલા મોહ મહીવ વઅલા આલે મોહ મહીવ વખારેક વમલ્લેમ

મજહૂર આપત મારે મુશરિફીતોએ જુદી

જુદી ગીતે નરેલવાર બધાનો કયા છે જેમા દેલ્લાક નીચે પ્રમાણે છે -

આ આપત હઝરત સૈયદુલ મુસ્લિમીન, રહમતુલ નિલ આમમીન, રાશીઇન મુજનખીન ઇન મોહમમ્દુ રસૂલિલ્લાહ (સલ૦)ના માન, ઇજ્જત અને મર્ગમાને સર્વથી જુનદ કરે છે કુઆન શરીફમા જની ગીતે ખીમ નખીઓ (અ.મ.)ની મોલાલ વગેરેનું વર્ણન થયું છે, તેની- રીતે હમારા આકા અને સરદાર (સન૦) ની શાનમા મજહૂર આપત ઉતારી છે જે ઉપરથી સાફ માલમ પડે છે કે હઝરત (સન૦) એમની અગાઉ આવી ગયલા બધા નખીઓ (અને) ઉપર એક ખામ મોહાઇ રખે છે હાખના તરીકે હઝરત આદમ (અલ૦)ની ઇજ્જત, ફરિયાઓ પાસે સખદે કસબીને વધારી, હઝરત હમ્મીમ (અલ૦)ની ઇજ્જત, દોરતીતો સિયાસ પહેરાવીને વધારી, હઝરત હાઉદ (અલ૦)ની ઇજ્જત, પોતાના ખલીફ બનાવીને વધારી, હઝરત ખૂસા (અલ૦)ની ઇજ્જત, તેમની સાથે વાલ કરીને વધારી, હઝરત સુલેમાન (અલ૦)ની ઇજ્જત, ખાદશાકત તેમજ જનનરો વગેરેની જોલયાસ સમજવાની શક્તિ આપીને વધારી, હઝરત ખસા (અલ૦)ની ઇજ્જત, તેમના લાયમા સ પથુ શિક્ષા આપીને વધારી

મજહૂર બધી ખુખીઓ અખીમા (અલ૦) ની શાનમા વર્ણન થયું છે અને સૈયદુલ મુસ્લિ

લીન (સન) મા માન મન્યાનુ વર્ણન
એના રીતે થયું છે કે - 'એ કમ્પાનચમ્પાઓ!
તમારા નમી (સન) ઉપર મારી રહ્યો
દમેશ વરસે છે, તમોને જોઈએ કે તમે
પણ મારે અનુકરણ કરો જો કે દમત
તમારા કમ્પાનચમ્પા નથી-હા તમે મારેથી કે
મારો કરો કે-આ અ નાદા દમારા નમી
(સન) ઉપર હા વખત (દમેશ) દર અ
સનામનો પુકા વરસાદ વરસાવો રહે'

મનુકર બાબત ઉપરથી આપણે જોઈ
શકીએ છીએ કે દરેક શરીરની બગ્ગનથી
આપણને ખુશખબરી હતી બધી નજીકથી
હાસિલ થાય છે જે કામ ખુશખબરી પોતાના
દખીબ (સન) સાથે પોતે કરતો હતો
તેમ આપણને પણ પોતાના સથી બતાવ્યા
એ જાણી મનુકરની વાત છે કે ખુશખબરી
આપણને (દરેક નગરે થી બગ્ગને બીધે) પોતાની
બાબત સાથે માફ થયા કે

કેટલાક મુશ્કેલીની રૂબાને છે કે પર
મારે આનંદે કુબાન પાકમા મુસનમાનોને
જો નમ્યાએ પોતાની બાબત સાથે હક નમદીક
જોવા બાબત રૂબાનુ ન

(૧) છતાંબત (નાબેદારી) અ નદ અને
તેના રૂબ (સન)ની રૂબાનુકારી કરો અને
મુસનમાનોનામાં જે કામ આનંદ અમર
બદલાદ હોય તેમોની પણ તાબેદારી કરો

(૨) રિદાવત (દરેક દિમાવતી થયું તે)
કેટલાક વડીલોએ દમગ (સન)ને મરુ
કે જે રામે મુસનમન થઈ જઈએ તે
કરેશના કમીલા અમારથી જુલ પડી જતો તે
પછી કાલ દુનમનગ મુસનમામાં કાલ પડે

અમારો સારી થશે નહીં જે ઉપ થી ખુશખબરી
રૂબાનુકારી કે - 'ખુશખબરી તેના રૂબ (સન)
અને બધા મુસનમાનો તમારા દેવ અને
દિમાવતીઓ ન'

(૩) દરેક મુસનમાનો દરેક ખુશખબરી
તેના રૂબ (સન)ની અને તમારી હ દુનમા
કાલ પણ આપો એ મુશ્કેલીના વારસ કરી પણ
થઈ જાતો નથી

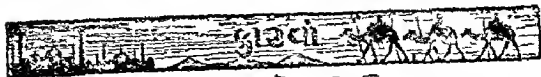
(૪) શાહીદત-ખુશખબરી પોતે પોતાની
તીર્થ પર મુક છે અને વળી તેના કિરિયા
અને સહેલે હા મે તે સિવદાનીવળના મુક છે

(૫) મુશ્કેલી (અનુકરણ) મુશ્કેલી
જેમ તમારી મરુમા આવે તેમ કરો જાન
મુશ્કેલી તમારો તમારી મરુથી સિદા
આપનામાં આવશે જેને રૂબાનુકારી, તેના
રૂબ (સન) અને બધા મુસનમામાં જોશે

(૬) મરુલાલ (સદકાર, રોની) બેઠક
અનંદ તમારા ગિરિયા (અનંદ) અને બધા
નેક બગ્ગ મુસનમાનો રૂબ (સન) ના દેવના

(૭) મરુલાલ (દરેક શરીર) રૂબાનુકારી
પ મરુલાલ 'દરેકમાલા અને તેના
કિરિયા નથીએ કરીમ (સન) ઉપર દર
મેકે છે જે કામ કમ્પાનચમ્પા નમ્યા પણ
અનુકરણ મરુ અને તમારા નમી અરે મરુ
(સન) ઉપર દર અને સલામ મેકે

દરેક અનિસો રૂબાને છે કે - અમારો
કિરિયાઓએ દરેક અદમ (અનંદ)ને સમર
મરુલાલ તેમજ કિરિયા નિ મરુલાલ મરુલાલ
રૂબામાં મરુલાલ અને નામે બીજો કાલ નમી
દુ પામા કદાચ થશે નહીં જે ઉપરથી બધા
કિરિયાઓને દુનમા કરો કે તમેએ અદમ

(અર્થે)ને સન્દેહ કર્યો હતો, પણ નળીએ આખિરજુમાન જતાજ મોહમ્મદ રસુલિલ્લાહ (સન૦) ઉપર હુ પોતે દરદ મોકલું છું અને તમને પણ હુકમ કરૂ છું કે માસ દખીન (મન૦) ઉપર દરદ મોકલો કે જેથી નળીએ કરીમ (સલ૦)ની ઇજ્જત હાજર આદમ (અર્થે) ઉપર જાહેર થાય

હાજર આદમ (અર્થે)ને તો માન એટલ વખત ફરિશ્તાઓએ સન્દેહ કર્યો હતો પણ અદી તો દરદ પદવાનુ હમેશા માટે છે ખરે ખર આપણે નસીબદાર હીએ કે આપણને આવા મુતારક અને ઇજ્જતવાલા ત્યાજ (સન૦) મળ્યા છે, જેમની ઉપર ફરિશ્તા તો દરદ મોકલે છેજ પણ ખુદ ખુનાપાક પોતે પણ દરદ મોકલે છે દરદ શરીફ પલ્લુ ખુદાપાકને એટલુ બધુ પસદ અને વદાણ છે કે તે બધા મુસલમાનોને પણ હુકમ કરે છે કે -“ઓ હમાનવાલાઓ! તમારું પણ નળી (મન૦) ઉપર દરદ અને અનામ મોકલો”

નળીએ કરીમ (સલ૦)ની શ્રેષ્ઠતા તા બધા અરબીયા (અર્થે) ઉપર જાહેર છે, પણ તેમની ઉમ્મત પણ દરેક ઉમ્મતથી શ્રેષ્ઠ છે જુઓ ખુદાપાકે આપણ નામ “મોમિન” રાખ્યું છે અને જગ્યાએ ‘યા અયોહદઝી઼ા આમનુ’ ફરમાવેલું છે, અને ખુદ ખુનાપાકનું નામ પણ “મોમિન” છે કહો છે કે - જ્યારે મદમ-લાહ ગઝનની દિદુતાતના ખળ નાથી માલામાલ થઇ પોતાને વતન પાઝ પહોંચ્યા ત્યારે એક દિનસ તેમણે બધા માઝીઓને હાથ દેવા વિચાર કર્યો અને એ ગત નકકી વી છે, દરેક સિપાહી પોતાનું નામ નાજાદને નવારી દનમ લઇ જાય, જે

ઉપરથી સિપાહીઓએ મજકુર રીતે પોતાના નામ બતાવી ઇનામ લેવા શરૂ કર્યા એ સમયમા એક સિપાહી આગ્યો અને પોતાનું નામ બતાવનાને બદલે સુપચાપ ઉઠો થઇ રહ્યો બાદશાહે વઝીર મારફત તેની સુપકાહીનું કારણ પૂછ્યું સિપાહીએ જવાબ દીધો કે, “જલ્દ પનાજ, આ સુલામ આપના નામેનામ (હમનામ) છે” બાદશાહે હુકમ કર્યો કે બી ન સિપાહીઓ કરતા એને બેવકુ ઇનામ આપો

મજકુર હકીકત ઉપરથી રપાટ સમગ્રપ છે કે જ્યારે દુનયરી બાદશાહ પોતાના હમનામ મની ઇજ્જત કરે છે તો ખુલાસા ને બધા હાકિમોતો હાકિમ, શાકોતો રાહિનશાહ, છે ત શાહે મે-શરમ પોતાના હમનામોને કાત હિરસો આપે તો તેમા નવાલ જેવુ કદ પળુ નથી, અને આપણી સુપકાહી ખુલાસા પડતા વખત હશે તો હુકમ (સન૦) ફરમાવશે કે -“ઇનાહી” આ માઝી ઉમ્મત કે અને આપની હમનામ છે જી પોતાના નામ બતાવના શરમાય કે હવે આપણે આ ઉપરથી ખ્યાલ કે લે જોઇએ કે ખુદાપાક કે જ મજકુરથી વધારે ખુશનામી છે તો તે તેના શર્હીયા બદલોને શુ શુ નહી આપશે?

અમે તે કહો પણ ને ખુશ અને મહો શર્હ આપણને મળી છે તે દરેક રીતે ખુશ (મન૦)ની મુતારક જનની બરકત અને વસીનાથીજ છે જેથી આપણને જોઇએ કે આપણે આમા મુતારક તસલ (સન૦) ઉપર હમેશા કસનતથી દરદ શરીફ મોકલીએ, એ પણ બાદ ગાંધુ જોઇએ કે દરદ શરીફની કસરત બેકાર જશે નહીં આ બાબત આમજ વીગતનાર વખતમા આવશે તે ઉપરથી જોઇ શકશે

કે દરદ શરીર પદનારાઓને શુ શુ મળે છે અને તેઓની કેવી કેવી મુશ્કેલી પડેલી થાય છે

‘ઝોરોાસ્ટ્રાયાજ્ઞના’ કર્તા ભણે છે કે -
“દરદ શરીર પદનારાને ખુદાપાક તરફથી ઇજ્જત રૂપી ત્રણ વળતાર પોષાક મળે છે”

(૧) સલાત “હોના” યજ્ઞી મોસની અર્ધકુમ” મુસનમાનો પરવનદિગાર તમે ઉપર પશુ દરદ મોકલે છે

(૨) સલામ “સતમુન કાં અમરજીવર્દીમ” ખુદાપાક તરફથી મુસનમાનોને સનામ છે

(૩) રહમત ‘તકાના બિન મુઅમેનીના રહીમા” મુસનમાનો ઉપર ખુદાપાક હમ કરે છે
દરદ શરીર પદનારાઓને દરગારે અદમદી (સતમ) માધી પશુ ત્રણ પોષાક મળે છે

(૧) સલાત - (ખુદાપાક કહે છે) ઓ નખી (સતમ) મુસનમાનો માટે કુઆ કરે, તમારી કુઆ એ લોકો માટે ખાસ બખિરાય છે

(૨) સલામ - જે માણસો મારી ઉપર સનામ તમે છે, નમાર તેઓ તમે (નખી સતમ) પાસે આવે ત્યારે તમે તેમને સનામ કરો

(૩) ઇસ્તિગદાર - અર્થ રમુની (સતમ) તમે પોને પશુ ઇસ્તિગદાર કર્યા કરો અને મેમિન મરદો તેમજ ઓગતા માટે પશુ કર્યા કરો
દરદ શરીર પદનારાઓ ફરિતાઓ તરફથી પશુ ત્રણ પોષાક નગવસ દરદાર થાય છે

(૧) સલાત - મુસનમાનો ઉપર અદમાદ તથાવા અને તેના ફરિતા દરદ મોકલે છે

(૨) સલામ - નગવના બધા દરવાજાઓ માધી ફરિતા એવી રીતે બેલતતા દાખલ થશે કે - “ઓ મુસનમાનો! તમેએ કુ-ગમા કરેના સખના બનામા તમે ઉપર સનામતી થાઓ”

(૩) હિફાજત - (ગુલામ) મેમિન બદાનુ રદાબ કરનાર ફરિતા છે, જેઓ ખુદાપાકના હુકમથી દરેક રીતે દર તરફથી તેમનું નકાલ કરે છે

આપણે વિચાર કરવો જોઈએ કે દરદ શરીર પદવાદાવાઓને મતભેલો કેટલો બધો ઉચો કરવામાં આવ્યો છે? હુનર અકરમ (સતમ)ની શાન અને મરનમાને લીધેલ ખુદા પક અને તેના બધા ફરિતાઓ દરદ શરીર પદનાર ઉપર મોકલે છે, અને જેવજા બુધ્ધી કેટલાક અલિમો “જોકે કયાલી” કહતા દરદ શરીરને બોલેલ ગણે છે તેઓ કહે છે કે - જોકે કનારા માટે ખુદાપક ફરમાવે છે કે - ‘ફજીફાની અકરમર કુમ” તમે મારી યાદ કરો, હુ તમારી યાદ કરીશ અને દરદ શરીર માટે હુનર (સતમ) ફરમાવે છે કે - જે મારી ઉપર એક વખત દરદ મોકલે છે તેની ઉપર ખુદાપક દસ વખત દરદ મોકલે છે” એવી વધારે શુ ન કહે કે એક વખત દરદ શરીર પદનાર ઉપર ખુદાપાક અને તેના ફરિતાઓ દસ વખત દરદ મોકલે છે બીજી દરેક નેકાનો દસ ગણો બળને અને છે પશુ દરદ દરીફનો બ ના દસ વખરનો મળે છે જો કે જાણેરમા એક વખત દરદ પદનાર ઉપર ખુદાપાક દસ વખત દરદ મોકલે છે થાલ ખરી રીતે જુઓ તો મેશુમાર બદના મને છે, કારણ કે આપણા દગરો દરદ શરીર ખુદાપાકના માત્ર એકજ દરદ શરીરનો મુગબનો કરી સહે તેમ નથી, અને એજ કાલે દરદ શરીરનું પદનુ બીજી બધી નકિન નેકીઓથી બેદતર કહેવામાં આવે છે

કેટલાક મુરગિસરીન ફરમાવે છે કે - નમારે

"ઈન્નશ્વાહા વ મલાએકતકુ.. "ની આપન નાજિન યદ્દ સારે હજરત અબ્બાસકર સિદીકે (રદી૦) કહ્યું કે - "હુઝૂર (અન૦) આપને આ માન મર્તબા મુબારક યાઓ! પણ જનાન આ મુબારકબાદીના બદનામા અમને પણ કંઈ મળશે?" આ સાંભળીને આપ "યુપ રવા એટલામા જિઅલ્લવ (અન૦) આવ્યા અને કહ્યું - "પરવરદિગાર અને તેના ફરિયાઓ મુસ લખાનો ઉપર પણ દરદ મોકલ ન છે, અને ખુદાપાક તમારા બધા ગુન્દા માફ કરે" જ્યાર આ હુકમ નાજિન થયો ત્યારે બધા સદાબીઓએ (રદી૦) કહ્યું - "હુઝૂર (અન૦) આપને મુબારક યાઓ, હજી અમે પણ કોઈ બદનામા હકદાર છીએ" ત્યારે "લાતઅનતૂ મરદુ મતદસાહ" "તમી (મુમનમાના) ખુદાપાકી રદગતથી નિરાશ ન થાઓ, ત તમર પણ બધા ગુન્દા માફ કરો" એ આપન નાજિન થઈ અને તે પછી જ્યારે ખુદાપાકે કહ્યું - "હુઝૂર તને બહુ મોની ગદદ મરીશ" ત્યારે સદાબીઓએ (રિદ૦) કહ્યું - "હુઝૂર (અન૦) મુબારક યાઓ" તત્તજ જ્યા મુબારકબાદીના બદનામા ખુદાપાકે ફરમાવ્યું - "અમર હુ માન નથી (અન૦)તો મદદગાર હુ અને બધા મુમનમાનોના પણ મદદગાર હુ" એ પછી જ્યારે ખુદાપાકે કહ્યું - શુ મ તારો મીના બીની માઅરેકતનુ નર ભરુ તી?" ત્યારે બધા સદાબીઓએ (રિદ૦) કહ્યું - "હુઝૂર (અન૦) મુબારક યાઓ" તત્તજ ખુદા પાકે એના બદનામા ફરમાવ્યું - "એ મઅસનો મીના ખુદાપાકે હજનામ મારે બો યા કે તે એમ નૂરનો માનિક કે જે તેને ખુદાપાકની પાન કર્યું છે"

દરેક મગલિસ, મેદફિત વગેરેમા જ્યારે જ્યારે હુઝૂર (અન૦)તુ મુબારક નામ લેનામા આવે ત્યારે દરદ શરીફ જરૂર પડતુજ બેઇએ ખુદાપાકે નખી (સત૦) ઉપર દરદ મોકલવા આપણને હુકમ કર્યો કે હજી પણ આપણે ખુદાપાકને અગત કરીએ છીએ કે - "તુ હમારો વખીન થઈ દરદ મોકલ" એમ કરવાનું કામ છે એ છે કે આપ (અન૦)ની શાનને નાશ દરદ મોકલવાની આપણામા લાપકાત નથી કારણ કે આપ (અન૦)ની નાન અને મર્તબા આપણા કરતા ખુદાપાક મારી રીતે જાણે છે સદાબીઓએ (રિદ૦) પ્રશ્ન કે - હુઝૂર (અન૦) અમે આપની ઉપર સનામ તો મોકલીએ છીએ પણ સનાત કેની રીતે મોકલીએ તે બતાવો ત્યારે હજરતે (અન૦) ફરમાવ્યું કે - "અલ્લાહુમ્મા મદદે અલ્લા મોહુમ્મદીન વ અલ્લા આલે મોહુમ્મદીન કમા સદીયતા અલ્લા ઈબ્રાહીમા વ અલ્લા આલે ઈબ્રાહીમા ઇન્નકા હમીદુમજીદ."

મગરુર ઉપરથી એ અનાત ઉભા થાય છે - ખુદાપાકી નદમગ બધા પેગમ્બરો ઉપર નાજિન થઈ દરદી હજી પણ દરદગત વયાનીમ (અન૦) તરફ ખરુ કર્યાના શા માટે કે વામા આ યા કેર એને માટે "મુબારકુનખુર" ના કાગાંએ બે જનાન જખ્યા છે - (૧) દરદગત દસાદીમે (અન૦) કુઆ માગેની કે - "ઇનાલી માગ પછી આવના તા મન નેકીથી યાદ કરે તેમની" ૨. કુઆ ખુદાપાકે કબૂલ કરી બન તેથી આપણને હુકમ થયો છે કે દરદ તરીકે હમા તેમને પણ આપો વાદ કરીએ" (૨) જ્યારે દરદગત દસાદીમ (અન૦) કબૂલ શરીફ ન થયો તથા લ તેમણે કુઆ માગી કે

“હવાહી ! આખરી જમાનાના નખી (સન૦)ની ઉન્નતતાથી જે કોઈ છુટો જનક માણસ આ કચ્છા શરીર તરફ મોટું કરી જે ગચ્છત નમાજ પઢે તેને માટે મારી શકાયત કબૂલ કરે ’ આ દુઆ માટે હજરત ઇસ્માઈલ, હજરત ઇસહાક, હજરત સાત્રહ, અને હજરત હાજરહ (અલ૦)એ “આમીન” કહેલી એ પછી હજરત ઇસ્માઈલે (અન૦) દુઆ માગી કે - ‘ હવાહી ! આખરી જમાનાના પૈગમ્બર (સન૦)ની ઉન્નતતાથી એવા માણસ કે જે ઘરડા પશુ નહીં અને જીવાન પશુ નહીં હોય, તેઓ જે આ કચ્છા શરીર તરફ મોટું કરીને જે ગચ્છત નમાજ પઢે તો તેઓ માટે મારી શકાયત કબૂલ કરે ’ એને માટે હજ ત હજારીમ અને બાકીના બધા (અલ૦)ઓએ ‘આમીન’ કહેલી એ પછી હજરત ઇસહાક (અન૦) મળકુર શબ્દોમાજ હજરત મોહમદ (સલ૦)ની ઉન્નતતા જીવાને માટે દુઆ માગેલી અને બધાઓએ “આમીન” કહેલી જે પછી હજરત હાજરહ અને હજરત સાત્રહ (અન૦)એ એક પછી એક હજરત મોહમદ (સન૦)ની ઉન્નતતાની બધી બૈરોતો માટે મળકુર શબ્દોમાજ દુઆ માગેલી અને બધાઓએ “આમીન” કહેલી.

મળકુર કારણથી હજરત રસૂલે ખુદા (સન૦)ની બધી ઉન્નતતાને દુકમ થયો કે - તમારે પણ હજરત હજારીમ (અન૦) તેમજ તેમની ઓલાદ (અન૦)ના નામ પાસ વખતની નમાજોમા લેવા કે જેથી તેમણે કચ્છા શરીર બધાઈ ગયા પછી જે મળકુર દુઆથી એકસાન કર્યું છે તેનો બદલો વળે.

એ તો દેખીતી વાત છે કે તમારે પણ કૈલાસ તરફનો હદીયો કબૂલ કરવામા આવે

છે સારે તેનો કહને કહ પણ બદલો આપવામા આવે છેજ તેનીજ રીતે હજરત હજારીમ અને તેમની ઓલાદ (અન૦)ના મળકુર હદીયા (દુઆ માગેલી તે)નો બદલો અપાવવાની ખાસ મતલબ એ છે કે ખુદાપાકે તેઓની બધી દુઆ કબૂલ કરેલી અને તેથીજ મળકુર દુકમ આ પશુને કરવામા આવ્યો છે.

ખુદાપાકે જે જે વાતો પસંદ કરી, પોતે કરી છે, તેનો સલાખ મને તો માટે પોતાનું અનુકરણ કરવા બદાએને દુકમ કર્યો છે.

આપણને ખાસ જરૂરી છે કે ‘આ બા - શાદ પસંદ કામો હદી પણ છોડાનું જોઈએ નહીં’ જે કે હુઝૂર (સન૦)ને આપણા દરદ શરીરની કહ પણ હાજત નથી પણ એથી બને જવાનમા આપણનેજ લાભ મને છે જેથી આપણને જેમણે કે આપણા લાભ અને ભાગ માટે હમેશા કૌશિશ કરીએ, અને જે લોકો પોતાના કાર્ય પોતાનું નુકસાન કરે છે એટલે દરદ શરીર પત્તા ખેંચેમાર રહે છે તેમની સાથે આપણે સામિન યતુ જેમજો નહીં ખુદાપાક દરેક ઉન્નતતાને દરદ શરીર પડવતી રમત્ત બના કરે આમીન.

‘રહુન ફાએમ્ના કર્તા લખે છે કે - ૬૬ શરીર પત્તાઓને નાંચે લખેલી દયા બાળતોનો ખાસ લાભ મને છે - (૧) ખજુલ આતમીનની રદમત (૨) સપદુલ સુસિલીન શરીરિલ મુજને - જીન હજરત મોહમદ રસૂલિદાદ (સન૦)ની શકાયત (૩) ફરિતાઓની તાલોતરી અને અનુકચ્છ (૪) શુનારિકો અને કાંપેનોતરીવગેવ (૫) શુન્દા અને ખતાઓનું મટી જવું (૬) બધી દીની અને દુનવી હાજતો પૂર્ત થવી (૭) જિગર અને દિનની મદાઈ તેમજ હુઝર

અકરમ (સલ૦)ની મહાખ્યાત દિલમા પેદા થતી
(૮) દેહાખથી નળત (૯) જગતુલ દિર્ઘસમા
હ મેશ માટે દાખલ થયુ અને (૧૦) રબ્બુલ
આલમીન તરફથી સનામ

કેટલાક પુસ્તકોએ દગ જગ્યાએ દરદ
શરીફ પદવાની તાકીફ કરી છે - (૧) દરેક
નમાઝમા છેલ્લા કાયદામા (તસલુલુદ્દ) આત
દયાત પછી (૨) દરેક દુઆની ગરબાત,
વચ્ચે, અને છેલ્લે હઝરત ઉમર (રહી૦)
ફરમાવે છે કે - “જે દુઆની સાથે દરદ શરીફ
પદવામા આવ્યુ ન હોય તે દુઆ કબૂલ થતી
નથી કારણુ એની દુઆ જમીન અને આરમાન
વચ્ચે અપર રહે છે” (૨) મસ્જિદમા દાખલ
થતી વખત દરદ શરીફ સાથે “અલીહુમ્મા
ફતાહુલી અખવાબમા મલુમ્તેકા” પઢવુ
મુસ્તહબ છે (૪) જ્યારે મોઅઝઝન (ખાગી)
અઝાન પૂરી કરે (૫) જ્યારે પથુ હુઝૂર
(સન૦)નુ નામ સાંભળે (૬) હુઝૂર (મલ૦)નુ
નામ લખતી વખત, પઢવુ તેમજ લખવુ
કેટલી રિવાયતમા આવ્યુ છે કે - જે કોઇ
માથુસ માફ (હુઝૂર સલ૦) નામ લખતી

વખત દરદ શરીફ પઢે છે તો જ્યાં સુધી
તે કિતાબમા માફ નામ હોય ત્યાં સુધી ફરિસ્તાએ
તે માથુસની અખિશશ માટે દુઆ માગતા
રહેજે (૭) જુમ્મા (શુક્રવાર)ની રાત્રે અને
દિનસે એ દિનસે દરદ શરીફ પદવાથી ૮૦
વરસના ગુન્દાની અખિશશ મળે છે કેટલાક
સાહેબોએ દિવસ માટે ખાસ આ દરદ શરીફ
નકકી કરેયુ - “અલીહુમ્મા મલુમ્તેકા અલ્લા
મોહુમ્માદીન અબ્દેકા વ નખીરેકા વરસુ-
લેકન નખીરેલીલ ઉમ્મી વ અલ્લા આલેહી
વ અસ્લામેહી વ સદિલમ” (૮) જે
માથુસો મુલાકાત કરે ત્યાર કારણકે એ
વખત પાંચ ગુન્દાની અખિશશનો છે, જેટલે
કે મુલાકાત કરતી વખત દરદ શરીફ પદવાથી
જ તેના ગુન્દા માફ થઈ જાય છે (૯) શમયાન
મહીનામા એ મહીનામા દરદ શરીફ પદવાની
ખડ ફરીવત છે કારણકે એ મહીનાને હઠ તે
(સન૦) પોતાનો મહીનો કલો છ અને (૧૦)
પોતાના ગુન્દાને યાદ કરે ત્યાર કારણકે એના
વખતે દરદ શરીફ પઢવુ તેના ગુન્દાઓની
અખિશશનુ કાણુ અને છે

હાથરસના જાણીતા લેખક

“ખેકાર” કૃત પુસ્તકો

૧. જુની આખે નવા તમાશા કી. રૂ. ૧૧	૨. કલમ આબુક કી રૂ. ૧૧
૩ અકકલના ઇન્તરદાર કી રૂ. ૧૧	૪ હુ રાજ હોઉ તો! કી રૂ. ૨
૫ ગમતા રામ કી રૂ. ૨	૬ સનમની શોધમા કી રૂ. ૨૧

૭ અક્કલના ખા (કી રૂ. ૨૧)

૮ જ જુદ

ધી રાંદેર સ્ટોર્સ ટાવર રોડ, સૂરત

સારંગીવાળો

સી ર તી

મુસાફરોથી ખીચોખીચ બરેલી કરમીર જનારી મોઢરમસ, સડક પર દોડી રહી હતી વીણાનું વિભાગ એમ એ ની પરીક્ષા આપ્યા પછી યાજ્ઞને સ્પષ્ટ ગયું હોય એમ જણાતું હતું કોણ જાણે કેમ પણ ઘેર જતાનો તેને જરા પણ ઉત્સાહ કે આનંદ ન હતો, બદલે તે એમ ધમ્મગતી હતી કે હજી થોડાક દિવસ વડુ બાહ્યાર રહે અને ગદા વસ્ત્રો પહેરી આખો દિવસ તેની મદદ મરીઓમા રખડ્યા કરે પરંતુ તે કરમીરમા દૂર ખેડેના પાતાના માન પિતાની મરજી વિરુદ્ધ એ કામ કરી ગયે એમ નવતુ તે હોઠિા શુ કહેશે? પરીક્ષા ખતમ થાયજી બાહ્યારમા હાથપરની મરજી છે તેણે તે ઘેર જવા ધમ્મગતી નથી તે અને તે ધ્રુવે છે હ શુ? વધેની નિષ્ક્રમ અત નાકામ એવનાળ પછી વીણુમા હવે એટલી જણુ દામ ગી ન હતી કે તે પોતાની મજી મુજીનું કોઈ કામ કરી શકે, કોઈ નહીં નાનતા આરબ કરી ગયે હવે બના તેને પોતાના ડોડે શારીરિક મુનાબી સિવાય બીજી કશું નરતુ એવી લાજ જાહેર હતી એ સમાજની આધારી નહીન નાક સમય હતો જ્યારે તેનું મન કહેતું હતું કે તે કુન્વા મા ન જાણે કેવા કેના મદાબરત કામો અજામ આપી શકે એમ છે અને તેમ કુર વામા તેને કોઈ અન્યની સલામી જરૂર ન હતો પરંતુ તેના ઝનેદીઓ, સગાસબધીઓએ પણ તે કદી સમજવાની કોશિશ ન કરી અને

દમશા તેની ખુદાઈ ભવનાને દમ નતા રા પવિણુમ એ આગ્યુ કે હવે તે પોતાની નિય તેમા પણ પડી ગઈ છે સમાજની હામધૂળી આખોએ જાણે તેના દિનમા એક બાજે દેહશત પેદા કરી દીધી છે અને હવે તે નિચાગવા પણ ડર છે કે તે કદી કોઈ કામને અજામ આપી પણ શકે છે અને પ્રગટ રીતે તે હમિશા એ દેખાડવા ધ્રુવે છે કે તેને સમાજના ધોડેલા કાનૂનોનો કેવોક આનંદ છે એમ એ ની પરીક્ષા આપી થય્યા પડી પણ તેને એમજ લાગે છે કે અહીં મમે તે હો, અને તે મે અન્યમાન તે કે તેના માત્ર પિતા જ્યારે હવે, જેની સાથે નેડ તેને પરાયણી શકે છે પરંતુ શુ તે એકવાર પણ પોતાના મરજક ઉગત રાખી એમ ન કહી શકે કે તેમું પોતાની ગાક અર્થ વાન પૂર્ણ કરીને દેખાડી દીધું છે વિચાર હોવે ચઢેની વીણુના રાગીરમા એ નિચાજે કનકજીની પ્રસતારી દીધી, તે નિચાગવા લાગી કે પાને નવરાખોજ બની જાય, અને બમની પોડે અ સીધી સડક પર દોડારથી કનકાર કરી દે અચાનક તેને એક ધકકો લાગ્યા અને તે પાતાની પાખે મેડેરી પોતાની સગી જી ઉપર જઈ પડી

જસની દુન્યા પણ અજામ દુન્યા, અધાન, મિત્રન આપણી દુન્યાની પે નમની અમગની એ રીશ જીનવાળી માન્ય ધગદગા ધસિમોએ રોડા દીધી હતી મદા અને વાતા

ડિયા સોડા, જે પ્રત્યેક બે ફકરા પછી એક મોટી ગાળ જડી દે છે સ્ત્રીઓમા જગ્યા માટે ખોનાચાલી થઇ રહી છે બે પુરુષો છે, જેઓ તરબૂચ ખાતા ખાતા તેના છલના સીટો નીચે કે કતા બપ છે વીણાની આમણની બેમ એ છનનાથી મદી થઈ રહી છે આવી ગઝનનાક ગરમીમા વીણા પોતાની સગાઈની ખડેન અને તેના બાળકો સાથે જોડાયથી બેઠી છે બસતા એક ભાગમા અનાજ અને ખાડની ગુણો લઈને છે અને કાઠનરે એ ગુણો પર આના પેસાની હરતી ફરતી રનાગીઓ એકન કરી રાખી છે, જે માર્ગમા એક ગામથી ખીન ગામે ઉતરી જાય છે

અને ક્ષુદ્રર રના સાફ સિગારેટ, શેટી અને બૂનેલી મરથી માટે પંસા મનાવી બે છે પછી ક્ષુદ્રર માડીને એના આસતા મુસાફિરાને બેસાડવા, પેટ્રોલ ન ખાવવા, ટાન ટેકા મુકવવા, માલ ભરવા માટે વારવાર રોકે છે, વીણા માટે કહી તો આસ લેવાનુ પણ મુશ્કેલ બની જાય છે પણ એજ બસ તો આપણી દુન્યા છે અને એમા રહેનારાને ધણુ ધણુ વેઠવુ પડે છે એટલેજ તો વીણા ગુપચુપ બેઠી છે અને જ્ઞારે એ રીતે પણ કામ નથી સરતુ એટલે પોતાની સગાઈની ખડેનની અણમુણી રાતો પર બળાકારે લસનાનો પ્રયત્ન કરે છે

ધીમે ધીમે પર્વતોની દારમણ શઙ થઇ સડકની આસપાસ આમ્ય બાળકો રમી રવા છે તળાવોના કીચડમા બેસી આલોટી રહી છે બળાના બપોરની અસલ ગરમી પરજાન કરી રહી છે વીણા ઇન્જની હતી કે આ દ્રશ્ય

એના દિલને સ્પર્શી લે પરતુ કોણુ જાણે કેમ તેના પર એ વસ્તુઓની રજમાત્ર અસ થવી ન હતી રાખમા લપેટાયના એક બે જુગતા અ મારા પુત્ર લડલડવાની નિષ્ફળ કોશિશ કરી રહ્યા છે નિષ્ફળ કોશિશ

તેજ પુરાનો વર્ષોનો જાણીતો માર્ગ છે હવે તો 'મરી'ની ચલાઈતો આરભ પણ થઈ ચૂક્યો છે પણ વર હજી એકસો ચિતેર માઈન દૂર છે બીન નિવસે સાગરે વીણા કયાક લા પહોંચે

વીણાને મરણુ થયુ કે ગયે વગરે વેર જતા તેજે આ પ્રવાસ કેવા આનંદથી પૂરો થ્યો હતો કમ્બીરની વસત રતુ જોવા નિમિતે ચત્તપાડીથી એક કારમા ઉપડ્યા હતા માર્ગમા મન ફાવે લા થાલતા, મન ફાવે તેમ આગળ વધતા હાર્લ, હર્લ અને હિસલ, છનના સારા દિનસો પણ કેટલા દુઃખ છે અને વળી પેનો સાર ગીનાળો પણ તો અદિજ કહો હતો જેની મનહર તાનેથી દિવના ઝખમ નાનક થઈ જતા હતા હા, શાયદ તે આગના બે પડવ પછી આનજો તે સાર ગીનાળો હવે ત્ય દરો કે કેમ એનો કોણુ જાણે ? અચાનક રેસ્તાની કોરે કપક જોતાની ઈન્જ વીણાના દિલમા ઉત્પન્ન થઈ, અને તેજે બાગીમાંથી બહાર જોવાની કોશિશ પણ કરી પણ જોવા માટે જગ્યા ક્યા હતી તે તો ચોમેચી થેરા થલી હતી અચાનક સગાઈની ખડેનના બાળકે ઝોરઝોરથી રડવા માડ્યુ અને વીણાએ તિરામ થઈ પોતાની આંખો બંધ કરી લીધી અને થોડીજ વારમા તેનુ માથુ ટદી જમણી તરફ તો કહી રાખી તરક પોતાની પડખે બેઠેલી

ક સો ટી.

[જ્યારે સમાજની ઉન્નતિનો સવાજ સ્ત્રી કૃષ્ણવર્ણી પર આવવળી રહ્યો છે એવું નવન
સાથ સુદ્ધાવાત્સલી શેષ ખુરખામાં રૂપાયલું હતું તે સમયની આ વાત છે]

૧

મદની શેઠ પાસે દોનન ઇર્જીત અને ઉજ્જવળ કારકીલીભર્યું છત્રન હવે કુન્દામાં જે માગીએ તે કફાય મળે, પરંતુ મદનીશેઠી એકે અતીતીત્ર મહત્વાકાંક્ષા પુરી નજ મછ, પુત્ર પ્રાપ્તિના ભરે પુત્રો પ્રાપ્તિમાં સતેજ માનવો પડ્યો.

સમાજનો ડેટનોએ વિરોધ ટીંગાઓના સખત આપકાઓ શ્રીવીને પણ તેણે દસીનાને એવી કૃણવણી આપી હતી, જેને વર્ષો પછી આજે પણ 'કૃણવણી' કહી શકીએ અને ગૌદ વર્ષની દસીના, મીરત અને સૂરતમાં ખરેખર દસીન હતી.

૨

ગઇ કાનનો જાહેજાનાની ભોગવતો માનવી આજે અનાજના કાકા મારે છે છતાં પણ ક ગાગી ઇરદાક આજે પણ 'ઇરદાક નેઠ' કહેવાય છે. મધ્યાસ્થા, સુપ્તિસી અને જ્ઞાન પુરતા બ દેગી છત્રનની સંધ્યાકાને બધે નિનાશા!!

યુક્તને જાણના બદેનોએ ઘેરી લીધા હતો, મયીન વાસનાઓજ છત્રનું મધ્ય નેય તેમ તે ભમમાં ભટકતો.

જાદ ઇરદાક રજ અને માસુસીના મ્ત્રી આમાં જાણે પોતાને જુની મથો હતો.

૩

"આપણે બાળમિત્રો છીએ" મદની મેડે છેડે કહ્યું "અને એટલા માટે મે તમને આ પાત કરી છે."

ઇરદાક શેઠ હર્ષના આવેશમાં પાગલ જેવા થઇ ગયા અને નેત્રે રત્ના મદની શેઠ પ્રત્યે આપર્થધી!!

ખીજે દિવસે ઇરદાક શેઠના ભત્રીજા પુત્ર યુક્ત અને મદની શેઠની 'એકની' પરિપ્રથ્વ પુત્રી દસીનાના લગ્નની વાત થઇ ગામમાં હાડાકાર મચી રહ્યો.

૪

યુક્ત અને દસીનાના લગ્નના ખીજ દિવસે સર્પીજ, યુક્તના હુખા-નિર્ધક છત્રમાં પરિ વર્તન થતા વાગ્યું જે વર્ગમાં એવા કેટલાય દેવમદ મનાવે પછી દસીનાની અનીયક શક્તિનો વિજય થયો તેના બગીચ પ્રવેશની યુક્ત ઇન્સાન બની ગયો.

ને એક દિવસે જ્યારે મદની શેઠે દસીનાને કહ્યું કે - 'જેમાં મે તારી શમ્મિની પરિયા કરી છે તારી આકરી 'મસોમી' લીલી છ'" ત્યારે શેઠની આખમાં આમુ આપી ગયા.

—ઇરદાક નુરેયા (પારખ ૬૦)

ચીની કુમારિકાના ગીત

અનુવાદક દર્શક મે

મહારા પ્રેમી

ચંદ્રની આખરો ખુની છે
નેતરના વૃક્ષ તથે પનન ચસાગા મારી
રહી છે

સકળ જગત લાન જુલુ પડ્યું છે
કારણ મહારા પ્રિય પ્રેમી આ વેળા ન્હાગી
પાસે નથી

તે વાવ જેવો બહાદુર અને દિનર છે
અને જાપાની પશુઓને ચીરી નીકાલ્યા
પુલકતા ગાનન તરંગ રનાતા યદ્ય ગથો છે

ગામતી બધી કુમારિકાઓ એના પ્રેમને
માનો કરે છે

પ્રચેદ કુમારિકા પ્રમતા જોડમા અને
બુગી જવા મગે છે

કિંતુ તેન મુજ આંતરીથીજ પ્રેમ છે
ગાંઝના અધારામા જો કાલ કુમારિકા તેના

પામે ઉભી યદ્ય જાય અને તેનાથી પ્રેમ પ્ર
શિત કરે ના કોઈથી તે તેને આધે દડસેલી મૂકે

દેગ! આદ, પ્રિય દેગ!

તુ તેને કેટલો વધાનો છે!

આ દેગ! મુજ જેની હઝારો ખુશખબર
કુમારિકાઓ છુદ પર કુરખાન થજો

દેગ ખાતર તે મદને પથ્ય મૂકી ગયો

હું જાણ છું કે બહાદુરીમા તે એક
જગતી વાધ છે

તે જાપાનીઓના ટુકડે ટુકડા કરી નાખશે
તે તેઓના વશકરોને ઉતારાની દેગે

તેઓના બચનક ભોળ આરી તેને ઉઠાવી
દે તે પહેલા તે તેઓને નમાડી મૂકશે

મરણ પહેલા તે જેમ શત્રુના દળમા
ધુમી જશે

જેની રીતે ચિગારી દાડગોળાને ઉઠાવી
મૂકે છે તેની રીતે તે દુસ્મનોને ઉઠાવી મૂકશે
અને પછી લડતો લડતા તે માર્યો જશે

આ મહારા પ્રિય પ્રેમી!

સભળુ છું કે જાપાની કુમારિકાઓ અહીં
સૌંદર્યવાન હાથ છે

તુ વિજયનો જડો નહા તેઓ બહીષ્કાર
ન જતા

તે ત્હારા જેવા બહાદુર અને ખૂબસૂરત
નવયુવાનને જોઈ ત્હારા આસપાસ ફરી વળશે

તે સાંદર્યવાન જાદુગરુણીઓ તને પ્રેમના
ચીતો મબજબત્તો, પરંતુ તુ તેઓની સોનેરી
જાગમા ન કસતો અને કંઈ દેજે કે "મહારી
પ્રિય પ્રિયા જે નમ સોંવી વધુ સૌંદર્યવાન છે
નતગના ત્હા નીચે એસી મહારી વાટ જોઈ
રહી છે"

આ મહારા પ્રિય પ્રેમી આ કુમારિકાઓથી
ચેતતો રહેજે

ઓ બહાદુરો!

ઓ ચીની બહાદુર!

જો શત્રુ પોતાના સઘળા રોતાની બગોથી
સજ્જ યદ્ય આપણા દેશની પવિત્ર ભૂમિ પર

ચોતાના નાપાક કદમ જમાવતો આગળ અને આગળ આવી રહો છે તે તેને આપવા દો.

આપણા દેશભાઈ તેને ધૂળ અને પદધરો સીવાય બીજું કંઈ મળવાનું નથી.

ચીં! બહાદુરો! દીવાના યજ્ઞ હવે જાઓ, અને જો શત્રુ બૌદ્ધ વરસાવી તમારું દેશ પર કબજો કરવા માટે તો તમારી વિશાળ અને સુરોક્ષિત છમારનો જખીનરોગત કરી નાખો. દેશના તૈયાર થયેના ખેતીના પકાંને આગ લગાડી દો, અને રૂપરૂ નદીઓ અને તળાવોના પાણી પી જાઓ. અને અમને-નસ અમે કુમારિકાઓ અને નવયુવાન સ્ત્રીઓ તરફથી બેંકર થઈ જાઓ.

જાણતીઓના નાપાક હાથો અમારી મદદ નોખા નથી પડી શકતા તેઓના હોંડો અમારા હોંડોને કદી નથી અડી શકતા.

અમાર કુમારિકાપણ અને પ્રાવૃત્તા પહાડની સૌથી ઉચી ટેકરી પર પથ્થરપથા ગરજ જેમ થવિત અને રાહડ છે.

હેંડના નાસનાભવે હાથો અમારા તરફ નખાય તે પહેલાં કયા તો અમા તેમની આગળે ફાડી નાખશું કયા તો કાનિય વિષ આપ તડપી તાપી તરન જન દઈ દેશ.

ઓ નહાદુરો! આપણા દેશ ચી એક પણ વસ્તુ પર નાપાક શત્રુને કબજો નજ આપ.

પરદેશી !

તે પરદેશી મુસાદર હાથ 'અમારા આગ મધી કેમ આપશે ?

હું તેને મદારો ગાંઠે યજ્ઞ મર્ત ખાના મરે અને શેડી અને પીવા માટે નખીડ રાત્રી પાણી દીધું.

હેલ્લોક દીવસ તે અહીં થાંચા અને જલી વગા આહ ! તે અંતિમ મદારો હવેના પ્રેમની

આગ સળગવતો ગયો.

મહે તેના પ્રયે માયાશુભર્તુ વર્તન બનાવ્યું તેના બદલામાં તેણે મદને હું અ અને ખેતીની કોઈ દીધી.

તેનરતુ વૃક્ષ વૃદ્ધ યજ્ઞ મધુ છે, નદી સુકાઈ ગઈ છે, મદારો તાગ મારો શુષ્ક થઈ ગયા છે, અને મદારો છતીના બે પ્રુષ્ઠો કરમાઈ ગયા છે, પરંતુ તે પરદેશી મુસાદર નજ આપશે.

ઓ નિર્દય પરદેશી આજથી કેટલાક વર્ષો પહેલાં તું અમારા ગામમાં આવ્યો કેમ ?

સુઝોના કપડાં

માયન્ટીફિક

રીતે વેતરતા

અને સીવણ

શીખવા માટે

કામદ મળો યા

લખો.

મુરાદ રેલરીંગ વર્ક્સ
એન્ડ ઇન્ડીસ્ટ્રીઝ

MURAD TAILORING WORKS

Try our secret Good Fit for Scientific Cut, up-to-date Fitting & Modern style

ઓ એમ જ મુરાદ
સુતારના મરિબદ પાસે, રાંદેર

આશ રાખું છું આશ તોડીને !

:-: કલ્યા :-:

કાળી રાત્રે એ કામ આવે છે,
પ્રેમના લે ને જામ આવે છે
યાદ સાકીની અશ્રુઓ માથે
બે બોલાવું તો આમ આવે છે

○ ગ ઝ લ ○

આશ રાખું છું આશ છોડીને,
બાંધ વાળું છું બાંધ તોડીને
સગ દિલ સગ મારો છોડીને,
જાય છે ક્યા તું દોડી દોડીને ?
મૃતિ પડી તો કેમની પડી,
રહી ગયા અગ એ મરોડીને
- ગ લાવે ન મારા અશ્રુ કેમ ?
લોહી કાઢું છું માથું ફેડીને
દેહ બધન એ ક્યા સુધી રહે
હું જઈશ પીજી એ તોડીને
જાન જાતી ન બેઠું હોનો બે,
જાન આલી છે, જાન નોડીને
તું ક્યા સિન્ધુપર વારોસો ગળ
તાંત્રી એ ભગ્નની હોડીને
બેઠું જીવન તણા જડી જાશે
બેઠું લે પુષ્પ કોઈ તોડીને
દીધું 'ધાયલ'ને દિલ કરીધાયલ,
જામ આપ્યું તો આપ્યું ફેડીને

પાનેલ]

['ધાયલ'

સુરૈયા

પૃષ્ઠ -

મહામુદ્રે.

મનીઆર

અખાથે ખડમા અત્યુના વિવાદ જેવી
નિસ્તમ્બ શાંતિ પથરાઈ હતી જો કુખી અને
દહીના શીકા વન જેવે નિસ્તેજ પ્રમાણ
ને તો દિપ્ત જ્વાળાજ્વાલા બધે પ્રગટગણે દતો
આરદ્રના અવશેષ સમી છુપી ગમેલી
એ ખડા યાર દીવાનો વચ્ચે એ કુખી
આત્માઓ છતી રવા દતો છવત બડા હતુ
માટે

એક ના ન અધવા ન વિષય એવી
ત્યારાત્રી સુગ્રી અત બીડ પુતોત ફખા
અગ પાવરા છતી છેવી તેવી આત

સુખી માવત રસોશનો અચાજ ખડની
શાંતિને ખડીન રત્ના વી વા દતો દગળથી
સુરૈય ઉગી અને દિપ્ત આરદ્ર જર્મ ઉતો
વહી મુજના દિપ્તિ હાટ તેજે અમૂલી વડ
સરખી મગી અને રિધન ચમેલ દદા તેા
મુખ્યુ ન દાષુ ક તા પ્રમાણ રાજી ન
રિધન રિધનના પ્રકાશ સુગ્રી મુખ રખા
જોમ ગામુ દતુ પુતારી રેખ જે નદ
તેના મુખ ઉપરથી જસાઈ નહોતી

દીવાની વાટ સરખી રવા પછી તે પછી
પાત ના મ્યાને જઈ બેવી આજે ફરીને એા
જુદા ગ એને અવાવનો હેય એમ એના મુખ
ઉપર જોવા જણાવુ દતુ

માનવી જ્યારે ફખા કુમરો વચ્ચે ધગ
એના હોથ છે ત્યારે તેને જુદાગ તેને યાદ આવે
જ એ જુદા ગમ થી સતત મેલવીને રિધન

યરાનો યત કરે કે પશુ કુખી નર્મન
રમે ઉમેના માનવીને સુખી જુદા ગમ થી
અરિયતાજ રધુ મગે છે સુરૈયાનો જુદાગ
એમવા ફરીન એની આજો આગમ આવી
છવત રમે

ભાઈ દવે મા જેટલા દિવસ દરમ
મં તેવી ગણતરી નથી મગી ? કૃષિમા
સુખમાન જોયા

ગત સુખી તખી આરદ્રી ફરજ
નથી રા બહા ?

પશુ માને જોયુ ? ખી ના જાગમા
દ નથી સમજી શકો, છુ છ કહેવા મા
જાગમા તરફ દિગ મુલમાન ખા
ત્યાં તમે પત પાડ્યા કમ ધના
ચાડાઈ રતમા જુગ પાત ન આતન
ખવી

ફનમા જે છુ સુરૈય વિદેક પકે ભુ
જાગે કમા દ-ત્રી ગમ તા ન સખગા
મા ક ન નેવા નથી નાની જેમજ
નુદમાન જાયા

ત્યારે નમ માન અમાજ સુખી ક માટે
નમ માના મુખ સુખ મુખનો ગી
સખધ ?

ત્યારે આ જોગ પ મ જાડે મ આય
છે ?

જયગ્ર એનો આમોનો રવમાજ ન
આગ્ર છે ? જુદી જર્મ સુખમાન આરદ્ર

“અમારો સ્વભાવ કેમ ? એકને લીધે
અબી સ્ત્રીને ઝગડાખોર કહેવા એ તમારો
ક્યાનો ન્યાય ?”

“એક એટલે ? એક તે જાણુ” કહેતા
સુનયમાન જરા ટટાર થયો

“બીજી ધરમાં કાણુ છે તમેજ કહેલો”

“એટલે એમ કે સુરૈયા નહિ ફાલેમા”
અને પાગલની જેમ સુનયમાન ખડખડાટ
હસી પડ્યો

“વાતને દમી નહિ કાઢો આજે તમે જે
વિચાર નહિ કરે” તો આત્મી કાન એ જવડાએ
આપણા ધરને ‘તારાજ’ કમી નાખશે સમ-
જ્યા” જધડાની ભય કરતા રાતનાએ ‘તારાજ’
નામ પર ભાર દબ કરાવી

‘લાને કહે મનેમા મારે શુ કરવું ?’
ગાબીયંથી યોજાનાને માથા પ્રયામ કરતા
સુનયમાને ખુલ્લુ

“તમે જ્યારે પછોજ ડા તો મને કહેશ
ત્યા કે સુરૈયા છે તા સુધી એ જરાડા ગહેશ
નાજ” આખરે ફાલેમાએ રપટ વાત
મલગાવી દીધી

“શૂપ - કર ફાલેમા ?” કહેતા સુનયમાન
ઘોષથી રાતો ધઈ ગયો “તારો નિચાર શુ
સુરૈયાન કાઢી મૂકવાનો છે ? પણ તને ખબર
છે ? જેને દેવામાંથી કાઢી ન શકે તેને
ખારણ માથી તો શી રીતેજ ભજી શકે ?”

“હવે જાડુ થેના ન થઈએ” સુનયમાનના
કોધને ગણ્યમાં પિના પતેમા બોલા “પતિ
એનો રાતના માસડા જરાજર છે સમજ્યા”
નહુ નિચીત ફાલેમા બોલી ? ફટકુ
કર ? અને તેપણ સ્ત્રીજ સ્ત્રીની વિરુદ્ધ”

“ફાલેમા તુ હવે જધડા મારે તારી રાત

નથી સભ્યની’ બહેનની વાતોથી કટાક્ષેના
સુનયમાન આખરે બોલ્યો

“દશુપ વિચારી જેજે નહિ તો પત્ની
નહુ જશે” કોધમાં ઉઠવા મળે એવી
કાંતેમા કેમ ડાઙી ગઈ

‘કમી બેનકુ છે મુરૈયા, જાણે એની
પતિજ ન હોય તેમ’” પ્રગટ બોલતા
સુનયમાન હિચકા ઉપર આંકો પડ્યો

એક દ્રશ્ય પુ થયું, તે સુગાગે ધીમ
પગેની દીવાની વાટને સરખી ડગી અને પાંત્રી
નિવાસ સેન થઈ

‘સુરૈયા આજ જા તને નુ થયું ?’

‘તમને મુખી પ્રવાતા માત્ર આ એક
માર્ગ છે” દહવાયા સુરૈયા બોલી

‘તુ એમ ધારે કે સુરૈયા કહું દખી છું’

“જરૂર”

તુ બેને કે કહ મને શુ કુખ છે ?’
અજર દુખીત આજે સુનયમાન બોલ્યો

‘તારા કુખ માંથી અગવધુ તથા
બહેન અન માતમન શુ કહે પ્ર તે હું જરૂર
જાણુ છું મને રપટ મળેમા કહેશા દયો કે
તમાગ સુખ વચ્ચે નહુ એક માત્ર અતગમ્ય
રૂપ છે હું અભાગી” અને એટલું બોલતા
સુરૈયાની આખો બાંી થઈ

મુરૈયા મારે ખાતર તુ આ ગયું સદા
નહિ રે” અને માચન તા પ્રથેક ભાતો
સુનયમાના મુખ ઉપર અકિત થયા મુરૈયાને
લાગ્યું “કેવા બેળા કર સરળા કે શુ
હું મારી વેદતા પ્રગટ કરી એમને દુખો તથા
કરાતી શુ ? મારે એમ કરવું જોઈએ ? શા
માટે ? કદી નહિ” અને તે નહુ રવન્ય ધઈ
બોલી “હું તમને આવું નહી મડુજ ઉગા
કર હું નહિ”

“ના, સુરૈયા મને જો દુ ખ થતું હોય
માત્ર આ રોજના ઝગઝગીજ એ રોજના
કલેશથી હું છેકજ કટાળી ગયો છું ”

‘ ધર છે એને એમ પશુ હોય ” હાસ્ય
વેશવતો મિથ્યા પ્રકાસ કરતા સુરૈયા બોલી

“હ ‘ને સુનયમાને એક નિરનાસ નાખ્યો

“આજ તમારે બહાર જવું હતું ને ?”

વાતના પળેટો આજુબા સુરૈયા બેલી

“જવું હતું પશુ ”

“પશુ શું ?”

‘હવે નથી જવું ”

‘ના જવું જ પડશે ” કહેના સુરૈયા ઉઠી
અને કપડા ખીંટીએથી ઉતારી સુનયમાને
અગળ ઘન્ટા બોલી “હવે તૈયાર થાઓ ”

“ના મારા વિચાર નથી ”

તો એ રિચર બદલવો પડશે ” અને
એક સભ્ય હાસ્ય સુરૈયાએ વેરી દીધું

‘બહુ ટૂંકી છે તું સુરૈયા ” ને એ
વેરાએલું હાસ્ય સુનયમાનના ઓળટો ઉપર
આવી પડ્યું

તમને દેખાતું હતું ”

અને પછેના કશું જ ન બન્યું હોય તેમ
એ બે છુટા પડ્યા

બીજું કશું પુર થયું સુરૈયાએ દ્રષ્ટી
ફેરવી માતા તરફ જોઈ એક વાર દિપક
પ્રત્યે દ્રષ્ટી ફેકાવીને પાછી વિચાર સાગરમાં
ડૂબી ગઈ

નજીવી બાગતો પશુ જો સનત ચડુ
રહે તો તે ઉત્તરો ઉત્તર વધતીજ જાય છે
પછી ભરે તે ગમે તેટલી નાની હોય અને એ
નાની નાજલ જ્યારે મોટી થાય છે ત્યારે
અનિહ પરિણામ પશુ આવેજ છે

સ સારમાં આવતી નાની યાત્રાને રિસામણ
મનાપણા અને એવું બીજું સામે સમયે થવું રહ

તો તે એક રીતે આનંદાધારક છે પશુ જ્યારે
એ સનત ચાતુ રહે તોતો જરૂર જાય જ પરિણામ
આવે ‘મજા તો આમ થયું ને તેમ થયું’ ફક્ત
હાએ માનતરફ આવી દ્રષ્ટીએ જોયું, આપુ નહુ
ને ઉત્તરનાથી વ તું ન કરવામાં આવે તો પરિ
ણામ કેવું આવે એ રહ્યો ને પછી શક્ય તેમ છે

અને મ સારમાં ચાલતા ધણીખરા અડાએ
નજીવી બાગતો ઉપરજ આધાર રાખે છે
કેટલીક વેળા ને તે ધરમાં બે પહો પડી જાય
તો તે બન્ને વચ્ચેની કલ્પના ઉત્તર વધતીજ
જાય છે ક્યા જમીને એ કલ્પના અટકશે એ
કેવું પશુ મુશ્કેલ થઈ પડે છે

સુનયમાનના સ સારતું પશુ એમજ થયું
અક તરફ સુરૈયા અને બીજી તરફ કાતેમાં
તથા તેની મા અને આમ બે પહો પડી
ગયા પશુ સુરૈયા આ વાત પ્રત્યે સખા વિચિ-
ત્રી નજરે લી હતી અને જ્યારે સાસુ
નજીવ એરે કડા વેળા કહી પજા લી ત્યારે
તે માત્ર મોત પહો પોતાનું કાર્ય કર્યું જતી
થયું આ મોતના તો ઉત્તર તમને વધુ
ઉત્તરનારી થઈ પડી કાતુ સુરૈયા તરફથી ને
કાછ બે રાજે કહેતું તો તે સુનયમાનજ એટલે
મા દોકરીએ ધારી લીધું કે સુરૈયા સુનયમાન
આગળ આડી ઝગી પોતાનું કામ તની પાસે
કહવી ન છે એટલે પછી તેને બોલનાની શી
જરૂર રહે અને આની કારણા ઉપર કનેશ
વધનાજ રહ્યો સુનયમાન ને કષ્ટ કહેતો તે
તે સમજાવજ કાતે પશુ જ્યા એવી બાતના
પ્રસારે કે ફક્ત તો મારે ફરમાન છે તો પછી
તેના સારા કાર્યો પશુ નામ ન થઈ બધાને
પાત્ર દરે છે

આ કાશ વધુને નહુ ચાલતેજ હો
અને અનેક રીતે બોલી વાતો સભ્ય રહ્યો

ધારણ કરી સુનયમાનના નાનો સાથે અથગવા
લાગી આખરે સુનયમાનના મગજમા શકાએ
પ્રવેશ કર્યો અને જે સુનયમાન સુઝવાને દ્વયેતા
નિર્દોષ ધાર્યા કરતો હતો તે ધારણા ધીમ ધીમે
ઝાઝી થવા લાગી સતત કાન બબેરણીનું
એ પરિણામ હતું

એ દિવસની વાત છે સુનયમાનના કાકા
તેની સાથે વાતો કરી નહા હતા

‘વાત એમ છે ભાઈ કે આ ગાજની
તકના આપણા ધનમાં થાય એ માંગે ખાસ કે ?’

‘હુ શું કંઈ કાકા કેટલું સમજાવું પણ
કોઈ સાબળે તેને ?’

‘કોઈ નથી સાબળતું ? તારી પતિ પણ
નહિ ?’ કાકા આશ્ચર્યથી બોલ્યા

‘તેને તારા આમા નથી કાકા’

‘ત્યાર તકનાર અમર્યાજ થતી હશે ?’

જનાબમા સુનયમાને મુપકીદી સેવી કામને
આધી થયું કે તે પતિની તરફેણ બેસે છે

‘પણ કાન’ સ્લયમાને બોલવા ચલું
પણ બેવી ન શક્યો તે મુચરાયો તે કાકાને
સુઝવા વિરૂધ સાબળેલી વાતો સ્વ જણાઈ
તે બોલ્યા ‘પતિને એમ ચલારીએન
ભાઈ તો પછી ગાકુ ઉછુજ વળી
વન્ય. એને તો જરા દાખમાજ રાખીએ સમ
નર્યા !’ દુષ્ટો પામે શિખામણ બહાર વધુ
પ્રમાણ મા હોય છે તે મુચરાયોને શિખામણની
ખાસ જરૂર છે એ પણ તેઓ પ્રમાણીપણે
માને છે

જીવનનો માર્ગ ઝાંઝ મુકે, જીવનને માર્ગે
જનારને તેઓ એક દિવસ સમાન ૬ પણ
ઘણી જગ્યાએ તેઓ ડોહરજ ખરડાવે ૬
મારણ ન્યાયે એમને બે પક્ષો વચ્ચે સમાધા
નીનું કાર્ય સોંપાય છે ત્યારે તેઓ સ્વચ્છરિથી

દોનવા કરતા પહેલા પક્ષની વળીલાત ન
કરતા હોય ?

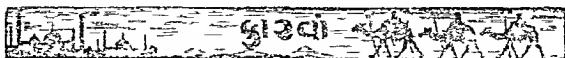
આખર કાકા, શિખામણ-ભડાર ખાતી
કરી વિદાય થય પતિ પ્રત્યેના પેતાના,
બીજાના અને એના અન્ય અનુભવોના દ્રષ્ટાંતો
સાથે સુનયમાનને પતિને જેની રીતે રાખની
તે સમજાવ્યું

દિનસો પછી દિનસો નિતના ગયા પણ
સુનયમાનના મગજના અસ્થિર રાખતો પેના
પ્રયત્નો અણઉકેલાજ રહ્યો તે સુઝવા પ્રત્યેની
તેની શકા તેના મગજમા ધર કરતી ગઈ
જીવનના કોઈ મહાનાગર વચ્ચે હસેલા ખાતી
હોય એમ તેને લાગ્યું નાનમા બેઠેન પ્રત્યે
બ્યબિની આગળી અંક બ્યાકત તન્કજ ચીધા
એની તતી

પ્રત્યેક બ્યકિત મુકાળીને કહુની હતી
‘નાવક દેકા દે આન દગીઆમા ! એજ તારી
નાવન તળીઆ બેશુ મરશે’ કમગતી હાંસા
નિમને આગી શકા ગઈ ‘નાવ મિતારે નહિ
પહેચે’

એક પછી એક એમ બધા જ બનારો
મુચરાની અખ આગળ આવી પસાર થઈ ગયા
એક પછી એમ બનતા બનાવાનું શું શું
પરિણામ આવ્યું ?

સુવયમાનનું મગજ અગ્નિય થઈ ગયું
ઉછળા મારતા સાગર વચ્ચેથી જાણે એણે
માર્ગ માગ્યો ને એમએમ તેનાથી મેલું પગલ
બા જ ગયું માચરી રાખેન પેના નણ શખે
તેના મુખપાથી કાળી ગયા અને હાપત્યની
અખ ક સામ્યો સાથે અથગયા સાકળ તૂટી
ગઈ બે હૈયા હૂટા પડ્યા હૃદય ત્રિણાના તારો
તૂટી ગયા ને સુરેયાથી એકાએક એક કડો

નિશાસ ન ખાઈ ગયો અને સાથેજ દિવસ
સુત્રાઈ ગયો.

અતરનું અધકાર ખડમા પ્રતરી ગયું
એ અધકારમા બે દૂષી આદમાઓ ડૂબી રહ્યા.

પણ દરુપ થયે તો માતાનો ધીમો આમ
ફોંપે તો આદમાનો ન્યાય માગ્યો ખડની સાથેને
પૂતવતો વડી રહ્યો દનો.

કઈ કહી ગયોએ વિલી ગમ, મેયાના
દયને ઠાપી વિના.

સજાગુ દત્ત કે સુસપમાન આપુના થાસો
લોતા દનો સુરવાએ એ સાજામુ ત્યારે તને
શુ થયું હશે જાને અ લખએ સી, પુત્રા. ૧
એની દતી પણ એના ન્યાયના પુણ્યમા મુલ
પમાન પ્રથેનો પ્રેમ અગાપિત દનો જેને
આમખામાથી ન કાઢી શકું તેને અતરમાથી
ના શી રીતેજ લગ્ન શકું વારે પડીને એ
રાયે તુરયાના કાનેમા આરી અચકાત માન્યા
મુલપમાન જાને પગલુ ઉનાવણુ-અયોગ્ય
દત્તજ છતાં સુરવા નમજી ચકતી દતી કે ત
કા સંતોષોમા બતાયું દત્ત સુસપમાનની એટલ
દો સુધી પહોચવાની નાકાન તહેલી પડ
સંતોષોએ એને મુડયાપ આપી અને ન કા
શનુ તેનાથી કરી કેમયુ.

જાણ સુરવા સુસપમાનને ગુનેદગાર ગણતી
નહેતી ગુનેદગાર કોણુ દત્તા તે તે બજાતી
દતી તેમની માથે એન મશુ મામ ન દત્ત એ
પણ ન સમજતી દતી દમખા તા મકા નના
હવેને સદાવનો પેના પ્રથમ ઉકરવાા દતો.

એક રાત તા સુરવાએ નકા પજુ મશુ
કે દૂષી રહ્યા હઈ સુસપમાનની અમ નકા
આને પણ સમાજ કે રીતના બેડી નમનો લેત
તેમ કરવા અટકાવતા દતો, જુદા ના પાતી
દતી તારે રાત મારે જવુ જોઈએ. તુ તો

લગાએવી, પુતકારાએવી છે તને ત્યા રયાન
નહિ મલે' જવાખમા મલ કહેતું 'નરેવા
એક વાર મળી આવ એમને, એમનો આમા
નાશ વિના તરફનો દનો તુ મામખુમા પુત
કારાએવી છે જુદામાથી નહિ."

આવી આરી મકા મ'મા - તોએ મુરવાએ
વિનાવી તે અરસામા તેજે મુલપમાન વિષે
એનેક વાતો સજાગી મુસપમાન બેબાન અવ
ચામા પોત ના મામનુ રત્ન કરતો દનો મે
પણ તેજે સજામુ અને છેરે તે એક નિષય
ઉપર આવી 'મારે જવુજ જોઈએ કાર્ની
સથે મારે મુ કામ છે' સમાજ માગ હાલની
દદાને શુ રાલે / સમાજ તો રીદીન પાગનારો
મલપને એના બધનો નહિ ખરે.

૧ નિષય ઉપર તે આરી મલ વિરધ
આવતા નમા રિયારોને તેજે તોડી ફેડીને ફેડી
દીધા અને મુલપમાન પસ જવુજ એમ
નકકો કયું.

તા અધારી દતી ધીમિધી મુરવાએ કાલે
ઉધ મા જાને તે રસા ઉપર આરી રાત
મધારી નીમા આનોતા મકા રહન મુર
સાવાર જુમા પ્રતરી રાતોને બધ કરે બનાવનો
મથનો દત પણ કલાનીય દરકાર મળ્યા વિના તે
દિ મર્યા આજી પધવા લાગી આજ એ સી
સકનમા કાઈ ઔર જાને વધેય થયે દનો
સજામ બધજ મકાનો અ રમામા સુત્રા દતો
માત્ર દન એક મકાનની પામીમાથી પ્રકાન
પદાન આરી રત્ન ઉપ પના દનો સુરવાએ
તરફ જઈ નહી દતી પ્રતીત તા સુરવા
કાઈ પાછળ આવતુ રોષ એમ નાગ્યુ ન
પ યો રીતે તેજે જોઈ ખાતો પણ કરી
તે માત્ર રાકાર દતી આખરે તે પેના મકાન

આગળ આવી થોભી અન્યાય થઈ ગયેનો હેતુથી ધરના પ્રત્યેક વસ્તુ નજીકે મરમથી નીચું જોઈનેજ "આન બહેન આન" કહી આસકારી રહી હોય એમ તેને લાગ્યું હજીવેથી તે મકાનના ઓટલા ઉપર આવી, દુવાળે ઉઘાડીને તે તે આગળ નધી સુનયમાનના રૂમ આગળ આવી થોભી ધરના પ્રત્યેક ખુણાથી પરિચીત સુરેયાને આદરે સુધી આવવામા જરાએ મુશ્કેલી ન પડી પણ હવે તેને લાગ્યું કે કદાચ સકલનો સામનો કરવો પડશે પણ એ નિશ્ચય તો તેણે પહેલાથીજ કર્યો હતો સુતયમાનના રૂમનું દાર બધું હતું તે રૂમના વાતો થતી હોય એમ તેને લાગ્યું તે બારણાની નજીક જઈ રહી અદર વાતો થતી હતી

'મા તું તેને નહિ લેવાયે' એ ક્ષીયું થતો જતો અનાજ સુલયમાનનો હતો

"બેટા, હવે એ વાત શા માટે કરે છે?"

મા બોલી

બાર ઉભેલી સુરેયા તૂટતજ કપી શકી

કે માતા-પુત્ર વચ્ચે એ વાત થતી હતી

"મા, તું માફ નામ દઈય તો ને જરૂર આનરો કહેવડાવશે કે સુરેયા તને એક અભાગ્યો છેદના સનામ કહેતા બેલાવે છે"

વાત સાંભળીને સુરેયા ધ્રુજી

"તું સુધ્ધિ બેટા તે નહિ આવે" મા બોલી

'નહિ આવે કેમ? મા! આપણેથી અન્યાય થઈ ગયો હજી માટે?" અને દર્દીએ એક નિવાસ નાખ્યો 'બેટા હું દમણા આડું છું હો! જરા વાર મધ નહેને" કહેવા માના દાર ખોતી બહાર આવી એ વખત સુરેયા જગ્યા બાજુએ હાંતો તેની નજર ન પડે તેમ ઉભી રહી જોતી તે બહાર ગઈ કે તન્ત

તે રૂમમા પ્રવેશી અને દાર અમરચુ વાસી દીધું

આને એને પરિણામની દરકાર નહોતી દર્દીની વાતોથી તેનું હૃદય દ્રવી ઉડ્યું હતું એના અધિકાર બૂલવાઈ ગયો હતો છતાં એ ખડમા પ્રવેશી તેના પતંગ આગળ જઈ ઉભી રહી

હાડપંજર સુરેયા ઉપર પોટેલું હોય એમ તેને લાગ્યું

'મરેયા' આખો મીચેની રાખી દર્દી લાગ્યો મરેયાએ હજીવેથી દર્દીના કપાળ ઉપર હાથ મૂક્યો

"મા તું આની? તું મારી વાત નહિ માને? ત્યારે સુરેયાને મળનાની મારી જખના અપુત્રીજ રહેશે ત્યારે?" દર્દી સુરેયાના હાથને માતાને હાથ સમજી લઈને અત્યાર સુધી હાથ ન કાઢ્યુંમા રાખી રહેલ મુરેયાથી આ શબ્દો ન સંભળાયા આખમા રોષી રાખેલ ગુસ્સાનું આ ચોતારની મેજેજ ખગી પડ્યા અગ્નિનું આ દર્દીના કપાળ ઉપર પડ્યા દર્દીએ આખો ઉધડી

બધું આખે કપેલી સુરેયાની મુનિ જોઈ એણે ચોતારના આગળ આવી સજીવ થતી જણાઈ સુરેયાને એણે નિદાળી એની આખો બધું કરી અને અંતરે નીચવાઈને સરી પડ્યા

'મરેયા તું આની?" આખો બધું રાખી સુલયમાન બોલ્યા

'એકમન આ અમાર્ગી"

'સુરેયા તું ન બોલ જો, આ મારા હૃદય તરફ જો એ કેવું બળી ગયું છે" કહેતા દર્દીએ હાથને ઉગાડી જતી ઉપર મૂક્યો

'મરેયા તારા અન્યાયનો આ બદલો" ન દર્દી શીકકું હર્યો

'તમને મે" સુરેયાએ બોલ્યા ચાલું પણ દર્દીએ આગળ ચલાવ્યું

મૂળ માત્ર તો એ છે કે આ નહેરુને ખોદવામાં મૂળી મદદ ફ્રાન્સે આપી છે તે વખતે કોઈ પણ દેશના અતીકારીનો સમાવ ન હોય. કોઈ પણ દેશે ફ્રાન્સને નહેરુ બનાવવામાં મદદ કરી ન હતી એમ આ ઉપરથી માલમ પડે છે. ઇ. સ. ૧૯૦૯ના ૬ પરીએ મીસર મેવન મેન્ટને અરજી કરી હતી કે આ કોન્સ્ટ્રક્શનની મુદત ઈ. સ. ૨૦૦૮ સુધી વધરવામાં આવે. મેન્ટને-૮ રાજી હતી પણ મીસરની કેમલ રાજી નહતી પડેલા મીસર સિંગના કમળમાં ૬૬ અને હાલમાં આઝાદ હા મીસરમાં એટલી તાત્કાલિક નથી કે તે નહેરુનો પૂરેપૂરો બદલો મળે. ફરી શકે પણ મીસર અને બ્રિટીશના કાન

કમળમાં એક ઘર્ષ છે નહેરુનો પૂરેપૂરો ફ્રાન્સે બિરોદનો બદલો રાજી સિંગને પોતાના માથે લીધો. ૬ પરીએ કાપડો છે કે આ નહેરુમાંથી દરેક દેશના જહાજો પસાર થશે પણ તેઓને રેલ્સ આપવા પડશે અને આપવો પડે છે.

આ પ્રમાણે મુદત અને એશિયા વચ્ચેના રસ્તાની ધોરી નસ આ મુદત છે અને તેથી જ તેના પર પણ ફ્રાન્સે જમાવવા ધરી રાજી પસાર પડી ગયા છે. હાન તો દરિયા તીરે મદરાસની બિટાનીયા પોતાના આકૃષ્ટતાથી એ નહેરુનું રક્ષણ કરી રહી છે, અને ઉપર સુધી કરશે.

(૩૬૬ પાંચ)

જૂં ફૂલ ચાર ચડાવીને

સાક્ષી ન સુરા પાયે કઈ જગ જમાવીને ?
આવુજ હતુ કરવુ થી પ્રેમ લગાવીને ?
શરૂઆતે પતંગ બાળ્યા, કોઈ હાન અદે રાખી,
એક રાત જીવન જીવી નિજ દેહ જલાવીને
અશિક્ષિત બનીને આશિક્ષિત મતોષ ધરી બેડા,
માટી મહી સુરાલય માકીનું મિલાવીને
માની ન મનમ માની, પાય-હૃદય ન માની,
માની ખરી પણ મુજબ માટીમાં દબાવીને
જીવતા ન મરત આવી, આ રીતે તુરમન પર,
આ રીતે ખરી પણ મુખને તુલ્યનથી તુચાવીને
શરૂઆત તારી કાલિવ જ્યારે તસાવ ત્યારે
પાર્શ્વ મહિંગ પહેલા મસ્તાન બનાવીને
એ તુરની ગજવી “રફતાર” અહેલા છે,
આંખા હતા ગયા તો ફૂલ ચાર ગડવીને

“રફતાર” મહીમ]

[ભાવનગર]

- **ઝાર પીલ્સ** - આ ગોળીઓ ધણી લાખા અનુભવ પછી
ગાંધેરમા મુકી છે કોઈ પણ કારણે

શુભાવેલી શારીરિક, માનસિક, દરેક શક્તિઓને પાછી મેળવવામા
તેમા ખાસ કરી મદદાઈ માટે છેવટનો ઉપાય કહીએ તો લગારે અતિ-
સ્થેકિત નથી અને સ્ત્રી સમાજમા, કુટેવ, કે ગમે એ કાળે શુભાવેલું
પુરૂષત્વ (મદર્દી) પાછું મેળવવામા અમારાં લાખા અનુભવમા આજ
મુખી એનાથી ઇકસીર ઉપાય એકે આપ્યો નથી એજ દિવસમા
જિવાઈન, પાચનશક્તિ, રક્તનદમા પગ પોતાનો શુશુળતાવનો શરૂ કરે છે
ઓ શરીરમાથી મુક્તી, લીનાપણુ, કમર, માથા, આંધા અને રોગના

અનુકરણ
ઝાર પીલ્સ

દુ ખાવાઓને દૂર કરે છે એમા કરતુરી, અખર અને સોનાની ભસ્મ જેવી કીમતી વસ્તુઓ હોવા
છતા માત્ર પશ્ચિમકતા વાલાયેં ઉર ગોળીઓની કીમત રૂ ૬-૦-૦ પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

ઝાર તિલા - આ તિલામા સર્વથી વધુ ખૂબી તો એ છે કે એના ઉપયોગથી
કાષપણુ મેતલી જલન કે કોલીઓ થતી નથી તેમ એને લગાડી

પાન કે પાટો બાધતાનીયે અગસ નથી મસજતાજ આમરીમા ઘુમી જાય છે રોગની નખખાઈને
દૂર કરવામા આ તિલો ખરેખર ચમત્કારી છે, હમરો રૂપીઆ અર્થે જે તાલ ન મળે તે લાલ
માત્ર અદી રૂપીઆમા મેળવી શકાય છે કીમત રૂ-૮-૦ (અદી) પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

આનંદ રસ - આ વિચિત્ર તિલો મદર્દી અને ઇન્સાક (વીર્ય રત જન) માટે
ખાસ છે મરીઓને ખાસ લલમા રાખીને આ કુશીરો તિલો

ગાંધેરમા મુકયો છે એના ઉપયોગથી ખામ જગ્યામા સગી અને ઇન્સાકમા ખેવડો વધારો
પાય છે કીમત ૭૦૦નીનો રૂ ૧) પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

મુકવ્વી વ મુન્સિક - કરતુરી, અખર, સોનાની ભસ્મ જેવી કીમતી
વસ્તુઓ વડે તૈયાન કરવામા આવેલી આ દવા

ઇન્સાક અને મદર્દી માટે અલેડ છે જિવાઈન, (પાતુઆવ) ઇલતિલામ, (રૂપનદીપ) તેમજ વીર્ય
રતી દરેક ક્ષયિદા દવા માત્ર એજ વિષમા દૂર કરે છે મોખીનો માટે આ દવા ખાસ છે
એક તોણા દવા બાર દિવસ વાપે છે કીમત તેવા એકનો ૩૫૫નો એક, પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

દવાએ સુઝાક - આ પીણી દવા છે ગમે એવા નવા કે જુના પરમિયાને
મરડે છે હમરો માણુએ સગર યુવા પ્રકી આ દવા

પગીક સામુખ ધરી છે એક શીલી સાત દિવસ વાપે છે સાધારણ ખીમા માત્ર એકજ
શીલીના સારો થઈ શકે છે. ગમે એના જુના પરમિયાને માત્ર એ મીઠી કાશી છે ઇન્સાકનો
વડે એનાવુ અનિય પાપમાસ ન કરતા એક વાર આ દવા લેરા અમારી લલામથુ છે
કીમત શીલીનો રૂપીઆ દોઢ, પોસ્ટ ખર્ચ જુદો (રૂપરૂમા ૫ જિવાઈન શર્તીયા ઇલાજ કરીશુ)

હિન્દ બદરથી મ માનાનાઓએ ખોટીસ પોસ્ટન ઓર્ડર Manager, The Pharmacy
Union Pharmacy ના નામે મોકલવો કામરેશીમા મળતી દરેક દવાઓનું સચિપત્ર મુકી
મોકલવામા આવશે

લખો અધવા મળો

બેનર વી રાંદેર યૂનાની કાર્મસી

રાંદેર, Rander, Dist Surat

મારીમા એજટ - Union Printing Works 91, Victoria Street, Durban (Natal)

ગ્રાહકો, શુભચક્રો

અને

મુદિખાને

ઈદ-મુબારક !

ગીવ ગોલ્ડ ટેક સ્ટોર્સ

(જુમ્મા મઠ્ઠા પાસે)

ચોકળા આર, સુરત

આખી ઝિંદગી ચાલે

[નવન]

મને કે ના મને, મનમાં આતુ આતવી મને
તેઓથી મારો એવું, કે આખી ઝિંદગી માને
અર્થ 'ઝ' એટલે ધરમા, કે આખી ઝિંદગી માને,
વચનને પ્રથ - ચાનન હો ત્યાં લગી માને
શુ ચાગી આખીથી દોરે ત્યાં હો દિલને રાખે ?
અર્થ જાપાનની દાદાનીની લગ્નિજ નદિ માને
લક્ષ્ય ધડીઆળ જેનું કે પનુ કન હો મોખા,
ધડી અમરજીને પળુ માને લક્ષ્ય અમરજી નદિ માને
મિત્રા ધમે જાગવનો ઝાડપાળુ ચરદાર મુગ્ધન કે,
હો ઝેકકરેણ પડેતા તો પછી આતાવહી માને
મિત્રન તો બાપડી જેની કઠી તે અપર જનસા હો,
પનુ માન તો એ બાપડા જેની લગી માત
નહી હો શેખચલ્લી લાન એસા પ્રાનખા - ત્યા-
'મિત્રા' ગદગ ના માને, પનુ એકઠી માન

—શેખચલ્લી

સાંચ

નવેમ્બર

તારી 'વહગી'

૩૨૬૪૨

અ તુ કે મ શિ કા.

વિષય સૂચિ	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ.
વતનની વેદી પર	૧૦ એફ મુદરમદી સા.	૧૧૩
ધરમાની શિવાલુ (કર્મીન)	, મોં અ રહીમ	૧૧૪
" " (કદીસ)	" " " " "	૧૧૫
આનાજી કુનિયા	" 'બેકાર'	૧૧૬
કાશી	, મોં અ અશરફ	૧૨૦
ચોહ	, રા વલુનરો	૧૨૩
સુ લાના આશીબી	" 'મજક'	૧૨૬
કયા પાણે પ્રભુ ?	" 'સામર'	૧૨૮
દરાખાનું બધ છે	, શીદુભાઈ રાજવાણી	૧૨૯
હજ અને કાળતુ બાદ	, એ મુરુદા	૧૩૩
સિદ્ધિના સન્માર્ગ	" 'સાધિન'	૧૩૬
દીધારે રચુન (સત)	, 'રિક્ષ-સામેરી	૧૪૨
કસોતી	, 'કસોતી'	૧૪૮
"કુમે છે તાર તાર "	" 'તરનમ'	૧૪૯
આધ્યાત્મિક-પ્રેમ	, રત વાલુ વડીન	૧૫૦
'ને'	, 'સુન' અર્ધમ	૧૫૯
મલનારમા ફરનામ	, સાનેદ બધીની	૧૬૦
" કમસાલુ જોઉ છું !	" 'મિરમન'	૧૬૫
" વિપ્રાલુ જોઉ છું "	, 'કાલીપ'	૧૬૫
બસરા અને કુશની છુનવ	, 'મુલીર'	૧૬૬

વાર્ષિક લેનાકમ - હિન્દ અને રીંગના રા ૪, બર્મા રા ૫ પરદેશ શી ૮

કુકે નકલ પાચ આના

"કાશી" ૬૨ અ એલ મહીનાની તાજીબ પદરમીએ પ્રગટ થઇને તેજ હીમસે ચોગટ કરસામા આવે છે રેપર ઉપર આદકે નબર દમેશા લખવામાં આવે છે પત્રવ્યવહાર વેળા તે લખના મૂકશેા નહીં અક નહી મળ્યાની ફરિયાદ દિ દના આદકોએ તા ગજગી મુધીયા કરવી

પુસ્તક યોજના + અંક ૬૮૦

ગીતા કાવિની કવિ "સોલ્યાન" ની એક પ્રતાપો આવુસાદ

વતનની વેદી પર

[ગયાં જવાને પીન ઉપર દુમનો કયો ત્યાં આજ કવિતા ના]

તરપુરાને વતનવાનો પાઠ શીખવે છે તે]

અમર, તે શેઠાનોની જે નરીલા ખુન
યજી વાન નગીઓનો પ્રેમ જી ગયા, અમર
છે અમરના તે તમની મોત્તજોના જે રંગની
આજાદી દુખથી માયુ પડી ગયા છે-

અમર, તે જવાવાનુષીના લેવા નીના-
માયી મીલી મામની આજની જ્યા પડે આજ
મે કુમારો નીના જ્યા છે-

અમર આયુ આવી ગીત પર નીપમ
પામ્યોનો કાન્તે થઈ મરતો નથી ગીત
આજા છે અને દરેકો આજા નરો

●

ધૂપતી પાખરીઓ ખુરજીને કેડે કડી રાખી
કાપીને આજા છે અને આજા નરો-

માગી પાંડે આજાને મેળુ શમુ ની
તે આજા છે અને આજા રંગે-

શીઓ તમા પુણે વાપુને શેઠાની મૂળી
બધ કડી રાખતા નથી-ન આજા કે અને
આજા નરો-

એના જે બીજાઓ દયાળુ ગીત દેને
અમરની માસોના જડગી માયુ નથી-ન
આજા કે અને આજા રંગે-

●

અતઃ નીના રાખીને ખમર કડી ગી
દેશ નરપુરાનો પ્રાપ્ત પામ્યા નૈયા છે

નતઃ ગીતી અમારી માનદગ્ગરોને કે ગીત-
માનદા મુનદિતી ગીતોમાં આજ
લગ્યા નથી ન

આ આજથી હશે આ ને આજી ન-
જ તમારી નાયા આજા રંગોને લગી ન
કડી નાખરો

●

અમે રેવાઓ મતાનો છીએ-
અમારી જોના રીત ના ના ના ના ન-
અમે તે રોષ છીએ જેમની ના ના નિ
નમરના મોંથી પુખતી ન

અમે તે જોના કીમે જેમને વિનયા કડી
નિ મુક્તિ નથી-

ગીત આજા છે અને દરેકો આજા નરો

●

અતઃ ના છે પામિતિ મદમ મદમ નરો
માત્ર નરો નરો-

અતઃ ના છે પામિતિ મદમ મદમ નરો
માત્ર નરો નરો-

અતઃ ના છે પામિતિ મદમ મદમ નરો
માત્ર નરો નરો-

અતઃ ના છે પામિતિ મદમ મદમ નરો
માત્ર નરો નરો-

—ગીત, મુદ મતી

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અ લાહ તઆનાન કરમાન (કુર્આન)
મોહાના અગદુરહીમ માદિક શાહુબ

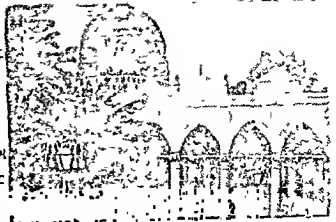

- (૨૧૬) જ્યારે મનુષ્યને સજ્જી પહોંચે છે ત્યારે પોતાના પરવરદિગારને તેનાજ તરફ રજુ થઇને પોકારે છે ફરી જ્યારે ખુદા તેને પોતાના તરફથી કોઇ નેઅમત (સુખશાતી) આપે છે તો જે વાત માટે પ્રથમ તેને પોકારતો હતો તેને ભૂલી જાય છે અને અન્વાહ માટે શરીકો ઠેરવે છે કે જેથી ખુદાના માર્ગથી (લોકોને) ભભાવે, તુ કહી દે પોતાના કુદ્દ સાથે થોડા નિવમ લઉં છરી લે (ઉવરે) તુ કોઝખવાળાઓમાથી હશે (કુર્આન)
- (૨૨૦) જ્યારે માણસને કંઈ તકવીફ પહોંચે છે તો અમને પોકારે છે ફરી જ્યારે અમે અમારા તરફથી તેને કોઇ નેઅમત બક્ષીએ છીએ તો તે કહે છે એતો મારી સુદ્ધિતથી અને મળી છે, એમ નથી બન્દે એનો એક અજમાયશ છે પરંતુ ઘણા લોકો અમજતા નથી (કુર્આન)
- (૨૨૧) પોતાના પરવરદિગાર તરફ રજુ થઈ જાયો અને તમારા ઉપર અઝામ આવે તે પહેલાં (ઇમાન લાખી) તેની તાબેદારી કરો (નહિ તો) ફરી કોઈ તમારી મદદે આવશે નહિ (કુર્આન)
- (૨૨૨) તમારા પરવરદિગારની પાસેથી તમારા તરફ જે એકતરફ કલામ (કુર્આન) ઉતર્યું છે તે પ્રમાણે ચાલો, એ પહેલાં કે તમારા ઉપર અવ્યાનક અઝામ આવી રહે અને તમને અજાણ ન હોવ (કુર્આન)
- (૨૨૩) (હિન્સુલ મારા તરફથી લોકોને) કહી દે હે રહારા તે બધાઓ જેમણે પોતાની જાન પર એકલ શુનાહ કર્યા છે ખુદાપાકની રહમતથી તિરાશ ન થાઓ, બેશક ખુદાપાક (પાછલા) સહુ શુનાહ બક્ષે છે, બેશક તેજ (શુનાહ) બક્ષનાર હયાથ છે (કુર્આન)

ઈસ્લામી શિક્ષણ

રસૂલ નાદ સનવત્ કરમાન (હદીસ)
મોલાના અબ્દુલ્લીમ સાદિક સાહબ

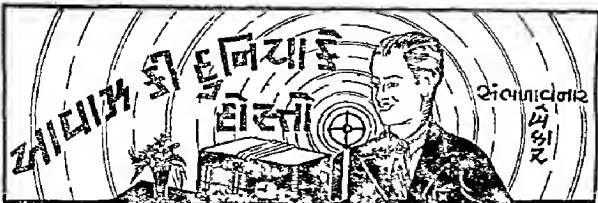
(૨૧૮) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે જ્યારે જન્મતવાળા જન્મતમા દાખલ થઈ જશે ત્યારે અલ્લાહ તઆલા કરમાવશે તમે ધનું છો કે હું તમને કંઈ વધારે આપુ તો જન્મતવાળા કહેશે શું તે અમારા મ્હો તેજસ્વી નહિ કયાં? શું તે અમને જન્મતમા દાખલ નહિ કયાં? અને અગ્નિથી અમને સુકિત નહિ આપી? આપે (સલ્વં) ફરમાવ્યું કે ફરી પડેલો ઉઠી જશે (એટલે ખુદાના દીદાર થશે) તો જન્મતની મળેલી કોઈ પણ નેઅમત પોતાના પરવરનિગારના દીદારથી વધુ પ્યાગી લાગશે નહિ (મુસ્લિમ)

(૨૨૦) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમે ઝિવહુજનો અફ જુઓ અને તમારામાનો કોઈ કુન્નાની ફરવાનો વિચાર રાખતો હોય તો તેને બેઠ્ઠાએ કે પોતાના વાળ અને નખ (કાપવા)થી બાંધ મ્હો. (મુસ્લિમ)

(૨૨૧) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાની કોઈએ પોતાના ઈસ્લામને થલ્ગાયું તો જે નેકી તે કરશે તે દુશ્મની કે માતમો ગણી લખાશે અને જે બદી તે કરશે તે નેટવી ફરી છે નેટવીજ લખાશે એટલા સુધી કે ખુદાની મુલાકાત કરે (સહીહૈન)

(૨૨૨) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે જ્યારે તું કંઈ અનાજ ખરીદે તો ત્યાં સુધી તેને કબજે કરે નહિ (અને તોની નહિ લે) ત્યાં સુધી જ તેને વેચ નહિ. (મુસ્લિમ)

(૨૨૩) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે જ્યારે અલ્લાહ કોઈ કોમ ઉપર અઝાબ નાખે છે તો નેટલા તે કોમમા હોય છે તે સવેને લાગે છે ફરી ક્રિયા-મતમા પોતાની કરતી પ્રમાણે ઉદાવવામા આવશે (મહીહૈન)

આવાજકી દુનિયા કે દેસ્તો! ભગવાન
 હવે તુર્કસ્તાનના પ્રમુખ અમ્મત અનોનુની
 પેટે દુનિયાના ઝડપથી કટાણીને તરફ યત્ન
 ગયા છે, અને વળી ઝેરો પણ યત્ન ગયા છે
 જગત પર યત્ન હોના તમારા ધગકા અને
 તોષાના ભગવાની તેના કાનના પદા ખેર
 માંગે ગયા છે એને હવે પ્રાર્થના કર્યના
 સાબળવાનુ પણ તેજો મારી વળ્યુ છે! સમય
 તો જીવે કે પડેલા ભાગે દબાથી બચરા
 ભગવાનની પ્રાપ્તિ કરના હતા પણ હવે તો
 સામા પક્ષ પર વિજય મેળવના પ્રાર્થના થક
 રહી છે નાખોના ખૂન વિના કારણ કે!
 મનાગણો ખૂનના ખર ગોના દયા ને
 ભગવાનની પ્રાપ્તિ કરે છે અને ઠટી જા!
 કહે છે કે અમે સત્યતા પમે છીએ માત્ર ભગવાન!
 અમાના પમે છે! આના આન જીતાણુગાથી
 કટાણીને ભગવાની તરફપણ લખાવવા
 સનામતી વિચારી છે અને નકાને મરનુ
 હોતો તો મરે અને સન્નિતિઓ અમ્મનાનના
 ડામા ફેરવાઈ જા પ્રાર્થનાનયો જામગમે ગથી
 જમીનહોરન થાય અને આખી દુનિયાનુ વિ
 દન નીમગો જા અને લોકો મટીતા હુ!
 માટે તરફકી મારીને મરી જાય પણ આયો
 આપ લડી જાડીને દુનિયાસાગા દયા ન પડે
 ત્યા સુધી ભગવાન હવે જગતના ખનવોમા
 વચ્ચે માથુ મારવાનો નથીજ એ નકકી વાન
 છે! કારણ કે નોકોએજ જા ભગવાન મના

વિનાનને અદપદ આપરા માકયુ છે, ત્યા
 વિચારો ભગવાન પણ નુ મે?

મિથ અમ્મુનામ અને મિથા ગુનામ
 ગુના એ પાડોળી દયા અમ્મુવ કરીમની
 દાનન મર્ક લીક હતી ત્યારે ગુનામ સેન
 ગરી હોના ચોમાસામા અ દુલકરીમી
 પગલુ પાણી ગુનામ સેનના આગળમા પડ્યુ
 હતુ તેથી ગુનામ સેને બેચાર નખન તે પા
 ખસે વાની અમ્મુનકરીમને આજી કરી પણ
 અમ્મુનકરીમે માકયુ નદિ એટલે ગુનામ
 હુસેને જમાનને અવજ મરી તો તપાસ માટે
 જમાનનુ પચ મેકુ પચે તપાસ કરીને મિથા
 અ દુલકરીમે જમ્યુ વ્યુ કે પાન છુન્દારે
 દટા નવી ગાવી તો મિથા અમ્મુનકરીમે
 પચને બે દાર તોડીને નમતાપૂર્વક મ્યુ કે
 પચમા ઈસકે સર આજો પર ગવાના દ
 બકિન પચન તો મહી કી મહોજ રોગી
 અજે ચમી ન-એમગીની મપનીની પાત પાળ
 એરી દ? દિદી મહાજ ના ઉકેન માટે
 દિદના આજેવાનો ગમે તે કંઈ રાખાને ફાને
 તેરી થો દનાજો જી મે, જાનકર સેન અ
 વિનાવના પગો ગમે તેવુ બોને જ્યોજ શુરુ
 ફાવે તવ બકે વીકા ગમે તેવો જમાના માટે
 પચુ દિ માટે ઉચા એવ નમ્નો બન્દરાનો
 થી તે નથીજ!

કહવાય છે ક્રોધથી માણસ અધ બને છે, સારે તેને સાર નરસુ કશું સુઝતું નથી હાલમાં દેશમાં મચી રહેલા ઉત્પાતો તેનું સરસ ઉદાહરણ છે સરકાર પર ગેસ વાળના પોરટમેન પાસેથી કાગળો ઝુટવીને બાળી દેના કે ટપાલ પેટીમાં આગ લગાડી એ 'પાકાને રોગ ને પખાણીને ઝામ' દેના જેવું ગણાય તાર તોડવાથી કે રેલના પાટા તોડવાથી મગ્ગાર કરતા પ્રજાનેજ વધુ નુકસાન થાય છે દેશનો વાહન વ્યવહાર જોખાય તેથી લોકોનેજ વધુ અડચણ પડે છે ટ્રેન ઉધી પડે તો તેમાં પ્રજાનાજ માણસો મરે છે કંઈ સરકાર મરતી નથી । અને બાંધેલા કેસમાંય ધણી ખરા બાંધ્યા બનાવનારાઓજ ધરાય છે કે મરે છે આવું આધુનિક ઝડપ શા માટે ? આમ "એકલા ઓઝી લડે ને ગર્ધવીના કાન આમ યવાથી" કંઈ જાણ થયો નથી સારાસારના વિવેક વિનાનું ઝડપ દેશને બાબાદીના પથે દોરી રહ્યું છે ને મેરશી

હોલીવુડમાં કે હિંદની સીનેમાં કપનીઓમાં વેશપટ્ટો કરવામાં ધણીય કુશળ નટો ન્તેવા પણુ મિધી પ્રધા । મડળના એક્ટરો આગળ તે બધાય ઝાખા પડે છે અને તેમાં પાસ સર ગુલામ હુસેન હિદાયતુલ્લાહ તો વેશપટ્ટામાં એક્ષપર્ટ સાબીત થઇ ગયા છે સિંધુ પ્રધાન મડળ અસહયોજ નાટક જેવું વેશપટ્ટાનું રંગાન હતુજ પણુ ફેને સર ગુલામ હુસેન જેવાએ વધુ દીવાગ્યુ છે એક પક્ષને ડોડી બીજા પક્ષમાં અને બીજા પક્ષને ડોડી ત્રીજા પક્ષમાં જવું એ ત્યાં રમત વાત મનાય છે સ્વતંત્ર હિંદુ પક્ષ, કોંગ્રેસ પક્ષ, લીજ પક્ષ ને

રનાત મુસ્લિમ પક્ષ, આ ચારે પક્ષમાંથી ગમ તે આસામી ધોળે દોડે છુટા પડીને બીજાના તણુમાં જઈને ખેસી શકે છે મતલબ કે કોઈ પણ સંજોગમાં પ્રધાનપદની ખુરસીએને વિધવા બનવા દેતા નથી । સિંધ દેશ ભરે અરબી સમુદ્રમાં જઈને પડે, સિંધી મજબૂત બને સિંધુ નદીમાં જઈને પડે પણુ પ્રધાનપદની ખુરસીએ સનામત રહેવી ન્તેમ્મ એ સ્થાના પળપળે પંગતના પ્રધાનોનું મૂખ્ય ધ્યેય હોય છે જનાય ત્રીણા જેના મહત્તમ વિચારના માનવીને પણુ બધાએનાર હાથતાળી આપના સર ગુલામહુસેનની મુલ્કદોગીરી અથવા વેશ પટ્ટાની કળા કોઈ પણ કળાત્રિમી તરફથી અભિનંદનની ફકદાર દરે છે અરે । બિચારા અનામક્ષ પણુ અનાહતુ માણસ નીકળ્યાને । ખિતાબોને એક નિર્ચક પૃથક સમજીને તે ફગારી દીધા પણુ એ તો શિગડા બનીને તેમનેજ ભેટ્યા । 'ખિતાબ એ નિર્ચક વસ્તુ છે દાળના વધારમય કામે આવવા નથી' એવું કોઈ દવે ન સમજ ।

છગનાડ-અમેરિકાના પ્રેટનામ રાજાગિ દાર વેચથી અણુધ આસામીઓ, અને હિંદના "નદિ ત્રણુમાં નદિ નેરમાં, ને હપ્પના મેળમાં" જેવા પત્રમંત્રે ના માટે 'ધુરોપમાં બીન્તે મોગ્યા ઉભો કરો' બીન્તે મેરચો ઉભો કરો'ની બાગો પોકારતા દને ? ને કે ખરી ગીતે જોતા મોગ્યા તો ચાર ચાગ ઉભા છે । જના એમને અગર નદિ હોય કે નવો મેરચો ઉભો કરવો તે માચરો ઉભો કરવા જેવું વિકટ કાર્ય છે પણુ દવે તો શિઆળે આપોઆપ બીજા મેરચાનું કામ બગાડી લેશે । રટાનદીન

પણ હવે બીજા મેરચા માટે અધિરૂઢ નહિ રાખે કારણ કે સ્ટાનલીનગ્રેડના રક્ષકોએ એવો બહાદુરીપૂર્વક એ નગરનો બચાવ કર્યો છે કે જગતની લાક્ષણિકતા ઇતિહાસમાં રશિયનોની વીરતા અમર અકાંઠ ગણ છે.

અરે ખુદ અમેરિકાના પ્રમુખ રૂઝવેલ્ટ અને તેમના પતિની સહીએ સાથેના સંદેશો રશિયનોની વીરતાના સર્ટિફિકેટ તરીકે વૈશિષ્ટ્યથી મોઝા પહોંચી ગયો છે અને અત્યુ વરસની આખર સુધીમાં તે એ સંદેશ પર અમેરિકાના દસ લાખ માણસોની સહી થાતી છે તથા કહો હવે દસ દસ લાખ માણસ સાબરોળી સંદેશો મોકલે બહાદુરનું સર્ટિફિકેટ મોકલે પછી બીજા મેરચાની જરૂર ક્યા રહી? દસ દસ લાખ માણસોની સહી થાય અને દમ લાખ સૈનિકો જેટલું ભૌતિક નહિ પણ નૈતિક બળ તે સાપ હુ ગણાયને? બસ હવે તે દીમાસોકો એ સંદેશને માદળાયામાં મળાવીને ગામા પારવે એટલીજ વાર હ'.

એમેરીએ જોયું કે દિલ વિષયુ ક્રિસીસ રોનુ દષ્ટિ મિત્ર અમેરિકાને સમજાવવામાં હેટવાળાઓ નિષ્ફળ નિવડે છે તેથી હવે ફેટા-પાથડીયાએ તે મોકલ્યા છે-મોકતાઇ ત્યા છે એક ફેટાવાળો બાજપાઇ તે અમેરિકાની દવા ખમને જાણે ટાકા ભેત જેના થઇ ગયા તેથી ફેટા-પાથડી ને ખેસ જમ વાગા સાજ નીયાઓનો એક વરધેડો અમેરિકામાં ત જેતરમાં ત્યા ૥ થઇ રહ્યો છે સર રાખરમાં મુઝાલીવર એમાં વરના બાથ બનવાના છે ને મદ મદ ઝરૂરતાઇ વગેરે સાથે જનાના ડ ન ગાને માના બેગમ શાહનશાહ પણ જવાન છે જો હી ખામને અને સરા શુકન જોમને નીકળી

અને વચ્ચે કંઈ કાણી મિનડી આડી નહિ જિનરે તે જરૂર એ વ થોડો સફળ થશે! અને કેમ ન સફળ થય એમેરીના આશિર્વાદ પણ એમની સાથેજ દશેને? આતો શુદ્ધ દિલી સરકારના મડપની વાન પણ પેતા ડો મુજેવ પગદોમાં પોતાની દિલ્લ મહાસભાનુ ડોન વજાડવાને નેકોના કાન ઉવડવા એક પ્રતિનિધિ મડમ મોકલવાના છે આમ છે તે પછી લીમ થા મારે બાકી રહી જાય? લીમ પણ એક શુભેચ્છ મડમ પ દોમાં મોકલવાને ધરાશે તાખ્યો છે.

આની રીતે જુઠા જુઠા ત્રણ ત્રણ અખા ડાઓ પરદોમાં જુઠા જુઠા જાને પોતાની શક્તિ વેડી નાખે અને સીમેટન ખાસર પર હજુતુ લીપણ કરી આવે તેના કરતા એ બધાય કસાવતા હમરતબ જોનું એક સરકસ બતાવી જગતને પોતાની શક્તિનો પરચો બતાવી વસ કરી આવે તે કેમ?

છતા ધીએ લુખુ કોણ ખાય? એક યુજગતી કાપી ની કહેવન છે આજે એ ઉપ રથી એક બીજા કહેવન ઉપજની તાકાય કે 'જો ધેણ બૂખે કણ મરે?' આજે ધણાય ગરીબોના હાથમાં રૂપિયા કે રૂપિયાની નોટ હેય છતા પરચુરણને અજાવે જૂને મરતુ પડે છે? કુખલદાર પ્રથમ સનાસજ એ કરે છે કે પરચુરણ છે? જો પ ચુરણ ન હોય તે ત માલ અ પનો નથી મતનમ કે આજે રૂપિયા કરતા પરચુરણનું મદતવ વધી ગયું છે અને તે થોપક માણસોની અડોડાનુંજ પરચુરણ છે જેમ પેમાદાર નેમએ ખાડ ધારવેટ અનાજ, સણ આગપેગી વગેરેના સમજે કરીને ગરીબોને વલખા મારતા કરી દીધા

દના, તેમ અમુક માણસોએ પરચુરણનો કષ્ટ પરી-
કરીને ખીલ્યોને પરચુરણ વગર ટળવળતા
કરી લીધા છે આપણા લોકોની આની સ્વાર્થી
સંધરાજી કષ્ટે અટકશે ?

આભાર

જે જે પત્રકાર મિત્રોએ તથા સંસ્થાઓએ
મારી માતાના અવસાન બાદ નોંધ લીધી છે
અને આમાર જે જે લેખક તથા કવિમિત્રો
અને કારવાના વાચકોએ મારી માતાના
અવસાન બદન દિવસોની દર્શાવી મારી ઉપર
દિનાસ પત્રો લખ્યા છે તે સર્વનો ખરા અત
કરજી પૂર્વક આભાર માનું છું

—મીકા—

દિલગીરીની નોંધ

અમને જણાવના બિદલ દિનગીરી માથે છે
કે બાઈબલ 'હુમફ' અંકનાડિકના ત ત્રી સૈમ
મોદમ સદમને ધોત્રાલ થયા છે (ઈલા)
મહમ બૂતપૂર્વ 'વફાદાર' અંકનાડિકના પથ
ત ત્રી દના એમના ગુજરી જવાથી મુસ્લિમ-
ગુજરાતે એક ખામેશ ત ત્રી ગુમાવ્યો છે મહમ
ધાધલ ધરપથ વગર ખામેશ કાપ કાપામા
માનનારા દના મહમ પોતાની પાછળ વિશાળ
કુટુંબ છોડી ગયા છે ખુદ મહમને મરીકે
રહેમત કરે અને તેમના કુટુંબને સમ્રે જમીલ
અમા કુત્રે ! આમીન —ત ત્રી

'ગીવ એન્ડ ટેક' સ્ટોર્સ

થો ક બ બર . ઝરત

== એટલે ==

લેઊટેટ ડીઝાઈન્સનાં

- સુટીંગ્સ—શરટીંગ્સ
- લેડીઝ ડ્રેસ ફેબરીકસ
- ફેન્સી કાપડ

ખરીદવાની ભરોસાપાત્ર દુકાન

નોટ-અંગત વચનના સવાળ પુછી સમય બચાવશે નવી ફતાવાના જવાબ મટિ દીધીલવાળુ કવર
મોખવધુ તેમજ કવર પર પુરેપુ સરવાળુ લખજ

સનાતન-અહીં વ્યારામા એ મરિજા છે તે
વેકા ૧ મા પાચે વખત નમાઝ થાય છે અને
તે મરિજાદ જુમ્મા મરિજાદના નામથી ઓગ
ખાય છે ત્યા કકત જુમ્માની નમાઝ પદના
માટે જાણ છે માટે તેવી સૂતતમા જ્યા દિવ
સમા એક વખત પણ અજાન થતી નથી,
દીવસમા એક પણ માણસ નમાઝ પદના માટે
જતો નથી, તો એ મરિજાદમા જુમ્માની નમાઝ
પદના જવાબ કે કેમ ? અને ગામમાજ મહેા
દનામા એક મરિજાદ છે જ્યા પાચે વખત
નમાઝ થાય છે અને નમાઝ પદના માટે
મુકતદીઓ પણ આવે છે ત્યા આ મરિજાદમા
જુમ્માની નમાઝ પદની કે જ્યા દિવસમા એક
વખત પણ અજાન થતી ન હોય ત્યા પદની

જનાખ ને મરિજાદ મ્હોની હોય જો
જેમા હોકા વધુ સમાધ રહે તેમા એક મ્હોની
જમાઅતથી નમાઝ પદા નોખએ અને જોજ
શરીઅત લી કમ્જા છે અને એમાજ મુસનમા
તેનો મ્હોટો લાજ સમાધના છે, પરંતુ નાલ
તેશકી થતી ન નોખએ જે મતરેર પડે તો
પારાફરતી બને મરિજાદમા જુમ્માની નમાઝ
પદનામા આવે અને હાથી મઝદબ પ્રમલો
શરે અને મરના ગિવાય તોના મામનમા

જુમ્માની નમાઝ થતી નથી (ફરેં મુખતાર,
ધમદાફલ ફતાવા) એ વિષે વધુ ખુનસી દરકાર
હોવ તો શુજ્જાતી ફતાવા આરેફિયક અશરશી
યકમા વિતન જોમ નેશો

શુવાલ-મારા મનમા બહુજ ખરાબ વિચારો
આવે છે અને તે વિચારો એકના બધા ખરાબ
તાય છે કે ધણી વખતે કુકમા દાખન થઇ
જાય છે આના વિચારોથી હું મ્હોજા દિતગીર
૧૦ હું મહુરમાની કરીને કોઇ એવી ચીજ
પદનારી અથવા અમન કરવાની બનાવો, કે
જેથી મારા મનમા કદી પણ ખરાબ વિચારો
આવે નહિ નમાઝમા પણ આવાજ વિચારો
આવ્યા કરે છે અને ઘણી વખતે નમાઝ
તોડીને બીજી-ત્રીજી વખતે પદવી પડે છે
અને ૨ બુજા વહેમી છુ માટે એવી માઇ
નીજ બતાવા કે જેથી માઝ દિલ પાક માઝ
થઇ જાય અને માઇ પાઝ ખરાબ વિચારો
આવે નહિ

જવાબ-ખુદાપાક ઉપર પુરે બરોસો
રાખો અને એવા વહેમી ખાતોથી ડરો નહિ,
શુદ્ધાઓથી બચો વધુ પ્રમાણુમા ઇસ્તિશાર
પાયા કરો રિયતી કમઝોરીને લઇ ખરાબ
અથવા અને મઝલત ચેદા થાય છે માટે કોઇ

સાગ હકામતી બીમારીનો હવાજ પશુ કરશે
ધન્યાનનાં હ જાહેર અને જાનેનું કુસ્ત
યદ જશે

સવાલ-વરસાદ ધણોજ વરસતો હોય અને
તે બધ રહેવાની આશા ન હોય તે વખતે
પસીન શરૂ પડી અને દરેક મોમી ઉપર
સાન વખતે ધણા નિમાજ પડી અજાન દેવી
એનો સજીવ કષ્ટ કિતાબથી છે તેનો ખુલાસો
લખી જણાવશે

જવાબ-વરસાદ ધણોજ થતો હોય અને
બધ ન પડે જેથી નુકસાન થતું હોય તે
તે બધ પડવા માટે કુઆ કરવી જોઈએ
સહીદ છુપારીમાં છે કે હજરત (સતન)ના મુખ
રક જમાનામાં એક વેળા બીલકુલ વરસાદ થયો
ન હતો અને વરસાદની જરૂર હતી તો જુઝમાં
ના દીસે હજ ત (સતન) ખુલ્લો પડી રહ્યા
હતા, તો એક સલામી (રહી)એ અરજ કરી
કે વરસાદની ધણી જરૂર છે માટે આપ કુઆ
કરમાલે હારે આપની કુઆથી વરસાદ ધણોજ
વરસશે અને બે પણી પાણી થઈ ગયું ત્યારે
બીજી જુઝમાંના દિસે ખુલ્લા વખતે તેજ
સહબી (દી)એ અજ કરી કે સરકાર હવે
વરસાદ બધ પડવાની કુઆ કરો, કારણ કે
વરસાદ ધણોજ થયો છે, ત્યારે-આપે વરસાદ
બધ પડવાની કુઆ ગાગી તો વરસાદ બધ
પડી ગયો માટે એવી હાલતમાં લોકો નગજ
બધ ખુદની જગ્યામાં કુઆ ગુજરે કે વરસાદ
બધ પડી ગયો, અને એ સમયે ઇ-દી
નમાઝ બાદ પાસીન શરૂ પડે તે દરેક
મોમી ઉપર અજાન આપવી કાંઈ માત્ર
કિતાબની મહત્ત્વ રિવાજ વિશે અમાની
બાબમાં નથી

સવાલ-કિતાબથી સામીન છે કે મેયનને
કબરમાં દફનાવ્યા પછી તેનો હિસાબ લેવાય

છે ખુદ કંઈ માથુસ ધરમા એ દિસ નથી
મરેવી હાલતમાં રહે છે અને ત્રીજે દિવસે
બાથુ થતા તો કબરમાં દફનારો તે તેના
હિસાબ કલમાં ચરી કે ધ મા થતા હશે ?

જવાબ-આ વાન સહીદ હદીસોથી સાબિત
છે કે કબ્રમાં મુરદને સવાલ કરવામાં આવે
છે અને જે માથુસ દરિયામાં મરે છે તેને
દરિયામાં સવાન કરામાં આવે છે અને જે
જમતમાં અથવા કોઈ પશુ જગ્યાએ ખુદી
પર મરે છે અને દફન કરવામાં આવ્યો ન
હોય તો તેને ત્યાજ સવાલ કરવામાં આવે છે
સહીદ છુપારી શા'ફની હદીસ છે કે બની
દસરાઇલમાંથી એક માથુસે ખુદનો ખીંખા
પોતાની ઔલદને વસીયત કરી હતી કે હું
જ્યારે મરી જાઉં તો મને બાળાને મરી
ગયાનો અમક લાગ દરિયામાં નાખવો અને
અમક લાગ ઉઠાવો દેવો તો જ્યારે તે માથુસ
મરી ગયો તો તેની ઔલદે તેની વસીયત
મમાણે એમજ કહ્યું ત્યારે અનાદપાક પોતાના
હુકમથી તેની રાખ ભેગી કરાવી અને તેનાથી
સવાલ પૂછવામાં આવ્યા મતલબ કે અલહ
પાક કાંદેરે મુતબક છે બધા જગ્યાએ
સવાલ કરતા પર તાકીન ધનાર છે
માટે એ જાનામાં લખી બદલ કરી અને
ઉપરથી ઉતરુ કાંઈ બધુ લાલ કારક નથી
પરતુ એટલે અકાદો જરૂર નાખવો જોઈએ કે
મુરદને સવાન-જવાબ જરૂર થાય છે જેખ
જલલુદીન સખી (રહી)એ પોતાની કિતાબ
'શુદ્ધસુદુર'માં એ વિષે ધણી વિગતથી
વિવેચન કર્યું છે જેનો હુકમ આ જરૂરી
ખુલાસો લખવામાં આવ્યો છે

સવાલ-સગદએ તિલાવત કેવી રીતે કરવો
અને તેનો શું હુકમ છે જરૂરી છે કે નહીં

અને કેમ કરેલાં જોઈએ ? એ બાબતનો હુકમ લખી જણાવેલો.

જવાબ-પુર્ણાન શરીરમાં ૧૪, આયુષ્ય છે તેના પદ્ધતી અને સાબળાઈથી સર્જદ્યે તિનાવત વાગિય થય છે જો પદનાર એક-૨ આપતને એકજ જગ્યાએ વારવાર પડે તો છેવટમાં એકજ સર્જદ્યે વાગિય થયે અને આયત બદલમે તે બાજે સર્જદ્યે લાગુ પડમે અને આયત એકજ પડમે અને જગ્યા બદલમે રહેતો તો એટલી જગ્યા બદલી દેતો તેટલો સર્જદ્ય કરવા પડશે નમાઝમાં કમ મયે આપને સર્જદ્ય પડી દેતો તો હમણા અને સુકતદીઓ પર સર્જદ્યે તિનાવત વાગિય થશે સુકતદીના પદ્ધતી કાઠ પર વાગિય ચના નહીં નમાઝમાં કે નમાઝ બદલ - એ વાગિયને અહા કેનુ મરી છે તકેવી

સુલ્હેગાર મયે ઉભા રહી તકબીર કહેના સર્જદ્યે અહા કરે અને તકબીર સહીન સર્જદ્યથી ઉંઘાય કાનો મુધી ઉઘળ્યા પછર અને અત્તલીન અને સનામ વગર કિન્ના તરફ સર્જદ્યે કરે તેમજ વઝુ સહીન સર્જદ્યે તિનાવત કરેલા જ રી છે તુરન અહા કરેલા બેહતર છે થોડીવાર પછી કરવાથી વાધો નથી પરંતુ વધારે વાર લગા રી મકરુદ છે તેમજ પડતી વેળા આપને સર્જદ્યની તિનાવત ન કરવી મકરુદ છે બીજા વેળા પર વાગિય ન થાય તે જગ્યાસથી તિનાવત કરનાર આપને સર્જદ્યને ધીમે દિલમાં પડી શકે છે એ વસ્તુક અગર કે હ બાબત પુઠી દરમર હોય તો લખી જણાવશે બાકી રહેલી સુરતનો પછુ વિગતવાર જવાબ લખી મોકલનામ આપશે. (બંદરે દિવાવદ)

ઉત્તરે.

સહકાર આપો.

સુસ્વિમ બાળકોમાં કેળવણીનો પ્રચાર કરતું

— અને —

સામાજિક શિક્ષણ આપતું સુસ્વિમ બાળકોનું

એકજ - અને - પ્રથમ

બાળ માગિક—

“ ઓ-લા-દ ”

ના આહક બનો—

સર અવમરે બાળકોને જો આપો

અને એને આહક બનાવો—

આપના ધધાની વલેર બબર આપો

વાર્ષિક લવાજમ—

દિન ૩૧ ૨, દેશાવર ૭૧ ૫. બર્મા ૩૧ ૫

આપને લખો—

આલોદ બાળ માગિક

જુમા મરિજદ

નાજકોટ

“એક વેળ એક પાણ્ય ગરૈયા મારે ત્યા
આપી ચરથો અને ફાગી ગઝરો મલાળાવા
લાગ્યો જવારે તેણે ગાણું બધ કયું તે મે
તેને કયું “જ્ઞાનસાદન કાષ્ટ ઉર્ફે ગઝન તો
સહાવાવો” જવાબમાં તેણે કહ્યું, ઉર્ફે ગઝન
તો આનસની નથી હા, તમે ન્ને લખી આપો
તો બુદી ગણેખાની થશે હું તેને યાદ કરી
વધશ” આ ઉપરથી મે તેને નાંચે મુજબની
ગઝન લખી આપી

“જનરે ઉસ કાપરસે ઉર્ફત હો ના”,
પારસાઈ પર કયામત હો નહ
યારને તોડીર બેજ યુક તય
નિકે બદલાનેથી ચુરત હા મ.”

આનસદમે ગઝત ખીચામા મેરરી લીધી
અને દુઆઓ દેતા વિશાવ થયા. હએક ગવીના
બદ વળી ખાણ તે આનસાદન મારે ત્યા
પધવાં, મે તેમને પૂચ્યું, “કહો આનસદન
કેમ હો ! જવાબમાં તેણે માન હકમા દુઆઓ
દેતા મ્યું ‘આપની ગઝન વડે તો હું ખૂબ
ખુશ કમાયો’ મે નવાઈથી પૂછ્યું, “યુ તે
ગઝન તમને હજીયે યાદ છે?” આનસદન
જોવા “એહ, માની રૂં ગોમા પૂગાનુ
શુ હોય” મે “કયું જન્મસક શાસો અને
પણ?” આનસદમે જનદીથી ચોતાની નિનાર
ખરે મદારી અને નીચે મુજબ ગા માધ્યુ

“જનરે ઉસ કાપરસે મોખત હો ના
પાગનાઈવી હો નીયા, એજ કયામતજી હો નીયા,
યાન અમોકો પોટુ બેજ દીયા બરા મેરખાની,
જો કિત હમારા વલેકો ખમગત હો નીયા”

આનસાદનની આની સુધર રમરખરામિ
પર ખૂશ થઈ મે તેમને પાનલીનુ ધનામ
આપ્યું અને દલે પછી ગઝનથી બકરીને
કાષ્ટ પણ ગરૈયાથી કસ ધને દારો 1 રોપવાની
તોળા કરી લીધી” (પરનાજે લકાનમ થી)

ઉપરની ગમકદાળી ઉર્ફના મજાર દારવ
સેબક “હાજી લકવક” લુ કરી છે પર
આપણે ત્યાના ગરૈયા પણ એ આનસદનોથી
ઉતરે તેમ નથી અર્દાના ગરૈયાઓ નવાં ગરૈયા
નથી હોતા, શાહર પણ હોય છે માર્દર પણ
એના કે ઉસ્તા ‘રઝીર’ યા ‘ગાલિખ’ની ગઝ-
લની પણ ધરાવતું કરી મારો મખના તરીકે
‘ગાલિખ’ની પેની મજાર પકિત

“આગ હંમ ધએ લગી,

અયરસી કે ન્ને થા જલ ગયા”

મે અમારા એક ગરૈયા સાહેબ નીચે મુજબ
જાતા હતા જે મે મારા સા 11 કાને સંભાળ્યું જે
“આગ હંમ પદમે લગી

અયરસી કે લુતા જલ ગયા”

મે ગરૈયા સાહેબ જ્યારે તાન પર તાન
વધ પસરા આપી વારવાર ગતા રતા કે
લુતા જમ ગયા, હારે લુતા જમ ગયા

કે જીવના જલ ગયા" તે ભારથી થૂપ રહેવાયું નહિ એટલે એ તેમને અસલ્ય હજારત "જો થા" પાદ દેવાયું પણ તેઓ મારા જોવા સમીપના ડોળાનું સજાળી સુધરે કરે તે એમને માયક કાણ કહે? સાચા કે મજનિ સમા એમણે અડધા કલાક લગી "જીવ" ગયાએ જ્યા અને સ્થાનનારાઓ એ જીવ ની ધૂનમાં મજન યજ ડોળતા રહ્યા અર્થી તે ધણાએ ઉગ્ર દેના ધરનાર તેમણે કરી નાખી છ પરંતુ કેટલાક ગરેવાઓ નરી ધરનાહયા ન ધરાત સારા સરી મજલ માછા પરભારી પોતના ખતે જમા કરાવે છે મૂળ મજલકારના તખ્તસૂતન દેકાણે પોતાનું નામ સિતલયા મોડવા તેઓ સગોતકાર સયે મજલકાર પણ જની એસે છે આતમ અક ગરેવા થી શૈખચંદનીની રમુજ મજની પોતની નામે મેહરિસમા મળને નામ, અને હામ કમીઈ રજાનુ માં જાણુવામા આશુ છે આ કામ તેઓ થી 'આસિમ' પાસેથી શીખ્યા છે મા અફિમે તેમને શીખવ્યું છે, તેના મને સમજ પાતી નથી ગમે તેમ હોય રહે 'આસિમ'નો અનુભવ જરા પાતમા તાજ તેા અસ

કાઠીઆરાડી "અદાલત" મા જતાગ તરનુમ બી એ (એતન) નામના એક નવા મજલકારે (1) મજલ સખી છે એ મજલ દેવી છે તે વાત હોડી દઈએ તેા પણ એ મજલ કોની છે? એ વતનો મા દિલ્લચાથી હકતો નરી મજલનો પહેનો ગેઅર તેા સીધા મહાર્કન ઇકનાવનો છે અણુ દરેક અબવાસી એલી ઉઘી બેસક 'અદાલત'ના અપદ છ રવાનુ રવાન હાડુ જોઇએ પરંતુ તે શું છે જા ના વિજવામા, શાકારોમાં સયે નરિજ

"અદાલત"વાળા મરી આ દેકાર પછી જોઇએ કેવો અદલ છન્સાક કરે છે? અને વાઇ 'તરનુમ' પણ તાર ન ખાત એ દેવી જા સમી હમીગ'નો સીકાર કરે એદકુમ મજ છુ તેઓને સખાનો જાખજ હોય તેા તેઓ 'આમિમ'નું અનુદરન કી નિવાય છુ લખી યા છે મૂળ વાત એટલી કે તનેમા તેન' હોડુ જોઇએ

મેણી ના હજા નિમધકાર મજલન દસન યોધી (તેઓ થી ડરે નદિ હું તેમના આસ બે નહિ એવુ) ઈ નો પવત્રામ આપમા લખે છે કે 'ઇ ઉગ્રવાથી કોઇને કંઇ મળતું હાય એવા એક પણ દાખના મન જરૂર નથી અને પછુરથી તેા બેગી રજે છે" વળી થોડક આગળ સ્પીન તેઓ લખે છે કે "પહેલા દેન હુ કોઇ હોડકરી સમજતો હતો પણ અદના થોડી જે નાં છ એન હોડકરી કેમ ક'ના"

(મેણી ત ૧૦-૪૦ ૫૬ અક)

મી યોધી આ દીલ વચ્ચ પછી મુમલમ નામે 'કાઈ મળતુ ન હોય' અરી દદ ઉગ્રવાતુ માડી વળી (દેને વિસે) નરથી પ છીને મેહાઓ મળવતા યજ જણુ જોઇએ અર્થી મારી બખાનય છે કેમકે રિદમાની રિસિમ લણુગિન ખતુ નિ । કે રવાના આ એક આગાહ ગુરખો છે ખીનકુન મીનિક! ઘોડા વરસો પર ધરના થી વીનાસગામે કિ મરો પાણી, રવાજ મળવ વવા જતાવેસા દામીયા જેવા અસરકારક પરંતુ શી યોધીની આ સવાદ મુસલમાનો માત્રો કે કેમ? એ એક શકરપર ખીન છે, કેમકે ઇ ઉગ્રવામા તેમને ધણુ ધણુ મળે છે ખત ઇ ઉગ્રવામાથીય ધણીવાર તેમને પરણવાનુ પણ મળે છે શી, યોધીન જોઇત હોય

તા તેઓ પોતાનો જ દાખનો લે. ફેટકેટલીવાર તેમણે ઇશ ઉગ્રવીને ઇંદી અને એવો મેળાવી છે પરંપરા પહેલા અને પરંપરા પછી તેઓ ખતી કંતી ધરને દહાડે “સુસરાવ” જતા હતા અને ત્યાંથી ચેટ અને ખીસ્સાનો ખાડો પુરી લાવતા હતા તે શુ જૂની ગયા કા!

ધરને છાકરી સમજવાની તેમની મનોદશા, ઇકબાલી વાણીમા કહીએ તો “આધુનિક લેખકના દિમાગ પર સ્ત્રી સવાર છે” નું સંદર ઉદદરણ પુર પાડે છે, એથી વધુ કહેતા મને એજ લાગે છે!

ઈદ વિષેના તેમના ઉપથા જાનને ટ્રિટિબિ કુ વાની ધર્મશ્રુત મુરિનગો તેમને હિં નિયાજ ફતલપુરીની ગુન્ગરાતી આગતિ તરીકે કબ્બલતા જાય તો નવાઇ નહિ પણ મારે એ અગળ્યા ચીને ઉતરણુ ન જોઈએ

મુરતના મુરિસમ વિધાર્થીઓનું ચાતુ સાનતુ વાર્ગિક પ્રકાશન “ધ ફેસન્ટ” એક મિત્ર મને જ્ઞાના માટે આપી ગયા છે એની કિ મતની એના કદ સાથે ત્રિશશી ટરી જ્ઞેતા આ મોઘવારીમા તેમણે ‘ગઝલ’ કથો કે એમ સદા યોતી દેવાયુ પણ મ્હારા આ પહેલીવારના ‘ગઝલ’ શબ્દનો અર્થ તેમની સાદસિકતાની પ્રસન્ના તરીકે તેઓ મળે કેમકે મારે બીજાવાર પણ ‘ગઝલ’ ર્યો છે એમ લાચારીએ કહેવુ પડે છે આ બીજા વારના ‘ગઝલ’નો અર્થ ‘ગુ’મ’ સમજવાનો છે અને એ જુદામ ગુન્ગરાતી વિભાગના તત્તરી ભાષ ‘એપુ’ કરેનો છે આ જુ મનુ ગ્રપ- ‘ગીકચ એટલે જનામ ‘એપુદ’નું “પરિચય-પરિચય-પરખ, ગૃધકરણ” ગમય અને કાગળ નો એ વધુ પડતો વ્યય ફેરકે રચે તે “મોડુ નાનું ને નાક મોડુ”ની ચેડે લેખ કરતા પરિચય લાગે કરીન તેમણે કથો છે વળી ભાષાશ્રુતિની બીજાઓને નસોદન કરના

એ ભાષ ‘નવચેતન’ અને બીજા માસિકામા લખતા હોવા છતાં પોતાના લેખમા “કામ્યા, પાછા, ઘડી, વાદસા, રૂપાવા, જેવા અશુદ્ધ શબ્દો છે એ શુ કહેવાય? મારે આટલુ જ કહેવાનું છે એમ નથી, પણ હું વધુ કહીશ તો વિધાર્થી મિત્રો પર મે ‘ગઝલ’ કથો લેખાને માટે આટલુ જ બસ

“નવચેતન”ના ઓક્ટોબર અકમા એક નવલિકા છપાઈ છે એ નવલિકાનું નામ છે “ખટાક-ખટાક” નવા વિષયા અને ના તળ ગુસોની ગોધખોગ સાથે નવા નવા મથા બાઓ ગોધવામા, આપણો લેખક વર્ગ કેટલી જલ્મત લઇ રલો છે, અને તેની રસિકતા કઈ તરફ પસંદગી રહી છે-તે આવા નવન નામોથી સંકોળે જાણી રાકાય છે હુ ધાર છુ કે હવે પછી તે લેખકની વાર્તાનું નામ હશે “ખટાક, ખટાક” એના પછી આવશે ટાક, ટાક, પછી વળી ટાક, ટાક, અને એ ક્ષણે પુરા થતા કોઇ વળી બીજા દબ “આવ, આવ” જાન, જાન, ખાન, ખાવ, વગેરે

‘કારવા’ સબધ ચાનુ વર્ષના પહેલા અકમા જે બપોન કરવામા આની હતી તે તરફ ઝાનું લઈ દેવાયુ નથી બ્રહ્મદેશનો બ્યવદાગ જામ થના અને પગદેશોનો બ્યવદાગ કપાના ‘કારવા’ને દમ્ત ગુન્ગરાત પરજ નજવાનું રહ્યું છે કાગળોની અનદદ મોઘવારીને લીધે ખપ પુરાતાજ અંકો કાઢીએ છીએ જેથી છુટક કોપી ખરીદનારાઓને જેના બે માસમા અમારે નિરાશ કરવા પડ્યા છે તો છુટક કોપી ખરીદનારાઓને વિનનિ છે કે વરસ દિવસનુ વ્યવજમ ભરી કાવગના માદક બની જાય અને કારવાના વાગકો તથા દમદર્દ મિત્રોને બનામથુ છે કે તેઓ આદેશ વધારવાની કોશિશ કરી ચાનુ મોઘવારીમા દષ્ટી રહેના જેટલા ‘કારવા’ના પગ મળજ્યુન કરે —તત્રી

સુદતાના ચાંદ બીબી

૧૫૫૭ "મઝાક" (૧૪ જુલૈ)

સુદતાના ચાંદબીબી, હુસૈન નિઝામ શાહની પુત્રી થાય ચાંદબીબીનું લગ્ન સુદતાન અદિલશાહ જોડે નક્કી થયું અને અદિલશાહની ખુદેન સુતાના દરિયાતુ લગ્ન નિઝામ શાહના પુત્ર મુરતુઝા જોડે નક્કી થયું આ પ્રમુખે નિઝામ અને અદિલશાહને સગપણ થયું, નિઝામશાહે ચાંદબીબીના જુદજુદ તરીકે જોવાપુર આપ્યું લગ્ન વખતે અહમદનગર અને બીબા પૂરને ધણીજ શણગારવામા આવ્યા હતા ચાંદબીબીએ બીબાપુરની રૌનક વધારી ભારે દરિયાએ અહમદનગર રી રૌનક વધારી

અહમદનગરના સુતાન દુસૈ નિઝામ શાહને અને અહીનશાહને આ સગપણ થયા પહેલા ધણીજ દુસૈનાવટ હતી આદિનશાહ દિ ૯૬૭ ઈ ૧૫૬૦ મા અહમદનગર હતી નિઝામશાહને હરાવ્યો હતો બીજા બાજુ આદિનશાહે પોતાની પડેની અંબરતની દિન્દરી જમાનબીબીની શાદી જોનકોડાના સુતાન કુતુબશાહ જોડે કરીને પોતાની તરફથી લખ લીધો એટલે નિઝામ એકતોજ રહ્યો જેથી તે ફરીથી સામનો ન કરી શક્યે હજાહીમ કુતુબશાહે અહમદનગર અને બીબાપુરના સુતાનો વચ્ચે મેળાપ રચી તમરા નું મુજ મળી નાખ્યું

બીબાપુરનો કિતો પડેલા હજાહીમ આદિલશાહે ખતાવ્યો હતો અતી આદિનશાહને કોઇ પુત્ર ન હોનાથી પોતાના લનીજ હજાહીમને શાદી નારસ ૯ સ ૧૫૭-મા ડેન્વો બીબના સુતાન અતી બીબની એકમ તાજ બીબી જે આદિલશાહની મકેન થાય તેના મરણ

બાદ જોડે બીબના હવે તેને આદિનશાહે મગાધુ જેથી બીબના રાજ અતી બીબે થોડુ પાણુ મોકલ્યું અને ઝવેરાન મોકલ્યાજ નહીં જોડે જોડે બે ગુતાઓ પણુ પાછા મોકલ્યા આદિનશાહે તેમાથી એક ગુતામને પોતાની કાર મહેનમા બોનાવ્યો તે ગુતામે મોકો મેળવી આદિલશાહની પીડમા ખજર મારી મારી પાખ્યો બાદ તે ગુતામને પણુ પકડી મારી નાખનામા આવ્યો પછી સર્વએ મળી કમાનુદીન ફતેહદિનને વજીન ડેરવ્યો કારણકે સુતાનને લનીજે હજાહીમ નાનો હતો કમાનુદીન મુરતુઝાખાન મનનીજ ખાન વજેરેએ મળી ગેદઝાદા હજાહીમને શાદી ઉપર ખિસાડ્યો આ બાજુ મશહુર થયું કે મુનસફ કમિનખાનની દયાનાથથી સુતાન આદિલશાહનું ખૂન થયું છે પણ મમિનખાનનું જોગ નધરે હોનાથી કોઈ બીચી શકય નહિ આ બાજુ મમિનખાને રાત્રી લગામ દાયમા લીધી અને માગરાન બીબા હજાહીમશાહને તેની મજી સુતાના ચાંદબીબીને સુપ્રત કરે રાગ આવ્યો અને તેની તાતીમ માટે દેખરેખ રાખનામા અતી એમ કરતા કરતા એકે પોતાનો પગપેસ ફેં સારા કર્યા અને જમાવ પણુ સારી કાંઈ બેઠાને ફાંચે મળ્યું કયાં પછી ધીમે ધીમે કમિનખાન રેવન ઉપર જોગજોગ કરતા લાગ્યા ધણીની જાગીરો લુગી પોતાનું ગાં ભરવા માધુ, અને પછી સુતાના ચાંદબીબીથી પણુ ખુ ને ખુ ની અદાવત કરતા લાગ્યો

કમિનખાનના કુમચી ધણા સરારો તેમજ રેવન ચાંદબીબી તરફ ચઇ મળે જેથી

આદમીબીએ હાજર કિશ્વરખાનને કહેવડાવ્યું કે (કે જે વકીલ કમાલખાનનો પુત્ર હતો) "શ્ચા નમે મર્દ થઇ ચુકીએ પહેરી બેઠા છોકાએ એક ઝુમ્મી કામિલખાનથી કરા છે. બદનો લેવા તૈયાર થાવ નહિ તો હું આ ચુકીઓ મોકલુ છુ તે પહેરી ત્યો" આ વાત સાલગતજ તેને મર ચલ્ય અને બદનો લેવા તૈયાર થયા લશ્કર ભેળુ કરી કિશ્વરખાન લાન મહેલમા કામિલખાન ન્યા દગબાજ ભરીને ખેડો હતો ત્યા ઘુસી ગયો એને આવતો જોઇ કામિલખાન દરગાર છોડી પલાયન થઇ ગયો અને ધુપા રસ્તે થઈ પોતાને મકાને ચાલ્યો ગયો આ બાબત તપાસ કરતા મહેલમા માલુમ ન પડતી કિશ્વરખાન લશ્કર લઇ તેના મકાને પહોંચ્યો પોતાના મકાન તરફ લશ્કર આપતુ જોઇ કામિલખાન અહ મદનગર તરફ નાસી છૂટ્યો પણ તેને કિશ્વરખાનના લશ્કરે રસ્તામા પકડી પાડ્યો અને લા તે એકથો લડી મરણ પામ્યો એણે પોતાની હુદમત બે મહીના અને વીસ દિવસ જોગ-જુનમથી કરી બાદ પાચ હ જણાની મીટી મ મળી કે હવે કામિલખાન ની જગ્યાએ ટાને મૂકવો? આ બેચનાણુમા સર્વે અદર અદર લડી પડ્યા છે તે પોતાના જોગ્યાજ અફઝા ખાન કાયમ રહ્યો હવે તમામ હુદમત કિશ્વરખાનની પાસેજ હતી, અઝગખાનની જોડે મળીનેજ એ મામ કરતો હતો

બીજા બાબત મુરતુઝા નિઝામશાહ અને કુતુબશાહ બીઝનપુર માટે ગીટ માડીનેજ બેઠા હતા બન્નેએ બીઝનપુર ઉપર ચડાઇ કરી અફઝનખાને અને કિશ્વરખાને મળી બન્નેને દરબ્યા લશ્કરને ને મા. લડાઇમા મળ્યો હતો તે મલ કિશ્વરખાને પોતાના હુદમથી બીઝનપુર

મગાવી લીધો, જેથી લશ્કરે એક કાગળ આદ-બીમી સુલતાનાને લખ્યો કે "હવે અમે કિશ્વરખાનથી નારાજ છીએ માટે બકાપુરના સુમા મુરતુઝાખાનને બોનાનીને નાયબ બનાવો" આદ બીમીએ તે પ્રમાણે કહ્યું મુરતુઝાખાનને બીઝનપુર બેલાવ્યો, કિશ્વરખાનને આ ખબર પડતાજ તેને પકડી મરાની નાખ્યો આ બાબત આદ-બીમી સલ્તનતની લગામ પોતાના હાથમા કરના માગતી હતી ત્યારે બીજા બાબત કિશ્વરખાન બાબતો હતો કે રાજની લગામ આદમીબી પાસે જશે તે આપણે હાજર કામના ગ્હીશુ નહી તેથી કિશ્વરખાને હુકમ આપ્યો કે રાજમહેલ ખાલી કરી આપો આદમીબીએ ખાલી કરા ઇન્કાર કર્યો, જેથી દાસીઓને મોકલી પકડી મગાવી અને સનારાના કેખાનામા આદમીબીને મોકલી આપી આ બાબત જ્યારે રૂપતે જાણ્યુ ત્યારે એક માતમ બરખા થઈ ગયુ સરદાર ઇ ખનાસખાન અને દૌનતખાને લશ્કર લઇ કિશ્વરખાન ઉપર હુમલો કરી નસાડી દીધો તે નાસીને અહ મદનગર ગયો લા પણ રૂપતે તેન ટકવા ન દીધો જેથી ગોનકોઝા તરફ નામે પણ રસ્તામા તેને મારી નાખવામા આવ્યો બાદ ઇખલાસખાનને વખીન બનાવવામા આવ્યો આદમીમીને સતારાના કિલામાથી ઇઝઝત સાથે બોઝનપુર લાવવામા આવી જ્યારે દીલાનર ખાનની વઝીરાત આવી ત્યારે તેણે બોઝનપુર, અહમદ નગર અને ગોનકોઝા વચ્ચે પાછો સમઘ જોડી દીધો બીઝનપુરના બાબરાજ ઇલાહીમની શાહી ગોનકોઝાના રાજ કુતુબશાહની પુત્રી આદ સુનાતાની જોડે અને ઇલાહીમ આદિનવાહની ગહેન ખદીજા સુનાતાની શાહી અહમદનગરના નાગ મુરતુઝા નિઝામશાહના

સુદતાના ચાંદ બીબી

વખનાર “ગોઝાક” (જુલસર)

સુદતાના ચાંદબીબી, હુનેન નિઝામ શાહની પુત્રી થાય ચંદબીબીનું લગન સુતાન અદિલશાહ જોડે નક્કી થયું અને અદિલશાહની ખંડેન સુતાના હદિયાતુ લગન નિઝામ શાહના પુત્ર મુરતુઝા જોડે નક્કી થયું આ પ્રમાણે નિઝામ અને આદિલશાહને સગપણ થયું. નિઝામશાહે ચાંદબીબીના જાહેર તરીકે રોવાપુર આપ્યું લગન વખતે અહમદનગર અને બીબા પુરન ધણીજ શણગારવામાં આવ્યા હતા ચાંદબીબીએ બીબાપુરની રૌનક વધારી ત્યારે હિયાએ અહમદનગરની રૌનક વધારી

અહમદનગરના સુતાન હુસૈન નિઝામ શાહને અને આદિલશાહને આ સગપણ થયા પછેના ધણીજ દુરમનાવટ હતી આદિલશાહ ૬ ૯૬૭ ૬ ૧૫૬૦ માં અહમદનગર હતી નેઝામશાહને હરાવ્યો હતો બીજા બાજુ આદિલશાહે પોતાની પહેલી ઔરતની દિવરી જમાનબીબીની શાદી મોનકોઝના સુતાન કુતુબશાહ જોડે કરીને પોતાની તરફથી લઈ લીધી એને નિઝામ એકનોજ નહોતો જેથી તે ફરીથી સામનો ન કરી શક્યો હજારીમ કુતુબશાહે અહમદનગર અને બીબાપુરના સુદતાનો વચ્ચે મેળાપ રચી તકરારું મુજબ કરી નાખ્યું

બીબાપુરનો દિવર પડેલા હજારીમ આદિલશાહે બતાવ્યો હતો અને આદિલશાહને કાંઈ પુત્ર ન હોવાથી પોતાના ભત્રીજા હજારીમને મદદી નારસ ૬ સ ૧૫૭૬માં તે બીબાના સુતાન અને બીબાની બેગમ તાજ બીબી, જે આદિલશાહની બેગમ થાય, તેના મરણ

બાદ જાહેર બીબરમા હવુ તેને આદિલશાહે મળાવ્યું જેથી બીબાના રાજ અને બીબા યોગ્ય પાણી મોકલ્યું અને ઝવેરાત મોકલ્યા નહીં જાહેર જોડે એ સુતાનો પણ પાછો મોકલ્યા આદિલશાહે તેમણી એક સુતામને પોતાની ૩૧ મહેનમાં બોલાવ્યો તે સુતામે મોમે મેળની આદિલશાહની પીઠમાં ખજાર મારી મારી નાખ્યો બાદ તે સુતામને પણ પકડી મારી નાખવામાં આવ્યો પછી સર્વેએ મળી કમાનુદીન ફતેહદિવાને વજીવ રેવ્યો ગરજો સુતાનો લાવીને હજારીમ નાનો હતો કમાનુદીન મુરતુઝાખાન મનનીજ ખાન વગેરેએ મળી મેદકાદા હજારીમને શાદી ઉપર બેસાડ્યો આ બાજુ મમુર થયું કે મુનસફ કામિનખાનની દગાનાજીથી સુતાન આદિલશાહનું ખૂન થયું છે પણ કામિનખાનનું જો વધારે હોવાથી કોઈ બોલી શક્યું નહિ આ બાજુ કામિનખાને રાત્રી લગામ લાથમાં લીધી, અને આમરાજ બીબા હજારીમશાહને તેની મજી સુતાના ચંદબીબીને સુપ્રત કરવામાં આવી અને તેની તાલીમ માટે ફેબરેબ રાખવામાં આવી એમ કરતા કરતા એને પોતાનો પત્નીસારો સારો કર્યા અને જમાવ પછી કાગી ની પોતાનો પાંચો મંગળુત કર્યા પછી ધીમે ધીમે કામિનખાન રેવન ઉપર જંગમ કરવા લાગ્યા ધણીની જાગીરો લુગી પોતાનું ન કરવા માગ્યું, અને પછી સુતાના ચંદબીબીથી પણ ખુને ખુની અદાવત કરવા લાગ્યો

કામિનખાનના કુટુંબથી ઘણા સરદારો તેમજ રેવન ચાંદબીબી તરફ ધણી ગઈ જેથી

આદમીબીએ હાજી કિશ્વરખાનને કહેવડાવ્યું કે (કે જે વકીલ કમાલખાનનો પુત્ર હતો) “શું તમે માર્દ યદ સુડીઓ પછેરી બેઠા છો કે એક ઝુમ્મી કામિલખાનથી ઠરા છો બદલો લેવા તૈયાર થાવ નહિ તો હું આ સુડીઓ મોકલુ છુ તે પછેરી ર્યો ” આ વાત સાલગળાજ તેને શર ચઢ્યું અને બદલો લેવા તૈયાર થયો લશ્કર ભેગું કરી કિશ્વરખાન લાવ મહેલમા કામિલખાન જ્યા દગ્ગાને ભરીને બેઠો હતો ત્યા ધુરી ગયો એને આપતો જોઈ કામિલખાન દગ્ગાર છોડી પનાવન યદ ગયો અને છુપા રસ્તે યદ પોતાને મકાને ચાલ્યો ગયો આ બાબત તપાસ કરતા મહેલમા માલુમ ન પડતાથી કિશ્વરખાન લશ્કર લઈ તેના મકાને પહોંચ્યો પોતાના મકાન તરફ લશ્કર આનણુ જોઈ કામિલખાન અહ મદનગર તરફ નાસી છૂટ્યો પછુ તેને કિશ્વરખાનના લશ્કરે રસ્તામા પકડી પાડ્યો અને ત્યા તે એકથો લડી મરણુ પામ્યો એણે પોતાની હુદૂમત બે મહીના અને વીસ દિવસ જ્વર-જુનમથી કરી બાદ પાચ છ જણાની મીદી મ મળી કે હવે કામિલખાનની જગ્યાએ કેને મૂકવે? આ બેચનાણુમા સર્વે ચાદર અદર લડી પડ્યા છેરે પોતાના જોગથીજ અકસ્માત ખાન કાયમ રવો હવે તમામ હુદૂમત કિશ્વરખાનની પાસેજ હતી, અકસ્મતખાનની જોડે મળીનેજ એ કામ કરતો હતો

બીજી બાબત મુરતુઝા નિઝામશાહ અને કુતુબશાહ બીજાપુર માટે મીટ માડીનેજ બેઠા હતા બન્નેએ બીજાપુર ઉપર ચડાઈ કરી અકસ્માતખાને અને કિશ્વરખાને મળી બન્નેને દરબા લશ્કરને જે માન લગાધમા મળ્યો હતો તે મત કિશ્વરખાને પોતાના હુકમથી બીજાપુર

મગાવી લીધો, જેથી લશ્કરે એક કાગળ આદ-બીમી સુલતાનાને લખ્યો કે “હવે અમે કિશ્વરખાનથી નારાજ છીએ માટે બકાપુરના સુમા મુરતુઝાખાનને બેલાસીને નાયબ બનાવો ” આદ-બીમીએ તે પ્રમાણે કહ્યું મુરતુઝાખાનને બીજા પુર બેલાવ્યો, કિશ્વરખાનને આ ખમર પડનાજ તેને પકડી મરાની નાખ્યો આ બાબત આદ-બીમી સલ્તનતની લગામ પોતાના હાથમા કરના માગતી હતી ત્યારે બીજી બાબત કિશ્વરખાન જાણતો હતો કે રાજની લગામ આદમીબી પાસે જગે તે આપણે ટાઇજ કામના ગદીશુ નહી તેથી કિશ્વરખાને હુકમ આપ્યો કે રાજમહેલ ખાલી કરી આપો આદમીબીએ ખાલી કરના ઇન્કાર કર્યો, જેથી દાસીએને મોકલી પકડી મગાવી અને સતારાના કેદખાનામા આદમીબીને મોકલી આપી આ બાબત જ્યારે રેવતે જાપયુ ત્યારે એક માતમ બરખા યદ ગયું સરદાર ઇખ્તસાખાન અને હૌસતખાને લશ્કર લઈ કિશ્વરખાન ઉપર હુમલો કરી નસાડી દીધો તે નાસીને અહમદનગર ગયો ત્યા પછુ ત્યતે તેન ટકવા ન હીરો જેથી ગોનઠોડા તરફ નારો પછુ રસ્તામા તેને મારી નાખવામા આવ્યો બાદ ઇખ્તસાખાનને નખીન બનાવવામા આવ્યો આદમીમીને સતારાના કિલ્લામાથી ઇઝઝત સાથે બીજાપુર લાવવામા આવી જ્યારે દીવાનર ખાનની વઝીરત આવી ત્યારે તેણે બીજાપુર, અહમદ નગર અને ગોલકોટા વચ્ચે પાછો સબધ જોડી દીધો બીજાપુરના બાબીરાજ ઇમાદીમની શાદી ગોનઠોડાના રાજા કુતુબશાહની પુત્રી સાદ સુલ્તાનાની જોડે અને ઇલાહીમ આદિજાહની ગણેન ખદીમ સુલ્તાનાની શાદી અહમદનગરના રાજા મુરતુઝા નિઝામશાહના

શાહઝાદા જેડે કરી આપી જેથી ફરીથી આ નણે રિયાસતો જેડે સગપણ થયુ

છાહીમ નિઝામશાહના મરણ પછી અહમદનગરમા અધાધુધી ચાલતા લાગી ત્યાના સિપેહસાનાર મળુખાને કબજે કરવાનો ધરાદો રાખ્યો પણ તે કામચાલ થયો નહી જેથી તે નાસી જઈ દિલ્હીના બાદશાહના શેહઝાદા મુરાદને અહમદનગરનો કબજો લેવા લખ્યું જેથી મુરાદ લશ્કર લઈ નીમ્ણે અદખીખી બીખપુરથી અહમદનગર ગઈ કારણકે ઇલાહીમ નિઝમશાહ પોતાનો ભાઈ થતો હતો જેથી તેના રાજની હિદાઈત અને બાદશાહની હિદાઈત માટે ચં ત્યા જઈ બાળરાજ બહ દુર નિઝામશાહને ગાદી ઉપર બેસડયો કે જેની ઉમર તે વખતે ૬ વર્ગની હતી મુગદ લશ્કર લઈને આગ્યો અને અહમદનગરને ઘેરો ધા ઘો ત્યારે નિઝામશાહનો સરદાર આહમખાન કે જે પહેલા પુનામ હતો તેણે મુરાદને મળી કીયાનો રવાજો બોની નખાવનાનો પેતરો રચ્યો પણ તેમા તે કાચો નહી મુરાદની જેડે તો આદખીખીએ સુચેહ કરી મુરાદને રવાના કર્યો, પણ નાલાયક આહમખાન ફરી કિલ્લાને તોડવાનો પ્રયત્ન કર્યો તેમા પણ તે ન કાચો જેથી કીયાની બાગી બોની નાખી અદર ઘુરચો અને ધમસાણુની લડાઈ શરૂ થઈ તેમા સુલતાના આદખીખી અને તેની ભત્રીજા બેગમ સુતાના તે ઇલાહીમ આદિનશહની પુત્રી બન્ને બહાદુરીથી લડી તેમા અહમખાન હાર્યો અને માર્યો ગયો

મુરાદ દખીખુ ફતેહ કરી ન રાક્યો અને હિ ૧૦૦૭મા ત્યા મરણ પામ્યો અકબરને

એના મરણનો ઘણો રજ થયો બાદ બીખ શાહઝાદા દાન્યાવને દક્ષીણ ફતેહ કરવા મોકલ્યો અને અકબર બાદશાહ પણ જાને લશ્કર લઈ આગ્યો અને અહમદનગરને ઘેરો ધા ઘો સુલતાના આદખીખી અને બેગમ સુલતાનાએ સામનો કર્યો ખૂબાર લડાઈ થઈ અકબર પણ અચ્ચે પામ્યો બીજા બાજુ બીખપુરના રાજા ઇલાહીમ અદિનશાહને દખાણ કરી સુચેહ કરાવી પોતાની પુત્રી સુલતાના બેગમની શાદીની વાતચીત શાહઝાદા દાન્યાવ જેડે ચનાની બન્ને તરફથી ખૂબ મબ્દૂર થયુ હા થાલતુ લગત અહમદનગરમા થયુ પણ અફસોસ એજ વર્ગમા હિ ૧૦૧૪ ઈ ૧૬૦૫મા દાન્યાવ લગત મરણ થયુ

(ઉર્દૂ ઉપરથી)

કથા પાપે-પ્રભુ ?

તાડવ જગત સર્વ નાશ ના રચાયા, મનુ હાથેજ, જેને સાપી માનવતાની ઉચ્ચ પ્રગતિ, તે પ્રભુ અશ્રક્ષત નિજ સર્જને વિસરી જગત કર્તા તણો આદેશ, બોલી રહી પ્રમગ પ્રમગ્યો સર્વનાશ જગત પર નિજ પ્રભુત્વ અર્થે, સામાજ્ય લાલસા મહુ દોરતી મ્યા પાપે, કમા વાકે પ્રભુ છે, નિર્બળ પ્રમગ્યો પરાધીન બને તુધા-પીડા કળચી વિકાગ ભારો, ને અન્ન પિના લાખો ટંગવળે ઉતરી શાની જગત ઉપર આદેશ, કાળની દુર દેકડી વા આ કથા ને ?

“આગર”

[જોનપુર]

* નવમ્બર મહાપ્રકાશ મગ નમા ૪૦૬

જગતના છાના ખૂણાની એક કહાણી—

દવાખાનું બંધ છે!

લખનાર દીદુભાઈ રાજનાણી

“નીતિ અને અનીતિ એ બંન્ને જોવાની ભાષા છે જગતના આગળ નમતુ, અને દુબળા ભોળા લોકોને દવાખાના અને નિશાવવા એજ ટકવનું સાચું તાત્ત્વ છે!”

—કાકા કાલેલકર

મગકાગી દવાખાનું હતું મોટા મોટા ઓરડા હતા ઓગ્રામાં દરદીઓની પચાગીઓ હતી આસપાસ વિશાળ કમ્પાઉન્ડ હતું કમ્પાઉન્ડમાં દાક્ટર અને કમ્પાઉન્ડરો, નર્સો અને પર્ગીઓના રહેવાના મકાન હતાં

છેતેની દવાખાનું બહુજ સુદર જામતું!

કમર ડોમીનો દીકરો બીમાર હતો તાવ નડોતો, ઉધરસ નહોતી, ફક્ત પગ પાક્યો હતો, જે પગ ઉપર કમર ડોમી અને તેના દીકરોના જીવનનો આધાર હતો તે પગથી તે ગામડામાં ફેંટી ક વા જતો ગામમાં બરફના ગેળા વેચતો છોકરો એ “કમુભાઈ! કમુભાઈ!” ફરી પેસા દઈ માથ લેતા, અને એ ધંસાથી તે પોતાનું અને પોતાની છુટ્ટી માતું ગુજરાત ચલાવતો

તેના પગ પાક્યો હતો દેરી દવા કરી, ન મટ્યો, એટલે દવાખાનામાં દવા લેવા લાગ્યો. કમર ડોમી ધીરે ધીરે કમુનો હાથ ગળીને દવાખાને દોગી જતી ત્યાં બેઝેક કલાક એટલે ખસતી કોઈ નર્સ-કમ્પાઉન્ડર દેખી જતો, અને કમુને પાટો બધાની ચાવી આપતી

પડી તો રોજનો નિયમ યજ્ઞ પડ્યો સપ્તરમ ધીર ધીરે ડગલા ભરતા, કમર ડોમી અને કમુ ચાલ્યા જતા હોય, બરફના ગેળાઓ લેવાનામાં ડોકરો આસપાસ ઘોંટાળાઈ વળેતા હોય, કમુ તેને સમજાવતો હોય, “કાલે લઈ આવીશ-હો!” સામે કોઈ જોગણીતું મગે

તો કમર ડોમી તેના સનાતનો જવાબ આપતી હોય, “હા બહેન! હા ભાઈ! આ કમુને પગે ફીક નથી તે દવાખાને બંધ છે શુ કહું? દવાખાને-લઈ જઈશ તોજ આજે આવશેને!”

આમને આમ દિવસો પિતતા ગય છે પણ કમુનો પગ મટતો નથી રોજ એક કમ્પાઉન્ડર કંઈક દવા નાખી! જટપટ પાટો બાવી ગય છે કમ્પાઉન્ડરને ઉતાવળ હોય જ ગમે તેમ હોય, પણ અપધી પાટો છોડતા બાધતા કમુથી સીરદારો નીકળી જાય છે અને કમર ડોમી આખમાં આવ્યું બાની કહે છે, “ભાઈ દવાવળા! જમ આરતે બાધતે! મારા કમુનો પગ ”

“નમારે માટે નવરા નથી આમ ચાલ્યા કરે તે ન ચાલે ” કહી કમ્પાઉન્ડર જાદી જાદી ચાલે જતો કમુ અને કમર ડોમી પાછા વળતા આસપાસ પ્રતિભાઓ ચાલી જતી હોય તેમ!

એક દિ’ કમુએ કહ્યું, “માઠી માટે દવાખાને નથી જતું! ત્યાં કોઈ ધ્યાન રેતુ નથી દાક્ટર સાહેબને નવગળા નથી તેના કામ દરનારાખાને ઉતાવળ છે આમને આમ કે’દિ આજે આવશે જ મા ”

કમુ ડોમી પટાવતા હોય તેમ બોલ્યું “અર દીકરો! તુ તે કિ ન્દાનો ગીંગનો છે કે આમ કહે છે? કાલ સપરે મટી જશે! મોટું દવાખાનું છે ઘણું માણ્યો હોય એટલે

એમજ આને !”

“ના માડી !” કમુએ આજ્ઞાવાથી કહ્યું
 “બીજા માટે ઉતાવળ નથી આપણે મટેજ
 છે મા ! આપણે ગામમા ગમજ દાકતરને
 ત્યા જઈએ તો ?”

“ત્યા પૈસા ખસે છે ભેટા ! મોટે દવા-
 ખાને મફત દવા મળે છે આપણે પૈસા કેમ
 ખચી શકીએ ?”

‘ભરેને મા ! પૈસા તો પગ સાંજે થતા
 મળી રહેશે મારે તો રામજ દાકતર પાસે
 જવું છે

બ-ને મા દીકરા રામજ દામતરને ત્યા
 જઈ ઉઠા રહ્યા રામજ દાકતર આસપાસ
 પચાસ પચાસ ઝાંઝિમા વખજીય છે ગમે તેવું
 ગજીર દદ હેય તાથે રામજ દાકતર તે મટારે
 છે રામજ દાકતરનો મનભાવ પશુ સારો
 ગરીબ અને શીમત બધની માગજીપૂર્વક દવા
 કરે તેમ મહેવાય છે કમુ અને કમર ડોસીને
 આશા છે કે તેઓ અદોથી નિરાશ નહિ જન

પશુ ત્યાય દરદીઓની અકડે દદ ! મ્યામે
 ફોસવાનો મારમ નહિ ! એક ખુજે ડોસી
 ઠેલ રહ્યા અને કમુ જમીન ઉપર ખેરે
 ધણાએ દરદીઓ આવે છે કોઇ મોદરમા કોઇ
 નિકટોરીયામા, કોઇ માનીને બધા દાકતર
 સાહેબને મળી દવા લઈ ચા ના જાય કે
 ચરમાનાગ ક-પાઉન્ડે બધાને હસી હસીને
 દવા આપે છે દાકતર બધા સાથે નિરાતે વાત
 કરે છે !

કમુ અને કમર ડોસી બેઠે દરખાયા
 અદો આવ્યા તે સાથે થયું જલ્દી પાન
 અપાશે, કોઇ ઉતાવળ કરી મુને પગ નહિ
 દુ ખવે !

દોટક કલાક બેગ દરદીઓ મડ્યા ઝોજ
 થયા, ત્યારે કમર ડોસી જરા આગળ આવ્યા
 રામજીભાઈ દામતરની તબ્બર પડી ડોસી તરફ
 ફરી જોતા

“કેમ ડોસીમા ! શું છે ? કેમ આવ્યા છો ?
 કમુ ધીરે ધીરે ઉભા થયો દાકતર સાહેબને
 વાત કરી દાકતર સહેબે પ્વાનથી સ્થભળી કહ્યું,

“એસો પાન મિનીટ બેસો હમણા-
 જોઉ છું, હા કે !”

પાટો બધારી મા દીકરો ઘેર આવ્યા
 કમુ આદનામા પડતા જોલ્યે ‘કેમ માડી !
 જોમુને ! કેવો પાટો બાધો ! હવે તો આવા
 દીવામા આરામ !’

‘બન માડી ! ભને ! અને શીજું પૂજ્ય
 તો કેવો જવાબ દીધો દીકરા માડી ! તમાગ
 જેના ગર્જન ! દુ શી નથી છે તો !

ચાર દિવસ થયા પગ મડ્યા સાંજે થતા
 હવે તો મુ એકનો લાકડીન રેક રેક રામજ
 દાકતરને ત્યા જાય છે પાટો બધવે છે
 એન નિરાત છે કે હવે ચારજ દિવસમા
 તે બક મોના વેચવા મડી પડશે !’

પનમા ત્રિસે કમુ ગયો તો દાકતર
 ન્હોતા કમ્પઉન્ડે બધાને દવા આપતા હતા
 કમુના પેટમા ફાગ પડી પાસેના દરદીને
 પૂજ્ય દાકતર સાથે કેમ દેખાતા નથી ?

કોણ જાણે લઈ ! કોઇ જવાબ દેવું
 નથી ! પશુ શ્રીળી શ્રીળી વાતો થાય છે કે
 દાકતર સાહેબ તો પાસના સહેરમા મવા છે
 કોક સેનેા દીકરે મહો છે તેન જોવા !’

‘ક્યારે આવશે ?’

‘શેવો દીકરો મહો છે લાઈ ! જોને
 સતોષ મળે ત્યારે આવવા દોએ !’

“અરે! એમ તે હોય! દાકતર સાહેબને ખ્યાન તો હશેને કે દવાખાને કેટકેટલા દરદીઓ બેઠા હોય છે! હમણા આવવા જોઈએ!”

“તમે હજી આવવા છો ભાઈ!” કહી પેલા દરદીએ નિસાસો પૂક્યો. એ નિસાસામાં અનુભવની જાણ કે આજ નિતરતી હતી

કમુ કાઈ ન સમજ્યો તે તો રાહ જોઈને બેઠો છે કે હમણા દાકતર આવશે.

દવાખાનું, બધું થવાનો ટાઇમ થયો કમ્પાઉન્ડરે કમુને પૂછ્યું “કેમ? તમારે પાટો નથી બદલાવેલો?”

“બદલાવેલો છે. પણ દાકતર સાહેબ.”

“દાકતર સાહેબ આજ નહિ આવે અને આવે તો કાંઈ તમારા પગ માટે અહીં નહિ આવે ખાવા પીરા વેગ જગે આવ્યો આમ આવો હું બદલાવી દઉં.”

કમુ આગળ આવ્યો પાટો છૂટ્યો પાછો બધાંયો વચ્ચે વચ્ચે કમુ બોલતો ગયો:

“આગતે હો ભાઈ! હું જો છું!”

“હું ખે હું ખે એ તો!” કહી કમ્પાઉન્ડરે

જાન આપી કમુ વેર આવ્યો.

ખીજે દિરસે કમર ડોસી એકવાજ દવાખાને આવ્યા દાકતર સાહેબને કહ્યું ‘સાહેબ! આજ તો કયાય નથી જવુંને?’

“ક્યા માડી?”

“કાને નમે નડોતા મારા કમુનો પાટો ખીનજો બદલાવ્યો તેનો પગ હું ખાઈ ગયો છે સાહેબ! તે નથી આવતો તમે કયાય જવાના ના હોય તો તેડી આવું!”

“અરે માડી! અમારા તો કાંઈ ભરોસા છે, તેડી આવો, તેડી આવો.”

આર પાચ રોજમાં બરફના ગોલા વેચવાની આજ્ઞા સેવનાર કમુનો પગ પાછો વધુ હું બધા માંડ્યો દાકતરને ચાડી દરનાર કમગોસ્ટી ઉપર કમ્પાઉન્ડર ખીનવો એક નિ દાકતર બદારગામ ગયા દના સ્વારે તેણે પાટો બાધી દીધો તે તે પાટા પછી કમુના બ્રમરાણ્યથી તેનું ન્હાનપૂંધર ગાજી રહ્યું.

કાંઈ કહે, “અરે! કમ્પાઉન્ડરની ચાડી બાધી તેમજ તેણે બીજી દવા નાખી દીધી કાંઈ ચાડી ખતમ થા!”

ગમે તેમ હોય, પણ કમુનો પગ ખાટલા બદાર નથી કદાતો પગને અડાતુ નથી કમરડોસી દાકતર કાકતર બની અહીંથી તરફ દોડી રહ્યા છે પગને શક કરે છે પણ લઇ પવન નાખે છે “દીકરા! દીકરા! આ મુ થયું!”

પાટોસમાંથી કાંઈ વેદરાજને તેડી આવ્યું વેદરાજને પાટો ઉમેડ્યો કંઈક નિપ લગાડ્યો ને આવ્યા ગયા પાટોસીએ વેદરાજને પેસા આપી દીધા.

પણ દરદી ખમાતુ નથી કમુ રાડો પાડે છે કમગોસ્ટીને ખાવાપીવાનું જાન નથી “અરે! મને શું મુશ્કેલી કે મે દાકતર સાહેબને મોઢે વાત કરી? મારો અજલા જાણે છે કે મે જોખપણમાજ કહ્યું હતું પણ બધા તેને ચાડી સમજે છે અરે! મારા કમુ!”

એક યુવાન તેની ખાજીમાં રહેતો દનો તે કમુને જોવા આવ્યો બધી વાત સાંભળી તેનું ચોલી ઉકળી આવ્યું એકદમ સરકારી દવાખાને ગયો મોઢા દાકતરને મળ્યો પહેલેથી જોઈને સુધી નથી વાત કરી..

પાપુની પ્રનાહ મદ પડશે]

એક દિવસ બન્ને પિતા-પુત્રએ એક માત્ર એ વાદની ઇલાદત માટે કાળાનો પાથો નાખ્યો, જે જગતમાં અધતત ઇલામની પાલો મરિજદ છે.

અનાદ પાંચ એમનો અરાજ સામયો અને મુકદ્દસ મકાન બપુતુ વાદને દિદાયતને. જો બનાવ્યો કાળાનાદ માટે કુઆનમાં કહ્યું છે કે - “ (તોહીદતુ) પ્રથમ ધર જે માનવ બનિ માટે બનાવવામાં આવ્યું છે, જે મકામાં છે, અને બરકત વાળું છે અને સારા જગત માટે દિદાયત (૩૫) છે કાળુ જાદ તેવાર થયા પછી હજરત ઇલાહીમને મુકમ થયો કે, “લોખને જાહેર કરી દો કે તેઓ હજ માટે અહીં આવે ” આ એલાન પછીથી હજની શરૂઆત થઇ અને દર દરથી હજ માટે પ્રજા આવા લાગી પછી સર્વન બને છે તેમ એ પ્રજામાં ફર્મતિ ઉત્પન્ન થઇ કારણ કે હજરત ઇલાહીમના વરાને જેઓ જગતમાં બની ઇસાઇલના નામે ઓગળાય છે અને જેમાં (અત્રે) અબ્બીયા ઉત્પન્ન થયા છે કે જેઓ પર સહીશ ઉતરતા હતા, તેમણે પોતાનો કિબ્લો બપુતુલ મુકદ્દસ બનાવ્યો ઇસાઇઓનો રાજ અમલ હતો એટલે પ્રજા પશુ એમના ‘નના કિબ્લા’ પ્રત્યે જના પ્રેરાઇ જેથી કાળુ તુલનાદતુ આકર્ષણ પ્રતિદીન ઓછુ થતુ ગયુ ઇસાઇઓની સખ્યા વધી જતા આનએ કાળામાં આમ સે કડો ‘ઇશરે’ ગોઠવાઇ ગયા.

બ્યારે બની ઇરામહતમાં દુઆએ ઇલાહીમીનો ઉદય થયો અને નબ્બ-નતે કુસરાના વારિસ રસુને અરબી હજરત મુદરમદ (મદઅમ)

ઉત્પન્ન થયા તો આપે આ નાદના ફરમાનથી પુન આ તોહીદતુ રકન થાતે હજને શરૂઆતથી પરિત કરીને મૂળ સ્વરૂપમાં કાયમ કરી.

હિજરીના ૧૦મા વર્ષે, અહરે ઇલાહીમી તથા ઇરામહીના પછી આ હજરતે (સય) આ મહાન સત્યના બાર સિદ્ધાંતો ઉપર હજની ફરજ અદા કરી આ હજ ઇરામી ઇનિલાસમાં હજને અકબરના નામથી પ્રસિદ્ધ છે એ હજના અમીર સેપના સિદ્ધિ આઝમ (૨૬) હતા અને નમીય સેપના અલી મુર્તઝા (૨૬) હતા જે મુસનમાન હજ ઉપર જાતની રાકિત રાખેને ટેપ, -પછી તે પુરૂષ હોય કે સ્ત્રી-લાઝિમ છે કે તે જિહગીમાં એકવાર જરૂર આ ફર્મ અદા કરે.

હજમાં દીનો-ફુનિયાના વાણુ લાલો સમાજ છે હજની ફરજ અદા કર્યા પછી પ્રત્યેક હાજ એટલો પરિત બની જાય છે કે, જેઓ અમાની કુબ્બી અવતરેનો માસુમ બાળક હજ કરનારના નામો અનાદને ત્યાં જિહગીના દરતરમાં લખવામાં આવે છે અને અનાદ એ હાજઓ ઉપર એટલો પ્રસન્ન થાય છે કે તેને અથૂક જન્મત આપે છે હજમાં કાળાની પ્રદક્ષિણા તરાફ અને ત્યાની ઇલાદત નરીબ થાય છે કાળુ વાદ જગતની સોધી પહેલી મરિજદ છે અને તેથી તેને ઉન્મૂન મરિજદ કહેવામાં આવે છે, અર્થાત મળુદનાદની એક નમાઝ બીજી મરિજદોથી એક લાખ નમાઝની બરાબર છે.

હજમાં સમાનતા અને એકબતાનો પાર સમાયો છે ત્યાં મરીન કે ગેઠ-નોકરનો બે બાર રહેતો નથી સર્વજનો એકજ દુર્વેશી પોશાકમાં, ઉઘાડે માથે, પોતાના હજીજી માપુના

ઉપર ઉપર હાજર થાય છે

હજમા જગતના પ્રત્યેક ભાગના મુસનમાનો એકત્ર થાય છે જેઓ પરસ્પર પ્રત્યેક પ્રતાગના દીન તથા દુનિયાના નિઘા તથા ખુદિના લાભો મેળવી શકે છે હજ જેવો મુકદ્દસ મેળો મુસલમાન સિવાય જગતની કોઇપણ જાતિ કે પ્રજા પાસે નથી જેના કારણે સારી દુનિયાના મુસનમાનો એકત્ર થઇ શકે છે અને સર્વેના પ્રોધામનુ એકત્ર ધારણુ અદિથી તૈયાર થઇ શકે છે હજમા એકમતા સિવાય અન્ય મુકદ્દસ ગાનનીઓ રાથે મળીને અનેક પ્રકારના અનુભવો મેળવી શકાય છે

હજમા સૈનિક આત્મા અને લશ્કરી શિખ ઉપજા થાય છે, કેમકે પ્રત્યેક હાથ એકજ નિગાસમા હોય છે તેઓની ત્રણ નિરપયોગી વાનો અને અપરાધોથી પગ હોય છે, તેઓ એક સાથે મળીને અગ્રદુતના મેદાનમા હાજરી આપે છે હજ તો કાળિય નાહ રો કડો માઈત દર હોય છે ત્યાં હુદાથી થોડાક માઈન દર પલમલમ પર્ત પાસે સ્ત્રીમર આરતાજ કેપ્ટન સિસોદી દાગ એદરામ ધારણુ કરવાની ખબર આપે છે વિભાસગા દેખાતો અમીર-ગરીબનો ભેદલાન પણ આ એદગમથી નાબૂદ થાય છે સગઈન અને સમાનતાના પ્રતીક રૂપ રખ્શુ। છઝઝતના ઉપર જતા બધાજ દુવેંગો તૌહીદનુ આસો ભરી રહ્યા છે 'તબ્બેક લા શરીકા લખમેક'ની તરબીદ થઈ સ્ત્રી છે મનસા, નાચા અને કમણીથી દિસાનો સખત પ્રનિયધ, દિન, જમાન અને હાથોએ કોઇએ પ્રાઇને દુભવુ કે દુખી કરવુ નહિ, કુઆનનુ કેમ્લ ઉચ્ચ ફરમાન કયા છે ગૌનમ ખુદના

તનુએ કયા છે ? 'અદિસા પરમો ધર્મ'ની આદ્યેક જગાવનાર, આવો અને જેમને હિસક નિર્દય કહીને વગોવો છે એ ઇસ્લામના સપુતોને બ્દઓ 'લખમેક' પોદાગતા તેઓ મક્કા મુનવવગેમા દાખન થાય છે અને ગ્લાન કઠી પવિત્ર યઇ, તે વગમા અવે છે, જ્યાં દુનિયાના અનેક મા'બુદાથી પણ મોટા મા'બુદના ધર્મા આવે છે

હજરે અરસદ હજગત ઇબ્રાહીમ (અ સ) ના સમય દરમ્યાન, લોકમત જાણુનાની એક પ્રથા પ્રચલિત હતી કે, સપથ માટે પત્થર મૂકવામા આવતો, એ પાળાણુ ઉપર હાથ રાખવાનો અર્થ એ થતો કે, જે અદલ માટે આ પત્થર મૂકવામા આવ્યો છે તે કાળુ અમને મજૂર છે જ્યારે હજગત ઇબ્રાહીમ (અ સ) કા'બુત'નાહનુ ચણુતર પુત્ર કર્કુ ત્યારે તેના એક ખૂણમા અદલ માટે એ કાળે પત્થર પણ પ્રથા મુજબ મૂકવામા આવ્યો જેને હજરે અરસદ કહે છે એ અદલ આ હતો કે —

"કાબુત'લાદની છુનીયાદ એકજ ખુદાની ઇમાદત માટે છે, જે કોઈ અદર પ્રવેશે તેઓ આ કાળા પત્થર ઉપર હાથ મૂકીને તૌહીદનો અદલ જાધે અને સાત તગાફ કરે "

"જેની ઇમાદત માટે આ મકાન તૈયાર કરવામા આવ્યું છે તેના તૌહીદ ઉપર પાતાને નિસાર કરી દે અને આ મકાન માટે જે પ્રાણુ પણ આપવા પડે તો કદી પાછી પાની નહિ કરે "

એ જડ પત્થરમા કઇપણ શક્તિ કે ફરામન નથી એ અર્ગે મુઆ'નાથી ઉતર્યો હોય કે જન્નનાથી મુદેદ રગનો સીધો આવ્યો હોય તે

સાથે પણ કંઈ નિશ્ચય નથી (એ માટે મનભેદ છે) અહિં તો આ પત્થર અદ્દે ઇલાહીમીનું એક નિશાન છે એટલા માટે એને ચૂળન કરવું હાથ લગાડવું કે મેદનીમા દૂરથી એના પ્રત્યે હાથ વિધી દસ્તિયામ કરવું આવશ્યક છે કારણકે તૌનીદનું એમુકદસ ચિન્હ છે

તત્ત્વ તત્ત્વના અપ્રતિમ દ્રવ્યથી આદમા પ્રજાવન બને છે સેકડો દરરે અરન પ્રતિ હાથ ઉઘડી તત્ત્વ શરૂ કરે છે જ્યારે દહારો એના હોય છે જેઓ પરનાના બની અનાદના નામે એની તૌહીદના ઉપરે દુરમાન થતા તત્ત્વપાક થાય છે સીનામા દિન તદ્દી રચું છે, આખોમાથી આસુઓ ટપકી રવા છે અને જમાન ઉપર તવાફની દુઆ છે કેટનાક કાળનું નાહની ચોખટ ઉપર અત્તમ દારમા મસ્ત છે, કેટલાક કાળનું નાહતો ગિનાફ પકડી કરગરી રવા છે, કેટલાક હીવાનો આગમ પાધારા પાડી આખોએ સિગદામા દુ આએસ માગી રહ્યા છે અ તાક કયા અને કયારે નથી જોતો સર્વન દાગરે નાગરે છે પરંતુ કેટનાક રથળ અને સમયને તેણે વિશેષતા અર્પણ કરી છે મુમમે ઇલાહીમીમા એ રેઝન દુગાના અદા કરી દુગાનજ સચી માટે નીકળે છે સફા અને મગવા વગેરે એ ફર્માગેનો અતર છે અહિં અ તદ્દના લાતોના દ ને દ હ ભેગા થાય છે કોઈ ગતિમાલો કોઈ મ દગતિએ ચક્કર લગાતી રવા છે તચીમા પણ એવોજ તનમનાટ દિનમા હોય કે અને જમાન ઉપર દરેકસના એક બીજાને ખગર પણ નથી હોતી કે સ કની બન્ને બાબુએ વેપાર માટે દુકાનો બાગી છે કારણકે

એમનો તો સોદોજ બુદો છે સચીમાથી નિવૃત્ત થઈને ખાની ઉમંગની નિશ્ચય કરનાગ્યો એદરામ ઉનારી મૂકે છે, કારણ કે કરનામા ખાસ કામો એમને કરી લીધા છે હવે જે દિનમે હજ માટે રવાના થશે તે દિને પુન થા છું કરને પણ હજ અને ઉમંગની ભેગી નિશ્ચય કરનારા જ્યા સુની મનાસિદે હજ પૂર્ણ નહિ થરી વે ત્યા સુધી રહેવા દેશે

અરફાત જ્યા હજ અલ થાય છે એ અરફાતનું મેદાન, મકકા તરીકથી પદર માર્દન દર આવ્યું છે, ઊંચદમ માસની આગી તારીએ અરફાત પ્રતિ જનાનું લેખ છે કીડીયારા જેવો કાફો જઈ રહ્યો છે, ચાર-ચારની દારમા ઉઠા ચલી રહ્યા છે દહારો જતોએ ગદા સ્વારી કરી છે અને નાખો પાવદા છે સૌ કોઈ એકજ ધૂનમા હોય છે ન કોઈ સાથે વાન, ન કોઈ સથે મીન, નહીં ગેરબકોર કે નહિ ગાનઠ ગોટાળો, રહાને મીનામા આઆ, રાનની મજિન અડીજ કરી, સુન્દની નમાઝ પછી પુન કૃષી તૈયારી જાણે અદિ સક સેના ચલી ઉમંગને મુદત્તીનું લગ્ગર લેખ અને તત્ત્વારે રિના જગત સર કરવા જઈ રહ્યું હોય એવો ખાસ થઈ રહ્યો છે બપોર સુધીમા તો અરફાતના મેદાનમા સૌ કોઈ દાખન થઈ જાય છે, જ્યા હજ થવાની છે, જેનું આકર્ષણ સૌ કોઈને આદિ ખેડી લાગ્યું છે પ્રતિ મયદાથી દર સુધી તથ્યો નાગી ગયા છે અદદેઅત્તીના મનાલા, ખુમખાનએ અવખતા સગશાદ ચેમાનએ દરીકનના સરમત્તો દુનિયાની દરી દિશાએમાથી જીતો માપવા આ સાગરો ચીરના અદિ દાગર થયા છે તૌનીદના આ દ અટો ૧૩૫૨

લાઈ-લાઈ છે, એકજ વેપ અને એકજ રૂપ-રૂપ, એકજ ઉત્પત્તિ પુનર્ગત અને એકજ દારૂના બિખારી અગર અગતી ધૂપ અને ધર્મધર્મના પતંગ ઉપર ઉડાડે માથે દાય ઉડાની અલ્લ દના તસરુગર્ભાંધાન મગ્ન ઉભા છે અને દર્દી ભયોં કહેમમાં આજીવીની-મિત્રોતી કુગચીને પોતાના પાપ કર્મોની ક્ષમા છુટી રહ્યા છે, દુઆ અને ઇતિહાસ, તખ્તીક અને તકનીની નામાના ચાતુ છે ગુન્દાનો ઈકરાર અને તૌમાનો ધરિતગદ્ગર ચલુ છે ઝિદગીમાં આની શેતેની તક લગપણીઓનેજ રા પડે છે, જે કંઈ માગતુ હોય તે મંગી હો, જે કંઈ છુટા હોય તે જાહેર કરી દે, દીન માટે પશુ અને ફનિયા માટે પગ, પોતાના મરિ પશુ અને પારમ્પોના કાન્ને પગ, કાંઈ આગૂ-નમના કે મહેરુઓ આપૂર્ણ નહિ રહી જાય શક્તિ હોય એટલું માગે આ તો દરબારે કરીમી છે અદિથી કાંઈ ખાની દાયે નથી ફરતો અને એ દયાળુ ગાર આપ્યા વિના પશુ નથી ગહેતો.

પશુ અરે રે ! ! આ જાણીમાં આની બિલિખના ? લાઈ-લાઈની અપર નથી લેતો, એક બીજાને એળખનામાં પશુ નથી આવતા, નથી દિન ? દારૂ ખૂપ્યા કે નહિ એક બીજાના દુખ-દર્દી જાણી શક્યા ? કોણે તોડી એ ઉખૂતનની સાકળને ? આ ઉડના શિતગાને કોણે ડિગ-લિગ કર્યા ?

રસ્તે પાક (અદબમ)ના મુયારક ગિમ્મર ઉપર ઉભા થયેના ખતીમે પશુ મગની જે શડ નહિ કરી, એક ગિવાજ ખુલ્લો અને તે પાણુ દુકમાં અને અડપથી બડમડીને ઉડી ગયો નથી જોલાયા મગની આનરપકતા ઉડે બેશબો, કે નથી કહેવાયા ઉમ્મનના માર્ગદર્શન અગે બે બોન, જાજે માથે પડેને રસ્મી રિવાજ ગુ આપણી દુને રીવાજુ ખતલી જાય છે ? દારૂનો મૂળ ઉડેસ આજે તો વિસરાતો જાય

છે આપણે એ તરફ પાછા ફરારે વળાશું ? અમ્મતમાં મૂખ્ય અગસ પરપર એળખની હોતી જોઈએ, દુધ-સાકર જેમ બાઈઓ મળી જ્યાં જોઈએ, વેર વિખેર પડેતા દાણાઓને એકજ તરખીદમાં પરીની લેવા જોઈએ પશુ એવું લાં સહેજે નથી

હજીજ ઉમ્મતે ધરખામીયા માટે એક વિરાટ મળલિસ છે, અને એ માટે દુનિયાના ખુલ્લું ખુલ્લામાંથી પ્રત્યેક મુકના કૌમના અને જ્યાં તનાલ છએ આવે છે એ માટે સૌથી સત્વ ઉપાય એ છે કે જે જે મુક કે કૌમના જાનએ આવે તેઓ સૌથી પહેલાં પોતાના અમ્મીરે હજીજ વરણી કરી લે મક્કા શારૂમાં આનીને આ અમીરે પરપર મળીને એક બીજાના વિચારો જાણી લે પછી એ અમીરે પોતાના માથી એક બુદ્ધિશાળી મુકદો અમીગ-લીડર ચૂટી કાઢે અને તે લીડર-અમીગ અમ્મતના મેદાનમાં આ વિરાટ મેદાની આગળ દરિનામ અને ધરખામીઓની ઉમતિને માર્ગ બતાવે અને એક વર્ષના ગ્યનાતમક કાર્ય અમનની યોજના તેઓ આગળ રજૂ કરે

અપાયે તખીકમાં પ્રત્યેક જમાતના અમીરે, અમ્મતમાં અપાયેના ખુત્તા-સદેગે પોતાની અમાનમાં પોતાની જમાન અમાન કરી સબજાવે જેથી પ્રત્યેક દહ પોતાના ગામમાં આની એ સદેગે ધગધર પડેચાડે અને એકજ દ્રષ્ટિ કાણુથી પ્રત્યેક મુસલમાન કામે લાગશે

આખરી વિનય વેળાએ પશુ એક સઘ સમૂહની જરૂર છે ન્યા પુન જોમા મળી દરેકે શુકના તરાના અવાપે અગ્બી પશુ અને અગ્બી-દિદી પશુ ઈની પશુ અને તૂગની પશુ તો આજે પશુ સયા અર્થ-ઉત્તુ એ હજીજ અલ્લા થાય તો, ઉમ્મતે દરલ મીયા માટે જગત જગત રૂપ બની જાય

* અમ્મતને જોશખૂડીના એક લેખ ઉપરથી

સિદ્ધિ.....ના.....સન્માર્ગ

૨૦૭૭ દરનાર

“ગાદિય

(સર્વ દક્ષ નેપાથને સ્વાધીન છે)

૫૧૦

ભવ્યનાનો આધાર સપત્તિ ઉપર નથી
સાધનો દ્વારા ટકાવી રાખેલી ભવ્યનાનો સાધ.
ખરી જતાજ અત આવી રહે છે માણસમાજ
ભવ્યના હાથ તેજ સાચી ભવ્યના મ્દી હમણ

૫૧૧

આપણે સમયને બંધ કર મૂલીએ છીએ
પણ સમય કરતા માણસ પોતે વધારે ભય કર
છે, એ વાત આપણે બૂની જાણએ છીએ

૫૧૨

મેં તોનું દુરમનીમા ફેવાઈ જતું એ સદગ
છે એમદ પ્રસંગ કે માત્ર એમજ દબદ
મિત્રને શત્રુ બતાવવા માટે પૂના છે મણ
કે વિશ્વાસના વાતાવરણમા પણ હાના ખજરા
હુપાએના હોય કે ગણ ક્યારે અને કેલી
મથે તમ્હારમા ઉતરશે એ અગાધથી જાણી
તેણે આસાન નથી

૫૧૩

પ્રસંગ પાગમ્પીને દ્રષ્ટો દ્વારા વાતો
મરનાર પોત નો સ્વાર્થ સધી નેવા અનેક
વાતો મઢીને એક વાતની સામગ્રી તૈયાર કરી
લેવામા અતિ પારગત હોય છે

૫૧૪

આપણે બને સાન સાધરણ માણસ
હોઈએ પણ આપણે મરતુ તો જોઈએ
અસધારણ માણસ તરીકેજ આપવી મરતન
કાક્ષા તો દરેક મનુષ્યમા હોનીજ જોઈએ

૫૧૫

આજના સુધરેના જગનના સખ્યાનધ-
સુધારાઓ વેળીનો એક સુધારો એ પણ કે કે

ચોનાના નહના સ્વાર્થની ખાનર પાકોલીન
જગમગ વૃક્ષાન કરેના ઇન્સાન અચકાનો નથી

૫૧૬

ધરથી કટાણેના માણસો ફેટવીક વખતે
ગામ ખજાર ફરવા જતા હોય ત્યારે જોનરને
એમ લાગે છે, કે જાણે તેઓ ધર ભણીજ
જઈ રહ્યા છે અને એવા ધરથી પ્રાણેનાઓ
પણ ગામમાથી ખજાર આનના જાણે છે
આનતા હોય ને ! એવો આનદ અનુભવે છે

૫૧૭

હાલિય વિવેક યોગી પ્રમશા કે છન
શિષ્યથી પરપર દેશાની પ્રથાનો અત આવે
તો મનવ જગનની શાંતિ સદગ જાણવડરહે

૫૧૮

બાપાર વિકાસના બહાના હોઈએ એકા
નમાના પ્રજાના અપમાનને આગળ કરી
સાધા ન્યાય તકરામા ઉતરી પડે છે એકા
મનવીના ખૂનના પ્રાનને અસધરણ ગળીર
રરરપ આપી નાતો છ સતેનાની મતન ચા
વવામા કોઈ પણ સામન પછુ વળીને
જોઈું નથી હોત તા બાપાર વિમસનો હોય
છે પણ એકદ પ્રાનજનના અપમાન સાથે
એને સમજીને પોતાની મદ વકાક્ષા સતે નરાના
પ્રથાનો ચાર છે

૫૧૯

ભગ્ન ભારતમા બે વર્ગો એવા છે કે
જેઓ કાપા વિનાના સ્થપિત દકકો બેગરી
રહ્યા છે અને એ બે વર્ગ મુત્ર અને
આત્મજોના છે કે જેમને ખરા પરસેનાનો
રોટનો રહી ખાનાની ફરજ પાવાનું માર્ગ
અન્ય સમાજોનું છે

૫૨૦

સાધારણ વાતમા પણ ઉન્નતગ્રામ જન્ય તેના માણસની બ્હીક નકામી છે ધન્યા વિનાની શાન ઉમતા ભયકર દાની પહોચાડનાગી હોય છે મુસ્લિમો વાત વાતમા ઉરફેગ્રામ જન્ય છે, જ્યારે અન્ય લોકોમા ઉરફેરાટ વગરની શાન ઉમતા હોય છે આ વાત મુસ્લિમો સમજી ત્યે એ એમના માટે અલત ઉપયોગી છે

૫૨૧

પગલુનાની ધૂન પદરમે વર્ષેજ સડુને હોય છે, પણ કેમ પગલુનુ, શા માટે પગલુનુ અને દાપત્ય જીવનની જવાબદારીઓ શી છે? એ જાણવાની તત્પરતા કોઇનામા દેખાતી નથી પરિણામે-ઉનાવળે જીવન જોડનારાઓના જીવન વિગેરેન એજે જન્ય છે.

૫૨૨

પોતાની જુડીઓ પ્રત્યે સદા ખેદરકાશ રહેનારાઓમા સમયની ફરિયાદ કરવાનો દુર્ગુણ બહુધા નજરે પડે છે કારણ કે જેને કાંઈ કરનાની સાચી ધગશ હોય છે, તે તો પ્રત્યેક સન્નેગોમા ઓછા કે વધારા પ્રમાણમા કર્નવ્ય પાલન કરીજ છુટે છે

૫૨૩

મનુષ્યના આત્મિક સાચા વિચારોનો પડયો તેના સતતાનો છે વજ્રો, ભાષણો કે કૃતિઓ એ તો માત્ર દેખાવના રમકડા છે

૫૨૪

માણસની નબળાઈ માપવાનુ યત્ર માત્ર દુ ખજ છે. માણસાધા તેજનુ માપ પખ દુ ખ દાવાજ યદ શકે છે તમારી કસોટી પણ પ્રતિષ્ઠા સન્નેગોમાજ યદ શકે છે, એ જુની જગો નદિ

૫૨૫

માતાઓ જ્યારે કામના બોઝથી થાકે કે કટાજે છે, ત્યારે અકારણ એકાદ બાળકને તમાચો ચોડી કાઢે છે માટે કટાજો આવે તેટલો બોળે માતાઓ ઉપર ન આની પડે, એ કુટુંબના અધિકારી વર્ગે ખાસ જોવું જોઈએ

૫૨૬

સિદ્ધાંતની ખાતર નદિ, પણ માત્ર ઘડી-યાળને જોઇને જાગવની પડી નીચમિતતા, જીવનને દણી નાખે છે અસાધારણ ભયકર નીચમિતતા ઇન્સાનને કેટલીક વખતે થની નાખવે છે અને આની ગીતે નિયમિતતાનો થાક જેને ચઢે છે, તે એકાદ વ્યસનનો શુવામ બને છે એવું પ્રલક્ષ દીમે છે

૫૨૭

મહુથી પ્રથમ આનીને સહુથી મોઢા જાય, જા સર્વથી ઓછુ વાચે એવા ઇન્સાનો પણ પુસ્તકાલયોમા અનેક આને છે.

૫૨૮

સર્વ સદ્યથુ સપન યવુ હોય, તો પોતાની જુડીઓ કષ્ટવાની ટેન દેખવળે

૫૨૯

નનજા માનવીઓ પાપ પ્રપ્ટ થયુ નથી, એવુ જાણતાજ થાકે ઉનર્યા હોય એવો, છુટકારાનો દમ એચે છે પણ અતરમા મુનેતા પાપને જ્યારે જાગ્યુ થયુ જીએ છે, ત્યારે રવય જાખા પડી જાય છે

૫૩૦

બ્હીકણુ લોકો મેદાનમા આવવા તત્પર થના નથી, પણ, અતિ દૂર-દૂર રહીને બહાદુર ચરાના મનોરથો સેવે છે

૫૩૧

જગનની જીએ કોઈ તાણુ મારી શકતુ

નથી, શ્રીમત લોકી અર્થ ન કરે તો કલ્પસ
કહેનાય અર્થ કરે તો લોકી નેમને ઉડી કહે
ત્યારે કરવું શું ? અતિ કરકસર અને અસા
ધાર્યુ ઉપલબ્ધ બનતે અશક્ય છે અર્થાંશમાં
રહીને સદા નભાવી શકાય તેના પ્રકારનું અર્થ
રાખવું એ સલામતીના સર્વોત્તમ માર્ગ છે

૫૩૨

પોતે રોગી ન હોય છતાં વારંવાર ડાકટર
ને પોતાની તકરારતી પિપે પ્રશ્નો પૂછીને,
પરાણે શકશીન થવાની કેટલાક લોકોને ટેન
હોય છે, આપા માણસો સદા સર્વદા પોતાને
માઠા જેવાજ ગણે છે

૫૩૩

સામાજિક લોકોને પોતાનો અનુભવ
વધારવાના પ્રાથમિક પ્રયોગો કે પ્રવાસો દ્વારા
પરેનોકમાં પદોચ્ચારનાર ડાકટરનેજ કુન્યા અનુ
ભવી ડાકટર તરીકે પિછાણે છે જે ત્યાર
અક્ષરની ડીઝીઓ મેળવીને બહાર પડેલા
કેડાકટરોએ કોણુ જણ્યે કેટલાયે ઇન્સાનોની
જીવનદોરી ટુકાવી નાખી હશે ખરેખર જગત
વિચિત્રતાથી ભરપૂર છે

૫૩૪

ચોક્કસ પદ્ધતિએ પ્રમાણપત્ર મેળવ્યા
પિનાયે આપણુ દેશમાં વૈ કે હકીમ થઇ
શકાય છે એ પ્રથા અતિ લખકર છે અન્ય
જગતમાં રીતસર અબમાસ કર્યા પછીજ દવા
વેચનાર તરીકે ટુકાન માડસનો હકક મળે છે
કમનસીય હિન્દમાં દવા વેચતોના પ્રથા તો
દૂર રહ્યો, પણ વૈદ કે હકીમ થવામાં પણ
જરૂરે અગત્યત થતી નથી પરંતુ ઇન્સાનોના
જીવનની કેટલી કિંમત છે, તે આ એકજ
પ્રથા ઉપરથી કંપી શકાય છે આપણુ

દેશમાં જે હજી, તે વૈદ કે હકીમ થઇને
અનેકના છાન લાઈ શકે છે

૫૩૫

શક્તિઓનો વિકાસ થયા પહેલાં પરણવું
પરણીને ઉનાવણે પારણા બધાવશ અને યજ્ઞો
સચકત સત્તાનેની આશા રાખવી એ બનેજ
કેમ ?

૫૩૬

પ્રત્યેત્યતિમાં સદુર્થી આગળ વધેલા એવા
આપણે ભાવી પ્રભ (નાણકો પ્રત્યેની જગત)
દારીઓને પડોચી નગમમાં સર્વથી સર્વ રીતે
પણન પૂરવાન બધાએ છીએ એ આપણી
કમનસીબી નથી, પણ બિદરકારી છે જગત
દારીઓને પડોચી વળવાની જેમનામાં તાકાત
ન હોય તેવાઓએ સયમ પાળવો વધેર
ઉચિત છે આર્થિક રિધતિ અતિ નાણી
હોય તેવા સન્નેગોમાં પ્રભનો નધારો કરીને
સિલ્કોની સખ્યા વધરવી, એમાં આપણી
રોલા નથી સખ્યા ઉતરજ શક્તિને આધાર
નથી સખ્યાનું પ્રમાણ સાન નહુ હોય તોયે
આને માત્ર દરપરિગ્રમથી રવાનબી છાન
ગાળનારા સચકત બધુઓ જોઈએ એક
હજાર નમાતા સત્તાને કેટલા માત્ર એકસીજ
તકરારત સત્તાને હોય તો બસ છે

૫૩૭

આપણી શાળાઓમાં પ્રચલિત એવા
કેટલાક પુરતોમાં ભારી પ્રભ સપીને ન
રહી શકે એની કેટલીક વાતો છે ઇન્દિયાસ તો
ખાસ કરીને પરસ્પર નિરરકાર વધે એવી
દષ્ટિએજ લખાય કે એ સદુ કોઈ જાણે છે,
છતાં થનારી જેવા ટેન પકલી હાનાથી
તરકણ સુધા કરવા જોઈએ તે કોઈ કરતું
કે કરાવતું નથી

ઝાર પીલ્સ-આ ગોળીઓ ઘણા લાખા અનુભવ પછી બહારમા મુકી છે કેાઇ પણ કારણે

અહીં રસ-
"ઝાર" રાંદેરી

શુભાવેલી શારીરિક, માનસિક, દરેક શક્તિઓને પાત્રી મેળવવામા તેમા ખાસ કરી મરદાઇ માટે હેવટનો ઉપાય કહીએ તો લગારે અતિ-શયોક્તિ નથી અને સ્ત્રી મમ્મોગમ, કુટુંબ, કે ગમે એ કામણે શુભાવેલુ પુરુષત્વ (મર્દાઇ) પાછુ મેળવવામા અમારા લાખા અનુભવમા આજ મુકી એનાથી છકસીર ઉપાય એકે આપ્યો નથી જે- દિવ્યમા નિર્વાન, પાચનશક્તિ, રૂકાવટમા પણ પોતાનો શુભુ ખતાવવો રાહ કરે છે અને ગરીરમાથી સુગંધી, દીતાપણ, કમર, માથા, સાધા અને રંગોના કુ ખાવાઓને દૂર કરે છે એમા કમ્પુગે, અખર અને સોનાની ભરમ જેવી કીમતી વસ્તુઓ હોવા છતાં માત્ર પશ્ચિલકના લાભાર્યે ૩૦ ગોળીઓની કીમત રૂા ૬-૦-૦ પોસ્ટ ખર્ચે જુદો

ઝાર તિલા-આ તિલામા સર્વથી વધુ ખૂબી તો એ છે કે એના ઉપયોગથી કાષ્ઠપણુ રીતની જલન કે ફોફીઓ થતી નથી તેમ એને લગાડી પાન કે પાટો બાધવાનીયે અગલ નથી મમ્મોગમ આમરીમા ઘુસી જાય છે રંગોની નબળાઇને દૂર કરનામા આ તિલો ખરેખર ચમત્કારી છે, લગ્નરો રૂપીઆ ખર્ચે જે લાભ ન મળે તે લાભ માત્ર અહીં રૂપીઆમા મેળવી શકાય છે કીમત ૨-૮-૦ (અહીં) પોસ્ટ ખર્ચે જુદો

આનંદ રસ-આ નિશ્ચિત તિલો મર્દાઇ અને છત્સાક (વીર્ધ સ્ત લન) માટે ખાસ છે ગરીબોને ખાસ લક્ષમા રાખીને આ કકારી તિલો બહારમા મુકયો છે એના ઉપયોગથી ખાસ જગ્યામા સખતી અને છત્સાકમા ઝેવડો વધારે થાય છે કીમત ૬-૦-૦ (અહીં) પોસ્ટ ખર્ચે જુદો

સુકળી વ મુન્નિસક-કમ્પુગે, અખર, સોનાની ભરમ જેવી કીમતી વસ્તુઓ વડે લેવા કનામા આવેલી આ દવા છત્સાક અને મર્દાઇ માટે અજોડ છે નિર્વાન, (ધાતુઆવ) છકતિવામ, (સ્ત્રીઓ) તેમજ વીર્ધ વિકારની દરેક રૂપાંતિ આ દવા માત્ર જેન વિશ્વમા દૂર કરે છે ગોળીઓ માટે આ દવા ખાસ છે એક તોતો દવા બાર દિવસ ચાલે છે કીમત તેવા એકનો રૂપીઓ એક, પોસ્ટ ખર્ચે જુદો

દવાએ સુઝાક-આ પીસાની દવા છે ગમે એવા નવા કે જૂના પરમિયાને મટારે છે લગ્નરો ગાણુસો સાગ ચલા પછી આ દવા પચીક મનમુખ ધરી છે એક નીસી સાન દિવસ ચાલે છે સાધારણ બીમાર માત્ર એકજ શીશીમા મારો થઇ શકે છે ગમે એવા જુના પરમિયાને માત્ર જે શીશી કાસી છે છ-૪૬૩નો વડે પોતાનુ ભવિષ્ય પાવમાન ન કરતા એક વાર આ દવા લેવા અમારો ભવામણ છે કીમત શીશીનો રૂપીઓ દોઢ, પોસ્ટ ખર્ચે જુદો (રૂબરૂમા પરમિયાને શર્તીયા ઇલાજ કરીશુ) દિન્દ બહારથી મ ગાનાગઓએ ખોટીય પોસ્ટલ એડર Manager, The Rander Unani Pharmacy ના નામે મોકલવો કામરીમા મળતી દરેક દવાઓનુ સચિપત્ર સુકન મોકલવામા આવશે

લખો અથવા મળો

મેનજર ધી રાંદેર યૂનાની કાર્મસી

રાંદેર, Rander, Dist Surat

આફીમના એન્ટ-Union Printing Works 91, Victoria Street, Durban (Natal)

દીદોરે રસૂલ (સ.અ.વ.સ.)

સ પા દ ક

[સર્વ હક સંપાદકને સમર્પિત છે]

વિદ્યાર્થ-“સાબેરી”

દરદ શરીફ પઠાની તાજીદ માટે ખુ. પાકના કરમાનનુ વર્ણન ગયા અકમા લખ વામા આવ્યુ છે દરદ શરીફ માટે (સન) રુ રુ કરમાથી ગયા છે તે લખુ છુ જે આવન “ઇન્નહીલુ વ મલ્કાએ કતલુ

” ગયા અકમા લખનામા આરી છે તે આવન જ્યારે સહાગનામા તેમજ પત્નામા આવે ત્યારે દરદ શરીફ જરૂર પતુ જોઈએ હજરત હસન બસરી (રેહ)થી રિવાયત છે કે - અમર નશીલ નમાઝમા મજકુર આવન ઇન્નહીલુ ન અમાએ કતલુ ” કિરાઅત પત્તા પડતા આવે તો જો પઠી થોડીવાર થોની જઈ (અન) ઉપર દરદ પઠી લીએ ઉપર લખનામા આવ્યુ છે તે મુજબ

જ્યારે મજકુર આવન પત્તા તેમજ સબા વામા આવે તેમજ જ્યારે દુઅર (સન) તુ મુતારક નામ તેમજ જે આવનમા આવ (સન) તુ મુતારક નામ અધરા વર્ણન નામ તે પત્તા, સહાગનામા આવે ત્યારે દરદ શરીફ જરૂર પતુ જોઈએ

હુદીસ (૧) હજરત અબુ દુરદ (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રસૂલ તાદ (સન) એ ફરમાવ્યુ છે કે - “ખુલાપાકના ફિજાઓમાં અમુક ફિજાઓ એવા છે જેઓ ફુન્નામા ફરતા રહે છે જ્યારે તેઓ કોઈ એવા મજમાબ (જનમા)મા પહોંચે છે કે જ્યાં ખુ. પાકનો જિદ થનો હાય ત્યારે તેઓ આપસમા શન કહે

છે કે - “અહીં થોની જઈએ” જ્યારે જનસા વળાઓ કાઢી દુઆ માગે છે ત્યારે તેઓ આમીન કહે છે અને જ્યારે દરદ પઠે છે ત્યારે તેઓ પશુ દ દ પઠે છે એકને મુધી કે જ્યારે જનસાનાઓ ફારેશ થઈ જાય છે ત્યારે તેઓ કહે છે કે - “આ માથુસો કેવા ખુશનસીમ છે કે તેઓ પોતે પોતાને ઘેર એવી દાનના પહોંચાતે કે તેઓના બધા યુદ્ધા માફ થઈ ગયા હશે ”

હુદીસ (૨) હજરત અનસ (રહી) થી રિવાયત છે કે - રસૂલ તાદ (સન) એ ફરમાવ્યુ છે કે - “જો માથુસ દરશો એક હજર પખત માગી ઉપર દરદ મોહલશે (પત્તો) તે મરજુ પહેના જનનામા પોતાની જગ્યા જોઈ વેશે”

હુદીસ (૩) હજરત અનસ (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રસૂલ તાદ (અમ) એ ફરમાવ્યુ છે કે - “જ્યારે બે દેખો એક બીજા સથે મલની વખત મારી ઉપર દર પત્તો ત્યારે તેઓના કાના યુદ્ધા અને આમન્દાદ યુદ્ધા તેઓ જુદા પડે તે પહેલા ખુલાપાક આ કરી દેશે” મનવન એ કે જે જ્યારે બે મુસનમાન મુપામત કરતી વખત દ દ શરીફ પત્તો તો ખુલાપાક તેઓના યુદ્ધા માફ કરી દેશે

હુદીસ (૪) હજરત અનસ (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રસૂલ તાદ (સન) એ ફરમાવ્યુ છે કે - મારી ઉપર દરદ પત્તા કુને સગમ મારી ઉપર દરદ પત્તાથી તમાગ યુના

તાતા કદાચે યદ જન છે જે મારી ઉપર દર પડે છે તે ખુદપાક તેવી ઉપર સહીત મોકલે છે

હરીશ (૫) હજરત આમિર ગિન રૂબીઆહ (૧૮૧) ચોતાના વાલિલી રિનાય કરે છે કે - "જનાય રશિલિવાદ (સન)ને ખુદપા પડતી વખત જોશુ ફરમાવના મે આમલ્યુ છે કે - જે માણસ મારી ઉપર જના સુધી દર પડતો રહે છે તમાસુધી ફરિશ્તાઓ તેવી ઉપર સપાત (એટલે પદના મટે કુઆએ રહમત મળે છે) મોકલે છે આ દરખાસ્ત જાણવા છતા દરેક દંત્રાનની ખુલી અને ઇખલાસની યાન છે કે એમા (દરેક પદનામા) કમી કરે અથવા વધારે કર

હરીશ (૬) હજરત અબ્દુરરહ (રહીન) થી રિનાય છે કે - જનાય રશિલિવાદ (સન)એ ફરમાવ્યુ છે કે - જના દરખાસ્તોમા જુઆ (શુદ્ધતા) એટલે અને આદરત જે કારણે એક દારે હજરત આદમ (અવૈન)ને પદા કરનામા આવેલા, એજ દરેક તેમને કુઆમા ઉતાર પાયા આવેલા, એજ દરેક તેમની તાંગા કપડા મપેલી, એજ દરેક તેમની વફત મંગેલી, એજ દરેક કયામત થી ગિનાન અને દંત્રાન નિનાય એટલી જાનકાર મખલૂક છે તે લાં એજ દરેક સુદાર યસાર કયામતના ખોદશી એવેન રશિલિવાદ છે અને ખુદપા પાડે છે, એ દરખાસ્ત એક પક્ષી (નખન) આવે છે કે જનારે મુમતમાન નમાઝ પડના ને કઈ દુઆ મળે છે તે ખુદપાક કબૂલ કરે છે

મખલૂકે હરીશમા દુઆ કપડા થવાને વખત છે ન અસન અને મશરિફ વખતમા વખતમા એવે વખત આવે છે, વધી સલામ

નમાઝ પડનાનો જે આ વખત પદપામા આવતી નથી પણ હુઝૂર (સલન)ના ફરમાન મુજબ જે માણસ અસરની નમાઝ પડી મગરેબની નમાઝના વખત સુધી તમામ જમીન રહે છે તે, જે જમી વખત નમાઝ વગેરે પડતો હોય એમ માનવામા આવે છે અને તેને તેની સલામ પણ મળે છે

હરીશ (૭) હજરત અબ્દુ હમામાદ (રહીન)થી રિનાય છે કે - જનાય રશિલિવાદ (સન)એ ફરમાવ્યુ છે કે - દર જુઆએ મારી ઉપર વધારે દરેક પદમા કરો કારણ કે ઉમ્મતના દરેક દર જુઆએ મારી આગળ ગેસ ફરવામા આવે છે જે માણસ મારી ઉપર વધારે દરેક પડતો તે માણસનો દરને (મરતબામા) મારી બહુમત નહીક હશે

હરીશ (૮) હજરત એદ ગિન વરખને હજરત ઇબને મરઉફ (રહીન)એ ફરમાવ્યુ છે કે - એ એદ દર જુઆએ રશિલિવાદ (સન) ઉપર એક હજરત વખત દરેક વારીક પડતુ કદી પણ છોડશે નહીં, એટલે દર જુઆએ એક હજરત વખત જરૂર પડતા રહેશે અને તે આ મુજબ પડશે - "અહીહુરમા સદેએ અલ્લા માહ મદેનીનાખિયીલ ઉમ્મી."

હરીશ (૯) હજરત અબ્દુલ્લાહર સિદ્દીક (રહીન)થી રિનાય છે કે - જનાય રશિલિવાદ (સલન)એ ફરમાવ્યુ છે કે - "જે માણસ મારી ઉપર દરેક પડતો તેવી વફાવત કયામતને દરેક પુ. કરીય "

હરીશ (૧૦) હજરત અબ્દુલ્લાહર સિદ્દીક (રહીન)થી રિનાય છે કે - હજરતે નિહાજમા જનાય રશિલિવાદ (સન)એ ફરમાવ્યુ છે કે "જુનાહોથી મારી માગરાના વખતે ખુદપાક

(તમારા) ગુનાદ માફ કરે છે તેથી જો કાંઈ માણસ સાચા દિલથી મારી માગશે તેના ગુનાદ ખુદાપાક માફ કરશે અને જે કોઈ 'લાઈ લાહા છલસીલા' નો વિદે કરશે તેનો પદને (કયામતને દહાડે) ભારે થશે અને જે કોઈ મારી ઉપર 'હદ મોહતમે' તેનો કયામતમાં દુ સારી અથવા ઘટના " (રાક્ષાત્ત કઠીયા)

હુદીસ (૧૧) હઝરત આલશદ સિદ્દીકાદ (રહી) થી રિવાયત છે કે - હુઝર રમ્લિ નાદ (સન૦) એ પ્રમાણુ છે કે - ખુદાનો બને બપોરે મારી ઉપર દ દ પડે છે ત્યારે એક ફરિશ્તો તે દ દ ખુદાપાક પાસે લઈ જાય છે ત્યારે ખુદાપાક દુકમ કરે છે કે "આ તોહકી માગ રમ્લન (સન૦)ની કમ પર લઈ જતો છે કે જેથી તેઓ પગલાવાના માટે દુઆએ મમફિરન કરે અને તેની અખો દ હી થાય

હુદીસ (૧૨) હઝરત અબુનદગ્ગાઅ (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રમ્લિદનાદ (સન૦) એ પ્રમાણુ છે કે - "જે માણસ દરરોજ બપોરે અને સાજ દશ દશ નખન મારી ઉપર દ દ મોહતમે તે મારી શક્ષાઅમા દાખન થશે

હુદીસ (૧૩) હઝરત અબુનદગ્ગાઅ (રહી) થી રિવાયત છે કે - હઝર રમ્લિ નાદ (સન૦) એ પ્રમાણુ છે કે "જુઆને દહાડે મારી ઉપર વવાન દ દ પ યા કરો કારણ કે એ દાગરીનો દિવસ છે, એ દહાડે પરિઆઓ દાગર થાય છે કોઈ એવો જાહે નથી જે મારી ઉપર દહો પડે અને તે દ નહી સબુદ અમારે સનાન કથો "શુ વકાન શરીફ પછી પણ એજ મુજબ થશે (અવેસન૦) ફરમા હુ 'હ' નખન પછી પણ એમજ થશે ખુદાપાકે અમિયા (અવેસ)ના ગિરમ મુસારકને ખાદુ

જમીન માટે દશમ કર્યું છે " (એટલે જમીન ખાસે નહી)

હુદીસ (૧૪) હઝરત અબુ હુસૈદ (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રમ્લિદનાદ (સન૦) એ પ્રમાણુ છે કે - "મારી ઉપર દહદ પડ્યા કરો કારણ કે તમાર દ દ પગુ તમારે માટે કયામતનો દુકમ રાખે છે"

અમુક જુઝુગને દીન (ગેહ) ફરમાની ગયા છે કે - "જેની રીતે માનવી ઝકાન આપનાથી માન પાક થાય છે તેની રીતે દ દ રારીક પગનાથી દિનની ઝકાન અદા થાય છે અને એથી નફસ દરક જુલદગોથી કામિન પાક સાથે થઈ સપૂર્ણ પાકી મેળવે છે અને એ પાખી દમેશા તરખી કરતી રહે છે અને કમલાન અને ફાજોને કન્સાનીમા વધારે કરતી રહે છે એ રી એ મનવળ છે કે દરો સનાન વગર દન્સાન કદી પણ કમાનાત વગેરે મેળવી શકતો નથી, અને કમાનાતના દરજ્જાને મેળવવા દરો સનાન ખાસ જરૂરી છે"

હુદીસ (૧૫) હઝરત અબુ સહદ (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રમ્લિદનાદ (સન૦) એ પ્રમાણુ છે કે - જે માણસનો હરોલે સમ દેરાનો લાય પણ સહો દેરાની તેની ગુન્હાઈ ન જાય તો તે "અદનાહુમમા મદવે અસા મોહ મહીન અબ્દકા વ અબ્દકા વ સને અનવ મુમનીના વલ મુમનાત વવ મુસ્લમીના વલ મુમ્સેમાત" પછે તો તેને માટે એ મકો આપના નરાત થશે"

હુદીસ (૧૬) હઝરત અબુ હુસૈદ (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રમ્લિદનાદ (સન૦) ફરમાણુ છે કે - "તમે અમિયા અ સાદ અને મુસ્લીમ (અને) ઉા પછુ દહદ પગા

કરો કારણ કે અત્યાદ તત્ત્વાલાએ જેની ગીતે મને મોકલ્યો છે તેવીજ રીતે તેઓ (અલૈન)ને પણ મોકલેલા ”

હુદીસ (૧૭) હઝરત અબ્દુ તહફા (રદી)થી રિવાયત છે કે - “એક દિવસ હુઝૂર (સલ્ત)ની ખિદમતમાં હું હાજર થયો, ત્યારે આપ (સન) ના ચેલગ ઉપર ખુશાલીના ચિન્હો દેખાયા, મેં વિનંતિ કરી કે “અત્યાદના સયા નખી (સલ્ત) આપ ઉપર કુર્માન જાઉ, આજે આ ખુશાલીનો શુ સગળ છે? આપે (સલ્ત) ફરમાવ્યું “ઓ અબ્દુ તત્તા (રદી) શુ એ ખુશીની વાત નથી કે “આજે હઝરત હુજ્જતને (અલૈન) આની મને કહ્યું કે “હુઝૂર (સલ્ત) આપનો કોઇ પણ ઉમ્મતી (મર્ફ) અયવા આંગત) આપ (સન)ની ઉપર માત્ર એકજ વાર દરદ પદશે (મોકલશે) તો ખુદાપાક તેના દશ શુનાદ માફ કરશે, તેના નામએ આ’મા લખા દશ તેજીઓ લખશે અને તેના દશ દળઓ પુનઃ કરશે ”

માણે મસાખીએ મગફૂર હુદીસને એની ગીતે વર્ણવી છે કે “આપે (સન) ફરમાવ્યું કે “હઝરત હુજ્જતને (અલૈન) આનીને મને કહ્યું કે “શુ તમો આ વાતથી ખુશી નથી કે ખુશાદ ફરમાવ્યું છે કે - “આપ (સન)નો કોઇ પણ ઉમ્મતી (અનુયાયી) આપની ઉપર એકવાર દરદ મોકલે તો તેની ઉપર દશગ દરદ હું મોકલુ અને જ્યારે તમારી (અલૈન) ઉપર કોઇ એકવાર સમામ મોકલે તો હું તેની ઉપર દશવાર સલામ મોકલુ ?”

હુદીસ (૧૮) હઝરત અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે - જનાબ મોહમદ રસૂલિનાદ (અલૈન) ફરમાવે છે કે “જે મારી ઉપર

એકવાર દરદ મોકલે છે તેની ઉપર અત્યાદ તત્ત્વાલા દશગ દરદ મોકલે છે, તેના દશ શુનાદ માફ કરે છે અને તેના દશ દળ પુલદ કરે છે ”

હુદીમ (૧૯) હઝરત અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે - આપે (અન) ફરમાવ્યું છે કે “જે માણસ મારી ઉપર દરદ મોકલે છે તેની ઉપર ફરિશ્તા દરદ મોકલે છે, અને જેની ઉપર ફરિશ્તા દરદ મોકલે છે તેની ઉપર ખુદાપાક દરદ મોકલે છે, અને જ્યારે ખુદા પાક દરદ મોકલે છે ત્યારે આરમાન અને જતીનમાં કોઇપણ ચીજ એવી નથી કે જે તેની ઉપર દરદ નહીં મોકલે, એટલે એવી મતવળ એ છે કે બધી મખનૂકાત દરદ મોકલે છે

હુદીસ (૨૦) હઝરત હખને મરહૂમ (રદી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રસૂલિનાદ (સલ્ત)એ ફરમાવ્યું છે કે “કયામતને દહાડે તે માણસ બધાઓ કરતા મારી છેક નજદીક હશે કે જે કુન્યામાં કસરતથી મારી ઉપર દરદ મોકલતો હશે ” (કસરતનો અર્થ “ખાતે તેમજ દમેલ થાય છે)

હુદીસ (૨૧) હુઝૂરે અકરમે (સલ્ત) ફરમાવ્યું છે કે “જે બહો મારી ઉપર એક વખત દરદ મોકલે છે તો ખુદાપાક તેની ઉપર દશ વખત દરદ મોકલે છે, અને ખુશાદના એ દરદને સાબગી પડેલા આરમાનના ફરિશ્તા તે બધા ઉપર એકસો વખત દરદ મોકલે છે, અને એ દરદને સાબગી બીજા આરમાનના ફરિશ્તા બધો વખત દરદ મોકલે છે, ત્રીજા આરમાનના ફરિશ્તા એ દરદને સાબગી તે બધા ઉપર એક હજાર વખત દરદ મોકલે છે,

પછી ચોથા આસમાનના કુસ્તિયા બે હગ્ગર
ત દરદ મોઝને છે અને છુઠા આસમાનના
નાચે દરદ સાબળી તેની ઉપર છે હગ્ગરે
ન દરદ મોકળે છે અને સતમા આસમાનના
તાચે જદા ઉપર સાત હગ્ગર વખત દરદ
ને છે એ સાબળી ખુદા કહે છે કે -એના
પુનાહો એજી ને દરદ મારા હબીબ (સન૦)
ર મોકલ્ય છે તેની બરકતથી માફ કરી દઉ
(મઆરિજ)

હુદીસ (૨૦) હઝરત ઉબે ધુબને કઅબ
૧૦) ફરમાવે છે કે - એક દિવસ જુર
૧) તે મે અરજ કરી કે 'મા રસુલિ નાહ
૧) આપની ઉપર હું અકસર (પ્રજ્ઞા) દરદ
છુ, આપ મારે માટે કોઈ વખત નક્કી
આપો" આપે (સન) ફરમાવ્યું 'એ
કામને માટે તમારી ખુદી હોતો તેટલો
ત નક્કી કરી લો'

મે અરજ કરી 'જુર (સન) ચોથાઈ
ત નક્કી કરે ?

આપે (સન) ફરમાવ્યું - 'જેની તમારી
બી, અગર વધારે પડશે તો તેમા તમારે જ
। અને ફાપડે છે '

મે અરજ કરી - હુઝૂર (સત) અર્પો
૧૧) કક્કી કરે ?

આપે (સત) ફરમાવ્યું તમને અખતાર
અગર વધારે પડશે તો વધારે સાફ છે
અરજ કરી અગર અપ (સન) ફરમાવે
બધા વખતના ત્રણ ભાગ પાડી બે ભાગ
ન દરદ શરીફ પના માટે નક્કી કરે ?

આપે (સત) ફરમાવ્યું - 'તમને અખતાર

છે, હજુ એથી પણ નહુ 'પડશે તો તેમા
તમારીજ બેકનરી છે "

મે અરજ કરી - "હુઝૂર (સન) આપના
આ બધાને (વર્જીને) તો મને એવો ઉત્સાહી
બનાવી દીધો છે કે મારો બધો વખત ફરદ
શરીફનેજ માટે હું નક્કી કર છુ '

આપે (સત) ફરમાવ્યું 'દરદુ આ હુ
હમેશ પડતુ તમારા બધા ગમ અને હુ બના
હુઝૂર માટે ઝામિન થશે અને વધુમા તમા ।
બધા પુનાહોનો ફરદારો પણ થશે "

મજહુર હુદીસગા બધા વખતનો અર્થ એ
છે કે -શરીઅત મુજબના બધા ફરો વગેરે પૂરા
ક્યા પછીનો ને બાકી વખત રહે તે

હુદીસ (૨૩) એક દિવસ હઝરત અબ્દુલ
(અને) હુઝૂર અમરમ (સન)ની સવામા હાજર
થયા અને અમરમ કરી કે - એક એવી ખુશ
ખબર લામ આવશે છુ કે આથી પહેલા કોઈ
પણ વખત એવી ખુશી સાથે હુ આ થો ન
હતા-અને તે એ છે કે-અ હ તઆના ફર
માવે છે કે 'આપ (સન૦)ની ઉમ્મતમાથી
ને જશે ત્રણ વખત ઉભા ઉભા દરદ પડશે
તો તેના બેસવા પહેલા તેને હુ બખશી દઈશ
અને અગર મધ બેટીવી હાનતમા અથવા તો
સુધને બેસા થતી વખત ત્રણ વખત દરદ
પડશે તે તેના ઉભા થવા પડેન તેને હુ
બખશી દઈશ

આપ (સન૦) તતજ સગદામા મથા થશે
આ એહસાસ માટે ખુદાપાકનો આભાર માનશે
(ફિરન હમીન)

હુદીસ (૨૪) હઝરત અનસ ધનને માનિ
(દી૦)થી રિવાયત છે કે -" ને માણસ

બુઝ્યા (શુક્રનાર)ની રાત્રે અચવા બુઝ્યાને દહાડે હુઝૂર (સન૦) ઉપર એક વખત દરદ મોકલે છે તો ખુદાપાક તેની એકસો હાજતો આખેરતમા અંચને ત્રીસ હાજતો દુ-મામા પૂરી કરશે અને વધુમા એક ફરિસ્તો મારી કષ્ઠ પર આવી તે માણસનું નામ, કબીરો વગેરે બતાવશે જે એક નૂરાની દરતમા હું નોંધી લઉં છું.”

મગફૂર હદીસના ટેકામા ઇન્ને ઉમર (રહી૦)થી એક રિનાયત એવી ગીતે વર્ણન થઇ રહ્યું છે કે—હુઝૂર (સવ૦) ફરમાવ્યું છે કે “કયામતને દહાડે એક બહો તેના જુર અમલને લીધે દોઝખના ફરિશ્તાને સોપવામા આવશે તે માણસ ફરિશ્તાને પૂછશે કે—મારે માટે શું હુકમ થયો છે? ફરિસ્તો જવાબ આપશે કે ‘તારે માટે દોઝખનો હુકમ થયો છે’ તે માણસ અફસોસ સાથે કહેશે કે ‘ઓ ફરિશ્તાઓ મારી હાલત ઉપર રડવા માટે મને થોડો વખત આપો, જે પછી તે ચોનાની હાલત ઉપર દરેક ગીતનું રદન કરે છે જે સાલળી ફરિશ્તાઓ કહેશે કે—આ હાથપીટની મજા તો દુન્યામા હતી, અહીં તાક રડવું નકામું છે તે માણસ કહેશે કે “ઓ ફરિશ્તાઓ ખુદાપાકની રહેમતના ભરોસાથી દોઝખની ઉમ્મીદ મને ન હતી, મગર અફસોસ! આજે મારી બધી ઉમ્મીદો ન ઉમ્મીદોમા બદલાઇ ગઇ છે” “ફરિશ્તાઓ કહેશે—ઓ અનહના બહા હુઝૂર (સવ૦) આ વખત શકાયત માટે ખુદાપાકની હુઝૂરમા તરફી લઇ ગયા છે જ્યારે સાથી પગારી આ તરફ તરફી લાવે ત્યારે તેઓ (સન૦)ને વુ વળગી પડશે તે માણસ હુઝૂર (સન૦)નું નામ

સાલળીના દોઝખને કાઢેથી બુઝ્યા પાડવી રાફ કરશે” વા મોહમદાહ વા મોહમદાહ (સવ૦) — આપ (સવ૦) આ અવાજ સાલળી બેકરાય થઈ તે માણસ પાસે તુરત પહોંચી જશે અને તેની બધી હાલત તેનું નામ, નસબ વગેરે પૂછશે જ્યારે તેનું નામ માલમ પડશે ત્યારે આપ (સવ૦) ફરિશ્તાઓને કહેશે કે—એના આમાલ નામા એક વાર પાછા વળત કરો જ્યારે ફરિશ્તા બીજી વાર વળત કરશે ત્યારે આપ (સવ૦) એક નૂરાની કિતાબ નેઝીના પત્તામા મૂકશે જેને લીધે તેની નેઝીનું પત્તું વળતનાર થઇ જશે, અને ખુદાપાક હુકમ કરશે કે “એને (તે માણસને) જન્મતમા દાખલ કરો”

તે માણસ જન્મતમા દાખલ થશે ત્યારે દરવાજા પર હુઝૂર (સવ૦) સાથે મુલાકાત થશે, ત્યારે આપ (મન૦) તેને પૂછશે કે—“તું મને ઓળખે છે? તે માણસ જવાબ આપશે—મારી જાન આપ ઉપર કુબ્જાન થાન! આપ (સવ૦)ને હું સાગી રાંતે ઓળખું છું, મગર હુઝૂર (સવ૦) એ તો ફરમાવ્યો કે—“ચેવી નૂરાની કિતાબ શું હતી?”

આપ (સવ૦) ફરમાવશે કે—તારી આખી જીંદગીમા માત્ર એકજ વખત મારી ઉપર દરદ મરીફ તે મોકલેલું, જે ચેવી નૂરાની કિતાબમા તારા નામ, નસબ સાથે લખ્યું હતું”

તે માણસ આપ (સવ૦)ના કદમ ચુમી અગર કરશે કે—આજે અગર આ! (સવ૦) અને આ દરદ સગીફ હોતે નહીં તો હું તખાલ્લુક થઇ ગયો હોત”

(અપૂર્ણ)

ક સો ટી

ઝંઝરીના આરે ઉઝેના ધરમાધને હાશિમને
એક દિવસે અચનક કહ્યું -

ઠ્ઠારી વાત ઉપર આપ ગંભીર છે એવી
ખ્યાન નથી આપતાને ? પશુ હું ઈમાનથી કહું
છું અને વીશ વીશ વર્ષની આપણી મીતતાના
સાગર ખાધને કહી રહ્યો છું કે સાનેહમુદમ્મદ
મને તેવો સ્વછદી હોય પશુ ઠ્ઠારી ગળીયા
એના લાયક છે !

હાશિમ, ઈરમાધન પ્રત્યે શુક્રમરી દ્રષ્ટિએ
નિકળી રહ્યો !

ઈરમાધત પેમાપત હોતો સતતમા તેને
એક પુત્રી હતી પુત્રીનું નામ રામીયા હતું
રામીયા મુરતે અને સીરતે હસીન હતી, ત્યારે
હાશિમ એક ગરીબ અને રોજનું કમાઈ
પોતાનું શુભશાન કુનાર એક ગરીબ વયેટલ
હતો ! રહી સહી મુઠી સાનેહમુદમ્મદ એ
ખંદેનોમા શ્રમાવી દીરા હતી હાશિમને સના
નમા કુત એકા પ્રત સાનેહમુદમ્મદ
હતો ! રોજની ઈરમાધનની રાખીયા ને સાનેહ
મુદમ્મ થી લગનઠે નેડતાની વાત હાશિમને
ખેડી લાગતી હતી રાખીયા હસીન અને કેમ
વાએરી મુરતિ હતી ત્યારે સાનેહમુદમ્મદ
અલ્પધડ અને સ્વછદી મુકન હતો ! તેથી આ
વાત હાશિમના મળે કેમ ઉતરે ? વળી હશિમ
ગરીબ અને ઈરમાધત તવગર !

રાખીયાની રોજની સમજાવટ અને સુદ-
શુભોએ સાનેહમુદમ્મદને રાહુ ગરન પર વાવરા
ફર્જ પાડી ! અને સાનેહમુદમ્મદ અને રાખી
યાનું દામ્પત્ય જીવન એક આર્થ્ય જીવન
બનીને રહ્યું હાશિમ અગમ્યથીમા ગરકાર રાઈ
મળે અને ઈરમાધત રોજની આ હિમ્મત બદલ
રહેતે ધન્યાદ આપ્યા

એક દિવસ રામીયા પોતાના પિતા મમજ
આવી, આખમા આમ હતો, કેઈ પશુ ન

ખોલી પશુ ઈરમાધને કહ્યું એજા ! ત્યારે
સદ્ગુણની આ આખરી 'કસોટી' હતી
આજ બે વર્ષ બાદ તેમા તુ સાથે થઈ,
ત્યારે જીવન ધન્ય મધુ-ઈરમાધનની આખમા
પાણી ભરાય એ આસ હર્ષના હતા ! રાખીયા
પશુ રહી ! બન્ને એક બીજા પ્રત્યે મીટ માડી
રહ્યા હતા, આ સમયે જાણે ઈશ્વર દ્રષ્ટિએ
પરજો થોડી પળો બાંદ હશિમ અને સાનેહ
મુદમ્મદ અગ્યા, અને સાનેહમુદમ્મદ રાખીયા
પ્રત્યે રાખીયા સાનેહમુદમ્મદ પ્રત્યે ! હાશિમ
ઈરમાધત પ્રત્યે, ઈરમાધત હાશિમ પ્રત્યે !
સર્વ એકબીજા પ્રત્યે નેહ રહ્યા ! અને હાશિમ
એ રિમત દારય કરતા હોઆ શુભરી ? -

અથ અનસાહ ! મુરિનમ સમાજને રાહે
શસ્ત પડે જાવયા ઈરમાધલ મેક એવા મુરિનમ
નથીરા પેત કડે આગીન

‘જહઝત’ (પારખ દર)

બંધ માસિકે “માંદગી”

કેવળ નવજીવ વિવસની અદર ‘ધી નો’
જોળીઓથી ચાતુ થાય છે માસિક અડ-
ચલુની કોઈપણ ફરિયાદ માટે રૂબ મળે
દરા સાથે ગેરડી પત્ર આપરામા આવે છે
હીમત ! ૫-૮-૦ પરદેશ શી ૧-

— ગર્ભ રહેતો અટકાવવા:—

“રાહુત” દવા કેવળ નવજીવ દિવસ બાધ
વેસાથી જ દર્દી જરમા કદી ચર્મ નહેતો નવી
માસિક ચાતુ કશુજ નુકસાન નહિ ઝોકર
વેશેએ અજમાવેલી દરા સાથે જે ટી પત્ર
મોકલવામા આવે છે હીમત શ ૫-૮-૦
પરદેશ શી ૧-

હા એમ એચ. ખાન,

જર અથગેટ મીટ, મેનજીની મામે
મીટ, મુબઇ, મેન ૨૨૩૪૩

હુએ છે તાર, તાર, જવા પેલી પાર-દે

દે ! દિવ્ય સૂર જેમા હો એ દિલ-સિતાર દે ! !
 દે, વિશ્વને જે મસ્ત કરી, એવા તાર દે ! !
 છેકીશ વિશ્વ — ચિત્રને હુ નેત્ર — પડેથી !
 દે ! આજ આખ થાવા પ્રિયે જે ની ચાર દે ! !
 કરવા ગમન ચહુ છુ અલૌકિક વિશ્વમા,
 “શાહી” છુ, ખોલી તાર ગગનના તુ દાર દે ! !
 નિજ દિવ્ય-ધ્યાનથી જે રહ્યો એખખર હણ,
 નર એવો હોય તેને ઘનાવી તુ નાર દે ! !
 નિરખી વમત અનન્યને મુજ દિલના ખાગની,
 ઉપવનમા પાનખર કહે, “એવી યહાર દે ! !”
 ફૂનીને, ગવે શીશ નમાવી, વદ્યા સુમન,
 “ગુલર્ગી એ નરની ડોકમા અમ-પુષ્પ હાર દે ! !”
 મુજ દિલના દાગ ભેષ પેલી પૂર્ણિમા વદી,
 “શેશન રવિ તુ એવા મને દે ! હઝાર દે ! !”
 સો ચિત્રકારના જે જગે ચિત હરી લીએ,
 તુજ ચિત રગ એવા ચહે ‘ ચિત્રકાર ” દે ! !
 સુસ્લિભની નાવ કેવી છે ચકરાય એ ખુશ ! !
 હુએ છે, તાર, તાર, જવા પેલી પાર દે ! !
 “ખેમર” થી કંઈ એ કમ નથી, આ જગે-ઝિંદગી,
 “હેદર”ની શક્તિ આપ ને, દે, હુદ્દિકાર દે ! !
 તુજ વસલના વિચારથી સરમસ્ત દે કરી,
 “ગળ્ખીર” કેડ દેને દિલ્લે-એકરાર દે ! !
 કુરખાન છે ફરી હણ “ઈસ્લામ-દીપ” પર,
 મુજ દિલ-પતંગને તુ થવા ખમ નિમાર દે ! !
 ત ક ફીર ના સિ તાર ને ચમકાવી દે ફરી,
 “આલિદ” સમા તુ વીરનરો દે ! હઝાર દે ! !
 તુજ પ્રીતની અઝાન હુ લલકાડ વિશ્વમા,
 ભેવા “બિલાહી ઝિંદગી” નો દે ચિતાર દે ! !
 ગણરાય છે ને કેવો “તરન્નુમ” તિમિરથી,
 ભેવા પતન-નિશાને તરકકી-મવાર દે ! !

“તરન્નુમ” બી એ (આનસ)

“આધ્યાત્મિક-પ્રેમ”

૨૧. રાજુપ્રમાદ દયાશંકર વકીલ, બુનાગઢ.

અમારા ૨૧ લેખક મિત્રની છેલ્લી કૃતિ એમની છેલ્લી યાદ રૂપે
અમે વળુ કરીએ છીએ. તત્ત્વી.

પ્રકરણ ૧ છુ

માત્ર એક જ પળમાં સૃષ્ટિના તખ્તા ઉપર
જે અનેક નાટકો ભજવાય છે તેના પૈરક
અને સચાવક સુધારની અમાપ શક્તિ તથા
અવિરતીન નિયમને માટે અત્યારે સુધારને
શીખરે પહોંચેલું વિશાલ તેના યુક્તિરાહથી શો
ખુનાસો આપી શકે ?

રૂનના એક નાના કાગળ કે પાણીમાં
એક નાના ખાતેખાતેમાં પણ એ એક જ
પણે વિવિધ નાટકો ભજવાય છે, ત્યારે સમગ્ર
સૃષ્ટિના વિશાળ પર ઉપર તે અનેક ખડે
અનેક દેશો, અનેક શહેરો અને અનેક ગામ
અનેકામાં તેમજ સમુદ્રો તટોએ અને જંગલોમાં
તે એક જ પળે લાખો જન્મતા અને લાખો
મરતા હશે, લાખો પરચૂના હશે લાખો
રૂડા હશે, અનેક પ્રકારના રંગરંગો ઉડતા હશે
અને અનેક મહાત્મો મહાત્મા હશે આ બધું
પોતાથીજ થતું હશે કે કે? સત્તાતકથી, એ
કાયદો મનુષ્ય જુદાને અગમ્ય નથી ?

આજેજ સુગંધ યુનિવર્સિટીની બી એ ની
પરીક્ષાનું પશ્ચિમ બદાર ખડ્યુ “ડરબીની
નાટ્યી અને યુનિવર્સિટીની પરીક્ષા એના પરિ

જુએ એ બંનેમાં કઈ તો સામાન્યતા
અવશ્ય દેખાય છે” બિયકુત આશા નહીં
રાખનારા કઈ વિદ્યાર્થીઓના નામે પાસ
વર્ગમાં જણાય, જ્યારે શોએ સાદા આશા
રાખી ખેડે તો કઈ વિદ્યાર્થીઓ નાપરા થયા
અને તે પરીક્ષાના પશ્ચિમ અથવા સમય
નાખનારાને, તેમના બાવી આશાઓના નિર્દા
જ્યોતિષરત થતા જણાયા હરની બદાર નિરા
શાના ખગર જણનાર વિદ્યાર્થીઓન પગ થો
જવામાં દીના થયા થોર ખેલા ખગર જણનાર
ધરથી બદાર જવામાં મગર જણાયા થોઈક
નગળા મનના વિદ્યાર્થીએ તો આપવાન કપાનું
પણ સભાગમું

પાસ થએલા વિદ્યાર્થીઓના રનેલી સળ-
ધાઓ જેમ જેમ સમાચાર જણના થયા
તેમ તેમ તે વિદ્યાર્થીને અથવા તેમના સગ
ધીઓને ખુશાલી જાહેર કરવા જવા લાગ્યા
જ્યારે નાપાસ થએલા વિદ્યાર્થીઓ અથવા
તેના મધ્યધીઓને ખગરો કરવા અથવા
લિસાસા દેવા તેમના સગવડવાઓ આર
લાગ્યા ‘વન કેઈનીથેર દાફ સર્સેસ’ ‘One
Failure hall Success’ ‘પાસ થઇને

કયો મુવક થેર આવાનો હતો?" મદ્રાસ
ઇનકામા તો જ્યાં જુઓ ત્યાં "એમ એ"
અને "બી એ" મેટ્રીકને તો પોસ્ટમેનની
નોકરી પણ મુશ્કેલીએ મળે મળુરો પણ
અગ્રેજી જાણે "હવેની દુનીયા તો બસ હાલીજ
નીકળી છે ધંચી કે મોચી, ઢંડ કે ભગી,
બસ જે હોય તે છોડરાને અગ્રેજી લણાવે
અને પાસનું પૂરું મેળવતું પછી બને ઝાડી
ન કમાય, અને દીન દુનિયાના ન રહે"
"કુદરત તેને નાપાસ કરીને આખ ઉઠાડે છે"
"હવે તો પરીક્ષાઓ પણ આકરીજ થતી જાય
છેને?" "બધાને પાસ કરે તો નોકરી કયાથી
મળે?" "યુનિવર્સિટીની પરીક્ષાનું હવે કાંઈ
ઠેકાણું જ નથી" પરીક્ષા કડો હવેના છે
પોતાના આગલા દિવસો તો તેઓ જૂનીજ
જતા લાગે છે' આના અનેક ઉદ્ગારો વડે
તેઓ આશ્વાસન આપ્યાને સતોય માનતા
રહે પડ્યા આ વખતની ખી એની પરી
ક્ષામાં બી નિદાર્થીઓ પણ ઠીક સપ્પામાં
પાસ થયેલી, જે પાસ વર્ગમાં "શતાલક્ષ્મી"
નામની એક ગૃજગતી બ્રાહ્મણ કન્યા પણ
હતી તે સારે નખરે પાસ થયેલી

"શતાલક્ષ્મી" તેણીના પિતા ઇશ્વરચંદ્રનું
એકનું એક લાડકવાળું સતાન હતી તે તેણીને
શાલુ"ના દુકા નામથી બોલાવતા અને તેનું
અનુચરણ કરી કેટલોક રેનેલીવર્ગ પણ તેણીને
શાલુજી હોતો ઇશ્વરચંદ્ર આરેડ હતા ધણુ
વખાચરો તે રિધુ ચલેલા હતા ચર્ચેટમાં
તમજે લાગે વખત નોકરી કરેલી, જેને
પરિણામ અત્યારે તેને માસિક ચેપ્પોસે રૂપીઆ
પેન્શન મળતું હતું તેની જાતમાં, અમાજમાં
કે કુટુંબમાં કન્યાઓને આટની હદ સુધી કેળ

વણી આપવાની પ્રથાજ નહોતી એટલે ઇશ્વર-
ચંદ્રનું આ પ્રથમ સાહસજ ગણાતું, દારણ કે
તેઓ સુધારક ગણાતા વળી આર્થિકમાળ
હિવાથી સનાતન ધર્મોનો દાવો કરનારા જીની
રૂઢીના માણસો તેમને નસ્તીક માનતા, તથા
તેમના વિચારની આડે માથું મારનામાં "પાણી
વનેવવા" જેવું સમજતા પોતાની આ એકની
એક પુત્રીને સારી કેળવણી આપી કાંઈ સરકારી
યુવક સાથે તેણીનું લગ્ન કરી દેવું એટલુંજ
માત્ર તેના જીવનનું અવશ્ય કર્તવ્ય તે
માનતા હતા

ઇશ્વરચંદ્ર અને તેમના મોટા ભાઈ ગોપી
નાથ એ બંને અવિલક્ષ્ય સ્થિતિમાંજ સાથે
રહેતા ગોપીનાથ વેપાર કરતા અને વેપારી
વર્ગ તથા કેળવણીના વર્ગ વચ્ચે સસાર
વહેવારની બાબતમાં જેટલો મતફેર હોય છે,
તેટલો મતફેર તો તે બંને ભાણેલા વચ્ચે
અવગ્રહ હતો વળી ગોપીનાથના ધર્મપત્ની
ચચળલક્ષ્મી તે ગોપીનાથ કરતા પણ ચાર
ચ દા વધી જાય તેવા જીના વિચારના હતા
તેમને "શાન્તુ"ના અગ્રેજી અભ્યાસ મુદ્દા
પ્રમદ નહોતો અને તેણીનો ઉંમર તે ૧૨-
૧૩ની જેમ આગળ જના લાગી તેમ તેમ
લગ્નની હદને તે અત્યાસ આડો આવે છે
એમ તેણીને બનન્ય લાગ્યા કરતું જીના
વિચારેના તેમનો રેનેલી સંબંધી વર્ગ તે
જાનના અને વખત તેમનું માથું કાણુ
કરતો અને તેના નિવારણ તરફ તે ગોપીનાથ
પાસે જ નિષ્કેસ મૂકીને કે આખોમા ઝગ-
ઝગીઆ લારીને તેમનું માથું કાણુ કરતા
ગોપીનાથ તે સાબળા લેતા અથવા બની શક
તેટની દલીલોથી તેણીને સમજાવના એટલુંજ

પણુ ઇશ્વરચક્રને તે બાળતમા એક પણ શબ્દ કહેતા નહીં. અનન્ય બચાવદારની એટલી બધી બેપરનાઈ અને ચેતાના મનનુ ધાધુજ કરે રાખવું એ ઇશ્વરચક્રની રીત તેમને જરા વધારે પડતી તો જણાતી પરંતુ ઇશ્વરચક્ર સુધિશાળી છે એ તેની માન્યતાને ચતાવમાન કરવી મુશ્કેલ છે એમ પણ તે સારી રીતે સમજતા. વળી સસારમા સ્વાર્થની સાકળ પણ એટની મજબુત બની બધું છે કે ગમે તેવું અસહ્ય પણ સહન થઈ શકે એટલે શાન્તુની કેળવણી સળધમા રહેજ પણ અલ્પ-મત્તે ગોપીનાથ કે તેમના મર્મપત્નીએ ઇશ્વર ચક્રને જણાવ દીધો નહોતો.

શાન્તુ પાસ થઈ ત્યાં સુધીમા ફક્ત એ નજી વખત તેણીના લગનની વાત ચચગણકમાંએ ઇશ્વરચક્ર પાસે છેડેલી ખરી પરંતુ ઇશ્વરચક્રે કેવળ નિરંતર રહેવામાજ મોટા લાગતી મર્યાદા જાળવવાનો સતોષ ના પી લીધો હતો.

મનુષ્યોના ધણુ નિર્ણયોના પાપાઓ તો કેવળ સયોગે ઉપરજ ચણાય છે. શાન્તુ પાસ થયાની વાત બહાર આવતા તેની કેળવણી માટે રીકા કરી માણુ કાણુ કરનારની સમ્પ્રદા કરતા વિશેષ સમ્પ્રદામા માણુસો ખુશાની બનાવવા અને વધામણી ખાતા આવવા લાગ્યા એટલે જાનકાળીની મુશ્કેલીઓ તદ્દન વિસારે પડી.

ખુશાલી બતાવનારાઓને ગોપીનાથ તો માત્ર એટલેજ જવાબ આપતો “પ્રભુડુ ધાધુ થાય છે” પરંતુ સ્ત્રી જાતી તો જન્મની સાથેજ સસાર બચાવદાર લીખીને અવતરતી જણાય છે વળી કેટલીક ઓઓને તો કુદરને એ બક્ષીસ પણ ખાસ કરેલી જણાય છે કે તેઓ મન વચન અને કર્મ આ ત્રણેના પરસ્પર

વિરોધ પાડે. એકાંજ વખતે એની સરસ રીતે લજવી શકે કે મુદ્દમતાથી નિરક્ષય કરનારને પણ તેની ખબર, કદી પડે નહીં ખુશાલી બતાવના આપનારની રૂબ ઉપરજ ચચગણકથી લગતા જરાએ આપતા તેમા પણ કેળવણીના ખાસ હિમાવતીઓને તો તેઓ જણાવતા કે શાન્તુને કેળવણીમા આગળ વધારવાનો ખાસ આશય નેણીતો ચેતાનોજ હતો.

શાન્તુ પાસ થયાના ખબર જાણી ગોપીનાથે ઇશ્વરચક્રને તો ખુશાલી બતાવવા માત્ર એટલેજ કહ્યું કે “પ્રભુએ જે કયું તે હીકજ કયું” દલે બધા ત્યાંથી આર કેકાડુ મળી બધા, એટલે જાણે મગા ન્હાયા.”

શાન્તુનું શરીર ધાગીજી અને તદુરસ્ત હતું વર્ષ ગીર હતો. આખે પ્રકાશીત હતી મુખ ગોળ હતું વાણી મધુરી અને લિનથી હતી રનબાવ કેમળ અને પ્રેમી હતો. ઓજસ ખૂબ છતા અજિમાન બીજકલ નહોતું સમાજણી ધણુ છતા મલીરતા જાળવી રાકતી સુધિ તીમ જતા અરધીરતા જરા પણ નહોતી તેણીની ઉમ્મર અત્યારે અઢાઢ એકાંજીસ છતા તદુરસ્તીને લીધે એકાંજીસ વરસ પી જણાતી.

ગોપીનાથ અને ઇશ્વરચક્ર મળ તો સુરતના હતા પરંતુ કમાવાના ઉલોગની શરૂઆત ગોપી નાથે મુખબતા વેપરીની નોકરીથી કરેલી થાને ધીમે ધીરજ અને ખત અને સત્યના શુભાથી તે વેપારી બન્યા અને શોભાજ વરસો ઉપર મુખબતા એક પરામા ધરતો બગનો વસામ્બો તે અરસામા ઇશ્વરચક્ર પણ પેન્શન લઈ નિહત થયા.

પાસ થયાને વગતે દિવસે શાન્તુની અતતની ત્રણ બહેનપણીઓ કે જે કોનેજમા તેની

સાથેજ લાલુતી તેઓ વધામણી ખાવા મુબઈથી આવી શાતુ તો તેની પહેલેજ દિલસે રાહ જોતી હતી પણ સમાચાર મોડા મળ્યા હોય અગર સાથે મળીને આનંદમાં હીલ યદ્દ હોય માટે કાને તો જરૂર આવવા જોઈએ એમ નેણીએ માની વીધુ હતુ સરાયથીજ તે તેઓની રાહ જોતી હતી

આ ત્રણ બહેનપણીઓમાંથી એક એવો ઇન્ડિયન મારિકા હતી જેનું નામ 'રોઝા' હતુ બીજી પાંચી કન્યાનું નામ 'દીનુ' હતુ અને ત્રીજી મદારાષ્ટ્રીય બ્રાહ્મણ કન્યાનું નામ 'સરસ્વતી' હતુ તેઓ શત્રુને ત્યાં આવ્યા ત્યારે શત્રુ પાસે તેણી ઠીલ ગતીની એક તરફ પણ પરણીની બ્રાહ્મણ સ્ત્રી "મનગી" નામની હતી તે સિવાય બીજી કોઈ નહોતુ ઇન્દ્રચંદ્ર તો ખગતાની બચ્ચના તેમના દિવાનખાનામાં હતા અને તેમના જાબી અદર ગદ્ બચ્ચનામાં હતા ગોપીનાથ તો હમેશા રાનીના આઈ સાડા આઈજ મુ મધથી આનંદ પાસ થવાના ખમર પોતે જાળ્યા પડી શત્રુ નાગથી તો આ ત્રણ બહેનપણીઓજ વધામણી ખાનાને પહેલી તકેજ ચપરાસની આરામ રાખી પરતુ આ ત્રણ બહેનપણીઓ હરતા પલ્લવ દીમા જરૂરી આનંદની નેણી ઠી આગા અને આતુરતા ખાત્ર કરીને સ્વેચ્છા માટેજ હતી કેમકે મુરેજેજ તેણીને આટલે સુધી અગમ્ય વધારા શિક્ષકન આપ્યુ હતુ 'મુરેજેજ' તેને સાદિલકારા હિન્દુસ્તાની બનાવી હતી અને તેના બાળ્યે ધર્મી જો કે કમળ વધારે રાજ થય તો તે માત્ર મુરેજેજ દત્તા મુરેજેજ અસાર સુધી પગિશમની ખમર ન દાય એમ તો નજ બને ગતો પગિશમ

પગિશમ જાળ્યા પછી તુરતની ગાડી પકડામાં તે એક પણ મિનીટ ન લગાડે ત્યારે શુ થયુ હશે? જાગવાન જાણે આવા અનેક વિચારો તેને પાસ થવાને દિલસે આખી ગત સુધી ઘોળાએવા અને વળને દિલસે પણ સવારથી તેની રાહ જોતા આવા અનેક વિચારો ઘોળાતા જતા આ બહેનપણીઓ આવતા સુધી પણ મુરેજેજ તો નજ દેખાયા

"ફુનેડ" "કોએચુનેલન" એ જે ઉદ્દગારો શત્રુના ઉમમાં પગ મુકતાજ હોતુ અને રોજાના મોઢામાંથી કમળ એક સાથે બહાર પડ્યા જમર સરસાતી તો માત્ર મેડુ મલકાવીનેજ તેમને અનુમોદન આપતી જણાઈ

શત્રુએ ઉભી થઇ તેમને આવકાર આપ્યો અને બાલુએ પટેલી ખુરશી અને કાચ ઉપર જેમને જેમ ઠીક પડ્યુ તેમ બેઠા "કુરેલખાઈ તો માત્ર પહોંચી ગયા હશે" દીનુએ ખુરશી ઉપર બેઠા બેસનાજ પડેનો પ્રશ્ન શત્રુને પુછ્યો "ના" એ દુઠ્ઠાજ ઉત્તર મોલિત દરમિયાન શત્રુના મુખમાંથી નીકળ્યો

"અને આજે!" દીનુ શત્રુના હાલને સપથ સમજતી જતા કોઈ મલ્લીર ન્યા મરે મરવા ખાનગર શત્રુને ફરી આનંદ કરે

'ના આજે પણ અસાર સુધી તો નહીજ શુ કાળજી બન્યુ હોય તે પ્રશ્ન જણે "શત્રુ ન એવીજ મળીર મુનથી જાગવા વાળ્યો પરતુ ને જાગવાને બને કિંટા પા દુઠ્ઠા નિશ્ચય દત્તો ખરે

"આજે સજ મુધી તો ત જરૂર આનંદ જોઈએ" દીનુએ આનંદસન આપતી ત્યા તેમ કરેલા માણુ "કરત અમે ગયા પહેલજ

આવી પહોંચે આપણા સ્ત્રીહથો અને પુરુષ હથમા આટલો તકાવત તો કુદરતથીજ અગમ્ય એવો છે "

સુરેશના હથ સમઘી આ ટીકા શત્રુ ટીક ન લાગી હોય એમ તેના ચહેરા ઉપરથી દીતુ રપષ્ટ નેષ શકી અને ચર્ચાનું સૂકાન થોડું મરતી યોવી 'જાતુડેન, અમે-માજ તમે પાસ થયા તેની ખુશાથી બતાવવાનેજ મુનષ વેરથી બદ્ધો આખા છીએ એમ ન માનતા પરંતુ અમારી પાસ મકસદ તો કાંઈ જીતીજ છે "

"જીતી એટલે ચાલ મીસીનતી" આ ત્રણે બહેનોના બૂ પરિવ્યપમા નહિ છતાં પરાણે સહરાસી બની જનાર ગોરી બેઠી બાપુડેએ મને એટલાજ માટે બહોં બેસતા કહ્યું છે અને તમે આવો કે તુગ તેમને અદર ખમ આપવા આરા કરી છે માટે હું અને બાપુજી આવીએ તે પડેના જતા નહોં " એમનું યોનતીજ તે અદર મધ તેની ગેરહાજરીથી અપષ્ટ વાતો કરવાનું શેલન મળેનું નેષ ત્રણે આનંદરીએને સગાય થયો અને ગોરી અદર મધ કે તુરતજ દીનુએ આગળ ચલ ક્યું 'જાતુડેન હવે અમે અભ્યાસ આગળ તથારા સરવના કરીએ છીએ એકજ દિશામા નહીં પણ બીજી અને જરા જીતી દિશામા " સગ કાંઈક જ ખુજ ખુ સમજી તો ખરી પણ તેની અપૂર્ણ સમજે સીમે ઉતર દેશ જેવું ન જણાતા તેણે અશ્ચર્ય પૂર્વક સાચો પ્રશ્ન કર્યો " એટલે " ?

"એટલે" એમ કે દીતુ યોતી "જેમ તમે અટવી અપરથા પર્વત કેમતથીતી પુતીવર સિટિને અભ્યાસ કરી પાસ થયા તેડીજ ગીને

[નવેમર]
આ ઉમરે સસાગની યુતિવરસિટિમા અભ્યાસ કરી પાસ થવાનું તમારી હિન્દુ કોમમા તો સુઠેલી એ મક્કર ફજઆતજ ગણાય છે

મુનષથી શત્રુને લા આપતા સુધી ટૂંકન માજ એ ત્રણે બેનપણીઓ વચ્ચે શત્રુના લાન સમઘી પુલકન ચર્ચાઓ થઇ હતી અને એકબીજાની વાત કેમ ઉપાડી લંબી એવો સપ પણ તેઓએ કરી રાખેતો એટલે મુખ્ય મુદ્દા ઉપર આવતા સમરવતીએ દિનુને જગાળ આપતી હોય તેમ કહ્યું 'ભુલિસળી ચતુર અને શુદ્ધ હથધારી નાવિક વિના એ મક્કર સફળ પીરાની મુન્નેસ થય છે "

' પણ આપણી નાતુડેન માટે તો તેનો નાવિક શોધવાજ જવો પડે તેમ નથી " રાજ એ પોતાનો અભિપ્રાય આપતા કહેઠનું શરૂ કયું

'કાણુ' મરરવતીએ અગળી બની સસાસ કયો

'મરેસશાંર વળા કોણુ' " તાજમે પોતાનો અભિપ્રાય રાજા ભાદેરાળમા મુકયો અને એ ત્રણે જણીઓ શત્રુ તરફ નેષ રથા

શત્રુ પી મળીગતા વધતી જતી હતી પોતાને માટે સુરેસ વિના બીજી કાંઈપણ ગ્રેમતુ રથ ન સુઠિમા નથી એમ તો તે સપૂર્ણ ગીને માનની હતી પરંતુ એ પીનાય અને ચલગતકથી ગાતી પ્રયત્ન લખને તે કણન રાખે કે નહિ તે વકાશીન હતું વળી જે મુરકેલી તેમના કુટુંબમા નાની જણાની તેમજીજ મુરકેલી સુરેશના કુટુંબો પણ નકર રપ કે એમ પણ તે જાણતી હતી અવગત સુરેસ અને તેમજીના સગીર માવ જીદા હતા પરંતુ મન અને આતરઆતમા તો એકજ

યએલા હના સુરેલા પણ નિશાળ દરમ્યાની રાત્રીને ચડાને અને શાવુ પણ સુરેશનેજ જોતી તેમ જાતા અત્યારી ધડી કુધી લખ સખથી એક પણ શાન્દ તેમો વચ્ચે ઉચ્ચારાએના નહેતો હવે આ ખડે પશુડીએતી વાતોના પગિ ધુમે પોતાની શકા ને ખરીજ પડી ગય તે તેના જીવનસુખની અસાધ્યીજ સમાધતી યદ ગય એવો તેને ખાસ લાય દનો દિનુએ ઉપાડેથી વાતથીજ તે શકા અને ભય શરૂ થએના, તે ઉત્તરોત્તર વધતા જતા તેણીના હંપમા અનેક તકો ઉઠાયા મારતા હતા

“જોડી તો દેરી નેછએ તેની ગા પનેના ઉધો તો ક્યારના સતગન યજ્ઞચૂક્યાં જે” સરસ્વતીએ વાતની સકળ જાણવતા કહેના માણ્યુ ‘મા! સમાજ અને બાપુજી તેમા સગતી આપી ગઈ કે નહી એટલુજ મા! જોરાનુ”

રોજાને સરસ્વતીના છે’ના શબ્દથી ભારે અત્યવળી થતી હોય તેમ જોલી “કમ એ ગને દિનુ નથી?”

“દિનુમા તો એક દગ્ગર નાતો ગાય છે” સરસ્વતીએ કહ્યુ

દીનુ રોજા કળા દિનુ કોમકા નિશાળે રધારે સમજતી હતી એટલુજ નહી પગ ચાવુ અને સુરેન એકજ માનિના બ્રાહ્મણ છે એમ પણ તે ગમ્યતી હતી એટલે જોલી, “પણ આ બંને તો બ્રાહ્મણજ છે?” “જાણ ધુમા વળી એક દગ્ગરથી પણ રધારે નાતો છે” સરસ્વતીએ જવાબ વાળ્યો, એટલે દીનુ નિચારમા પડી

“માઈ લૉડ! આ તમારા દિનુએ તે એટલા બધા ક્યારે નવગ પડ્યા હશે જણીના

સખમામા પણ ન હોય તેટલા કમો બને તેટલી જાતો!” એટલુ ખોલતાંજ રોજાએ પોતાનેજ હારે પોતાના બંને માને પા દળની નળી ટાપનીઓ મારી રોજાના બોલ વામા ધણુ વ્યાજબીપણ હતું જા દિનુએના નવરાપણને ખચાત કરતી હોય તેમ સજ જોલી, “અમારા મકરાનુમા એટલુ બધુ તો નથી અમે પણ જીએ તો બ્રાહ્મણ, ને વળી ઉચ્ચારા ઉચા પગુ લગતી ખાનમા અમાર ફર નિશાળ છે”

“તે હોયુ જોછએ” રોજાના મતન સરસ્વતીના શબ્દોથી થોડુ અનુમાદન મળત તેણીને ખોલવાની દિગ્ગમત વધી

‘તમારામા કન્યાઓને લગન કયાં વિના તો ચાનેજ નહી લ્યાર આ સાકડી ગલીઓમા મનમાન્યુ જોડુ તે કયથી જાણાનુ હતું?” રોજા ઉત્તર શબ્દો જોલી નહી કે તુલત મારી અદર્શી આવી અને તેમની વાતો જાણવાની પરવા ન કરતી હોય તેમ જોલી ‘બાપુજીએ કહિયગાન્યુ છે કે, તમે પગ જગીને મળીદળી દયા એટલ મને જરૂર ખગર આપશે કે હુ તમોને મળી જાઉં આદ દીરીન પણ તૈયાર છે સુરેશભાઈ આગ્યા કે નહી તે પાગુ પ્રહાણ્યુ છે” આઠનુ જોલી જરામની તાજ જોતી ઉભી

“તારે ગૌરીબંડુન મને જરા એક જવાબ આપજો?” દીનુએ ગૌરીને પૂછ્યુ, ગૌરીએ જવાબ વાળ્યો “ખુશીથી”

“જુઓ તમે અને આ શાવુડેન, એકજ નાતના કે નહિ” દીનુએ સવાલ કર્યો એટલે ગૌરીએ વચર દીરે જવાબ વાળ્યો કે “એકજ નાતના અને કાષ્ટક મનથી પણ ખરા” હવે મૂખ્ય સવાન અતડો નરી જણાય એમ માનતી દીનુએ ખીજે સવાન કર્યો, “અને સુરેશભાઈ?”

‘તે પશુ અમારી જાનના’ પશુ—એટલું બેની આગળ બોલતું કે નહિ અને તે કમી સાબરતી તે રાતનો ચિત્તર આવના મોરી જતા અચાંચ પશુ દીનું વધારે સમજવા માણતી હોય એમ તેણી ઈ પ્રુખમુદા ઉપરથી જાણતા તે આગળ વધી ‘એજન વહેવાર’માં તે અમે બધા એક, પશુ દમણ પચીસેક વરસથી કન્યા વહેવારને માટે જતા તરફ પંચા જે એટલે અમારા તરફમારી સુરેશચર્ચતા તરવારાઓ પશુ અમારા તરફમા તેમને ન પરખવા હે’

‘હા ના’ મોરીના જવાબ કાઝળી દીનું આવેશમાળ બોલી ઉઠી, ‘આ લીસળી મદીના સરારી પ્રુખા તે કાઈ માલવાનું છે? યદુ બહેન જેવા સદાર અને બાપુજી જેવા સરકરી પ્રુખ પશુ આજ સુદના મીલામા માલવાનું પસંદ કરે તે તો બિલકુલ અન્યથી મજાપ’

‘વાર બાપુજીને કહે કે સુરેશચર્ચ દમણ આજના નહિ, અમે પશુ તેમની રદ નેંછેએ છીએ તેમને અવશ્ય નમે તરે ખુશી ઈ પધારે અમારે ઉતાવળ નથી એજન યદુ બહેનના સ્વભાવનો વિદો લાખ અમાને મજા વાળે.’ મોરીએ તે સમગ્રી જીતુ અને અન્ય અને દીનુએ તુલ યદુને ઉપાડી અને બોલી ‘યદુબહેન સ્ત્રાન્યુને આ જમ આ તપારાજ મીને મગમ છે તમને એ વત મગતી ન હોય તે સારસક કમી દેને આપડો શાંદ જુદા નથી’

યદુ વિચારેમાં પડી તેણીને યદુઅનથીજ આ મગી કરખનની જાણતી હતી અને ને એટલે સુધી આગળ વધશે એમ તો તેણીન કદપનાજ નહોતી દીનુનું સાદસ કાઈક વધારે

પતું હેય એમ તેને જણાય પરંતુ તે તો પેનાના અતરના પ્રેમથીજ એટલું કહી રહી હતી એ ન્યય તેના ખ્યાલ જલુર નેતો એટલે પ્રેમભાવની નજ થીજ દીનુનાક નેતી તે મોરી—‘દીનુબહેન, અટલે સુધીની તમારી દીપ્ત તમને કવખનની નથી લાગતી? મોરીએ કહ્યું તેમ અમારી નાતિ રિવાજ મમાલે તો સુરેશને દુ તજ પડી ચકુ દસ્ય અમે હોમન કરવા જઈએ તો બાપુજી કે સુરેશના વડીને તેટલી હોમન ન કરી શકે અને પારો કે બાપુજી તો માજ આવર જમુ દરના તૈવાર માથ પશુ નોદા જાય અને મહેલ બા તેમા કહી પશુ સમતિ ન આપે કાલ્યુ કે તેમને તો “નાતેજ મરવાનું અને નાતેજ છવવાનું” રોજાન યદુની અટલી દસ સુધીની નતની નજાણ બિલકુલ ન મગી અને મોરી ‘સન ક તમા ખરી સમતિ તો માજ વરના ઈજ, વાલીએએ તો તેમની છત્તને—અનુકૂળ થવનું બાપુજી તો કીક પશુ વળી મીજા બાપુજી અને ત્રીજ મંડ એ બધાનો તો અમિદાર? ‘પધીધીલી—આણી તણ તો ક્યા કરે મીમા મછલ’ એ તો બચ્ચાએ પશુ સમજે તેરી કહેવન છે દીનુએ રોજની દલીવને પડી વાળી કલુ અને તારી અને સુરેશચર્ચ બનેલી વખીસ બાંધ દુ બપુડ પારો દા પડવીને જ જાણી પરંતુ ત્યાર પહેલા તમા બનેમાથી મહેને તે ન જમણ હોય, તો સાંક સક કરી દેતાનું અને તેજ કારણે જનુ રજ કમના નહિ ના ‘સાંકનસનેજ દાક કહેણ માવવામા આવને’ Silence is half Confession વળીને પશુ પેનાના કેમની વખીવાન બનાવ નથી

કરી શકતા એ બોલતા દીતુ મોટેથી હસી
અને તેમજ અનુકરણ રોજાનતથા સરવતીએ
પણ કહ્યું “પરંતુ શાતુ તો મૌન અને ગભી-
રજા રહી.”

“સુરેશ હજી પણ ન આવ્યો અને તેમની
સમતી તો દીતુ ક્યાગની બાણી ચુકી હતી
એટલે તેમની રાહ જોયા વિનાજ તેણી ઘરની
બહાર પડતા દરવાજામાં બેઠી, મોટેથી બોલી
“ગૌરીબહેન” “ઓ ગૌરીબહેન” બાપુજીને
કહો તો અમારે જવાની તમારી છે” તમારા
બોલાવ્યા પછેનાજ હું આવતો હતો.” ધન્ય-
વદ્ધે શાતુના ઉમમા પગ મૂકતા કહ્યું, બધી
છોકરીઓ બધી યશ અને તેમની ગર્વને
ધન્યવદ્ધ તરફ નથી

ધન્યવદ્ધ આશિર્વાદમય હાથે સૌને બેસ
વાની ઇલા ત કરી અને પોતે બાળુની ઇચ્છા
એર ઉપર બેસનાજ બોલવાની શરૂઆત કરી
“મારી શાતુ પાસ થવાનો ખરો યશ તો
તમો બહેનોનેજ ઘટે છે તેણીની તરફની તમારી
લાગણીઓ હું નજરે નજીક રાડયો છું શાતુ
પણ હરવખન તેજ વાત કરે છે” કદાચે પણ
જવાબ તો આપોજ બેઠાએ એટલે દીતુ
બોલી “બાપુજી ખરેખરે નજીક તો અ પનેજ
ઘટે કેમકે નાનગતને કે કુટુંબીઓને નહીં
ગણકારતા આપે તેણીને એટલી હદ સુધી
કેળવણી સવામા ઉત્તેજન આપ્યું આપની
પાસે તે અમારી જે પ્રશસ્તિ કરે છે, કગતી
હોય તેના, કરતો, સદગુણો, આપનો ઉપકાર
અમારી પાસે તો વાર વાર પ્રદર્શિત કરે છે
અમે વિદ્યાર્થીઓમાં તો ખરો યશ ને કોઈને
હવે તો તે મુરેશભાઈનેજ ઘટે છે તેમણે ને
શાતુબહેનને દીર્ઘમત, પ્રેમસંન અને વિદ્યાની

મદદ ખતવી ન કરી હોત તો શાતુબહેન
એટલી હદ સુધી આગળ નજીક વધી શકત”
તેણે બેનપણીઓ બાપુજીના મોઢામાંથી સુરેશ
સબધી શું ઉઠેગારો નીકળે છે તે બાણવા
ધન્યવદ્ધ તરફ નજીક મારી રહી શાતુ વધારે
ગંભીર બની

“સુરેશ, ભયો લાગણીવાળો અને સરકારી
સુવક છે મને તે પોતાના પિતાતત્વ માને છે
અને હું તેને પૂરતી અધીક ચાહુ છું શાતુ
તરફની તેની લાગણી વ્યવસ્થાથીજ એવી ને
એવી છે” ધન્યવદ્ધે તેણીતોળીને જવાબ
આપ્યો અને સુરેશ હજી સુધી પણ કેમ નહિ
આવ્યો હોય તે વિચાર આવતા આગળ બોલ્યા
“પણ તે પ્રશ્નથી બચાવવા આવી શકયો નથી
એ તો તકન નવાઈનીજ વાત” તમેને બધાને
હવે વખન થતો દરો માટે હું બહાર જઈ
ચાહરીશન મોઢતુ છું” તમે બહેનોને મારી
પાસ લનામણ છે કે તાતુ મરેજમાંથી છુટી
થઈ પરંતુ તમારે તો તેણીને તમારા સદવા
સનો લાભ અનારનનાર આધ્યાજ કરવાનો મને
તો જેવી શાતુ તેવાજ તમે” આટલું બોલી
ધન્યવદ્ધ ધગમા જવા તમારે યમા યમા
જણાયા પરંતુ દીતુને તો હજી આપુ રાખે
પણ અત્યારેજ પુર કરવતુ હજી એટલે તુરતજ
બોલી “સદવાસ તો અમે કદી નથી છોડવાના
પરંતુ અમારો સદવાસ પણ હવે ક્યા સુધી
હવે તો તેમના જીવનનો ખરો સદવાસ આપેજ
પુગે પાડવાનો રજો કેળવણી આપવા કરના
તે આમનમા આપની ઉપકારકતા, હૃદય અને
વિવેક બધાની જરૂર છે” દીતુના આ શબ્દો
શાતુને જહુ તો નજીક ગમ્યા પરંતુ પોતા તર
ફની તેણીની લાગણીને વિચાર કરતા તેણીના

મલબારમાં ઇસ્લામ

જ્ઞાન માટે બકીની સાદચ

[રાજેશ્વર જ્ઞાન મુખ્યમંત્રી બાદશાહના રાજ્ય અને સમરેલિ સ હર મા કૈબ
મુસ્લીમ અન-મઅબ્બીએ લખેલી અરબી કિતાબ 'તુલકુલ મુલકિની' ના ખીન પ્રકાશન બાબત]

મલબાર અને ઇસાઇઓની એક જમાઅત
કેલનાક સમયથી કેલકોરમા આપા હતી *
આ શહેર મલબારનું પાટનગર હતુ અને આજ
રથને રાજ પલ્લ રહેલો હતો આ નુકે એ
મોટી નીકામ બેસીને પોતાના પરિવાર સાથે
મનબારમા આવ્યા અને અહિના ગઝ પાસે
વસતા કરાને માટે જમીનો, મકાનો અને
બાગોની માગણી કરી અને આ દેશને પોતાનું
વન બનાવ્યું

એના બાગ સમય પડી મુસ્લિમ પ્રકારની
એક જમાઅત આ શહેરમાં આવી પહોંચી
આ લોકો સિનેન હજરત આદમ (અનૈન)ના

* આ પ્રાચીન વિવાદ છે કે હંમનના બાદ-
શાહ કેમુસન બ્યારે ચલ્લીએને ઇરાનમાંથી કાઢી
નૂકયા ત્યારે તે ઇરાની અખાતને માં મનબારમા
અલીને કોવીનમાં વની બધા રોકેટ કોરેટ-
(Forster) એક પોટુ ડી પ્રસલ્લ ઉત્તરેલ્લેસ ડી
Pochan (કોવીનના ચલ્લીએના પત્નીની લખ્ય
કે કે ઈ ન ૩૬૧ની વનસ ચલ્લીએનું એક
લેખ જેમા આન આઠ દરાર માલસેલ હતા જે
દનના ઠાપુ (Magoreva) ની રવાના થને મનબા ની
ત્યાં કાંઠે આવી શાખ્યા અને ૨૨૨ કોમીનમાં
વસી બધા

સામાન્ય માન્યતા એવી છે કે મલબારમાં ઇસાઇ
ધમ સેન્ટ થોમસ (St Thomas)ના પ્રજારથી
પ્રસર્યો છે એ સિવાય શિરિયાલ નસરાની (જે
નમ્બૂરી ચર્ચના અનુયાયી હતા) અધ્યક્ષીય અને
કાનિયાથી આવીને મનબારમાં આપા થઈ ગયા હતા

કદમ ડી ઝિવારત માટે જતા દત્તા રાગને બ્યાર
એમના અધિકારી બ્યાર થઇ તે એમને પોતાની
પાસે બોલાવ્યા અને તેમનાથી દમ ત વેમ ને
ઇરાનમાં (સન૦) ડી હા તત પછી આજ જમા એ
તમા એ નુકે પુ પ પલ્લ હતા તેમને નખીએ
કમી, (સન૦)ના હાલત, હોને ઇસ્લામની
રકામત અને મુઅલ્લિજા ઉકેલુન કમરની કેશીય
બધાન કરી બ્યાર રાગએ આ બધી લામી
સાબળી તે પેગંબરે ઇસ્લામ (સન૦)ની સાચ
નાના રવીકાર કરી થીધા તેના દિનમ્ નખીએ
અરમ (સન૦)ની વમદખલત રધાપીનુ થઇ મધ
અને તેને સાચા દિને ઇરાનમાં કબૂલ કયા *

* વિદ્વાન લેખક ઇસ્લામ રિવાજનાર રાગનુ
નામ લખ્યુ નથી, પરંતુ ઈન્ડીઆ બોરીસના પુરત-
કાલમાં બરબી બારાના બે પત્રપત્રો (સોપનરી)
રમયના છ ને તુલકુલ મુલકિનીયી પહેલાના
લખાયના થા એમા રામના ઇરાન રિવાજેલા
અને મનમા મા આ ડીને મુમવામનેલા વસવાત
ચર્ચ કરુ છે આ ને ગોપા ચામથી એકમા
રાગનુ નામ મુકવની ફરમાલ અ ઈ બીતમા
મકરવની ફરમાન લખેલું છે 'શકરવની' સર્ફત
બધાના નખ નકરવનીનું બરબી અપત્રત છે
એનો અર્થ થાન છે રાત નયરા મદલાલ અને
એને તામિર માનવાસ એક સામાન્ય લગ્ન પ્રમાણે
૦૦૬ રાજ્યકર્તા મહિ વાપર છે વિદ્વાનોએ તામિય
અને મનવાસ બધારનુ સાધનોથી મેલ ડીને
મુસલમન પવાસ રાગનુ નામ વેરામન પેરમવ
(Cheroman Perumal) હોયુ છે વેરામનના
બધે છે વેરા વમને રાત 'ફરમા' અને 'ફર-
મા' વેરામના બપેલવા અ બી નામો છે

ગામને યુકરા (ફજીરો-સતો)ને કચ્છ કે જ્યારે તમે કદમ મુખારકની જિવારતથી પાછા ફરો, ત્યારે નખીએ અકરમ (અનન)ની જિવારન માટે હું પશુ તમારી સાથે આવીશ અને તેણે તાકીદ કરી કે આ વાત મલબારમા ફાઈની આગળ પાથુ કરવો નહિ યુકગા જ્યારે સિનેા નથી પાછા આગ્યા ત્યારે રામજીએ જદ પુરખને એક નોકાનેા જદોજરન કન્યા માટે ફરમાઈન કરી કે રામ અને તેના સાથીઓ તકનીક વગર સફર કરી શકે બદર ઉપર ધાણાએ પરદેશી વેપારીઓની નોકાઓ લાગરેલી હતી એક નોકાનાળા સાથે બદોજરત થઇ ગયો રામજીએ જ્યારે પ્રનાસની તૈયારી કરી તો ત્યારે પોતાના કુટુંબીઓ અને રાજ્યના પ્રધાનેાને જોલારીને કહ્યું કે હું પ્રભુ પ્રાર્થનામા તલ્લીન થવા છત્તુ છું, જેથી એક અરવારિયા સુધી કોઇને પશુ મળી શકીશ નહિ એ પછી રામજીને બદોજરત જુલુ જુલુ માણસોને સપ્રદ કર્યો અને દરેકને નામે આપ્યા લખી આપી કે જેથી એક યીગની સત્તામા કોઈ વાધો ઉઠાવે નહિ મલબાર વાસીઓમા આ બનાવ આવીજ રીતે પ્રખ્યાત છે રામજી અમલદારી ઉત્તરમા કન્નરકોટથી શરૂ થઇને દક્ષિણમા કમહરી સુધી પ્રસરેલી હતી

એ પછી રામ જુકગા સાથે નોકામા સવાર થઇ ગયો નોકા પહેલા કન્નરિનામા પગેલી પ્રનાસીઓએ આ રથજે એક રત વિનાની, પછી અદિ થો હરમકનન પહોંચ્યા, અદિ ત્રણ દિવસ રજા પછી અદિ થી રનાના થઇને શહેરમા ઉતર્યા અદિ લાખા સમય સુધી મુકામ કર્યો એક ટોણુ પોતાના મિત્રોનુ જોણુ કચ્છ આ સૌએ ઇગરો કર્યો કે મલબાર જવુ અને ઇત્યામનો અચાર કરવો છળાદ

માટે મરિજદો બધવી આગ અગામા રામ ખીમાર પડી ગયો તેને જિન્દગીની કાષ આશા રહી નહિ, હારે તેણે પોતાના સાથીઓને વસીયત કરી કે દિન્દુરવાનના પ્રવાસ માટે અગ્ર રહે આ યોદ્ધા રામના સાથી હતા સરફ મિન માલિક, એમના બાઇ માલિક મિન દીનાર, અને એમના ભત્રીજા માલિક મિન હખીમ મિન માલિક, વી એમણે રામને કહ્યું કે અમે તો ન તમારા દેશને જાણીએ છીએ અને ન તો તે ડી સરદારોથી વામિક્ છીએ અમે આ ઇન્દો માત્ર તમે સાથે હોવાને લીધેજ કથો હતો રામજીએ એમના કહ્યો ઉપર ધણી વાર સુધી રિચર કર્યો અને તેમને મલબારી બાળકમા એક પત્ર લખી આપ્યો જેમા તેણે પોતાના સમારનેલીઓ અને રાજ્યકર્મચારીઓના પત્રા બતાવ્યા અને શિખામણ આપી કે કદન કયોગ, દરમતન, કન્દર્ગીના અથવા કાલમમા ઉતરે એવુ પણ કહ્યું કે મલબારમા કોઇને પણ માગ ખીમાર થવા અને મરવાનો બાવડ કહેવો નહિ છેન્ટે રામ મરણુ પામ્યો એના બે વર્ષ પછી રાન્ક મિન માલિક, માલિક મિન દીનાર, માલિક મિન હખીમ અને એમની પત્ની કમરિવદ તથા બધેા પરિનાર મનબાગ તરફ ન્નાના થયો જ્યારે કદન કયોરમા પહોંચ્યા ત્યારે રામજીના પત્ર લાના અધિકારીને આપ્યો તેણે પત્ર વાંચ્યો અને લખના મુજબ અમલ કર્યો એ યોદ્ધાને જમીનો અને બાગો આપ્યા માલિક મિન દીનાર અને તેમના ભત્રીજા માલિક મિન હખીમે કદન કયોરમા વસનાટ કર્યો અને ત્યાં એક મરિજદ બધાની એના કેટલાક સમય પછી માલિક મિન હખીમ પોતાની પત્નિ બાળકો અને માલમતા સથે

અમને કોલમ તરફ રવાના થયો ત્યાં એક મસ્જિદ બધી ચોનાની પલિ અને બાળકોને આ રથને ચૂકવા આદિથી હથેલી માગવી મથો આદિ પણ એક મસ્જિદ બધારી આદિથી નીકળીને ગાકનૂર અને કન્ઝરકોટ સુધીના અનાસ કથો આ સ્થળોએ પણ મસ્જિદો ચણી એ પછી હાતી મારાનીમા પાડી ર્થો આ જગ્યાએ તથા મહીના મુમય કથો પછી શાલ્વાત, જરફતન અને દરફતન તરફ આવી ગયો ત્યાં પણ મસ્જિદો બધારી કેટલાક દિવસો સુધી આ શહેરોમા સફર કરતો ન્હો પછી કદન કસોરમા પાડો આ પો ચોનાના કાકા મામિક બિન દોનારને સાથે લઈતે આ મસ્જિદો તપાસી અને ફરક મસ્જિદમા નમાઝ પઢી *

* માનિક બિન હળીમ અને માલિક બિન દોનાર ને સ્થળોએ મસ્જિદો બધારી હતી તે સ્થળો કયા આવેલાં હતા અને હાલમા કયા નામે ઓળખાય છે, તે નીચે મુજબ છે -

(૧) કંદેરના કંદેરો - અત્યુ સમયમા જેને કદવાનર કહે છે અલીનગી પાસે મલખારના દક્ષિણ બાનમા ર્થો કાઢે આવેલું છે ધણુજ ડાબીન સ્થળ છે બવરીમૂરો રોડરુના નમે જેનું વણુન ક્યું છે રોમાન અને અરબ વેપારીઓ આ તા અમાનામા એજ રાહેમા આવતા હતા

(૨) કોલમ જેનું વર્ણન રશીદુદ્દીન, અનુવ ફિઝ અને ઈબને બટુતાએ પણ ક્યું છે મલખારની સરહદનું છેલ્લું સ્થળ છે સુલેમાન તજિર અને અનુજે સરાહીવા સમયમા જેને મદમ મરી કહેવા હતા

(૩) હુયસી મારાની - અનુવ ફિઝે જેને રાસાની લખ્યું છે રશીદુદ્દીને મલખાર અને ફરિના વચ્ચે જેનું વણુન ક્યું છે

(૪) જરફતન - ઈબને બટુતાએ જેનું વર્ણન

પછી કદન કસોરમા બંને પાછા આવી અત્તનહ તપાસાતો શુક ક્યો કે દીને ફુલા મનો એના દેશમા પ્રચાર મથો, જે કુક અને બધાસરી બનપૂર હતો પછી બિઝ મિન દોનાર અને માનિક બિન દોનારો કંદન કસોરથી નીકળ્યા મિત્રો અને ગેરકોતે સાથે લઈને કોલમ તરફ રવાના થયા આ શહેરમા આવીને વસાહત ર્થો લાગા સમય પછી માલિક બિન દોનાર, માનિક બિન હળીમ અને તેમના કેટલાક સાથીઓ શહેર તરફ રવાના થયા ત્યાં પહેલોને મહંમ મહાસનના મક્રરની ઝિનાલત કરી એ પછી માનિક બિન દોનાર મુગતાન તરફ રવાના થયા અને તે મદિયમજન સુલુ પામ્યા માનિક બિન હળીમ મલખારમા પાછા

ક્યું છે દોનારી જેનું અતર તબ ફરસખ હવ જેઝીઅરમા લખ્યું છે કે સન્નાર પાસે આખા હવ

(૫) દહફતન - ઈબને બટુતાએ જેનું વણુન ક્યું છે જેઝીઅરમા લખ્યું છે કે આ જામ દેલીવરી પાસે વસેલું હતું

(૬) કંદેરોનાડુ - જેનું વર્ણન અનુવ ફિઝ અને રશીદુદ્દીને ક્યું છે અનુવ ફિઝના અમાનામા આદિઆ ચૂકરી કપોડા આખા હવો કાંકીકોના દીવેલે બપૂની પાસે ર્થો દીનારે વસેલું હતું વતમાન સમયમા એને આલ્યામ કહેવામા આવે છે

(૭) બાકનુ - વાકૂત હમરી નામે અબુકે આક સમસાનીએ જેનું વણુન ક્યું છે ર્થો દીનારની વરતી છે હાલમા જે બન્કોર નામે જે ઓળખાય છે

(૮) મ જરોર - મ જરોર - જેનું વર્ણન વાકૂત હમરી અનુવ ફિઝ અને બીન બોળવેતા એએ પછ ક્યું છે મલખારનું મસાદર રહેર છે ઉત્તર ભાગમા ર્થો દીનાર આખા છે ચાહ અમા મામા મન્જોર નામે ઓળખાન છે

કર્ષા કાલમમા પોતાના કેટલાક પુત્રોને રહેણા દીધા અને પત્નિને સાથે લઇને કદન કોરમા આવી વસી ગયા આજ રથગે એમની અને એમના પત્નિની વખત થઇ આ છે દુક વર્ણન મનગારમા ધરલામ પ્રચારુ

આ બાતની તારીખ નક્કી કરની અમારે માટે કઠીન છે મહેટે લગે બનના જોગ છે કે આ બાત દિવસને નમતીતા બમો વર્ષ પડીતો હોય પરંતુ મનગારના મુસનમાનોને સ્વા મશ- હર છે કે જે રાજ્યએ ધરનામ સિવકાર્યા હતો તે હજીત નમીએ અકરમ (સન૦)નો સમકલ- લીન હતો જ્યારે એક રાને આદના બે દુકા થતા જોયા, ત્યારે તે હ૦ મચ્ચુ નાહ (સન૦)ની મુનાકાતનો લાભ લેતા મહાના પ્રવાસે ની જી પડ્યો રાજ્ય અને તેના સાથીઓ મનગા-થી નીકળીને શહેરમા પહોંચ્યા અદિ રાજ્ય મરણ પામ્યો આ જમાનામા મરાહર છે કે આ રાજ્યની કષ્ટ શહેરમા નહિ બલકે ગદારમા છે, અહિના લોકો એન સામરીની કષ્ટ કહે છે અને તે ત્યાના અમ અને ખાસ લોકોની ગંધારગા છે *

રાજા અને પ થવાનો બનાવ, મલગર- ના મુસનમાન અને મિન મુરિનમો બનતેમા

* ઝુન્દીર - આ ગથ શહેરના પ્રદેશમા દિન્દી મહાસાગરના કિનારા પર છે (મુસજિમુલ બદાન ૧૭૬૦ દ) મોનાઓની કેટલીક મહાલમ કિતામો ઉપરથી જાણ છે કે રાજ્યની કષ્ટ ઝુન્દારમા કે કષ્ટ ઉપર મિના લેખ ૮, તેમા એ રાવત નામ અખુન્દમાન સામરી છે તે મનગારથી રવાના થઇને હિ સ ૨૧૨ મા જરબગતાનના કિનારા પર પહોંચ્યા અને એના ચાર વર્ષ પછી હિ સ ૨૧૬ મા મરણ પામ્યો આ આધારે એના મિત્રો એની વજાતના બે વધ પછી હિ સ ૨૧૮ મા મનગારની હદમા દાખલ થયા

મખ્યાન છે અને હતકથા રૂપે પ્રચીત છે પરંતુ મિન મુરિનમોની માન્યતા છે કે રાજ્ય આકારા ઉપર ચઢી ગયો છે અને આશા તાબે છે કે મુકર્ફર સમયે નીચે ઉતરશે એના નીચે ઉતરનાની એ લોકોએ એક જગ્યા ઠેરવી મૂકી છે અને ત્યાં એક ઘણો મોટો હોઝ બનાવ્યો છે એક મુકર્ફર રાત આ રથગે રાજ્ય પ્રગટ થવાની રાહ બેવામા આવે છે

આ વાત પણ મખ્યાત છે કે રાજ્યએ રવાનગી પહેના પોતાના સરદારમા રાજ્યની વહેચણી કરી દીધી હતી પણ એનો એક સરદાર જેનું નામ સામરી (એમરીન) હતું, વડેચણી વખતે મૌમુદ ન હતો પાઠગથી જ્યારે હાજર થયો ત્યારે રાજ્યએ પોતાની તલ્વાર તેને હાથને કરી અને મૌમુદે એના બળ વડે જેટના બની શકે તેટલા પ્રદેશ ઉાર કબજે કરી રૂપે થોડા સમય પછી આ સરદારે કાલી કટ ઉપર કબજે કરી લીધો મુસનમાનોએ આ ગથો વસવટ કર્યો, જુની જુની જગ્યા- એના વેપારી અને કારીગરો પણ અનીને અહિ વસી ગયા બાતારની ખૂન પ્રગતિ થઇ છેન્ટે આ રથગ એક મહાન શંકર બની ગયું અને એને લીધે મલગા-મા સામરી (એમરીન) ની સામ્ય ઘણી વધી ગઇ

મનગારના બવાય વતનીઓ કાદિર હના એમનામા કેટલાક શક્તિશાળી અને કેટલાક નિર્મ હના બળના માણસો પોતાની તાકતથી નિર્મળ લોકોની માત્રમતા ઝુન્દી લેતા હતા અહિ જે રાજ્યપન્નાઓ હતા તેઓમાથી કેટ લોકની સત્તા એક મનખથી પણ વધુ ન હતી કેટલાને સ્વા એકસો અથવા એનાથી પણ ઓછા સૈન્યો તોફા હતા કેટલાક મોટા રાજવર્ત્તાઓને ત્યા બસો, ગણસો, ચારસો,

આવશે તેમને ચોકીદારો તમારી પાસે પહોંચવા નહિ દે આ દરતૂર તો ધરાની શહેનશાહોના હતો-શુ ? તમે તેનું અનુકરણ કરવા ચાહો છો ? શું તમને હજરત મુહમ્મદ (સં.)ની ધેરડી પસંદ નથી ? શું તમને ખબર નથી કે ખિરાનના શાહો ને મહેનોની ભવ્યતાથી પં. બ્રહ્મ કરવામાં આવ્યા અને હજરત મુહમ્મદ (સં.)ની કાગી ઝૂંપડીવાળાઓને અરોબીની ભગવાના બક્ષામાં આવી એટલા માટે તમને જોઈએ કે આ દરત (સં.)નું અનુકરણ કરો કારણ કે એમાંજ તમારે આ યોગ અને પગ લોકનું હિત સમાવેલું છે એ મુહમ્મદ બિન મસનમાહને તમારી ચોખ્ખ સળગારી દેશોના હુકમ આપે છે જેથી લોકો કેઈના પણ અટકાવ્યા વગર, વગર ખટકે તમારી પાસે સીધા આવી શકે અને જે કંઈ કહેવું હોય તે તમને ખુશીની સાથે કહી શકે તમારા માટે ફક્ત બે રૂમો કારી છે એક રહેવા માટે અને બીજી બેતુન માલના માટે બધારે હજરત મુહમ્મદ બિન મસનમાહ

(રદી૦) કુદ્રમાં પહોંચ્યા ત્યારે હજરત સઅદ (રદી૦) ધરમાં હાજર ન હતા અને હજરત મુહમ્મદ (રદી૦) ત્યાં પહોંચ્યાની સાથેજ ચોખ્ખને સળગારી મૂકી

પરંતુ એક રિવાયત છે કે હજરત સઅદ (રદી૦) ધરમાંજ હાજર હતા અને હજરત મુહમ્મદ (રદી૦) એ તેમને બહાર બોલાવીને હજરત ઉમર (રદી૦) નો કાગળ સુપરત કરેલ. હજરત સઅદ (રદી૦)એ તે કાગળને અદનના સહિત સ્વીકારીને ચોને ખુ- ચોખ્ખને સળગારી દીધી અને તે પછી હજરત મુહમ્મદ (રદી)ને અદર લઈ જઈ ખાતરદારી કરી

હજરત મુહમ્મદ (રદી૦)ને હજરત ઉમર (રદી૦)એ સાંપેતુ કાર્ય પૂરે થવાથી તેઓ પાછા જઈ હજરત ઉમર (રદી૦)ની ખિદમતમાં અરજ કરી કે “હજરત સઅદ (રદી૦)એ આપના હુકમની ટુર્ન તામીન કરી અને જરા પણ હા-કે-ના ન કહી” એ સામગી હજરત ઉમર (રદી૦) ધણીજ ખુશી થયા અને ખુદાના શુ રાના અદા કર્યા

હાસ્યરસના જાણીતા લેખક

“બેકાર” ફત ખુસકો

૧ જુગી આખે નવા તમારા કી રા. ૧૫	૨ કલમ આયુક કી રા. ૧૫
૩ અકકલના ઇન્તરદાર કી રા. ૧૫	૪ હુ રાજત હોઉ તો કી રા. ૨
૫ રમતા રામ કી રા. ૨	૬ સનમની ચોધમા કી રા. ૨૫
૭ અછલના ખા (કી રા. ૨૫)	

૮ ખ જુક

ધી રહેર સ્ટોર્મ ટાવર શેડ, સૂરત

કારવાં

ઓલાદ-મુસ્લિમ બાળકોમાં લોકપ્રિય થઈ પડેના બાળમાસિકનો ઇદ-અક અમને રિવ્યુ અર્થે મળ્યો છે મુસ્લિમ બાળકો પહેલું અને એકલું માસિક હોવાનું માન ‘ઓલાદ’ આગી ગયું છે, એટલુંજ નહિ પણ બાળપ્રિય થવાનું લાગ્યું પણ પ્રાપ્ત કરી રહ્યું છે આ ખાસ અક ૬૬ પાનાનું વાચન પૂર પાડે છે એમાં મુસ્લિમ અગ્રેસરોના જીવન ચરિત્રો ઉપરાંત નસીહતભરે વાર્તાઓ અને બાળ કવિતાઓ પણ છે ‘ઓલાદ’ ૭૦ વર્ષ ઉન્નતિ કરે એવી દુઆ સંદિત, મુસ્લિમોને આ તેમના એકલાજ બાળ માસિકના ઉત્તેજ નાની અપીન કરીએ છીએ વાર્ષિક લવાજમ રૂ ૨-૦-૦ ‘ઓલાદ’ ઓપ્રીસ બુકમા મરિજ પાસે, ૧૪૫૨૮

“ધી કેસન્ટ”-ધી રૂસ્ત મુસ્લિમ રડુડ ન્ટસ ફેરેશન તરફથી પ્રગટ થતા ‘ધી કેસન્ટ’ નો ખીન્ને ૬૬ અક અમને રિવ્યુ અર્થે મળ્યો છે નાનકડી શરૂઆતથી પ્રગતિ કરી રહેલા આ સાહસને મુસ્લિમો તરફના ઉત્તેજનની ખાસ જરૂર છે એની બધી આવક મુસ્લિમ નિધા યંત્રિઓને મદદ કરવામાં લપગ્ય છે અને તેથી એના ઉત્તેજનની ઝરત દેખીતીજ છે અગ્રેજ, ગુજરાતી તથા ઉર્દૂના આજના તથા આત્મી કાલના ઉગતા વેપકાના પ્રસંગનીય પ્રયાસો આ અકના અગ્રમસ પૂર્ણ વેબોમાં દેખાઈ આવે છે એના તત્તી જાં એમ વાય હારથા ‘અજગી થી’ કારનાના વાચક સાગી ગીતે પરિ ચિત છે અગ્રેજ વિભાગ માટે જાં બી એફ એડુસ, ગુજરાતી વિભાગ માટે જાં યુરુફ દ્રેજુ નાલાઈ ‘એબુદ’ તથા ઉર્દૂ વિભાગ માટે જાં મહમુદમીયા કાગઝી જવાબગાર છે અને એમણે ફેરેશનની આ કેમિશને અપનાવી ને ॥ મુસ્લિમોને અપીન કરીએ છીએ કિ ૭ આના

‘ઉમ્મીદ’-ધી અગ્રે કલમ સુ ત તરફની ઉમ્મીદ’ નામનું ત્રીમાસિક જનરો ઉમ્મીદ સાથે બહાર મડ્યું છે આ ત્રીમાસિક બે ભાગોમાં ૭ પાકું છે દાઉદી બહેન લાઈઓએ આ પ્રયાસને સફળતા અપાવવી જોઈએ ઉમ્મીદ’ના સચાનકો પોતાની ઉમ્મીદ પૂરી કરે એવી અમે ઉમ્મીદ રાખીએ છીએ ધી અગ્રે કલમ, રૂસ્તના સરનામેથી મળી શકે છે

“દીન”-ઈદ પ્રસંગે અમારા અહમદાબાદી સહચરે ખાસ અક બહાર પાડ્યો છે મુસ્લિમ અહમદાબાદી રાજમગલુમાં ‘દીન’એ અમ લાગ લગવ્યો છે તેના ખાસ અકને આવકાર આપતા અમને આનંદ થાય છે આ અકમાં ઇતિહાસિક સામગ્રીઓ પીરસે છે અને ૧૫૦ સાર વાચન પૂર પાડે છે

“નિઝામ”-લાઈ નિઝમુદ્દીન ટુરેશીના તત્તીપદ હાઈજ પ્રગટ થતા ‘નિઝામ’ માસિકનો ઇદ અક પણ ‘દીન’ની જેમ ઇતિહાસિક સામગ્રીઓ પીરસે છે આ ઉપરાંત ઉર્દૂ નઝમે પણ આપવામાં આવી છે ‘દીન’ના નિઝામ માટે તથા ‘નિઝામ’ના દીન (રસ્તા) પર સફળતા મળવના માટે જનાગ નિઝમુદ્દીન સાંને અભિનંદન !

“શહે નઝાત”-ઈરના અસરી પોગળ પથીઓના આ સાહસે ૫૧ મી લસત પૂરી કરી છે અને એ પ્રસંગ પર ઇદ અક બહાર પાડ્યો છે આ અક પણ ઇતિહાસિક લેખોથી લરપર છે “પૂનજ આમ્મીક, તનાજ રગમા” આવતા અક પ્રગટ રવાની અભિનાયા તત્તી સાં સેની રહ્યા છે એ આશાઓ ફગે એડુ અમે ઇઝીએ છીએ

—આરેફ બી એ

સુબ્બ (૪)

ગીરગમ પોરદ તા ૨૦-૮-૩૬
તમારી પત્ર અને પુસ્તક મળ્યું અરશી
ચાગીસ વર્ષ પહેલે પર્શિયન પ્રોસોડ
with Figures of Speech નામનું એક
નાનું પુસ્તક લખેલું, એવું યાદી ઉપર તમારું
પુસ્તક લખાયું છે તે અંગ્રેજીમાં છે તમારું
પુસ્તક ગાલીમાં છે એટલે કેર અને ગુજરાતીમાં
આપા પુસ્તક પી આતિ ધણી જરૂર હતી ગુજર
રાતના બે અપ્રમથ સંપાદનને મા સી યોગેન-
રાત્રિ વિરે ચાને પહેલું એમની હેરા લખ્યાં
છાઉં ઉપરાંતના યોગેનરાત્રિ તથા મારાત્રિ ૧૩
પુસ્તક સિવાય બીજું કંઈ બન્યાંથી સંતોષા નહિ
મતનમાં કે કોરસી યોગેનરાત્રિ સમયે નાલ્યવા પી
ગુજરાતીઓને ઉત્તરા છે પણ તે પછી પાના
મોટા લખાયા પુસ્તક ન હતું તે બેડ તમારાં
પુસ્તક પૂરી પાડી છે તે પુસ્તકમાં ગુજરાતી
યોગેન રાત્રિ એટલે મગનાપણ કે તમારાં નવા
વળા પી કંઈ જરૂર ન હતી તમે ઉદા ઉતરી એ
બંને છાપેલું વિષય રાત્રિ પાન ૧૨૪ ૩૫
મળેલું આવે છે અને ૩૫ ૩૫ નેમા ફર હોય
છે એ બં. સારી રીતે બતાવી આપી તમારા
પ્રશ્નસર્વી યોગેન તે ઉપયોગીના વધારી છે
આપણા લાનના ગુજરાતી સાર્વિકમાં તે
તમારા પ્રશ્નસ વધોતો ઉત્તમ છે એવી નોંધી
બીજું પુસ્તક મારી નાખ્યું નથી
હી બં. કૃષ્ણલાલ ગોહનલાલ એવેરી
(એમ બં. એમ. એમ બં)

ગીરગમ પોરદ તા ૨૦-૮-૩૬

અને

સાહેબને કવિ બનાવનાર
ફેર આર એકજ પુસ્તક છે
અરશી વિચળ સર્વ ગુજરાતીમાં
“આર,” સાહેબ ફેર

‘સાહેબ’ કા ૧-

ભાગ પહેલા - અંતની વિચાર, ૭૬ પાના, ૭૬ પાના

સરળ સમજાવી, અરશી સરળ
વિચાર બિહાન, કામ, પરીણાની
શીલ, ધર્માતી

ભાગ બીજામાં મસ (કાર્પસ) વાના (દાંડી) પદ

મોર કલાદી ગુજર્ન બને સમજાવી
ફેરિત છે આના, પરીણ એક વીધીય
(વિરત ખર્ચ સાર્વિક)

મોર ૨૬ વર્ણવેલી ‘સાર્વિક કાર્પસ’, મુત્ર
ફેર ને -
ધા નેદર રોસ રાવર રોડ મુરમ

અમદાવાદ તા ૨૦-૮-૩૬

તમે મોડેલા સાર્વિકના બે પુસ્તકનું શુક પોરદ
નોડ મુ છે તે મળ્યું છે
ગુજરાતીમાં ઉત્તરવાના આ તમારા પ્રશ્ન છે તે નોંધ
દેવણી મુલ યો, તમારા એ પ્રશ્નને સ પૂર્ણ
સંપાદન લ-કુ મ

(દી. બં.) કૃષ્ણલાલ ગોહનલાલ એવેરી

(દી. એ)

આ સિવાય યોગેનરાત્રિમાં છે અરશી
પરિણ ૭૬ રચનાના રણુદીપાદ ઉત્તરવાસ
અને હી ન રણુદીપાદ એવેરીના પુસ્તકો દરબા
મ છે અને રણુદીપાદ પુસ્તક સિવાય
મોટા સરળ પુસ્તકની અરશી પરિણ ૭૬
રચનાની છાઉં અરશી પુસ્તિકા એ વિષયની
ઉત્તમ મ સિવા છે ગુજરાતી પરિણ ૭૬ વાચની,
આપણા ૭૬ નવ સરખાવણી પછી બાદ રણુ
તેના નવની આપી તેમજ વિષયને સળ બા-
લો છે અરશી પરિણ ૫૫ રચના સળ બા-
રચના પોલ ખાતે મળે છે તે આ પુસ્તિક-
કાથી ફર પછી એક આપણા વડ છે
ફાલુમસાદ ૨ વિવેદી.

૪ ૧૦-૩૬

પ્રોફેસર of English

& Gujarati

M T B College Surat

નમક પુસ્તક દે ઉત્તરવા વળી મળે
હુ અરશી અને ગુજરાતી વિન પી સમર
તમે બં. સંપાદનથી આપી છે પુસ્તક પદર-
ચાનાના અનુસારને ધણી ઉત્તરવા મોર પછે
તેલુ લખાયું છે પણ એ પુસ્તકને મોરથી ઉપ
મારી છાઉં બીજા પ્રાસને નોંધા છે અર
સુધી રાઉ ગુજરાતી પુસ્તકમાં મમક બા પ્રાસ
નુપ્રાસને લગતી અ પી વિરતવાસ સ પુર્ણ સા-
રણ આપેલ મે વાચી નથી એ મોટું
તમાને મુખારીખાઉં આપણું હુ અને લ-કુ હુ કે
તમાને બા તમારા પ્રશ્નસા સ પુર્ણ ફેર મળ
મદાસ

દી. ગુજરાત

૧૬-૧૦-૩૬ (દી. એ) અરશી રાવર રોડ

અમદાવાદ મુલ લીધે

સાહે નથી હોતુ

[અન્ય]

જહુ સુદર દીમે છે તે જહુ માટે નથી હોતુ,
અને માટે જહુએ નિયમ પાડે નથી તેતુ
નજર લાગી છે મ્હાગ દિનને કોઈ ખૂમચૂતની,
કે ખમ વ્યારે જુઓ લાગે કદી માટે નથી તેતુ
ચામારી મોડમાનુ નિન, તમાગે માથ વ્યારે છે
અર ! મ્હાટે ગણુ છુ તેય પાણુ મ્હાટે નથી હોતુ
અમણા કૂચ જેવા આપને કે'ણુ બરે છે,
અમણુ કૂચ પણુ કઈ એટલુ મા. નથી તેતુ
નિખામણુ એખાની માગી પતુ માન ખાગી કે,
નગન મીહુ ગળે છે તેય શુ ખાટે નથી તેતુ ?

—શેખરચંદ્રી

૧૨૫

ડીસેમ્બર

૧૯૪૨

ત્રી
"વહશી" સોદરી.

અનુક્રમણિકા.

વિષય સૂચિ.	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ
અતરનો આવાજ	"મુરિયમ"	૧૬૯
ધરનામી શિક્ષણ (કર્ચાન)	મીન અ રદીમ	૧૭૦
" " (દદીસ)	" " "	૧૭૧
આવાજની દુનિયા	"લેકાર"	૧૭૨
માથે રવખાઓની દુનિયા	"ગજાક"	૧૭૩
પોઠ	રા નણ્ણવેરા	૧૭૪
૬૬	"મુન્નર"	૧૮૦
નવો અને નવરો	અ દ મ	૧૮૨
" કરે મદખુ કરે છે "	"કવીમ"	૧૮૪
સિદ્ધિના સન્માર્ગ	"આકિવ"	૧૮૫
આખરિમક-પ્રેમ	સાબુ રખી	૧૮૬
રખાઈ	"લેકાર"	૧૮૭
સ્ત્રીઓને કેવા શિક્ષણની આવશ્યકતા છે	"તાર"	૧૮૮
વેખાઈને	ત્રી	૨૦૧
ઈન્સાન, દેવાન અને પથર	ગીરની	૨૦૨
ગુર્જરવિશાલ તારા માગેલાં પરીણ	સ પાઠક	૨૧૦
દીવારે રમ્ય (સવર)	"ગુફાઈ-સામેગી"	૨૧૧
માથે મિત્ર	આ મુન્નર	૨૧૫
"આસા"	"ઉન્નર"	૨૧૮
ઈ પ્રસન્નતા ઇન્નરનાક દરેયો	ઈન્નરનાક	૨૨૨
જવળ	"સાકિ"	૨૨૩
"ગુરોરો રજો જુ દાગિત આ ને સોદગને ગુમસે "	"રસ"	૨૨૪

વાર્ષિક લેખાનુસંધાન અને ગીરની રા ૪, જર્મી રા ૫, પદ્ય મી ૮

કુટુંબ નકલ પાઠ્ય આના

"કારવા" પર અગ્રણી મદીદારી તારીખ પદ્યમીએ પ્રગટ થઈને તેજ દીવ્ય પાઠ કરવામા આવે છે. રૂપર ઉપર પ્રગટ નવર દમિત્ર લખવામા આવે છે. પદ્યવદાર વેશ તે લખવા પ્રગટ નવી અનુવદી મળવાની રીતિયા દિવા પ્રાદોષમે તા. ૨૫મી મુખીમા કરી.

પ્રાદોષમે મનીઓઈ અને પોરટક આઈ. ઉપર નીચે મુજબ નામ જાગુ

VAHSHI SAHITYA KARYALAYA

Tonar Road, Surat

પુસ્તક ચોથું + અંક ૪ થી

■ અંતરનો આવાઝ ■

અય, ગોશાનની આમિદા બેઠક તુ એ પવિત્ર માળમ છે અને તારી ગતો ખુદાની ઇમાદતના બીને છે, પરતુ મરાન એ હોયો થાય છે કે, તારી આગોશાનગીની અને હમાદન ગુમારીથી ખાંકે ખુદા (હુનિયા)ને ક્યો ફાયદો પડેલી શકે છે ? તુ ને મોતી અને દિશા જેવો છે, જેવો હુનિયાની રોય પી હજી જોઈ ન હોય ખુદા તને ઇમાદત સાથે ખાંકે ખુદાની મેરા કરના પળ ફરમાન કરે છે, કારણ કે ખુદાની નઝદિક ખદકે ખુદાની મેરા એ એક જાંઠ કામ છે

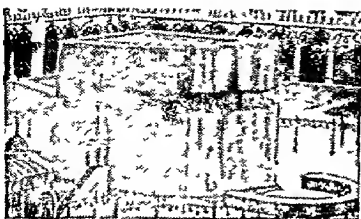
ન્યાયાધિશે શુનેદગારને મજા કરી એ મિથાગનો શુનેદ એ હતો કે ભયકર મુન્સિસી અને બૂખમરાના મગ્ગો એવો ચોરી કરી એ શુનેદગાર ક્યો અને એને મજા થઈ પણ મજા દોર ન્યાયાધિશે જો ન મિથાઈ કે પોને પણ ખાનગીમા કુદરતના કેદનાએ કાનુનેનો ભગ, કરી રજો કે, હા પણ એ પોતે પોતાને બે શુનાદ સમજી રહ્યો છે, પણ એ દિન એવોએ આરજો કે હુનિયા શુનેદગારને જેમ પોતે શુનાહોની મજા કરેનો, તેમ તેને પોતાને પણ શુનાનેની મજા લોગની પડશે.

પુરોષના વૈનાનિકે માયન્મના શુકામલામાં ખુદાને જુલી ગયા અને સાયન્મેન ખુન સમજી બેઠા એમને એ ખચર નહોતી કે કુદરતી બદલો અને પશ્ચ કેવી ભયકર રોય છે ત્યાર કુદરતે જેવું કે સાયન્મના મુદાનનામાં એવો કુદરતે ગણખતો નથી, ત્યારે કુદરતે પણ એમના પોતાના મર્જેલા માયન્મના હયાયારો વડે દરા, પા પી અને કમીન પર આગ વગ્ગારી અને એવો અદરા અદન્ન એક બીજાનું ખૂન ચૂમવા લાગ્યા જેને આપણે 'લાઈ' ના નામે ઓળખીએ છીએ

તમને બીજાની જીરાહઓ અને કમજોરીયો તરત નજરે પડે છે પણ તમે કદી પણ તમારી પોતાની હાનનનો વિચાર ક્યો છે ? હુ કહુ છું કે તમે તમારી શુરેની મિન્દગીનું મરેણું મરો, અને પરી જ્યાં આપો કે એવો ક્યો શુનેદ છે ને તમે નથી ક્યો ? બીજાની જીરાહઓ અને કમજોરીયો જોવા કરતા તમારા પોતાનાથી એ બહોળાને આજ કરો નો તમે એક કિતમ મનુખ બની જશો

(કર્ પંચી)

— “મુન્સિમ” —

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અંગ્રાહ તઅનાનુ ફરમાન (કુઆન)
મૌલાના અબ્દુર્રહીમ સાદિક સાહબ

(૨૨૪) (હે પૈગમ્બર!) કહી દે હું એ (તખલીફ)ના ઉપર કંઈ બદલો માગતો નથી તેમ હું બનાવટ કરનારાઓમાથી નથી એ (કુઆન) તો કુવ જહાનવાળાઓ માટે માત્ર નસીહતજ છે અને એનો અહેવાલ થોડી સુદત (મૈત) પછી તમે બાણી દેશો (કુઆન)

(૨૨૫) તું કહી દે (ખુદાપાક કહે છે કે) હે મારા ઈમાનવાળા બન્ના પોતાના પરવરદિગારથી ડરો, જેમણે નેહી કરી તેમને માટે આ દુન્યામા પશુ બલાઈ છે, અને ખુદાપાકની પૃથ્વી વિશાળ છે, અડગ રહેનારાઓનેજ તેમનો સવાજ બેશુમાર મળશે (કુઆન)

(૨૨૬) (શુ સુગરિક સારો છે) અથવા તે જે રાતની ઘડીઓમા સિજદા કરીને અને ઉભા રહીને બદગી કરે છે (તેમ) આખેરતથી ડરે છે અને પોતાના પરવરદિગારની રહમતની આશા રાખે છે, તુ કહી દે શુ જ્ઞાની અને અજ્ઞાની કંઈ સરખા ચઈ શકે છે? (અને) બોધ તો તેઓજ મહલુ કરે છે જેઓ ખુદિશાળી છે (કુઆન)

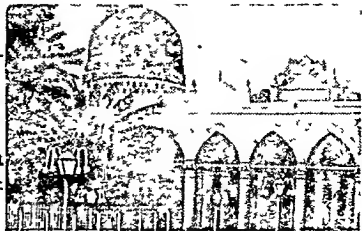
(૨૨૭) અમે તારા ઉપર લોકો (ની હિદાયત) માટે સત્યતા સાથે કિતાબ ઉતારી છે, પછી જે કોઈ રાહ પર આવ્યો તો પોતાનાજ બલા માટે, પણ જે કોઈ ભમતો રહ્યો તે માત્ર પોતાનાજ ખૂરા માટે ભમે છે, અને (હે પૈગમ્બર!) તુ તેમના ઉપર રક્ષક નથી. (કુઆન)

(૨૨૮) અહ્મદ હરેક વસ્તુનો બનાવનાર છે અને તેજ હરેક વસ્તુનો રક્ષક છે આકાશો અને પૃથ્વીની કુચીઓ તેનીજ પાસે છે અને જેઓએ ખુદા-પાકની વાતોથી નકાર કર્યો છે તે લોકોજ ટોટામા પડેલા છે (કુઆન)

ઈસ્લામી શિક્ષણ

રસૂલુલ્લાહ સનનું ફરમાન (હદીસ)
મૌલાના અબ્દુર્રહીમ માદ્રિક સાહબ

(૨૨૪) રસૂલુલ્લાહ સત્તરે ફરમાવ્યું કે જે માણસ ગત દિવસમા બાર રકાત પઢ્યા કરે, તેને માટે જન્નતમા એક મહેલ તૈયાર કરવામા આવે છે, ચાર ઝોહર પહેલા અને બે તેના પછી અને જો મગરિબ પછી અને બે ઈશાની પછી અને બે મગરિબ પછી અને બે ઈશાની પછી અને બે ફજરની પહેલા. (તિર્મિઝી)

(૨૨૫) રસૂલુલ્લાહ સત્તરે ફરમાવ્યું કે કોઈ એમ કહે નહિ કે યો અલ્લાહ! જો તું ચાહે તો મને માફ કર, યો અલ્લાહ! જો તું ચાહે તો મારા પર રહમ કર, પણ તેને જોઈએ કે પાકો ઇશાદો કરી દુઆ માગે કારણ કે કોઈ તેના પર જબરદસ્તી કરનાર નથી (કે દુઆને કબૂલ કરવાથી અટકાવે) (બુખારી)

(૨૨૬) રસૂલુલ્લાહ મંદબે ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાનો કોઈ જોશ પહેરે તો તેને જોઈએ કે જમણા પગથી શરૂ કરે અને જ્યારે તે કાઢે તો ડાબા પગથી શરૂ કરે. અને તેને જોઈએ કે જાનને જોશ માથે પહેરે અથવા જાનને માથે ડાબે (મુસ્લિમ)

(૨૨૭) રસૂલુલ્લાહ સત્તરે ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઈ પુરૂષ પોતાની સ્ત્રીને બીછાવ્યા તરફ બોલાવે ફરી તેણી ના પાડે અને તે શુસ્મામા, ગત કાઢે તો સવાર થાય ત્યાં સુધી ફરિશતા તેણી પર લાનત કરે છે. (સહીહૈન)

(૨૨૮) રસૂલુલ્લાહ સત્તરે ફરમાવ્યું કે જ્યારે કુતરૂ તમારા કોઈના વામજુમાં પીએ તો તે (વાસત્ત)ને સાત વાર ધુએ (મુસ્લિમ)

શ્રેણીકી દુનિયાં કે દોરતે

સ્વચ્છતા - 'જીવ'

આવાજી દુનિયાંકે દોરતો ! આજે તમને
છકાપતી એક પમિતુ રમરણ કરાસીને
પછીજ આગળ વધીશ

‘ફૂલકી પત્તીસે કે સકતા હે હીરેકા ભગા-’

તેમ આજે કાગળી કરતથી ચેપરના
નિગરે કપાઇ રવા છે હીરકાની જાણેથી
અપ કર લગાઇએ બીજી વરતુઓની જેમ કાગ
ળી દુનિયાને પણ તળાવા જાટક કરી નાખી
છે પરદેશથી જરાય કાગળો આવતા નથી
દેશના ૪-૫ કારખાનામાં ને કાગળો અને છે
તેના ૬૦ ટકા તો ગવરમેન્ટ ખરીદી ને કે
ખાકીના ફક્ત ૧૦ ટકામાં આખા દેશના ચેપરો,
વડેપારીઓ વગેરેને નજરાતુ છે એટલે જ્યા
સુધી રોઝકામાં કાગળો છે ત્યા સુધીજ ધણું
અમ ચેપરો નજરો અને પછી કડઝસ થઇ
જશે જાણો છો ? ને રૂઝ કાગળ ૩
રૂપિયે રીમ મળતા હતા તે આજે ૪૦-૪૨
રૂપિયે રીમ થઇ ગયા છે કારણમાં વધમતા
કાગળો ૮ રૂપિયે રીમના હતા ગઇ દિવાળી
પત્યા એતો ભાવ ૨૮ રૂપિયા હતા, અને
આજે ૫૫ રૂપિયા છે ખ્યાન કરો ૫૫ રૂપિયે
રીમના કાગળોથી કારવા કેમ કરીને ચવાવી
શકાય ? અને વળી તેય નેત્રએ એટલા મળતા
નથી ! આમ કાગળની કરતથી બીજાઓની
જેમ કારવાનું નિગર પણ બેરાઇ રહ્યું છે

‘કારવા’ના તરી સદાએ જણાવ્યું કે ‘રોઝકામાં
એકજ અકના કામગ છે હવે કેમ કરીશું ?’
મુસ્લિમ-ગુજરાતનું એકનું એક માસિક આમ
કામગની કરતથી બેરાઇ જતાં એ કેમ
પરવડે ? અતે અમારી જોશિસના એક પુરકે
દાચ બનાવટના કાગળો બનાવવાનું સાદસ
આરંભુ છે જે ઇન્ડિયાનકે એ સાદસમાં
અમે સફળ થયા તો આનંદો અક દાચ બના
વટના કાગળોથી નીકળશે જે કદાચ કાગળો
તપાર થવામાં લીન થશે તો અક કદાચ મોટો
પણ નીજશે પણ અમારા વાચકો કાગળો
કરાર રાખે કે બીજાઓની જેમ અમે ને પણ
તણુ અકા એક સામટા પ્રગટ કરાવી છુઆઇથી
છુ ! અમને બચાવે કુઆ કરો કે અમે
અમારા સાદસમાં સફળ થઇ બીજા ચેપરાને
પણ માર્ગદર્શન કરવાની પ્રેરણા આપી શકીએ
ને તેઓ પણ દાચ બનાવટના કામગના તરણો
પાવથી ગુજરાતી સાહિત્યને પાગળ થવા
બચાવી બ’

શિઆજો એસ્તાની સાથેજ ધરી રાજ્યો
દાદા ભેત નેવા થઇ ગયા છે ! સોનોમન
ટાપુમાં અમેરિકનોએ જાપાનને દાદ ચલાવી
હોધી છે, તો ગુજુજુમાં ઑસ્ટ્રેલીયન સોજ-
રોએ પણ જાપાનને ઠીક શિઆજોની મેસમને

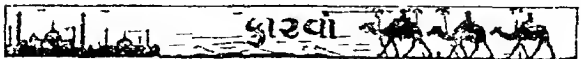
અનુકૂળ થેથી સાક જમાડ્યો છે મીસરને મોરચે
 ટમી સેનાના સેનાપતિ મોટગામરીએ મેમેલ
 જેવા મેમેનને દાદ ચઢાવી છેક ટ્રીપોની સુધી
 રેતીમા વઢામુ ચનાતો કરી દીધો છે તે
 ખીજ બાબુથી અમેરિકન અને સિગીશ મેન્ચે
 એકએકે અલ્જીરીયા-મોરોક્કોને ઝપી લઇને
 લીનરને ટયુનીસમા દાદ ચઢાવી દીધી છે
 ડાનાંએ સિગીશ-અમેરિકન છવજયા નીચે
 આની સેનાની મોઘરાગીમાય રહરતે અલ્જી-
 રીયામા તાજ પગેરી લઇને લાવવ-પેતાને દાદ
 ચઢાવી દીધી છે વળી તુનાના કાફનાએ થોડી ઘણી
 જગ સમાધી લઇને તથા ઉત્તર અને પશ્ચિમ
 ક્રાન્સમા અધા નફકોએ મિત્ર રાજ્યોનો સદમાર
 હીને હીટલર-મુસોલીને છેક દાદા બોળ કરી
 દીધા છે ડાનાંએ ઉત્તર આફ્રિકામા જઇને
 એવું ઉધીયુ બાદ્યુ છે કે સમુખલારોને
 આવી દાદમાય પરસેવો નહુગી ગયો છે વળી અધુ-
 રામા પુર અર્ચાન મહાસયે રેડીયો પ્રવચન કરીને
 મુસોલીનીને તો જાણે બરફની વાદી પર બેસાડી
 દીધો કે આતો એવા પ્રદેશની વાલ થઇ કે
 જ્યાં શિઆઓ ઝાઝો પેનાની જન બનાતો
 નથી, પણ જ્યાં સોગે કળાએ શિઆઓ ખીને
 છે એવા રશિયામા તો રેપિન, હીટલરને દાદ
 ચઢાવી કે એમા શું નવાય ? અત્યાર સુધી
 જર્મનો રશિયનેનો ચોક ઝુગા હતા પણ
 હવે રશિયને જર્મનોને ખૂન ચેટ ભરીને
 પેલ અત્રાવી રૂળ છે લાલ લશ્કરો પાચ
 પચ અંગ્રેજીએ ચેતાવીને નાઝીઓનો ચોક
 પડી રહ્યા છે।

શિઆગની સીઝાને લાયકતો મેથીપાક
 અને અરબાક પણ લાલ બરકર નાઝીઓને
 જમાડી રહ્યું છે। તેના વેચ જોતા મરેસા,

ધાએના ને કેદ પકડાએલાઓની જાણેર થની
 સખ્યા જોતા આવતી હોળી સુધીમાતો જાણે
 અધાજ જર્મનો, રશિયામા ચ્વાહા થઈ જવાના
 એમ જણાય છે પછી બા કોણ જાણે ગયા
 શિઆગની જેમ પ્રચારના પદમ વાગતા
 હોય તો બગવાન જાણે! કદાચ નિઆજનો
 બરફ પીગળી જતા નાઝીઓના મુઠા
 ગ્રીષ્મ ઋતુમા જૂત બનીને ઉભા થાય તો ?
 તો મું ? રેનવીન પણ કંઈ જેવો તેવો ખૂલે
 નથીને ?

●

ઉતરાણના ખતકવાની કાણી બહોસી તઇને
 તંબસી બહો પેચ તજાના ફરતા રાજાજને
 જોઇ વિટિ કરવા જતા અગદુ રમરણ થઇ
 આવે છે દિંદને સ્વરાજ મગે કે ન મગે
 મગાજનો ઉકેન થાય કે ન થાય પણ આ
 કમિકાજને વિષે રાજાજ જેવો અનત આઇ
 વાદી માણુમ ખીજે જન્મવો મુરકલ છે।
 આટની ઘોડોટી તો ચેતાયુગમા દનુમાનેય નદિ
 કરી હોય। રાજદારિ રોજના મોરેલ અને દાર્દી
 મનાના સમુ ને જ્યકરતો રેકડ પણ રાજાજએ
 તોડ્યો છે અનેકને આગરો ધપ્પા ખાસ એક
 જૂટના તમીયા ફાની જાય તો ખીજે જૂટ
 વસાવીને પણ ધારેની સુનામન કરવી ને તેમા
 જગપ સજ્જતા ન મળે જનાય હીમન ન
 હારવી પરાજયનેજ વિજય માનવો અને 'ના'
 ને 'દા' અમજવી એનો રાજાજનુજ કામ
 ખીજનુ નદિ। આશાવાદમા તો રાજાજએ
 મજનુને ફત્તાદનો પણ રેકડ તોડ્યો છે।
 જેમ નેચેવીવતની હીલતગીમા અશકય રાજ
 ન હોતો તેમ રાજાજની નાધપેથીમા નિવાશ।

અપ્પ નથી! જાને એમને એમેરીજી વિમાન
આપવાની ને રિનાયત જોસારવાની ના પાડના
હોય, પણ અમને તો અપ્રાજ્ઞ છે કે એ
છેવટે કોઈ કનકવાની પૂછડી પડીને પણ
નિલાયન જરો ને પાશ્વમિન્ટના બારણા દ્વચમ-
ચાવશે! બન્ને અસારે બીજા નગરખાનામાં
એમની પીપુનીતો અવાજ કોઈ ન સાંભળતું
હોય પણ એ બચાવ નગરખાના યાગી નામીને
દીના ચણ જરો યા કાટી જશે, ત્યારે
રત્નજીની પીપુડીનો યુર સાસ જમનને કાને
સંભારશે અરુ

૦

ચક્રવર્તી અકબરની તાજેતરમાં ઉજવાએવી
જયંતિ પ્રસંગે પ્રગટ થયેલા ચોક્કસ આકાશ
ચિત્રને આજના આપણા અર્ધભૂખ્ય ઇંડિયનોને
જરૂર આશ્ચર્ય થશે, અને એ મુખીને ચેટ
કરીને નીંદનામાં આવતા અને આવે છે તેમના
સમયમાં દિલ કેવું સમૃદ્ધ અને સુખી હતું
તેની કઈક કલ્પના આ નીચે લખેલા આકાશ
ચિત્રમાંથી આવશે

અકબરના સમયમાં

આજ સમયમાં

પછે ૧ શાના ૧૮૫ વતસ પછે ૧ શાના ૬ વતન
જય " રણજા " જરૂર " ૬ "
ચોખા, ૧૧૧, ચોખા, " ૫ "
ધડોનોનાટ, ૧૮૪, " ધડોનોનાટ, ૫૪૪ "
દુધ " ૮૯, " દુધ " ૮ "
ધી " ૨૧, " ધી " ૧૧૧ "
ખાડ " ૧૭, " ખાડ " ૫ "

આમ આધ-ખોનાડીના કાવોમાં આજ
સમય જરૂરીનું અતર પડવાનું કારણ જણશે

છે? ત્યારે દિલેને પૈસા દિલમાં દલેલો
હતો, ત્યારે ગરબા મણાવ નદિ એટલા રેલ
ન હતા ત્યારે ચાકડી છોટના ને રારના માર
ન હતા ત્યારે સીનેમાના થીએટરો ન હતા
ત્યારે રોજને રોજ બદલાતી ફેશન, ચર, પાઉ
ડર, લીપરટીક, લવડર, બુટપાવીસ એવું કશું
ન હતું! ત્યારે રંગમંચોના એ ધરની શેલ
મણાવી, આજે ફેન્સી ફૂન્ટીસર ધરની શેલ
મણાવ છે ત્યાર આપણે વિચાર કે આમારમાં
કોઈના એલિયાજ ન હતા ને આજે તો
બલુનર, ગજુનર ને ચકુનર એ બધું જ પર-
દેશથી ઈશીન આપ્યું છે! ત્યારે લેડિયા આજ
દની, બારતી શાન હતી, આજે આજ મણ
શાન મણ ને ખાલી દુકાન રહી મણ છે!
ત્યારે લેડિયા દિનમાં ધમાન હતું, રવમાનનું
બાન હતું, તો શાંતિનું રથાન હતું આજે
દિનમાં ધમાન નથી, રવમાનનું બાન નથી
તો શાંતિને રથાન નથી! શાજ મણ, તાજ
મણ ને બગસમાં યગાડાનું સિતાર કે મારગો
જેવું સાજ રહી મણ છે! આખોમાથી લાજ
મણ ને મળામાં પખાજ રહી મણ છે! ધરમ,
હરમ, ને મરમ મરથ ગયા છે, ને આખો
પર ઉગમને વરમ રહી ગયો છે! મરથો
મુધરા મરોરીને નાથે, અને ઘેર તાળીયા
પાડીને મરથે એ જમાનામાં જામશે નહોય
તો બીજું શું હોય?

ગત, કેશવના બનેલી મ ચપરથી સોસપ
મણ છે, માસને ફેશનના ડાસ ભરખી ગયા
છે, પછી દા ને આમ બજા રહે એમાં શું
નવાઈ? આડી મોટર ને આગળિયે આવી
આમના ગામ ખાલી કરીને આમ સર્વ જગ
પરદેશના ધામ પર ચળવ્યું, પછી બુખના

હામ ન દેવાય તો ખીચી શુ દેવાય ? હવે તો રહમ કરે ખુદા, અને ટાળે જૂબથી આપદા એજ દિલી દુઆ છે

૭

‘સાકી’ પીનરાવી પીનરાવીને અનેકને મદદોશ બનકે બેહોશ કરે એવું તો સાલજી છે પણ દિલીપ ‘સાકી’ નામે માસિક તો બને પીને મદદોશને બદલે બદલોશ બન્યું છે દેહરીયતના નેશયા ને નવિનતાના મોહમાં ન ડાખાનું છાપી બેઠું છે જરા ખાનથી વાચો ને વિચારો

‘એક એ પણ જમાનો હતો કે જ્યારે ગરીબ બિચારી માનવતા, એકલી પોતાની આત્મશુદ્ધિને માટેજ નહિ પણ પોતાની દિલી અને દિમાગી બધીય જરૂરતોને માટે પણ પયગ મરે દીન તરફ નજર કરતી કૃષ્ણ, બુદ્ધ, જરથોસ્ત, મુસા, હસા, મદમદ વગેરે તરફ જગત બેઆયુ હતું એ બધાય પયગબરો મગદારિ બજારાબોર હતા અને જરા વધુ અવમાસ કરશો તો જાણી શકે એ બધાય લામજદમ ધર્મ વગરનાજ હતા’ જો કે કાલ સુધી ગમે તેમ આયુ, પણ આજે તો ન એ પયગબરોનો ધર્મ આપણી આંડે આવી શકે છે કે ન તો તેમની ધર્મથી વિમુખતા આપણને મોજા શકે છે એમનું કાવચ કરેલું એવન ધોરણ ગિનકાપદાકારક કામ, નહકે બિદ્યુત નુકસાનકારક સાપિન થયું છે ખુદાની ઉમર કેટલી બધી વીતી ચૂકી છે તેનો પણ વિચાર કરવો જોઈએ ! ખુદા અને ખુદાતા માનનાગ એ એ હવે સસાર પાથી દય ઉઘાડી દેવો જોઈએ, એમને હવે એકદમ પેગન આપી દેવું જોઈએ એમને પણ કાળ નુવી જગનો

સેવા કરી, હવે એ લોકો આરામ કરે ! જરા લામજદમ-ધર્મને ન માનનારા લોકોને પણ જગતને દોરનાનો મોહો આપે !” આપુ દેહરીયતથી ભરપૂર લખાણ ? નઉઝોમિલાઈ એક મુસ્લિમ માસિકમાં ? એક મુસ્લિમ કલમથી લખાય ? અને તે પણ ક્યા ? દિલી જેવા એક ઇસ્લામી સમૃતિના પુરાણા ધામમાંથી ! લીગનું સરસ્થાન, જમીયતુલ ઉલમાનુ મૂખ્ય ધામ, અનેક ધર્મી સસ્થાઓનું ગામ, સેકડો ધર્મ દોસ્તાનું વિરામ સ્થાન, અને એવી એક મોતે-બર જગ્યાએથી આપુ લખાણ મગર થાય એ કેમ બને ? અને હતા બન્યું છે ! એ અણુધા કલમને એટલુલ લાન નથી કે કૃષ્ણ, બુદ્ધ, ને જરથોસ્તને તો તેમને માનનારી કામિય પયગબર ગણતી નથી ને એ વિદ્વાન લેખકના મગજમાંથી એ તકડો ક્યાથી ઉપનન થયો ? ને ખૂસા (અન) ઇસા (અન), હન મોદમદ (સન) જેવાને બજારાબોર ને લામજદમ કહ્યું એ સૂર્ય પર ધૂળ ઉરાડના સમાન છે ! ધમના સ્થાપનારને જેના કરોડો પયગબરો હોય તેમને લામજદમ કહ્યું એ કેવી અધ બુદ્ધ ! અને ખુદા ઉપર આરોપ ! દેહરીયતે એ કલમથીની અછનનું દેનાણું કહ્યું છે ! અને વળી ખુશીની યાત તો જુવો કે ‘સાકી’ના એડીટર તો એ પેખને દિનચરપીથી વાચનાની લનામણ પણ નોટદાર કરી છે ? મયરતની પણ હવે હોય છેને ? આની દેહરીયતની નવિનતા એના દહારોને લોકો મુનાક હોય, મુસલમાનોને એની જરૂર નથી એ બેહોશ ‘સાકી’ ભરે બેહોશ હોય પણ વાચકોને પોતાના જેના બેહોશ ન બારે !

૮

મારાં સ્વપ્નાંઓની દુનિયાં !

- મને માગ સ્વપ્નાઓથી જગાડતા નહીં
- કેમકે હું જિંદગીને સ્વપ્ના જેવી સમજી છું
- મારાં ખુબસુરત સ્વપ્ના મને બૂતકાળ અને બલિષ્ઠકાળની ખબરો આપે છે
- મારા રત્નોના વસતત ઋતુના વાદળાની માફક રમીન હોય છે
- અને જીવન મહીનાનાના સૂર્યની માફક ઝળકતા હોય છે
- મારા સ્વપ્નાઓની દુનિયા આકાશમા છે ન જમીનમા છે
- પણ એક છુપાએલી અને ખાસ જગ્યામા છે
- નકકી ત્યાં ઉંચા ઉંચા પહાડો છે
- અને દિવાઓ ચમકવા કરે છે
- વહેલી નદીઓમા જે આઝાદીનો રાગ અસાપે છે
- મને મારા સ્વપ્નાથી ન જગાડો
- મારા સ્વપ્ના મને જિંદગીનો પાઠ લખાવે છે
- અને મોતનો નિબંધ શીખવે છે
- મારા દોરત શું એજ જિંદગી છે !

મોહબ્બત !

- મોહબ્બતના ગીતો પહાડોમા યુદ્ધ રહ્યા છે
- મોહબ્બત, જંગનોમા અને ઝરણાના વહેતા પાણીમા નાગી રહી છે
- મોહબ્બત, ચાંદની રાતોમા પડાયાની સાથે વિદ્યાએવી છે
- મોહબ્બત, અધારના પરદામા તારલાઓથી ઝોટેલી છે
- મોહબ્બત, લીલકીઓનું સ્વરૂપ ધારણ કરી જોત્યા કરે છે
- મોહબ્બત, આગીયાઓ જેવી જની ઉડ્યા કરે છે
- મોહબ્બતને, દુનિયાની નેઅમતોથી ખેંચરાઈ છે
- મોહબ્બત, માટે પાપમાલ થવું નહીં જિંદગી છે
- મોહબ્બત, સંદેહ આદરમા ખુદી ખુદી થઈને સારું રહી છે
- મોહબ્બત, મખમલના ગાનીયાઓને આસુઓથી ધ્રુવે છે
- મોહબ્બત, શુ પડાઓમા નિરાશી ચકચૂર રહે છે
- મોહબ્બત, ઉંચા ઉંચા મહીરોથી દૂર રહે છે !

અનુવાદક 'મન્નાકે' સાહુબ

પોઠ

“સગી, સોઘી મગી ધાયથુનેય સધ્ય
એની સોઠમિયતાની પરવાજ નથી”

(બ ક ઠોર)

મુ-બીથી આપણુ ફરમાન બ્યાજી છે
પણુ કેટલાકોને એની યોઠમિયતાની બારે
જુગથી છે તેવુ કેમ? જુએને અમારા મિત્ર
“આસિમ”ને- એમની બ્યાજીની સર્ કરતાં
ઉપરી જ્યાં છતાં દહ એ “રદિયાજા” રદ
છેડના નથી. અમે તો તેમને “જુગથી
હારકા સુધી” લોકમિય (૨) વેખાજ્યા ભારે
તેમણે તેઓના ‘વેખી’કા મિત્ર પાસે પોતાને
“મુબઈથી દિલ્હી મુઢી, અને એકી સાથે
કિર્તિ મેળવનાર સર્વદેશીય જુગરાતી
જનતામા સોઠમિયતા પ્રાપ્ત કરનાર”
સખાજ્યા દવે આપજ કહો કે એમને એ
લોકમિયતાની ફેરવી બધી એજ છે. તથા એ
‘સર્વદેશીય જુગરાતી જનતા’ મધ દને
મૂળમા જુગરાત એક પ્રાન્ન છે, તેને એક દેશ
તરીકે પણ માનીએ, તોય તેમા વસતી જનતા
એકદેશીય જુગરાતી છે અને ગણાય છતાં આ
‘સર્વદેશીય’ જુગરાતીનો શો અર્થ? જુ
જુગરાતમા વસતા અંગ્રેજ, અમેરિકનો, ચીનાઓ
પગેમા તે યોઠમિય દશે? વળી ‘એકી

સાથે કીની’ પ્રાપ્ત કરનાર”માનો “એકી
સાથે”નો શો અર્થ? આ સર્વથી પણ વધુ
નવાઈ તો “દિલ્હી મુઢી”ની છે જુગરાત અને
દિલ્હી વચ્ચે જે રાજપુતાના અને મારવાડ
આવેલા છે તે ‘વેખી’ના સખાકના મનમા
કંઈ વિસાતમાજ નહિ દોષ થુ? ત્યાં પણ
મારવાડીઓને મોઢે “માઠો આસિમ બાંઠો
હે” એવુ તે સખા આબ્યા દશેજ અને
દિલ્હીમા તો જુગરાતી “આસિમ”ના કાબો
વાચી વાચીને દદનીજ. “માથાઅલાદ” અને
“જૂગ જૂગ”ની દાદ દહ નલા દને / નહિ વાર!

દવે આપજ કહો કે આ યોઠમિયતાની
જુગથી મગી ધાયથુથી ચડે કે નહિ? જે
નથી તે દેખાવાનો દલ આદમીને ફેરવુ જુઠુ
બોલાવકાવે છે? હાપ! સોઠમિયતાની ખૂજલી!
દન તેરીશી

“ શ્રી આસિમ રોડીના અલ્લહીપુ
અબજુ દરીશને આ નોર અર્પણ કર છુ ”
(સપાઠક વેખી તા ૧૧-૭-૪૨)

પરચુ-જુના ફરમાન આ જમીનામા
‘વેખી’વાજીની એ નોર અમે એટલા માટે
સ્તીકારવાને લાચાર છીએ કે એ નોરમા જે

સિકંદા યા હાપ મારેલા છે તે હવે મુનઠી બે ત્રણ ઢુકાનો સિનાય સાહિલ પી દુનિયામાં બીજો કયાય આવે તેમ નથી એટલા માટે દાલ તો એ સિકંદાને “વેણી”વાળા પોતાની તિગ્ગેરીમાંજ સઘરી રાખે તો કેવું ?

વધુમાં એ બહુ લાજેલા તરીને અમે એટલુંજ પૂછીએ છીએ કે એ “અલ્લટીયુ” આપ કઈ બાળામાં લખી રહ્યા છે? શુજરાતીમાં તો એ નેત્રણીવાળો રાન્દ કયાય અમે જોયો નથી, જ્યાં પણ જોયો છે ત્યાં એવું રવરૂપ ખીજીજ છે અમુક રાન્દો પણ પસત લખના નથી આવડતું એટલા બહુતર બડોળ પર આપ ખીજીઓને અબધુ કહેરા કયા મોટે નીકળ્યા છે? ગયરન દોષ તો આ ખીજીયર કહેવું પડે છે કે “મગવાન યછને લડવા આવો જેથી વાર ન કરી રાકા તો માર તો ખમી રાકો.”

“આસિમે આ વેળાની પોતાની દિગળી બેટા” અમને અર્પણ કરી છે એમની એક બેટ, જેમાં તેઓ “ચોપાટીને આરે” એકલા એસી રડી રહ્યા છે તે અમે કબૂલ કરતા નથી, એવું એક કારણ તો એ છે કે તેઓએ અમને હરીફ માન્યા છતાં અમારી સામે આસુ સારે શું વળવાનું છે? ખીજી તેના ઉપર ‘અર્પણ’ ને બદલે ‘અપર્ણ’ લખેલું છે એટલે તે ‘વેણી’ના સપાદકનેજ અમે અર્પણ કરીએ હાએ

“ જે સગ્યાના ઇતર અધિકારીઓ, - પોતાના મુખ્યાધિકારી-ને પ્રમુખ મહારાજ-તેમ નીજ એની દુદ્દશા કરી મૂકે છે, તે સરયાના અમારે સમ્ય થવું એ તો એમનાથીએ જુરી

વને અમારી કનવવાનેજને ? પણ એની વનેનો ઉપભોગ કરવાની અબળખા અમારે દિલે ઉઠી શકતી નથી એટલે લાચાર ”

(‘શુજરાતી’ વિ ક વૈદ્ય)

સાહિત્ય પરિષદમાં બાગ લેનારી સલાહ આપ્યા કરતા મદારા એક મિત્રને ઉપરતું લખાણ ખાસ વાંચી જવાની બલામણુ કરે છે “પાકિસ્તાન”ને વિરોધ કરી રહેવા શ્રી મુનુ મુન્દીએ શુજરાત સાહિત્ય પરિષદમાં પોતાનું “રતાન” એવું જમાવી દીધું છે કે તેમાં- તેમના મહા સિંચવના બીજાને માટે રથાનજ નથી ત્યાં બાપકા શુજરાતી મુરિનમ સાહિત્ય કારાની તો વિસાતજ શી ? વળી આપણે મુસલ્માનોને તે શુજરાતી જાણી કે સમજજ શું શકવાના હતા ?

“સપાછ વિજય”માં વાંચ્યું કે,

‘વડોદરાની સાહિત્ય સભા તરફથી કવિઓનો ‘મુશાહીરો’ થવાનો છે’

આટલાટલા શુજરાતી ‘મુશાએરા’ થવા હજા હજા જે વાકા એવું ખડ નામ જોલવા યા લખવાનું નથી જાણતા તેમને તે શું કહેવું ? પણ ત્યારે નેઓ શા માટે આવડે તેવું “કવિ સમેલન” નથી લખના ? ખડ જેતા તો ગે કવિ સમેલનજ હોય છે, ‘મુશાએરા’ નહિજ પણ હું ધાક છું કે વડોદરામાં જે થવાનું છે તે “મુશાહીરો” જ હશે એટલે કે એક મુશા અને બીજો હીરો એમ બે જોખા મળીને ગારો એટલે મુશા + હીરો થઈ રહેશે

તમારી પાસેના પુસ્તકોને એક એક કરીને જોઈ જાવ ધારી ધારીને બરાબર જોઈ

ગયા પછી હવે દરેક વિષે જરા વિચારો કે એ આપની પાસે કયાથી આવ્યા? કેવી રીતે આવ્યા? કેમ લાગે છે તે કે તે કંઈક આવીજ રીતે આવ્યા હતા

(૧) વેચાતા લીધેલા

(૨) માગી આવેલા

(૩) અદલા બદલીમા મળેલા

(૪) બક્ષીશ્વરે આપેલ મળેલા

(૫) કયાકથી જડેલા

(૬) વારસામા મળેલા

હવે તમારા મિત્રોને એક પછી એક પાઠ કરી જાન અને વિચારો શું સમજાય છે તમને? મિત્રોનું મળી આવવું પણ પુસ્તકના મળી આવવા જેવું—અચાનક તેવું—નથી લાગતું? હજીએ ન સમજાય હોય તો વિચારના દોરાને જરા વધુ લાંબો કરો

આપે જાનરમા એક સુદર પુસ્તક જોયું, પસંદ કર્યું ખરીદવાનો વિચાર કર્યો પણ વેચાતું હોવા પહેલા ખિસ્સાને ખૂબ તપાસી જોયા ખરીદવાનું સંભવિત લાગતા હોય તે ખરીદ્યું આજ વિદ્યારથી આરા કેટલાક મિત્રોને લાગુ નથી પણ? એમની પસંદગી પહેલા તમે તમારી જાતને ખૂબ ખૂબ ટેટાળી નહોતી જોઈ? અને સંભવિત લાગ્યું ત્યારેજ તમે તેમની દોરતી નહોતી બાંધી?

ઉધાકુ છે કે ભોગ દધને મેળવેલી વસ્તુ ખાતુ વધાની લાગે છે અને તેથી આવા મિત્રોનું સ્થાન પણ તમારી નિગાહમા ઉચ્ચ રહેવાનું

કેટલાક લોકો વાચનાના શોખીન હોવા છતાં પુસ્તકો ખરીદતા નથી પણ માગીતુ ગીને પોતાનો શોખ પુરો કરે છે કંઠોય ભોગ આપ્યા મિનાય મિત્રો મેળવવાની આશા રાખનાર આ મિત્રના ટકાની રાખનાના હૃદયક મિત્રો

પણ આવાજ લેખાયને? જરૂરતા પુસ્તકો, અને પસંદગીના મિત્રો ભોગ દધને દરેક જગે મેળવવા જોઈએ એ તમને વાજબી નથી લાગતું? શું પુસ્તકો, કે શું દોરતો, દરેક જણ સપૂર્ણપણે હરહંમેશ તેને મેળવીને રાખવાની હાતતમા નથી હોતો એટલે કે ખૂટતા પુસ્તકો અરસપરસ બદલી કરીને વચાય છે મિત્રોની પણ આવી બદલાબદલી કરી શકાય છે કોઈ કવિને કોઈ મેખણ મિત્ર હોય તો તે બીજા શેખણને આપી તેની પાસેથી કવિ મિત્ર મેળવી શકે છે જો કે એ વિનિમય અધરો છે પણ અશકય નથી

કેટલાક લોકો મિત્રોની સખ્યા એટલી બહોળી ધરાવતા હોય છે કે તેમને “મિત્રોની લાયબ્રેરી” કહી શકાય આવી લાયબ્રેરીમાથી જોઈતા પુસ્તકોની પેટે જોઈતા મિત્રો પણ મેળવી શકાય છે અલગતા એ “મિત્રોની લાયબ્રેરી” તમારી મિત્ર હોવી જોઈએ

બક્ષીસ મળેલા આ જડી આવેલા પુસ્તકોમા દમદાર યોગ્ય હોય છે, દોરતોનું પણ એવુંજ છે એકાએક મળી આવેલા મિત્રો કેટલીકના ભારે પડે છે વારસામા મળેલી કિતાબો જેમ ખનાઇ ચનાઈ ગયેલી હોય છે તેમ વારસામા મળેલા મિત્રો પણ ઉતરેલા ટાપર જેવા હોય છે

ફતાવા સંબંધી

અમારા ફતાવા વિભાગના સંપાદક મૌલાના અકબર અરારક સાહેબ બહારગામ ગયા હોવાથી ચલુ અંકે ફતાવા પ્રગટ કરી શક્યા નથી તે બદલ વાચકો દરરુજરો

—તત્રી

“ ૬૬ ”

[એક કાન્તિકારી દષ્ટિએ]

આને પેસાદારના પ્રસાદેમા ધંદની તૈયારી રહી છે ચારે બાજુએ આનંદ અને ઉત્સાદનુ વાતાવરણુ છવાયુ છે વૈભવ અને વિલાસની ધડીઓ, બેટ-સોળાતે, લપકાવર પોશાકો પાખવ સુસજ્જમાનો દળરો નદિ પથ્થુ સાખો રૂપિયા પાણીની માફક વહાવગે, બેમ ગોના માટે જરી, જ્યોર્જેટ અને રેશમી કપડાં ખરીદારો બાળકાના માટે રગબેરગી પોશાકો, દિલનવાઝ મિયાઓના માટે સોનેરી રિસ્ટવૉચો, રેશમી સાડીઓ, અને વર શુ ગાગવા અને સુગોલિન કરના અર્થે સે કડો રૂપિયાઓનો સરસામાન વસારો એ બધુ શા માટે ? હદના માટે ! ફક્ત એક દિનના કૃતિય આનંદ માટે ! પરંતુ શુ ત્દમે કદી ચિન્તર પથ્થુ કર્યો છે ? જેમની ઘાડી કમાણી આને ત્દમે પોતાના અશી આશમ ઉપર નિર્ભર કરી રહ્યા છે તેઓ પથ્થુ હદ ઉજવી ગયા છે, મા નહિ ?

કેટલા દુ ખની ખીના છે, કે લોહી અને પરસેવો એક કરી કમાણી કરનાગ મજદૂરો, એકતો તો કામ ઉપર કાકા કરે, જૂએ મરે, કૂટપાય ઉપર સૂએ અને ત્દમે મછેનો અને બગલાઓમા રડેનારાઓ રનાદિષ્ટ ખોરાક ખાનારા, મરીઓની કમાણી તવાછડેના નાઝ-અના, અને નાન નાન ઉપર અને નદીસે પાનના દોર ઉપર, શાદીયોની મરતી અને આનંદ, વિનાસ અને ધની ખુદીયો ઉપર ખર્ચ કરી દે શુ એજ દનસાક છે ?

શુ માનવના એનુજ નામ છે ? અફસોસ ! ગરીબ મજદૂરનુ આતેમ વોહીનું દીપ્ત ચૂસી લીધા પછી પથ્થુ આજ ત્દમે દુન્યામા સંખ્યના વાળા ગણાઓ છે ? ત્દમને શી પરવા ! ગન દિનનો શ્રમભૂગી કાકો કરે-વા જૂએ મરે પરંતુ ત્દમને તો ખસ વૈભવ-વિનાસથી કામ

છે ! ખરે ! દુનિયા પેસાદારો માટે છે મરીઓ માટે તો ફોજખ બની ગઇ છે ! છે, શ્રીમતો ! ત્દમને આનંદ ઉત્સવમાથી પુરસન મળતી હોય તો સ્થલગો ! શુ એ પ્રમાણે ત્દમે ધંદની ખરી ખુશી પ્રાપ્ત કરી શકો છો ? નહીં હરગિઝ નહીં ! કેમકે ત્દમારા દેશમા હજારો વ્યભિઓ જૂખમરા ઉપરાન તેઓના અગ લાકરા માટે શરીર ઉપર એજ નાર વટિક નથી ! શુ આને તેઓને ત્યા પથ્થુ કદ દરો ? શુ આને તેમના બચ્ચાઓ પથ્થુ ત્દમારા બચ્ચાઓની માફક લપ કાદાર પોશાકો પરિધાન કરી માત-પિનાતે આનંદમા નેગે ?

શુ ત્દમે બનાવી શકો છો ? તે બનાયોની ક્યાબજનક રૂધાદો, જે પ્રાત કાળથીજ ત્દમારા કઠોરમા આવી રહી છે ત્દમને પોકારી પોકારી કહી રહ્યા છે, કે છે ! દુ પાનાળાઓ ! છે ! માન મરતશાવાળાઓ ! શુ અમે ત્દમરી જેમ ધનસન નથી ? શુ અમારી કને ત્દમારા જેવુ લાગણીવસ હૃદય નથી ? શુ અમારામા ઉમગ અને આનંદની ઉર્મિઓ નથી ? શુ તેજ સર્વ શક્તિમાન અદલાહે અમને પેદા કર્યા નથી, જેણે ત્દમને મનુષ્ય બનાવ્યા છે ? પરંતુ ત્દમે ત્દમે મદદનની નિદ્રામા ખેજાન નર્મ નર્મ નરેજ ઉરજ રહતલી નિદ્રાની મગ્રા લગી રહ્યા છે ! ત્દમને કાકા મરતોથી શુ વારતો ? જૂખડી બાગસોથી શુ કામ ?

શુ તે ત્રિધવાઓ-જેમના શોદરોને મૌતે તેણીઓથી છીનવી લીધા છે, અને જેમની પાસે એક દકનુ પથ્થુ ખાનાનું નથી તેઓ પોતાનુ અને પોતાના યતીમ બાળકેનુ પેટ ભરી શકે ? હદ ઉજવી શકે છે ? હરગિઝ નહીં, હરગિઝ નહીં ! શુ તે મજદૂર જેણે લાગવાગટ બાર કલાક લગી તડકાની સખ્તીમા કામ

કરી, એટલી મઝદૂરી મેળવી હોય, જે તુના કુટમ્બીજનોને પેટ પુરવડાં બસ ન હોય આનંદ મેળવી શકે છે ? નહિ ! શું તે નિર્ધન કિસ્સા, અને મીન મઝદૂર, જે નિશ્ચિન સખત મહેનત ઉઠાવ્યા છતાં પોતાની સવળી કમાણી મુડીવાદીઓને બેટ ધરી દે છે, તે ઇદ ઉજવી શકે છે ? તો પછી તુમને શો હક છે કે એક કૃતિમ આનંદ ખાતર લાખો રૂપિયા પાણીની જેમ વહાવી દો ? શું એટલા માટે કે તમારી અદમારીઓ, ઝરો જવાહિરાતથી બરપૂર છે તમારી તિન્તરીઓ નોટાના ભાતથી ઢાકે છે ? તમારી કને ગગનચુખ્ત મિલ્કીઓ અને કાર ખાના છે ? નહીં, નહીં તમારી અદમારીઓમા ખેડૂતોની હસરતો છે ! તમારી તિન્તરીમા ગરીબોના નિશ્વાસ છે ! મઝદૂરોની અભિવ્યથાઓ

છે ! અનાયોના આર્તનાદો છે ! અને વિધવા-એના છુપા રૂદનો છે ! તમારી ઇમારતો અને મીસોમા મઝદૂરોનું લોહી છે-વાદ રાખો, અગર તમને હજી પણ ભાનમા નહિ આવશે, તો 'ક્રાન્તિ'ના તુફાની અનાદમા એવી રીતે વડી જગો કે તમારું નામ નિશાન બાકી નહિ રહે ! કેમકે મઝદૂર અને કિસાન હવે જાગત યદ્યુક્ત્યા છે એમને પોતાના હકોનું ભાન થઇ ચુક્યું છે માટે સાવચેત થઇ જાઓ હજી આત કાળ છે મઝદૂરો અને ખેડૂતોના હકોનો લિહાઝ રાખો તેઓની ફરિયાદો સાંભળો તેઓને માન-સન્માનની નજરે નિહાળો તેઓના કામની પૂરેપૂરી મઝદૂરી અદા કરી દો તેઓની 'ઇદો'નો પણ ખ્યાલ રાખો ત્યારે તો તમારી 'ઇદ'-'ઇદ' યશે નહિ તો નહિ જ !

—'મુઝતર' (ધારાજી)

‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

ચો ક બજાર : સુરેત

એટલે

લેઊટેસ્ટ ડીઝાઈનનાં

- સુટીંગ્સ-શરટીંગ્સ
- લેડીઝ ડ્રેસ ફેબ્રીકસ
- ફેન્સી કાપડ

ખરીદવાની બરોસાપાત્ર દુકાન

જગો અને જગાડો.

(૧૧ હ. મ.)

‘સારે જગ મ દર્દ’ જેના જીવનમાં સમાયેલ હોય અને જેની વેદનાનો અનુભવ એની વાણીમાંથી જરૂરો હોય એને હું સચો કવિ કહું છું એની દૃષ્ટિ વિશાળ હોવી જોઈએ અને એના હૃદયમાં જગત અધૂરવ Universal ની જાનતા હોવી જોઈએ.

ઉર્દૂ સાહિત્યમાં ૧૯મી સદીના અંત સુધી એવી જાણના નહિ હતી ત્યારે સાહિત્ય સાહિત્ય માટેજ’ હવે એ સમયની કવિતા અર્થ વિનાના અલકારોથી લદાયેલી હતી એ પછીની ઉર્દૂ કવિતામાં ‘હારીયરી’ દૃષ્ટિએ પડે છે.

ઉર્દૂ કવિતાના મેઘવક્રાળથી કિશોરવસ્થા સુધીના ‘આતિશ અને નસિખ ની કવિતાઓમાં એજ વૃત્તિ વ્યાપેલી હતી જ્યારે મધ્યકાળના અમીર દાગ અને જલાલ ની કવિતામાં જાણની સુદૃઢતા સથે આત્મકક્ષીપણું દૃષ્ટિએ પડે છે. પીસમી સદીના આરંભ પછી સાહિત્ય સાહિત્ય માટે’ છે એ દૃષ્ટિકોણમાં પડે છે. આ પરિવર્તન સમયના કારણે હતો અને સાહિત્ય જીવન માટે છે સાહિત્યને જીવનના પ્રત્યેક આતુ વદન બતાવવું જોઈએ પરંતુ ઉર્દૂના સાહિત્યમાં કમનીય કાન્તિ અને કામના ઉપરજ વિશેષ લક્ષ આપ્યું.

‘સાહિત્ય જીવન માટે છે એ દૃષ્ટિકોણે કવિઓની આખો પ્રેમ ની નાખી અને એમને દીર્ઘદર્શી બનાવ્યા એટલુંજ નહિ પણ એમને પોતાની રચનાઓની બુદ્ધિસૂક્ષ્મતા સૂચિત લાગી અને એમને સફળતાનું જાન થયું.

ઉર્દૂ શાયરી પ્રથમ મઝત અને તગઝૂન સુધી સૂચિત હતી આજે તેને નવીન વિચારો

અને ચિંતન માટેના વિશાળ સાગ મળ્યા. અમીરોની ઊંચી ઇમારતોથી લઈને ગરીબોની કુલ્લી સુધીના જીવનને સાહિત્યમાં સ્પર્શ કર્યો છે એકાદ, મજૂર ગરીબ વિધવા અને આશીની વેદના, કવિ અનુભવી રહ્યો છે ગોઝારા મુઝીનાદની સામે કવિએ કનમનો જગ આડ્યો છે જે શાયર મઝનના ઓઝનમાં માત્ર ઓઝોથી વાર્તાવાપમાં લીન હતો તે હવે આઝાદીથી મહા ચમરન ધીએ સામે ટુકે છે જેમનું માનસમુદાયને કાવ્યનિક પ્રેમ-સૌંદર્યની મૂર્તિમાં મસ્ત હતું તેમને આજે સ્વયં લાધી ગયું છે.

લેખકનું નેમ કવિએ પણ પ્રત્યેક દેશ અને કાગળ પ્રગળતા સરકાર માટે ઉત્પન્ન થયા છે અને સમયને ઓળખીને અલગ જગ્યાએ છે.

અત્યંત સતીમાં રૂસી અને વોલીઅર કાન્તિની મૂળને કવ્યમાંથી સુધી હતી નસરતી નામના ટુકો શાયરે જગે અગોરામાં ટુકોઓની માનસિક જીવિતોને પટ્ટી નખી હતી.

ઇરાનમાં અદમદરાહના રંગ રાગોના કારણે પ્રજા અધોચિન્તિત પથે પડી હતી તેને છુટકો નાખના કવિએ ફારસીના માયડે ચડીને ઉગાડી હતી કવિવર છકબાન અને એમના સમકાલીનો એમને પ્રેરણા આપીને લખીને દિલ્લી મુસ્લમાનોને પ્રેરણા આપના કરાવ્યું અને પણ ઉર્દૂના થોડાક એવા કવિઓ વિદ્યમાન છે જેમના કવનમાં કાન્તિના ચમકારા છે.

જે કાન્તિ આજે ડોકિયા કુરી રહી છે એને આજકાલનાની કે વારવાની શાન્તિ કવિ

ઓમા છે દિંદના કરિઓને યુગનો પુકાર છે કે, કવિઓ જાગે અને પ્રગતને જગાડે। બનવનું બનીને રહેશે પરંતુ ને કવિ સમય પારખીને આદમાનો અવાજ ગુંથુ કરશે તેનું નામ ઇતિહાસના પાને અમર રહેશે કરિનું કવન પ્રગતના જીવનની આરસી છે, ઉર્દૂ શાયરીને અજર અમર કરની હોય તો કવિઓએ વર્તમાન કાળના પોકારને જીનવો પડશે મન-રજની-સભાગ જની વાવડી-વેરની શાધરીને વર્તમાન ગંજુરી પડશે

ગજલ તો શાનિકાળી ઉપજ છે, કવિ ઓના દિમાગમા એના નિચારો સુરશિવ ગીરી થકે છે, જ્યારે રંગ-ગંગનો સમય આરસે લાગે પુન તમાગી મેદરિજોમા સાકી અને સુરાનો રંગ જમાવજો, અસારે ગજનનું શિર્ષક 'બૂક પ'થી બદલી નાખો તગજનુબના સ્થાને કલ્પના, સાગધૂરી, રવાહિમાન અને ચિત્તનની રચાપના કરા એકાતમા એમીને જાવનાના પુષ્પની કાકપાનિક સેને મળવવા કરતા માન મા પડેલા વાર્તાવિક કેટલાને વાળી-હુડીને સાદ કરી નાખો ચિત્તનનો રિપાય ગીતિ અને સંધારનો હોય બગર બોલીમા બોલાતા બિજસ અથઆરોના મુશાઈન બધ કરો પુરૂષ અને પ્રેમીના સખખની સાકળના અકોડાને મગજન કરો જગતમા એ ચેતનના ચેદન ઉપર ને કાળા પાદ નાખ્યા છે તેને ત્રીગીને આવતી કાલની ઓશાદ માટે નવી રેખાઓ દોરો ગજલની મિલકત જાગરવિત બની ગઇ છે સાખો વા

મબલેલી જરી-પૂરાણી કથાઓ હવે કાનને પથ્થુ ગમતી નથી માટે જાગે અને વતનને જગાડે। આદમીને ઇન્સાન અને ઇન્સાનને ફિઝિતા-દેવ બનાવવાનો પ્રયાસ કરો

રાગકાગળુના કલાનક હતાસેપને પ્રેમના કામળ અને કમનીય કરો થકા રોકા અને જગતને સુખ શાંતિના ધામ સુની પહોચાડામા મદદ કરો

આગની કવિતા એવી દોરી જોઇએ ને શાબળીને માનવ ભુદ્ધિ અને હૃદય દયમન્ની ઉઠે અને તે કર્તાવ્ય પરાવણ બને

જમન મહાન સલ સુધી પહોચવાનો એક માર્ગ છે અદિતો। પ્રત્યેક આતમા એક મુસાફર છે એ મંજિત-ધામનું જ્ઞાન કાઢતે છે અને કાઢતે નથી કવિની "મંજિત" એનું 'ધેય' હોય છે પરંતુના ઉર્દૂના એ સી દકા ગજનગરોનું કાષ્ઠ ધેયજ નથી ગજલકારો માટે નવા નિચારોના માર્ગ બધ થયા છે અને તેથીજ ગાંધિએ કહ્યું છે કે,-

બાપુ 'દેશક, નદિ ઝર' તથ વા એ ગજન કુન્-ઓ વુગ્ગન આદીને મેરે બયા કે લોય

'નિબનદ માટે ગજલનું દોષ સકુચિત પરંતુ મા। કવનને કષ્ટક વિશેષ વિશાળ દોષની જરૂર છે'

આ યુગ નજમોનો છે અને દરે પછીનો યુગ પથ્થુ દૂધી નજમોનોજ દશે *

-'સીમાબ' અકબગામાદી.

* ફનેદપુર ગિરીમા ૨૦-૧-૨૨ના થમેલા મુશાવરના પ્રમુખપદેથી

નસીબ શું નિજની નેમ છોડી

યુગાંતરોને કરે ગ્રહણ છે ?

જગત મરણને શત્રુ નથી પણ મરણ જગતને ચરણ શત્રુ છે,
મરણ છે તે એક ઝિન્દગી છે જે ઝિન્દગી છે તે એક મરણ છે
અમારા અરમાન સારા મારા કંઈ ખારા ખારા કંઈ ન્યારા ન્યારા,
છલ્લુવણ્ણ કાલપણ હતા ને છલ્લવણ્ણ હાલ ખાજ પણ છે,
જો તેને મળવાનું થાય છે મન તો મન કરીને મુઝાય છે મન,
જો આરા જન્મે છે મનના મનમાં નિરાશ તેનું કરે હરણ છે
કયાઓ મારી હૃદય વ્યથાની ઘણી જફાની ઘણી વફાની,
રહી છે કયા કોઈ જણથી છાની ન છાનું એનાથી કોઈ જણ છે.
સિતમ સહુ છુ તો મોનસજક ખરતુ કયા જઇને દાદ ચાતુ ?
સિતમ તો એ છે કે દિલ સિતમગરનું દર્દશનું અને કઠણ છે
હું માર્ગ દર્શકના ચીલેચીલે કરૂં શુ ચાલીને શાને આવું ?
પથિકના પગલાનું પથ પર તે જરે કરે ન્યા અનુકરણ છે
સુરા છલોછલ બરેલ જામે નજર નિકટ હો છતા વિમુખતા ?
મને તો લાગે છે હે ! નિવેધક પ્રણયના પાઠોથી તું અબળ છે
ફકીરને મેં અમીર જોયો અમીરને મેં ફકીર જોયો,
નસીબ શું નિજની નેમ છોડી યુગાંતરોને કરે ગ્રહણ છે ?
પ્રસંગ સેવી કંઈ કાળ દેરા “કહીમ” જાણું છુ પેતરા હું,
બલે તે મુજ નાશ-તાકમા છે પરતુ તે પણ તો રજકરણ છે

“કહીમ” વાકિફી

સિદ્ધિ.....ના.....સન્માર્ગ

૨૦૦૭ કરનાર

“ગાદિસ”

(સર્વ દક્ષ વેબકને સ્નાધીન છે)

૫૩૮

ચતુર્થા સદ્યુક્તો ઉપર પ્રકાશ પાથરવાનું અને પોતાના નેતાઓની આગેાગીએ ઉપરથી પડેલા ઉચકા લેવાની નીતિક દિશ્વગત આપણામા કોણુ જાણે કયારે જન્મશે ?

૫૩૯

અન્ય દેશો કે પ્રજાઓના તિરસ્કારથી ભરપૂર એવા ધનિદાઓની આપણને જરૂર નથી પોતાના દેશને સાચો ધનિદાસ આપણા બાળકો સમઢા રજી કરવાની અલત આવશ્યકતા છે કોઈ એ સ્વર્ગસ્થ બાદશાહ કે રાજાના ચરિત્રને ખૂબ ઢાળા ચીતવવાથી દેશનું દળદર શીટવાનું નથી આજે ચાલના ધનિદાસોમા અપરિપકવ વીગતો અને અસબદ તારીખો સિનાય ખીજી હોય છેજ શુ ?

૫૪૦

આપણી નર્નમાન શિક્ષણ પદ્ધતિ સમય અને સમિતને વેડફી નાખનારી છે પારમ દ્રષ્ટિબિદુએ અપાતા શિક્ષણથી આપણુ ભારિ ઉત્તવળ થવાની આરા જાખરી એ નરી નાદાની છે શિક્ષણથી પદ્ધતિ કોક નકરી કરે. અને શિક્ષણ લેના આપણા બાળકો જા્ય એ પરતુજ વસગી છે શિક્ષણ સ્વનત્ર હોનું જોઈએ વિદ્યાર્થીને પોતાને શુ ભણવું અને શુ ન ભણવું એ નકરી કરવાને અધિમાર હોવો જોઈએ અને વડીતોને શાળાઓની બચરથા કરવાની સ્વનત્રતા હોવી જોઈએ પરદેશી કપનીઓએ પોતાના દ્રષ્ટિબિદુએ નેવાર કરાવેલા પામ્ય પુસ્તકો આપણા બાળકોને ફરજિયાત

ખરીદવા પડે, એ પ્રધાન, સાવ અચળી, અને આપણા માટ ઢાતી કર્તા છે

૫૪૧

આપણી શાળાઓની ઇમારતો ભને ભાગ્ય ન હોય, પણ આપણા બાળકો ભાગ્ય યાય, તેની શિક્ષણ પ્રધતિની આપણને અલત જરૂર છે નુદર ઇમારતો ઢાગ અપાતી હરપ કેળવણીથી આપણા બાળકોનો વિકાસ અટકે છે, એ આપણે જાણવું જોઈએ, જાણના હોઈએ, તો શાગ એવા એક દર સુધારા કરના તરકાળ તત્પર થવું જોઈએ

૫૪૨

બાળકને કયો નિયમ પસદ છે, કયા વિષયને પચાનવા બાળક તત્પર છે, એ જાણુ જાણવા પછી પ્રત્યેક બાળકને પ્રોત્સાહન મળે એના માર્ગો અદ્યુ કરવા જોઈએ ભણે કોક અને નિયમની પસદગી કોક કરી આપે, એ સાવ અજીજી છે

૫૪૩

ભાગ્ય શીખવનારને જોને જોખ હોય, તેને વધારેમા વધારે ભાગ્યએ શીખવનામા મદદ કરવી જોઈએ પામ્ય સાવ વિષયોમા બાળક અપૂર્ણ રહે, એ કરના એકાદ નિયમો ને અજોડ અભ્યાસી થાય, એ વધુ ઉત્તમ છે

૫૪૪

બાળક એવજાએ પચાતી શકે તેટલુ વિજાણુજ તેના કામનું છે શિખણની મગ ચરે, એટલુ અથવા એવા પ્રકારનું શિક્ષણ પગલો અપાનના પ્રયત્ન થના જોઈએ નદિ વધુ ખોરાકથી જોમ અપચો થાય છે તેમ જીવન

પિંદ મગવેલા શિશુગુને પાણુ અપયો " થય છે કેટલીક વખતે તો પત્થો નીચે પાડીથી સાર જુનાઈ જવા પામે છે

૫૪૫

શિશુ પદ્મિમા એટલે મુશરો થવો ન્તેષ્યે કે બાગડો પોતાને િલ ઉપયોગમા આનવી વસ્તુઓ જનનેજ તેવાર કરી વેચ સમર્થ નીવડે પેનથી માટી ને પેન્સીર સુનીની સર્વ વસ્તુઓ પારકા હાથે જનેની નપસય એ કરતા બાળકોને પોતાને બનાવવા આનડ એવી વ્યવસ્થા થવી ન્તેષ્યે

૫૪૬

ગિત કેશામેના શિશુકો શિશુગુની સારખાત માગ (સાગા કે એવેજ એકા બીજા નમ્બ)થી કર છે એ પ્રયાનો સત્તર અન આવી જવો ન્તેષ્યે મા-માપ અને શિશુનું અડકરણ જાળા અદજ કર છે શિશુ પોતેજ માગ કાઢ તો શિશુ નનાર છોકરાઓ શુ નીજે એ વિચારી વેસાનો ધર્મ વડીયોનો ડ આપણો માગાઓ ડી હમારો બરે ઉઠી ન રોય પણુ શિશુકો ઉચ્ચ વિચરના અને આદર્શ હોવા ન્તેષ્યે

૫૪૭

અન્ય પાસેથી આપતી ગીખી તમા જગ્યા જતે કાંઈ પણુ ચીજને સમજવાના પ્રયત્ન કરવા એ નધારે ઉત્તમ છે, એક બાજીના અવજમા ફેસવુ ન્તેષ્યે

૫૪૮

ભાગનો ઉપયોગ વિદ્યા લાખવામા થવો ન્તેષ્યે હિં પોતાનો હાંતુ ગો છે, એ સમ-જની રુઝુ એજ ભાગનો ખરે ઉપયોગ કર

નમ્બોની માગ-મારીમા પોતાનો અર્થ પણુ વ્યવન ન કરી શકાય એ મા કામનુ ?

૫૪૯

સ્વદેશની સર્વોત્તમ વિદ્યા સર્વોત્તમ પુ પો અને આર્થ જનેતાઓ છે સખાનધ કાર ખાનાઓ કરતા શાળાઓ રૂપી કારખાનાઓ ડી કિમન વધારે છે કે જ્યા આદર્શ પુરો અને જીઓના પકતર થાય છે કમનમીએ આપણુ દેશમા શાળાઓ પ્રથે ખીજા બધાય મરખાનાઓ મરતા અધિક ખેડકારી લાખવામા આવે છે

૫૫૦

માર જેમ બધાયની નજર મચાડીને ચારી કરે કે તેમ ધનવાનોમે પણુ સર્વની નજર મુશડીને દાન આપણુ ન્તેષ્યે ખાનગી મીને અપાયણુ દાન સાસુ દાન છે જીમતાઈ દેખાવા માટે કે પોતે ધનવાન કે, એક બનાવવાની દ્રષ્ટિએ અપાયણુ દનસાસુ દાન થવી

૫૫૧

નારેર જનતમા દુષ્કિમના આશુસતા પ્રયત્નો કરવા કરતા આપણે જેવા હેપ્તે તેવાજ દેખાઈએ, એ નધારે ઉત્તમ છે મટે આ. મનથી અજમા નહેવાના પ્રયત્ન કે ને

૫૫૨

મુરિનમ સમાજેમા લગન અને મગણુ પસગે કેટલીક વસ્તુઓ મરનામે ત્યાજ્યગેની છે, એવી રત્નુએતો લગ્ન ઉપયોગ થાય ને એ પ્રયા અદત્ત મ ન થવી ન્તેષ્યે અગ્નયે શિક્ષક કે નિ અન થય એ વાતજુની કે પણુ જાવી ન્તેષ્યે શિક્ષક કે ગિદ્યવનને અમનમા ચૂકવા, એ અપકર ચુકો કે

કારવાં

૫૫૩

મેહમાન થયેલા મૌ રીઓ, ધરપણીના પ્રત્યેક ધાર્મિક પ્રશ્નનો માફુ ન હાજો, એવો હજારો પ્રત્યુત્તર આપે છે, એ પ્રથા દુશ્મની છે મૌ રીઓએ બીજી વખતે આમ તણુ મળે કે ન મળે તેની લેગ માત્ર પણ દુશ્મર કર્યા વિના રોકકુ પરખારી દેરાની પદ્ધતિ ગ્રંથજી કરની જોઇએ અર્થાત્ ગ્રંથજી જવાન આપતા અચ કારુ જોઇએ નહિ

૫૫૪

બાળાઓની રમતમાંથી દીગના દીગનીને પરખાવનાની ને એરીજ બીજી રમતોને કે જે નિદોર બાલિકાઓને ઉમ્મર નાયક થવા પડના પરખાના કે સાસરે જરાની ગ્રેષ્ઠા જન્માવે છે સત્તર બકાન ગણી જોઇએ

૫૫૫

કાળજીપૂર્વક અને નિરમિત યોરાક લેનાર લગ્નજી માટે પડે છે જા ને તમ ક્યારેક માદા થાઓ તો મેડીકન ગેનેજમાંથી તમજ બહાર પડેના નના ડોક્ટર પાસે દોડી જશે નહિ બનત બર્ગી જીનામા જીના અનુભવી ડોક્ટરનીજ સનાદ લેશે

૫૫૬

સચિન મેપાલિકો માનિશ અને મહાત્મા સામાજિક નવનક્યાઓદાન પીગસતા નામના સાહિત્ય અને ઈસાનેની રાષ્ટ્રોને ઉમ્મરી મૂકી કે માલુસો મનનાજ વિવિધસ્ટિટે નથી જ્યા ત્યા ભટ્ટતા ફેર કે અગોજ વનનદાર માલુસોના મનમા એમદ જનને સોડા પેસે ગયા છે બિલિસ સહિતનુ રધારે સાચન મનુષ્યને વધારે બગારે કે માટે નિચ રાષ્ટ્ર

ઓને ચોપનારા એક દર વાચનથી અળગા રહેતુ, એમાજ આપણી સનામની છે

૫૫૭

નિર કુશ છવન છવનાની વાહીયાત પ્રથાએ બલિયારમા અસાધારણ ઉમેરો કર્યો છે અધુગમા પ્રૂ આજના કહેવાના સુધરેના જગતમા ગર્ભાપાત કરનાના અને ગર્ભાધાન અટકવનાના નના નવા સાધનોની ઉપત્તિ ઝપથી વધી રહેલી દોનાથી સ્ત્રી અને પુરુષ નીતિના સર્વ મધનોથી સાર મૂકત થતા મથી ગલા કે, બજો રહે આગળ વોના માનવ જગતનો આ વિનાની સુધારો કયા જર્મ અટકશે એ કંપનુ મહા મુરકેન છે !

૫૫૮

આર્થિક મિતિ નમળી હોય, સારે વિના હિન નો પુરોએ એ નમ સયમ પાળી મધારિન સતોને પ્રાપ્ત કરવા એ અગોજ નથી પણ સયમ ન પાળના જા વિચલોગના પરિણામ અટકાવનારા કૃત્રિમ સાધનોનો ઉપયોગ કરવો એ મહા પાપ છે

૫૫૯

આજકાલ કેટલીક ઉત્તેજક વસ્તુઓ એવી છે કે ઉમ્મરે પરાંચા પહેનાજ યુવક અને યુવતીઓમા વિચચક કૃત્રિમ રીતે જાગ્રત થતા પામે છે વાનારણુ એવુ તો કનુગિન થતા પામ્યુ છે કે છેક ન્હની વયના બાગડો પણ અવજો રહે દોરનાઇ જાય છે બોગક, પોપાક અને વચન તથા સોસાયટીનો ખ્યાન રાખવા ઉપગત વડીયો પોતેજ વતન સુધરે તોજ લારિ અન્ન સનામન રવી શકે આના મટે બીજો એકય ઉપાય ગોખો જટે તેમ નથી વસ્ત્રોમાંથી નિર્વજજતાને તથા યોરાકમાંથી ઉત્તેજક પદાર્થો

અને વાચનમાથી મિલિસ સાહિત્યને દૂર કરવામા આવે, ને પછી ખુદ વરીતો પોતે આદર્શ બને તો બાકી પ્રજાને આ સગમતો પ્રથમ પોતાની મેળે ઉઠાવી લેવા

૫૬૦

સહાચારી થના માટે સયમી જેટલી જરૂર છે, તેટલી બીજી એક વસ્તુની જરૂર નથી સયમ એ યુવાનોના શરીર અને આત્માનો રક્ષક છે ચિત્ત ઉપરનો સંપૂર્ણ કબજો એ સનાતનીની દાન છે સયમ એ શક્તિને વધાવનારી અન્નદ આપણે છે જ્યારે નિરકુશ પણ એ શક્તિને હણી નાખનારી વસ્તુ છે સ્વછંદી મનુષ્ય પોતાના અધ પતનનો રમ્ય નાતરે છે અને કુટલીક વખતે સ્વછંદાનો રોગ વારસામા પશુ ઉતરે છે માટે જ તમે તમારી બાકી પ્રજાને આદર્શ બનાવવા ઇચ્છતા હો, તો તમે પોતે પ્રથમ આદર્શ થવાના પ્રયત્ન કરજો

૫૬૧

વિવિધ વાસના એ માનસિક રોગની જોડા છે, માનસિક રોગના ભેગ થયેનાઓ વિશેષ ન વિચારી દોષ છે યુવાનોએ એ રોગના ભેગ ન થવું હોય તો સયમ પાળવાના સપથ લેવા જોઈએ

૫૬૨

યાદ રાખજો જમન જેને બાંધકર રોગ કહે છે તેવા એકદર બાંધકર રોગો સ્વછંદ નામાથીજ જન્મે છે સ્વછંદી મનુષ્ય નિરોગી હોઈ શકે નહિ નિરોગી નહોતું દોષ, તેવાઓએ સ્વછંદતા લગવીજ જોઈએ

૫૬૩

પોતાના કૃત્યની જવાબદારીમાથી છટકા જનારાઓજ સમાજમા અગ્રવરયા અણે છે કુસુપના બીજ પશુ ખિન જસગદારીમાથીજ વેરાય છે આપણા પ્રત્યેક કાર્યનો પડઠો પડ્યા

વગર રહેતોજ નથી સાવ એકાતમા કરેના કૃત્યને પણ સમસ્ત માનવ સમાજ સાથે સંધિ સળધ છે અપારામા કે એકદર એક પ્રમા કરેના કૃત્ય સાથે જગતને કશોજ સળધ નથી એવું માની લેવાની શૂન કરવી એ બધકર નાદાની છે બ્યકિનગત સતત થવાની સર્વને ઇચ્છા દોષ, એ સ્વભાવિક છે પણ માનવ સમાજ સાથે સંકળાએના માનવી સાત સતત યર્ષ શકેતોજ નથી ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તવાનું નામ સ્વતંત્રતા નથી પણ સ્વછંદતા છે સમાજ મર્યાદિત સ્વતંત્રતા અપી શકે, પણ સ્વછંદતાને પોષી શકે નહિ નિરકુશ હોય હાવનાના જેને કોડ દોષ, એવોજ સ્વછંદતાને પણ સતતતામાં મૂકાવે છે પણ એ શક્ય નથી

બંધ માસિકે “માંદગી”

ફક્ત નજીબ વિસની અદર ‘મી નાહ’ જોજાઓથી ચાલુ થાય છે માસિક અડ-ચાલુની કોઈપણ ફરિયાદ માટે રૂબરૂ મોઢા દા સાથે ગેરદી પત્ર આપનામા આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦ પડેશ વી ૧૦

—ગર્ભ રહેતો અટકાવવા:—

“સહત” દા ફક્ત નજીબ દિસ ખાઈ થેરાથી છદ્મી ભરમા કદી ગર્ભ ગહેતો નથી માસિ ચાલુ કશુંજ નુ-સાન નહિ ખેંટરે પહેએ અજમાવેથી દા સાથે ગેરદી પત્ર મોખવામા આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦ પડેશ વી ૧૦

ડા એસ એચ. ખાન,

૪૨ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, મોનજીની સામે

કોડ મુબઈ, ફોન ૨૧૩૪૩

ફારવા

“આધ્યાત્મિક-પ્રેમ”

૨૫. શાસ્ત્રપ્રસાદ દયાશ કરે વકીલ, જીનાગઢ.

અગાશ ૨૫ લેખક મિત્રની આ ઠેલી નિ એમની છેલ્લી યાં ૩૫

અમે રત્ન કમીએ ખીમે

ત ત્રી.

[ગતિક્ષી આતુ]

તેઓ આગળ જોયે તે પહેલાં જ દીનુ તેમના બધા વિચારો સમજી સુકની એટલું જ નહિ પણ આ વાંચી તો તે પ્રયમથી જ નાજુતી હતી માત્ર ધન્યરસદ્રના મનોમળ તથા હિ મતને મજબુત બનાવવા પુરતો જ તેનો ઉદ્દેશ હતો એટલે જોવી, ‘પોતાના એકના એક સતાનના જીવન કંઈકાણું માટે આપના જેવ મુન અને સરકારી પુરૂષ જે એના નજીબા કારણ સામે કમર ન કરી શકે તો અજ્ઞાન સસારીઓની તો વાત જ કયા રહી ?’

કમર ન કરી શકે તો અજ્ઞાન મનુષ્યોની તો આશા જ રી ? શત્રુને આટલી અજેલ કેળવણી આપવાનું પણ મોટાયાપુલને તો નહીં જ ગમ્યુ હોય જતાં આપે જે બેપરવાઈથી તેણીને આગળ વધારી તેની જ ગતિ આ લગનની બાબતમાં તો ખાસ કરવાનું દીનુના બાગબીબાઈ શમ્ભેથી ધન્યરસદ્ર વધારે મક્કમ બન્યા ને જોવા “તમારી બધાની જે એવી જ મ જ હોય તો તમારૂં ધાર્મિક યશનું પાંખી કાઢ ?”

શત્રુને કાષ્ટક આત્મસંતોષ થયો પત્ન આપણ પાસે દીનુએ બીધેલી ‘જુ’ જગ વધારે

પડતી તો જણાઈ, જા પેતાનો સુરેશનો અને પિત્રાશ્રીનો એ બધાનો નિશ્ચય આ પ્રસંગે થઈ સુકનો જણાવો “સુરેશભાઈ તો હજી ન આવ્યા પણ હવે અમારે તેની રાહ જોવાની પણ જરૂર નથી” દીનુએ ઉપસહાર કરતા કહેવા માંડ્યું “તેનામાં એટલું નૈનિકગણ તો અવશ્ય છે કે સસારની આડી અચર્યની બાબતમાં તે કોઈની સમતીની પરવાજ ન કરે આપની પરવાનગી મળી એટલે અચારેજ અમે શાતુલહેનને ચાલવા કરી સુકવા હવે આપ ચાહ દીરી ? મોકલો એ તે શુભ પ્રસંગની જ ખુશાલીમાં” દીનુના છેલ્લે રાન્દેજ ધન્યરસદ્ર ધરમા ગયા અને જે બાઈઓ ચાહ દીરીની રકબીઓ યાળીમાં લાઈ આવી ગઈ સાથે જ હતી તેણે ખુશીઓની આગળ દીપાઈઓ ખસેડી તેની ઉપર રકબીઓ ગોલી દીનાએ ગઈ સામે જેઈ કહ્યું “એક ક કાવ દીમા અથવા ન્દાની વાટકીમાં થોડું કેટું લાવો અને ચોખા લાવો એટલે શાતુલહેનને ચાલે તો કરીએ” ગઈ ધડીવાર વિચારમાં પડી અને ગઈ

દીનુએ દીરીની રાગ્યાન કરી એટલે બીછઓએ તેનું અનુકરણ કર્યું જે મીનીટ પણ પુરી નહીં થઈ હોય ત્યાં સુરેશ આવ્યો

આપાર સુધી ન પહોંચી શકવાને માટે તે સંમાર્ગે હાથ એમ નેલા મુખ્ય પાત્રે દેખાઈ જાય પરંતુ તે પુષ્પાવને કાણ તને જોઈ નોંધે? “કેમ આખરે મારું બાળેજુ ખરું પડેને?” કાણના જ્ઞાનની ગદ ન જોવાની દીગેશ્વરે જણાવવાની દીધી. “તમા” બાળેજુ બાળેજુ તે વળી બોલુ પડે ખરું? પણ આખરે મુખી દના કા? એમ બાળેજુ આગળી તમારો નોંધાઈ કાણનું નખી કહું છે.”

સુરેશ સમજે નો પાતાની આટલી કમુને પણ તે મદારી સમજવા લાગે અને બોલ્યા “એટલા બધા કલાકો દીકર કાણનું જમારે તમે ખરું કાણ જાણીને ત્યારે તમારે ત બાળેજુની રંગ પ કાણ બેઠી બેઠી પડે.” “એમ છે?” દીગેશ્વરે કહ્યું “ત્યારે બેસો એકાદ મીન પડે અને સમજાવે તમારી વચ્ચે તરી કે દી બચાવની દલીલ.” મદારી સમુ જોઈને એમને માટે ગદ દીરીન લાવે.”

દીગેશ્વરે બોલવાની સરખામણ કરી એક અદીની રાણીમા કાટલીમા લાગુ કહું અને લાખા લાઈ, અને તે રાણી દીગેશ્વર પાસેની રીપાઈ ઉપર મુકે માટે મુકી દીગેશ્વરે દીગેશ્વરે કહેવાથી સુરેશ માટે ચાલ દીરીન લેવા અદા મદ.

પરંતુ દે ખાલી કરેલી પ્રતિજ્ઞા ઉપર સુરેશ બેઠો અને બેસના બેસના બેસના “કહું પાસ થવાના સમાચાર તો મેં પહેલેથી જ જાણ્યા પરંતુ મને તે નવાઈની વાત નહોતી જાણ્યા. મદારી તનેના ચિદારે દી આજી યના નખની લાય એમ પણ મેં નથી માન્યું પરંતુ આજે સવારમા તો જરૂર મળી જાત હતા થયું એવું કે દપાલમા પીનાથીનો

કામગીર મળે તમા પહેલી તોજ મને તેમજ લાગે લાગે છે, અદુર જરૂરી કામ છે એમ લખ્યું છે નું અદીની રાજા થઈ તે પહેલાં મેં નજી જમાએ મળી આવતાનું પણ દેવ અને મુસકરી માટે નેવાની કચારી દની દવે અદીથી જઈ મીડા રહેજેજી જમાને આજ સવારથીજ મારો જીવ તો અદીજ દનો.”

દીગેશ્વરે દી મદારીજી મદ દીરીન દી રાણીમા લાઈ એક દીપાઈ ઉપર મુરેશનાઈ પામે મુખ્ય મુરેશ ખાલી કામના કરી એમને દીગેશ્વરે મદારી મુખી બોલુ કહું કહું “તમે વચ્ચે થઈ તમાગે જીવને અદી ખો અને તમે તમારે એમલા ક્યા દેશે એ તમારો સરકારી જીવન નાજોસી બેરુ નથી જાણાઈ.”

સુરેશના આ સવાને સપૂર્ણ સમજે તે પહેલાં રાજાએ તે વિનંદને સમીન રૂપ આપવા કહું “જીવે તો સમીજ જમાએના રહેવા જોઈને તમાગે એ ખાલી અમા લાંબો વખત ચાલવા દેવાય નથી હો કે સુરેશનાઈ?” સુરેશ લગતુ વિચાર નમગમાન દનો લાં સરકારી ભારી-“મનુષ્ય તો માત્ર સજીવોનાજ લાસ છે-સમાજખાલી નાન જાન સદુનુ જાનરુ જોઈને તે.” “પરંતુ તે પાતાના જીવ કે જીવની જાનમા તો નદીજ” દીગેશ્વરે પુ ની દવા કહું “એમ તો સુરેશનાઈ પામે દેખાતા કે કેમ સુરેશનાઈ? મદારી તો બોલે?”

આ બાઈબિલા બેલવાને મર્મ દવે તો સુરેશ સપૂર્ણ સમજી ચક્રેશ દને કાણના મને તે સમજાવુ મુરેશ કરી આપી દની પરંતુ તે રીધો જમાન આજે એટલે રૂપાઈ તે પ્રમ નહોતો એટલે તેજે પણ મર્મમાન કહું

“તમે ત્રણેએ જીવુ તે સોજેસોળ આના ખરૂં
સગાસબધીઓ કે નાતગતન કરતા છન કે
છવનનું રક્ષણુ તો મનુષ્ય માત્રનો ધર્મ છે ”
“અને તે શબ્દે અતરનાજ હોય તો તમારો
ત્યા ચોરીથી મુકેલા પોટલામાનો દાર અમારી
હાજરીમાજ શાતુજીનેજ પશુ તમારોજ
પહેગવનાનો અને તે શાતુજીનેજ દાથે
મારે તમારે બન્નેને ચાહવા કરી મત્ર લખ્યાનું
અને મને જેટનું અપુત્ર આપડે તે આ સર
સ્વતીજીને પુરૂ કરનાનું સપ્તપદીની વેદી ઉપર
તો અમે આની શકીએ કે ન પશુ આની
શકીએ માટે તમારે બન્નેએ તે રમુખે
ખોલી જવાના ”

દીનુના રાખેથી લાની જીવનનો સ્વર્ગ-
તુલ્ય હાલો લેતો સુરેશ અતરમા આનંદ
અનુભવ કરવા લાગ્યો પરંતુ આ વિદેશી
અને સસાર વ્યવહારથી નિરૂદ્ધ સાહિત્યનો
આદર્શ જીવનમા ઉડતી પખીબુદ્ધિ પ્રચર્યદ-
ની મુશ્કેલી સમજીને વાત કરતી હોય, એમ
તેને હજીએ ન જણાયું. કદાચ શાતુ સાચે તો
તે વાનનો પ્રથમ નીકાલ યદ્ય પશુ સુક્યો હોય
એમ તો તેને લાગ્યું આની બાજતમા તેને
પોતાને તો ઉઢિના બાધનની પરવાજ નહોતી
ગોપીનાથ ન્યા મુખી પ્રચર્યદની સાથે છે ત્યા
સુધી તે વડના તેને તદ્દન અસહ્યવિત જણાઇ
તેમ છતાં આવો અનર્ચુનીય લાભ જે માગે
મળી શકે તે માર્ગ તો તેને છુટજ હતો

દીનુ સુરેશના મનની મુઝબધ સમજી અને
ખોલી “મજીનવાઈ કેમ મુઝબધ ગયા ? પોતાના
કેસની વકીનાત પોતાની મેજે તો ચ્હોટા
બેરીસ્ટર ના કરી શકે આનો બે વાતોમા
અમે તમારે નીશ્ચિત કરીએ તેમાની એક તો

બાપુજીની વાડ, તેમની સમતી તો મારા આ
ગજવામા છે-ખીજ અમારા શાતુજીનેતી હુ
તેની મોટી ગણો તો મોટી અને નાની ગણો
તો નાની પશુ તેમની સગી બહેન અને વાવી
હવે રહી એકજ સનાત તે માત્ર તમારો કહો
તમારે તે નામ જુર હોય તો કારણ સહિત
ના કહો અને નહી તો લાવો દાર

સુરેશ કશું ના બોલે પશુ પગવાર વિગા-
રમા પડ્યો ચાહદીશીન ઉકલી ગયા સમય વધુ
ગયો હતો શાતુએ લાઇટનું બટન દાખ્યું
એટલે બોરડામા બતીનો પ્રકાશ થયો અને
ગભીર વદને દાર અને ગેનનાળો રૂમાલ સુરેશ
દીનુના હાથમા આપ્યો તે દાર અને ગેન
શાતુને ખુશાલીમા પહેરાવવાનેજ તે લાગ્યો હતો

રૂમાલ હાથમા આવ્યા પછી દીનુએ શાતુને
ખોનાવી નોટામંટીક મશીનની માફક તે બોલ્યા
પીનાજ તેણીની પાસે આની એટલે તેનો હાથ
પકડી દીનુ તેને સુરેશ પાસે લઇ ગઇ સુરેશ
રહેજલાવે ઉભો થયો દીનુએ રૂમાલમાથી કાઢી
દાર શાતુના હાથમા આપ્યો અને શાતુ એને
સરમાતે વરને સુરેશના ગળામા પહેરાવ્યો ।

●

પ્રકરણ ૨ જી

મુઝબધી આવેલી બહેનપણીઓ સ્ટેશન
પર પહોચવા પગભેર યદ્ય સુરેશ પશુ તેમની
સાથેજ જનાતો હતો કારણ કે મુઝબધ પહેાચી
તેને તુરત દેશની ગાડી પકડવાની હતી. આજ
મુખી તો એમજ બનતું કે સુરેશ એકબે મુબ-
બધી આવ્યો હોય તો પશુ શાતુ તેને સ્ટેશન
મુખી રૂમાલના જતી તારે આજે તો તેની
બહેનપણીઓ સાથે હતી છતાં બન્નેના હૃદયે
હેવા બનાવથી લારે તો અવશ્ય થયા હતા

દરેકના અતરમા એમજ હતુ કે સુરેશ અત્યારે અદિ રોકાઈ નામે રોજ દેશમા જઈ શકત તો વધારે સારુ હતુ કેમકે હેના બનાવ સખધી પરરપરતી સમગી અને વીચારેની આપ ને યદ્ય શકે અને કોષ્ટને માથે જોખમ ન ગણે પ્રભુએ તે બધની અતરધર્મજા જુદીજ રીતે પુરી પાડી

ધર્મશ્રવ્યદને મળ્યા પિતા સુરેશ આગેવાન નામ એ તો અનકુજ ગણાય એ સ્વાભાવિક હતુ એટલે બહેનપણીએને ઉભેલીજ રહ્યા દષ તે અદર ગયો સામેજ ખુરશી પર ધર્મશ્રવ્યદ ખેડેના તેમજો માથાની ધર્માગતીજ તેને આવહાર આપ્યો પરંતુ ખેસરાને જાને સુરેશ ઉભોજ રહ્યો ને કાર્ક તકમા પડ્યો તેજ એવુ તેની મુખમુદ્રા પરથી જણાતા ધર્મશ્રવ્યદેજ ખેનરાની શરૂઆત કરી 'આપરે ધર્મશ્રવેજ તારી ધારણા પુરી કરી સુરેશ? શત્રુની બેનપણીયો તો એમજ કહે છે કે આમા ખરી મદેનત તો તારીજ છે " સુરેશ મુખજ રહ્યો એટલે ધર્મશ્રવ્યદે વાતનુ સ્વરૂપ પનદાબ્યુ "તુ પગ એ છોકરીએની સાથે રોશને જરાના છે કે શુ?" દાહ રોશન સુધી તો શત્રુ પણ ખેનરાની અને તુ તો તેમની સાથે મુનઈ જરાનો" ધર્મશ્રવ્યદના સરગ પ્રયત્નો ઉત્તર સુરેશો સરગભાગમા આપી દીધો. 'પરંતુ તુ તો હમણુજ આવે છે રાત્રે નહીં ને સારે નામ તો શુ ખોટુ છે?' વાતસંવલારથી ધર્મશ્રવ્યદ સરગને કહ્યુ અને સુરેશો તેનો જવાબ નાહ્યો. 'આસ પ્રસંગ ન હોત તો હુ પણ એમજ કરત પરંતુ પીનાયીનો આજેજ કામગ છે એમા મને જેમ અને એમ તુગ્ન દેશમા ખોલાવ્યો છે, કાંઈક જરૂરી કામ છે

એમ સળે છે ' ધર્મશ્રવ્યદને આગળ કાંઈ કહે તે પહેલા જરૂરી કામ બાગન ચિચારમા પડ્યા અને બોલ્યા, "સસારના વ્યવહારો એવાજ હોય છે જરૂરી કામ વીના તો તેઓ ખોલા વેજ નહિ પણ રાતની મુસાફરી કરતા સવા ની દ્રેહન શુ ખોટી છે? નીકળવાનું પણ દિવસમા અને પહોંચવાનું પણ દિવસમા અહિ થી સનારની પહેલી બીજા ગાડીમા જઈ મુખધથી દાઈમસર ખુલીથી રનાના યદ્ય શકાય " સુરેશ ઘડીક વિચારમા પડ્યો દેશમા જતા પહેલા શાતા સાથે વડીક વાતો થાય એ તો ગમતી વાત હતી એટલે ધર્મશ્રવ્યદ ધર્મશ્રવ્યદને બોલાવે છે એમ સમજ તેજો સતોષપૂર્વક જવાબ વાહ્યો "બને તેમ કરીરા" આટલુજ ખોતી તે શાતુના રૂમમા પાડા ગયો સુરેશ દેશમા ના થો નામ તે પડેના કાંઈપણ વાત સ્ત્રીની તક ના મળે એ મુજેની તો શાતુના હૃદયમા સુરેશ કરતા પણ વસારે જલાતી હતી ત્યા તો ઉમરમા પગ મુકનાજ તે ખોલ્યો

"માપુછની ઇચ્છા છે કે આજની રાત તો મારે અહીંજ રેખાનુ અને દેશમા જ્યા માટે હાને સસારની કાગઠ ભેવી ચાનો રોશન સુધી તો આપજો બધા સાથેજ છીએ "

બધા રૂમની બહાર નીકળ્યા અને "એ તો અમે જાગૃતાજ હતા," એમ બોલી દીનુએ પાનાની જાલનુ ટેવુ હજાવેથી દાંતોએ કગડુ રોશન ત્રણ મીનીટનેજ રરને તુ પન્ટફર્મ ઉપર પગચાળા ગાડી ખાતી એટલે નાં બહેનો રનાના યદ્ય રોશનમાથી બહાર નીકળનાજ સુરેશ શત્રુને કહ્યુ "આજે તો હુ એમનો આક્રી ગયો છુ " આપુછનો

રોકાવાનો આગ્રહ મને આશીર્વાદ જેવોજ જણાયો. ” ગેશનમાંથી બહાર આવતાજ બાબુ ઉપર લોકોને ફરવા આવવાનો બગીચો હતો એ ચાર લોકોના કાચો સિવાય સુવાળા ધાસની ધણી ખેડકા તેમાં હતી આ ની રાત હતી અને ઘેર જતા પહેલા ચોડી મીનીટ એસવાથી પુષ્કળ શાતી મળે તેવું હતું એટલે સુરેશજ દરખાસ્ત મુકી “બગીચામાં થતા જશું?” શાબુએ કાંઈ જવાબ ન આપ્યો પરંતુ સુરેશની દરખાસ્તને પુરેપુરી સમતી આપતી હોય તેમ પ્રથમજ તેણે બગીચા તરફ પગના ભર્યા

બગીચાના અદરના લાગમા ઝાડોની ઘટાએ નીચે પડેલા કાચ ઉપર તેઓ બંને ખેડા અદ્રમાં તેમની માથેજ જોતો હતો બોનનાની શરૂઆત સુરેશજ કરી “શાબુ આ બધું નાટક દીનુએ કોની પ્રેરણાથી ભજવ્યું?” શાબુ એ શબ્દોથી સુરેશના મોઢા સામે તાકી રહી અને ખોલી, “પ્રભુ જાણે તમારા કરતા હું કશું પણ વિશેષ નથી જાણતી મને કંઈક અનિર્ણયોક્તિવાળું તો જણાયું ” “નહીં કંઈ અનિર્ણયોક્તિવાળું કશું નહીં”-સુરેશ વિચાર કરતો કરતો બોનના લાગ્યો “માન બપુછની સમતીની તેમાં પડેલી જરૂર હતી કદાચ તેમને ખોટું લાગે એટલેજ હું નથી ધારતો કે તું તેમાં નારાજ હોય, હું તો સંપૂર્ણ રાહ છું ” “અને હું નારાજ શા માટે? સુરેશ, મારૂં આખું જીવન તારી સાથેજ બનીત યાય અને તુંજ મને કલ્પણને માર્ગે દેનારો બને તો એથી અધીક ખીજી શું હોઈ શકે? એમ ૨૫૭૮ કહેવાથી હું કાંઈ મર્યાદાભંગ તો નથી કરતીને ” સુરેશના અતરમાં સતોપના ટુવારાઓ ટુટ્યા અને

બોયો “નહીજ એવી જીદી મર્યાદાને તો હું દબજ માનું છું શાબુ આપણે કેટલા કેટલા વર્ષોથી આ રૂબરૂઓ સેવતા આવ્યા છીએ તો તું તને ગણાવી પણ ના શકે છતાં એ પ્રેમમાં બીરૂતા અને શકા તો દરેક વખતે ઉભીજ હોય, હજી પણ તારી છાતી ધડકે છે ખરી શા માટે? મને લાગે છે કે તને તારા પિતાશ્રી અને કુટુંબીઓ તરફનો ભય જરૂર હોવો જોઈએ ‘નહિ ખીનકુવ નહિ’ જરા પણ વિચાર કરવાનો જરૂર જોવા નિના સુરેશ ઉત્તર વાળ્યો, “છાતી ધડકવાનું તો માત્ર એકજ કારણ કે મુલો કરતા જીઓ એછી સ્વતંત્ર હોય છે અને જે આપણ લગન યોજવામાં બાપુછની ઇચ્છા નજ હોય તો આપણી બધી ધારણા ઉધી પડે અત્યારની ધડી સુધી મે તને મારી ઇચ્છા નથી જાણતી દીધી તેનો પણ એજ સમય હતો ” સુરેશનું અતર ધડી પણ ચિતાવુર રહે તે શાબુથી ન ખમી શકાય એમ હતું એટલે તુરંતજ તે ખોલી, બાપુછની સમતી તો દીનુએ પહેલેથીજ મેળવી લીધી છે. હવે તો જેવાનું માન એટલુંજ રહ્યું કે મોટાબાપુ અને મોટા બા તેમાં કેટલું મથુ મારે છે અને ખીજી એ કે તારા પિતાશ્રી તેમાં કાંઈ અડચણ ઉભી ના કરે અત્યાર સુધીના આપણા આ સ્વપ્નને તેઓ કદાચ ન પણ જાણતા હોય અને દેશમાં ખોલાવવાનું જરૂરી કારણ આવું તો કાંઈ નહીં હોય?

ઇન્દુઅડની સમતી મળી મર્દ કે એ જાણી સુરેશને સંપૂર્ણ સતોષ થયો પરંતુ પિતાના પિતાશ્રીની અડચણની શકા શાબુના ખોલાના પછી અત્યારે પ્રથમજ તેના અતરમાં

રૂપાણ

શાને ?

[૧]

[૨]

સાધના

જીવન માટે જુની જગતના શાને ?
હૃદય લોભાય, યદ કંગાળ શાને ?
અમૂલ્ય આત્મ વિમરી, મોત જુની,
શરીરાર્થે ક્ષણિક સંભાળ શાને ?

હૃદયની વિશ્વમા ધૂણી
બસા દુખ-દર્દનું બળતણ
અમરતા જગ તા'ની રંગે
કાંઠાને સાધના જીવન તપાસુ

[૩]

-બની જા

ૐ

જીવનને જાણવા મગિત બની જા,
જગતને જાણવા કામિન બની જા,
સુહાર્યે સૌ હૃદય ઝંખીશાને,
તેના અશ્રુ તજો ઘનિન બની જા

ૐ

ખડક

[૪]

[૫]

વાદળ

ખડક ! માગર-રૂઢન નિન તુજ કને છે
એ સુણુરા હો ન કે પરસા તને છે,
જલની નિજ પથ પર કો' નાર પ્રત્યે
હૃદયહીન ધાનની તુ મ બને છે ?

નરે, વાદળ ! સત તુ જૂલ્ય શાને ?
સમ એવું કરે તુ કૃત્ય શાને ?
હવાડી એજ દેવે મ્યાન થા તુ,
તે વર્ષાનું પ્રજ્વલિત વૃત્ય શાને ?

[૬]

વિસવાદ

ૐ

મનુ-દિના તિમિર પ્રસરે જગતમા
બધાયે તાળા ઝળકે વિપતમા,
પરસ્પર પ્રેમથી તારક હસે છે,
મનુ-નિ ભા રડે ના રડે લગતમા

ૐ

નિશાળ આત્મા

[૭]

[૮]

આત્મ મારો ના નહીયે સુખ કે
જાતકલિના પૂર અના ગુપ્ત છે
વિશ્વને નિજમા મમાવે છે મત,
વિશ્વ પણ એથી હમેશા હુપ્ત છે

અત્યરે છે નિ અંગે નાગની,
ને કર છે નિત્ય રડતી માગની
પણ દુરાચાર્યે જલ્દા આત્મા અહે,
ને જશે સુણુતા-૪ અત્યુ-તાગી

“એકામ”

[બાસનગર]

“સ્ત્રીઓને કેવા શિક્ષણની આવશ્યકતા છે”

૨૪૭ કરનાર — ડી. એ. સૈયદ ‘તાજ’ [સંદેશ]

“હું અનર ચાહે ઉત્તર દે પરદેયે નજમે મિનતઝ,
કોઈ શય મુશ્કિલ નહિ હો હુરને ખરદમ કેલીયે”

‘આધુનિક શિક્ષણ પામીને’ એ વિષે એક કાવ્ય પ્રસાદી આપ સાહેબો સમક્ષ રજૂ કરી ચૂકયા હતા હવે આ પ્રસંગે એ વાત રજૂ કરે છું કે ‘સ્ત્રીઓને કેવા પ્રકારના શિક્ષણની આવશ્યકતા છે એ વિષે ઉર્દૂ બંગાળી મસ્દૂર કવિ મુન્શી અલી અઝીમ સાહબ ‘અઝીમ’ તેમની અદ્દાબાદીતા વિચારો આપ સમક્ષ રજૂ કરે છું

[જગત આખું વરસોની સરદૂતિ પછી પશુ આજે છેલ્લા આસ લાઇ રહ્યું છે બારી-કાંઈથી જોનારને રહેજે જણાઇ આવે કે સ્ત્રી સમાજ ખૂબ નબળો અને નમાસી યઇ ગયા છે એવું કારણ ફક્ત એક જ છે કે ‘આધુનિક કેળવણી’ સ્ત્રીઓની આ દશ માટે જવાબદાર છે જો સ્ત્રીઓ ધાર્મિક કેળવણી મેળવતો તો તેઓ ખચીત ખુદાની નજીકતર થશે

ધાર્મિક કેળવણીથી સ્ત્રીઓ દુન્યાની અદર નામના મેળવતો, તે ધાર્મિક કેળવણીથી શુભેદા ખાતુ જોતી માતાઓ, ચાદબીબી જેવી વીર રમણીઓ, કે અખતાર ખાતુ ઝૈબુનીસા તે મુરેજા જેવી અન્નેડ સ્ત્રી પણ યઇ રહેજે સ્ત્રીઓને રસને કરીમ સની આદા પ્રમાણેનું શિક્ષણ આપનામા ન આવે તો સમજો કે આપણી શિક્ષણ પ્રવૃત્તિ ધૂળમાજ મળી ગઈ કારણ કે હદીસ, અને કુર્આને શરીફમા બધીજ

વાતો સમાઇ છે તે એજ શીખનાથી તે દુન્યાની હનનતિને સાધી શકે છે તે એજ કેળવણીથી તે સ્ત્રીઓમા ઉચ્ચ સ્થાન પામશે કોડો તેમને માનભરી દ્રષ્ટિથી નિહાળશે, અને એનાજ પ્રતાપે કૌમતી દ્રષ્ટિમા ચર્મ સમાન લેખારો

આધુનિક કેળવણીથી તેમનો વિનાશ થશે, મેમ સાહેબાઓની બરાબરી કરતી ફરશે, પોતાના સૌન્દર્યનું પ્રદર્શન કરતી ફરશે આધુનિક શિક્ષણ પામેથી મહિલાઓ પોતાના ખાનદાન માટે લાગુ રૂપ નીવડો ‘તાજ’]

આધુનિક શિક્ષણ પામતી સ્ત્રીઓ માટે કવિ કયે છે કે —

“નઈ તાબીમરો આરારતા જળ ખીબીયા હોની,
હયા મોઝો અદૂયે પરદા યે સખ બેશુમા હોમી”

જ્યારે તુલત શિક્ષણનો એપ સ્ત્રીઓ પર ચડતો ત્યાર તો લજ્જતને તજીને બે પદાં યઇ અવરને પોતાની મુખયાત્રા કરાવતી ફરશે એ છે આધુનિક કેળવણીની પરાકાષ્ટ

નીચેની પકિતમા કવિ કદાશ કરે છે કે આધુનિક યુગતિઓ પશ્ચિમનું અનુકરણ કરશે તો તે કેવી હજે ?

“યુવાને મચરીબીકી હમ ખ્યાલ વ હમ ગળા હોની,
તો ફિરજતની અદા યે હનમે હોની દિલખિતા હોની”

જ્યારે પશ્ચિમની સ્ત્રીઓથી આચાર નિયામ સમાન થશે ત્યારે તો એમનામા જેટલી અદાઓ હશે

ખમ્મિન તે દિલદારક હશે । સાચે એમની ચલવાની, સીમેટ પીંચાની, દોળેમને બચન માં દબાવવાની અદા અને એવી એવી કંઈ અદાઓ હશે કે જે અવર પર અનેરીજ ઊપ પાડવાની

હવે કવિ નૂતન શિક્ષણનો લાભ અલાભ પશુંને છે —

“નહ તારીમરે ઈનમે છપી કમચીયા હોડી, મગર હા રિદ મસરખ કે લોચે રહે રવા હોડી”

આધુનિક શિક્ષણથી એમનામાં કેટલીક બુદ્ધિઓનો અરીબાન થયો પરંતુ હા એ મત વાતા ચરાખીએ માટે તો સત્તીની ૨૪ ચર્ષ રહેશે કારણ કે એ પોતાના મતવાળા માથે કોઈ પોતાની મદિસા મેદ ફેરોમાં સાકીના દોરની મજાઓ લૂટ, અને સાચે એ મદમામાં દાઘોએ પીનાથી કંઈ ઓગળે રગત નામશે

દિદી રરીએ જ્યારે અમરજી શિક્ષણ પામશે તો કેટલી ઉન્નતિ સાધશે એ વિષે કવિ કહે છે કે —

“નહિ કુલ ઈરમે શક મેમોજીબી ગવાળીયા હોડી મગ્રખ દાચે ડી લેકિન ઇનસે એ બાતે બધા હોડી”

એ વાત તો નિસદેહ છે કે કેટલીક બાબતોમાં એ મેમ સાહેબાને પણ ધપી જશે, અને એ જે પ્રદત્તિ આઠરશે એમાં તો સાચે ગજબગજ કુનાની અને સોફોને જીની આંખે નવા લમાસા જેવાજ પ્રસંગો સાપડશે

હવે એ અર્થાથ કેળવણીના પરિણામનો કવિ મિતાર એ છે

“નિહારે દી ન હોડા પામ નામસે જોગ્યાળા, જીરી તાલીમરે લારખળ ની ખાનદા હોડી”

એમને ધર્મની પણ લગરે પડવા ન રહેશે અને એ શિક્ષણથી તો એ અરવ પોતાના

ખાનદાન માટે લાગન રૂપ નીવડશે એ છે પવિત્ર શ્રી વિદ્યાનો નમઃકાર

એમની પશ્ચિમાવલણી કેળવણીનું કેવું પરિણામ આપશે તે જુઓ

“હસલે ઇલમ મેમોસે કદે ડી ચે તો લીખ રખીયે ઉગી શી હમ અલાવ હમ કર્યા હમ દારના હોડી”

એ મેમ સાહેબાઓથી શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરને એટલે એ વાત તો તક્કોજ છે કે એમના સરકારથી એમના અભ્યાસ વિગરે બીજો પ્રેમ જોડે પવિત્ર વસ્તુને એ દેહ બૂતથી સંબંધશે અને જોડેનિક સંબંધમાં પાપ નથી એની અધર્મી માન્યતાઓ એમનામાં ઘર કરી બેસે તો ત્હી નરાજક

કેળવણી વિષે કવિ પોતાના વિચારો બક્ષત કરે છે કે —

“સરમે યુકિદે તારીમે નિરવા કોલ દે સાહબ, હસને ઈલમસે એ સુબ્બ પેદા ખૂબીયા હોડી”

બીઓને પ્રાપ્તી ૧ આપવી એવું કાણ કહે છે ? હા, એ વાત તો અચી પશુ મારીએ છીએ કે કેળવણીથી બીઓમાં અનેક પ્રકારના આરા સરકાર આવે છે માટે એમને કેળવણી તે આપવીજ નેહએ

પરંતુ સ્ત્રીઓને આ પ્રકારની પ્રેરણા આપવી નેહએ એ માટે કવિ માર્ગ દર્શન કરે છે કે —

“સાજે ચા દેહમ ને હો હારીયે રીને રચવિલાહ નહિ તેમ જા રખીયે મખનીયે સળ સળા હોડી”

પરંતુ હા, એ શિક્ષણ રસને કડીમ સની આસા પ્રમાણે ટાંકુ નેહએ અને જોને બપુ સરીને ન હોડા તો પછી સમજે કે સર્વે પ્રાપ્ત મળી મધુ એવા નિર્લકે રાગની પછી

જરૂર શું છે? કે જેને પામીને ન તો દીન અને દુનિયાની રહે।

“કરે તો ઇસ્તેયામે ઈલ્હે દી માનેઅ નહિ કોઈ, યદી તો જો દે ઇસ્તે વાકિફ રૂફા ઝિયા હોગી”

સ્ત્રીઓ શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરે એ વાતથી કોને ઇન્કાર છે? અરે! એ તો એવી વસ્તુ છે કે જેના વડે તે પોતાના લાલ આત્માની વાન સમજી શકે છે

સમાજના એ અગત્યના અંગને કેળવતું એ ધણ જ અગત્યનું છે પરંતુ તે ઉપરાંત કથન અનુચાર હોયું જોઈએ

“હીમ, ફિકા વ કુર્ચા મે બરી હ ખૂબીયા માની, મદખર ઈન્કે પગલનેસે યે ઝરે આરમા હોગી”

દહીસ, શીકા અને કુઆને શર્ગીફમા બધીજ વાતો ભરેલી છે અને એજ શીખીને તે દુનામા ઉત્તરિને સાધી શકે એમ છે તો પછી પશ્ચિમની વિદ્યા પ્રાપ્ત કરવા માટે સમય અને ધસાગો વ્યય શા માટે કરવો?

“ફલાહે દૌવતે દારે ન બેગક ઈન્કે મહમદ દે, ઇન્દી કે પગલનેસે બેરાક આઝીઝે હોજ્જા હોગી”

એજ શિક્ષણમા એમ ॥ માટે દીન દુન્યાની બનાઈ સમાએવી છે, અને એનેજ શીખીને એ રમૂને કરીમ સન્ની નહકતર (પ્યારી) થઈ શકે છે

“હસીએ કામિએ તૌજર હંઝેગી નિગાહો મે, ઈન્સી રફતા રફતા ફરે નિરવાને અમા હોગી”

અને એજ શિક્ષણથી એ દુનાની દ્રષ્ટિમા કીર્તિને લાવક લેખાજે એટલું જ નહિ પણ સ્ત્રીઓમા ઉચ્ચ સ્થાન પામશે એજ ધાર્મિક કેળવણીથી એ પોતાની ઉત્તરિને સાધી શકશે “નિગાહે કદરેસે એલ્લે ફઝીલત ઈન્કે દેખે, ઈન્સી કૌમખી આઝીઝી એક ડિન પુનવીયા હોગી”

અને એજ શિક્ષણથી, જ્ઞાની લોકો એમને માન ભરી દ્રષ્ટિથી નિહાળશે, અને એના પ્રતાપે એ કૌમની દ્રષ્ટિમા ગર્વ સમાન લેખાજે.

“ઈસીસે કપ્પે નિરતા બનકે ચમકેગો અમાને મે, ઈન્સી અખતરો એઝુન્નીસા નરેજ્જા હોગી.”

અને એજ શિક્ષણ વડે એમનું નામ સ્ત્રીઓના આનમમા ઝળકી ઉઠશે, ને એજ શિક્ષણથી એ અખતર, ઝંજુનીસા, નૂરેજ્જા થઈ રહેશે

(અર્થાત્-અમકતા સિવાય જેની, સ્ત્રીઓના બુદ્ધિગુણ અને દુન્યાના નૂર સમાન થઈ રહેશે) “ઈસીમે હૈં નિહા નહ્નનીએ તેદહીમે ધરવામી, દરૂયે ઈલ્હે દીસે હુમેદા કીમી મા હોગી”

એમાજ ઇસ્લામી સરકૂતિનો ખજાનો છુપાએલો છે, ને એજ ધાર્મિક શિક્ષણ નડે હુમેદા ખતુન સગી માતાઓ પ્રભુમશી અને ઇસ્લામને આજે એવીજ માતાઓની આવશ્યકતા છે

“અદબમે ઈત્મમે અખ્નાકમે નાયનીગી મે ચે, બરાગી કદનાના મન્ઝરત અરદા મકા હોગી”

સાહિબમા, શિક્ષણમા અને નીતિમા ને સરકૂતિમા એજ શિક્ષણથી તે ખુદાની નજીક પણ ઉચ્ચ સ્થાન પામશે હવે આપ ઈલામી કેળવણીથી બુદ્ધિગ્રા થયા કે એમા કેટલી ખુબીઓ છુપાએલી છે?

“જબ ઈન્કે દીદાર ઈલ્મગીસે બેદરબર હોમે થબીનન એક નિયામત ચે પયે હિંદોગતા હોગી”

જ્યારે એમના હિતોને એમના દ્રષ્ટિ બિંદુ ધર્મિક શિક્ષણથી સતેજ થશે ત્યારે તો ખચીત એ આ હિન્દને માટે ગર્વ સમાન થઈ ગહેશે સાચે ધાર્મિક કેળવણી પામીતેજ સ્ત્રી જગતનો તો શું પણ આખાયે હિન્દુસ્તાનનો

ઉપવાર થનાને ને આજે દિવસે પણ એનીજ જરૂર છે

‘જનાને મુરજીમી કોઈદમ અમેજીકી જ્યા હાજર, હરણે ઇન્દ્રેયે વગર હવે બેઠરા હોગી”

મુરિનમ મહિનાઓને આધુનિક શિક્ષણી આપસ્યકતા શા માટે? અરે, એમના સમાર અર્થે તો ધાર્મિક શિક્ષણજ બસ છે તો પછી એ પશ્ચિમની કેળવણીની તી આપસ્યકતા છે?

કવિ હવે આધુનિક કેળવણીના અનુયાયી-ઓને ચેતવણી આપે છે કે—

‘બનાઈ ઉનદિદાફે રાહે હાકમે હો નહિ સહતી, ઉરાહ દીસે હટકર ખાક પેદા ખૂખીયા હાગી”

ઇશ્વરી માર્ગને ત્યાગવાથી એમનું કોઈ કાળે પણ કલ્યાણ થવાનું નથી, ને એ ધાર્મિક નિયમોનાં લગ કરવાથી એમનામા કોઈ પણ પ્રકારની ખૂબીઓ રેદા થવાનીયે નથી—તો પછી શા માટે એનો ધોર રાખો છો?

“ન હો તારીર તારીમે ત્રણુ ચે ગર પ્રમજીન હે, કે કિવ પર નકશ જે હો” વતી બાતે અયા દોગી”

એમનામા નૂતન શિક્ષણને પ્રકાશ ન પડે એ વાત અસંભવીત છે કારણ કે એમના હૃદય પર જે છાપ પડવાની તેજ વાતો એમના મૂળે હશે ને એઈ પાત્રાતવાસી માતાઓ શુ તમે દિદમા બેસા માંગે છો કે પોતાનું વહાનું બાળક આવાના હાથમા હોય અગે જાન બચ્ચુ પોતાની ગોદમા અરે! જેનામા કુતરાના બચ્ચા જેટલો પ્રેમ પોતાનાં બાળક પર વ્યક્ત કરવાની જીજ્ઞાસા હોતી નથી

હવે કવિ એના અશુભ પરિણામો તરફ લક્ષ દોરે છે

“કરેગી કા”-શીપ ચે બળબ આહિરતા આહિરતા તબીયતમે નઈ નિદન નઈ એનાનીયા હો”

અને એ ધર્મ ધર્મ ‘કોઈશીપનો આશ્રય હેતી થશે અને એમની પ્રકૃતિના નવી વાતોનો અસ્પષ્ટ અવિર્ભાવ થવાનો હાગ નેવા પેગ મજરી અરેશને એ વિસ્મરે પાડવાની”

‘જનાને હિદ મે મોસે અગર તાલીમ પાયેગી ઉન્દી કા રાગ ગાયે ને ઉન્દીકી મજલ ખવા દોગો’

દિદી સ્ત્રીઓ અગર મેમ સાહેબાઓથી શિક્ષણ નેળવશે તો પછી એ એમનાજ રાગ ગામે અને એમનીજ સ્થિતિ કરતી ફરશે પછી દિદી સરકૃતિની બાપ એમના પર કપાથી પડવાની એની પ્રીતિ પણ કપાથી એમનામા હોય

આધુનિક કેળવણીથી થતા લાભ તરફ કવિ કટલા કરે છે

‘મજર દા હકમ નમેજી હતા ફાયા દોગા, કીકોટ બાજુ તમામ રેસોનો પર બીખાયા દોગી’

પરંતુ હા, આધુનિક શિક્ષણથી એટલો ફાયદો તો જરૂર થશે કે પ્રત્યેક રેસોનો પર રેસોન માસરના હોદ્દે સ્ત્રીઓ બિસાજને અચીત જેઓ રેસોન માસર બનાવવાની એમના સખતી હોય તો તેમને માટે જરૂરજ એ લાભદાયક નિવડશે

આધુનિક શિક્ષણ વિષે ખુદ કવિ ની કૃપી માન્યતા છે તે સાબતો—

‘મિસાને અરક નોર બચેની સખજી આખોસે દિલસે, નત દેફે કોમ બેતી વામજાલ બીખીરા હોની

અનુગી જેમ એ પ્રત્યેકના આખોથાને દિલથી પડી જવાની એરી નારતીક સ્ત્રીઓ કૌમના જુવાણુ રૂપ તરફ એ વાત અસંભ છે એવી નારતીક સ્ત્રીઓ દેશનું કે દીનનું શુ ઉકામવાની હતી

કવિ શિક્ષણ વિષે પોતાના અનિમ નિચારો પ્રતિષ્ઠા કરી વિરમે છે કે—

‘અહીમ’ ઇન્ને મહાત્મન ઈદમ પર ચોકક દે સારે,
નરઝ તાલીમ નૈસી હોની ફેલી બીબીયા દોની”

અહીમ અહીઆના મન્કાર તેના શિક્ષણ
પર અવન બે છે માટે જેવું શિક્ષણ હશે તેવાજ
એમના આચાર વિચાર હશે

હવે જેમની જેવી ખાદિશ હોય તેવી
કેળવણી આપે-અર્થએ તે સારી નરસી વાતો
આપ સમક્ષ રજુ કરી પોતાની ફરજ અ ।
કરી છે

(સંપૂર્ણ)

વિનતી-વેખકા અને ફિનિ મિત્રોને
વિનતી કરીએ છીએ કે તમની જાણુ માટે
દરેક લેખક કાવ્યની નીચે પોતાનું પ્રેરણ

નામ અને સરનામું લખે માત્ર તખલુસ
સાથે આવતા રોજો કે કાવ્યો પ્રગટ થઈ
મકરે નહીં

કાગળની એકજ બાજુએ લખાણ લખના
બાજુના બક્ષમાં રાખવું બન્ને બાજુના લખાણ
કઠી પણ પ્રગટ થઈ શકશે નહીં

ઉદ્દે કે બીજી કોઈ પરબાજાના લેખોનો
અનુવાદ હોય તો ‘અનુવાદ છે.’ એમ સ્પષ્ટ
જણાવના ચૂકવું નહીં કાવ્યના અનુવાદ માટે પણ
આ માનવ લક્ષમાં રાખવી

બીજો પ્રગટ થવાના લેખો કે કાવ્યો
‘કારણ’માં પ્રગટ થઈ શકના નથી

— ૦ —

ઉત્તરે.

સહકાર આપો ..

સુસ્લિમ બાળકોમાં કેળવણીના પ્રચાર કરવું
— અને —

સામાજિક શિક્ષણ આપવું સુસ્લિમ બાળકોનું
એકજ- અને -પ્રથમ

બાળ માસિક—

“ ઓ-લા-દ ”

ના ગ્રાહક બનો—

સર અવમરે બાળકોને ભેટ આપો

અન્યોને ગ્રાહક બનાવો—

આપના ધધાની જાહેર ખબર આપો

વાર્ષિક લવાજમ—

હિન્દ ૩૦ ર, દેરાવર શી ૫, બર્મા ૩૦ ૫
આજને લખો—

ઓલાદ બાળ માસિક જુમા મગિલ , રાજકોટ.

ઇન્સાન, હેવાન

અને

પત્થર

[ઉર્દૂના એક નવનિક્ત કૅબક - સુહ્રુમદ અબ્દુલ કાદિર રાફીની એક નવનિક્તો અનુવા]

૦ સી ર તી ૦

શિયાળમાં નીચળ ગગડા લાગી

રાત્રે ચરમી વધાર હતી એટલે શાન્તારામે
સિનાજોની બાગી ઉગાડી રાખી હતી જેમાંથી
પ્રાન કાળનો શીતળ અને આ હાલક વાગ્યું
આવતો હતો, અને તેના બેગીજ શોગરાના
ફોનોની મધુર ખૂંચ પછી આવતી હતી

અર્થનિહિત અવસ્થામાં શાન્તારામને લાગ્યું
કે તેમની પત્ની પોતાના ન્હાના બાળ મોહનને
બધ તેમના શયન ખડમાં રાખી યદ રહી છે
કોનોરે ફોર્મની બેટોશીમાંથી હાલમાં આવેલા
માથુસડી પેટે શાન્તારામ ગિસ્તર પર ખામોશ
પડેલા હતા તેમને લાન થયું કે જોડેના પલગ
પર તેમની પલિન ઝૂટેલી છે અને પારણામાં
નાનકડો મોહન ઉઘા ઉઘા કરી રહ્યો છે

અવાનક તેમને વિચાર આવે છે કે 'આજ
સોમવાર છે, મોહનના કાળગતો દિવસ'
પોતાના સ્વપ્ન પર શાન્તારામને હસવું આવ્યું
આછ રી એસ થવા ગયેલા મોહનને તેમણે
હમથા પારણામાં ઉઘા 'ઉઘા' કરવા જોયો
કહેવાય છે કે માથુસડી દેદ જુદા યદ જાય
છે પણ દિલ હમેશા જવાન ગડે છે તદન
સાચી નાન લાગી રસનમાં રિવ પેતાની
જવાન કરવાઓ સાથે બેનતુ રહે છે
મેહી

શાન્તારામે પડખુ બદલ્યું નીચે ર્થ ૫૨
નમ્રસાદ ઉઘતી જમના તરફ તેમનું ધ્યાન
થયું જમના એક અશિખિત મનુરણ પછી
કેટલો કળાવીની મથો મૂલ્ય પછી માનવીને
આ લોકની ખગર રહેતી હતી શું? અગર
રહેતી હાય તો મોહનની માને કેવું લાગતું
હશે? શું તેના પ્રયેનો મદારો પ્રમ બોગ
હતો? નહિ, દરગિઝ નહિ! હજી પણ તેની
તરસી જોઈ દિલ ભગાઈ આવે છે એ ઉપરાંત
જમના આ! જવાનમાં શામિન યદ મધ છે
જમનાએ મદારો ઉપર વર્ષીકરણ કર્યું છે
એમ ગામના બોધો માને છે કેના મૂર્ખ છે
આ બોધો! દિનરતથી મોટા કોઈ નાદુર નથી
કતાય તેમને લાન નહિ હોય!

એમાં જમનોનો શો કસર છે? તે હજી
માને છે કે તે શલદુશ્મનને શોખ નથી,
કંચાને લાયક છે તેને રિવાજિત પલિન જેના
હો હાસિવ નથી સમાજમાં તેનું કોઈ સ્થાન
નથી તે છતાં તેને મદારો પ્રત્યે પ્રેમ છે તેમાં
ઝતિભાર ફર્ક નથી આવશે ધાર્મિક દ્રષ્ટિબિન્દુ
એ સભરિન છે કે આ મદખ્ખન પાપ હોય
પરંતુ નિષ્ઠાવસતાના કારૂનમાં નથી

વશદારી બશર્તે ઉરજુદારી અરનધમાં હવ

શાન્તારામ પલગ પરથી હોળા ઉતર્યો
જમના તરફ જોઈ તેઓ રસત બખડ્યા

‘જમણની કાટાળી ઝાડીમાં ઉગેલા યોગરાના ફૂલોની ખૂશ્ખૂને કોણ પસંદ નથી કરતું ?’

જમણાએ આજસ મરડી આપો ઉધારી શાન્તારામને પોતા કરતા પહેલાં ઉઠેલા જોઈ તે કંઈક શરમાઈ ગઈ “ઓહો, અજ્ઞાન ગુપ્ત ગયું” કહી નિષ્ક્રિય લપેટાયું અને વધારા શ્વાનની જેમ પોતાના માલિક તરફ પ્રેમભરી આંખે જોઈ ત્યાંથી પલાયન થઈ ગઈ શાન્તારામે જાણી લીધું કે હું ક્યાંક દડા પહોંચે મોહું ન થાઉં એ વિચારે જમણા આટલી તરસાથી ત્યાંથી ચાલી ગઈ મોતિયાના ફૂલોથી લદાયેલી વેનોને નિરખતા તેઓ બગીચા ઉભિના હતા.

પાંચ મિનિટ પછી જોડામાં ધૂમાડો નીકળીને જોયો વિવિધ ગતિએ આકાશ તરફ ચડતા ધૂમાડાના પ્રત્યેક વર્તુળમાંથી જમણા શાન્તારામ તરફ જોઈ મુકેતાતી ગાત યાત તેમના મનમાં આનંદ કે કારે પ્રભુએ જો પૂછ્યું કે, ‘તે આ પાપ જાને મ્હુ ?’ તો હું જવાબ આપીશ “હું ઇન્સાન છું પત્યર નથી અગર પત્યર હાત તો હું જમણાના પ્રેમને મહારા તરફ ની રીત આકર્ષી સમ્પ્રે હોત ?’

‘હું ઇન્સાન છું’ એ કકરામાં શાન્તારામને તે ગમ્તિની પ્રતિતી થઈ જે તેની શકાઓને નાબૂદ કરી શકે કે

શાન્તારામે સામે જોયું ચમેલીના મડપ ઉપર સૂજા જરે પડતો હતો ‘હું ઇન્સાન છું’ એ શબ્દોમાં સૂજાના કિરણો જેની ચમક તેમને લાગી તે રંગન ધોળા, ‘હું માનુસ છું પત્યર નથી’ તે દિવસે ટપાવમાં મોહનના નિલાયતથી આવેલા કાગળની મથે

એક ખીન્ને પણ કાગળ હતો પરખીડિયા પર લખેલા અપરો પરથી તેના લખનાર વિશે કોઈ મત બધાઈ શકે એમ ન હતો શાન્તારામને વિચાર થયો કે કોઈ અજ્ઞાનના પિતાને કાગળ હશે મોહન જરૂરી આપી સી એસ થઈ પાડે ફરનાર છે એવો કોઈ ફરેશ અમળાના પિતાએ વિચાર કર્યો હશે કે પોતાની અરજ સોંપી પડે પહોંચાડી દેવી જોઈએ

કાગળ ઉવાડ્યા પછી અજ્ઞાન થઈ નીચે લખેલી સહી તરફ જોયું “રતુનાથ સદાય” શાન્તારામ હરયા રઘુનાથ પોતાનો જિગર જન દોસ્ત

પદર વર્ષ પૂર્વે તેને એક બેડી ઝાકર સાથે પ્રીતિ બધાઈ પરગુ આ રનેહ સખ બહ ઝાઝીનાર ન ટકયો થોડાજ દિવસો પછી તેને લાગ્યું કે એક ક્રાંતિકારીનો દોસ્ત હોવાના કારણે પોતીસ તેની તપાસમાં છે એટલે ત્યાંથી તે કનકતા ઉપડી ગયો ત્યાં એકાદ મુઠ્ઠામાં તેને ખ્યાતિ પણ થઈ રઘુનાથનું નામ વાચતજ શાન્તારામની આંખો સામે આ સળગી શતો તરી આરી

કિસમસ યા મે વેશનની રજાઓમાં શાન્તારામ હરસાન મુખજ જતો તે પોતાના ‘ઇન્સાન કોનેજના સાથી પ્રોદેશર પાડેને ત્યાં ઉતરતે પ્રત્યેક વર્ષ ઉલ્લાખ બેગા મળી પોતાના મનજના મિત્રોનું મ્મરણ કરતા કોણ ક્યા હ? કોને કેદના સતાતો છે ? કોને પેટનો પગાર મળે છે ? તેમના સાત આઠ નજીકના મિત્રો માથા બે ત્રણ મોટરનાં હતા, ત્રણ ચાર સુખમાં છપા નિર્ગમન કરતા હતા, સધળાજ બગીચાના હતા કેવળ એક ઓનાદવી મદ મ

હતો, પરંતુ તેણે એક ખૂબસૂરત જગનો બાધી પોતાનું મન મનારી લીધું હતું. આ દસ કલાકાર દુગોમા એક ખુરશી પડી નહીં પરંતુ હવે અર્થાત રઘુનાથ જેવું જીવન કાઢી રીતે પણ સર્ગ ન હતું ન શાદી ન નોકરી ન ધંધો ન કાર્ગિ. કાંઈ રીતે પણ નહિ કનકતામા કાંઈક સ્થળે તે રહેતો એટલું જ તેના મિત્રો જણતા હતા શાન્તારામ અને પ્રેમસર પારની વાતોમા જ્યારે કંઈ રઘુનાથનું મર્જન આવતું ત્યારે તેઓ હમીને એમ કહે છે "તે કાંઈ ઈન્સાન છે?" રઘુનાથનો કાગળ વાચતી રખતે શાન્તારામના મુખમાથી એક ઉદાર નીમળી પડ્યો "એ તે કાંઈ માણસ છે?"

ડીપર શાન્તારામ !

નમસ્કાર, સાદા નમસ્કાર પ્રેમભર્યા નહિ અમર પ્રેમભર્યા સવામ લખુ તો કહેનો કે ગત પદર વર્ષથી એ પ્રેમ કયા છૂપાઈ જોડો હતો ? એ લીટીનો કાગળ સદા લખ્યો નહિ !

ઝોકટરે સ્પષ્ટ રીતે કહી દીધું છે કે તમને લાયક ગયો છે ખિરસાગા ધંધા ન હોવાના કારણે માત્ર એક ઝોકટર પાસે જ તપાસ કરાવી પાગ દમ ઝોકટરે પાસે ગયા હોય તો મરેરિ વાળી લાઇ કોઈ લગી તા દસ વીસ રોગોમા સપડાયનો સાબિત થાય

ગરીબોને એક ચોટા કાપડો એ હોય છે કે તેઓ રોગથી તો મરે છે, પરંતુ રોગથી વિતાવી ? ઉત્તર ! તેમને શું થયું છે તે તેઓ જાણતા નથી

કાંઈ રોગ માટે આરામ એ એક મહત્વના હિનાજ તરીકે ઝોકટરોએ તજવીજ કરેનો હોવાથી હું મુખ્ય આશ્યો હું મુખ્ય અને કલકતામા જતા એ તપાસન છે ? કાંઈ ગામડામા જઈને ગેરોનો વિચાર કરી રતો હું જુનિયર

બી એ મા જણતા હતા ત્યારે આપણે બધા તારે ગામ આવ્યા હતા બી એ બી નારિયેળો આમા સમુદાયની શીખ અને કપેરી આવતી, સમુદાયની છાતી પર સુરોધિયનું તે દિવસે દરમ, તે મીઠા અને સ્વાદિષ્ટ કાન્થ, આટલો કાગળીની ગવા પછી પણ તેની યાદ હતી તાજ છે તું કહીશ આ રખડુને આટલું વધે કાન્થ કયાથી યાદ આવ્યા ? પણ દોરત ! મને કાન્થ કરતાં વધુ તારી શાદીની નુકસાન સોદમતો અને ખીજી વાત મધુર યાદ છે મને તારી જીવન-સાથો પ્રથમ મારે જોઈ કહ્યું હતું હવે શાન્તારામની કોનેજ મરમા ઉપકારો અને તેનો નવનગરો કિષ્ક "હો સૌ દર્શ" હમે શાદી પછી તારા પિતાનું અવસાન થયું અને આ રીતે મહારી તે બેકુદર ભવિષ્યવાણી પૂર્ણ થઈ મને હતું મહારી રીતે બેકુદરમા પર અશીશાસ યાવ છે, પરંતુ તેથી વધુ રજા મને એ વાતો મધુર રતો છે કે ત્યાં મહારા સત્તાર માટે મહારી બાબી નથી એ હું પ્રેમ સર પાર પાસેથી જાણી શક્યો

મોદન માટે સાવકી માનુ અસ્તિત્વ હું બા દલક સાબિત થશે માની તે ખીજા ભગ્ન મ્યા રથી પ્રથમ તો એ જાણીને મને આશ્ચર્ય થયું, પરંતુ કુર્માની જીવનના આત્મા છે કાંઈ ધરની આર લીનારીમા કરે છે તો કાંઈ સમાજના ઉચ્ચ નિવાસી

તારે આ યોજીને બે રજા માસ શનિ મેળવવાનો વિચાર છે પરમ દિવસે લોગમા આદિથી જવાના યાદશ અમર કાંઈ યાદો હોય તો જુનિયર જાણ કરશે મેદમાન કેવું હું જાણક પ્રાપ્ત છે તે હું જાણુ છું પરંતુ કયા કે એ ન સમજતો કે આખરમા સદિન આદિ રતો છું હું હજી એ દેશો એ દિમા તથો આજાદ છું

લી- તારો
રઘુનાથ.

Speci

શાન્તારામ વિચાર ઝોલે ચઢી ગયા રઘુ નાથ જેવો મુખલિસ દોસ્ત આખોહવાના ફેર માટે આવે છે તેને શી રીતે આવવા ન દઉં ? પણ જમના ? રઘુનાથ રહ્યો ક્ષણચારી, અને જમના કાંઈ મહારી નિવાહીતા પત્નિ થોડીજ છે ?

રઘુનાથ બે ચાર દિવસ થોડાજ મહેવાનો છે કે જમનાને ક્યાંક મોકલી દઉં ? એ તો ખારસો પુરા ત્રણ મહીના લગી અહિં પથારો નાખીને પડવાનો છે, અગર આખોહવા માફક આવી તો સહાયિત છે કે એ વધુ પણ થોભી જાય

ત્રણ માસ લગી જમનાને રાખવી ક્યા ? છે તા દસ વર્ષથી જમનાની દુન્યા મહારજ ધર છે, કાંઈ પુરાના મિત્રની ખાતર હું એને વિખૂટી પાડુ-પડી તે થોડીક મુદત માટેજ કમ ન હોય-તેથી તેને ચૂલુ જેવો આઘાત ન થયે ! જે લોકચુલક દુન્યાઓ વચ્ચે લોકાની શી હાલત થતી હશે એ કાંઈ જાણે છે ? પણ જમના અને રઘુનાથ સખધી શાન્તા-રામના નિચારોમા રસાકસી એટલી સપ્રમાણ હતી કે કાંઈ પરિણામ પર ન પહોંચતા જે કાંઈ પેગ આવે તે નભાવી લેના માટે શાન્તા રામ તૈયાર થઈ ગયા

રઘુનાથના આગમન પછી બંને મિત્રો સનાર સાજ ફવાને નીકળી પડતા દરરોજ પ્રાત્ર કાળ સમયે શાન્તારામ પોતાના દોત્તને લઈ પોતાના નારિયેળીના બગીચામા જતા શામ્ કઠીને હાંક મારતાજ એક નહાનીની ઝૂંપડીમાથી એક પાતળો જેવો માથુસ નીકળી આવતો તેના દેહ પર લગોટી સિનાય કાંઈ નન્ન દેખાતુ નહિ પગોમા ગરસી ભેર

વીને તે ઝાડપર ચઢી જતો, અને ત્રણ ચાર કાચા નારિયેળ તોડી હુલ્લ ઉતરી છરી વડે તેમા કાણુ કરી આપતો, જ્યારે રઘુનાથ અને શાન્તારામ નારિયેળનું પાણી પી આગળાઓ વડે તેનું નરમ નરમ કેાપડ ખુરચી ખાઈ પરવારના ત્યારે તે ખાલી નારિયેળો લઈ પોતાની ઝૂંપડીમા ચાલ્યો જતો

પાચમે દિવસે શામ્ સઘે રઘુનાથ પણ તેની ઝૂંપડીમા ગયો ત્યારે શાન્તારામ હસી પડ્યા, અને જ્યારે એક કનાક વીતી ગયો છતાં રઘુનાથ ઝૂંપડીમાથી ન નીકળ્યો ત્યારે શાન્તારામ ઉચન પાચન થતા લાગ્યા ક્યા ઝાડ પર કેટલા નારિયેળ છે અને નારિયેળીનું કંઈ કંઈ જગ્યાએ વાવેતર થઈ શકે એમ છે મિંગેર જેનામા તેમણે આ સમય ગમેતેમ પસાર કરી નાખ્યો

શાન્તાગમે એ તે જોયેન થઈને હાક મારી રઘુનાથ બહાર નીકળ્યો એટલે જોયા,

“ શાહી મહેનમા રહનાન પણ આટલા બધા મુમમુમ નથી બની જતા ”

રઘુનાથ હસી પડ્યો પરંતુ તેનું હારથ જેવું ગુણ હતું તેથી વધુ તેની આખો તે જ હતી જાણે સુન્દેહારનો પનો મેળની લીંચો બે એ વાતનું જ્ઞાન થતાજ નધુનાથ ઉપરફા ડ્રાઈ ખસેડી લઈ શાન્તાગમ નારિયેળી તરફ જેના લાગ્યા

પુનમની સાજરે બંને સમુદ્ર તરફ ગયા, એક તરફ મેદની જામેલી જેઠન રઘુનાથ તે તરફ વળ્યો માઝીમારોએ સમુદ્રમાથી બગ પેચી હતી જળમા માછના તરફડતા હતા માઝીમારની સ્ત્રીઓ પોનપોતાની ટોપથીઓમા

માણતા હારવાને પગપડી કરતી હતી સરના
દુશ્મના ઝુકમાંથી બહુધેરે કથમસ આદની
દોળાઈ રહી હતી

શાન્તારામ એક મોટી સુદર માનવી તરફ
દર્શારો કરી કોમન પૂઠી માછીમાર પીપતીએ
દર્શાવેલી કીમત તેમને ઘણી વધુ પડતી લાગી
એટલામા એક વૃદ્ધ માછીમાર તમા આવી પેની
જી સાથે કોકણી લાગામા વાતો કરરા લાગ્યો
તે શુ કહેતો હતો તે તો રઘુનાથ સપૂર્ણ રીતે
સમજી ન શક્યો તે વૃદ્ધ પેલી સ્ત્રીને ધમકાવી
રહ્યો હતો કે 'એમની પાસે તે પૈસા લેનાય ?
એ તો આપણા માતિક છે ગામના મોટા
અમીનદાર છે'

એ અઠવાડિયા વાંતી ગયા આખે હવાના
ફેરફારથી 'ધુનાયતુ આરામ્ય સુધરરા લાગ્યુ
જમુના માણુ છે' કથની રહેવામી છ ? વિગેરે
પૂછપૂછ રઘુનાથે ન કરી એ વાત શાન્તારામને
ઘણીજ મંઘી મળ

રઘુનાથ સપાટુ નેત્રા પછી મુઝો રડે એવી
શાન્તારામને આશા ન હતી કે રેઝને
રઘુનાથ કેવો જીદો બને ખતરનાક હતો
શાન્તારામ રચગત બમડયા 'પરદેસમા પકર
વીસ વર્ષ રજા પડી માણસના રચબાવગા
બારે પરિવર્તન યદ્ય જાય છે આ રઘુનાથ ન
વેળા વિષે કાઈ કહે છે કે બીજા વિષે કાઈ
કહે છે બિચારો કેવો ગંભીર અને સાલ યદ્ય
ગયા છે આ નાનકડા ગામડામા એનો સમય
શી રીતે પસાર થયો હશે ? કાણુ જાણે આલો
સાંચો સાદો માનવી વળુ તો શુ છ મહીના
લગી પથુ રહે તો બસા કાંઈને યાને બારેપ
ચલે પર ?'

શાન્તારામ રઘુનાથને છ માસ રાખવાને
તત્પર થયા, પરંતુ તેણે કોળમે મા સપારમે
દિરસે પોતાનો ઇરાદો જાહેર કરી દીધો કે
પોતે કારે પછે ચલશે જરો

આશ્ચર્યને છુપાવતા શાન્તારામ પૂછ્યુ 'કેમ
લાઈ, અહિ ની આયોદ્યાવા તને મારક ન
આતી ?'

રઘુનાથે હસતા હસતા કહ્યુ 'અહિ નથુ
મહસમા હું તો પહેનરા બની જાઉં પરંતુ
'પરંતુ શુ ?'

'નહિ, કાઈ નહિ' એમ કહી રઘુનાથે
વાત ફેરવી નાખી શાન્તારામ પામી ગયા

'જમનાના કારણે રઘુનાથ અહિ પી જઈ
રહ્યો છે'

તેઓ સમજ્યા 'એ ખરેખર જાણી
હવે તો સલામત છે કે તે રહેવાને તત્પર
બની જાય કાળજી ને કે કાણુ હોય છે પથુ
જાણકતી આખોમા લગાડવામા આવે છે મદારો
પ્રેમ પથુ તેવોજ કે જમનાને હું અત કપલુ
પૂર્વક આકે છુ અગર રઘુનાથ એ જાણે
તો શુ રઘુનાથને આ પ્રેમ દેહણી મેળાપોદ
કહુ 'કહી નહિ !'

રઘુનાથના યોરગમા જાવાને જે કાળજી
લખ્યો હતો તે પોતેજ વચીને શાન્તારામ
પૂન દરયા

'આરા રઘુનાથ !

હુ અચાનક અહિ પી કેમ આ યો જાય
છે એ તો હું ન જાણી શક્યો પરંતુ કેટલીક
વાંતો મુજ રાખવા છતા પ્રગટ થઈ જાય છે
ખરને હું જમના કા જે અહિથી આદ્યો
જાય છે જમના મદાના છતવમા શી રીતે
અવેસ ખાપી, એ અમર હુ જાણી લે તો

મોહનની માતા મોહનને પાંચ છ વધનો મૂકી સિંધાવી ગઇ ત્યારે મહારી પાસે ધણી માગા આવ્યા મહારી આવક સાંગી હતી મહારી પાસે જે છોકરીઓની વાત આની હતી તેમા ત્રણ ચાર તો એવી સુદર હતી કે તેના મુકાબલામા જમનાને પસંદ કરનારા માણસને પ્રત્યેક જણુ ખેવડૂક માને । ખીન્ન લગ્ન કરે તો સાવકી મા તરફથી મોહનને તકલીફ પડે એ એવો ભય હતો હિરાત ખીજી પત્નીથી ત્રણ ચાર સતાનો થાય તો મોહન વિષે મહે જે નિર્ધાર કર્યો હતો તે મનનો મગમાજ નહી જવાની ખીક હતી હુ ખી એ તો નથી પણ મોહનને આનંદ સી એસ બનાવવાનો નિર્ધાર મહે પ્રથમ દિવસથી જ કરી રાખ્યો હતો મોહનની માને પણ મહે એ વાત જણાવી હતી

મોહનની માના અનુસાર પછી ત્રણ ચાર વનસ લગી મહે તેના વિયોગતુ દુખ સનન કર્યું એ કાગમા મહેને જીતો ગ્રેમ યાદ આવ્યો પરંતુ હુ વધુ અસ્વસ્થ ન બન્યો

મોહનની માના મગમા પછી મહે જમનાને મોહનની સલામ માટે ધરના રાખી એક પછાત વર્ગની અસિક્ષિત બાલરિકવા, એ દ્રષ્ટિએ હુ તેની તરફ જોતો હતો એ પછી મોહન વધુ અન્યાસ માટે બદાગ ગયો અને જમના ધરમા રહી મહે મનને ધણુય વાંચ્યુ પરંતુ નિર્ધારક અગર જમના મહારી જ સાતિની ભેત યા ઝોખમા એાડી સુતિક્ષિત હોત તો હુ તેની સાથે લગ્ન કરી લેત મને મોહનના આજ સી એસ થના પછી મહ મોટા ધનની પુત્રી વડુ બનીને મહારે થેરે આવશે જમના જેની આસુને નિહાળી તે વડુ

એક સેકડ પણ ધરમા ટકશે ખરી ? થોડાક દિવસ ગામમા ચર્ચા ચાલી પણ મહારી ડહતાના કારણે ગામવાસીઓ ટુક સમયમા જ એ વાત વિસરી ગયા હુ મહેને, મહારે ગ્રેમના દાયે નિવરા બનવુ જોઈતુ ન હતુ મહેને માન્ય છે । પણ મધુનાથ । હુ મહારાથી નાનજ પણ હોય તો મહારી એક વાત યાદ રાખજે ' શાન્તારામ ધન્સાન છે પત્થર નથી '

તારો શાન્તારામ

આ કાગળ રઘુનાથના ખડમા ટેબલ પર મૂકતી વખતે શાન્તારામને વિશ્વાસ હતો કે તારે પત્ર વાચીને મધુનાથ અત્યંત ગ્રેમપૂર્વક બોતાનીને કેદશે કે મહે જવાનો વિચાર માડી વાળ્યો છે '

શાન્તારામની એ આશા તો પૂર્ણ ન થઇ, અવળત તેમણે જોયુ કે રઘુનાથે સરંગી તૈયાગી સપૂર્ણ કરી લીધી છે બન્ને નાસ્તાથી પરવારી આ પી રહ્યા હતા

બહાર ભાગની મોટર હોર્ન વગાડતી ઉભી હતી રઘુનાથે કેટલી બાપમા હાથ નાખના કહ્યું ' શાન્તારામ । હુ તારા કાગળનો જનામ આપવાનુ જમી ગયો હતો '

રઘુનાથનો આપેનો પત્ર શાન્તારામે પોતાના ખડમા મૂક્યો અને તેને વગાવવા માટે મોટર સુધી ગયો મોટર ચાલી એટલે તેણે આમનપૂર્વક કહ્યું ' પાટો જરૂર આવજે '

પણ તેના દિનમા સરેવારે એક વાત સાચી રહી હતી રઘુનાથે કાગળમા શુ લખ્યુ હશે ? પ્રિય શાન્તારામ ।

તારો પત્ર વાચી હર્ષ, આશ્ચર્ય અને ખેદ થયો તારી સાફ દિલી અને નિખાનસ ગ્રેમ નિહાળી અત્યાનંદ થયો કોનેજમા દ મેશા સથે

રહેનારા શાન્તારામ અને રઘુનાથ વીસ વર્ષ પછી પછુ અન્યોન્યને જુલ્યા નથી એ તારા કાગળ ઉપરથી સાબિત થયું વાસ્તવમાં એ સતોષ અને આનંદની વાત છે પરંતુ મને એથી વધુ આશ્ચર્ય અને અફસોસ થયો કે તારા અને જમનાના સંબંધો રરમી શાદી વિનાજ રચાયા થયા જો કે હું એ વાતને પછુ માનતો નથી કે જન સંબંધો કેઈ કારણ હેતુ સાથે પરંતુ પ્રેમની તરનીર ધાર્મિક રીતરિવાજો અને સામાજિક કારણોના મુકરર ચોક્કસમાજ દમેશા બધેસેની આવે છે એ પછુ ખર નથી ત્રાકમા ખેસાત્રા માટે તરફરને કાપરી જોઈએ, એ ધાર્મિક વૈકલ્પી માન્યતા છે તારા જેવા માણસો કહેશે કે કેમ કરતા તરનીર વધુ ડી મની હોય છે હું એ અર્થમાં નથી પણ માનતો તારી અને જમનાની મદખનનો પાથો કેહ બીજીની તકનીક અને મુસીબત પર નથી જોઈને મારા દૃષ્ટિબિંદુથી તારા એ સંબંધો અધ્યાત્મ નથી તોય, જમનાને અન્યાય થયો છે તું કહે છે "હું માણસ છું પરંતુ નથી" હું કહું છું

"તું પરંતુ નથી તો માણસ પછુ નથી બદલે દેવાન છે" આ વાતીને તું શુરને યજે શાન્તારામ! ન્હી પુરાવા પરરપરના સંબંધો અને બાનબચ્ચાની ચિત્તાનેજ માનવતાનું સૌથી મોટું ઝીંગવ માની વેરામાં આવે તો હું કહીશ કે તે માનવતા કેવી છીઝરી ક પના છે ખ કે માનવતા" પરંતુ મ છે

બિનાડીને પોતાના બચ્ચાઓ પ્રત્યે કેટલો બધો પ્રેમ હોય છે, તે તેમના માટે શુ શુ નથી કરતી? કા કમથી હરેરા વાવ છે પોતાની જાતે આક્રમક નાખીને તેમનું

રક્ષણ કરે છે, તેમને શિકાર કરતા શીખડો છો મોહનને આઈ સી એસ બતાવરા માટે તે જે લાગ કર્યો તે પછુ આજ પ્રકારનો છે કહે, નથી શુ ? તેમા માનવ છુદ્ધિ યા દમદઈતે જરાય દખત નથી એ કુદરતની શક્તિ છે

તારા અને જમનાના પ્રેમમા પવિત્રતા અને વિશુદ્ધતા કરતા વાસના અને હવસઅધિક છે પરંતુ એથી મ્હારી મતલબ એ નથી કે તું અતરની શાંતિને જગનનું સૌથી મોટું પાપ લેખે યા શારીરિક આગમની શેન્ય તવબધી પછુ પાછું કરે મ્હાર જવાડ કાળજી આ તારો સમાજનો અરસીખર્ચ પ્રેમ થી

શાન્તારામ ! અદિ મ્હારા શરીરને વ્યારામ મળે પરંતુ મ્હારો આત્મા જ્યાર નધુ બંધેન બની ગયો તારા ઘરના કેહ દખાવથી નહી બરે તારા બગનાની બદારની વ્યાખા દીમા જે દિવ્રતા અને કશાસિયત ફેલાલી છે તેના દર્શનથી બુખ નાક વાટે અથા અચ્ચાની રહી છે અને નાહનસાઈને છન્સાક માનતાશા હીન સમાજની મજબૂરીઓ નિદાજોને અને એ નિદાજોને પછુ કે હવથ વર્ષમા તારા જ્યા સુશિષ્ટ આવળા પછુ મીજ માણી રલા છે આ મામમા શામુની જેમ સે કડો તુ પડીઓ હ જેમા દગરો માણસો અને બાહીર નગન અવરથામા અર્ધ બુખ્યા ન્હી છવન બ્યતિન કરી રલા છે તારા જેવા મામતોને પછુ બબરી આવે માઝરી વેચરાની માછીમારોમા દિગ્મન નથી તો પછી બેની પર છવન નિર્ગદ અનાવતાશ ગરીબ કિસાનો અને મજદૂરો તાગ જેવા પ્રમીનદારોને શી રીતે તારાજ કરવાની દિગ્મન પડી નરે હ ?

કાચે તારો મોહન ગાઇ ગી એસ યશે
અને જે ધન, કીર્તિ અને ઇજ્જત હાસિલ
કરશે તેના પાયામા આ ગામના કેટલા
ગરીબોની આગ્રહ ત્રિદગી દેશનાયલી છે તું
યા કોઇ બીજાને, એવું બાન સરખું થયું છે ?
જેને એ વસ્તુનું બાન છે તેને હું માણસ
માનું છું ! પોતાના સત્તાનનો આરામનો
ખ્યાલ જનવરોને પણ હોય છે માણસની
નજર એથી વધુ વિશાળ હોવી જોઈએ

કાલના છાપાઓમા, કલમ્નામા હું જે
મજદૂરો સાથે રહી કામ કરે છું તે મજદૂરોએ
હકતાલ પાડ્યાના સમાચારો છપાયા છે તને
તેની ખબર ન દરી એવા સમાચારો તાગ
જેવા લોકો શાના બાચે ? તમે તો ફિદમ રટારોની

તરવીરો નિહાળવા અને બિલાયદાકારક દષ્ટિ-
બિદુઓ સિદ્ધ કરવા માટે સર્જ્યા છે. એ-
છે ને માનવના ઉદ્ધારનું મૂર્ખ છે !

હવે મહારાથી આમોરા રહેવાનું નથી
મહારા જવાનું એજ મબીર કારણ છે
શા-તાગમ ! “રઘુનાથ ઇન્સાન છે પત્થર નથી”
ત્યા દગ્ગરો ઇન્સાન પેટનો છ ઇંચ લોકો ખાડો
પૂરના માટે જન આપના તૈયાર હોય અને
હું તેમનો મિત્ર મહેલાવનારો છું, અહિં અમલ
ચમન ઉગાવું નહિ ! હર્ગમઝ નહિ ! !

પત્થર કહેવાયો અમર થવા ઢેવાતોની
જેમ આરામથી ત્રિદગી બચર કરના કરતા
ઇન્સાન બનીતે મરી જવામા વધુ આનંદ
છે છે ને ?” (સમાપ્ત)

— ડુઆન શરીફના પાસાઓ —

શુજાતી તુ'મા સાથે
(સાદિક ઓફીસ, રાહેરના)
પાસા ૧ થી ૧૫ અને ૩૦
દરેકનો હદિયો છ આના

પાસા ૧ થી ૧૫ સુજદિલદ
હદિયો છ રૂપીઆ
૮ ખર્ચ જુદું.

Arabic Text with
English Translation
By A YUSUF ALI.
Rs 1/- each part

In two volumes
Rs 17/12 each volume
Postage extra

ધી રાહેર સ્ટોર્સ : ટાવર રોડ : સુરત.

ગુર્જરગિરા! તહારાં માગેલાં ઘરેણાં?

—“સ પાઠક”

એક હિંદી ગીત

રમનાર પગથી મનિ મનોહરલાલ
બાપા સુન લે મેન ગીત

હુખિયા મન હે હુખિયા કાયા,
છટ ગયા હે અપના પગલા,
હુનિયા ક્યા હે માયા માયા,

માયા કે સમ મીન હે લેખન
માયા કિ સ કી ખીત ?
બાપા સુન લે મેન ગીત

માયાહી સે પ્યાર હે સાન,
જુહા વહ સમાર હે સારા,
ખોટા મરોનાર હે સારા,
રીતકા મલ ખરા નહિ હે,

સખ કી ખોગી રીત,
બાપા સુન લે મેન ગીત

હુનિયા વાને લોખકે બદે,
તન કે ઉગલે મન કે ગદે
જુહી હુનિયા જુહે ધદે,

મલ નહિ હે મગી સાધી
સખ કી જુહી પ્રીત
બાપા સુન લે મેન ગીત

સાંભળ મહારૂં ગીત!

લખનાર શ્રી 'આસિમ' રહેરી

સાંભળ મહારૂં ગીત,
વીરા! સાંભળ મહારૂં ગીત

હુખિયુ મન છે હુખમય મયા,
ધુનિ ગયા મૌ પોત પતાયા,
હુનિયા શુ છે? માયા, માયા!

માયાના મૌ વિત્રા ભાઈ
માયા કરે નર પ્રીત,
વીરા! સાંભળ મહારૂં ગીત

માયાનો છે પ્યાર બધો એ,
જુરો છે મમાર બધો એ,
ખોગો છે વહેવાર બધો એ

ગીત તણા નર મલ ખરા એ,
રીત બધી રિપરીત,
વીરા! સાંભળ મહારૂં ગીત

હુનિયાવાળા લોખના બદા,
તનના ઉજળા મનના ગદા,
જુહી હુન્યા જુહા ધધા,

કાઈની માગી પ્રીત નથી રે,
સૌની ખોગી પ્રીત,
વીરા! સાંભળ મહારૂં ગીત

દીદોરે રસૂલ (સ.અ.વ.સ.)

સ પા ૬૬

[અં દુઃખ મપાવને તથાધિન છે]

વિદ્યાર્થ-સાથેરી

દુદીસ (૨૫) દઝરત અબી (ક ૨ વ)
થી રિવાયત છે કે - બુદરે (સલ૦) ફરમાવ્યું
છે કે - જે માણસ જુમેઅરાતની સાથે મારી
ઉપર દરદ મોકલે છે તો અ નહ તઆના
કમિસ્તા ઉતારે છે, જેઓ આદીની તખ્તીમે
ઉપર સોનાની કલમથી તે પદનાર માણસ
માટે જુમેઅરાતની સાજથી જુમઆની સાજ
સુધી ગહેમત લખતાજ રહે છે

દરદ શરીફ પદનાવાનાઓને જોઈએ કે
જુમેઅરાતની સાજથી જુમઆની સાજ સુધી
કસગથી દરદ મોકલે

દુદીસ (૨૬) દઝરત અબુ દુન્નૈ
(રહી૦)થી રિવાયત છે કે - જનાન રસૂલિ વાહે
(સન-૦) ફરમાવ્યું છે કે - જે માણસ જુમાને
દલાડે અસતની નમાઝ પદી પોતાની જગ્યાએથી
ઉઠે તે પછેવા "અલ્લા હુમ્મા સદ્દે અલ્લા
મોહુમરે નીન તખીયીલ ઉમીરે વ
અલ્લા અલેહી વ મલ્સિમુ તલ્લીમા"
પદશે તો તેના ૮૦ એ મી વરસના પુન્હા નખ્શી
દેવામા આવશે "

૦ નયા નયા "સુવ." અથવા "મ. અ.
વ. સ." ઇપવામા આવ્યું છે ત્યા ત્યા ૬૬
મહેસાએ "સહીદીહો અવયદે વ આયેહી
વ મલ્સિમ" નમજવુ અને તેજ મુજબ પાવ
જોઈએ

દુદીમ (૨૭) અવાદ તઆનાએ નથુ
ચીએને સાબરમાની શક્તિ આપેલી છે -

પહેરી ચીજ જાત છે - જ્યારે કોઈ બદો
અવાદ તઆનાથી જગત તનગ કરે છે (માગે
છે) તો જગત તે બદોની દુઆ સાલગી ને કે
અને ખુલાસાથી અગજ કરે છે કે - ઇલાહી
મારા મગનો એને માટે (માગના માટે)
ખાસ મી દે

બીજી ચીજ દોઝખ છે - જ્યારે કોઈ બદો
દોઝખથી પનાદ માગે છે, જયારે તે અસા
દોઝખને પછોઆડનામા આવે છે ત્યારે તે કે
છે કે ઇલાહી એ જરવાના ઉપર મને દગમ
કરી દે

ત્રીજી ચીજ તે ફગિતા જેઓ દરદ શરીફ
માટે મુકરર છે - જ્યારે કોઈ બદો ૬૬ પદે
છે તો તુર્નજ તેઓ મને અગજ કરે છે કે -
ઇલાહા બદાએ આપ (સન-૦)ની ઉપર એક
વખત દરદ મોકલ્યું છે અને જે મારી ઉપર
એક વખત દરદ મોકલે છે તો અત્તહ તઆના
તેની ઉપર એમસા વાર મોકલે છે, અને જે
એમસા વાર મોકલે છે તો અત્તહ તઆના
તેની ઉપર એક દગમ વાર મોકલે છે, અત
જે મારી ઉપર એક દગમ વાર દરદ મોકલે
છે તો તેને દોઝખની આજથી છુટા મી દેવામા
આવે છે

દીદોરે રસૂલ (સ.અ.વ.સ.)

સ પા ૬૩

[અં ૬૩ સ પાઠકને નાધિન છે]

રિવાજ-સાબેરી

હદીસ (૨૫) હઝરત અબી (૫૨૨ વ)
થી રિવાયત છે કે - પૂજારી (સવન) ફરમાવ્યું
છે કે - જે માણસ જુમેઅરાતની સાજી મારી
ઉપર દરદ મોકલે છે તો અ નાહ તઆના
ફરિશ્તા ઉતારે છે, જેઓ આદીની તખ્તી મો
ઉપર સોનાની કલમથી તે પદનાર માણસ
માટે જુમેઅરાતની સાજીથી જુમેઆની સાજી
સુધી મુહમત લખતાગ રહે છે

દરદ શરીફ પદનાવાનાઓને નેહએ કે
જુમેઅરાતની સાજીથી જુમેઆની સાજી સુધી
કસગથી દરદ મોકલે

હદીસ (૨૬) હઝરત અબુ દુરુએ
(૨૬૦)થી રિવાયત છે કે - જનામ રસૂલિ નાહો
(સવન) ફરમાવ્યું છે કે - જે માણસ જુમેઆને
દલાઈ અસરની નમાઝ પઢી પોનાની જગ્યાએથી
ઉઠે તે પહેલાં "અલ્લા હુમ્મા સદ્સે અલ્લા
માહ મદે નીન તખ્તીયીલ ઉમ્મીયે વ
અલ્લા આલેહી વ મદ્સેમુ તમ્લીમા"
પઢશે તો તેના ૮૦ એ મી વરસના ગુન્હા નખર્દી
દેવામા આવશે "

જ ન્યા ન્યા "સજ." અથવા "સ. અ.
વ સ." બપવામા આવ્યું છે ત્યા ત્યા દરેક
નાહેમાએ "સલ્લિલાહો અલયહે વ આલેહી
વ મલ્લમ" તમગવુ અને એન મુબળ પાવુ
તેમએ

હદીસ (૨૭) અવાહ તઆનાએ નવુ
ચીન્તને સાલગવાની શકિત આપેલી છે -

પહેલી ચીજ જગત છે - જ્યારે કાષ બહો
અવાહ તઆનાથી જગત તલમ કરે છે (માગે
છે) તો જગત તે બદાની દુઆ સાલગી વે છે
અને ખુલાષાથી અગજ કરે છે કે - છનાદી
મારા મમનો એને માટે (માગનાર માટે)
ખાસ કરી દે

ત્રીજી ચીજ દોઝખ છે - જ્યારે કાષ બહો
દોઝખથી પનાહ માગે છે, જ્યારે તે અવાહ
દોઝખને પહોચાડવામા આવે છે ત્યારે તે કહે
છે કે છનાદી એ ડરવાનાના ઉર મને હરામ
કરી દે

ત્રીજી ચીજ તે ફરિશ્તા જેઓ દરદ શરીફ
માટે મુકરર છે - જ્યારે કાષ બહો દ દ પદ
છે તો જુર્ન તેઓ મને અરજ કરે છે કે -
દલાયા બદાએ આપ (સવન)ની ઉપર એક
વખત દરદ મોકલ્યું છે અને જે મારી ઉપર
એક વખત દરદ મોકલે છે તો અ નાહ તઆના
નેની ઉર એકસ વાર મોકલે છે, અને જે
એકમા વાર મોકલે છે તો અદવાહ તઆલા
તેની ઉપર એક હજાર વાર મોકલે છે, અને
જે મારી ઉપર એક હજાર વાર દરદ મોકલે
છે તો તેને દોઝખની આગથી છુટા મગી દેવામા
આવે છે

હુદીસ (૨૮) કયામતને દહાડે ત્રણ તરે-
હના માણસો અર્થે ધનાહીના સલામ (ધપ) મા
રહેશે એ દિવસે અર્થે ધનહી સિવાય બીજા
કોઈ પણ ચીજનો સાથે હશે નહીં -

(૧) જેણે મારા કાંઈ ઉમ્મીદની મુસીબતને
દાગી હશે, અને તેની તબીબે દૂર કરી હશે

(૨) તે માણસ હશે કે જેણે મારી મુન્નતોને
ઝિદા કરી હશે

(૩) તે માણસ હશે કે જે મારી ઉપર
કસરતથી દર્દ પડેલો હશે

હુમ્મરે (સન) ફરમાવ્યું છે કે - કયામતની
સખતી અને તકલીફથી તે માણસ બહુ જલદી
હુદકારો મેળવશે કે જેણે તથા બધાથી વધારે
દર્દ મારી ઉપર મોકલ્યું હશે

એની માતનગ એ છે કે જે કોઈ ઉમ્મ
તીએ વધારે દર્દ મોકલ્યું હશે તેનો તેના
દર્દ શરીર મોકલવાના પ્રમાણમાં વારા ફરતી
જલદી હુદકારો મશે

હુદીસ (૨૯) હઝરત અની (ક ૨ વ)
યા રિવાયત છે કે - કયામતને દહાડે
મારી (હુમ્મર સન) ઉક નઝદીક તે માણસ
હશે જે કસરતથી દર્દ પડેલો હશે અને
જ્યારે કે મજલિસના માણસો દર્દ પડ્ય
વગર મજલિસ ખરખારત કરે છે તો કયામતને
દહાડે તેઓનું દર્દ ન પડવું તેઓ માટે તકરાર
ઉપારો, ખુદાપાકને નોંધએ તો તેઓને માફ
કરે અને નોંધએ તો તેની પાક કરે

ફટલાક સહાબીઓ (રહીન) યી રિવાયત
છે કે - જે કોઈ મજલિસમાં હુમ્મર (સન) નો
ઝિકર પ્રવ મા આવે છે અથવા હુમ્મર (સન)
ઉપર દર્દ મોખલવામાં આવે છે તો હારે એક
આવી જાનની ખુશ્ખી પેલ ચમને સતે આસ

માનો ફાડી અર્થે ધનાહી તક પહોંચી જાય
છે અને તે દર્દની ખુશ્ખી અથવા તઆવાની
બધી મખૂતુક જે જમીન પર છે તેઓને
પહોંચે છે મળુ ધસાન અને જીનાનને
પહોંચતી નથી કારણ કે જે એઓને તે
ખુશ્ખી પહોંચે તો તેની લઝઝતથી તેઓ એવા
ચક્ર જાય કે દુન્યાનો બધા કારોબાર તેઓ
હી તે લઝઝતમાં પડી રે અને જે
મસ્તિતા અને મખૂતુકને એ ખુશ્ખી પહોંચે
છે તેઓ તે મજલિસના માટે દુઆએ મગરેલ
માથે છે અને તેઓ માટે બધી મખૂતુક કરતા
પણ વધારે ને બધા લખામાં આવે છે તેમજ
તેઓના દર્દના પશુ શુનદ કરવામાં આવે છે
બધાઓના દર્દના બરોબર એક સરખા કરવામાં
આવે પછી બનેને તે મજલિસમાં માથ
એકજ માણસ તેમ અથવા લખો માણસો
કેમ ન હોય છતાં બધાને સવાન એકસરખો
મળે છે

હુદીસ (૩૦) જ્યારે કાંઈ બરો દર્દ પડે
છે ત્યારે દર્દની બરકતથી આ નાદ તઆવા
એક બહુજ મોટો ફરિશ્તો પેદા કરે છે જેનું
એક પર પૂર્વ અને એક પર પશ્ચિમ સુધી
રહે છે તેની ગરદન અને માથુ અર્શે ધનાહી
સથે મળેલું રહે છે અને તેના પગ સાથે
જમીનના નીચે પહોંચના રહે છે અને તે દર્દ
છે કે - યા ધનહી આ બરો જ્યા સુધી
આપના દમીય (મન) ઉપર દર્દ મોકલેલો
નહો ત્યા સુધી તુ તારી રદગતનો વરસદ
એની ઉપર વરસ નો રહેજે

હુદીસ (૩૧) જે માણસ મારી (હુમ્મર
સન) ઉપર એક વખત દર્દ મોકલે છે તેને
માટે (દર્દ શરીર પડવાના બદનામાં) ખુદાપાક
કિયામત કલિબીનને હુકમ કરે છે કે - જણ

દિવસ સુધી એ બાંધના ગુન્દા લખના નહીં
આ બાગતનો ખુનાસો આગળ આવી ગયો છે.

હુદીસ (૩૨) હઝરત અબુ હુસૈન
(૨૬૦) થી રિવાયત છે કે - જનાબ નબીએ
કરીમ (સલ્વ) ફરમાવ્યું છે કે - જે માણસ
પોતાની કિતાબમાં દરદ શર્હ લખે છે તો
જ્યા સુધી તે કિતાબમાં મારું નામ ગણે છે ત્યા
સુધી ફરિશ્તા તેને મારે બખ્તિયતની દુઆ
માગતા રહેશે

હુદીસ (૩૩) જે માણસ ગુમ્માની રાત્રે
અગર ગુમ્માને દલાડે મારી (હુઝૂર સન૦)
ઉપર એકમો વખત દરદ મોકલે છે તો ખુસ
પાકનું તે એકસો દાનતો પૂરી કરે છે, એ
ઉપરતે એક ફરિશ્તા નક્કી કરે છે કે જે
આપણે જેવી રીતે એક બીજાને લા કંઈ
તે સોગાર લખે જઈએ છીએ તેવી રીતે
પદનાર ૥ મગલ પછી તેના દહન થતી વખતે
જાનની ખુશ ખમગીનો તોદકો લઈ તે ફરિશ્તા
તે માણસ પાસે જાય

હુદીસ (૩૪) જે માણસ મારી ઉપર
હઝરત વખત દરદ મોકલશે તો તે તેના મગલ
પહેરાજ જાનમાં પોતાની જગ્યા જોઈ લેશે

હુદીસ (૩૫) જ્યારે કોઈ માણસ
“લાઈલાલા ઇન્સાફ” કહે છે અને ઝોની
પછી “અલ્લાહુમ્મા સલ્લે અલા મોહમ-
દીન” કહે છે ત્યારે એ બંને કનમા (શબ્દો)
તેના મોઢામાંથી હીના રંગના પહીના રંગપ્રમા
નીકળે છે એ પહી અર્થે ધનાહી પાસે જઈ
બેકાર થાય છે ત્યારે અબુ અબ્બાસ - રમાવે
છે કે - ઓ મારી અને મારા નાની તારી
ફથી બનેતા થોભી જા! ત્યારે તે અરજ કરે
છે કે - ધનાહી કેવી ગતિ કરાર-રાહન દાસિય

કર કરણ કે એ કલમાના પદનાર મારે હજી
સુધી કંઈ પણ તેના છુટકાગનો હુકમ નીકળ્યો
નથી ખીજ વખત જ્યારે થોભી જવા પાછો
હુકમ થાય છે ત્યારે પણ તે પહી તેવોજ
જવાબ આપે છે, પણ જ્યારે ત્રીજી વખત તે
પહી પદનારની નામતની હુઝા બહાર કરે છે
ત્યારે હુકમ થાય છે કે થોભી જા એ બધાને
મારી નજરે રદમનથી એ બેઈ લીધો છે અને
તેના બધા ગુન્દા મારફ કરી દીધા છે

હુદીસ (૩૬) શેઝાવા દખ્તે ઉમ્મદા (૨૬૧)
ફરમાવે છે કે - એક દિવસ એક માણસ આવ્યો
અને તેણે નગાજ પહી અને સનામ ડેરરી
કરેલા લાગ્યો “અલ્લાહુમ્મા ફેરલી વરદ
મની” હુઝૂર (સન૦) પણ અમારી પાસેજ
બેઠા હતા આપે (મન૦) ફરમાવ્યું - “ઓ
નમાઝી! તે દુઆમાં બહુ જલ્દી કરી છે,
તને બેઈવું હતું કે નમાઝ બાદ સોંધી પડેલા
ખુદાપાકની તારીફ બયાન કરે, એ પછી
મારી ઉપર દરદ મોકલતે, અને છેવટે દુઆ
માગતે ”

આ સાબળી તે માણસ જલ્દી પાડે ઉભો
થયો અને નમાઝ પહી અને નગાજ પછી
ખુદાપાકની તારીફ બયાન કીધી અને હુઝૂર
(સલ્વ) ઉપર દરદ મોકલ્યું

આપે (સલ્વ) એ ફરમાવ્યું - ઓ નમાઝી!
હવે સનામ (દુઆ) કર જરૂર કબુલ થશે

હુદીસ (૩૭) હઝરત અબુ હુસૈન બિન
મરઉફ (૨૬૦) ફરમાવે છે કે - એક દિવસ હું
નમાઝ પડતો હતો અને હુઝૂર (સલ્વ) અને
હઝરત અબુ નકર ત્યા હઝરત ઉમર (રીફા)
સાથે બેઠા હતા નમાઝ પછી ખુદાપાકની તા
રીફ એ બયાન કીધી, પછી હુઝૂર (સન૦)

ઉપર દરદ મોકલ્યુ અને પછી દુઆ માગના લાગ્યો ત્યારે આપે (સન૦) ફરમાવ્યુ 'હા હા માગ જે માગશે તે ખુદાપાક આપશે'

હુદીસ (૩૮) હઝરત અબુ હેરિર (રહી૦)થી રિવાયત છે કે -જનાબ રસૂલસલાહે (મલ૦) ફરમાયુ છે કે -જે માણસ મારી કબ્ર પાસે દરદ પડે છે તે હું સાથળુ છું અને જો દુરથી પડે છે તો ફરિયાદ તે દરદ મારી પાસે પહોંચાડે ઇ

હુદીસ (૩૯) હઝરત અબુ-લાહ પિત મોશ (રહી૦) ફરમાવે છે કે -એક દિનસહુર (મન૦) બગીચામાં ગયા, અને ત્યાં સગ્ગે કચા, પથ્થુ સગ્ગામાં એટલી બધી વાર લગાડી કે જેથી આપ (સન૦)ના વશતની ધારતી મને લાગી નથી આપ (સન૦)ને હું ગભરાઈ ગયો રહ્યો ધડી ધડી નેચા કરતો હતો એટલામાં આપે (સન૦) માયુ ઉચક્યુ અને મને મારા ગભરાટની સમજ પૂઘ્યો તો મરજી પડતીતો સમજ મેં જાહેર કરી દીધો

આપે (સન૦) ફરમાવ્યુ કે હઝરત જુઝ (મન૦) આવ્યા હતા અને કહેવા હતા કે આપ (સન૦)ને મુશરફ ચાઓ કે અવાહ તઆના ફરમાવે છે કે જે માણસ તમા ઉપર દરદ મોકલે છે તેની ઉપર હું દરદ મોકલુ છું અને જે માણસ સનામ મેકે છે તેની ઉપર હું સનામ મોકલુ છું

હુદીસ (૪૦) હઝરત અબુ હેરિર (રહી૦)થી રિવાયત છે કે -હુરે (સન૦) ફરમાવ્યુ છે કે -નાકો! તમે તમારા મગનોને કમીની તરફ ખુદાપાકની યાદથી ખની ન રાખો, અને મારી કબ્રની જિયાતને મારે છદ જેવા કાઠ દહાડ નહીં ન કરો મારી ઉપર દરદ મોકલો તમારા દરદ મને પહોંચાડનામાં આવે છે પછી કહેને તમે ગમે સાથી મોખો

ગમે ત્યાંની એ મનમ છે કે ગમે તેટલે દુરથી અને છદ જેવા દહાડ નહીં કરવાની એ મનમ છે કે જેની રીત ધરતેમજ ઉર્સ વગેરેમાં શરખકાર આવે છે તેમ ન થયું નેપ્રમ્ને

હુદીસ (૪૧) હુરે મુ મરના કર્તા હઝરત મુન્નિદિથી નમ્વ કરે છે કે -હુરે (સન૦) ફરમાવે છે કે -સોમો! તમારી પૈલયશ નામ લકન વગેરે મારી પાસે હાજર કરવામાં આવે છે તમોને નેપ્રમ્ને કે, તમારી જાનને દરદ શરીરથી શણગારતા રો. (અપૂર્ણ)

પુરોના કપડો
સાચ-ટીકીક
રીતે વેતરતા
અને સીવણ
ગીખવા માટે
ફાવડ મળે યા
લખો

મુરાદ ટેલરીંગ વર્ક્સ
જે-ક ઇન્ડીયા

MURAD TAILORING WORKS

Try our secret Good Fit for Scientific Cut, up-to-date Fitting & Modern style.

મો એમ જ મુરાદ
મુનારવાડા મરિનદ પાસે રોડે

મારે મિત્ર!

એફ. મુહમમદી.

[ઉર્દૂ ભાષાના મહાકવિ શીકાકાર જનાબ અબ્દુલ મજીદ 'માનિક' માટે બનાવેલ 'મારે મિત્ર' નામના લેખનું પાત્ર]

[૧]

મારે મુબદ્દયા સુરત આરતુ હતું રાતની લોકલમા યોગે સેન્ડવિચ સનાર થઈ વલગાડ સુધી તો ઠીક થમાવ ગઈ મુસાફરાની ધડા મુઝી સિયામ એક આસ વાન એ હતી ટ્રેનમા ઠેકઠેકાણે લગાઈ વિપ ચચાઓ થતી સભાગતી લોકાને મોટા લાગ અલણ હોવાને લીધે તેઓની ચચાના દ્રષ્ટિબિંદુઓ, રીતલાન વગેરે નવુ નવુ પડતુ પળ એ તો ચોક્કસ હતુ કે તેઓ લગાઈની વાતોમા રસ લેતા થવા છે ટ્રેન વચસાઈથી ઉપડી તો મે જોયુ કે મારા ડબ્બામા બે-ત્રણ મુસાફરા મિનાય બધી જગ્યા ખાલી પડી છે નવસાગી આવતા તો આ મુસાફરો પણ ઉતરી ગયા-હુ ડબ્બામા એકલોજ રહી ગયો

જે લાગ્યગાળી પુરો આવી રિથિતમા ચકાયા હશે, તેઓ બચતા તો હરોજ કે પાઝવી રાનના એના ટ્રેનમા મુસાફરી કરનામા કેટલી મજા છે સપ્તર્થ રતત્રતાની આ થોડીક પણ પર હજાર રસાને કુર્માન કરવામા આવે તોય કો મત વસુલ નહી થઈ શકે કાવે ત્યા બેસો, કોઈ રોકનાર નથી ચાહો ત્યથી પસાર થઈ જાવ, કોઈ બ્રહ્મકૃતિ ચલાવનાર નથી તમે પોતાનાથીજ વાતો કરી લો અને તમારા હૃદયને દરેક બેદલમાં સવાનાના જવાબ પૂછી લો કોઈ સાલગનાર નથી જે તમને રાજ કારભાર વિરુદ્ધ-પછી તે અંગ્રેજોનો હોય કે દેશી ગભગભોનો-બખ્ખામા મારવા હોય તે ઉભા

થઈને એકાદ તીખુ, તમતમતુ લાપણ કરી નાખો એક પણ સી આઈ ડી લા તોય કૃપા નહિ દો ૧૪૪મી અને બીજી કલમો પણ સારાર થઈ પડશે

જે તમને વિચિત્ર ટેવો પડી ગઈ હોય, તો માથુ નીચે અને ટાંગો ઉપર કરીને ઉભા થઈ જાન કોની મજાન છે કે તમારા પર હમી શકે ? મરજી હોય તો ગાવતુ શર કરો-ખૂબ જોરથી ગાઓ નાચવા માંડો અને ગોળ ચક્ર ફરતા ફરતા તમે પોતેજ ધનચક્રર બની જાવ કોઈ મોટે રમાન દામી દમનાર ત્યા નહિ હોય ? હા જરાત એટલી છે કે ત્યા કોઈએ કુળાની જાન ન ખેંચી ન લેવી જોઈએ, જે પ્રિયતામા સામે પ્રેમ વ્યક્ત કરતા તમારા દાદિયા લયડના હોય, તેની તરફીર તમારી આખો સામે ખડી કરીને પ્રેમમા તમે પાગન બની જાવ, તોય તમને કોઈ પાગન કહેનાર મળશે નહિ

ખારી ઉઠાડો અને બંધ કરો, કોઈ પણ મુસાફર શિકાવત કરશે નહિ ચાહો તો બધી ખારીઓ ઉઠાડી રાખો, આગે તો બધીજ બંધ જોઈએ તો સમય પમાર કરવા બધોજ વખત ખારીઓ ઉઠાડ-બંધ કરનામા મિનાડો ચાહો તે ખૂણામા જઈ બેસો, અચના તો, સમય વધુ સારી રીતે વિનાડા, થોડી થોડી વારને માટે દરેક ખૂણામા બેસનાની મજા માણી લો બાકડા પર ચિતા સૂઈ જાન, કે ઉધુ મો કરીને, એ પણ તમારી મરજી પર હોડામા અવધ છે

ઉપર દર્દ મોકલ્યુ અને પડી દુઆ માગવા લાગ્યો ત્યારે આપે (સન=) ફરમાવ્યુ "હા હા માગ જે માગશે તે ખુદાપાક આપશે"

હુદીસ (૩૮) હઝરત અબુ હેરિર (રદી=) થી રિવાયત છે કે -નાબ રસુલિલાહે (અન=) ફરમાવ્યુ છે કે -જે માણસ મારી કબ્ર પાને દર્દ પડે છે તે નું સ્થળ છુ અને જો દુર્ગતી પડે છે તો ફરિયા ત દર્દ મારી પાસે પડે નાક છે

હુદીસ (૨૮) હઝરત અબુલલાહ બિન આશ (ર=) ફરમાવે છે કે -જેક દિવસ હઝરત (મન=) ખગીયામ ગયા, અને ત્યા સગદી કર્યા, પણ સગદામા એટલી બધી વાર લગાડી કે જેથી આપ (સન=) ના વશ તી ધારતી મને લાગી જેથી આપ (સન=) ને દુ ગલગઈ મળ રહ્યે ધડી ધડી ન્તેપા કરતો હતો એટલામા આપે (સન=) માયુ ઉચક્યુ અને મને આરા ગજાતતી સગળ પૂછ્યો તો મળ્યુ ની ધસ્તીનો સમજ મે વાહેર કરી દીધો

આપે (સન=) ફરમાવ્યુ કે હઝરત અબ મન (અને=) અબ્યા હતા અને કહેતા હતા કે આપ (સન=) ને મુ તારક થયો કે અ તાદ તઆના ફરમાવે છે કે જે માણસ તમા ઉપર દર્દ મોકલે છે તેની ઉપર કે દર્દ મોકલ્યુ છુ અને જે માણસ સનામ મેકે છે તેની ઉપર હુ મનામ મોકલ્યુ છુ

હુદીસ (૪=) હઝરત અબુ હુરૈર (રદી=) થી રિવાયત છે કે -હુરૈર (સન=) ફર માવ્યુ છે કે -એકા તમે તમારા મમનોને કોયોની તરફ ખુદાપાકની યાદથી ખની ન તોયો અને મારી કબ્રની ઝિયાતને આટ છે જેના કાબ હદાશ નક્કી ન કરો મારી ઉપર દર્દ મોકલો, તમારા દર્દ મને પહેલ્યાસમા અવ છે પડી લાગે તમે મને લાથી મોકલો

ગમે લાથીની એ મનપમ છે કે ગમે તેટલે દુર્ગતી અને દર્દ જેવા હદાશ નક્કી કરવાની એ મનપમ છે કે જેની રીતે ઈદ તેમજ ઉર્ષ રોઝમા શોરખોર થાય છે તેમ ન થયુ જોઇએ

હુદીસ (૪૧) હુરે મુ મુરના કર્તા હઝરત મુબદિથી નકન કર છે કે -હુરૈર (સન=) ફરમાવે છે કે -એકા તમારી પેલાયશ નામ લખ ગેરે મારી પાસે હાજર ફરમામા આવે છે, તમેને જોઇએ કે, તમારી જાનને દર્દ શરીરથી શબ્દમારતા રહે (અપૂર્ણ)

પુરોના કપડાં
માવ-ટીકીક
ગીતે વેતરતા
અને સીવણ
શીખવા માટે
રખડ મળો મા
લખો.

મુરાદ ટેલરીંગ વર્ક્સ
એન્ડ ઇન્ડીસ્ટ્રી

MURAD TAILORING WORKS

Try our Secret Good Fit for
Scientific Cut, up-to-date
Fitting & Modern style

પ્રો એમ જી મુરાદ
મુનગવાણ મરિનદ પાસે રહેર

મારો મિત્ર!

એડ. મુહમ્મદી.

[ઉર્દૂ ભાષાના મગહર દીકરા જવાબ અબ્દુલ મલક સાનિક સાહેબના 'મય આર મેગ દમ મકર' નામના લેખન પાનાર]

[૧]

મારે મુળધથી સુરત આનતુ હતુ રાતની
ચોકલમા જાગ્યો સેન્દ્રલથી સનાર ચર્ધ નનમાડ
સુધી તો દીક ધમાન ગદી મુસાફરોની ધણા
મુછી સિનાય એક ખાસ વાન એ દત્તી કે
ટ્રેનમા ટેકડેકાણે લડાઈ વિપ ચચાઓ યતી
સહાગતી લેકાનો મોટા લાગ અલણ હાવાને
લાંમે તેઓની ચચાના દ્રષ્ટિબિંદુઓ, રીતલાન
વગેરે નવુજ નજરે પડતુ પણ એ તો ચોક્કસ
હતુ કે તેઓ લડાઈની વાતોમા રસ લેતા થયા
છે ટ્રેન વનસાડથી ઉપડી તો મે જોયુ કે
મારા હબમામા જે-નણ મુસાફરા મિનાય બધી
જગ્યા ખાલી પડી છે નનસારી આવતા તો
આ મુસાફરો પણ ઉતરી ગયા-કુ હબમામા
એકબીજા નહી ગયો

જે લાગવશાળી પુરો આની ગિરિતમા
મૂકાયા હયો, તેઓ જાણતા તો હરોજ કે પાઠની
રાતના એકા ટ્રેનમા મુસાફરી કરવામા ટ્રેની
મજા છે સપૂર્ણ રવત નતાની આ થોડી પળો
પર હજાર સ્વરાજો કુર્તાન કરવામા આવે
તોય કો મત વસુલ નહી થઈ શકે કાવે લા
એસો, કોઈ રોમનાર નથી ચાહો ત્યથી પસાર
થઈ જાવ, કોઈ બકુટિ ચદાવનાર નથી તમે
ચોનાનાથીજ વાતો કરી લો અને તમારા
હૃદયને દરેક મેલલપાં સવાનોના જવાબ પૂછી
લો કોઈ સાહજનાગ નથી જે તમને રાજ
કારનાર વિગદ-પછી તે અગ્રજનો હોય કે
દેશી ગળગોનો-અખાગા કાદના હોય તો હા

ચળો એકાદ તીથુ, તમતમતુ લાપલુ કરી
નાળો એક પણ સી આઈ ડી લા નોધ
કરના નહિ દગે ૧૪૪મી અને ખીછ કલગો
પણ સાચાર ચર્ધ પડશે

જે તમને વિચિત્ર ટુવો પડી ગઈ હોય,
તો માણ નીચે અને હાગો ઉપર કરીને ઉભા
ચર્ધ જાન કોની મળન છે કે તમાગ પર
હમી શકે ? મનુ હોય તો ગાવાતુ શર કરો-
જૂન જોરથી ગાઓ નાચવા માડો અને ગોળ
ચક્કર ફરતા ધરતા તમે ચોતેજ ધનચક્કર બની
જાવ કોઈ મોઢે રમાત દાની દસનાર ત્યા નહિ
રોય ! હા શરત એટલી છે કે ત્યા કોઈએ
કેળાની જાન ન ખેતી ન લાવી જોઈએ, જે
પ્રિયતમા મામે પ્રેમ વ્યક્ત કરતા તમારા દાદિયા
લયડના હોય, તેની તસ્વીર તમારી આંખો
સામે ખડી કરીને પ્રેમમા તમે પાગન બની
જાન, તોય તમને કોઈ પાગન કહેનાર મળશે નહિ

જારી હોડો અને બધ કરો, કોઈ પણ
મુસાફર શિકાવત કરશે નહિ ચાહો તો બધી
ખારીઓ ઉવાડી રાખો, ચાહો તો બધીજ બધ
જોઈએ તો સમય પમાર કરવા બધોજ વખત
ખારીઓ ઉવાડ-બધ કરવામા નિતાડો ચાહો
તે જુલુમા જઈ એસો, અથવા તો, સમય
વધુ સારી રીતે નિતાડના, થોડી થોડી વારને
માટે દરેક જુલુમા ખેસાની મજા માણી લો
ખાકડા પર ચિત્તા સુ જાન, કે ઉધુ નહો
કરીને, એ પણ તમારી મરજ પર હોવામા
અબુ છે

[૨]

પરતુ આવી સરસ આઝાદીની મઝા હું
માણી શકથો નહિ એવું કારણ કદાચ એ
પણ હોય કે મને તે વખતે યાદ આવ્યું
નહિ હોય-બાકી એમ તો એકાતમા વિચિત્ર
રૂપે કરવાની મને આદત છે ત્યારે બધા
મુસફરો ઉતરી રહ્યા ત્યારે મેં હથમાનું છાપુ
નીચે મૂક્યું આળસ મરડી અને ઉભા થઈને
જારી બહાર ડોકુ કાઢ્યું મેલનો જ ગયો,
ખેતરો અને ટેકરીઓ દુધસમા ઉગળા આદ
નીમા ન્હાઈ રહ્યા ત્યાં ટ્રેન પોતાની ગતિ પ્રમા-
ણે જીડી રહી હતી એક બારી છાડીને કે
બીજી બારી પાસે જઈ ઉભા અને થેડીવાર
ત્યાં ઉભા રહી સિગારેટ પીતો રહ્યો પછી
વર્તમાનપત્ર લઈ વચસા બેઠો.

એજ વખતે મને માનમ પડ્યું કે
કામમા હું એવો નથી મારી મધે બીજી
પણ એક પ્રાસતી છે આ વખતે મારી પાસે
આવશે અને નિસંકેપપણે મારા નમ્ર પર
બેસી ગયા આ તે ખૂબચસતાર જુદું નું
જેને હું બને તમે ધણુ કરીને મરજી
કહીએ છીએ મેં એ મહાશયને હથના દશા
તથી પોતાના નાક પરથી ઉડવા એમણે
આખા ડબ્બાનો પ્રાસ કયો બાજી બહાર
ચક્કર લગાવીને ત્યાંની સેર પણ કરી સેરખની
આમપાસ ચક્કરો લગાવ્યા પરતુ આ બધામા
રમ પડે તો ન હોય તેમ પાછા આવી મારી
મરદન પર મિરાજમાન થયા

મેં આ મહાશયને ફરી એકવાર ઉડાવ્યા
એઓથી ચદયા તો ગયા પણ રૂમની એકવર
પ્રદમિયા કરીને પણ પધાર્યા અને મારા

કામ હાથ પર પોતાની બેક લીધી હવે તો
હું ધણીજ ચીકચો મેં એમને સાફ સાફ
કહી દીધું

સાબળો મરજીમાન! તમને કદાચ એ
વાતો મમડાં દેવ કે તમે તે મરજીની
ઓનાદ છો જેણે નમરજના ભેળામા છરનેણ
કુમનો કર્યો હતો તો હું એવા માણસની
ઓવાદમાથી છું, જેના માટે નમરજની આજ
બગીચો બની ગઈ હતી સદનસમિતી પણ
દદ હોવી જેણેને કે હું તમને જે વાર
ચેતરણી આપી ચુક્યો છું, કે બદો તમારા
જેવા અમલવાઓની છેડછાડ સહન કરી શકતો
નથી હવે કાન બોલીને સામગી તો હું તમને
આ ડબ્બાના કાકેમ તરીકે જુલુની સમ્મ ફર
મનુ છું કારણ કે તમારા વિદ્વ મળ્યા
નહમતો છે

(૧) તમને ધર નથી-અદાતદો બદકવા
કેવો છે

() તમારી દિનચાનો મુનેદલ નિમા
ખેને પડે આડનારી છે

(-) તમે વિના ટિકિટ મુમાફરી કરી
છો છો

(૨) તમે માત પર-એટને કે આ ડબ્બાના
બદશાહ પર-છવનેણ તમના કર્યો છે

આખા આરાપો માટે તમે જુલુની
શિક્ષાને લામકે થઈ છો ચવાયાથી અપીન અને
રદમની કે અરનેને લે ચેને પોતાનીજ અતાથી
રદ મર છું

[૩]

આટલું બાણ કરીને મેં મારો જમણો
લાય 'તારક'ના અગાજ સાથે મારા કામ હાથ

પર માર્યો પરંતુ થીયુન 'મન્હર' પણ બચારની પુરતી તૈયારી સાથે જોડા હોય, એમ મારો દાથ ઉઠતાની સાથેજ ઉડી ગયા હતા. મારે તો જીવજી બળી ગયો હતો એ મહાશય મારા પ્રતિસ્પર્ધિ થવાની તૈયારી કરતા હોય, એમ હિંમતથી આગળ વધ્યા મારૂં સ્વમાન મને - સનાતુ લાગ્યું એટલે મેં પોતાના હરીફ પર હુમલાઓ ચાર કરી દીધા કદી હાથથી એ મહાશયને મારવાનો પ્રયત્ન કર્યો કદી છાપુ ઉઠાવીને માર્યું કદી કુંગોને બાકડા પર ચઢી ગયો, તો કદી લોમ્પની આસપાસ ફરીને એમને! પીછો કર્યો લડાઈમાં કપટ અને દુશ્મતાજી પણ ચાલાકીઓમાં મણાઇ જાય છે એટલે હું પણ ત્યાસ રોકાને યુગચાપ ઉભો રહ્યો મને ખાતરી હતી કે લોમ્પની આસપાસ ફરીને એ નીચે આવવાનો એ આવ્યો કે એવું હાથ ખામ

અને એ મહાશય જ્યારે નીચે આવ્યા, કે તરતજ મેં જીવથી ઉઠાવીને છાપુ માર્યું પરંતુ હરી પાછી એજ નિરાચા મારા દરેક હુમલા એઓથી ચાલાકીથી ચુકાની રવાા હતા સાથેજ એમનું 'ધુનન. ધુન.' વાણુ કણ્ઠપ્રિય સંગીત તો આનુજ હતુ, જાણે એમની ભાષામાં કદી રવાા ન હોય

'વાહ સાહેબ! તમે તો મન્હર કરતાય હિંદીશયાર તીકલ્યા ?

કાંક બાળક એકાદ પામવને હોડીને ખુલ્લુ થાય છે એમજ થીયુન મન્હર પણ મને હોડીને ખુસખુસાલ થઇ રહ્યા હતા, જ્યારે મને આ મન્હર મહાશયની તાકાતનો સારી ગીતે પરિચય થયો, ત્યારે મેં યુરોપિયનોની નીતિ પકડી પોતાના તાબા તબની કામને જાણ

યએવી નિહાળીને એ કામ સાથે હું પણ સારી રીતે વર્તવા લાગ્યો કેમ ન વર્તું ? મારો અનો એઓથીનો ફક્ત એક મુકાબલો થયો. તેમાં પણ મને ચોક્ખી હાથ પ્રાપ્ત થઇ એટલે મેં વિચાર્યું કે મોટું મન રાખવું જોઈએ મોટું મન રાખવું, એ તો મનુષ્યનો ખાસ ગુણ છે, એટલે હું જોતો

'હું મોતની શિકાનો હુકમ પાડો જેથી લઈ છું જો કે તમારા મૃત્યુ પર અધિકાર મેળવી શક્યો નથી, પણ તમને હોડી ચુકવાનો અધિકાર જન્મ મરણ છું જાન, આજથી તમે મને ત્યાં નિર્ભય બનાવે હરીફરી શકો છો

[૪]

હવે મેં એક સાહિત્યનું માનિક ઉવાચ્યુ અને વાચવા લાગ્યો પણ મન્હર સાહેબ આમ સહેલાઈથી પોતાના મિત્રને બૂને મેવા નહતા. સીવા આવીને એમણે તો માસિકના પૃષ્ઠ પર પોતાની જગ્યા લઇ પૃષ્ઠની મોઝમાં જુદી કરી હું મુરસામાં જોતો હોયો

'એરકુક! ચોક્કસ તમારે મૃત્યુજ તમને અહીં ઘસડી લાગ્યું છે જો હું આ માસિકને બંધ કરી દઉં તો તમને તડપનાની પણ નવરાસો મોપત ન થાય! અને આ જે પૃષ્ઠા પરમે તમે દબાઈ જાવ, જેમાના એકમા 'મન્હરની આતમકથા' અને બીજામાં મન્હરનો સદાસત્તા ઇતી તરી, ' એ નિખરો લખાવના છે પરંતુ એમ હું કરીશ નહિ તમને હોડી ચુકાને સામિત કરી દેશ કે જે પગોયાળા પ્રાણીઓ પોતાના વચનના કેટલા પાકડા હોય છે અને હવે હું તમને મારતાય નથી ચાહતો કેમકે તમને મારા મિત્રમાં અહીં ચુકા છે જો કે હું મારતા

ગાંધી નથી કે દરેક પ્રાણીને ભાષા મળે અને
તમને પણ 'ભાષા મંચર' કહી બોલાવે, પરંતુ
હું સમજું છું ત્યાં સુધી આપણા વચ્ચે એક
પ્રકારની સમાધિ જરૂર છે કિસ્મતે આપણા
બંનેને એક બીજા માટે આજની રાત સુસા
ફરીના સાથી બનાવ્યા છે પણ પુછો તો
આપણામાં સામ્ય પણ ધણું છે આપણે બંને
અધરી ગાંધીમાથી નીકળીને પ્રકાશિત આગ-
ડામાં આવી પહોંચ્યા છીએ થોડીનાર સુધી
વચ્ચની આસપાસ ફરીને પાછા એક અધારી
ગાંધીમાં વિલિન થઈ જાય કદાચ

લ તો ગરમ રક્ત ' વગેરે બિન-
પ્રકારના અવાજોએ મને ઓઢાવ્યો જેથી તો
મૃત આવી પહોંચ્યું હતું મેં કુલીના માથા
પર સામાન મુકાવ્યો આ રૂબામાંથી નીચે
ઉતરી પડ્યો

બાનહુ બધ કરતી વખતે જેથી તો મારા
મિત્ર ૮૨૫ થી બાસગસ ચક્રર લગાવી રહ્યો
તો

(સમાપ્ત)

આશા !

સહિતના ક્ષિતિજ પર તુ હો દ્રષ્ટિમાન આશા !
લાખો જનોની તુ હો મુક્તિ-નિદાન આશા !
ભટ્ટેલા જૂનેલા ને ચોકેલા જનોને તુ,
બેભાનને કરાવે એક તુજ બાન આશા !
મજિનના કૂચનું તુ બાધુ બને છે હઠમ
તુજ કિ સૂરીના છાંટ ગાએ છે ગાન આશા !
છત્રનના માર્ગ માટે બાજે દશ બની તું
લાખોને તુ અપાવે મમતા અમાન આશા !
મુર્દામાં પ્રાણનોએ સચાત તુથી ચાએ
ન્યાય સંકળને ફેરી છત્રનતુ દા ! આશા !
બીમારનું તુ ચેતન નિર્ધન જનોનું તુ ધન,
તારા મહા સમાધ સારી જવાન આશા !
દુનિયાના દોનો સહુ દારો મદાર તુજ પર
બેજાનમાં લારી દે પળમાં તુ જાન આશા !
છત્રનની અન ધરીએ દામન ! પૂટે ત્હારો,
દમ લઈ લઈને ધરતા તાર જવાન આશા !
દિન-રાત ગાય 'ઉન્નત' શ્રાવણ તમાન ત્હારા
દુનિયા મહીં તુ ની હો ચર્ચને મહાન આશા !
- 'ઉન્નત'

હાસ્યરસના જાણીતા લેખક

“મિકાર” કૃત પુસ્તક

- ૧ જુની આખે નવા તમાશા કી ડા ૧૫
૩ અક્કલના ઈબ્નરદાર નથી
૫ રમતા રામ કી ડા ૭
૭ અક્કલના આ કી ડા ૨૦

૮ બ જુદ

ધી રાદેર સ્ટોર્મ દાવર રોક, સૂરત

હારવા

આક્ષેપના અભિપ્રાયોમાંથી -
મુબબ્બ. (૨)

નીચામાં પોરત તા ૨૦-૬-૩૬
તમારો પત્ર અને પુસ્તક મળ્યા અત્યંત આગ્રહ વા ૫૨ ન Dervana Provaly with Pictures of Speech નામનું એક નાનું પુસ્તક લખેલું, એમ થાઈ હિંગ તમારે પુસ્તક લખાયા કે તે એટલું આ છે તમારે ગુજરાતીમાં કે એટલા ફર અને ગુજરાતીમાં આપે પૂરતી નીર્ણ માળી નર નતી ગુજરાતીમાં બે આશ્રય સામગ્રી ફરતી પોગી-શાન શિલ અને પહેલુ એમને રંગ ગુજરાતીમાં કમલગમના સંજ્ઞાશબ્દ તથા તારાન્દા તથા પુસ્તક સિવાય બીજા કંઈ બાકી મોકલ નહિ પ્રાપ્ત થયે ફરતી પોગીશાન મનુષ્ય જગતવાની ગુજરાતીમાં ઉત્કલ છે, પણ તે પરી પાના માટે વધક પુરાકા હરું, તે બેટ તમામ પુસ્તક પરી પરી છે તે પૂરતમાં ગુજરાતી પોગીશાન હોય મળાપણ કે તમામ પત્ર પાકી ફર જર ન હતી તમ કા ઉતરીએ અને બાકી પાગીશાન પત્ર-૫૨ ફર પ્રાપ્ત થયે છે અને ફર કયા તેમ ક પોગીશાન અને ગાળી રીત મળી આપી તમામ પ્રાપ્ત થી પ્રાપ્ત ને ઉપરોક્તમાં મોકલી છે આપણે તમામ ગુજરાતી અર્થિયમાં તો તમારે પ્રાપ્ત થયે છે ઉત્તમ છે એવી દલીલ નીલ પુસ્તક માળી મળ્યા નથી

દી. બ.) હમુવાલ મોહનલાલ ઝરેરી (નિમ્ન ના લેખ લેખ બી)

કેવિએને શાહર
અને

શાહરને કવિ બનાવનાર
ફેલ્ડ આનર એક્ટર પુસ્તક છે
અરબી પિગળ સરળ ગુજરાતીમાં
“ આર, ” સંદેરી ફેલ્ડ
(‘શાહરી’ ભા ૨-૨
ભાગ પહેલામાં -અરબી પિગળ, ૭૬ પ્રાગ ૭૬૫
સ મ સમ્બલ્ડ, અરબી-સરેન
પિગળ મિસન, કાલ પરીયાની
રીય, હરબી
ભાગ બીજામાં -પ્રાસ (કાંપલ) નકાન (સીક) ૫૫
મકાર, કલ્લીન મુબ્બ અને સમ્બલ્ડની
કીમત ૬ અબા, પરીલ એક નીર્ણ,
(ચેન ખર્ચ સંદન)
પ્રાપ્ત થયેલું -વધુની મહિલ કાર્યાલય, મુસ્ત.
એમ. ટે -
ધી સંદેર સ્ટોર્મ ટાવર રોડ, મુસ્ત
અમદાવાદ તા ૨૦-૬-૩૬
તમે મોકલેલા કાર્યાલય બે પુસ્તકનું બુક રીસર
ચેકમ્બુ છે તે મળ્યું કે
ગુજરાતીમાં ઉત્કલ આ તમામ પ્રાપ્ત કે તે સ્ત્ર
પોગીશાન કોષ, નમાન એ પ્રાપ્તને સ ભ
સંદેશના કલ્કુ ફર
દી. બ.) દેશનવાલ હરેશવ મુન
(બી એ)

સાક્ષરોના અભિપ્રાયોમાંથી -
આ ચોપડી થાળી આવકારવાનું કે અરબી
પરિપત ૭૬ રચનાના ગુજરાતીમાં ઉલ્લાસ
અને રી બે મુજબાન કવેરીના પુસ્તકો દુબા-
પ છે, અને રજુકોમાં પુસ્તકો શિયાડિ
માટે સરળ પછી અરબી પરિપત ૭૬
રચનાની ભાષા અરબી પુસ્તક એ વિષયની
ઉત્તમ પ્રવેશિકા કે ગુજરાતી પરિપત વાજી,
આપણે ૭૬ મધ્યે સરખામણી કરી થાદ ગણે
તેવા નમુના આપી એમને રિપતને સરળ બના-
વ્યો છે અરબી પરિપત ૫૫ નમાન સગી થી
કરવાક બેટા ખ્યાસી પ્રાપ્ત છે તે આ પુસ્ત-
કથી ૬૨ થયે એવી આગા રહે છે
વિષુગ્રાહ ૨, ત્રિવેદી.
N A
૪ ૧૦-૩૬
સ્ટેન, મુસ્ત Professor of English
હિ ગુજરાતી
M I B College, Surat
નમક પુસ્તક ૬ ઉત્કલ વાની નથી
અરબી અને ગુજરાતી પિગળની સમર
તમ બેઠ અગત્યની આપી છે પુસ્તક પધર-
ચનાના અભ્યાસને થા ૭૫ થી થા ૫૩
તેકે તમામ છે પાનું એ પુસ્તકમાં સીધા ઉપ
બોગી ભાગ બીજે “આમ”ને સંગો છે આન
મધી રોલ ગુજરાતી પુસ્તકમાં મક મા પ્રાસ-
નમાનને લગતી આપી રિસાતી સગી સમ-
લ્ય આરેન મે વાની નથી એ માટે ફે
તમને મુબ્બમાં આપી છે, અને હમુકુ છુ કે
તમને આ તમામ પ્રાપ્તમાં સગી ફેલ્ડ મળે
મકમ,
૧૬-૧૦-૩૬ (કવિ મી) અમરેશ્વર દેશનવાલ
અમરેશ્વરના મુલ દારિય

જવાબ!!!

‘શાકિ’ ઉનીયા બી એ (આન)

જીવનની છેલ્લી બાજુ એ દારી થયો, જીવનનીમા અનેક દાવો ખેનનાર એ પાનરધો ખેનાડી હવે દારવા લાગ્યો દરેક જીવનાર ખેલાડી હરહ મેશ દારની ફિલ્સરી સમજાવ્યા કરે છે તેમ એ પણ દારની ફિલ્સરી ઠીક ઠીક સમજાવ્યા કરતો પણ જીવનમા એક ઠોકર અથવા એકાદ દાર એને એ બધી ફિલ્સરી ખૂનાવી દે છે એક વખતનો આ શીન્સુક આજે તો જીવોનું દવાણુ કાઢી બેઠો હતો એ હસીએ નાતો શકતો અને રડી પણ તોતો શકતો એ હમાયાએ નહિ શકતો અને દારી પણ તો તો નકતો !

જીવનમા દરેકને એકાદ ઠોકર જરૂર વાગે છે, જીવનમા અનેકવાર આપણને દાર મળે છે પણ એ ઠોકર અથવા દાર ધણીવાર આપણને જાગૃત કર્યા વિનાજ ચલી જાય ન અને ધણીને તો જીવનમા દાર જેવું કશું લાગતુ જ નથી મધુસુદનની આ છેલ્લી દાર પછેલીજ તો'તી જીવનમા-જીવનનીમા-અનેક બાજુઓ એ દારી થયો હતો, અનેક ઠોકરો એને વાગી હશે પણ જગન અને જીવનનીમા નરો એને એ બધું ખૂનાવી દેતા હશે, એની શક્તિઓ આગળ નજીવી ઠોકરો કયા દિસાજમા નહિ હશે પણ માનવીની શક્તિઓ કેટલી જ જગત અને જીવનનીમા પ્રપચો આગળ મરીન થિએરા માનવીના આ કાર ? માનવીની કમ-

જારી એની બધી શક્તિઓ ઉપર કાણ ધરાવે છે બીજાનમા બીજાન માણસમા પણ એક એવી કમજોરી હશે જેની આગળ એ નિરાશ નેવો લાગ્યા કરે છે મધુસુદનમા પણ માનવીની કમજોરી હતી એ પણ એ કમજોરી આગળ પાતાની શક્તિઓ દારી થયો જગતમા દરેક માનવી, પાતાની બધું શક્તિઓ દેશ સાથે, એકાદ કમજોરીથીજ દાર ખાય છે એમ કહેનામા એ વાધો નથી

જેમ જીવન જ પ કયાથી શરૂ થય છે અને કયા જીવને અનોખ થઈ જાય છે એ કહેતુ મુશ્કેલ છે તેમ માનવીનો એક એક વિચાર કયાથી આવે છે આ કયા જાય છે તે કહેતુ પણ સહેલુ નથી માનવીની અજ્ઞાનતા વિચારની એક જાળ પથરાઈ ગયેલી રીપ છે એ વિચારજાળ એનું જીવન ઘટે છે એના જીવનમા જે વસતો અને પાનખર જીવતો આવે છે તે એજ વિચારજાળનું પરિણામ લાવે છે માનવી એટલે વિચારજાળ-માનવી એને વિચારનું ગૃહ, અને માનવતા એટલે, એ વિચારનું કળ મધુસુદનની આજ્ઞામાજી સુદતા અને પવિત્રતાના વિચારનું વાતાવરણ પથર એકુ દ્રવ્ય એકો અનેકવાર પાતાની આજ્ઞામાજી પવિત્રતા અને સુદતા ઉભી કરી દીધી હતી આવા સુદર વાતાવરણમા એણે જીવનની પચ્ચીસ વસતો ઉજવી હતી

" જ્યારે મધુસુદન હબીસમા વર્ષા પ્રવેશ્યો ત્યારે એને લાગ્યું કે જગત હવે બદલાય ગયું છે, જીવન ઝરણુ બધેજ સુકાય ગયું છે એને લાગ્યું કે આજના જગતમા સુદરતા અને પવિત્રતા એટલે અશકિત-જ્યા સુદરતા વધુ પ્રમાણમા જોવામા આવે ત્યા સમગ્ર લેવું કે પ્રજા પોતાની બધી શકિતઓ ગુમાવી ખેડી છે અને જ્યા પવિત્રતાના બહુ ડોળ દેખાય ત્યા પણ પ્રજા નમાવી યદ્ય ગઈ છે એમ માનવામા કોઈ વાંધો નથી એણે પોતાની પ્રિયાને એકનાર આ કિંમ્મતી સમજાવવા પ્રયત્ન કર્યો, એની પ્રિયા તરત સમગ્ર ગઈ કે મધુસુદન જગત સાથે બદલાય રહ્યો છે, એનામા જગતના બદલાતા રગની આછી રેખાઓ દેખાવા લાગી છે-મધુસુદન હવે સુદર નદિ રહે-મધુસુદન હવે પવિત્ર નદિ રહે-મધુસુદન હવે એના કાથમા નદિ રહે એણે મધુસુદનને અમજાવવા પ્રયત્ન કર્યો અને "જોવી મધુસુદન, તમે બહુ મોટી જૂત કરી રહ્યા છો સુદરતા અને પવિત્રતા સિવાય પ્રજા પાસે બીજી શકિત-ઓ હોય એ મહારા માનવામા આવતું નથી જ્યા સુદરતા નથી ત્યા શકિત નથી, જ્યા પવિત્રતા નથી ત્યા બળ નથી " "ના, ના, અરજુ આજે તે જગત અને તે સમાજ રૂંધી રહ્યા જ્યા બળ હોય, જ્યા પવિત્રતા હોય, જ્યા સુદરતા હોય જોને, તું મને સુદર દેખાય છે એટલા માટે કે તું અશક્ત છે હું તને સુદર દેખાઉ છું એટલા માટે કે હું અશક્ત છું તો સમાજના બધેના પવિત્ર એટલા જણાય છે કે તું અશક્ત છે હું એ માઝ શીર એ બધેના બાગળ એટલા માટે નમાવી દઉં છું કે મહાનમા બળ નથી-એટલા માટે

નદિ કે મહારામા પવિત્રતા છે સરજુ, મહારી બધા કિંમ્મતી ઉપર તું વિચાર કર-ખૂન વિચાર કર-અને પછી જો કે એમા સ્વયંતા છે કે નહિ " મધુસુદન ખોલી ગયો સરજુ સમગ્ર ગઈ કે મધુ હવે વિચાર વટાળે ઉડી રહ્યો છે એનું જીવન નાવકુ હવે ક્યા જઈને અથડારો-ક્યા જઈને કિનારે લાગશે એ કાંઈ કહી શકતું નહિ

સરજુ અત્યાર સુધી માનતી હતી કે મધુ-સુદન પવિત્રતા અને સુદરતાની મૂર્તિ છે એણે સરજુના જીવન ઘડતરમા બહુજ મોટા પ્રાણો આપ્યા હતા અને કદાચ મધુસુદન વિનાનું જીવન સરજુને માટે ઘણું જ ભય કર નિન્દ્યુ હોત આવે એક અતિ ઉપયોગી જીવન સાથી-જીવન સહયોગ સરજુ ખોલા લાગી-ખોઈ ખેડી બંનેના જીવન જીવી જીવી દિશાએ જ્યા લાગ્યા સરજુ માનતી કે પવિત્રતા એટલે શક્તિ, મધુ માનતો કે એ એક અશક્તિ છે આમ બંનેના જીવનમા ભય કરતા છાંછ ગઈ મધુ અને સરજુ હવે જીવન શરીર દેખાવા લાગ્યા-એ જીવન જગતની રચના ઘડી રહી હોય એમ સૌને લાગતું

પવિત્રતા અને સુદરતા બંને ભય કર વસ્તુઓ છે, પહેલી પાપી માટે અને બીજી અશક્તો માટે જગતમા દેખાના પવિત્રતાના અખાડાઓએ મધુને પાપી બનાવ્યો, જગતમા રખડતી સુદરતાએ સરજુને અશક્ત બનાવી મધુએ સરજુ માગી, સરજુએ મધુ પાસે પવિત્રતાની વાચના કરી મધુ એ આપી શકે એમ નોતા અને સરજુ સુદરતા લાગી શકિતમાન યદ્ય શક્તી નોતી મધુ સરજુ ખોઈ ખેડો, સરજુ મધુને ગુમાવી ખેડી-પવિત્રતા સુદરતાને પોતાના ખોળામા ખસાડી શકી નહિ

મધુ સરયુને જૂનનાના બધાજ શક્ય પ્રયત્નો કરવા લાગ્યા. જ્યારે જ્યારે મિત્ર-મિત્રા સાથે સુદગતા અને જીવનની કુખાલ ઉપર પાછા પાછી ત્યારે મધુ અજાણ્ય જતો-એ ગઈ હતો-અને જાણે પોતે કાંઈ જુનેની વસ્તુ યાદ કરતો હોય એમ દેખાતો આમ થયો સમય વિતી ગયા એની સરયુની મુલાખાતો કદી કદી થયા કરતી, પણ એવી રીતે કે જાણે કાંઈ અજાણ્ય માનવી એક બીજાને મળે અને બનને, જાણે થયોજ વર્ષો પછેનાની મુલાકાત હોય અને એક બીજાને જુથી ગયા હોય એમ

સરયુમાં હવે સુદગતા ઉપરાંત પવિત્રતા પણ ખૂબ ખૂબ જાણીતી એવી પવિત્રતાએજ એની સુદગતાને જાણીતી ગણી હતી. મધુની પવિત્રતા અને એની પોતાની સુદગતા એક થઈ ગયા સરયુ હવે મધુ વગર જીવી શકવાને શક્તિમાન થઈ ગઈ એક દિનસ મધુ એને મળ્યો અને 'સરયુ' તુ હજી જેનીને તેનીજ હ જગત આધુ જાણાય રહ્યું છે, જાણે એનીજ કેમ?' સરયુ બોલી 'સુદર જગત પવિત્રતા બોલે છે મધુ એટલી જાણીતી ગણી છે તે એ મહાગી મારજ જાણાય વગર જેવું તેવું જ રહ્યું હોત તમ પણ એટલા માટે જાણાય ગયા હો કે તમે હવે પવિત્ર નથી રહ્યા તમને પવિત્રતામાં રહેલ શક્તિ ઉપર નિશ્વાસ નથી રહ્યો' મધુએ મધુ 'સરયુ મહાર અપવિત્ર જગત હારા જગત કરતા થયોજ સુદર છે, એમ તને નથી લાગતું? સરયુએ નકારમાં જાણ વાળ્યો અને ચાલી ગઈ

મધુએ હવે નક્કર કરી લીધું કે સરયુને

તેણે કદી પણ મળતું નહિ. પાંચવાર એવો સંજોગ આવી જતો તો પણ મધુ એને ટાળી દેતો મધુ અને મધુ આમ એક બીજાથી છુટા પડી ગયા

બનનેના જીવન પૂરો જીવી જીવી રીતે લખાયા લખ્યા-એ જીવન કિતાવમાં જીવી જીવી કવિતા લખાયા લખ્યા-એ જીવન સીતાર જીવ જીવ સર કાંદા લાગી

એક વહેલી સરયુ મધુ કરવા નીકળી નહીના સાત પાણી અને પક્ષીઓના મધુના ગાન સાંભળતી એ જઈ રહી હતી એમએક કોલે એક મીસ સાંભળી એ ગાળાઈ ગઈ એવાર પણ પછી એને મધુએ શીખવેલ સ્વત્ત્વ યાદ આવ્યું કે સુદગતા એટલે કમજોરી 'પણ બીજી પણ એને પોતે તારવેલ જીવન ફિલ્મથી યાદ આવી કે 'પવિત્રતા એ એક શક્તિ છે-એક અત્યંત મળ છે' એનો ગળગાદ દૂર થયો, એ હી મનથી આગમ રહી એણે કમજોરી આવી તપ એણે એક દ્રવ્ય જેણે એક જીવન પણ અતિ સુદર જો તો જાણે વળી ગઈ રતી એક સરીક કંકે પડી મધુ હજી પણ એના અંશ ઉપર એક અણુ સિગત જાણ મધુ હજી સરયુ વિચારમાં પડી ગઈ થઈ કરતું તેની એને સમજ પડી નહિ થયું વર પછી એ બોલી 'પાપા! નિર્દય! નિર્દુર! અશક્ત! અને પોતાને રસ્તે ચાલતી ધઈ

એના મયા પડી મધુ ત્યાં આ ચો કોલે પણ આ દ્રવ્ય જેણે એ અહીં ઉડ્યો 'સુદગતા! પવિત્રતા! અશક્ત! અને હસ્તો હસનો અર્થથી ચ થો ગમે

નહીના પછી મોજ રંગા ક તા પહી રંગા હયા પક્ષીઓ પોતાના કામમાં મરગૂન હતા કુદગત જીવ સાંભળીને હસી રહી હતી

જાન્યુઆરી
૧૯૨૨

ઝાર પીલ્સ-આ ગોળીઓ ઘણા લાખા અનુભવ પછી નહેરમા મુખ છે કોઈ પણ કારણે

શુભવેલી શરીરિષ્, માનસિક દરેક શક્તિઓને પાંચી મેળવવામા તેમા ખાસ કરી મરદાસ માટે છેવટનો ઉપાય કરીએ તો લગભર અતિ રક્ષામિતિ નથી અતિ સ્ત્રી સહામમ, ક્રોધ, કે મને એ કાલે શુભવેલું પુરુષ (મદદ) પાછું મેળવવામા અમારા લાખા અનુભવમા આજ સુધી એનાથી હમ્મીર ઉપાય એકે આવ્યો નથી એજ દિવસમા ગિર્વાન, પાચનશક્તિ રંગાટમા પણ પોતાનો શુભ વાતાવલો રાફ કરે છે અને શરીરમાયો સુન્ની લીનાપણ, કમર, માથા, સાંધા અને રંગોના

દુ ખાવાઓને દૂર કરે છે એમા કસ્ટુની અખર અને સોનાની ભસ્મ જેવી કીમતી વસ્તુઓ હોવા છતાં માત્ર પચિસના વાલાઈ જે રોગીઓની કીમત રૂ ૧-૦-૦ પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

ઝાર તિલા-આ તિલામા સર્વથી વધુ ખૂબી તો એ છે કે એના ઉપયોગથી કોઈપણ રોગની જગત કે ફીફોઓ થતી થયો તેમ એને લગાડી

પાન કે પાટો બાધવાનીયે અગત્ય નથી મસજીતજ ગામડીમા કુરસી જત છે રોગીની નબળાઈને દૂર કરવામા આ નિયો ખરેખર સમકારી છે હનરો રૂપીઆ ખર્ચ જે તાજ ન મળે તે લાલ માત્ર અડી કપીઆમા મેળવી લાંબ છે કીમત રૂ-૮-૦ (અડી પોસ્ટ ખર્ચ જુદો)

આનંદ રસ-આ વિચિત્ર નિયો મદદ અને ઝસાક (વીઈ સ્તન) માટે ખસ છે મરીઓને ખસ લક્ષમા રાખીને આ રૂપીરો નિયો

નહેરમા મુકશે છે એના ઉપયોગથી ખાસ જગ્યામા સખતી અને ઇસાકમા ધિવડો રધારો થાય છે કીમત રૂબીરો રૂ ૧) પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

સુકન્વી વ સુમ્સિક-કસ્ટુની અખર, સોનાની ભસ્મ જેવી કીમતી વસ્તુઓ વડે તૈયાર કરવામા આવેલી આ વા

ઇસાક અને મદદ માટે અજોડ છે ગિર્વાન (ધાતુલાન) દહતિનામ (સ્પીનદો) તેમજ રીપ્ વિકારની દરેક રૂપીઆ આ દવા માત્ર એજ વિષમા દૂર કરે છે ગોખીનો માટે આ દવા ખાસ છે એક તોનો દવા બાર દિવસ ચાને છે કીમત તેલા એકનો રૂપીઆ એક, પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

દવાએ સુઝાક-આ પીનાની દવા છે મને એના નવા કે જૂના પરમિયાને મટાડે છે હનરો માલુસો સરા થયા પછી આ દવા

પબ્લીક સનમુખ ધરો છે એક શીશી સાત દિવસ ચાને છે સાધારણ બીમાર માત્ર એકજ શીશીમા સારો થઇ શકે છે મને એના જીન પરમિયાને માત્ર બે મીલી કોશી છે હનજકશે વડે પોતાનું ભરિષ્ય પાચમાલ ન જતા એક વાર આ દવા લેતા અમારી લનામલ છે કીમત રીશીનો રૂપીઆ દોઢ પોસ્ટ ખર્ચ જુદો (કપરમા પરમિયાનો રાનીલા ઇનાજ મરીશુ)

ડિન્ડ બન રસી મ ગાવનારાઓએ સીનીસ પોસ્ટન ઓર્ડર Manager, The Rander

Unani Pharmacy ના નામે મોકલવો કામગીરીમા મળતી દરેક દવાઓનું સુચિપત સુરત મોકલવામા આરો

લખો અથવા મળો

મનેજર ધી રાંદેર યુનાની કાર્મસી

રાંદેર, Rander, Dist Surat

આરીકાના એન્ટ Union Printing Works 91 Victoria Street Durban (Natal)

Printed by Maganlal Mangaldas Patel, at The Gangotri Printing Press
Karpith Khanda Barar Surat

Published by Azum Ahmed Lomad Vahshi for Vahshi Sahitya Karyalaya
at Road

સરકાર શું કરે ?

[૩૩૧]

મનને લઈને કાઈ અધિકાર શું કરે ?
 દિમ્મત ન હો તો એકલા હમિયા શું કરે ?
 ઘરમા કશું અને નહિ તે બહાર શું કરે ?
 મોટો ન હોય એમમા તે ખ્યાર શું કરે ?
 રિક્ષાની હો જરૂર તહો 'કાર' શું કરે ?
 'રેલ્વે' હું કામ આપતી તથ્યાર શું કરે ?
 એકાદથી મળ્યો છતાં એકર 'હું' રહ્યો,
 બીમારની દવા કોઈ બીમાર શું કરે ?
 નગર લગારી, રૂપિયા લઈ, ચાલતા ચલા,
 એથી વધીને આપણો કનાર શું કરે ?
 ચોથાઈ જોમએ 'મને' હપ્તન કરોડની,
 રૂ, દોસત તારા પાચ, છ હજાર શું કરે ?
 નીતિ ને ધર્મ કાજ લડે છે, જહાનમા,
 એથી વધુ તો આપણી સજાર શું કરે ?
 બીબી ૥ કર્યી રે' છે દમાઈને 'શોખ',
 એ ચાપ ને ચાપને જમાદાર શું કરે ?

—શોખચંદી

પારવા

ભાગ્યશાસ્ત્રી-
-ફેલુશાસ્ત્રી-
૧૯૪૩

તત્ત્વી
"વહશી" સંસ્કૃતી.

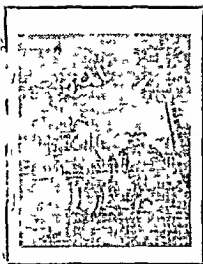
અનુક્રમણિકા.

વિષય સૂચિ.	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ.
નિવેદન	તત્ત્વી	૨૨૫
ધરનામી ચિહ્ન (કુઆન)	મીંઠ અ રહીમ	૨૨૬
" " (કદીસ)	" " " "	૨૨૭
પાઠ	સ વધુતરે	૨૨૮
આનાજી કુનિયા	"જોકાર"	૨૩૦
દીધરે રચન (સલન)	"રિકાઈ-સામિરી"	૨૩૩
પડખાયા	"મુનવર"	૨૩૫
અરહાણન શીન	"સાલેદ ખાલી"	૨૪૧
કાળ	"શાકિર"	૨૪૭
મેહમાન કે મુસીન	"સાલ"	૨૫૧
સિદ્ધિના સંભાગ	"ગદિલ"	૫૬
દિહુરતાની પરદો	એક મુદમરી	૨૬૩
મેહમિય	સ પાઠક	૨૭૦
રતા પા	મીંઠ અ અચરક	૨૭૩
નવા કપડા	"રજા" કાઝી	૨૮૩
આગા પા	"સાચિમ"	૨૮૫
જાકકક કલ	(એમ એમ પી)	૨૮૭
જાકકક કલ	(એમ એમ પી બાદ એ)	૨૮૮
નરેર મુરિ જમ સાદી-જાનમ-મરજી	"	૨૮૯
દિહરી ૧૦૬૨-૫૬૩૧ ૧૯૪૩નું કેનેડર	"	૪૬

વાર્ષિક લાજમ-રહી-અને સીતીન રા ૪, બર્મા રા ૫, પરદો રા ૮

જુદક નકલ પાથ આના (આ કમ્પ્યુટરની કીમત દરે આના)
"કાદના" દરે અ રહી મહીનાની પરદો તારીએ પ્રગટ થઈને તેમ જીનસે પોરક
કરસાગા આદિ છે રેપર ઉપરનો આદક નવર નોધી નામે પત્રવ્યવહાર
વેળા તે જરૂર લખશે દિલ્લા પ્રાદેશીએ આક નહો મગાડી જિવાદ
તેજ આસની ના રજા સુધીમાં કરવી પત્રવ્યવહાર રહેરના સરનામું નહો
કરના સુરત કરવો મનીઓફરની નીચેની કુપન ઉપર આકસના પ્રાદક
નવર, નામ સરનામું લખના અરુ નહો મનીઓફર કે પોરક આદક ઉપર
પિચે મુજબ નામ બાવુ.

VAHSHI SAHITYA KARYALAYA

પુસ્તક ચોથું + અ ક પ-૬૬૧

નિવેદન

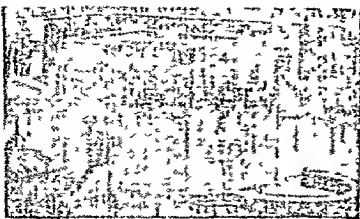
‘કારવા’ની વચમાં આ પહેલો-૪ પ્રમથ છે કે એ એક સાથે નીકળે છે અને તેનું કારણ કાગળોની મહોકાણું છે કાગળોના બાવો ૧૨ થી ૧૫ ગણા વધી ગયા છે અને સાથે સાથે છાપકામની બીજી વસ્તુઓના બાવ પણ પનન વેગે વધી ગયા છે ભાર વધવા કરતાય માનની અછત વમગી યથા પડી છે અને તો ગયા અકમાય એ બાબતનો હંશારો કરી ગયા હતા, પણ કેટલાક આદક બંધુઓએ અપિરાધથી પત્રો પત્રો લખવા માડ્યા કે “હજી એક કેમ મળતો નથી ?” ‘કાન્વા’ પ્રત્યેની તેમની આહતુ પણ આ એક કારણ ખરું પણ અમારી લાચારીય નજી હો ? કાગળ નિ’કુલ નગરેય પડતા ન હોવાથી અમે હાથ કાગળો બનાવવાનું સાદમ કર્યું શરૂઆતની નિષ્ફળતાઓએ ધણે સમય લીધો છતાં હવે કદાચ કાગળો બનાવનારા સફળ થવાના ચિન્હો જણાય છે પહેલા જેના અપ-૬૬-૬૬ કાગળોને જલને આપા દેલી કાગળો આખ મામે આપતા વાચકોને ખુશી પૂણ શુ કરીએ ? “ન મામા કરના કાગળો મામે નુ ખોટા છે ?”

આ તો થઇ કાગળની વાત પણ કીમત જાણો છો ? એવો આખને ન મળતો કાગળ પણ એક આનાની કીમતે એક પડે છે એટલે પાચ આનાની કીમતમાં એનામાં એના પાચ કાગળ આપીએ તોય દાદિય અને આખા એકની છપાઈ તો માયેજ પડે ! એટલે જે અમની કીમત તમને પાચ આના જાણેલી દેખાય છે તે એનામાં એના આડ આને તો અમારા ધરમાં પડે છે અનુભવીઓનેજ આ વાત મગજમે ? તો પડી તમને મનમાં મનમાં થમે કે આપા માટના ગોપીયદ શા માટે ? કદાચ તેમની ખનર નમારી જવા લીએ વહેપારી દુષ્ટિથી નહિ, પણ સાહિત્યની દુષ્ટિથી એ ખોટ ખચી નહા લીએ. ખુન સાગ મજ્જોમાં એનો બદલે આપને એ આસામે અને આનું ક્રતાય ‘કાન્વા’ની કીમત નિધારવાનું આદમ અમે કરના નથી, કાગળ આ એક માનિ છે અને તે પણ સુન્દરીની મુમનાનેનું માલિમ છે એ અમાગ ધ્યાન બદલ નથી ! દુઆ કરો કે ખુદા ‘કારવા’ને આપ કમમાં સત્તોમાં પણ ટકી એવાની દિ મન અમે ! આપીન

- માન મિત્ર આજાદ ‘અમી’ની એમ પદિન અરે ટાપની કીમત થઇ પડને કે

“હવુ હું” એવુ જીવન એવો હાલ રાખુ છું,
તમારો મારીને મુજ ગાલ લાલ રાખુ છું”

—તની

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અન્નાહ તઆનાતુ ફરમાન (કુર્આન)
મોહાના અબદુર્રહીમ સાલુખ સાદિ

(૨૨૬) નેકી તથા યુરાઈ સરખી નથી (માટે યુનાઈના) જવાબમા એવી વાત કહે કે જે તેનાથી બેહતર હોય ફરી એમ લે કે જે માણસની અને તારી પાસે ફરમની હતી તે જાણે પાકો દોષન છે પણ આ વાત તેમનેજ મળે છે જે સહનશીળતા રાખે છે, અને તેમનેજ મળે છે જે મ્હોટા ભાગ્ય-શાળી છે (કુર્આન)

(૨૨૭) હિ નખી ! તને તથા તારાથી આનહાઓ (નખીઓ)ને હુકમ થઈ ચૂક્યો છે કે જો તુ શિક્ કરશે તો તારી કરણી અકારત જશે અને તું ટોટામા પડનાર થશે (માટે શિક્ કરીશ નહિ) (કુર્આન)

(૨૨૮) યુદાપાકની વાતોમા તે લોકોજ (નાહક) ઝગડો કરે છે જેઓ કાફિર છે તો શહેરામા તેમનું હરણુ ફરણુ તને ઘોઠામા નાખે નહિ (કુર્આન)

(૨૨૯) જે લોકો મૂતિ પૂજથી દૂર રહ્યા અને યુદાના તરફ રણુ થયા તેમને માટે બશારત છે, તો મારા એવા બદાઓને તુ યુરખખર આપ જેઓ (હીનની) વાતને સામજે છે અને સદી વાત પ્રમાણે ચાલે છે, જેજ તે લોકો છે જેમને યુદાપાકે હિદાયત આપી અને એ લોકોજ અક્લ-વાળા છે (કુર્આન)

(૨૩૦) અને તમારા પરચરદિગારે કહ્યું છે કે તમો મને પોકારો હું તમાની હરખાસ્ત કબૂલ કરીશ, ખરેખર જે લોકો મ્હારી બદગીથી અશિમાન ફરે છે તે હવે ફરવા થઈને દોઝખમા દાખલ થશે. (કુર્આન)

ઈસ્લામી શિક્ષણ

મુનુ તાલ સનવુ ફરમાન (હીમ)
મોલાના અબ્દુલ્લીમ માલુખ સાદિક

(૨૨૬) મુલુલ્લાહ સલગ્ગે ફરમાવ્યુ કે જ્યારે બદો બીમાર થાય છે અથવા સફર કરે છે તો તદ્દત્તની અને ઘટે બેસવાની હાલતમાં જે (બહુ) કામ કરે તો તેજ મવાબ તેને મારે લખવામાં આવે છે (બુખારી)

* * * *

(૨૩૦) મુલુલ્લાહ સલગ્ગે ફરમાવ્યુ કે જ્યારે કોઈ પોતાના મુમલમાન બાઈને કદ્દન આપે તો તેને ભેઈએ કે સાફ (પવિત્ર અને સફેદ) કદ્દન આપે (મુસ્લિમ)

* * * *

(૨૩૧) મુલુલ્લાહ સલગ્ગે ફરમાવ્યુ કે માલુખ પોતાના કલેમાની આગળી સમુદ્રમાં નાખે પછી (કાદી) ભુજે કે તે કેટલુ પાણી લગાડી લાવી છે એજ પ્રમાણે દુન્યા આજેગતના મુકાબલામાં છે (મુસ્લિમ)

* * * *

(૨૩૨) મુલુલ્લાહ સલગ્ગે ફરમાવ્યુ કે જે કોઈ પોતાના સાથા દિલ્લી ગાફી આપશે કે અલ્લાહ મિવાય કોઈ પૂજ્ય નથી અને હજરત મુહમ્મદ તેના બદા તથા રસૂલ છે તો તેના પર અલ્લાહ દોઝખ હરામ કરશે (સદીહન)

* * * *

(૨૩૩) મુલુલ્લાહ સલગ્ગે ફરમાવ્યુ કે સૂયોદય થાય છે તો તેના બન્ને કિનારા સાથે બે ફરિસ્તા અવસ્થા હોય છે. તેઓ કહે છે કે ઓ અલ્લાહ ! ખત્ત હુનાર સખીને તેને બદલો જલદી આપ અને રાહી રાખતાર (બખીલ)ને મુકતાની જલદી આપ (મુસ્લિમ)

રસ્તાના ઉભેનો વિશુક ત્યાંથી પસાર થતા દરેક માણસની આંખે કાચ લગાવે તેમ હિંદી ને કોઈ હિંદીની મુલાકાતે આવે, તેની સામે કાચ લગાવના માણસો છે. જાણે કે આનંદ મહાશયના ઉકેલ કરી આઝાદીનું દાન કરાવી દેશે! અમેરિકાથી કમ્વેલન્ટ એવર્ડી મી. ફિનિસ હિંદીમાં આવ્યા છે, ત્યારથી એનાજ ટાલ વામવા માંડ્યા છે કે જાણે મહાશયના ઉકેલ માટેજ એ આવ્યા ન હોય? જ્ઞે કે આનંદને તો એ બાબતનો ખ્યાલ પણ નહિ હોય. આથી હું એમ કરેલા નથી માનતો કે 'હિંદી શોધે જઈ આવ્યો, ને શોના સાંઠ કરી લાવ્યો' જેવું કરી! ફિનિસ આદિ થી જશે! ત્યારે મી. ફિનિસ શા માટે આવ્યા છે? એ પ્રશ્ન પાછો ઉભો રહે છે મુસ્લિમોના ચેટ કોઈ પણ વાનથી આફરી જતાં નથી ચેટ છુટી વાન કરે તે મુસ્લિમો ન ગણાય! અને કોઈ પણ સનાનના સરો કે તીન પાઉ જેવા જવાન આપરા એ તો મુસ્લિમોના જ કામ! બાકી અમેરિકાની હિંદ પ્રત્યે પુરેપુરી સ્પાન્ટ જુનિ છે એ તો જાણે સોજેશન આના સાચી વાત છે પણ તે દાન દે અને આપણુ મુઠ્ઠા છુટે એ આપણા આશાવાદ છે.

વળી હાલમાંજ આવેલા તુર્ક પત્રકારો પાસેથી પણ આશાવાદીઓ કંઈ કંઈ લખી આશા રાખી રહ્યા છે! એ તો પરેણું છે હિંદ જેના અવ્યા છે, અને ને પણ હિંદી સરકારના આગ્રહથી ૧૪ જેવના સળીયા પાછળ પુરાએલા નેતાઓના આમણથી

નહિજ! તો પછી પત્રકારો કા આડા અવ સવાનો પ્રજી પ્રજીને એમની મીઠાવાની મજાને ફિક્કી કરી રહ્યા હશે? જાણનારી જ્ઞે ન હોય તો સુચાણી શું કરે? માટે કા તો પ્રાર્થના કરીને યેસી રહેવામાંજ માન્ય છે પ્રથમે જમ્મે તે સુધે શો સહેલું, સદા રાજ રાજ, હજેમા રહેલું!"

બાકી બાકી પુછાવે તો મૂર્ખ અકમલ કમન પ્રમાણે —
'કામ ઈસ સુકકમે હે સેલ્ક ગવરમેનસ કયા સેલ્કો કોઈ કરે હુત્રમ પીપરમેન્ટમે કયા? જેવી વાત છે "જેટલા યો! એમલી વાતે અને જેટલા પગો એટલી લાતો" હોય ન જીજી કહેતાનું પણ શું હોય?'

આપણા દિ હુસ્તાનના ને દિવસે ઉતરાણ ના કનકવાની પેચ લડના હતા, બરાબર તેજ દિવસે એટને જાન્યુઆરીની ૧૪ મી તારીખે કાસાબલાકામાં રજવેલ્ટ-ચચીલનું મિલન થયું અને તે દસ દિવસ ચાલ્યું ઉતરાણના વિસ્તરે એ મિલન એમ સુચવે છે કે હીજલરના કન કવાને કેમ કાપવો અને ચુરોપમા પચ કેર લગાવવો તેની વેતરણ કરવા આ એ મહારથી ઓનું મિલન થયું હવે દોરીને માન્યે ચળ વળા માટે સ્ટેનવીન-ચાગની રાહ જોવાતી હતી પણ તે તો ચોતપોતના છાપરા પર પેચ લગાવવા ચ પા હોઇ છાપરા પરથી ઉઠીને શી રીતે આરી શકે? બાકી જરાકે તો હીટલરને એવેજ પણ આપી દીધી છે કે, 'એક દિન તેજ પત્રકારો હુટ નયેની જોર જોર!'

ફેલાવો ધરાવનાર સામયિકોનો મુદ્દલ ઉલ્લેખ કર્યો નથી આમ સારી થયું હશે, તે તો કેમ કહેવાય પરંતુ જો જાણી જોઈને આમ કરવામાં આવ્યું હોય તો તેમણે અન્યાય કરેલો છે માત્ર મુસ્લિમ હોવાના કારણે તેમને ખાકાત રાખ્યા હોય તો તેઓ બિચારા 'ગુજરાતી' મુસ્લિમ હતા શું મુસ્લિમ ગુજરાતી સાહિત્યને અપશીલાઈ ગુજરાતી સાહિત્યમાં ગણવા નથી ચાહતા અપશીલાઈ અર્થે મને માન છે તેઓ આ સબધમાં કંઈ ખુલાસો કરે એવું હું ઇચ્છું છું સાથે સાથે હું જૂનતો ન હોઉં તો તેમણે સાહિત્ય આંદોલનની ગુજરાતી સાહિત્યની પણ મોઘ વીધી નથી, શું અનુદાનની ચેમી મરહુર પકિત મુજબ સા આંદોલનને પણ તેઓએ ગુજરાતમાં જ ગણી લીધું છે ?

મહારા એક મિત્રે "વતન"માં લેખ મોકલ્યો, તે લેખ છપાયો પરંતુ અંક ન દારદ અંક ન મોકલવાનું મોવચારીનું જઠાનું લેખક મિત્રાગ માટે તત્રીઓ તૈયાર રાખે છે એ હું જાણું છું પરંતુ 'વતન'ના તત્રીઓ માત્ર અંક નથી મોકલ્યો એટલું જ નહિ તે લેખ લખનારનું નામ સુધ્ધા પ્રગટ કર્યું નથી "લેખકને આટલી જાણી પોતાના નામની ખુશલી છે" એમ જવાબ વાળનારાઓને મહારે એટલું જ કહેવાનું તે બીજાની મહેનતનો જશ તત્રીઓ આટલો એ પણ ક્યાનો ન્યાય છે ?

"જો દિલકે લગનેશી દબ જનને દય
વોદ તરશીબ વગડીબ સબ જનને દય"

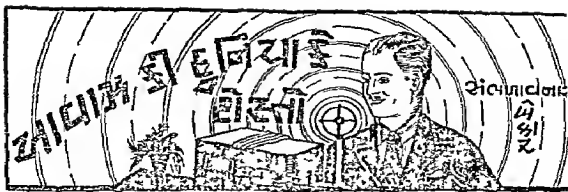
ગઝનકાઠ મિત્રો પાસે પણ મહારી એટલી જ વાચના છે કે તેઓ "દુખ" જાણી લે દબ જાણ્યા સિવાય ગમે તેમનું "એકાંતે જાનેર"

લખી તેઓ ગઝનને નીચું ન જોવાયે. કશાએ વિચાર, કદપના કે બળ વિનાની નબળા રહ્યું આતોથી રહ્યું થતી કેટલીક ગઝનો જોઈને એમ લાગે છે કે નવરા લોકોનો ખાસ ધણ થઈ પડ્યો છે કે "ગઝલ્યુ જોડ્યે જાણી"

"સારદા" મામલે તત્રી અંક કાઢ્યો છે એમાં લખનારા તત્રીઓમાં એક તત્રી તો હસ્તાક્ષિત પત્રના છે, સારદા કાઢ કાઢ મહંમ પત્રોના તત્રી પણ છે આટલા બધા તત્રીઓ ગુજરાતમાં હોવા છતાં શું તત્રી અંકના તત્રીને લેખક તત્રી નથી મળતા આ પછી તત્રીઓ પણ વાગમાનાજ ખરે છે

મહંમ કુમારશી મોતીસિદ્ધ મહીજ બદ્દ મચ્છર સાહિત્યગાર ન હતા છતાં તેમનો સમારક ગ્રંથ લખાયો છે ખેર સમારક ગ્રંથ સાથે આપણે વધુ નિરખત નથી પરંતુ એમના પાછળ જે કાન સાહિત્ય માટે દેવાયું છે, તે મુસ્લિમ માતદારો માટે જરૂર હમત યોગ્ય છે, ગુજરાતમાં મુસ્લિમ રાજનીતી અને દરખારો માટે પણ, ગુજરાત કાઠીઆવાડમાં નવાઓ અને દગારો અને દગારોની સખ્યા ઓછી નથી પરંતુ હું નથી ધારતો કે કોઈ મુસ્લિમ ગુજરાતી પત્રને એમની સખાવતોને ફેર પડ્યોયો હોય. અને બીજી મુસ્લિમ માતદારોની સખાવતોમાં તો 'સાહિત્ય' શું બધા છે તે વિચારવા કોણ બેસે ? જ્યાં મદદની નહિ પણ નગી "સવાબ"ની જાવાનાથીજ દાન અપાતા હોય ત્યાં સહિત્ય મદદરો ન અને પરંતુ ખાનકારો અને કબરતાનાના વરગળ અને અશ્વદ સર્વને નેક તરીકે આપે

રસના ઉભેના ઊંચુક ત્યાંથી પસાર થના દરેક માણસની સામે દા.સ લખાવે તેમ દિવેષ જે કોઈ હિંદની મુલાકાતે આવે, તેની સામે હાથ લખાવના માડયો છે જાણે કે આનંદ મહાગાદના ઉકેલ કરી આઝાદીનું દાન કરાવી દેશે! અમેરિકાથી રજવેદના એલચી મીં ફિલિપ્સ હિંદમાં આવ્યા છે, ત્યારથી એનાજ દોલ વાગવા માડયા છે કે જાણે મહાગદના ઉકેલ માટેજ એ આવ્યા ન હોય? જો કે આનંદને તો એ બાબતેના ખ્યાલ પશુ નહિ હોય આથી હું એમ કહેવા નથી માંગતા કે 'હીરો વેલે જન્મ આવ્યો, ને સાના સાર કરી લાવ્યો.' જેવું કરી ફિલિપ્સ અદિથી જરૂર! ત્યારે મી ફિલિપ્સ શા માટે આવ્યા છે? એ પ્રશ્ન પાછો ઉભો રહે છે મુલકદીઓના પેટ કોઈ પણ વાતથી આફરી જતાં નથી પેટ છુટી વાન કરે તે મુલકદી ન ગણાય! અને કોઈ પણ સરાવના સસે કે તીન પાઉ જેવા જવાબ આપવા એ તો મુલકદીઓનું જ કામ! બાકી અમેરિકાની હિંદ પ્રત્યે પુરેપુરી સ્વદાનુભૂતિ છે એ તો જાણે સોજેસોજ આના સચી વાત છે પણ તે દાન દે અને આપણુ ગૃહણુ છુટે એ આપણે આશાવાદ છે

વળી હાલમાંજ આવેલા ત્રે પત્રકારો પાસેથી પણ આશાવાદીઓ કંઈ કંઈ લખી આશા તાખી રહ્યા છે! એ તો પરાયણ છે કિંદ જોના અવ્યા છે, અને તે પણ હિંદી સરકારના આગત્રનુધી, કંઈ જેવના સમીયા પાછળ પુરાએલા નેતાઓના આમ ત્રણથી

નદિન! તો પછી પત્રકારો કા આડ અવળ સસારો પૂછી પૂછીને એમની મીઠાબાનીત મજાને ટિપ્પી કરી રહ્યા હશે? જણનારીજ જો ન હોય તો સુષણી શું કરે? માટે હાથ તો પ્રાર્થના કરીને બેસી ગુલુવામાજ માલ છે કે 'પ્રભુને શમે તે સમે શો સહેલુ, સહા શાજી રાજી હરેમા રહેલુ'

બકી ખડ પુલે તો મહામ અકારના કથન પ્રમાણે —
'કામ ઈસ સુકમે હે સેકુ ગવરમે મેસે કયા! સેહરકો કોઈ કરે હઝમ પીપરમેન્ટમે કયા?'
જેની વાત છે 'જેટલા મો! એમણી વાતો અને જેટલા પૂજો એટલી લાતો' હોય ત્યા ખીજી કહેવાતુ પણ શું હોય?

આપણા દિ દુરતાનમાં જો દિવસે ઉત્તરાણુ ના કેનકવાની પેચ લડતા હતા, બરાબર તેજ દિવસે એટલે જનનુઆરીની ૧૪ મી તારીખે કાસાખ્તાકામાં રજવેદ અચી નડુ મિનન થયું અને તે દસ દિવસ આદ્ય ઉત્તરાણુના વિસ્તુ એ મિલન એમ સમયે છે કે હીજરના કન દવાને કેમ કાપવો, અને પુરોપમા પેચ કેમ લગવવો તેની વેતરણુ કવવા આ એ મહારથી બોનુ મિનન થયુ હવે સોગને માને મહા-વવા માટે રેતનવીન-આગની રાહ નેવાની હતી, પણ તે તો પેતરોનાના હાપસ પર પેચ લાગીવા જ્યા હે હાપસ પરથી ઉગીને શી રીતે આરી શહે? બાકી દરોડે તો હીટનરને ચીરેજ પણ આપી દીધી છે કે,
"એક દિન તેજ પત્ર અકેલા હટ નયેચી દોર દોર!"

હીટલરનો એ પછીનો દંદેરો અને ગોરી-ગોમેસના ભાષણોમાંથી પણ એ સર નીકળે છે કે ભારિ પેચથી જર્મની મુકાયા છે નાક પર માખી બેસે તો નાક કાપી નાખે એવી તખીયતનો હીટલર પોતાની રશિયામાં યએલી બન કહ્યું કરે છે હીટલર વાણીયા મૂછ નીચી કરી ભાગ્ય વિધાતાનો વાક કહે છે ને યુરોપનો ભાગ્ય વિધાતા તો ધ્રુવધ્રાકારથી ભડકાનો નાસી ગયો લાગે છે ! “કોને ખબર ને કોને કે કે !” “કોને માફ અને કોને દાદુ !” એવી વાતો હવે હીટલરના હોદ્દામાંથી નીકળતી નથી ઉડા હવે તો ચર્ચીલ બીમની ગદા જેવા ભારે સખ્દો ઉચ્ચારી રહ્યા છે ન્હાંએ છે હવે કંઈ રસ્તે જામે છે ? ફોરી લૂટવા વાસ પર આખરે આધીને કોણ ઉભા રહે છે !

ફ્રેન્ચ-ચર્ચીલના મિત્રાની સાથે સથે જરાય વેગવેનું ચિલન પણ થયું હતું, છતાં જાપાવાળા તો કહે છે કે, ‘આખરે આખ મિલ્કી દિવસે તખીયત ન મિલતી’ જેવો ધાટ થયો હોય એ નેનુ ધ્યેય એક હોવા છતાં ‘તુમ જાપના મુઠ ઉધર કરહો, મે અપના મુઠ ઈધર કરહુ !’

દિમાયજ જેવી અડગ તટસ્થતા વડે ટકીનું માન વધ્યું છે ખુદ ઈંગ્લેન્ડના વડા પ્રધાન જેની વ્યક્તિને ટકાને આગળે જવું પડ્યું છે ટકાએ તટસ્થતાનો જાઓ પછેરીને પોતાની જાતને લાભજ કર્યો છે. “જરૂર તડમે લડું ઉરફે તડમે દમ !” ની નીનિ અખતાર કમી હોત તો ગોદડા ભારે ચર્ચીલત ! અતે ટકાના પ્રમુખના સાલનના છાં બહેત મળ્યાતા કોનોએ રગ રાખ્યો છે ચર્ચીલની ચર્ચાથી ટકાના દાટીયામાં જોર આગ્યું છે ને ઈટાલીના પોલીયા ભાર ઝીનતા નથી ! ટકાને વધુ સાધન મામત્રીનું વચન આપી ચર્ચીલે

જુમખના કોઠને વધુ સગીન બનાવ્યો છે ચર્ચીલના ધુમાડાથી ભમખનું વાનાવરણ ઘેર થયું છે, અને એવું ઘેર થયું છે કે ધરી નિમાનોને એ ધૂત્ર વાદળોમાંથી રસ્તો કરતો મહાલ પડે ! પછી તો બા કોણ જાણે ? કારણ કે અભાર સુધી ફ્રેન્ચ અને ચર્ચીલ ગાળ્યા છે ધણ, પણ પણ વરસ્યો છે રડેનધીન, અને તે પણ એવો જોરશીરથી વરસ્યો છે કે હીટલરની તો છત્રી પણ તૂટી ગઈ છે ! હીટલરની કીર્તિની કનગી રશિયાના જરફમા રોળાઈ રહી છે ! રાખન રી છતાં કારમા પત્ત આગળ કાન સુવી અજેય મતાતા જર્મનીના દાટીયાજ ટકતા નથી કહેનાય છે કે અમેરિકન આટો ખાદને રશિયા આટલું જોર પર આગ્યું છે, તો પછી પોતાનોજ આટો ખાદને અમેરિકનો દ્યુનીસમા લડે તો કેમ ? બાકી બાહુતી દટું જેના જરાય ને ડોને કઈ પોતપોતી દગ-ઓફ વોરમા દ્યુનીસના મોરચાને દાટો ન પાડી દે ! રોમેનની સત્તાકદીની રમત હજી પુરી થઈ લાગતી નથી, અને આઠમી સેનાનો વિજય-રથ હજી ચલ્યો નથી ત્યાં દ્યુનીસનો સેલરો મ-દગોમરીના મસ્તકે બધાય તો નવાય નહિ

કહેનાય છે કે આફ્રિકાનું રોમન સામ્રાજ્ય પરવારી ગયા પછી અને પોતાના સીઝર બનવાના સ્વપ્ના સરી ગયા પછી મુસા કાકા ઈટાલીમા ખૂબ ધમપછાડ કરવા લાગી ગયા છે પોતાના કાઉ દશ્યાણો જેવા શાણા વિદેશ મંત્રીને એકદમ બટાકો હોલતો કરી દીધો છે, ને રહીસહી બધી સત્તા પોતાના હાથમા લઈ લીધી છે બટાકા બાફવાના બધા બખરચી ખાનાને દડગોળો બનાવવાના કારખાનાના રૂપમા ફેરવી નાખનાનો છે તૈયા બધા કડછીયાજો ને અસ્ત-રાખાજો તો ઠીક પણ બેરાઓનેય લડાઈના મેદાનમા ઉભા કરી દેનાનો છે “જાપાની સાથે દુકે જાય તે મરે નહિ તો માદો યાય !”

એવી હાલત હીટલરની કાઠે બધામા પછી મુસા કાકાની યથા પડી છે એમના પેલા હવામા મુકેકા ઉગામી, જડયા ફારી નય એટલુ મોટુ પહોણુ કરી લાવણુ કરતા હતા તે વખતના પાત્ર છાપારી જુની કાષ્ટરોમા જ્યા પછી વિચાર થાય છે કે શુ આ તેજ મુસા કાકા છે કે બીજા કાઈ તેમનો પડણો ?

“ લાઈઓ જિલ્ડા આઠા પાત્ર આને સેર હે, ફિર અબી કયા થયને આદમ જિન્નીસે સેર હે ? ”

જગતના સૌ મોરચા કરતા આપણે ધરમતુ જુખનો મોરચો વધુ ધીખતો થયો છે કુળદુષ્પ ગણતા દિદનો જુખડીનારસ આત્મા જુખના જનાળાખીથી ખગલણી ઉઠ્યો છે તે મહિના તો ઉઠ્યા પછુ દર્શન થતા નથી । પેટનો ખાડો પુરના માટે સરકારી દુકાને જે લાખી ને લાખી ચુકત દ્રેનો જેવી અતત લાખી લાખીને પડે છે તેનો અતજ આવતો નથી આખનો ખાડો પુરાય છે પછુ પેટનો ખાડો પુગતો નથી । અસાર સુધી હજમીયાતની દવા માટે યોક્ષા દવાખાનામા જતા હતા પછુ હવે જુખ કેમ ન લાગે જુખ કેવી ગીને ઝોછી લાગે અથના જુખ બિલકુલ લાગેજ નહિ એવી દવાની યોક્ષા માગણી કરે તો નવાપ નહિ મેદમાનો નેપ કદાચ પોતાને ઘેરથી રોટલા બાકીને પધારવાનો રિવેક કોઈ વાપરે તો નવાપ નહિ । દરિયામા દુબકી મારીને સાચા મેલી કાદવા કરતા છતા પૈસે અનાજ મેગવણુ મુરકેન બન્યુ છે । કીબલીની હીરાની ખાણો કરતા કષ્ટી વની દુકાનેનુ મહત્વ ત્રધી ગયુ છે । હવે આટલાં ઉદાપોદ થયા પછી અનાજ દરકને કેમ મળે ? તેની શોજનાઓ વિચારાઈ રહી છે હિદમા અનાજના જર્યા કરના એ શોજનાઓનો જર્યા વધી ર્યો છે । તિન્નેરીમા રૂપિયાનો દગનો કરવાના શાખીન રોડીયાઓ હવે અનાજના દગના સંઘર્ષ ઝંદા છે અને તેની તેમને નસીદન પછુ મગના લાગી છે અનાજ

લેતા જતા કચરાઈને મરી જવાના બતાવ બન્યા છે । તે કયાક અનાજ માગતા ગોળાઓ મળી છે । પહેલા તપ કરવાથી ઉંદ રાખનુ ઇલાસ મળતું હતુ, હવે આખો દિવસ તપ કરો તોપ પચ ગૈર અનાજ મળતુ નથી જુખની ‘શમા’ પર બળી મરવા હવે તો ખોરાકના પછુ ‘પરવાના’ નીકળવાના છે । આમ અદસ્ય થતી લમા-પરવાનાની શાએરી ધર ધરમા બ્યાપિ જવાની છે વાયક તને મહૂમ અકબરના જગડ ફેરાગ કરેલા ઉપરોક્ત શોજરનો લાવાઈ હવે સમજાયો ? પેટ આગળ સધણુ છેક છે ? કાને બને અક્કલ મહાન વસ્તુ ગણાતી હતી આજે તો બેસ અકકલ કરતા મહાન ગણાય છે । કાને મગજની કોમત હતી આજે પેટની કોમત છે ।

ખીડીનાજી અને ચનમખાજી, દુકાનાજી ને તપખીનાજી હવે તમાર આવી બન્યુ છે દિદના સરકાણુનો ખર્ચ ૧ અબજ રૂપિયા વધી જનાયો હવે બજેટ વધી જવાનુ છે માને ચનજીનો પુગાવો થઈ, નોરોના બકરો છપાઈ છપાઈને જેમ રૂપિયાને સોજા ચડયા છે, તેમ હવે બજેટને પછુ સોજા ચવાના છે અને તની દરા તરિકે તજાકુ પર કંકડીને કુ રાખવાની વાતે થઈ હી છે । સમજ્યા ? આગમીની નૂર, ને દપાનના નૂર વધવાનો સલાવ છે અને આ વાચી માણુસોના ચેદનાનુ નૂર ઉતરી જવાનો સલાવ છે । એક અમજના પધારના ખર્ચને પડોચી વગવા જેટલી આપણી શક્તિ તે નથી પછુ અધામિયાને દુઆ કરો કે તે દિ મત આપે અને ખેતીને કળદુષ કરે ખાજા વાત તો એવી છે કે, “ કરડી કયા સકતાયા બદા ખાસ યેને કે સિરા ? ” ડોસીને તમે ઊટ છે એટલે ડોસી જ્યા રોજે તજાજ ઊટો જવાનુ રહ્યું ને । આપણે તો આખો બધ કરીને ગાવાનુંજ રહ્યુ કે,

‘ નાજને કિધર આજ મોરી નાન ચયોરે ! ’

દીદોરે રસૂલ (સન૦) *

સ પા દ ક

[સર્વ દક સપાદકને સ્વાધીન છે]

વિદ્યાર્થ-સામેરી

હદીસ (૪૨)-દુર્ફ મન્સૂરના કર્તા ફરમાને છે કે હુઝૂરે અકરમે (સન૦) એક દિનસ પ્રગાળ્યુ કે -એક આપનારે મારી પાસે આપીને કહ્યું કે -એ માણસ આપ (સન૦) ઠી ઉપર એક વાર દરદ મોકલે છે તો અલ્લાહ તઆલા તેની ઉપર પોતાની રહમતનો વરસાદ દશ વાર વરસાવે છે આ માલુમી આ હાજર ગહેલાગો-માથી એક માણસે કહ્યું -મા રસૂલિવાલ, અગર આપ (સન૦) હુકમ કરે તો હુ મારા વઝી-હાનો અઘી વખત દરદ શરીફ પઢતા માટે નક્કી કરી લઉં આપે (સન૦) જનાબ દીધો - 'તમેને અખતાર છે' તે માણસે તેજ વખત અરજ કરી કે - હુઝૂર (સન૦) મે અધી વખત દરદ શરીફ માટે નક્કી કરી લાવો છે આપે (સન૦) જનાબ દીધો કે -તમારી બધી દીની તેમજ દુન્યા દાજતેને પૂર્ણ કરવાની જિઅમદારી ખુદાપાક પોતાને માથે લીધી છે

હદીસ (૪૩)-એક ખુદાપાક ફરિસ્તાની એક જમાઅત પેદા કરી ગાત્ર એજ કામ માટે મુકરર કીધ છે કે તેઓ મારીગ-ઉમ્નતના સનામ મને પહેં આપા કરે

હદીસ (૪૪) દુર્ફ મન્સૂરના કર્તા હજરત હામમ હમન (રદી૦)થી તકવ કરે છે કે -એક દિનસે અમેએ 'ઇન્નાહ વ મવાએકત હુ'ની આપત માપત અર્પ (સન૦)ને પૂછ્યુ આપે (સન૦) એ આર્યની તફસીર બયન કરવી શક કી અને ફરમાણ્યુ -યોકા! તમેએ મને પૂછ્યુ છે તો એક પાસ બાપત તમેને

હુ જતાલુ હુ, રખુજ આલમીને મારે માટે એ ફરિતા મુકરર કર્યા છે, જ્યારે કાષ બદો માફ નામ સાલળી મારી ઉપર દરદ મોકલે છે, ત્યારે એ ફરિતા તેની મફદરત માટે દુઆ કરે છે, અને ખુદાપાક તેમજ બધા ફરિતા આ બે ફરિતાની દુઆમા "આમીન" કહે છે, એવીજ રીતે જ્યારે કાષ માણસ માફ નામ સાલળી મારી ઉપર દરદ મોકલે નથી ત્યારે એ ફરિતા કહે છે "ખુદાપાક તને બખાશતની મદદ મે ગમે" ત્યારે ખુદાપાક અને બધા ફરિ-રાત "આમીન" કહે છે

હદીસ (૪૫)-હજરત અનસ (રદી૦)થી રિવાય છે કે -જનાબ રસૂલિવાલે (સન૦) ફરમાણ્યુ છે કે -અ મેકા! કસરતથી દરદ પદ્ધતુ એજ કયામતના દોનનાક દેખાવો અને તેના અદેશબર્યા રનાઓથી છુટકારો મેળવવાનો સગવડ થશે (એટલે કસગતથી દરદ શરીફ પઢવાથીજ એનાથી છુટકારો મેળવી શકો) અને મારે માટે તો ખુદ પાક અને તેના ફરિ-રાઓનુજ દરદ બસ છે પણ મુસનમાને ખુદાપાકનો તમે ઉતર મેટો ઉપકાર છે કે તેણે તમેને સવામ મેળવના (આપના) પોતાની સચે રહમા શાનિલ કર્યા છે

હદીસ (૪૬)-હુઝૂરે (સન૦) ફરમાણ્યુ છે કે -'સદ્દુ અલ્લથ્થા, સદ્દિલ્લાહુ અલ-યકુમ' તમે મારી ઉપર દરદ મોકલો, ખુદા પાક તમારી ઉપર ગદમત નાઝિન કરશે

હદીસ (૪૭)-દુર્ફ મન્સૂરના કર્તા એદલકી.

કાળે અસાધિતે અને ધાને મુનિજર (વિહો)ના દનાલાથી હજરત અનસ (હી)થી વિવાહત કરે છે કે - જનાબ રસુલિ સા (સન) કરમાબુ છે કે "ધુન્ના અકરમકુમ (અન્ની) યોમલ કેયામાહુ " કયામતને દહાડે તે માણસ કે જે કુન્યામા મારી ઉપર કસરતથી દહ મો - લતો હશે તેજ માણસ બધાએ કરતા મારી છેક નજદીકમા તેમજ દરેક જગ્યાએ મારી સાથે રહેશે જે માણસ બુન્આને દહાડે અને રાત્રે મારી ઉપર એકસો વાર દહ મોકને છે તો ખુલપાક તેની એકસો હાજતો ત્રીસ કુન્યવી અને સીતોર આખેરતની પૂરી કરે છે, અને પછી એક ફરિતો નહો કરે છે જે મલકુર દહ શરીફ મારી કબ્રમા દહિયા તરીકે વળી કરે છે, અને તે માણસ અને તેની દુન ચેલીના નામ દરમો નસબ વજેર એક કુદે દફતરમા કે લખી લઈ કુરે

હલીમ (૪૮) કુરે મન્સુરના કર્તા બરુખા, ધાને અસાધિત અને ખતીન (રહ) થી નહ કરે છે કે - કુરે (સન) કરમાબુ છે કે - જે બહે મારી કબ પાસે દહ પડે છે તે કુ સબુ હુ અને જે માગી કબ સુધી ન અવી શક તેને નજદમે કે ચોવાની જગ્યાએ થીજ દહ પડે જેથી તેની બધી હન્તો પૂર્ણ કરવામા આવે અને વધુમા કયામતને દહાડે હુ તેની ચલાલી આપીરા, તેમજ તેની સાક્ષ્યાન પશુ કરીશ

હલીમ (૪૯) મસાબીદના કર્તા હજલત અબ્દુ નાદ મિન ઉમર (હી)થી વિવાહત કરે છે કે - જે માણસ કુરે (સન) ઉપર એક રખા દહ મોકને છે, તો ખુલપાક અને તેના રિસ્તા તેની ઉપર સીતોર વખત દહ મોકને છે

હલીમ (૫૦) કુરે (સન) કરમાબુ છે - જે માણસ બુન્આની રાત્રે અગર બુન્આને દાડે મારી ઉપર એકસો વખત દહ મોકને

છે તે ખુલાક તેના એવી વસના થુન્ના માફ કરે છે

હલીમ (૫૧) જનાબ રસુલે ખુદા (સન) એ પ્રમાણ છે કે - દરે જ એકસો વખત દહ શરીફ પડવુ, આખો દહાડો અને તન કયામત ક્યો ખરોબ છે

મલકુર હલીમની એ મતન છે કે જેટલો સવાન આખો દહાડો અને રાત્રે ધનાહત કર વાથી મગ છે તેટલેજ સવાન એકસો વખત દહ શરીફ પડાવી મળે છે

હલીમ (૫૨) કુરે (સન) કરમાબુ છે કે - દર પદનારને ખુલપાક તરફથી એટના સવાન માપનામા આવે છે કે જેટલો સવાન રન વખત જોલાદ ફરવથી મળે છે

હલીમ (૫૩) કુરે (સન) કરમાબુ છે કે - કસરતથી હમેશા દહ પદનારને કમાન અને દિલાવનની દોનત ખુલપાક અવા કરે છે અને જે ઉપાત તેજ દિસ ઝિદા કરી દેનામા આવે છે અને તેને દરે જુમરાલીથી બમાવી લેનામા આવે છે (અપૂર્ણ)

‘કારવા’ એજન્ટસ:-

- (૧) મેમર્ન શિખાકા એન્ડ કું
ચા ગોશ ઉડડ, લોહાનસખજા
- (૨) મેમર્સ તના ન્યુસપેપર એજન્ટી
નાનકવાડા, કરાચી
- (૩) એ
ન્યુસ છુ ઉરમાન ધબરાહીમ
ચપર એજન્ટસ, રાણાવાવ
- (૪) મેગ
કેમલાની મીડ એટ, રસકસની હુકાને,
ભુજ-કરછ
- (૫) અ સત્તા-
ધબરાહીમ
પી ચેરા, વેગવળ

ખુરે

૫૦૬૦ છાંયા

લેખક 'મુનવ્વર' [ભાવનગર]

‘કોઈ ન રહ્યા આદ્ય સિવાએ દસગત,
કુચ્છ કલ નેહ જએ મુર્ચાએ હજે’

“દાશિમ”

કાલ લય કર રાત્રિની મૂક જાતિને ચોક્કસ
વત્તા એના કદનના કારમાં રંગે સભળાતા
ત્યારે અર્ધ જન્યતાવસ્થામાં પડેલા લેહિના
હૃદયમાં પથ્થુ એને માટે કરુણાની લાગણી
જન્યતા વગર રહેતી નહિ તો પથ્થુ દુનિયા તો
એને પાગલજ કહેતી, કિરોગે “ગાડો ગાડો”
કહી એની પાછળ ચતા, ને મેનાલેલા ફાટવ
તૂટેન વજ્રોમાંથી ડેકિયા કરતા એના રત્ન મુખ
માસલ અવયવો, પથ્થુ મૂડેલ પથ્થુ ઓળેન
માથાના શુભેદાર વાળ, લાખા લાખા દાદી
મૂછના બાલ, અને વિકરાળ મુખમુદ્રા જોઈ
નના નાના બાંગો “બાવો બાવો” કરી
ઝોનાથી દૂર નાસના

એ લાગતો પથ્થુ હીનાના જેવોજ

ન હતું એને કોઈ ઘર કે ન હતું કોઈ
નિવાસન, ન હતી એને ખાવાની પરવાલ કે
ન હતી કમાવાની તમા જોવી સારાથી તે
મોડી ગત મુખી તે સારાએ શહેરમાં ધૂમતો,
ઘડી આ શેરીમાં તો ઘડી પેલી, કદી આ રસ્તે
તો કદી પોયે રસ્તે એ રખડતો, રસ્તે જતા
પ્રત્યેક યુવાનના મુખ તરફ એ જોતો—નીરખી
નીરખીને જોતો, ને જાલે કંઈક ન જોવાનું
જોયું હોય એમ એનાથી દૂર ને દૂર નાસી જતો

એ કદી કોઈની પાસે હાથ લખાવતો નહિ,
તેમ ખતા લેકો તરફ દૃષ્ટિપાત પથ્થુ કરતો
નહિ, તો એ લોકો કોઈ અજાન રીતે એને
ખાનાનું દેસ તરફ પેગના એ ખૂંચ ખૂંચો
હોય તોજ એનો નિવાર કરતો ને જરૂરાંજ

શમાવા મુગ્ધ જ ખાધ ખાઈતું લાને ત્યાજ મૂકી
કોઈને પથ્થુ કલ્યા વગર ત્યાથી ચાલી નીકળતો

મોડી રાતે એ શહેરમાંથી પાછો ફરતો
કચ્છતાનમાં જઈ એક તાજા જેવી જણાતી
કચ્છ પર જળસિંચન કરતો, અહીંતહીથી કુવો
ચૂટી તે પર વેરતો, એક ફાનેલા પડતો ને
સિંચતો જેસી પોતાના નયનનીરથી કચ્છને ભીજ
વતો, એમને એમ એ ક્યાએ સુધી જોમી રહેતો
કદી નિદ્રા આવે તે એ ધાણીના પત્થર પરજ
માથું ટેકવી ધડીક સૂઈ લેતો કદીક એનું દિલ
વધાર ભરાઈ આવી તૂડ તૂડ થઈ રહેતું અને
અતે કારમાં ફરતો પારિજાત ત્યારે માળા
માહે સુતેલા પશિઓ પથ્થુ રડી ઉઠતા અને દૂર દૂર
કોઈ ઘુવડ ધુવડાટ કરી “ત્રિની લય કરતામાં
વધારો કરી મુકતું

નગરને પેરેપાર દમણજ બધ એને
‘મનસર હોસ્પીટલ’ તરફ એ લાગ્યો જતો,
જતો તો દરથીજ એ એને નીરખતો—કોઈ
અનેગ લારથી નીરખતો કેમ જાલે કે એ
એના જીવન ઇતિહાસની કોઈ કિનાર હોય
એ ક્યાએ સુધી એ હોસ્પીટલના અવાચક
પત્થર પાછળ રચાયેલ પોતાના જીવન ઇતિ
હાસને ઉકેલ્યા કરતો, ત્યાં એના મનમાં ન
નાણે કેટકેટલી લાગણીઓ થઈ આવતી ધડી
આનદ ધડી રોક, વડી દુખ તો ધડી જ્વાની
એમ અનેક વિષ લાવે એના મન પર ફરી
વળતા ને એ સપળા લાલોની છપ એના મુખ
પર સાફ સાફ તરી આવતી શુ હજો એ
હોસ્પીટલ પાછળનો બેઠ ? શુ હજો એ પાગનનો
જીવન ઇતિહાસ ?

“એ નહિ બને”

“પણ કહત આજે દિવસની રત્ન અને પચાસ રૂપીઆ અગ ઉધાર મારે જોઈએ એથી વિશેષ કશું પણ નથી જોઈતું”

“તમને રત્ન પચ્ચ નહિ મળે અને રૂપીઆ પણ નહિ મળી શકે”

“પણ શેર વિચાર તો કરો હું મારી યુવાનીથી તે આજ બૃષ્વણસથા સુધી આપણે નોકરી કરતો આવ્યો છું ને આપને સદા વક્ષદાર રહી આપના વેપાર શુભિ તરફ પ્રવૃત્ત લક્ષ આપતો રહ્યો છું તેના બદલામાં આપ મને ખરે વખતેજ દેશો દેશો ?”

“તેમા તમે તમારી ફરજ કરના કંઈજ વધારે નથી કહ્યું ?”

“પણ શેઠ અત્યારે એની છાદગી જોખ મમા છે ત્યારેજ તો આપને કહું છું”

“એક વખત તમને કહી દીધું કે કંઈજ નહિ મળે પછી વધુ બકાસ શું કામનો ?”

“મારા ઉપકારો ન ગણો વા કંઈ નહિ પણ એક જીવના નોકર તરીકે પણ મારી મદદ નહિ કરો ?”

“બડબડ નહિ કરો !”

“પણ પછી”

“અગ્રીજ ! જાન તમારું કામ કરો”

તે એનો જવાબ અગ્રીજની આખોએ આપ્યો અગ્રીજ બગન હાથે ઉલસાયે તે લાથી નીકળી પોતાના કામે લાગ્યો

શ્રીમત અને શ્રમજીવી વચ્ચેના બેદરબાજ કાંઈ દીર્ઘકાળથી ચાલ્યા આવે છે તેમાજે આજ યત્રવાદના ઝમાનામાં કે જ્યારે અરણી સૂરી લોકોનું યજ્ઞની જેમ નેનોર્ષ એવાઈને અધુક ચોક્કસ વ્યક્તિઓ પાસે ધસડાવા માડી છે, ને ખેતારીનો વિનાશક પળે દુનિયાના માનવીઓને ચોળી-મસળી નાખવા સગરણી રહ્યો છે ત્યારે તો એ બે વધી વધીને શાળા અને શાપિનની હાથે પંચાયત આવ્યા છે

મૂડીમદાધ બનેલ મૂડીદારોના અતરમા એવી માન્યતા ધર કરી ગઈ છે કે શ્રમજીવીઓને સુખનહારે પોતાના સુખસરસ મારેજ સુખ્યા છે. એમણે પોતાને સુખ આપવા તથા વધારે અને વધાર મૂડી એકત્રિત કરી દેવા, બની શકે તેટલી વધારે ને વધારે મહેનત કરવી જોઈએ ને બદલામાં બની શકતું એાધુ લેતન માગતું જોઈએ

એ લોકો આ ગરીબ, અસહ્ય, નિર્ધન અને પીડિત શ્રમજીવીઓને કાંઈ પણ પ્રમાણે શાંત બાંધવા માંમના નથી, કાંઈ પણ રીતે સતોવધાની ધમ્મજ દેખાડતા નથી, ઉત્પત્તિ માને છે કે એમને નથી જરૂર રાહતની, નથી જરૂર આરામ ની નથી જરૂર સુખની, નથી જરૂર પૈમાની કે નથી કરાની જરૂર !

પરિણામે એ મા યતા મૂડીદારોમાંથી ધીરે ધીરે સરકતી સરકતી બેઠપારીઓમા પણ આવના લાગી, ને બેઠપારીઓ પણ પોતાના શુમાસ્તા તથા નોકરો તરફ બેદરકારી, તુચ્છતા અને હનકાઈના ભાવ દેખાડના લાગ્યા

શેઠ હસન પણ એવાજ એક બેઠપારી હતા, જેમ જેમ એમને બેઠપાર વધતો જતો હતો તેમ તેમ તેમની દ્રવ્ય લાનસા વધતી જતી હતી, ને પરિણામે તેમ ની નોકરી તરફ ની બેદરકારી પણ વધતી જતી ગઈ તો એમના બેઠપારનું રોજ બહુજ દુક દુક એમના પિનાએ ચોદીખાનાના પ યુરણુ ! બેઠપારથી પિનાએ ચોદીખાનાના પ યુરણુ ! બેઠપારથી ધધાની શરૂઆત કરી હતી, ને ત્યારે તો એમને માડમાડ ધર ખર્ચ નીકળે એવુંજ મળતું લાગ્યા કાળે સુધી આમ નરમ ધરો ચાલ્યો પછી નરસિંમે એમને ચારી આપી બેઠપાર કે કંઈ વધતો ચાલ્યો, એકાદ મદદનીશની પણ જરૂરત દેખાઈ એટલે એમણે અગ્રીજ નામના એક યુવાનને નોકરીએ રાખ્યો

અગ્રીજ લણેગ, ગણેગ, શત, સરળ

હૃદયી, અને વફાદાર યુવાન હતો એનામા કુદ-
રતી રીતેજ અજાણ બહેપારી કુનેહ હતી, એટલે
એણે શેઠ હસનના પિતાના બહેપારને આગળ
ધપાવવામા હીક હીક ફાળો આપ્યો હતો. અને
ખર કહીએ તો અત્રીજની બહેપારી કુનેહથીજ
એમનો બહેપાર ઊંચી પાયરીએ ચડ્યો કહેવાય
એક દિવસનો કગલ મોદી, અત્રીજના આવ્યા
પછીથી ચોખ્ખાનો મોટો બહેપારી થયા માડયો
હતો, ને એને તો શહેરમા 'ચોખ્ખાનો રાજા'
કહેવડાવવાના કાંડ જગ્યા હતા, ને એ માટે
તે વારવાર અત્રીજને પોતાની અથાગ સક્તિ
વાપરી બહેપાર વધુને વધુ ખીલવવાની યુક્તિઓ
ગોધનાનું કહેતો. અત્રીજ એ માટે પોતાથી
ખનવું બધું કરતો અને ધધા આગળ ને આગળ
ધપે જતો.

એવામા અચાનક જાં હસનના પિતાનું
અવસાન થયું, ને સધળો કાગલાર શેઠ હસનના
હાથમા આવ્યો. એમ તો શેઠ હસને પોતાના
પિતા પાસેથી નામ તથા બહેપાર અંગેની
ધણીપરી માહેતીઓ મેળની હતી, પણ ખરેખરી
બહેપારી કુનેહનો એમણે પોતાથી એક વર્ષ
નાના પણ વફાદાર નોકર અત્રીજ પાસેથીજ
મેળની હતી.

પિતાના અધુરું રહેલા કાંડ પુરે પૂરા કર્યા
કેટલાએ સમય સુધી બહેપાર પાછળ પુલકળ
એમ વધ એમણે એને ખૂબ ખૂબ ખીનવ્યો
ને અતંમા એ ચોખ્ખાના રાજા' કહેતાયા
શહેરની ખહાર પણ પોતાની પેઢીઓ રયાપી
અને વધુ ને વધુ પેઢીઓ રયાપવાની એનામા
લાલસા જગી પણ અત્રીજે કદી પણ એમને
પોતાની નોકરીમા પ્રમેશન આપ્યા કે પગાર
વધારવા ન કહ્યું કારણ કે તે શેઠ હસનને
પોતાનાજ જાણતો, વળી મળતા પગારથી
પોતાનું તથા પોતાના એકના એક લાડકવાયા
પુત્ર ચાંદુખનું સારી રીતે ભરણું પેલાયું થઈ
રહેતું એટલે એને કદી વધુ પગારની જરૂરત

પણ ન દેખાણી બીજી જાણુ શેઠ હસને પણ
મૂડી મદાધ બની પોતાના બુના અને વફાદાર
નોકર અત્રીજને આગળ વધારવાનું ધ્યાન
ન આપ્યું.

દિવસો પછી દિવસો, મરિના પછી મરિના
અને વર્ષો પછી વર્ષો વિનવા લાગ્યા અત્રીજનો
પુત્ર બહુની ગણી દરિયાપર થયો, યુનાન થયો,
આશા ભર્યો થયો અત્રીજના મનમા તેને
પરણાવવાના કાંડ જગ્યા.

અત્રીજના કુટુંબમા કેટલું હોય તો તે આ
એક પુત્રજ હતો, લગ્ન પછી ધણી વખત
સુધી એને કંઈ સતાન ન થયું એને
વશવેલો વધારવાની અને પોતાની પાછળ
પોતાની માદગાર કાયમ રાખવાની ખૂબ ખૂબ
જ ખબા હતી એટલે સતાન થાય એ માટે
ખૂબ ખૂબ પ્રયાસો કર્યા કેટકેટલી દવાઓ કરી
ને અતે પાચ પાચ વર્ષની જ ખબા પેછી એ
પુત્રનું મો જીવને લાગ્યદાણી થયો પુત્ર બે
ત્રણ વર્ષનો થયો ત્યાંતો તેની માતા સ્વર્ગે
વિરામી અત્રીજે યુનાવગ્યા હોના છતા પણ
પુત્રના સુખ માટે ફરી લગ્ન ન કર્યું, ને
પોતાનું સધળું વારસાંય સમળું ધ્યાન બાળક
ચાંદુખ પર ટોળ્યું ચાંદુખને લાડકાંડમા
ઉઠેરી, બણાપી, ગણાની, હુસિયાર કર્યો, ને
આજે જ્યારે તે યુવાન થયો ત્યારે અત્રીજના
મનમા તેને પરણાવવાની-ધામધૂમથી પરણ-
વાના કાંડ કેમ ન જાગે?

પણ આઠ! કેટલું દુર્ભાગ્ય ધડીએ
ચાંદુખને બીમાર કરી મૂક્યો ચાંદુખની
બિમારી વધતી ચાલી અત્રીજની સારસાર
વધતી ચાલી ડોક્ટરો રોગ પારખી ન શક્યા
અત્રીજે તેને સાન્ને કરવા તનતોડ પ્રયાસ કર્યો,
પોતા પાસેની સધળી મૂડી ખર્ચી નાખી
પોતાની મનપ્રિયના દાગીનાને લુગડાં પણ દવા
અને ડોક્ટર પાછળ ખર્ચી નાખ્યા પૈસા
ખૂટ્યા, રોગ ન ખૂટ્યો ચાંદુખને જગપણ

સાનિ ન વળી અગ્રીય મુઝાવો છેવટે ચેતાની
આખરી મૂડીથી એક બીની ડોકટરને બોલવી
તેની સનાહ લીની

‘ત્રિદેવ’ અગ્રીય પહેલીજવાર પુત્રના
રોગનું નામ સાબરુ

પૂરી સેના ચાકરી અને ચોક્ક ઇન્કે
શનની ખાસ વરુર છે” ડોક્ટરે ચેતાને
અભિપ્રાય બનકત કર્યો

ખાની દવાથી ન આરામ ચામી
નિર્ધન બનેલા અગ્રીયે હતાસ યથ મલુ

‘તે અમે મૂર્ખ હલુ જે ઇન્કેશનનું
કહેતા- હમથુ” ડોક્ટરે મોરતાથી કહ્યું
દરમિયાન મીઠી પરનું ત્રિશકિપશન પૂર કરી
વિઝિટરી ખીરસામા મુખ ડોક્ટરે આનતી પમી

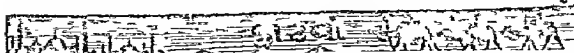
અગ્રીય આમે મુધી વિચારગા બેસી તો
ધરમા કંઈ ન હલુ જે વડે તે પુત્રના દવા
માટે ઇન્કેશન લાવી શકે ધરમા કાંઈ ન હતું
જે યા કુનની ખડે પગે સરાર મરે અભાર
સુધી તો એણે ચેતાની ખાસના પેસા વડે
એક પત્રચારિકા યા કુન પાસે રાખી હતી
પણ હવે? એણે જીદગીમા પહેલીજવાર
કાશીઅન અનુભવી એણે સરે કોર કાષ્ટ
ફેકી પણ કંઈ ન મળ્યું, ખૂબ ખૂબ
વિચાર કર્યો અતે જેને સદા ચેતાનાજ માનના
આવ્યો હતો તે સૌ હસન પસે પુત્રની સર
વાર માટે દિન અઠની રમ અન દસ માટે
રૂપિયા પચાસ અગ્રીય ભાગવાનો નિર્ણય કર્યો

ખીજે દિનસે પડોશની એક ડોશીને
યા કુનની લણાવવી કરી ત નોકરી પર ગયા
અગિયાર વાગે બગરમાથી આવી ગેક ચેતાના
ખડમા ગયા ચેટીસારે અગ્રીય પણ જે
પાસે જવા ાયે એના પગ કુખવા લાગ્યા
હલ્ય ઘડકના નાપુ આટઆટલા વર્ષની નોકરી
દરમિયાન તેને મરી જેક પાસે રમ કે પેસા
સાગરાનો પ્રસંગ નહોતો પણ, આજે આ
પ્રસંગ જીદગીમા ચેતા પહેલો હતો જેટલો

એના પગ કુખવા હતા રમમાનિય અગ્રી
યાચનાનો હાથ લખાનવા જતા ખૂબ
ફોમ અને હતો, પરંતુ પુત્ર પ્રેમને ખાનર
દિન કંઈય કરી આખરે રોમના ખડમા
મુશી રોમને પુત્રની બીમારીની વાત
દિન આંતી રમ તથા રૂપિયા પચાસ
ઉધાર અપવા મળી કરી શકે કંઈ આ
સાક ના કડી અગ્રીયે ખૂબ ખૂબ આંદ
કરી પણ એ રમદિન મેક ન હયા અતે
નિ બને!” કમી અગ્રીયને તેના મમે લાગ
આસ કરી અગ્રીય બીની આખે ચે
કામ પર પાડે કર્યો

તે આખેએ દિવસે અગ્રીયે જામ, નિ
અતે વિચરમા ગળ્યા ખીજે દિવસે ચોખ
એક મોટા સોનાથી થએન શાસ એવા નં
જો કંઈક ખૂશમિત્તજ જણાના હતા અજ
ના હવમા આથી આશાનું એક ફિરક રા
અતે મેક કરના એ વધારે ખૂબ યથ તેણે
પાસે કરી એકવાર યાચનાનો હાથ લખા
પરંતુ રોકે તો એના એક નનતો” પરખ
અગ્રીયે મેકને બડ બલ વિનબ્યા ધધ
ચેતાનો કેવો સારો એવો કાગો હતો
જણાવ્યું અને અતે ચેતાનીજ વેપારી
દથી મેક આ પાખરીએ આગ્યા છે તેની
દેવશી પગુ આ બધી વાતથી મેકને આ
અવમાન ધરાતુ લાગ્યું અને અગ્રીયને
સાગ તરીકે નોકરીમાથી બરતરક કર્યો

આની અમર અગ્રીય પર કાંઈ વળ
જેવી થઈ જેનો ઉપાર ચેતાને લખનેજ
જેના વડપાનની ખીતરણી ચેતાનીજ કુતો
યથ હતી ને જેને સદા ચેતાનાજ મણી
શન કે પગાર વધે શની સાગણી સરખી
કરેક નહિ, તેણે આજે ખડે વખતે
તરછોડ્યો મદદ આપવી નો બાધુ રહી,
ઉનલાની નોકરી પણ ખુસરી લીધી
સથળે નેક એને ખૂબ લાગી આગ્ય

બહાર નીકળી ખૂન રહ્યો ! ચોધાર આમુએ રહ્યો ! પછી જરા શાંતિ વળતા પોતાના લાડક વાયા પુત્રની દવા માટે હવે શું કરવું ? પોતાના એકના એક આશાભર્યા યુવાન પુત્રનું હવે શું થશે ? તેના વિચારમાં પડ્યો નિચારમાં ને વિચારમાં એ આગળ વધ્યો.

દરથી ધર દેખાયું, પુત્ર સાભર્યો, એનો રોગ સાભર્યો, એનો પ્રેમ સાભર્યો ને ફરી એકવાર એને હુમો ભરાયો એ ફરી રહ્યો ખૂબ ખૂબ રહ્યો ને રહે રહેજ એ ઘરમાં આવ્યો, ધડકતે હવે એ બીમાર પુત્રની ગેયા પાસે મથો પા ફૂળ સ્ત્રોતો હતો, શાન યુગો હતો, બાણે આછવીડા છુલ પિતાને પોતાના ભરણું પેષગુના ભારથી મૂકત કરવા સદાને માટેની સોળ તાણી ન હોય !

“ મેનીન બાઇટસ—”

“ મેનીન બાઇટસ ! ”

“ યસ આંદ કાર્મ, પણ ચિતા જેવું નથી હજી રૂધી લાયનું ચિન્હ જણાવું નથી, એક ઇન્જેક્શન આપુ છું સાગરે સમાચાર કહેવરાવજે મને એક બીજી ઇન્જેક્શન આપવું જોઈએ કહેતા કહેતા ડોક્ટરે ઇન્જેક્શનની સીસીજ લારી દર્દીને તે આપી રગ માગી

ડોક્ટરને દાર મુઠી વળાવી શેક હસને પાછા ફરી પુત્રની શેયા પાસે હનારા ચર્મ પડતું મુક્યું શેક હસને આજ પહેલવહેલોજ બીમારનો ખાટવો જોયો હતો એમતો એમણે પોતાનાજ પાચ પુત્રો વળાવ્યા હતા પણ એ બધાનો બા યપણમાં ને માતાની ગોઠમાજ સ્વર્ગસ્થ થયા હતા ઉપનાત તે દિ દર્દીની સભાગ કરના તેમના પિતા હયાત હતા એટલે એમને કશી ચિતા નહોતી આજ તો એમની સામે લાડકોમાં ઉછરેલ એકનો એક યુવાન પુત્ર મરણ શેયા પર પડ્યો હતો

રોહના કુટુંબમાં પોતે, તેમના પત્નિ અને

પુત્ર મન્સુર સિરાય બીજી કોઈ ન હતું પોતે એકત્રિત કરે ! અઘળક દૈવતનો એકસો વારસ આમ એકાએક વ્યાધિગ્રસ્ત થઇ જતા એમને ખૂબ લાગી આવ્યું વળી પાચ પાચ પુત્રને વળાવ્યા પછી બકી રહેલ પુત્ર તરફ એને અપૂર્વ વાત્સલ્ય હતું પુત્ર પણ દદાની સરળતા, મતાની નિખાલસતા અને પિતાની કુનેહને સાથે લઈનેજ જન્મ્યો હતો તેની તબીબત પાછળ ખૂબ પ્યાન આપનામાં આવ્યું હતું ને મન્સુરે એનો સદુપયોગ કરી સારી એવી કેળવણી પ્રાપ્ત કરી હતી હજી હમણાજ તેણે બી એ ની પરીક્ષા પસાર કરી હતી ને આગળ અભ્યાસ કરાની તેમાં કરી રહ્યો હતો એવામાં અચાનક એક વિશે એને તાવ ચઢી આવ્યો વાર-આતગા તો ડોક્ટરે એને મેનેરિયા ગણી મેનેરિયાનાજ ઉપચારો થયું રાખ્યા, પથ રોગ તો વધતોજ ચાલ્યો શેક હસન બહાવરા થઇ ગયા ને એક સનારે એમણે શહેરના મોટા ડોક્ટરને સાગવાર માટે તેઓ ડોક્ટરે મેનીનબાઇટસ હોવાતો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો પુત્રને અસાધ્ય રોગમાં મપડાએસ જોઇ શેક હસન નિરાશ થઇ ગયા ને દર્દીની શેયા પાસેજ બેસી રહેતા, અજ એ દિવસથી બન્નરમાં પથ સાગી એવી તેજ આવી ગઈ હતી, પરંતુ રોગનું લક્ષ વેપારમાં ચોટતું નહિ તે લાગ્યેજ બન્નરમાં જતા જતા તો તરતજ પછા ફરતા અથવા અધ વચ્ચેથીજ ઘેર પાછા આવ્યા અનન્ય

રોહને આજ પહેલીજ વખત સમભન્ય કે પુત્ર-પ્રેમ શું છે ? પુત્ર બીમાર થાય-એકનો એક લાડકવાયો ને યુવાન પુત્ર બીમાર થાય તો પિતાના દિનની શું રિયતિ થાય છે તેવું ભાન આજ પહેલ વહેલુજ એમને થયું, ને તેમને પોતાનો વફાદાર નોકર અઝીઝ સાભર્યો, તેણે કરેલ પુત્રની સારવાર માટેની રગ અને રૂપીયાની ચાચના સાહાણી, તેને કરેલ અભ્યાસ સાબર્યો, કારણ કે તે પોતે સારી રીતે

જાણતા હતા કે અઝીઝને યાઝુબ કેટલો બહોલો છે પિતાની દયાળીમા ન્યારે તેમને સૂઝીતા મદ નહોતો ચઢ્યો ત્યારે તેમણેજ અઝીઝને ફરી લએ કરવા આગ્રહ કર્યો હતો, ને તે માટે નિષ્ઠતા ખર્ચ ન હોય તો તે પશુ પોતે આપવા કશું દ્યુ હતું, પશુ અઝીઝે તો સાફ ના કહી હતી

“કંઈ નહિ તો પુત્રને ખાતર તો ફરી લગ્ન કરો” એવે જોઈ હસને અઝીઝને કહ્યું

“પુત્ર માટેજ તો ફરી લગ્ન નથી કરતો”

“તમને નથી લાગતું કે બાળકને માતૃ વાત્સલ્યની ખાસ જરૂર હોય છે?”

“પશુ એ તો ખરી માતૃ ને?”

“શાથી ધાયું” કે અપનાર માતા એની ખરી માતા યાદને નહિ રહે?”

“પશુ દુર્ભાગ્યે અપાત્ર કન્યા મળે તો ?

મારા પુત્રનું શું ? હું કદિ મારા પુત્રનું ભાવિ નહિ બગાડું, હું કદિ ફરી લગ્ન નહિ કરું” અઝીઝે પુત્ર વત્સલની સીમા દેખાડી

બીમાર મન્સૂરની ઝેપા પાસે એકા એકા શેઠ હસનને જો સંવળુ સભળતું ને પોતે અઝીઝને ફરેલ અન્યાયથી એનું હૃદય કંપી ઉઠ્યું “કાશકા!” જેઠે ચોખ્ખાદાર પદાણને બૂમ પાડી

“છ, હુમ્મર” પહોંચે અદર આવવા ઉત્તર આપ્યો

“અઝીઝ કેા છુના બાઓ”

“અઝીઝ કેા?”

“કથો છતના બેતાજ કથો હે?”

“હુમ્મર તો વો દીનાના હો ગયા હે”

“કયા?”

“હા કૂછ ચદ દિન હુએ શાયદ છસ દિન અપાને ઉસકો અપની ખિદમતસે રેહા કર દીવા ઉસી દી દિન ઉસકો બેટા ફુનિયાસ રેદવાન કર ગયા ઓર ઉસકે ગમેઁ અહોહમે વેહા દીવાના હો ગયા

“તુ ચે કયા કહેતા હે? કયા ઉસકો બેગ મર ગયા? વો દીવાના હો ગયા?”

“સચડી હે હુમ્મર! વો સારા દિન ચહોરમે ધૂમતા ફિરના હે હર જવાનકે અપના બેટા

સમજકે ઉસકે સામને દેખા કરતા હે એ, ‘મેરા મા’ફૂમ કહી’ એસા ન યા” કેહકે વહાસે ચન દેતા હે ઓર કષ્ટનાનમે ‘નાકર ગત ભર રેયા કુ”

‘અરે જુઓ તો મન્સૂરને આ શુ ચપ રહ્યું છે?’ મન્સૂરની માએ ખડકતે ઉચ્ચે કહ્યું શેઠે જોયું તો મન્સૂર જ્ઞેરથી આસ લઇ રહ્યો હતો કપાળ પર પ્રસવેદ બાઝી મળા હતા, આખો ઉઠી ઉતરી રહી હતી

મિનિટ, બે મિનિટ, પાચ મિનિટ એમને એમ ચાલ્યું ને મન્સૂરે પોતાની આખો બધ કરી સહાને માટે બધ કરી-ચિરકલાની શાનિ જ્ઞેતા બધ કરી મન્સૂરની માતાએ છાના અશ્રુ સાપાં

શેઠને પુત્રના મૃત્યુથી ખૂબ લાગી આગળ એમને આ બધું અઝીઝને ફરેલ અન્યાય સામે ખુદાના ન્યાય સમ લાગ્યું કે પાક પરવદી ગયે લાડકવાયાને બદલે લાડકાંયો લઈ પોતાના અક્ષત મન્સૂરના પલ્લાને સમતોન કયું છે આમ પોતાનાજ વોકે યએન બે નિર્દોષ પુત્રાના મૃત્યુથી એમને અલત આધાર થયો એમને જીવન કડતુ લાગ્યું કુન્માં પર ચિકકાટ છટયો સસાર તરફ વેરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો એમને એમનું પોતાનું દ્રવ્ય તો જાણે એક સામટા હજારો વિછીઓના ડખ જેવું લાગ્યું

એમણે પોતાનો બહેપાર સહેલી લીધો અને સધળી સુઝી મરીબ અસનાય લોકોના રોગ નાવારણ્ય અર્થે ખર્ચવાનો નિર્ણય કર્યો શહેરે પેચે પાર પુત્ર મન્સૂરને નામે એક ભવ્ય દેશ્વરપટાળ બનાવી અને બાકીના પૈસાની ઉપજન માયી દવાખાનું ચનારાનું પિત્ર કયું

હારપીટાત તેવાર ધમ મરાયર ઉદ્ધાઘન કિયાને દિનસેજ શેર હસન ચુમ થયા આજ કાળનેચે ખખર નથી કે જેઠ હસન કયા છે ને એમનું શુ ચપ ?

(હસ્તવિખિત “સારંગ” માથી)

અરહાબુલ ફીલ

—અને—

તયરન અબાખીલ

લખનાર જનાબ માબેદ બકીબી સાહબ

હું મન (એમિસિસિયા)ના પ્રસાર્ધ-સિપદ સાનાર અશ્વતા અન-અરાગ્ય (નકમ) એ વચન પતી લીધા પછી સાવારુ કે દિવાઝમા "કુઅબદ નામે એક પ્રયત્નનાય છે જેનું માન પ્રાનીન કણથી સચવાતુ આવળુ છે અને અગત્યરીઓને એના દગર અને તવાફીકી માઇ પલુ વરતુ રોકી શકતી નથી આ અબખીને તે દિવસ બળી ઉ થો કઅબદ એની ક્ષિત્રમા યમનની પ્રતિષ્ઠના અને અનનન તેમજ ઇસાઇ ધર્મનું જ રાહજન રકાન દેખાયુ બ્યાર કાગ્જોએ તેણે એની અગત્યના મિલકવના અને પ્રતિષ્ઠતાને નાશ કર્યા શહેર સન્ધ્યામા એક આવીશાન બીસી (ચર્ચ) તયાર કરાવતુ

કનીસા કંવાસ

આ કનીસામાં અબુલકે ખીલે પુસ્તકોના જાતલાક (લબ્બલ) અને સમન શદ-વા-પાનેથી ૧ થુ મલ મેળવવામા આવી દૂરદુગ્ધી માર્ગિયેરો માનવવામા આ પા (દુનને અતીર) બતખીમના પ્રાગી ૧ શકુમલી મેલી રોડીને રાન મરગર ૧ સાતરી કામગાળી જિનાગી એમા લગાવવામા આવી આ જુમ અને દાથી દાવના મિત્ર ૧ એમા રથપિત્ર ૧ નામા આવ્યા નો માયદીની સર્વીમા (કોમો) એમા મુકરમ આવી નમગી રી એથી બધી હિનાવના હતી કે જે માર્ગિયર અવાહ્ય પડેના મમ રા ન ૧ નો તના દામ પાની નાખવામા અરના

એની માન

તયારે મદિર બીને તૈયાર થઇ ગયુ તયાર પોનાની કુદગતા અને શાનદારીમા અર-બજાનમા એક આત્મચંદ્રક વરતુ હતી અત્દાગે તેને 'લીસ નામ આપ્તુ, મરખુ કે તે મધુ કુમક કુતુ અરખીમા "લીસ" શબ્દનો એજ અર્થ છે (મીઠો જીનહ) અશ્વતા આ કનીસાની શાનો સૌન્ન જોધને લાગગીશ થઇ પોકારી ઉ થો ત્યા મુધી કઅબદરી દેરીને આગોને આ ઇસાઇ પ્રાર્થના લાય આગમ ન જુકાંતીશ મને ન પડશે નવી ' અશ્વતાના આ કથન અને નમના નવા આવીશાન ૧ શિસા રી ખગર અગરનામગ્ય યોગદર્શ મરફર થર્મ મધ અને જિન લિ ૧ કબીનાગોમા એ રી ચચા થરા સગી એતુ અપમાન

આ વા ૧ ખાન ૬ કે કમ્પી આમાન કુગરોએ લગમદ અને પ્રલવનો નમુનો હુલ આમ માન્યાઓને બદલી તાતો નથી કદાચ સ ૧ અમાવના રજુરાસીઓ એના પ્રત્ય પ્થાન આપત પરતુ અશ્વતાના દમના અને ઇરાદાની પ્રચર સર્થજ છુ ૧ છુ ૧ કબીનાઓયા રિદ્દ તાનો જોગ ક્રિષ ન થયો એટલે સુધી પાન પ ગી કે બીખિનાનકનો એક રાખસ-જે મુલરિફીત અગમમા વિસાનક હતુ માન ધમરો બનો અખજ કોયે લા થો તે પ્રસાસ

* વિસાલક હસ કુનીનત્ય નેદગમમા અને જામને હનારજ રવના

જેડીને શહેર સંખ્યામાં ગયો અને એકાતમાં મોડા જોઈને ક્ષીમ ક્ષીસાની કુખ્યાનમાં હ ઉપર પાયખાનું ફરીને નાસી ગયો (છેત્રે ખ દુન) અક્ષહાને જ્યારે આ વાનની ખમર થઈ કે એ કચ્છાહના માનનાતઓમાથી કોઈનું કામ છે સારે ખૂનજ શુરસે થયો એક માણુ સને અરખના કખીનાઓમા મુનાદી કરવા મોકલ્યો કે હવે પછી કચ્છાહને બદને ક્ષીસને ફરતે હમની રતમ ખમનનામા આવશે” આ મુનાદી કરનાને બની કિનાનહમાથી કોઈ એ તોળે નિશાને બનાની મારી નાખ્યો (છેત્રે અરીસ)

કચ્છાહના નારાની તૈયારી

અરખોની આ વિરૂધ્ધના અને અપમાન કારકે વર્તણુક જોઈને અક્ષહાને જેહદ કોષ ભારાયો અને પ્રતિજ્ઞા લીધી કે, “હીક, હુ મક્કા જઈને કચ્છાહને તોડી ફેડીને તેનું નામ નિશાન સુધે મિટારી દહરા” એ પછી એવી શાન સાથે મક્કા પ્રત્યે રવાના થયો કે મહમૂદ નામે એક મહાન હાથી ઉપર ખૂદ પોતે સવાર હતો અને સાથે એક ઝમરદસ્ત હમરી સૈન્ય હતું. કેટલાક કહે છે કે અક્ષહાના લન્કરમાં અન્ય ધણા હાથીઓ હતા પરંતુ ખડ એજ છે કે એકજ હતો જે ધણો ઝમરદસ્ત અને સફેદ હતો આ હાથીને સાથે લઈ જતાનું ખાસ કારણ એ હતું કે એની ટકડેરાથી કચ્છાહને તોડવામાં આવે (રીસતે જલીલહ) ઝમરદસ્ત સાથે લડાઈ

અક્ષહાની ચડાઈની ખમર સાલજીને અરખો ધણાજ મકરાયા, કમકે જાહેરમાં એના મુકમલાની કોઈમાં તાકે ન હતી છતાં એવો નાજુક મામલો હતો કે પોતાની અશક્તિ અને

લાવારી છતાં સુખચાપ બેસી પણ શકાયું નહિ હતું અક્ષહા યમનની હદમાં હતો કે ઝમરદસ્ત નામે એક મખસ-જે બાકી મચેલા યમની શાહજાઓમાથી હતો થોડાક માનુસોને ભેગા કરીને સામે થયો લડાઈમાં યમનીઓ પરજીત થયા અને ઝમરદસ્ત ગિરફતાર થઈ ગયો તેને જેડીઓ પકુગીને હમરી લકર સાથે રાખવામાં આવ્યો

નુકૃષ્ણ બિન હળીખ

અક્ષહા આગળ વધ્યો અને ખરાઅમ કખીનાની સરહદમાં દાખન થયો નુકૃષ્ણ બિન હળીખ ખરાઅમી, ખરાઅમ શહગન અને નાદિસ કખીવાના હુસાને લઈ સામે થયેલ અહિં પણ લડાઈ થઈ અહિં પણ લડાઈમાં અરખો પરજીત થયા ઝમરદસ્ત પોંડે નુકૃષ્ણ પણ ગિરફતાર થઈ ગયો તેને અક્ષહા સામે ઉભો કરવામાં આવ્યો જ્યારે તેના કતનો ખરાદો કરવામાં આવ્યો સારે તેણે આનાકી વાપરી કહ્યું “મારી જાન ન હો હુ આ કહીન માર્ગમાં આપને માર્ગ બનાવીશ” આવી રીતે અક્ષહાના સૈન્ય સાથે એક ફેડીને ઓર વધારો થયો અહિં મસજીદ બિન મઅતબ, રખજ કખીવાના કેટલાક માણસો સાથે અક્ષહાની પાસે આવ્યો અને અર્જ કરી “અને તો આપના આગાહિત સેવકો છીએ જે પ્રાર્થનાતપો આપ નાશ કરવા આહો છો તે તો મક્કામાં છે, અમારૂં આ પ્રાર્થનાલય જે “નાવ” કહેવાય છે તે પ્રાર્થનાનય નવી જેને મારે આપે મહેનત લીધી છ અને એક બેમિઆને આપની સાથે મોકલ્યે છીએ, જે આપને ખસ મક્કા સુધી પહોંચાડી દેશે” આ કહીને તેણે અખરમાલ નામે એક માણુ

સને અપ્રદની સથે કરી દીધો હબશીઓનું
સૈન્ય આગળ વધીને મુગમસ સુધી પહોંચતા
પાંચુ હતું કે અબુરગાન મરી ગયો અગ્યોને
તેની આ વર્તણૂક ઉપર એટલો બોલો ગુસ્સો
આવ્યો કે એ કોમ દોહીની કબ્ર ઉપર પથ્થર
મારવા લાગ્યા આ રુમને ધરત્રામે પણ
ચાલુજ રાખી અબુરગાનની કબ્ર આજ સુધી
પથ્થરોના પ્રદાર ઝીની રહી છે
કુર્ગેશ ઉપર હુમલો

અબુરગાના મરણ પછી અથવા મુમન્મ

સમા થે લી ગયો એક
હબશી મરદાર અરવ
ચિન મકસદને કેટલાક
સવારો સાથે મકકા
તરફ રવાના કર્યો અર
વદે એક સાધુરણ હુમલો
કર્યો મકકાવાસીઓ ખા-
મોરા બેસી રહ્યા એના
સવાર કુર્ગેશના ઘણા જા-
ન નરો લાકી ગયા, જેમા
આ હમરન સ અમના
દાદા અન્દુલમુતલિખના
બંધો બેઠ પછુ હતા
અરવદની આ હુટ માગ્યો

કુર્ગેશના કબીલા કિનાતહ અને હુઝયલ તેમજ
અન્ય બેકો જે મકકામા હતા વધવા મરવાને
તપાર થઇ ગયા, પણ પછી પોતેજ સમજી
બેઠા કે એમા કોઈ લાલ નથી અથવાના
મદાન લરકગનો મુકાગનો કુવો તદ્દન બર્થ છે
અપ્રદુનો સદેશ

મકકદાળાઓ આવી મુઝબુમાજ દના
કે હનાતહ હુમયરી અપ્રદાનો -સદેશનાહક
બનીને આવ્યો અને પૂછના લાગ્યો, “આ

સદેશના સરદાર કોણ છે ?” લોહાએ અન્દુલ
મુતલિખનું નામ લીધું, અને તે આ હમરન
સ અમના પવિત્ર દાદાની સામે આનીને કહેતા
લાગ્યે “અમારો બાદશાહ કહે છે કે હુ
તમારી સથે લડતા માટે આવ્યો નથી મારી
તો માત્ર એટલી મતલબ છે કે આ પ્રાચીન
પ્રાર્થનાતપનો નારા કર જે આ વિષયમા
અવરોધ કરવાનો તમારો વિચાર ન હોય તો
બાદશાહ પાસે આવીને મુનાકાત કરો, તે
તમારી પ્રાણુહાની કરશે નહિ બન્ને અખનાક

[સૂરહએ ફીલ: (કુમ્મને હકીમ)]

“શુ તને ખબર નથી, તારા
પરવગદિગારે હાથીવાળાઓ સાથે કેવો
વર્તાર કર્યો? શુ તેમના દાવાને
(નહન) ખોટો નથી કરી નાખ્યો?
વળી તેમના ઉપર પક્ષીઓના ટોળે-
ટોળા મોકલ્યા, જે તે લોકો ઉપર
ખગરની ઠાકગીઓ ફેકતા હતા, પછી
પુત્રપાકે તેમને (પશુઓના) ખાધેલા
(દાસના) લુકા જેવા કરી નાખ્યા”

સાથે મજશે” અબ્દુ-
લમુતલિખે જવાબ
આપ્યો “આ ધર
તો ખુદનું છે અને
જનાબ કબાલીમ
અને ધરમાલ
(અને) ની માલગાર
છે એનું રક્ષણ કર
વાની ગતિ અમારી
નથી જે ખુદને
અથાવનુ હશે તો તે
પોતેજ અચાવી મશે”
આ કહીને આપે

પોતાના કેટલાક પુત્રોને પોતાની સાથે
લીધા અને હનાતહ હુમયરીની સાથે હબશી
સૈન્યના પડાવ તરફ ગવાના થયા ત્યા
પહોંચીને પ્રથમ ઝનનફર હુમયરીને મળ્યા
એની સાથે આપને પહેલાથી પીઝણ હતી
તેને કહ્યું “અપ ઝનનફર! અમારી મુસીબ-
તમા તમને કાંઈ લાલ છે ?” ઝનનફર જવાબ
આપ્યો “કાંઈ પણ એના માણસને શુ લાભ
હેતુ રહે છે જે સકળોમા જકડાયેલો હોય
અને સવાર સાજ કાપ થવાનો ઉમીદવા

હોય પરંતુ શાહી શીનયાન (માહન) ઉત્તર
મારો મિત્ર છે, તેની સ્થિતિ મેળવી આપુ છું
આશા છે કે તેની સિદ્ધિશક્તિ બાદશાહ તમારા
હાન ઉપર મહેરમાન થઈ જશે' આ મ્હી
તેણે ઉત્તરિસને યોગ્યથા અને તેને મ્હુ
જીએ અમદુનમુતલિમ કુરેશના સંદાર,
અમદમ અરજાના માનિક અને મોટા ઉદાર
તથા તેક તાકામાથી છ શાહી સાર એમના
જસો જાટ દાકી નાખ્યા છે તમે એટલ કરો
કે એમને બાદશાહ સથ મેળવી આપા અને
એની સિદ્ધિ કરે કે તમારી કોશિશથી મધ
લબ થાન ઉત્તરિસ અધિકારી પાસે જઈને
અમદુનમુતલિમની પ્રમથા કરી એમની ખુશીઓ
વધુની અને મોટા માનપૂર્વક પગ મ્હા
અ મુતલિમ અધિકારના દરમાદમા

અમદુનમુતલિમ પોતે પણ હેમવડા અને
શ્યામદાર માણસ હતા અધિક એમની સૂરત
જેવાજ તખ્ત ઉપરથી ઉતરી પડ્યો અને
એમને પેતાની પાસે રક્ષા ઉપર ખેડવા પછી
દુભખીઆને ખોનવી કહ્યું એમને પૂછે કે
મારી પાસે શું છઠ્ઠો છો? દુભખીઆએ
પૂછ્યું તો અમદુનમુતલિમ જવાબ આપ્યો

માર એમનજ કે મારા જસો ડો મુક્ત
કરવામા આવે આ પ્રત્યુત્તર સલામીને અથ
હાએ આશ્ચર્યચકિત થઈ અમદુનમુતલિમ
સૂરત જેહ અને કરવા લગ્યા તખ્તુગી
લાલ છે કે અપને પેતાના જસો કોમની નો
ફિકર ડ મુશ્કેલી પાતા અને ગાત્રદાતા એ
પ્રથનાનયની મધ પચુ ચિતા નથી જેના
નલ કરવાનું અપ્યો છું? અમદુનમુતલિમ
અલગ ખેડવાઈ અને આતમ સને ૧૬૧૬
જુલાય આપ્યા બાદશાહ દરેક માણુનન

પેતાની પરતુની ફિકર હોય છે જાટ મારા છે
જેથી એની ફિકર પણ મને છે રહ્યું ખાન
ખુ-અબ્બા એના માનિક કોઈ બીજોજ છે
આશા છે કે તે આપને રોકરોજ' અધિકાર
કહ્યું 'પણ તે તો મને નથી રોકતો' અમદ
લમુતલિમે જવાબ આપ્યો તો ખુશીથી નામ
મરા' આ જવાબ સાભળી અમદા ખમેલ
થઈ ગયો એમના જસો ૧૮ પાલ આપી દીધા
કુરેશનો મક્કા ત્યાગ

અમદુનમુતલિમ અધિકારી પાસેથી ખસત
થઈ મમ્મમા અબ કુરેશને બધી બીના
જગી અને એને સનાહ અપી કે તમા
છોડી જાવ પાતાના ઘરોનો તપસ કરી
બદરની લાગીઓમા અથવા મો આતમનીજ
પ્રમાણે મક્કાના તમામ સ્ત્રી પુરુશોર સાગીને
પહોડો તરફ જવા લાગ્યા

ખુદાતુ ઘર ખુદાને હુનાયે

અમદુનમુતલિમ મુનક તિતિદીન કુરેશ
એ સાથે કબજાદ પડે આપ્યા એના દારની
સકમ પકડીને ઉભા ગયા અને અનાદના
દરબરમા અત્યત એમણના ફરકે દુઆ કરવા
લાગ્ય 'મુલકદા! આ તારા પવિત્ર ઘરને
અનદા અને તેના મનિકોના દયથી બચાવ
આ દુઆ મગીને અમદુનમુતલિમ કબજા
માદળ એડીજ રતે ખુલી મૂકી દીરી અને
બધા ગેના મક્કાવાસીઆને ૧૬ અમુગતુ
એ ૧૬ મગીઓગ આવા ગયા
અધિકાર નધે છે, હાથી કહે છે,

બીજા દિવસ અમદા પતાના લેવ અને
પગલ સમાન દાર્યાને લાતન અમદન નાલ
માટિ આગળ રથ્યા ગામ એ સમય વચર
દાર્યાને કબજાદ તરફ નધ જવામા અનના

હતો, નુકસાન બિન હાથીને કાંઈ પ્રકારે આઝાદી મેળવી અને હાથી પાસે આવીને તેના કાન પ્રત્યે ઝુમી કહોના લાગ્યો. 'મદમદ બેસી જ, જે તરફથી આવ્યો છે, તેજ તરફ ફરી જ તું ખુદના તે સડેરમા છે, જેમા ઝુ-મ અને જાર હરામ છે' હાથી આ શબ્દો સાંભળતાજ ગેસી ગયો અને નરીસ એકદમ લાગીને પહોંડાગા પેસી ગયો હવે લોકો હાથીને ઉપવાના પ્રયત્નો કરવા લાગ્યા એના મરનક અને ગરદનમા અકુશ ઘોચવામા આવ્યા ચામડામા લોખાડી કાઢા મારવામા આવ્યા પરંતુ તે નીજ ઉદ્ધા. અને જ્યારે ઉડ્યો તો કચ્છાને બદને જીછ તરફ ફરી ગયો એની એડી રિયતિ હતી કે જે તરફ લાઇ જતો હતો નિના વાસે આવ્યા જતો હતો પરંતુ કચ્છાનહ તરફ વાળ્યો અને તે અટક્યો

તથજન આખાળીલ-આકાળી આકૃત

હજારીઓ હાથીને આગળ વધારનાના પ્રયત્નોમા પડેવાલાજ હતા કે એવામા અસમાન પર ચકડીઓનું એક ટાણું નજરે પડ્યું આ ન્દા ન્દાના પંખીઓ સમુદ્ર તરફથી ઉડીને આવ્યા અને હમશી તથા પમની સેનિકાના જીરો ઉપર ચપ્પર માળવા લાગ્યા એમની ચાચોમા ન્દાની અને સખન કાકરીઓ હતી જેને તે હરમ કચ્છ-હરમુ જખખાર કરના ઓળા મગતકા ઉપર વરસાના લાગ્યા સેથી વિશેષ ઇશ્વરનાક અને અશ્વકારક આવાન હતી કે જ્ય કોઈ કાકરી ડાહના શરીર ઉપર પડી જતી તુરત ફે ના પડી જતા, શરીર સડવા લાગતું અને એડી હાનત થઇ જતી કે અંતરવો તુડી તુડીને પડવા લાગતા આ આજ

માની બસાના આવવાના અપહાના લગ્નકરમા ગભરાટ વ્યાપી ગયો જેનાથી જે તરફ જન્યું, જાન જૂનીને લાગ્યો જે કે બધાય લોકોના ઉપર કાકરીઓ પડી ન હતી, જનાં હજારો આ આસમાની અને ઓચીતાં શિતળામા પટકાઇને મરી ગયા જે જાન લંછને નાંધ હતા, તેમાથી ધણી અરમરતાનના પહોંડો અને નિશાગ રસોમા જોમિઆ વિના ભટકી ભટકીને મરણને શરણ થઇ ગયા ધણીઓને એક જળ પ્રસવ વહાવી લઇ ગયું, જે એજ ઝમાનામા થયું હતું

અપહાની હાલત

ખુદ અપહાના શરીર ઉપર પથ્ય એક કકરી પડી ગઇ તે અતદ્વ વ્યાકુળ અને ઊત્તલવામ જોઇને થોડાક સાથીઓ સાથે પમન તરફ નાડો પરંતુ માર્ગમાજ ફે નાચોએ એડી હાનત કરી મૂકી કે આખુ શરીર સડી ગયું આગળીઓ મડી સડીને તુડી પડી શહેર સ-આમા પહોંચના પહોંચતા તે એક સેડના ગધાતા ગોશનના લોખડો રહી ગયા થોડાજ દિવસમા દિન પથ્ય ફાગી મયુ અને અલ્પત તબીહ અને અકાલમા પડીને તેજે જાન આપી (સીરત છબને દિશામા)

આવી રીતે મહાન અ નહિ પોતાના મક જૂન અને મુકદ્દસ વરને દુશ્મનના હાથોએ બચાવી લીધું અને તમામ અરમનામીઓને મકોન કતારી આપ્યું કે તેની પાસે આ ધરની, કેવી છઝઝત અને મદ્દલત છે

કનીસા કચ્છીસનું પરિણામ

કચ્છાનહ તો એ સમયથી આજ સુધી

પ્રતિદિન રૈનાક અને માનપૂર્વક કાવમ છે, પરંતુ કનીસા કલીસ જેને લોકપ્રિય બનાવવા માટે કૌશલ્ય કરવામાં આવી હતી અને જેની તરફદારીએ હજારો હમશી અને સેકડો યમની-ઓને અઝાબે ઇલાહીયા ગિરફતાર કરીને માર્યા, યોડાજ દિવસમાં વેરાન થઇ ગયું હમશીઓની સવા જતાજ એવી હાલત હતી કે એની ફરતે ઝેરીના સાપ અને દિસક પશુઓનું રહેઠાણ બની ગયું અદર જયુ તો એક તરફ રહ્યું. હાલ એની પાસેથી પણ પસાર થવાની હિમ્મત કરતો ન હતો અ તે ઇસ્લામના પ્રાકટ્ય પછી

બની અજનાસના પહેલા અલીફ સફર હે પોતાના એક ગર્નરને મોકલીને એને પડાવી ન આવ્યું એ ગર્નરે આ પુગાણા કનીસાનું જૂમ ઉપરથી નામ નિશાન મિટાવી દીધું સોનું આદી અથવા અન્ય પ્રકારની જે કોમતી વસ્તુઓ ખોલાયી મળી તે વગી નાખવામાં આવી અને તેની કોમત ખિનાઈતના ખઝાનામાં દાખલ કરીમાં આવી (સોરતે જમીલહ)

'દુ-યાકે છતકદોમે પેલા વોહ ૧૨ પુદકા, હમ ઉરકે પામમાં હે, વોહ પાસબા હમાસ'

-ઇકબાલ

— કુર્આન શરીફના પારાઓ —

સુજ્જાતી તજુ'મા સાથે
(સાદિક ઑફીસ, રાહેરના)

પારા ૧ થી ૧૫ અને ૩૦
દરેકનો હદિયો છ આના

પારા ૧ થી ૧૫ સુજ્જિલહ
હદિયો સાઠ છ રૂપીયા
૮ અર્થ જુલુફ

ધી રાહેર સ્ટોર્સ, ટાવર રોડ, સુરત.

Arabian Text with
English Translation

By A YUSUF ALI
Re 1/- each part

In two volumes

Rs 17/12 each volume
Postage extra

વેખક

‘શાકિર’ ઉનીયા ખા એ (એન)

કેષ સુદર વિણા વગાડતું હોય અને એકાએક એ વિણાના સુદર મરેા બધ યદ્ બન્ય તેમ એક વખતની દારવની ડોળો ડિરાડતી સરયુ કેવળ નાણે કેમ ખામોરા યદ્ ગદ્ / સરયુ બહુ બોનતી અને સુદર બોલતી સરયુ બહુ દસતી અને મીકું દસતી નાણે એની જીવન વિણા જીવનના અનેક મધુર સ્વરો ડોડતી

એક વખત મને એણે કહ્યું “મહારાજ જીવનમા તમને દારવ બહુ જણાય છે નહિ વાઙ ? પણ એણે નહીં જાણ્યું કે જે સરયુને તમે જોઈ રહ્યા છો તે સરયુ અને હું જે અસુને જોઈએ છું તેમા જમીન આસ્માનનો ફરક છે તમારી સરયુ એટલે રૂપ, રંગ અને સુગંધની મૂર્તિ, મહારાજ સરયુ એવે જીવનની પંચે પાર વસની કેષ ખામોરા મૂર્તિ આ સરયુ જેને તમે જુઓ છો, એ તો મહારાજ સરયુનો પડખોયે માત્ર છે ” મને સરયુ શું કહે છે તેમ કહતા એ કંઈ રીતે બોલે છે તે વધુ ગમતું એની વાત કમગની જડા ઘણીક વાર એના સુદર જ્ઞાનાર્થને જૂણાવી દેતી, અને સાલગાદર સરયુની જડા પર મોહિત થઈ પડતો મે એને એક દિવસ કહ્યું “સરયુ તારો આનદી આત્મા મને આપ, હું એ જીવન વિણા જીવનની પર્થ ત વગાડતો રહીશ, મને શાંતિ મરેા, ધણાક હું ખી આત્માનું હું ખુશ રાખી શકેશ ” સરયુએ કહી “ન્યાહુજ મહારાજ આત્માની શાંતિ શોધી રહી છું ત્યો

વમને શું શાંતિ આપીત ? જગતમા ખીજન આદમને આનદ આપવાની શક્તિ પેદા કરવી એટલે નિર્ગમા રહેલ બધા આનદનો નાગ કરી નાખવેા આદા / કેવો અઘોરિક છે તે આત્મા કે જે ખીજનને ખુશ કરવા માટે જીવનમા મળતા અનેક આરામતા સાધનોનો ત્યાગ કરી પોતાના નિગર ઉપર અનેક અખો ખમી જાય છે અને તોયે દરતો રહે છે / જીવનમા આખી જાહેરો હોય છતા અનેક કુખી માનવીઓ સામે દારવના ફૂલ વેરતો હોય, ખીજનને ખુશ રાખી શકતો હોય એ વિચલ આત્માને મહારાજાનો નમસ્કાર એ અદ્ભૂત માનવીને, મહારાજાનો પ્રણામ હોજી ” મે પૂછ્યું “સરયુ, કદી તે એવા વિચલ અને અખૂત આત્માને જોયા છે ? ” મરયુ ઘણી વાર સુધી ચૂપ રહી અને પછી નાણે નાણુટકે કહેતી હોય એમ ધીમા અવાજમા કહેા લાગી, ‘જોયા છે અરે જોયાજ નથી મહે એ ત્રણ વાર તો એની સાથે વાતચીત પણ કરી છે, એ બે ત્રણ મુવાકાતોએ મહેને જીવન પર્થ ત આવે એટલો બધો આનદ આપ્યો છે અફસોસ માત્ર એટલોજ કે હું હજી તેના જેવા જીવનની ત્યના કરી શકો નહિ પોતાને બુધી ખીજનમા મસ્ત રહેનાગ, નિગર ઉપર અનેક અખો ઝીલ્યા પછી પૂણ માનવતા ઉપર દ્વિદા એવા એ ખડીલને ન્યારે ન્યારે હું જોઈ છું ત્યારે મને એક ખીજન દુન્યા દેખાય છે તમે ખડીલનું નામ સાલળી ચમકશે નહિ, ખડી-

લનો અર્થ ખુદા દોરન-ખુદા મરત-એવો થાય છે એમ એકવાર અમારા એક શિશુ કહેતા હતા. પણ મેં એ અર્થ ઉપર એક બીજો અર્થ એ પણ કહ્યો છે કે ખતીન એટલે માનવતા-મરત માનવતાનો લિખારી જીવનમાં ગટેલ ખતી કુમાર માનવતા માટે ખર્ચી શકે તે ખતીસ તે અદ્ભુત માનવી-તે અનૈતિક માનવી !” “પણ એકાદ ખતીસ તે આખી માનવતાને શી રીતે ખુદા કરી શકે ? બની શકે કે ત્હારા જેવી પ્રેરણાની આખે ઉત્તી સરયુને આનંદ આપી શકે પણ તેથી તેને માનવ-મરત અને માનવતાનો લિખારી તો નહિ જ કહી શકાય. પણ, તું જે ખતીનતી વત કરી છે તેમાં મને પૂરેપૂરો નિશ્ચય છે તેમાં નથી હોય શકે છે કે સાધારણ માનવી કરતાં તેમાં માનવીઓ પ્રયે વધુ લાગણી હોય પણ તેથી તે અનૈતિક નથી થઈ જતો-જે કે ત્હારા થા બહાર પ્રજાપિતે પાન તો છે જ” મેં સરયુને ખતીસ તરફ કુદરતી રીતે ખેંચાતી જોઈ કહ્યું, “એનો જગમ ફરી બીજી કોઈ વાર આપીય” કહી સરયુએ વાત બદલી નોંખી ગઈ સંયુના આ અદ્ભુત માનવીને મને તેમ ખેળા કાઢી સરયુએ તરવેન ઉપરો અભિપ્રાય સ્પષ્ટ છે કે કેમ તે નક્કી કરવા નિશ્ચય કરી લીધો.

હું અને સરયુ વાપીનાર સાથે ફરતા જતા અમારા ઘણા મિત્રો અમને મળતા એટલે કુત્તી રીતે હું સરયુના ફરકે મિત્રને બારી કાપી જતો કે કદાચ ખતીસ બળી આવે એક વાર એનું બન્યું કે અમે ફરતા માટે એક માલ ધોરી નરતા ઉપરથી પસાર થઈ રહ્યા હતા એટલામાં એક મોટર ઘણીજ રપીડથી

પસાર થઈ સરયુ એકાદ મીનીટ પછી એ ‘જી, પેવી મોટરના માનવતાનો લિખ છે-અનૈતિક માનવી છે-ખતીન છે’, ખતીસને તો ન જોઈ શક્યા પણ દૂર, ના જતી એક ઘણીજ કીમતી કારને જોઈ શકે મેં પૂછ્યું ‘સરયુ આવી મોટરમાં ફરતા તું માનવતાનો લિખારી કહે છે ?’ એને એને લિખારીને બદલે હુદાર કહેવાનું થાય મેં” સરયુ બોલી “કોઈ કયા રહે છે જ શામાં ફરે છે એજ આજનું જગમ જોવા મ છે અને તેથીજ એ સામાથી નેવું છેવરાય છે.”

સાર પડી સહુ સાથે વાપીનાર જ ફરતા જગમ પાંચ ખતીસ અમારા જોવા આજો નહિ સરયુ પણ ખતીસ વિષે જ ચાત કરતી નહિ અમારી ખતીસ વિષે છે-ની વાતચિત પડીથી સરયુ બહુજ ગમ બનેતી માર્ક એક દિવસ મેં કહ્યું લા “તમારા અને ત્હારા જીવનના વહેણ જુલો રિશ મા જતા હોય એમ” મને બાગે મોટરમાં ફરનારા નખાજ તમારી નજર બુગડોનો જેવા છે બગલાઓમાં રહેનાર બધા માનવ-મધરાજા હોય છે હાથમાં રહેનાર શરીરમાં દબલુ આત્મા માનવ પ્રેમથી જીવકે દેયુ હોય નથી એમ તમે માનો છો જગમ ત્હારી માનવતા પ્રમાણે જગમ મોટરનાવાળો માથી એકાદ ખતીન બળી આવે તો લા લગારોના પાપ પોવાને નસ છે ગમે ત ફરતો હોય ગમે તેના સુદહ બગલામાં રહે હોય પણ જો તેના શરીરમાં માનવ દેયુ હો તો હું એને મરીમ જેના રેખામાં અને માનવ

પ્રગ્નની વાન કરતા ઢોગીએ ક્રૂતા વધુ સરસ સમજ્યુ છું.” “પણ સરથુ, ત્હારો આ બધો બકવાસ મ્હારી સમજમાં આવતો નથી” સરથુને વાન કરતા અટકાવી હું વચમાં જ બેઠી હતી.

સરથુ કાંઈ મોડાની રાહ જોઈ રહી હતી કે મને એના અલૌકિક માનવીની લબ્ધતા અને એના દિલમાં રહેલ માનવ-પ્રેમની મજા સમજાડે સમય સરથુનો સાથ આપતો નોતો, એની આજીવન જીવન વાતચત્તો એને જરૂરી નાખતું હતું એનો સમાજ એને ખતીનથી જુદો કરી રહ્યો હતો. એનો આત્મા ખતીન તરફ વળી રહ્યો હતો અને જાણે બાગીકાથી જનનરને લાગતું કે એ કદી માનવતાની લિખ જરૂર ધારણ કરશે સમય એની સાથે ખેત ખેતી રહ્યો હતો-એની ગોઠવેલી બધી બાહ્ય એ વિખેરી નાખતો.

એક રાત્રે સરથુનો બગેનો જે રસ્તા ઉપર આવેલો હતો તે રસ્તા ઉપર એક અકસ્માત થયો એક સાધારણ ટ્રિપ્લસવાળો માણસ રસ્તા પસાર કરતા મોટરની અડકટમાં આવી ગયો એને ઘણું વાઘ્યું હતું ગેલ્લાન અવસ્થામાં એને હોસ્પિટલમાં ખસેડવામાં આવ્યો હતો એના દિવસો પૂરા થઈ ગયા છે એમ ડૉક્ટરે એ અભિપ્રાય બાંધ્યો ત્રણ દિવસ પછી એણે કાંઈક વાન કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો એ બોલ્યો “તિમેરીમાં લીરટ આપજો” આજીવ બાજી ઉભેલા એમાંનું કશું સમજી શક્યા નહિ એ પાછો બેઠોય થઈ ગયો આ બેઠોયથી પછી ખતીન હોશમાં આવી શક્યો નહિ ખુદ

મસ્ત-માનવતા મસ્ત એવો આ માનવતાનો લિખાગી ચોતાના માલિક પાસે પહોંચી ગયો સરથુને એની ખબર કર્યા વગર!

આ મનાવને એકાદ મહીનો વિતિ ગયો હશે કે એક દિવસ સરથુ મ્હારી પાસે આની અને ચોતાની કાંઈક મ્હારી આગળ મૂકી હુકમ કર્યો, “આ વાંચો અને પછી તમારો અભિપ્રાય આપજો” મ્હારી અજાણ્યતા વચ્ચે હું કાંઈક બોલી લાગવા લાગ્યો એ વાચ્યું “મે મ્હારાથી જાણતો પ્રયત્ન કર્યો છું અમુક હોદ્દા મ્હને ઓળખી ગયા એનો મને હરહ મેશા વિચાર આવ્યા કરે છે જેમ હું કયા આવ્યો કે કયા જવાનો કે કયે રસ્તે જવાનો ? એની કાંઈક ખબર નથી તેમ હું એક અજાણ્યા મુસાફરની માફક મ્હારી નૈતિક ફરજ બજાવી આવ્યો ગયો હોત તો મ્હારા આત્માને ધણો સતોષ થયો હોત આખર અને પ્રતિષ્ઠાની જગત દેખી શકે એવી ઇમારતો બાંધી જવા કરતા અનેક ગરીબનો દિલમાં જ્યાં એ ઇમારતોને કાંઈક જોઈ નહિ શકે લા-બાંધવી મને બહુજ આનંદ આપે છે પહેલી ઇમારતો હવા અને પાણીના વહેણ સાથે વહી જાય છે જ્યારે, બીજી માનવતા જીવતી છે લા સુધી જીવતી રહેશે આને તો માણસનો અવાજ પણ જીવત રાખવાના અર્થન થાય છે ! ક્યારી દુન્યા ! એને સમજ નહિ પડતી હોય કે જગત એવા અમને “મહુવો જોઈ શક્યું” છે, અને આને તો એ ઇતિહાસ પણ જુસાઈ ગયા છે ! પણ, સરથુ, નથી જુસાઈ તે ઇતિહાસ જે માનવતાના દિલમાં લોહીની માફક ફર્યા કરે છે અને એક એક આદમી

તેને સમાનતાના રૂપે ખીજને આપી જાય છે
આમ વૃ વિચાર કર કે કાગ તેને જૂસી ચક્રો
નથી જમાનો તેની આગળ હાથ ખાય છે
માન હૃદય જેને સધરી રાંધે છે તે દૌરતને
નાશ નથી તેને માટે જમાનાની કેદ નથી તે
અમર છે! ખવીન" ગદાસથી પૂછાઈ અણ
"સરણુ, કાળના ખેળામા આવા ખવીનો કેદના
હશે? સરણુ ખેળી" કાળનેજ પૂછાને! એ
તમને જવાબ આપશે" પછી તો જાણે દુ
અનત કાળ કોઈ રહ્યો હોઉં અને ગદારી

સામે યોગકર્મ ખરીદ જમતના મુસાફરો માટે
જીવનની પેને પાર રહેતા અધારામા હાથમા
મશાલ લઈ માર્ગદર્શન આપતા હોય એવું દ્રશ્ય
ઉભું થઈ ગયું માનવતા આવી એવા ખવીનના
માર્ગદર્શન માટે લા પશુ અધીગી હોય એમા
નવાઈ નહિ "સરણુ, વૃ પશુ ખવીન અને
તો કેવું સન્સ?" મે પૂછ્યું "કાળ દુગ્ધન
આપેતો! કાગ સાથ આપે તેને!"—

ઉત્તરે

સહકાર આપો

સુસ્થિત બાળકોમા કેળવણીનો પ્રચાર કરવું

— અને —

સામાજિક શિક્ષણ આપવું સુસ્થિત બાળકોનું
એકજ- અને -પ્રથમ

બાળ માસિક—

“ ઓ-લા-દ ”

ના આહકે જનો—

સર અવમરે બાળકોને બે, આપો

અન્યોને આહકે બનાવો—

આપના ધધાની બહાર ખચર આપો

વાર્ષિક લવાજમ—

હિન્દ રૂ. ૨, દેશાવર રૂ. ૫, બર્મા રૂ. ૫

આનેજ લખો—

ઓલાદ બાળ માસિક

જુમા અરિન્દ, રાજકોટ.

‘મેહમાન કે મુસીબત!’

લખનાર તાલુદ્દીન એ સૈયદ ‘તાજ’ ગદર

મનુષ્યને માટે જોઈલી પૃથ્વી પરની મુશીબતો, ને આમમાની સુસ્તાનીઓ છે, એમાં સૌથી મહાન મુસીબત અતિથી કે મેહમાન છે એમના આવવાની કોઈ ઝડપ છે ને ન વખત-સિઆજો હોય ઉનાજો હોય કે વરસાદ હોય, ચૂના કે ભગતા હોય, સૌથી લડતા કે બાળકોને માગ્યા હોય, મતલબ કે ગમે તે અર્થિયા હોય એ ને એ હાજર થઈ જાય છે! એ અતિથીગજ એમ તો આ લોકના રહેવાસી છે, પરંતુ શુંલો તો પરલોકનાજ રહે છે કારણ કે કોઈ કોઈ વખત એમનું આગમન વાલળાની જેમ અચાનક ને અણધાર્યું હોય છે એ જોઈલો પલુ અનકાશ આપતા નથી કે ધરધણી મકાનના પાછના બારણેથી બહાર લાગી જાય, અને એ મકાનમાં એકજ બારણું હોય તો બાબુલો રાત્રે ધરધણી દે કે “ફિતલો એક અકનાડિયાથી બહારગામ ગયા છે કદાચ આવતા અકનાડિયે આવી જશે ને ઘરમાં માતાબી નથી અત ઠીક નથી”

જેવી રીતે એ અણધારી આતના આગ મનને કોઈ વખત નથી તેવી ગીતે તેને દૂર દરવાનો પથુ કોઈ ઇલાજ નથી! કોઈ ખીમારી હોય તો માથુરા વેદ કે દકામ પાસે મોકલે શૂન-ત્રેત જેવી વસ્તુ હોય તો શૂન-ભગરીયા, મેગનેટ જન મન કે તાવીજ પનીતા વગેરેથી કામ લેવાય! સાવ-સે પથુ એને દૂર કરવા

માટે દરુજ સુધી જાન જાતની શોધ કરી નથી મવન-મેન્ટના કાયદાથી, પલુ એ વિષયમાં કંઈ મદદ મળતી નથી એ મુસીબત જેવી રીતે આનવામાં અણધારી છે તેવીજ રીતે એને દૂર કરવી પથુ અસંભવિત છે!

એ મુસીબતના જુદા જુદા પ્રકાર છે એ કદી મિત્રતાના રૂપમાં, કદી સગાઓના રવ-રૂપમાં, કદી પીર, મુત્તીદ, ગુરૂ કે શિષ્યના રવરૂપે આવી પડે છે એના પથુ અનેક પ્રકાર છે જેમકે ત્રી જાતના રૂપે, કદી અકવચનમાં તો કદી બહુવચનના રૂપમાં કદી તો અનક વચનના રૂપમાં આવે છે

જો તમે કદી ગામડાના મહેવાસી હો, ને શહેરમાં વડાનાત, નોકરી કે વેપાર કરતા હો તો આપથી વધુ આફન ભોગવવાવાળો બીજો કોઈ ન હશે. કોઈ ગામડુજા પદ પર બાબુલો માટે સામાન ખરીદવા આવશે તો જરૂર તમારે ત્યાં ધામો નાખ્યા વગર રહેશે નહિ કદાચ કોઈને કોર્ટમાં કંઈ કામ હશે તો તે ઓચિંતા ગામથી આવી તમારે ત્યાજ મુકામ કરશે, કે જેથી બીજે દિવસે શાંતિથી ટાઇમસર કોર્ટ પહોંચી શકાય બીજે દિવસે કદાચ કોર્ટથી મેડી પ્રસન્ન મળે તો શી જરૂર છે જૂખ્યા ઘેર જતની? આપનું અને તેનું વગ કંઈ જુદુ થાયું હોય કાંવે સવારે જશે તમારે ત્યાજ ધામો નાખશે પથુ બહાર તરદી લેશે નહિ

“મારે વળા એ શી ખુસીનત ! તમારે પરાજીત કરવી છે તો હોટલથી આવતુ મનાવેલ.”

“અરે પણ હોટલથી ફેરતુ આવશે ? ન જાણે ફેરલા દિવસ એ લોહિ રહેશે ?”

“ફેરલા દિવસ રો મારાથી જાટલી ફેરતુ આવતુ તૈયાર થવાનુ નથી.”

“અરે તુ ફેરી સી છે જાણતી નથી કે પરાજીતનુ ફેરતુ બધુ પૂણ યાપ છે ?”

“તો ખુસીથી તમે પરાજીત કરોને ? અને બને દોષથી એકલાજ પૂરપ મેળવે.”

“અરે ! એ તો વિચારો કે જા લોહિ એક આંધારિયા સુધી રશે તો વીસ પચ્ચીસ રૂપિયાનુ પાણી થઇ જશે.”

“ને આપને ફેરતુ પૂણ થશે ?”

“મજાક ન કરો ?”

“મજાક કોણ કરે છે ? મે તો સાફ કદી દીધુ છે કે મારા કામની એ બીગારી નથી. તમારે સ્થ તો રોજના ફેરલા એવા ફૂની નીકળે છે.”

‘તો એમા મારા સુ વાક ? એ નમ તાથી કશુ પરતુ બેગમ શાત ન પયા ને જોખ્યા કોણ કહે છે કે આપનો વાક છે ? આપ ચેપરેમા પ્રસિદ્ધ કરી દો કે જેને રહેવાનુ ડેકાણુ ન હોય તે મારે ઘેર ખુસીથી જાવી શકે છે પરતુ એ રાધવા અદ્યવવાના રોજ દને મારા લાખ નથી.”

તો મારા નફા તુકસાનનો પણ તમને કંઈ વિચાર નથી ?

એ તો તમે ત્યાગેજ સમજશે જ્યારે હોટલથી આવતુ મગારતુ પડશે તુ

ક્યારથી બરાજ પાકુ છુ કે જા મફત આઉકરાતુ આવુ જાતુ બંધ કરી દો પરતુ તમે ક્યા એ વાત જ્ઞાનમા લેા છો.”

મીસીસ સાહેબાની વાતચીતનુ એ પરિણામ જ્ઞાત્યુ કે સવાર સાજનો નાતો તેમજ બપોર ને રાતનુ આવતુ હોટલથી આવવા લાગ્યુ જેમજેમ દિવસો પસાર થતા હતા તેમ તેમ હોટલવળાનુ બીત વધતુ હતુ—પરતુ આવેલ મિત્ર જવાનુ નામજ લેતા ન હતા મે વિચાર્યુ કેવાય જાણ સદેશ જવાનુ જ જૂની ગથા હતો ? જેથી હુ વારે ઘડીએ વાતવાતમા જવાનો ઉધારો કરતો પરતુ એ એવા હતા કે વાત જ્ઞાનમાજ લેતા નહતા જાણે ન જવાના સોગંદજ ન લીધા હોય ?

એ દરમ્યાન મારા છાતીચેન બનીજાઓ પણ બેકાર ન ગયા ને તેઓએ તો મારા કાષ્ટનીજ રૂમમા લગાડેલી તસ્વીરો પર નિશાન આછ કરવા માડી, ને એ નિશાનખાછમા તેઓ ખામ નિશાનમાજ ચઇ ગયા. વધુમા સાદી કીતોને તો સાદીથી ચાર્ટરમ બનાવી કાઢ્યો જે હુ એ કામમા ચેઇન્ટીજ કરાવવા ચઇત તો એક મોની રકમ અર્થ થઇ જતી.

તેમની એ ડોલો જટલી દદ સુધી વધી મઇ કે તેજે બે મારા સાથ સઠને પણ ફસાર બનાવી દીધા તાકમા ગમેત ફસદનના અનેક ફૂનતન બનાવી નખ્યા ફેરલીક ચોપડીઓમાથી ચિત્રા ને પાના કાઢી નાખ્યા ને વધુમા તેમને જુવન સ્વરૂપમા ફેરવી નાખ્યા. દસ દિવસની રગઓ પૂરી થઇ ગઇ જાણે એ દિસ ઉઘ વાલી હતી મ મીઓમ સહેજથી કશુ હુ તે ફરે તગ અની ગયો છુ ખુદના માટે મઇ કુકિતો માર્ગ બનાવો.”

તેમણે બેઠાજીથી જવાબ આપ્યો “હુ
શુ કરીશ મુકિત બતાવીને? એમના જવાબ
તમે બીજા કોઈને વધાવી લેશો.”

“અરે હું કયા તેમને આમતુ છું? પરતુ
હવે તમે જેમ કહેશો તેમ કરીશ પણ કેમે
કરી એ મુસીબતને દૂર કરે?”

‘તો એ લોકોને મારા ઉપર છોડી દે ન
તમે તમારે એકિસે જાઓ.”

‘પણ તમે કંઈ મુકિત વિચારી છે?”

“એથી તમારે શું કામ?”

“શુ બતાવવામાં કંઈ વાધો છે?”

‘તમે એ સહાણી પાછા ટકટક કરવા
મંડી જશો.”

“તો હવે મારે પૂછવાની કંઈ જરૂર નથી.”

હુ જમી પગવારી દમ વાગતા એકિસે
આફ્યો ગયો સાળે પાછા આવતા શુ જોઉં
છું કે આવેલ મિત્ર ફૂલી પાસે સામાન બધાવી
રહ્યા છે મેં મનમાં ખુશ થતા કહ્યું, હાથ દબે
જુટકારો થયો પરતુ એમ જલ્દી આપાજવાથી
રિલગીંગા જાણુ કરીને પેરાણુ ગતમાં કંઈ જૂન
થઈ દમે તો માથી માગી ને ફરી વધારવાની
મિનતિ કરી વહાલા ભત્રીજાઓની પીઠ પર
હાથ ફેરવ્યો એવી ઝીતે મિત્રને રનાના કરી
અદર જઈ નીસીસથી પૂછ્યું “તમે એ માટે
કયા મતનું મનન કર્યું રતુ?”

“મેં તો કંઈ કર્યું નથી” મીસીસે હસતા
કહ્યું.

“તો એ મુસીબત કેવી ઝીતે ટળી?”

“મુસીબતના ડગળા”

“એટલે?”

“તે જુઓ પચખાનાના દરવાજાના
ખૂણામાં” મેં જોયું તો એક મોટો ઉદર
મરેતો પડેતો હતો.

મેં કહ્યું “આ ઉદર શાનો?”

“પેગમો” મીસીસે જોડ્યા.

હુ હસી પડ્યો મીસીસે પણ હસી પડ્યા
આપે સાબાજી હશે મેદમાનોની આપ
જવ વધારવાની હોય છે બાઈ સાહેબની
હાજરીમાં પણ એની તજનીજ ચતી રહી ને
નેમના આલી ગયા પછી વધારે પૂછપરછ
થવા લાગી.

ગામની ગ કમની સ્થિતિથી જાહેર થતું કે
એક વૃક્ષન આવીને આવી ગયું દરેક યોગ
પગ ગાંધ, કંઈક વટેહું ફૂલદાન પડેહું, તો કોઈ
જાણ્યો.”

‘અજ કંઝાએ આમના ચીની શિકરત’
‘ખામ રૂદ અસખાએ ખૂદ બીની શિકરત’
વાળો મિસરે આવી રહ્યો હતો.

કોઈ જાણ્યો પાનની પિચકારીઓ ભીંત
પગ પોતાની રંગીન તાજ બહાર બતાવી રહી
હતી! કયા તો ટેબલ પર ટોળાએલી શાદીના
ગાંધા સ્થામળતાના ઓપ દેખાડી રહ્યા હતા તો
કોઈ ખૂણામાં ફાટેલા પેપર પડ્યા હતા.
તો કોઈ તરફ ફાટેલ ચોપડીના પાનાઓ
નજરે પડી રહ્યા હતા વધુમાં બામ માટે પદર
ફિપા માગી ગયા હતા જેના માટે કહેવામાં
આવ્યું હતું “આપ નિશ્ચિત રહેજો આપને
ઘેર પહેવના વાળી ટપાએ મોકલી આપીશ,”
પરતુ વધુમાં-મારો એક મુદ, મીસીસની બે
સાડીઓ, એક બજાઉઝ ને એક રીસ્ટ વૉચ
અનોપ કરી ગયા હતા, પણ તેની તો મસીદ
આપવાની વાનજ બધી થયા હતા ત્યારથી
અમે બંને સવાર સાગ પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે

“પ્રભુ અમારા પરને મેદમાનોની
મુસીબતથી ઉગારજે.” ✽

• જુનું પદ્ય

સિદ્ધિ.....ના.....સ ન્માર્ગ

૨૯૫ કરનાર "શાસ્ત્રિય"

(સર્વ દક્ષ લેખકને સ્વાધીન છે)

૫૬૪

સખ્યાખ્ય ખિલતા પુષ્પો (યુવકો) એ માત્ર એકજ વાર સખમ યોધાથી પોતાના જીવનને ધૂળમા મેળવ્યાના દાખલાઓ રહેજે મળી આવે છે, ઘડીકની ગમત (સખમ યોધો) એ ચિતનની બાહ્ય સમી છે, અગ્નિમા હોમાઈ જવા કરતાંયે અધિક તુકસાનકારક છે

૫૬૫

પ્રત્યેક વડીલ પોતાના બાળકને પરજીનો અને પૈસી-ટકા સુધી જોવા ઇચ્છે છે, પણ પરજ્યા પછીની જવાનદારીનું તેમને જ્ઞાન ન હોય એવા યુવકો પરજ્યા પછી પોતાના શરીરને આકાળે ક્ષીણ કરી નાખે છે જ્યારે આપત્ત ધન પ્રાપ્ત કરનાર પુત્રો વિશેષતઃ આજીવન બની જવા પામે છે વડીનોએ પુત્રોને પરજ્યાવ્યા પહેલાં, તેની લાયકાતને પ્રથમ વિચાર કરી લેવો, એ અત્યંત જરૂરી છે

૫૬૬

લગ્ન એ ધાર્મિક દ્રષ્ટિએ પવિત્ર સળધ છે, બ્યક્તિયાર અટકાવવા માટેનો અન્નેડ ઉપાય છે જીવનના ઉદ્ધવા સ્વાસ્થ સુધી જવાબ-દારીઓ સહ સ્ત્રી અને પુત્રપત્ની સહચાર ટકી રહે, તેટલા માટે વિવાહની વિચાર પૂર્વકની યોજના પૂર્વજોએ અમલમા મૂકી છે આવા એક અતિ મહત્વના સળધને સુધરેણુ જગત દ્વે સાધારણુ કરારમા ફેરવી નાખવા મથે છે એ પછુ વીસમી સદીની એક વિચિત્રતા છે મનુષ્યની પાશ્વની વૃત્તિનો અત આજુબા માટે યોગ્યેશી લગ્ન-પ્રથાને ખીજ સાધારણુ કાવ-કરારની કક્ષા માં મૂકવા માટે તત્પર મથેતા,

પાશ્વિમતુ અધ અનુકરણુ કરન રાઓ એક આકરી કસોટીમાથી પસાર થવા ઇચ્છતા નથી, એનો આ એક સળળ પૂરાવો છે વિનાશ એ ધ-સાનને અરણે માર્ગે જતો અટકાવવાની દવા છે દગા જેટલી સારી છે, તેટલીજ વાસનાના ઉપાસકો માટે જલ્દતઃ પછુ છે અને એટલા માટેજ શરીર સુખને સતોષનારાઓને એ દવા ગમતી નથી

૫૬૭

વિચાર અને ધનપૂર્વક લગ્નલધનમા જોડાવણુ એ કેટલાક સ્વછંદી માનસ ધગવતા નરપિશાચોને કચ્છુ નથી, ન હોય એ સ્વભાવિક છે કારણકે જમાનોજ બે-જવાળ બ્યક્તિ સ્વાતંત્ર્યના છે ક્ષણિક વિકારોને વશ થવામા પાપ ન પેખનારાઓ માટે લગ્નલધન એક આકરી કસોટી હોઈ, તેઓ તેમાથી હટકી જવાના પ્રયત્ન કરે એ વારતવિક છે પછુ કુન્યા જાણે છે, કે આજીવન ધરણ્યર્થ પાળવાની માત્ર વાતો કરનારાઓ, છતાં પાપી કરવામા પછાત રહેતા નથી.

૫૬૮

પરિકુશ વિષય તૃપ્તિની પાશ્વિમાત્મ તાલીમ આપણને અધોગતિ તરફ ધસડી જાય છે એ આપણે બૂનવું જોઈએ નહિ ઉપદેશથી નરિ, પણ પ્રત્યક્ષ ઉદાહરણથી અયમમા સમાયેતા શ્રેયતાઓ, આપણે અન્યને અમળતીએ એ અલ્પત જરૂરી છે લોકમનને ફેરવવાની જવાબદારી યુવાન વર્ગ ઉપર છે બાગ લગ્ન તથા અધોગ્ય લગ્ન અટકારવાની, અને પુર્વજાનની પ્રથાને સર્વવ્યાપી બનાવવાની ફરજ પડુ કહેતાના યુવકોનીજ છે

૫૬૬

બાળ લગ્નની પ્રથાનો સદતર અત આશુના માટે આપણી માતાઓએ પ્રતિજ્ઞા લેવી જોઈએ અર્થાત્ ઓકસઓને તેમની શક્તિઓનો સર્વથા વિકાસ થયા પહેલા પર-શુપાનાજ ન જોઈએ કાચી ઉમરે પરશુપાનુ એ પાપ છે, એમ જો માતાઓ માનતી આવે તો આજે થતા લગ્નોના પ્રમાણમા પચાસ સાઠ ટકાનો ઘટાડો રહેજે થયા વગર રહે નહિ, અને એ તો દેખીતુજ છે, કે બાળનગ્ન થતા અટકે કે તરતજ બાળમરણ પશુ ઓછ થઈ ગય

૫૭૦

આજ કાન આપણા ધરમા માનસિક અને નૈતિક વાતાવરણ એટલું બધું બગડ્યું છે, કે બાળકોને સમય પહેલાજ મૃત્યુવાની આવી ગય છે વડીલો પોતેજ પોતાના નિર્દોષ બાળકોને પરણવાની વાતોમા રસ લેતા કરી દે છે ન્હાની ન્હાની બાળકોએને પશુ સાસર જવાની વાતોમા રસ પડે છે એ બધું શુ સુચવે છે / જોરાક અને પોપાક બાબતમા પશુ વડીલોની ભેરકારી બાગોના વિકારોને વહેસા જાગૃત કરનામા મદદ રૂપ થઈ પડે છે વડીલોને લદાના લેતાના કોડ જનમ્યા હોય છે અને એ લદાના લેતાની રીતોજ આડકતરી રીતે બાળકોની વૃત્તિઓને ઉશ્કરી મૂકે છે વડીલોને પોતાની જવાબદારી ઓડું બાન માથે સાચું જાત ક્યારે થયે, એ એક નિચાળા થોડા પ્રાન છે

૫૭૧

૨૨૭૬ માન-બાપો નિન કુળ ઓકસઓને થોડા છે

ધમકાવે છે, એ રસ્તોજ ખોટો છે કાશુ કે ઓકસઓ વડીલોના ઉપદેશ કરતા વર્તન ઉપર વધારે ચોક્કસ પહેરે કરે છે અને વડીલોના અનુકરણમાજ પોતાની સ્વાર્થકતા જુએ છે માન-બાપો પોતેજ સ્વછંદી ન બને તો ઓકસઓ નિરંકુશ થવા પામેજ નહિ કહેવા કરતા પ્રત્યક્ષ અમલમા મૂકી ખતાવવાથી સત્તાનો વિશુ મરેતો સુધરી ગય છે

૫૭૨

બહાન બનાવવામા વડીલો મર્યાદા મૂકી દે છે. સ્વાર્થિષ્ટ અને ન પચાવી શકાય એવા પૌષ્ટિક ખોરાકો આપણને બગવણથીજ મળતા હોવાથી આપણે ચિનચિચિત્ત સ્વાદોષી ટવાઈ જઈએ છીએ અને પછી તો સ્વાદને તામે ચથેલા એવા આપણે નિપમવૃત્તિ ઉપર કાણ ધરાવી શકતા નથી

૫૭૩

ક્રિત્રિમ સાધનોનો વધતો જતો ઉપયોગ એક દીવસે આપણને લગ્નબંધનની આવરણ કતાથી દૂરદૂર લઈ જશે અને ૨૨૭૬ વર્તવાની કુટેવમા અટવારી દેશે આપણે સત્વર ચિંતન અનોસાર્ય છે

૫૭૪

આપણી વાતો, આપણું વાચન આપણો જોગક, પોપાક અને ગુણી કરણી એ બધું થે એનું છે, કે જે આપણી રીતિઓને સતત સતેજ રાખે છે ન્હા આપણે વાતાવરણ ગદ્ ગદ્ જવા પામ્યું હોય, ત્યાં કેટલી બધી કાળજી પૂરકે જીવત જીવતાની આરવકતા છે, એ વ્યક્તિગત સર્વ કોઈ વિચારી લ્યે, એ ઈશ્વરના

બૂન ભરેલી, ને અત્યંત હાનીકારક છે કાળુ માતાને, ભગીનીને અને જીવનસાથીને ચાદવાની રીતો નિરનિરાળા હોય છે, અને હોનીજ નેષ્ટએ કોઈ પણ પુત્ર પોતાની સ્ત્રીને અને બહેનને એકજ રીતે ન ચાહી શકે અનેની ચાદના સરખી હોવા છતાં બન્ને સાથેના વર્તનમાં તો અમુક તફાવત હોવાજ નેષ્ટએ પોતાની સ્ત્રી સથે પુત્ર એકાત ભોગવી શકે, અને વધુમાં વધુ છૂટ લઈ શકે છે પણ બહેન સથે તો વાતચીત પણ મર્યાદિત રીતે થાય તેજ રીતે આ બધી દષ્ટિકતો માતાઓ અને બહેનો માણુની દોરા છતાં અયોગ્ય અદેખાઈમાં પોતાના અને ખીજના સુખ-ચીન ઉપર બંધાયે છે અન્યથે દીવાસળી મૂકે છે, એ કેટલું નાગમ ભરેલું છે ?

પાછા

વિનાશીન યુગને એકાતમાં પોતાના અને પોતાના ભારિ ઉજવણ બનાવવાના વિષય ઉપરજ ચિંતારોની આપ થે કરવી નેષ્ટએ. ધનના ખીજ માણુસોની બ્યક્તિગત નિદા કરી એ ભયકર પાપ છે એમ માનવું ને અમનમાં મૂકવું નેષ્ટએ ખીજની ખામીઓ એકાતમાં ચર્ચનારાઓને ધીમ ધીમ કુટુંબની અન્ય બ્યક્તિઓ પ્રત્યે તિરસ્કાર વહુટે છે અને પરિણામ કકાસા ખીજ શેષાય છે, પેલસય છે, અને મન છે માટે દરેક યુગને કાષ્ટપણુ વખતે એકાતમાં અપની કુચની કવચથી પરહેજ કરતા નેષ્ટએ નિર્ભય આનંદમાં એકતના સમય બ્યક્તિ કરવામાં તદ્દરતી વધારે જગલઈ ગે છે ઉપરાત યરમાં દુખા કે અદેખાઈને યથાન મળતું નથી છતાં નિ કાષ્ટની કબજા વળી હોય, ને ચર્ચા કરવાની રેજા હોય,

તો પોતાના સદકારી જીવનને આદર્શ બનાવના માટે પરંપર ચર્ચામાં ઉતરવું એ એકાતની ઉત્તમોત્તમ ચર્ચા કહી શકાય અન્યની ખામીઓ ગોખનારને પોતાની ત્રુટીઓ વિલોકવાનો વખત મળતો નથી

૫૮૦

વારસામાં મળનાર મિલકત કે હોતની વહેચણી ઘર એજે ધીરજ અને શાંતિથી કરવે થાય ક સદન કરવાની સદ્ગતિસદ તમાગ ભાઈઓ સાથે તકનેક કરી લેવે નમારા તદન ખાનગી અને અગત્યના એ પ્રશ્નને તમે જાનેજ ઉકેલવે એ કાઈ પારકાઓને શોષી તમારા કુટુંબનો મોઝો મોઝા નાખવાની મૂર્ખતા કરશે નદિ પચમાં ગમે તેટલા ડાહ્યા પુરશે હશે, તો પણ તમારા એ અગત્ય પ્રશ્નમાં તમારા કરતા વધારે સારો માર્ગ રજી કરી શકશે નદિ એ યાદ મળવે ભાઈઓ સાથેની વારસા કે વહીવટને લગતી તકરારને સુદર અત તમે પોતેજ સાની શકશે ખીજમેદારો એ કાચ પાર પડશે નદિ, અને કદાચ પાર પડશે, તો એકાદને અન્યાય યશે, અને ને કાષ્ટને અન્યાય નદિ થાય તો પણ તમાગમાર્ગ એકાદને અન્યાય થયેનો દેખાશે માટે તમારા એ પ્રશ્નને તમે જાનેજ જાણી લેવે આમ કરતા કદાચ કાષ્ટને નજીક કસા આવે, તો પંજ અન્ય આગમ પોતાનું પોષાક ઉઘાડુ કરતા કરતા લાખ દાનને એકતર છે કે પહેરેને કપડે ધર ત્વજ દેવું પણ ધરની તકરાર ખીજઓ મા ફત પનાવરી એ આખાયે કુટુંબ માટે નામોશી ભરેથી વાત છે કાળુ કે ચર્ચાના મેભાનો ધરીના હજી ભાગમાં ચલાને માટે અત આવી રહે છે

૫૮૩

ધધાને સગતા ચાલુ વહીવટમાં પશુવાધો પડે હારે અને પક્ષ સામસામા ખેતીને મુક-છોડતી વૃત્તિ સહ વાધો પતાવી લેજો વહીવટ સનાહ આપે તોપશુ ખનતા સુધી કોઈ જરો નહિ દેવાનર ઉપર ધર ખેડેજ થોડાક વેસા ઓછા કરી ઉપકાર કરવો એ અદાવતના પથે પડી સમય અને વૈસ્થની ખરબાદી કરવા કરતા વધુ ઉત્તમ છે પોકર જેમ દઈ મેળવવા આતુર હોય છે તેમ વહીવટ પશુ એ ૧૬ કાયદાના રોગના વહેમીની શોધમાં હોય છે તમારી હાર-જીત સાથે તેને બધુ લાગણ વળગતુ નથી ધધાની દ્રષ્ટિએ પોતાના ધધાને ધીકતો રાખવો, એ જેમ બીજાઓની કલજ છે, તેમ વહીવટુ પશુ કર્તવ્ય છે પશુ તમારે ખનતા સુધી અદાવતના આગણે ઉલસુ નહિ કારણકે સુધરેલા જગતના ખચાળ છવનમાં ન્યાય પશુ બહુ મોઘો પડી નાય છે અરે મળે છે, પશુ એટલે બધા મોડો કે જ્યારે ન્યાય મેળવનારની દ્રષ્ટિએ એ ન્યાયની કોડીનીયે કિ મત રહેતી નથી અર્થાત કેટલીક વખતે સર્વ શક્તિઓનો અત આભ્યા પછી ન્યાય મળે છે, કે જે સાન નકામો લાગે છે

૫૮૨

આપણી પરવશતાનુ મૂખ્ય કારણ આયતી વસ્તુઓની પ્રાપ્તિમાં સમાયેલું છે ન્દાની મોઘાની સર્વ વસ્તુઓ તૈયાર મળતી હોવાથી આપણે પ્રમાદી બન્યા છીએ જો આપણને દરેક વસ્તુ તૈયાર ન મળે હોત, તો જરૂરીયાતની એવી દરેક વસ્તુઓ તૈયાર કરવાના કાર્યમાં આપણે ગ્રયાર્થ ગયા હોત પરંતુ આપણે આગમુ થયા ન હોત અને ઉદ્યમી થવા ઉત્તરત સરાકત પશુ રહી શક્યા હોત અને અજે

સર્વત્ર દેખાતી ખેતારીના પશુ અત આવી રહ્યો હોત આયતી વસ્તુઓની પ્રાપ્તિએ આપણા શરીરને કાટ ચઢાવી દીધો છે એકાદ કપ ચાહ બનાવવા પૂરતો ઉત્સાહ પશુ આપણામાં રહ્યો નથી હોટ દળારાની ચક્ષીઓ અને પાણીના નળોએ બહેનોની શારીરિક શક્તિને હણી નાખી છે સમસ્ત પ્રજા નિર્માન્ય બની છે રસોષ જેવી અગત્યની વસ્તુ પ્રત્યે પશુ હવે તો સ્થ મટ છે આપણી આરામ પરત્વે કે આગસતુ પરિશ્રમ શુ આવશે ? તે કદાચ લેવુ સાવ આસાન છે

૫૮૩

આજના માનવ જગતે છવનની જરૂરીયાતો એટલી બધી વધારી છે કે પ્રત્યેક ઘર નાજે એકાદ દુકાનજ કેમ ન હોય એવો આભાસ થાય છે સાદા ખોતકે કે સાદા પોશાકનો પ્રજ રહ્યોજ નથી ખિન જરૂરી વસ્તુઓને વસાવ વામાં એક બીજાથી પહોત ન રહી જવામ તેટલા મારે આર્થિક શક્તિને સર્વેનાય કરતા આપણે જરામ અચકાતા નથી સુધરેલા જગતની એ વાહીવાન પ્રયાએ આપણામાંના સખ્યાખ પ લોકોની પાપમાવી કરી છે એ પ્રત્યક્ષ અનુભવ્યા છતા આદુ છવન છવવાનુ કોઈને સજણ કે ગમતુ નથી, જે આપણી કમનસીબીનો એક અધિક પુરાવો છે

૫૮૪

સર્વથી એટલે ગણતા મૂલ્ય જાતિએ એન્ય એક દર પશુજાતિએ કરતા તદુ મતિનુ વધારે નખેદ વાર્થુ છે ન ગણી શકાય તેટલી ચિત્રવિચિત્ર અને રવાદીટ વાનીઓ હારા આજના ઇન્સાનોએ પશુઓ કરતાયે પોતાને વધારે ખેરકાર પૂરવાર કર્યા છે સાદા ખોરાક અને

નીયમિતતાદ્વારા નિરોગી રહેવાનું પશુઓને આપડે છે. પણ ઇન્સાનો ત દુસ્તીના નીયમોનું સ્વેચ્છાએ પાલન કરતા નથી. પરીણામે ઇન્સાન કળા હોવાનું વધારે આરોગ્યતા લોગવે છે. મોનન જગત માટે એનાથી વિશેષ શરમાવાની ખીત અન્ય કશું હોઈ શકે ? આ એક સાદી છતાં તદન સચી દર્શીત સુચને છે, કે આજના ઇન્સાનોએ હુદ્દિનું દેવાણું કાઢ્યું છે. સમસ્ત જગતના અન્ય એક દર પશુઓનો ખોરાક આગળના વેટે ગળી શકાય એટલો છે. જ્યારે ઇન્સાનના ખોરાકનો અદાજ લાગ્યે જ થઈ શકે તેમ છે. આથી સાદા ખોરાકોને જાદુ કરી નાખવામાં આવે તો કેવળ રસાદની ખાતર તૈયાર કરવામાં આપના અસખ્ય ખોરાકોએ આપણી ત દુસ્તીને કેટલે દુર્ગતે દણી નાખી છે, તેની કલ્પના માત્રથી આપણને કપારી વધુ છે. ખોરાકની જાગવમાં જ્યાં સુધી આદાઈ અને નીયમિતતાને અપનાવામાં નહિ આવે, ત્યાં સુધી આપણા સર્વ પ્રકારની વ્યાયામ વેદ એજે જાની કે એ સર્વ ઓછ નોખી નાંખે, એ ઇન્સાન યોગ્ય છે.

૫૮૫

માત્ર ઉપર ઉપર આપણે એ કળા અતિ જિજ્ઞાસી પ્રત્યેક કાર્ય ઉપર અમલ કરવો પારે ઉત્તમ છે. પ્રગતિ ઇન્સાને તો બહુ જોણું ખોનવું નેહએ અને સન પ્રતિમય ગતિ નેહએ.

૫૮૬

કાન એ અને હલ એકજ દાર એ પ્રશ્ન રહેતો ઉપરિચિત થાય કે કુદરતે આપણને હલ એકજ આપી અને કાન એ એટલા મોટે આપ્યા છે કે આપણે જોનારા કળા જમણ સભાગાની ટેલ પાડીએ કે જેથી આપણને વધારે જાણવાનું મળે અને ખોનવો લાભ થાય.

વધુ ખોનનાર કરતા વધારે સાલગનાગને હ મેશા ઘણું જાણવાનું અને રીખવાનું મળે છે. અદાદની એક દર ચોળનાઓ મસનેહતથી ભરપૂર હોઈ આપણે તે પ્રમાણે વર્તવાના થયા શકિત પ્રયત્નો કરના નેહએ.

૫૮૭

તમારે એવા ખોનવું નેહએ કે જે પ્રમાણે જોડો તે પ્રમાણે વર્તનમાં મૂકી રહો. અતિ થોડું જોનો પણ જોનો તેટલું અમલમાં મૂકો અને સંપૂર્ણ રીતે અમનમાં મૂકો એમાજ તમારી સાર્થકતા રહેવી છે.

પુરુષોનાં કપડાં
સાયન્ટીફિક
રીતે વેતરતાં
અને સીવણ
શીખવા માટે
ફળદ્ર મળો યા
લખો.

મુરાદ ટેલરીંગ વર્ક્સ
એન્ડ ઇન્સ્ટીટ્યુટ

MURAD TAILORING
WORKS

Try our Secret Good Fit for
Scientific Cut, up-to-date
Fitting & Modern style.

પ્રો. એમ. જી. મુરાદ
સુનાગરા મહિન્દ પાસે, રાંદેર

આકર રસ
ગર, રાંદેર

ઝાર પીલ્સ-આ ગોળીઓ ઘણા લાંબા અનુભવ પછી ગરમાં મુકી છે કેાઇ પણ કા લે

શુભાવેલી સાગરિન, માનસિક, દરેક શક્તિઓને પાડી મેળવનારા
તેમા ખાસ કરી મરદાઇ માટે છેવટનો ઉપાય કહીએ તો લગભગ અનિ-
શ્ચાન્નિત નથી અને જો સમાગમ, કુટુંબ, કે નમં એ મા છે, શુભાવેલું
પુત્રપત્ન (મદદ) પાડુ મેળવનારા અમારા લાંબા અનુભવમા અ-
નુકી એનાથી દરેકસીર ઉપાય એકે આ ચો નથી બેજ દિવસમા
નિર્વાન, પાચનશક્તિ, રૂઝડમાં પમુ પેનાનો શુશુળતાવલો હર કરે છે
અને શરીરમાંથી મુત્તી, દી-સપાડુ, કમર, સાથા, શ્વાધા અને રોગો
દુખારાઓને દર કરે છે એમા કમુત્તર, અબર અને સોનાની લગમ જેવી કીમતી રત્નુઓ હોવા
આ માત્ર પત્તિકના વાળાર્થે કુ ગોળીઓ લી કીમત રૂ ૬-૦-૦ પોસ્ટ ખર્ચ બુદે

ઝાર તિલા- આ તિલામા સર્ચથી વધુ ખુબી તો એ છે કે એના ઉપયોગથી
પ્રાપ્ત થતી નેત પી વલન કે કોલીઓ થતી થી તેમ એને લગાડી
પાન કે પોટો બાધારા થિ અગત્ય નથી મસમગાળ આમડીમા ધુની જાય છે રોગી નવગાળને
દુ કનામા આ તિનો ખરેખર અમલકારી છે, દમગે રૂપીઆ ખર્ચ ને લાભ ન મળે તે લલ
માન અની રૂપીઆમા મેળા લાકાય છે કીમત રૂ-૮-૦ (અટી) પોસ્ટ ખર્ચ બુદે

આનંદ રસ- આ નિશિન નિયો મદદ અને છસા (પીચી સ્ત લન) માટે
ખાસ કે મરીઓને ખાસ લક્ષમા રાખીને આ દરેકો નિરો
ગરમાં મુકયો કે એના ઉપયોગથી ખાસ જગ્યામા અગતી અને છસાદમા એવરો વધારો
થાય કે કીમત અબીનો રૂ ૧) પોસ્ટ ખર્ચ બુદે

મુકલ્લી વ મુશ્નિક- કરવુની, અળ, સોનાની લગમ જેવી કીમતી
વસ્તુઓ વડે તૈયાર કનામા આવેલી આ ન્યા
છસાક અને મદદ માટે અગત્ય કે નિર્વાન (ધાતુખા) છદતિનામ, (રૂપલો) તેમજ વીર્ય
નિકારની દરેક ક્યાંદો આ દના માત્ર જેન વિસમા દુ કરે છે ગોળીનો માટે આ દના ખાસ છે
એક તોનો દના બાર દિવસ અને છે કીમત તેવા એકનો રૂપીઆ એક, પોસ્ટ ખર્ચ બુદે

દવાએ સુઝાક- આ પીનાની દવા છે ગમે એમા નવા કે જુના પરમિયાને
મટાડે છે હાનરો માલુસો મરશ થતા પછી આ દવા
પબ્લીક સનમુખ ધરો છે એ નીની સાન દિવસ અને છે સાધારણ બીચાર માત્ર એકજ
શીલીમા સરો થઈ શકે છે ગમે એમા જુના પ મિયાને માન બે નીશી કાપી છે છુન્કશને
વડે પેનાનુ લરિખ પાયમાન ન જતા એક વાન આ દના લેરા અમારી લનામણ છે
કીમત શીલીનો રૂપીઆ દો, પોસ્ટ ખર્ચ બુદે (રૂપમા પ મિયાનો ગર્નીવા ધનાજ કરીશુ)

હિન્દુ બારથી મ માનાગઓએ ધોડીસ પાટન ઓડેર Manager, The Rander
Unani Pharmacy ના નામે મોકલવો ફર્મસીમા મળતી દરેક દવાઓ સચિપત મુકન
મોકલવામા આવશે

લખો અથવા મળો

મનેજ ધી રાંદેર યૂનાની ફાર્મસી

રાંદેર, Rander, Dist Jamul

આકીના એન્ટ Union Printing Works 91, Victoria Street Durban (Natal)

મહૂંમ અઝીમખેગા યુગનાઈના એક લેખનો અનુવાદ —

હિંદુસ્તાની પરદો !

એફ. મુહમમદી

[૨]

ધરમા લખન થનાજ હું ચોક્કી પડ્યો
એક સાવળ આરામ ખુરસી પર બેસીને હુકો
પી રહ્યા હતા તેમના શ્રીમતીય પથુ સાથેજ
ખેડેલા હતા 'અરે !' કહેતોક હું તુર્જ પાડો
ફર્યો. પેનો બાથુથ હુકાની નળી પકડીને
'પકડો, પકડો'ની બૂમ સદિત મારી પાછળ
પડ્યા ગમરાઇને હું ફેડના લાગ્યો, રખેને મને
પથુ બોલો ચોર સમથ બેસે ! પથુ બાથુથ
છાડે એવા ન હતા મને પકડીને હુકાની નળી
વડે ખમર મેવા માડી હું જોની ઉઘ્યો.

'સાભજો ના-સાભજોતો ખા !'

પા, બાથુથને સાભગરાની કુમ્મલ ન હતી
તેઓ ના વર્ણયેજ જતાતા,

'નદમારા, દુઆ, ચોર, ઘોળે દિવસેજ '

'પથુ સાભગરા તા ખમર !'

'નાનિત રાખો, છું શું કે એ તો કહે ?'

આ આગળ એકમ યએમામાનો મેક બિલી ઉઘ્યો
હું બોયો

'બૂરંગી નેડેના ધરમા જવાને બંદને એમના
ધરમા આઘ્યો મેથો, એ માટે હું ધલોજ
દિવસીજ છું '

પર તુ બૂરંગી આઘ્યો આઘ્યો દનો,
આઘ્યો આઘ્યો, બુકુ બોને ઉર

'નાથ એમ ધણીવાર મધ જમ છે જના
ઘો' કો'ક બના માથુસ બોલ્યો

'ઠીક !' બાથુથ શરસો ગળી જતા બોલ્યા,
'મારો ધરાદો તો પેલીસને સોપવાનો હતો
પથુ આ વખત જતો કહ છું '

આખરે બધા પોતપોતાને રસ્તે પડ્યા હું
પથુ ચલતો થયો મારા રૂમમા પહોચ્યો, ત્યારે
મારી પત્નિ ચાદનીને ઉઘેરીને બોલ્યો,

'સારે કોલુ જાણે કોના મૂળના દર્શન
થવા હતા તુ તો સામે આની ન્હોતી ?'

'શું થયું ? હું તો રોજ કહું છું કે
ગાનના આપનો આઘીકા પર રાખીને બુલે
નદિ અપશુનિયાળા હોય છે પરતુ તમે
માનોજ થાના ? આપનો લાજ રહી ગયો હશે,
અને તમારી નજર તેમા પડી ગઈ હશે '

હું હજી પડ્યો ગાનના આપનો ખરેખર
મારા આઘીકા પર ગઈ ગયો હતો

[૩]

ઉપગની વાતને હું તગભગ જૂની ચૂક્યો
હતો માર લખનો છોડી ગયું હતુ, એટલે હું
રેશને આઘ્યો હતો

વેઈટીંગ રૂમમા હું આરામ ખુરસી પર
પડ્યો, હાથુ વાચી રહ્યો હતો, ત્યાં એક ગાડી
આસીને ઉની રહી ચાકેડા ચાદર તાણી ઉભા
ત્યાં કો'ક એમમ સારેઆ વેઈટીંગ રૂમમા

પાં, અને એક મુદ્દય મારી પાસે આવી
 ॥ ગદા બેઝેક મિનિટ નુધી આસપાસ
 ર ફરી અને 'ઉર, ઓડ' કરનાક સમેતી
 સી પર બેસી ગયા આ તેજ સાહેબ દના
 બે ૯૫૫૧ નથી વડે મારી મરમત
 હતી તેમજે પોતાની ટાપી ઉતારી અે
 ૧ તરફ ફરીને બે પા

'કેમ સાહેબ, કયા જગ્યા?'
 હું 'પ્રાનપ્રક' એમને નિહાળી રહ્યો મર
 ૧ તેઓ અને એજણી શક્યા ન દના
 બે, બે

'આમ જાઉ છું'
 તુરજ તેમજે ધાંકા કર્યા
 'અહો! ત્યારે તો તમે પણ આમાન
 પીજ છો'

અને પછી તો એમને વાળીપ્રદ વિધુત
 ૧ આપેા દુનપાઠારની વાતો કરીને હરે
 થા,

શુ કર સાઈન' હું તો ચામ્બો મુસ
 ૧મા સ્પેશીઆ આન સમાન છે ખાન
 ૨ કક્ષાકે તો બીઓના સમુદાયમાન આપ્યા
 ૩ છે

હું બેઠ્યો
 એમ કેમ વાઈ?

અરે સાહેબ! તેમજે બાબતુ ટડ કરું
 ૧ઓને સસરે જવાનુ દેન ત્યારે તો પુનુજ
 ૨ જબુ દુનક તે આમાન બાબતુ ના વગી
 ૩ જનપ અમુક વસ્તુઓ બદાર લી ગયા
 ૪, ત્યારે કેટલીક નકાળી વસ્તુઓ સથે
 ૫એ મેં હતી મહીસાઓએ ત્યારે ખુબ
 ૬ અગ-થા ત્યારે જમમ સહેબ મહીમા બેલ
 ૭ખર' મુસફરીમા સીમા અરેન સમાનજ

છે આપણે સહજ પણ મેરી રાખીએ
 સામાનની કે સ્ત્રીઓની? અને

એમનુ બાબતુ અકાવતા હું બે રો,
 'આરેન સમાન થા મારે? આપણે
 ધારીએ તો રાન સમાન પણ રાકે રે'
 'અરે તૌજા કરેલ' બાબતુ બોલી લગ્યા,
 'ગદન સમાન! હું આપણી મુશીબત જામણી
 થઈ જાય છે'

હું ફરીને બેઠ્યો,
 'લાગે છે કે તમારી સાથે ધણી બીઓ છે'
 વધારે તો નથી? બાબતુ બેઠ્યા 'હમ
 ધમાપીન મારી સાથે છે'

મેં અત્યંત રાનપણે પુનુ
 ધમાપી કોણ સાથે છે?
 'મર પાતાનાજ ધમાપી સાથે છે'
 'પણ કોણ?'

પાન એજ જરાબ દુન આપ્યા જાઉ
 અને ન દનો ફરી બે મા

'બદ સાહેબ! તમે તો કમાસ કરે રા
 આખરે ધમાપી કોણ સાથે છે? મના
 પતિ, બહેન, પરિવાર કદાચ આપના
 બીવતીછ દમે'

કઈક ખનમ તો નેરો બે પા
 ૧, આપની રાન ખગી છે'

[૩]

ઘડીસર નથી કોઈ કરા બે'ડ નદ
 છે રે બાબતુની રાનપુ નદિ,

હું માં છું ના મુશી અપ એકવન રો'
 નાઈ' હું બેલ્યા, હું ફરી પણ એકવન
 મુસફરી કરતો નથી'

‘પર તુ ઓઝોના ‘વેષટીંગ રમ’મા તો
કાષ નથી’ બાણુજ બોલ્યા, અને પછી સ પૂર્ણ
વિશ્વાસ સાથે તેમણે કહ્યું, ‘ત્યારે તે પેલા નળ
પાસેની ડાહીમાજ હશે’

હું હસીને બોલ્યો,

નાજ’

‘ત્યારે તેમને કયા બેસાડ્યા છે ?’

‘કયાય નહિ ઉલટું એમ કહો કે તેઓ
મને બેસાડીને ગયા છે’

મારી વાત બાણુજએ માની નહિ તેઓ
બોલ્યા, -

‘માફ કરશો આપની વાત સમજી શકેતો
નથી’

હું હસીને બોલ્યો,

‘મને અહિ બેસાડીને તે ટિકિટ લેવા
ગઇ છે’

‘અરે! આ શું ?’ બાણુજ ઉછળી પડ્યા

‘મે શાન્તિથી જવાબ આપ્યો

‘વાત એમ છે કે અમારી પાસે સામાન
ધણીજ છે એમાનો કેટલોક તો માત ગાડીથી
મોકલવો પડશે કેટલોક એવોય છે, જે અમારી
પાસેજ રહેશે વળી મારી તબીબત પણ કંઈક
ખરાબ છે, એટલે તેને બીયારીને મારા
આરામ ખાતર ટિકિટ લેના તથા સામાન છુક
કાવવા જવું પડ્યું છે અર્થા કલાકથી વધારે
વખત વધી ગયો છે, પણ હજુ તે આવી નથી’

બાણુજ આશ્ચર્યમાં પડીને બોલ્યા,

‘શું એકલી ગઇ છે ?’

‘ના’ હું કંઈક અણગમે જવાવતા બોલ્યો,

‘તેની સાથે છુકોગ ક્વાર્ક પણ છે’

‘ત્યારે શું તે પરદામાં રહેતી નથી ?’

‘કેમ નહિ, રહે છેને! પચથી માયા મુધી.’

આટલું કહેતા પાંચો હતો ત્યા મારી પત્નિ
રટેશન માસ્તરની ઓરીસના દ્વાર આગળ ઉભેલી
જણાઈ મે તેને બોલાવી અને પૂછ્યું,

‘કેમ, કામ પતી ગયું ?’

‘ફક્ત રસીદ લખાવવાનીજ રહી ગઇ છે
હમણાજ તે પતાવી આવું છું.’

આટલું કહી તે ફરીથી ચાલતી થઇ

બાણુજ બોલ્યા,

‘તમે તો કહેતા કે તેણી પરદામાં રહે છે ?’

જ્યારે તેણીનું મુખ તો ઉધાડું છે’

હું બોલ્યો,

પચથી માયા મુધી તો બીયારીએ આવી
સખન ગરમીમાં આદર લપેટી રાખી છે અને
ઉપરથી તમે ટીકા કરો છો તમે એમ માગતા હશે
કે મોઢું પણ બંધ રાખે અને ઉનાવળના કામ
વખતે, તથા સામાન છુક કરાવતી વખતે પર-
દામાં બેરવાઈને પડી જાય! લોકોને તમારી
જ્ઞાનોને મળે અને શરમને લીધે મારાથી જિન્યુ
પણ ન જોવાય ખરે ને? માફ કરશો મને
એ નહિ રહે’

બાણુજએ બીજી ટીકા કરી,

‘અને તમે એને નામ લખને બોલાવો છો
તેનું કેમ ?’

‘કેમ શું વળી?’ હું બોલ્યો, ‘અને બોલા-
વુપ કેવી રીતે? ‘એ, જરા સહનજો! જરા
આમ જો’ વગેરે રીતો મને તો સારી નથી
લાગતી વળી એવી રીતે બોલાવવાથી લોકો
પણ નાદકના આપણા તરફ ટીકાટીકાને જોઇ
રહે છે’

પર તુ તો ત્રીજી ટીકા પણ તૈયારજ
દતી

‘તમે તો મુશ્કેલી કામ ઓઝો પાસે લઇ

રહ્યા છે. જે કામ તમારી પત્નિ કરે છે એ તમારે પોતે કરવું જોઈએ હતું.

‘વાત ખરી છે’ હું બોલ્યો, ‘પણ મેં કહ્યું નહિ કે મારી તપ્પીઅત ઠીક નથી? મેં તો તેને ધણી ના પાડી પણ તે માનેજ શાની? અને એટલા માટેજ તો કહી રહ્યો છું કે પત્નિ એક અમૂલ્ય બક્ષિસ છે મુસાફરીમા તો તે રાહન સમાનજ છે.’

એટલામા ટ્રેઇનની ધટ્ટી વાગી બાહુજ ઉઘીને લાગ્યા હું તો ત્યાજ એસી રહ્યો કારણ કે ટ્રેઇનને ઉપડાને ધણી વાર હતી ચોડીવારમા આદતી આવી અમે એક ડબ્બામા જગ્યા લીધી સામાન ગોઠવ્યો અને સીટ પર નિરાતર પાથર્યો મેં આદતીને કહ્યું,

‘દેશત! ખુબ તારી ખુશાની કામમ રાખે બસ, હવે એક ગવાસ રાખીતો એડર આપી દે’

આટલું કહી હું આરામથી સુઇ ગયો.

[૪]

આ બાહુ બાહુજ માટે ટ્રેઇન આદત બનીને આવી હતી મજુરો બેગમ સાહેબાની પાલખી-કહેા કે અસ્તાનવાનો ભાર ઉતારીને આગળ ચાલ્યા બાહુજએ સામાન અને ફૂલીઓ તરફ નજર કરી તો એક ફૂલી ગૂમ! બીજી બાહુજ બેગમ સાહેબાની પાલખી આગળ રહી રહી હતી બાહુજ હેડમા ફૂલીને શોધવા મુશ્કેલીથી તેને શોધીને ફૂલીઓના ડબ્બા તરફ લઇ ગયા અને ત્યાં સામાન મુકાવ્યો બાહુજનું રહેલું નસીબ ત્યાં એક અંગ્રેજને ઘસડી લાવ્યું તે નવોજ યુરોપથી આવેના લાગનો હતો, એટલે આ બધા ઢાંગ તો કપાથી સમજી શકે? માથું નાજો શું સમજીને તે સેકન્ડ કલાસના ફૂરી

ઓના ડબ્બા પાસે આવ્યો, અને, આ કપડાની આકામા શું મધ રહ્યું છે એ જાણવાની ઉત્ક કતાથી કે પછી બીજા કોઇ કારણે તેણે બાગી પાસેના પગેા હમચીને અંદર ડેકિયું કર્યું બાહુજના મીમતીજતો બેસીજગયા આદર બરાબર કરતા કરતા બાહુજએ તો તે અંગ્રેજને મથુ મથુની ચોપડી રાફ કરી દીધી બાહુજને સાથ આપનારા પણ તેમનાજ જેવા બે-ત્રણ મળી આવ્યા અને પછી તો એવો શોર વ્યાપ્યો કે બીજા એક અંગ્રેજ આવીને બાહુજને રવસિ વચન સલાગાવત નહિ, ત્યાં સુધી આ અંગેડો અટક્યો ન હોત

ફૂરીઓના ડબ્બાની મારીએ બધ કરીને બાહુજ અમારા ડબ્બા બહુ આવ્યા પહેલા તો ફૂલીઓ સાથે પેશાની બાબતમા મારામારી મધ આખરે પેશા લઇને ફૂલીઓ બબડતા-ફકડતા રવાના થયા પછી તેમણે પોતાની મુસીમનોની કદાણી અમને કરી સબજાવી પોતાના કપડા બહુ જોડુ તો નાસબગમ તોવના ડાધો અને બીજી મીઠાણી વરતુઓની નિશાનીઓ જણાઇ તેમણે રમાન પાણીમા ગોળીને તે ડાધો સાફ કરવા મોક્યા પણ નસીબ બે ડબ્બા આગળજ આગળ! એમ કર વાંચા તો ડાધો નહુ દેનાઇ ગયા

હું મનમા ને મનમાજ બાહુજને તેમના આ સાદસ બદલ ધન-વવાદ આપવા લાગ્યો. ખર જેના તો મારી પાસે સામાન વધારે હતો, પણ એ આમાનને ઢેકણે પાડવામા મારી પત્નિએ જે જેઠમત લીધી હતી તેનાથી અર્ધી પણ મેં લીધી ન હતી

[૫]

બે રેશનો તો સુખેથી પસાર થયા ત્રીજી

રોશન આવતા બાણુજી પોતાના શ્રીમતીજીની ખમર લેવા ગયા જ્ઞેયુ તો ડખ્ખાની બધી બારીઓ ઉઘાડી હતી તુર્જન બાણુજીએ ફરીથી બધી બધ કરી તેમના શ્રીમતીજીએ શોકજનક સમાચાર આપ્યા કે તેમના જવા પછી કાષ્ટ કાળી શેગવાનીવાળો માથુસ આવ્યો હતો અને આપણી એક ટુકડે પોતાના કૂલીના માથા પર મૂકાવીને રસ્તે પડ્યો શ્રીમતીજી તો રહ્યા પરદામાં, અને પારકા પુરુષ સાથે વાત કરવાની રહી, એટલે કંઈ બોલતા નહિ ટુકડા ક્રીમતી કંપકા ઉપરાંત બેએકે હંજરના ઢાગીના પથુ હતા

બાણુજી જલદી હોડ્યા અને પોલીસને ખમર આપી પછી પોતાના બેગમ સાહેબા માટે ચા-પાણીનો બદોમસ્ત કરીને અમારા પાસે આવ્યા આદની બોલી

‘માફ કરજો જૂન તમારા બેગમ સાહેબાની હતી પહેલા તો તેમણે તે પુરુષને ટૂંક લાઇ જતા અટકાવવો જ્ઞેયુ હતા એમ કરવાની હિમત ન આપી તો સાકળ બેચીને ગાડી ઉભી રખાવી શકત અને એટલુપ નહિ થયું તો ખીજ રોશને તમને ખબર તો જરૂર કરી શકત’

બાણુજી અમારી મરજરી કરતા હોય એમ બોલ્યા,

‘ત્યારે એમજને કે મારી પતિ તો માથુસનો હાથ પકડીને રોક?’

‘કેમ નહિ?’ આદની બોલી, ‘હું હોત તો કદી પણ ટૂંક જવા દેત નહિ’

બાણુજી ગઈથી છાતી કુવાનતા બોલ્યા
‘અરે! એક ટુકડે માટે અમારે ત્યાં સ્ત્રીઓ ન તો પરદા તોડે કે ન તો પારકા પુરુષથી ઝૂકે છે’

‘અહો!’ આદની બોલી, ‘એટલેજ તે તમને ખમર ન કરી ખર?’

‘જરૂર’ બાણુજી બોલ્યા, ‘આ તો ટૂંકનીજ વાત થઈ જો લાખોની વસ્તુ તો પણ તે આમજ કરત’

હું બોલ્યો,
‘તમે સ્ત્રીઓને આટલી સક્રિય પ્રતિ કેમ બનાવી દો છો? મારા ધારવા પ્રમાણે તમારે નહિ તોયે આ યુગ સાથે ચાલવા જે પ્રગતિ કરવીજ ધટે’

આથી તેઓ બોલી ઉઠ્યા
‘પથુ જનામ-હું એમા માનનારો નાં એ બધુ કમાલપારાનેજ મુજારફ’

[૬]

આની ને આવી વાતો ચાલતી રહી, નવું રોશન બોણુ બાણુજીએ જ્ઞેયુ કે એ માથુસ સ્ત્રીઓના ડખ્ખા પાસે ઉભો રહી બારીઓ ઉઘાડી રહ્યો છે

બસ, હવે પૂછવું જ શું? તરત દોડ્યા અપેલા માથુસને સલામીની,

‘હું બારીઓ બંધ કરે છું, જ્યાર ત બોની નાખો છો આખરે તમને થયું છે શું

‘અહો! ત્યારે આપજ તે મહાન બ્યકિ હો! હું પોતે પણ આટલી બાંધ્યા ત્યાં કરતો હતો કે એવું કોણ છે, જે વારે બહારે આનીને બારીઓ બંધ કરી જાય છે’

‘હું તમને બારીઓ ખોલવા દશ નહિ તમામ જેટલોજ મનેય દક્ષ છે’

‘હક ને બહુ હું કાંઈ નથી જાણતો અદર સ્ત્રીઓ છે, પથુઓ તો નથી બર્બા?’

‘ત્યારે મારા તરફની બારી તો બંધ
હો ?’

‘મારી ને તમારીય નથી બંધાતી એ
તો જરૂર ખોલીશ, કેમકે એજ સૌથી
હો ?’

‘તો હું રેશન માસ્ટરને બોલાવું ત્યારે ?’
‘જેમકે તો ‘લાટ સાહેબ’ને બોલાવી
જાતે ?’

રેશન માસ્ટર અને ગાર્ડ આખા ગરમી
લી બધી હતી કે બારી બંધ રાખવું
કેલ હતું એટલે જીત પેલા માણસનીજ
ધુવાડુ વા ચતા બાણુજી પોતાના શ્રીમતી
ને એક ખૂણામાં ચાદર ઓઢીને બેસવાનું
માન કરીને અમારા ડબ્બા તરફ પાછા ફર્યા
ગાડી ફરીથી આવવા લાગી

[૭]

ગાડી ચાલતા ચાલતા જગતમાં એકદમ
ટકી પડી સેકન્ડ ક્લાસના સ્ટ્રીઓના ડબ્બાની
પેના બાજમાં તેવ કમ હોવાને લીધે તે
ખૂબ ગરમ થઈ ગયા હતા અને સળગી
વાતે બધા હતા. સ્ટ્રીઓને જલદી ઉતરવાનું
કે તરફથી ફરમાન મળ્યું હતું બાણુજી માટે
એક નવી આશિત હતી જ ગલમાં પરદા
ને પાલખીની બમરચા શી રીતે થઈ શકે ?
જાણુ ગાર્ડ ‘જલદી ઉતરો’ની બૂમ મારી
તો હતો બાણુજીએ પોતાના શ્રીમતીજીને
તેવું જુલું રેશન માસ્ટર સાથે જઈને
તેને ગાડીમાંથી ઉતારવું, એ બાપરા પરથી
રવા સમાન હતું પરદા અને ઉપરથી ચાદર
સપેટાવતી બાણુજીની સ્ત્રી કેમ કરીને
તરી શકશે એજ અમને સમજાયું નહિ

બિચારીએ કુત્રતા હાથોએ બારી પકડી અને
નીચે પગ મૂક્યા માટે જગમાં શેષવા લાગી,
ત્યાં તો તેણીની ચાદર હવામાં ઉડવા લાગી
બાણુજી બૂમ પાડવા લાગ્યા બિચારી તેમની
પત્નિ પોતાની ચાદર બરાબર કરવા મંડ ત્યાં
બારી છુટી અને નીચે આવી રહી, નીચે દ્રષ્ટ
મૂકેલી હતી, તે કાણીમાં વાગી પરતુ બૂમ
માથી ‘ઉફ’ સુદા ન ક્યું એક તો કાનિષ્ઠ
હતી, ભારેખમ કપડા અને ઉપરથી જામમ,
એટલે બાણુજીની પત્નિ બેશુદ્ધ બની મંડ
ચાદરની જલદીથી ત્યાં દોડી મંડ અને સહારો
આપી ઉઠાવી બાણુજીને કાંઈ પુરવઠી મદદ તો
જોઈતી ન હતી એટલે ચાદરની મદદથી તેઓ
પોતાના પત્નિને કાંઈ મુશ્કેલી ધમકે એમ
ધમકી ગયા

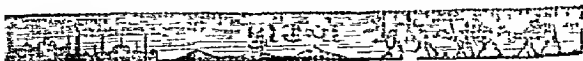
બેશુદ્ધ થએલા બેગમ સાહેબાને એક ઘડ
કલાસના સ્ટ્રીઓના ડબ્બામાં લઈ જવામાં
આવ્યા ચાદરની ત્યાં રેવા માટે રહી તેણે
બાણુજીની પત્નિને જગમાં તોળીને લીધે બારી
પાસેજ સુવાડી દીધી, અને બારી ઉપાડી
રાખીને ચોકખો પવન આવવા દીધો

ગાડીએ પોતાની મુલાકાત આગળ વધારી

[૮]

બાણુજીને પોતાના પત્નિની ઘણીજ ફિકર
હતી એટલે નવું રેશન આવતાજ ઉતરીને
શેડમાં જઈને કે ઉપાડી બારી સામે એમના
શ્રીમતીજી સુતેલા છે અને ચાદરની ત્યાં બેસીને
દરજા જાણી રહી છે આ જોઈને બાણુજીને
ગુસ્સો કાણુમાં ન રહ્યો જોરથી બતાડો પાડીને
બોલ્યા,

‘અરે! આ શું ? રહેા તો ઢોકા ? અરે,
રહેા કેમ હાકતા નથી ?’

આટલું કહેતાની સાથેજ તેઓ ડખામા ધરયા અને બાડતા-ફેફસા પોનાની પલિનું મ્હો ઢાક્યું હવે ચાદનીની કમબખતી સર ચઇ 'તમને મારી પલિનું મ્હો ખોલવા કોણે કહ્યું હતું ? ઉઘાડે મોહુ રાખીને ગમે ત્યા રખડવાનું તમનેજ મુખારક સમજ્યા ? તમે એ કામ પડતું મૂકો અને ચાલતા ચાલ'.

ચાદનીએ ચુપચાપ ચાલના માણ્યુ મારી તખીઅત સારી ન હતી, એટલે ચાદની કંઈ વધુ ન ખોલતા એટલુજ ખોલી,

‘હવે તો એમની ખમર લેરીજ એછએ’

‘ના, ના’ હું ખોલ્યો, ‘નકામી લડ છેવી શો કાયદો ?’

અમારી આ વાત ચાલતી હતી ત્યાં બાણુજ આબ્યા હમ્મય એગને બડબડટ તો ચલુજ હતો,

‘તમને કહ્યું કોણે હતું ? મારી પલિનું મુખ દેઠકના દર્શનાથે ઉઘાડ્યુજ શા માટે ?’

આ ની યાત્રી,

‘માફ કરો તો હું દિલગીર છું પરતુ આ તો’

‘જા હા’ બાણુજ ખોલયા, ‘તમારા એ પરતુ બગતુને છોડે. શર્મ અને હયા પગ શીખ્યા છે કે ? તમારા જેની ચર્મ અને હયાને ખુલે રાખી ફરનારી સ્ત્રીઓ’

પરતુ બાણુજનું લાપચુ અધુરુંજ રહ્યું ચાદની ગુસ્સે તો પહોંનાથીજ હતી આ સભ બનાજ છતી ઉપરીને બાણુજની મરમમત શર કરી દીવી તેણીને રોકતા હું બોલી ઉઠ્યો,

‘અરે, અરે, આ શું’

પરતુ ચાદની હવે માને એમ ન હતી તે યાત્રી,

‘એ શર્મ અને હયાના પૂતળાને સમજતા તો શીખના હો ! તત્તન જગતી છે Manne Dress’ ઉભો રહે ! હમણાજ આ ડખામાથી કઢાણુ છું’

આટલું કહી સાકળ ખેચવા ચાદની તે તરફ વળી મે મુશ્કેલીથી સમજાવીને તેને રોકા

બાણુજને રસો કપાશે ત્યાં સુધી ચાદની અને બાણુજ એક બીજાથી મ્હો ફૂલાવીને ખેસી રહ્યા મે ચાદનીના કાનમા કહ્યું

‘દેખત ! તે બદલો તો ખરેખરો લીધો આ માણુસેજ તે દિવસે હુછાની નળી વતી મારી મરમમત કરી હતી’

અને અમારા બન્નેના ઉઠો પર રિમત ફરતી રહ્યું (સપૂર્ણ)

બંધ માસિક “માંદગી”

ફક્ત ત્રણજ ટિગસની અદર ‘ધી નાટ’ ગોળીઓથી ચાલુ થાય છે માસિક અડ-ચાણુની કોઈપણ ફરિયાદ માટે કમ્પ્લે મળે દના સાથે ગેરટી પત્ર આપનામા આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦ પરદેશ શી ૧૦

—ગર્લ રહેતો અટકાવવા:—

“રાહત” દના ફક્ત ત્રણજ દિવસ ખાઈ લેનાથી જ દગી લારમા કદી ગર્લ રહેતો નથી માસિક ચાલુ કશીજ નુકસાન નહિ, ડૉક્ટર વેદોએ અજમાવેલી દના સાથે ગેરટી પત્ર મોકલવામા આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦ પરદેશ શી ૧૦

ડૉ. એસ. એચ. ખાન,
૪૨ ‘અચાંગેટ સ્ટ્રીટ, મોનહુની સામે
કોટ, મુબઇ, ફેબ ૨૧૩૪૩

—[૧]—

રજ્જુહાક

અન્યાય-નાશનો લિખા કરી વિચાર દુસેન,
કર ધરીને ફક્ત એક હુદ્દિકાર દુસેન,
અગ્રી ૨૨વે લાગે છે એની ધાર દુસેન,
પહાવી હાથની અણુગી અણુ-ધાર દુસેન,
કસી કસીને કફન શિર પર લપેટે છે
એ રણના શરા પછી નિજના દળથી ભેર છે

(૨)

કહે છે સબોધી સસૈન્યને પછી તેઓ,
હુ જાઉં છું તમે મિત્રો મને દામા કગ્ગે,
સદાય કરશે ખુદા બહુમતિથી ના ડરશે,
કે સત્યવાદીને શત્રુના હોય ડર કેવો,
મને છે આશ ખુદાજ તમે લડી જશો,
પડીને સગ્રામે અણુનમ ધડી ધડી જશો

(૩)

સ્વતંત્રતાના છે ચાહક તો એજ કમિ કરો,
શુભામ જીવીને મરવાને બસ હરામ કરો,
શહીદ થાઓ શહીદો મહાજ નામ કરો,
ઉઠોને પ્રણામ કિસ્સાને તમ તમામ કરો,
રણે મરણને ધરી દો કહીને બિરિમત્તમ,
પડીને અશહીદો અદના એલા-હ-ઈ-લલ્લાહ

(૪)

રણે પડ્યા કે હોરાશો ખૂબ જાગે છે,
ચિયાળ ચેટે રિપુ દુમ દબાવી લાગે છે,

તે હુદ્દિકાર આણીદાર જોને પાગે છે
અખીન પર તે પડીને પત'હ માગે છે,
રમ્યા પચ્યા હતા શત્રુઓ વાગાવાગીમા
પગો ન તેમના જમતા જો લાલ લાગીમા

(૫)

કહ્યુ હુસેને કે ભાંગો છે શીદ આવાને ?
પ્રપચીઓ અહીં આવો પવીદ આવાને !
હઝાર શુ અરે ! હવે ગિરમજીદ આવાને,
પગીદ હો તો ભરેને વગીદ આવાને,
છે પ્રાણ પ્રિય તમાન છે સત્યથી અદાન,
તમે સમજતા નથી 'કુ'તો મન અનૈદા શાન'

(૬)

જો સાલજીને બધા ખૂબ ખગલજી બેઠા,
હૃદયમા તેમના એ રખડો પ્રજાળી બેઠા,
કે સ્વામવર્ણા યધા મુખને બસ બળી બેઠા,
ગજગના રણજી બેઠા તો રણવળી બેઠા,
રહીદ દરશની મત્તક તાકગા રહી,
જો રહી દમ તો કદા એજ નાકમા રહી

(૭)

કહે છે શુક તણો શુભ ને કેક વાર હતો,
દુસેન કરના હતા પાક જાતને સજો,
એ પ્રાપ્ત થઈ ગયો પાખડી શિખને મીઠા
કરી રહી રચા દૂર નેમમા પયો,
સદર્થ કહ્યુ દુસેન અનલને યા લાગ્યો,
અડમ, નિદર ને જવાગદ અરસનામો અલેક

(૮)

સ્વન ત્ર પચના રણધીર અરસનામો અલૈક !
હો ધન્ય ધન્ય હો નરવીર અરસનામો અલૈક !
હો ! ન્યાય નીતિ તથા મીર અરસનામો અલૈક,
ધમાગ હજારો શબ્ધીર અરસનામો અલૈક,
હે ! કરબલાના વિજયવત મુગ કયાને સુણો,
ગુલામ આપનો છુ એક પાચનાને સુણો

(૯)

અગર અતિશય યુનાહગાર છુ, નદારો છુ,
સમસ્ત વિશ્વના લોચન મહી અકારો છુ,
યુનામ કોનો ? તો કહેસાઉ હુ તમારો છુ,
ભરી છે આજ તમારો ખરાબ સારો છુ !
“કલીમ” અન્ય કશું કયા જનાખ પાચે છે,
એ એક હુતુના પુષ્પોતી ઝામ પાચે છે
“લીમ” વાકિદી] [ધોરાજી

- [૨] -

ઝિદગીના ભેદ લાખી દાવ સૌ મારી ગયા !
નાનહી ઉમ્મન તથા ધખે અલી તારી ગયા,
ને ખુદાની રાહમા નિજ પ્રાણને વારી ગયા
ઘેરના બચ્ચા હતા એ શેર જેવા અન્ય પણ,
દુસ્મનો અગણિત અને છલ્લા છના હારી ગયા
મગદબા શબ્ધીરને જે શોઈથી ને ધૈર્વથી,
ઝિદગીના ભેદ લાખી દાવ સૌ મારી ગયા
હજારો હાસિમ અને અબ્બાસ કેસરિયા કરી,
એ ઉલ્લખ વીરો ખતાવી વીરતા ભારી ગયા
કાયરોતી કયા હતી તાકત નિકટ આવે જરી,
પણ અરે ! શબ્ધીરને સજ્જા મદી ધારી ગયા
એ ધ્યાદન પર મિદા દિલ જાનથી દુન્યા ગઈ,
જે નિડર થઈ દક-નમનમા રક્ત નિજ સારી ગયા
ધ ય હો રાખીરને પાણી મુખે માગ્યુ નહીં,
અન્ય માટે ખૂબ મયખાના કરી જાગી ગયા

જીવને કર્યો શહાદત-જામને સતોય વ્યક્ત,
એમ કૌસરના ધણી નિજ ખાસને હારી ગયા
તેમના જીવનથી ‘ખિસ્મિસ’ કર ગ્રહણતુ ભોગ પાક
મુખને હરતા મુખે દિલથી જે સત્કારી ગયા
- ‘ખિસ્મિસ’] [ધોરાજી

- [૩] -

ગમતી નથી !

દર્દ ફગી યરદરી મૂજ દિલ પરે ધમતી નથી,
શિર પરે આંધી ચઢી છે જે હજી રામતી નથી
તુ બધુ છે ને બધેબધ તુજ છે તેથીજતો,
તુજ વિના કાષ્ટ પરે મહારી નજર જમતી નથી
તેજ સચો વંકત છે દુન્યા મહી તેના વિના,
જેની ગરદન કોઇની આગળ કદી નમતી નથી
તીર ભોકાના હુ જ્ઞેદા ચાહુ છુ એ આખમા,
જે મરીખોતી બપા પર કોઈની ઝમતી નથી
મહારી આહોની અસગથી જાચે જાચે બેમામા,
ગડગડે છે વાદળો ને વીજળી ધમતી નથી
શોખથી જામે ભરીને પી લીએ એ મયકશો !
છે સહાર આખુ મદીરાલય ન્યા મય કમતી નથી
હુ લપેટાઈ ગયો ‘છુ કદપના-ચાદર મહી,
કદપના સાથે જીએ મૂજ ઝિદગી રમતી નથી !
ઝળહળિત છે જ્યોત એનીદિનમહી ‘અશરાફ’ કે,
જે હવાની ફકથી પથ લેય ટમટમતી નથી
‘અશરાફ’] [વઢાવ

- [૪] -

અલિયાં એ કવિ મહારા
મૂજ કરિ ‘જેશ’ મશીદાખાદી

(૧)

ગિરીવંતો સાદ

પરો મુજ આગળે પુષ્પોતી દુન્યા,
જરે પડખેથી મહારા એવેત અરણ્યા,
વહે મુજ ચળોંમા નિર્મળ સરિતા,
કરે મુજ ઓઝીએ કુદરત તમાશા,
અલિયાં એ કરિ મહારા ! અલિયાં

(૨)

સારતાનો સાદ

રે મુજ રહેરે ખજાના વિજ્ઞાતા,
ગતિમા મુજલી કે પ્રેમ ગાથા,
વહેલુમા ગાનો શક્તિ ગાયિકાના,
ફરી ફેદી પધેયા ગીત ગાતા,
અહિઆ એ કવિ મહારા! અહિઆ

(૩)

પ્રજ્ઞાતનો સાદ

પ્રિયાની જાયા મહારા આરિસામા,
સત્ત મુજ જલસામા સંગિત ઉપાના,
રમે રશ્મિઓ ગાળે ધર્મતાના,
યતા મુજ આગળે ધર્મો ઉધામ,
અહિઆ એ કવિ મહારા! અહિઆ

(૪)

પ્રજ્ઞાતના તારાનો સાદ

મને શાધે છે નૈસર્ગના ઉપાસક
“રે મુજ શોભા” સુકામળ કાળ વાહક,
પૂર્વનો પ્રાણ હે હજવે પ્રકાશક,
ઉપાના લાગ્યો હે, પહેરો તારક,
અહિઆ એ કવિ મહારા! અહિઆ

(૫)

સધ્યાનો સાદ

તિતીર મહારા, તિરાશોના વિસામા,
કંઠ્ય દિલ્લ જે દેખી આદ્ર યાતા,
બળે મુજ લાલીમા વિધુત આગ,
યથા મુજ મૌન્યથી સૌ મૌન્ય ધાગ,
અહિઆ એ કરિ મહારા! અહિઆ
“સાબિર”] [વટરા

- [૫] -

હું પ્રીતની સિતારના સૂરોનો સાર છું,
હું પ્રીતની સિતારના સૂરોનો સાર છું,
સૌંદર્ય-ચિત્રે રમ ભર ચિત્રકાર છું,
કાની ગણે છે વિશ્વ, પરણુ છું પ્રેમથી,
પડેયા છું પ્રેમમા અવિનાશી યનાર છું,
એ-પ્રુદ રવી કિનારે ખુદીના સમ દરે,
કુલ્લો સમજ ન મુજને ને હું પેલી પાર છું
દિન-તારને વ જોડી અતોક્ક તારથી
બન્ધે હું ઇશ-ધુનમા પડી એકનાર છું
એમત-નાસ, આત્મ-સયમના પ્રતાપથી,
બિહુ મરી હું મોતી યથા આનંદાર છું
એક રૂપિર-અશ્રુઓ દિન-રાત અપથી,
એ અદ્ભુતના દર્શને હું બે શુભર છું
પ્રાગ્બધી પડે છે કદિ પૂછે માની-જ્યોત,
કેતાન રૂપી ગાત્ર, પછી તાર તાર છું
હું દિવ્ય-દ્રષ્ટિ-તીરને ચાવેર ફેકીને,
ત્રિગુણને અદ્ભુતે બનાવુ સિકાર છું
કારિ વાર એ-પ્રુદી યોરી “નથા, નથી”,
દિનને કદાચ મે ને કહ્યું એકાર “હું”
વૃક્ષાભા વના ને બકાના સમ દરે,
નેવા-જીવન ફેલી એ ખૂદા! ડુન તાર છું !!
સૂકિત-વિહુગ મોકલી દે મારે પિજરે,
હું પ્રુદ અતેરી રીતથી ઉજન-સિકાર છું
પ્રેમી તરે છે હુણીને ને પ્રેમ-સિધુમા
તો જસ “તર-તુમ” હુવ પછી પેલી પાર છું
તર-તુમ] [ધાર છું

- [૬] -

ત્રેરજી જાણે !

કર છું હાર્મ જેને સત્ત મારો આત્મા જાણે
ભનો છું કે જુરો એ તે લખા મારો ખુ ! જાણે

અમારા હૃદયે દુઃખને વેદનાઓ આપે શુ જાણો,
 વફા કરનાર દુનિયામાં જન્મ્યાની મળ જાણે
 કદિ હસવું કદિ ચુરસો કદિ ચાળા કદિ નખરા,
 હમીનાની અરે મસ્તી ખુદા જાણે ખુદા જાણે
 પડી આદત બધાની છે પરાયા હિંદુ જોવાની,
 ભણે પોતેજ છે ને અન્ય તો છે સૌ શુરા જાણે
 મરણને નનજીવનનો સ્વપ્ન દ્રષ્ટા જ્યારથી જન્મ્યો,
 ગણ છે ત્યારથી છોડી મને માગી કહ્યા જાણે
 હૃદયની આશ-વીણા પર પ્રણય ગીતો કોઈ ગાએ,
 સુગંધ જીની ફળે છે જિંદગીની અખના જાણે
 જીવન આદર્શ એવું છે મુવાનો ! વિશ્વમાં જીવે,
 બને ઇન્સાનિયતની મુક્તિ કાળે પ્રેરણા જાણે !
 યદ્યપ્ત પધરામણી સર્વજ્ઞ દેવાયું નવું જીવન,
 અગમના માન ગાતી નાચતી આવી ઉભા જાણે
 નિહાળે છે બારે 'મહાલક્ષ્મી' 'સાગર' કરા તૂકાનો,
 સપાટી પર રહી, શુ એના બીતરની મળ જાણે
 'મહાલક્ષ્મી'-'સાગર' [જોતપુર

- [૭] -

ચોખાઈ

છે બપોલ તો દાકવી સોને,
 ગર્મ સુરા 'ઝ' આખરી સોને
 તોડી પાડો ને કોઈને ન ગમે,
 જાસ છે પોતાની રાખરી સોને
 — 'જવાનો હતો' —

જવાની સમય ને જવાનો હતો,
 ફરી હાથ કયા આવવાનો હતો
 લગ્નમાં ઉમંગો તરંગો હતા,
 ને મળો તો ઝાઝ એક અમાનો હતો
 અમર રૂપની યદ્યપ્ત યથા પ્રેમ રોય,
 યજ્ઞની હતી તો યજ્ઞનો હતો

અમાનો બનાવી મને શુ કરે,
 એ જાણે છે શુ મુજ અમાનો હતો
 હૃદય હૃદની સાથે ખેસી ગયું,
 એ ઉપકાર એની દવાનો હતો
 છુ મરિજાદને બદલે સુરાપીદમા,
 હુ કયા અગ્નિ ? કયા જવાનો હતો ?
 યજ્ઞનો હતો નેનો હું ના યથા,
 યથા ના ને મારો યજ્ઞનો હતો
 નહર જાખી, તન લીધું, ને ઘોળા વાળ,
 સમય એ જવાની જવાનો હતો
 અમાનાને કર્યો હતો દાસ પથ,
 અમારાય એવો અમાનો હતો
 ને પ્રમાણિ છે 'દક્ષિણ'ની એમા ભેદ,
 'ખુદી'નો હતો કે 'ખુદા'નો હતો ?
 જતો જાઉં છું જાણે મહિનથી દૂર,
 હુ કયા જાઉં ? છું કયા જવાનો હતો ?
 ઇ મુસ્લિમ તારક જીવનનું "અમીન",
 જીવન છોડી છું કયા જવાનો હતો ?
 "અમીન" આજાદ [સિરત

- [૮] -

'મુસ્લિમ' પળો આપી તુજ માર અહોભાગી'

કયા પાર-મહબૂબન છે કાસના છે રાગી,
 આખો ન જાણે કંઈક દિનમાં અગન છે લાગી
 ખાડ યજ્ઞન સુકાયે સુન્દર આવ જાણે,
 રમતના વાગિ વિશુ પથ કોઈ ન જોઈ જાણે
 નિખવાદના છે રાગી ઇબ્રાહિમના છે ત્યાગી,
 એથીજ આજે નૌન રહી મોનની છે વાગી
 જર્મદ કરી હાથે નિજ ગાન અને શૈક્ષત,
 તકદીર પરે રાઈ ખેદ રહ્યા અભાગી

અપનાવી બહોળોને ઐશા પર યોદીને,
 દિન-રાત યથા ઐના મુજબના અનુરાગી
 મપદને અમલમાં વા આવી અને અડધી છે,
 મુસ્લિમ પક્ષે આવી ટુલ માટે અલેઆગી
 તકદીર ભગસી ટુલ તરખીરથી મુતેલી,
 આને દિસે ન કાઈ તારા સમે સુભાગી
 -[ઉન્મત'] [પારખદર]

-[૯]-

દિવ્ય પ્રેમ

(મુલખા)

દિવ્ય પ્રેમ હું મહું
 કુણી કુણી સુકુમની કળા કળા વડે,
 લીનિ લીલિ બીનિ બીનિ પાદી વડે,
 સૌરભા મહી લલિ ।
 ભામિએ ભરી લલિ ।
 દિવ્ય પ્રેમ અખતા હું દિવ્ય પ્રેમમાં જન્મ શમું

(૨)

દિવ્ય પ્રેમ હું મહું,
 ગળ ગળ રક્ષાની ધન મદિ ભરી
 બિન બિન પપ્પી માન ગાઈ । સખી,
 બર બર મેળવું ।
 સર સર મેળવું ।
 દિવ્ય કુન્નમાં વસી મને સુદિવ પપ્પીકે મનુ

(૩)

દિવ્ય પ્રેમ હું મહું,
 હું જીવું ? સુપ્રેમ તણા તાનને જીવું ।
 હું મરું ? સુપ્રેમ તણી ખાકમાં બળું ।
 એ વિના જીવી શકું નહિ ।
 એ વિના મરી શકું નહિ ।
 ભામિએ ભરી રહે અશ્રુએ ભરી ચણે
 હું દિવ્યમાં રમું [મુલખ
 -[નસીમ']

-[૧૦]-

સાક્રમી

તમ છે ખિરસા મયાને દિલ મયા છે સ્વપ્ન,
 તોય પશુ અકરે ધણા નયમ મદારીના માક્રમ
 મર મહી તો રાખડી કે લે સુની સગવડ નથી,
 પશુ પતિને જોઈએ પૂરી, કચોરી ને વધ ।
 વદખા મારે એકતા માટે જનો ચારે તરફ,
 ને પરપર કામમાં લીકર લાગે લાકડા ।
 દેશ સેવાનો કરે છે દલ પબ્લીકમાં ખન,
 સાક્રમીની પાસ તો મસ્તક નમાવે બાપમ ।
 ચૂવાની ચાવી ગઈ, ને માવની લાલી ગઈ,
 દરથી પાકેકર થઈ ઐશ દીસે છે કાકા ।
 બહાર મિસ્તરરક જન પર પર રોડ મારે છે બધે,
 ને જઈ ધરમાં ઉપાડે બીમલિના ખાસમ ।
 રતન મુવાનીનો ધડકાર નવ હલે વસે,
 કા દીસે છે ચૂનમના મૂખ આને લાક ।
 કાલ તો માદીને તપામે વદાનના ને શેષ,
 આજ તો ઝાંતી સિપાઈ, ચાન્ના તેના પાખમ ।
 કામલા 'દુહમત' નળ્યે રેશકેરના સા'બળ મડમમ
 ને દાસે છે મામમના માદી યેવર પાકમ ।
 -[દુહમત આઝા] [મજેનશીવાળા]

-[૧૧]-

સામળી કેરા તબેસા

પુલએ પુલ થઈ બહિશ કરેને,
 ઉદર છે ગમ'તો થેરા ફરેને,
 ડેહાએ સાન કાની સાવાને,
 દધોએ લાય કેરા ઉ રંગેને,
 બટમનાં જગતની શીંગામાં
 ચરીર પમ તણા થોથા જડેને

જીવનભર સર્વને ખસ ભાડાને,
 મુખે છે જીભનો લોચા ભરેચો
 ધૂ વા ધૂ વા થઈ સ કાડવાને,
 વદન પર નાકનો દુકડો ધરેના
 ટિકા—નિદા અવરની ઠાસવાને,
 જોડો છે કાનનો ખાડો મૂકેસો
 ન અથડાયે ગમે ત્યા દેહ—ગાડી,
 નયનમાં એટલે ડોળો પૂરેસો
 મુગ ધી તેલ ધી બીજા વવાને,
 શિરે આ જાસટિયો છે ઉમેસો
 તરંગોત્તુ મેઢા જોડાને જે મળ,
 હૃદય છે લાગણી કરે તખેનો
 સદા બળતા મદી ધી હોમવાને,
 જીવનનો ધાડવો આ શુ પડેસો ?
 “શિતાબ”] [લાવનગર

- ૧૨૦ -

રચ્યા

જુદા જુદા આસુઓ લાવી રડ્યા,
 જીવ જીવ ક્ષિતે સમજાવી રડ્યા
 પ્રેમમાં જે ધૈર્યની ઇજ્જત હતી,
 આજ એની લાજ લુટાવી રડ્યા
 મે જરા કહ્યા તો એ જબ્બાઈને,
 પુરે પુગ રેવમાં આવી રડ્યા
 “ રાતી સૂરત ” તો કતા એ મુગથી,
 આજ કિન્તુ આખ જીવકારી રડ્યા
 કદચની પાડીને મુખ પર હારયતી,
 ઉરમાં એક આગ સળગાવી રડ્યા
 રાદ પર જાનારને રોકી અને,
 દુર્દશા પોતાની દર્શાવી રડ્યા

આપશ્રીએ તો હમી કાઢ્યો હતો ?
 કા ? હવે મુજ ખારણે આવી રડ્યા ?
 એમના જાના રૂદનના બાવથી,
 તારલા પછુ આસુ ટપકાવી રડ્યા
 મુજ રૂદનના બાવ ના પૂછો ‘ વલી ’
 રોવા તખીયત આજ ચે આવી રડ્યા
 “વલી”] [કરમાડ

ઉર્દૂ:—

સને ૧૩૬૨ હિજરી

હી

ઈસ્લામી મુહમ્મદી

બળી તકવીમ

નંબર ૧૦

મતખૂચ

મતખૂચે મુહમ્મદી, બમ્બઈ

કીમત એક રૂપીઆ

(મતખૂચે લોક)

ખુલાસા ઈસ્લામી મુહમ્મદી

બળી તકવીમ સન ૧૩૬૨ હિજરી

કીમત ત્રિશ્ન તીન આને

(મતખૂચે લોક)

આજહી કીમત બેજકર મગવા

લીજીએ —

દી રાંદેગ સ્ટોર્મ,

તાજિરાને કુતુબ

રાવળ ગેડ, સૂરત.

‘વેણી’-‘કારવાં’ કેસનું સમાધાન.

મે. મેજિસ્ટ્રેટ સાંના “હુકમ સિવાય અન્ય કશું પ્રગટ કરવું નહીં” એવી તેમની માસિક આજ્ઞા હોવાથી તેઓ સાહેબને હુકમ અંગ્રેજીમાં અને બાબાનંતર ગુજરાતીમાં અને પ્રગટ કરવામાં આવે છે -તરી

In the Court of the Presidency Magistrate, 1st Addl, Court, Esplanade, BOMBAY.

Case No 293/s of 1942.

Badri Shamsuddin Kachwala V/S Compt

Azum Ahmed Esmail ‘Vahshi’ & 2 Others. Accused

Charge -Section 500 I P Code

Mr M. F. Rangwala for the

Compt

Mr M I Bora for the Accused

ORDER

Parties Compound the Case on the following terms —

Accused withdraw all allegations made against the complainant in respect of his private and public life in the issue of their paper “Karvan” from April 1942 to December 1942 and express regret for having made and published them in their paper

Accused also authorise the complainant to make use of the afore said terms in any manner he likes and the accused undertake to publish the said terms of settlement in their paper ‘Karvan’ The accused No 1 also agrees not to proceed with the Civil Suit against the complainant in respect of the price of a Lungi in Surat Small Causes Court

Case compounded, Accused acquitted

Sd/ K C, Thakore

True Copy 6-1-43

Sd/K C Thakore

Presidency

Magistrate, 1st Addl,

Court, Esplanade,

Bombay

Seal of
Presidency
Magistrate's
Court,
Bombay

સુ બઈના નામ ફરદ એડીશનલ પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ સા.ની કોર્ટમાં

કેસ નં ૨૯૩/એસ. ૧૯૪૨

બદ્રી શમસુદ્દીન કાચવાલા ફર્દી

વિરુદ્ધ

આહમ અહમદ ઇસ્માઈલ “વહશી” અને

૨ બીજા તોફમતદારો

ચાર્જ -આઈ પી સી કોડ કલમ ૫૦૦

મીં એમ. ટી. રંગવાલા-ફર્દી તરફથી

મીં એમ. આઈ. બોરા-તોફમતદારો તરફથી

હુકમ.

પક્ષકારો નીચેની શર્તો પર કેસની સમજૂતી કરે છે

તોફમતદારોએ તેમના માસિક “કારવા” એપ્રિલ ૧૯૪૨થી ડિસેમ્બર ૧૯૪૨ના અંકમાં ફર્દી સામે તેના ખાનગી અને જાહેર જીવન બાબત કરેલા આરોપો પાછા ખેંચી લે છે અને તેમના માસિકમાં આવા આરોપો કર્યા અને છપાવ્યા બદલ ગ્લિગરી જાહેર કરે છે

તોફમતદારો મજબૂર શર્તોને ઠીક લાગે તેમ ઉપયોગ કરવાનો ફર્દીને અધિકાર આપે છે અને કેસની સમજૂતી થવાની મજબૂર શર્તો તેમના માસિક “કારવા”માં છપાવવા માટે હવે છે તોફમતદાર નં ૧ એ ફર્દી સામે એક હુગી રી હા મત આપત સુરત સ્થાન કોડ કોર્ટમાં દાવો કર્યો છે તે દાવો આગળ નહી ચલાવવા માટે પચ કબૂલ થાય છે

કેસની સમજૂતી થઈ તોફમતદારોને નિર્દોષ છોડી દીધા

(સહી) કે. સી. ઠાકોર

તા ૬-૧-૪૩

અંગી નં ૧૧

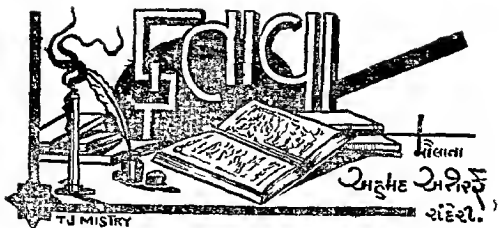
(સહી) કે. સી. ઠાકોર

પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ,

ફરદ એડિશનલ વાઈસ એડિશનલ,

સુબઈ.

સિહી
પ્રેસીડેન્સી
મેજિસ્ટ્રેટ
સા.ની કોર્ટ
સુબઈ

નોંધ-હરિત વખતના સવાન પુણી સમય બનાઈગો નહીં ફતાવાના જવાબ મળે દીકરીવાળું કવર મોકલવું તેગજ કવર પર પુરેપુરું સરનામું લખવું

સવાલ-એક હતી મુનમના પાછળ નીચે પ્રમાણે વારેસો છે મરનારની મીલકત રૂ. ૨૩૨) છે તો તે દરેકનો ચરીખત પ્રમાણે શુ હીસો છે? વારેસો આ છે ૧ બાપ, ૨ ભાઈ, ૧ વિધવા ઓરત, ૧ છોકરો અને ૨ છોકરીઓ કુલ વારેસો ૭

જવાબ-પહેલી સૂતમાં મદદ મના કંઈ દફનો ખર્ચ અને કંઈ હોય તો તે અને વસીયત હોય તો તે ત્રીજા ભાગ સુધીમાથી અદા કર્યા બાદ કુલ માનના ભાગ ૯૬ કુવા તેમાથી ઓરતને ભાગ ૧૨, બાપને ભાગ ૧૬, દીકરાને ભાગ ૪૪, દરેક દીકરીને ભાગ ૧૭ મળશે સમાનમાં જખાવેલી ગમ રૂ. ૨૩૨)માથી -

ઓરતને રૂ. ૩૯)
બાપને રૂ. ૩૮)આર
દીકરાને રૂ. ૮૭)આર
દીકરીને રૂ. ૪૧)આર
દીકરીને રૂ. ૪૧)આર

રૂ. ૩૩૨)

ઉપર પ્રમાણે મળશે ઓરતની મેહર બાકી હજો તો તેણીની મુકદ્દર થએલી મેહરની રકમ તેણીને વારસા વતરેક આપવી પડશે અને મદદ મના બંને બાઈઓને કાંઈ પળ મળશે નહીં

સવાલ-એક જણે એવી મનનત માની કે મારે અધિક કામ થશે તો અલાહના સાર આટલા રોજા રાખીશ હવે અલાહના હુકમથી તેવું તે કામ થઈ ગયું અને તદુરમ્તી મા ખીજા ઉજરથી આ માણસની રોજા રાખવાની હિમ્મત નથી તો તેના બદનામાં તે શુ કરે તો તે રોજા રાખ્યા બરાબર ગણાશે? એક રોજા પાછળ તેણે શુ કહ્યોરો આપવો જોઈએ? કહ્યોરો (ખેરાત, સદાક નિં) આપ્યાથી આવા પ્રકારની જવાબદારી અદા થઈ જશે કે કેમ? નિં પ્રતોના જનાબ વિગતવાર કિતાબોના આધારે લખી જણાવશે

જવાબ-મજકુર માણસે જેટલા રોજા રાખ્યાની નજર માની હોય તેટલાજ રોજા તેને રાખ્યા જરૂરી છે અને જો કોઈ એવો કોઈ ઉજર સંબંધ લાગુ પડ્યો હોય કે જેના કારણે રોજા રાખવાની તાકત ખિલકુલ ધરાવતો ન હોય તો દરેક રોજાને બદને એક સદકએ દિવર જેટલો કહ્યોરો અદા કરે અથવા તેટલા મિરકાનને એક વખત દિવસમાં જમાડે

સવાલ-હુસેનખીયા ચુલ્હી ગયા છે જેના વારસમાં એક છોકરી દયાત છે જે ઉમર લાંબક અને કુવારી છે મરનારે મરતી વેળા જાહે મરિજદના બે દૂરદીઓ અને બીજા બે સાક્ષીઓ રૂબરૂ એવી વસીયત કરેલી છે કે,

મારા મરણ પછી મારી તમામ માનસિકતા સરસામાન, સચરત્વીકું ને કાષ્ઠ છે તે બધું મરિજદમા આપી દઈ કુ એવી મોટેથી વસીયત કરેલી છે દુસ્તીઓએ દુસેનમીયાને કહ્યું કે તમારી છોકરી ને દાલમા તેના મામાને ત્યાં છે તેનું શું ? ત્યારે મરનારે કહ્યું કે તેને મેં ને કાંઈ આપવાનું હવે તે આપું છે માટે મારી ઉપર મુજબની વસીયત છે આ વસીયતનામાનું લખાણ કરવા માટે દુસ્તીઓએ મરનારને કહ્યું ત્યારે તે બીજે દિવસે કરવા માટે મરનારે કહ્યું આ પછી દુસેનમીયા તેજ રાતે ગુજરી ગયા છે તો હવે વસીયતનો અમલ કેવા રીતે કરવો

જવાબ-પૂછેલી સરતમા મા'મે ને બધી માલમિકત મરિજદમા આપી દેવા વસીયત કરી છે એ બાતેલ એટલે આપણે નહિ મહૂંમને પોતાના માલમાથી ત્રીજા ભાગ સુધી આપવાનો હક્ક છે મહૂંમના કદન દફનનો ખર્ચ અને કબ્રું હોય તો તે અને ત્રીજા ભાગ સુધીની વસીયત અદા કર્યા પછી ને કાંઈ બચે તેમાથી અર્ધો માલ મહૂંમની રીકરીને મળશે અને બાકી રહેલો અર્ધો માલ મહૂંમનો બાક હોય તો તેને નહીં તે બત્રીબને એ કાંઈ ન હોય તો કાકાને એ પણ ન હોય તો કાકાના હીકરાને મતવળ કે પૂરેપૂરા માલની વસીયત આલશે નહીં મરિજદમા ત્રીજો ભાગ આપી બાકી વારસોને મળશે

સવાલ-એક માણસે કુરબાનીના અશુક જાનવરો બકરી ધરના દિવસે કુરબાન કર્યા અને તેના ચામડા વેચી એક નવું જાનવર કુરબાનીનું ખરીદ કર્યું અને તેનું ગોસ્ત ગરી બાને વહેવ્યું તેને પૂછવરૂ કરવાથી કહેવા લાગ્યો કે મેં એ માટે આ કામ કર્યું છે કે

નેથી ગરીબોને વધુ ગોસ્ત મળી શકે અને લાલ પહેલે માટે એમ કરવું જાય છે કે કેમ ? જવાબ-કુરબાનીના ચામડા પોતે માલિક વાપરવા માટે રાખી શકે છે તેમજ કાંઈને નિવાલ આપી શકે છે વધુ બેહતર તો એ છે કે કાંઈ ગરીબને સ્વતંત્ર માલિક બનાવી આપી દેવામાં આવે પણ પોતે માલિક તે અમલતે લેવું નહિ અને ને લેવું તો તેની કીમતના ઘસા પોતે ખાવા દુસ્ત નથી કાંઈ પણ ગરીબને ખેરાત કરી આપે પરંતુ સવાલમાં દર્શાવ્યા મુજબ કરવું દુસ્ત નથી અસલ ને કુરબાનીયો કે વામાં આવી છે તે ચામડા પોતાના વપરાશમાં રાખવા ન હોય તો તે ચામડાઓને બચવા લેવા હોય તો તેની કીમતને ખેગત કરી આપની જરૂરી છે (કુર' મુખ્તાર-આલનગીરી)

સવાલ-અમારે ત્યાં કુરબાનીના ચામડાઓ અનુમનમાં ખેમા કરવામાં આવે છે અને તે ચામડાઓ લેથી તેની કીમતના નાણાં અનુમનમાં જમા રહે છે અને કાંઈ ગરીબ ગુરબાઓ મરી જાય તે તે ઘસા કદન દફનમાં વાપરે છે પરંતુ હજી ગયા વરસની એ રકમ માથી રૂપીઆ વધેલા છે તો કહી વાધો પડશે કે નહિ ?

જવાબ-કુરબાનીના ચામડાઓનો કાંઈ પણ માણસને અથવા અનુમનના લેકેટરીને માલિક બનાવી આપવામાં આવે ફરી તે સ્વતંત્ર માલિક બની તે રૂપીઆ અનુમનમાં આપી કે ત્યાર બાદ ને નાણાં કદન દફનની કામમાં કે બીજા કાંઈ સારા મઝકબી કામમાં વાપરી શકાય છે પરંતુ પ્રથમ કાંઈને પણ સ્વતંત્ર માલિક બનાવવું જરૂરી છે ફરી તે રૂપીઆ એક વરસમાં પૂરા થયા બેઠાં એમ જરૂરી નથી બનેલી

રકમ ખીજ વરસમા પણ વાપરી રાકાય છે એમા કરો વાધો નથી, આ ખુલાસો ફિકાફની કિતાબો જ્ઞાના માત્રમ પડે છે

સવાલ-ધરણ્ય ઔરતના પહેરવાના છે તેનું ઔરત કહેતી હોય કે મારો મરદ મને બક્ષિશ કરી ગએલ છે કેટલું ગાદ ન હોય તો તે બક્ષિશ યર્ધ શકે કે નહિ ? અને કદાચ ગવાહ મને તો તે કેવા પ્રકારના ગવાહ જોઈએ ? મરદ ગવાહ હોય તો મરદ ગવાહ કેટલા જોઈએ ? અથવા ઔરતોમાથી ગવાહ મળે તો કેટલી ઔરત ગવાહ હોય તો આને ? મરનારનું ધરણ્યનું બક્ષિશનામું લખેન નથી

જવાબ-મોટે ભાગે ધરણ્યનો રીવાજ એમ છે કે ઔરતને માત્ર પહેરવા માટેજ આપવામા આવે છે અને તેનો માનિક તેણીનો ધણી રહે છે અને બક્ષીગ કરવા વિષે માન-બર છે ગવાહ મરદો હોય અથવા એક મર્દ અને જે ઔરતો માનબર ગવાહ હોય અથવા તો વિનમા લખેલું હોય વા બક્ષીશનામું લખી આપ્યું હોય અને બક્ષિશ કરતી વેળા તે ધરણ્ય તેણીને માનિક તરીકે સોંપી આપ્યા હોય તો કાયદેસરનું બક્ષિસ મળ્યારો, નહિ તો ધણીના મુજરી જવા પછી માત્ર તેણીના કહે વાથી ખરી રીતે બક્ષિશ મળવામા આવશે નહિ અને તેમા બધા વારસોના હક લાગુ પડશે.

સવાલ-એક બાઈ મુજરી ગઈ છે તેણે પાછળ પોતાનો એક ધણી, એક છોકરો અને બે છોકરીઓ છોડી છે તો વડે ધણી કેવી રીતે યશે ? એટલે એક રૂપીઆમાથી વડે ધણી કરી બતાવશે રૂપીઆ ૫૬૦ અને ૧૧ આના વહેળી આપશે

જવાબ-રૂપીઆ એકમાથી વેચો બાગ એટલે ચાર આના ધણીને મળશે અને બાકીના

બાગ આનામાથી છે આના ઊંચાને મળશે અને ત્રણ ત્રણ આના દરેડ છોકરીને મળશે પરંતુ વારસા વહે ધણી પહેલાના શરખ હકે પ્રથમ અદા કરવા જરૂરી છે ત્યાર બાદ વારસો વહેવવામા આવે જ્ઞે પ્રથમના શરખ હકે અદા કર્યા બા રોકડ રૂપીઆ ૫૬૦-૧૧-૦ વહે ચાના છે તો વારસોને આ મુજબ મળશે ધણીને રૂ. ૧૪૭ ૧૦-૬ છોકરાને રૂ. ૨૨૧-૮-૧૧૧ તથા બે છોકરીઓને રૂ. ૧૧૦-૧૦-૧૧૧ મળશે

સવાલ મરનારના કાતેલા દરદ જિયારીત તથા ફકીરા ખાગનનાનું ખર્ચ બાદ કરીને વાન્સલરોન વાગસા મળ કે કેમ ?

જવાબ-જ્ઞે મળાદે પોતાની પાડવા નિસ્લાહ ખેરખેરાત કરવા વિષે પોતાના માન માથી કું સુધી વસીયત કરી હોય તો તેના પાછળ તેની વસીયત મુજબ સારા સમાનના કામમા ખર્ચ કરવું જરૂરી છે પરંતુ જિયારત કે ચાવીમું અથવા બાન્સુ વગેરે આજ્ઞાલની આનું રસમો અદા કરવી જરૂરી નથી બન્દે રિવાજોની પાબંદી કરવી મુનાફકત કારણ યર્ધ પડે છે અને જ્ઞે મરનારે વસીયત કરી ન હોય તો તેના માનમાથી જરૂરી કદન કદનનો ખર્ચ અને કર્જ હોય તો તે અદા કરી બાકીનો બચેનો મધો માલ વાગસોમા વહેવશે જોઇએ અને વાન્સોની રજામ દી વિના કોઇને ખર્ચ કન્વો દુરરત નથી, અને જ્ઞે મળનારના વારસોમા મધો અથવા એક નાનારોગ હોય તો તેઓની નન પણ માનબર નથી મોટા વારસો પોતાના દિગ્ગસામાથી ખરચી શકે છે પણ ન માનેગ વારસો એ પાછ પણ ખર્ચ કરવામા આવે નહિ

સુવાસ-અહીં આ અમારી એક નાનકડી જમાઅત "ખિલાફે તાજિયાદારી" અને બીજી નિદઅતોના ૨૬ માટે ઉભી થયેલ છે આ અમારી જમાઅત જ્યારે તાજિયાદારીના વિરુદ્ધ ઉદ્દેશમાં હિન્દી ક્ષતાનામો ફાળવે કરે છે, તેમજ બીજી દલીલોથી સમજાવે છે, ત્યારે ત્યારે અમારા ખિલાફતી જમાઅત એક દલીલ ઉભી કરે છે એ દલીલ અમેએ મુજબ છે માટેજ અમે લખવાની ફરજ પડે છે તેઓ દલીલ કરે છે કે તાજિયાદારી તેમજ આદમશાહના વખતથી શરૂ થયેલ છે અને તેજ શીખશીયો આજ દીન સુધી જારી છે તેમજ આદમશાહ અંદેશગઢેજ (આલમગીરી ૧૬૦૦) બાદ શાહના પડેલા થયેલ છે તે આલમગીરી (૧૬૦૦) દીનમાં સમજાવે અને પરદેશમાં હોવા છતાં તેમની મહાન મરાહુર કિતાબ આનમગીરીમાં તાજિયાદારીના જયજ્ઞ યાદશામ હોવા વિષેના ફત્વો શા માટે આવેલ નથી ? તેઓ સ્વતાશાળી હોવા છતાં શા માટે તેઓના વખતમાં તાજિયાદારી થતા હતા ? તેમજ શા માટે મનાઈ કરેલ નથી ? અમારે આપને પૂછવાનું કે તેમના વખતમાં તાજિયાદારી થતા ? શું "આલમ ગીરી"માં તે માટે મનાઈ છે ? તેમજ પોતે તે માટે કહી મનાઈ કરેલ ? તેમની કોઈ તાજિયાદારી કિતાબમાં તેની મનાઈ વિષે લખાયું છે તેઓ જ જમાનામાં તાજિયાદારી પરત્વે કેટલે દરજ્જે થતી ? તેઓએ તાજિયાદારી માટે કાર્કિયુ એસ ઉઘાડેલ ? તેઓ તાજિયાદારી પરત્વે માનતા હતા ? આ દરેક સવાનોના જવાબ સ પૂર્ણ હવાલા સહીત આપશોજ

જવાબ-મોહરંગને મહીને છાન્દમી પહેને મહીને પહોં છુઝગીમાંજો અને

મુનારક છે એની ફઝીનતો સહીદ હદીસે ઘણી સાબિત છે એ મુનારક આસમાં કરી દસમી તારીખ એટલે આશરોના ધરસાની રૂએ ધળોજ મંદતોને મળવામાં છે જેની ફઝીલતથી કોઈ પણ મુસન નાવાફિક નથી એવા બરકતવાળા દિવસે તાજિયાદારી તેમજ તાજિયાદારીને ધરવામાં શીખ (તરીકા) સમજાવે ઘણીજ બૂલ ભરી વાત ફાસેદ આપી છે હામામ ફુસેન (૨૬) ૨૬ મુનારકને સલામ પહોંચાડતાં સારા ૧ લખાં કામ કરના જોઈએ કુઆન શરીફ દુરુદ શરીફ તથા તસબી તદલીલ પગી ૪ ખીર ખીરાન કરી સલામ પહોંચાડવા જોઈ એ જદમ જ્યારે મુસનમાંજો તખિશ અલમ તથા છુલક કાઢી બિઅલખીના કરે છે જે ખરેખર મુસનમાંજોને શરમ જેવું કામ છે હવે જાહેરો જે આ વાત પડે છે કે આનમગીરી (૨૬૦૦) તાજિયાદારી મનાઈ કરી નથી તેમજ તેમની મરાહુર કિત 'ફતવા આલમગીરીમાં મનાઈ લખેલી ન' એ તઓનું બહાનું તકાયુ અને જો છે " "તાજિયાદારીની દખીકન" નામ ગિસ્તામાં જખાવેલ છે કે તેમજો વિષે મના કરતા હતા અને બીજા જ ઝમોમાં મરજુન હતા, જેથી જો ખાતલ આમજ પડતા કોઈ પચતા જારી શખ્યા ન અને 'ફતવા આલમગીરી'માં એ વિષે કે નથી લેધી તાજિયાદારી સાબિત થતી ન' એ તો એક જોડું બહાનું છે હજગત હ અને ફુસેન (૨૬) ના વાલિદ છુઝગીવર હજ અધી (૨૬) શહીદ થયા હતા તો શું હજ હસન, ફુસેન (૨૬) એ તેમજ બીજા ધમાએ

તાજિયા કાઢ્યા હતા ? તેમજ હજરત ઉસમાન (રદી) પણ ચાલીદ થયા હતા તેમના બાદ સહાબા (રદી)એ તાજિયા કાઢ્યા હતા ? એ વિષે ખીનકુન સાબિત નથી તાજિયા તથા અન્ય અને જુરાક કાઢવા ચારે મહાહબોયી સાબિત નથી. તેમજ તરીકતના ચારે સરદારોયી સાબિત નથી અગર એ કામ સારા હોત તે જરૂર હજરત પીરાન પીર સેય અબ્દુલ કાદિર જુલાની (રદી) તથા ખાન્ન મોહીયુ દીન ચિસ્તી (રદી) અને હજરત હમ્મમે રખ્ખાની મુજ્જદદીદ અબ્દે સાની (રદી) લીગે જુઝુગાને દીન, જ્ઞોલીયાએ કિરામ જરૂર કરત એના બિદઅત અને હરામ હોના વિષે તેમજ અફીદાની રૂએ એમા કેટલાક કામો શિક્ક થવા વિષે દેહલી, સાહરનપુર, મીરઠ, બરેલી, બદાયુન, લખનૌ કાનપુર વિગેરે લગભગ બધા દિદુસ્તાનના આસિમોના એકેમતે ફતવા મોઝુદ છે મોઝાના અબ્દુન હૈમા સાહેબ લખનૌ શીરગી મહેલી (રહે) પોતાના 'મજમુઆ ફતવા'મા

તેમજ મૌલવી અહમદ રઝાખા સાહેબ પોતાના 'ફતવા રિદવીયાદ'મા તાજિયાદારીને બિદઅત અને હરામ લખે છે માટે એ કામથી મુસન-માનોએ ઘણું દૂર રહેવું જોઈએ કારણ કે તાજિયા બનાવવા અને એને માનવામા કદિરે મુસલમાનો ઉપર દીકા કરે છે કે, અમને મૂર્તિ પૂજાથી રોકવામા આવે છે, અને મુસન-માનો પોતાના હાથે કાગળ અને કામડીઓની મૂર્તિ બનાવી પૂજે છે ખુદાની પનાહ ! કેટલી શરમ ભરી વાત છે ? એટલા રૂપિયા કાઈ ઇસ્લામી કાર્યમા ખર્ચ કરવામા આવે તો મુસનમાનોને ઘણો લાભ પડેલો અને કુલુલ ખરચીથી બચી જાય તાજિયા બનાવવાથી હમાન હુસેન (રદી)ની રૂહ ખુશ થતી નથી બનકે નારાઝ થાય છે આપની રૂહ મુનારકને સરાળ પડેલાયના એટલા રૂપિયા ખરચી મુમનમાનોના ગરીમ બાળકોને તાઅલીમ આપવામા આવે તો ઘણું બહેતર કામ થાય અલ્લાહપાક સર્વેને સારી સમજ આવે આમીન

હાસ્યરસના જાણીતા લેખક

“ખેકાર” કૃત પુસ્તકો

૧ જુની આખે નવા તમાશા કી રૂ. ૧૧ ૨ કલમ આશુક કી રૂ. ૧૧

૩ અકકલના ઇત્તહદાર નથી.

૪. હુ રાન્ત હોડે તેરા કી રૂ. ૨

૫ રમતા રામ કી. રૂ. ૨

૬ સનગની ચોધમા કી રૂ. ૨૧

૭ આજ્ઞના ખા કી રૂ. ૨૧

૮ ખ જુદ

દી રાદેર સ્ટોર્સ ટાવર રોડ, સુરત

‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

ચો ક બબર : સુરત

== એટલે ==

લેપ્ટેસ્ટ ડીઝાઈનના

- સુટીંગ્સ—શરટીંગ્સ
- લેડીઝ' ડ્રેસ ફેબરીકેસ
- ફે-સી કાપડ

ખરીદવાની બરોસાખાન દુકાન.

ન.વાં કપડાં

અનુવાદક "રજા" કાલી

તમે ધણા શહેરો ન્હાયા હો અને એને
મહાર સદ્ભાગ્ય સમજો કે મહે પછુ થોડાક
ન્યા છે કોઈ ઠેકાણે તાજમહાલ છે તો કોઈ
ઠેકાણે જુએમા મરિજદ અને કોઈ ઠેકાણે
ચોપારી છે, તો કોઈ ઠેકાણે શાલીમાર, કોઈને
ચોપાના પ્રભાત પર ધમક છે તો કોઈને
સધા પગ મર્વા આ ઐતિહાસિક અને ભૌગો-
લિક વિશિષ્ટતાઓ સિવાય એમા ઝાઝો ફરક
લાગતો નથી વિજળીના પ્રકારમા અગગતી
કમરની સાખી સડકો, જનજનના માલથી
સળવેલ દુકાનો, સુદર મેટરો અને પવનથી
ફરફટતી રંગીન સાડીઓ, પદ પાવરના ઝોપ
અથવા મુખા, ધૂમાડો નીકળતા એજો અને
નિકાળમા કંઈક ખીજી નેવા તરસી રહેલી
નજરો, તમાની દ્રષ્ટિની પછુ એ સુદર દ્રશ્યોથી
અથડાગણ થઈ હશે અને તમે એ પછુ નેપું
હશે કે પ્રકાર પ્રકારની વસ્તુઓથી ભરેલી
દુકાનોના પાછળ ધણા ઘરો એવાં પછુ છે કે
નેના રહેવાસીઓને એકદમ અને પાવરના
વસ્તુઓ પછુ મળતી નથી વિજળીના પ્રકારમા
અગગતી સડકોથી થોડે દુર કેટલાય ઘરો એવા
પછુ છે કે જ્યાં કહી કહી હાલો બને છે

આ તો અમારી ઝિન્દગીની સામાન્ય વાતો
છે અમારી દ્રષ્ટિ એ વસ્તુઓથી એટલી પરિચિત
થઈ ગઈ છે કે એ તફાવતને કોઈ પણ જાતની
અગત્યા આપી શકતા નથી, અને વળી આ
પ્રતિચિત્ર વિજળી ઝડપે ફાળે ભરતા પ્રગમ

કાની કને એટલો અવકાશ છે કે તે દર પ્રભાતે
ઉભીને જોઈ લે કે સર્જ પૂર્વ દિશાથી જ ઉગે છે

પરંતુ હું તમને કેવી રીતે કહું કે હું સ્વ
ભાવિક રીતે લામણીય છું અને જ્યારે હું
કપડાથી ભરપૂર દુકાનો સામેથી જાઉં છું તો
મને એક ઘટના યાદ આવી જાય છે,

હું શહેરથી દૂર અભ્યાસ અર્થે જાનાયમા
રહેતો હતો શહેરમા કોઈકવાર આવવું થતું
એક વેળા હું શહેરમા મોટા બજારમાંથી જઈ
રહો હતો કે મને એક માણસે રોક્યો

"શ્રીમાન સ.ભોજી!" મહે ફરીને જોયું
તો તે એક ભીખારી હતો

તમે પછુ ધણાં બિડુકા ન્હાયા હો તેઓ
ધણી જાતના હોય છે હું એક જાનુભવીની
ચોંટે તેઓની જનો માફાવવામા તમારો સમય
ખરામ કરવા કંઈકો નથી લાતો! તે જુદો
શીયરોહાલ વાળોમા ધૂળ, દાદી અને મૂઝ
વધી ગએલી, ઘરમી રહ્યો હતો સાગતુ હતું
કે તેને ખાજરીનો રોમ હોય લથડતી છબે
કહેવા લાગ્યો

"શ્રીમાન! આપ જાણો છો? ફરીમને
નવા કપડાંને રોખ હો રૂઝિયાવાળાઓએ
તેને નવા કપડા સીવડાવી આપ્યા "

એમ કહી તે બપ પમાડે એવી રીતે દસી
પડી ચાલતો થયો કોઈ પચિસે ' ગુડ છે "

તેનું હારથ અને તે શબ્દો મહારા કહ્યોમા દીર્ઘ સમય સુધી યુજતા રહ્યા, કિંતુ મહારા દિમાગ એ કાપડાનો ઉકેલ ન કરી શક્યું.

થોડા મહિના પછી હું એક દિવસ શહેરમાં મહારા મિત્રને લા બેઠો હતો કે તેજ બિશુક મારી સામેથી પસાર થયો, હું દરવાજા પાસે ઉભો રહીને તેને જોવા લાગ્યો. સામેથી એક વાણિયો મનોમન કહ્યું 'બડબડાટ કરતો આવી રહ્યો હતો તેણે તેને પથુ તેજ શબ્દોથી જાણ્યો.'

"શીમાન સાબળો! કરીમને નવા કપડાનો શોખ હતો કળિયાવાળાઓએ તેને નવા કપડાં સીવડાવી આપ્યા."

પરંતુ વાણિયાએ કહ્યું લક્ષ આપ્યું નહિ તેતો ચોતાના ખાતાનો દિસાખ વિચારતો આસતો થયો.

"આ પાગલને તું જોઈ રહ્યો છે?"

"હા! અને વિચારી રહ્યો છું કે તે દરેક માણસ આગળ એજ શબ્દો કેમ ઉચ્ચારે છે! એ શબ્દોમાં જરૂર ભેદ છુપાયેલો છે."

"હા! એક વિચિત્ર અને દર્દનાક ભેદ જાણવાની ધુન્ધ છે!"

તે એક કહિયો હતો એક વખત તે બીમાર પડ્યો અને બીમારીમાં તે લકવાનો બોગ થઈ પડ્યો, મેહનત અને મજદૂરી કે વાથી અચકત થઈ ગયો, તેની સ્ત્રી કોઇને લાકામ કરતી હતી આમ તેનું અને તેના બાળકનું પૂરું યત્ન હતું, પણ તે બીમાર પડી અને થોડા દિવસો પછી ધસીને અનંત નિદ્રામાં ચોરી ગઈ, અને તેણે પેટના ખાડો પૂરના બીજા મામવી શરૂ કરી એ સિવાય બીજું શું કરી શકતો હતો!

પરંતુ બીજા માગતાનું ચરમલક્ષ્ય કંઈ પણ તેના લાગ્યેલા ન હતું તેના બાગ્યમાં કંઈ જીવંત જાણીયું હતું.

આર વાઈના બાળકને પણ માદગીએ ચોતાના દૂર પળમાં પકડી લીધો પડેશીઓ સ્ત્રી દવાખાનેથી દવા લાવી આપતા હતા એક દિવસ સવારે પડેશીઓએ જોયું કે, છોકરાનું શય સામે પડ્યું હતું અને તે એક નજરે માથે સરાજો બેઠો બેઠો તેના ચહેરો તાપી રહ્યો હતો, ન તેની આંખોમાં આમુ હતો, ન જીભ પર શબ્દ -

કળિયાવાળાઓએ ઉપરાજ કરીને કંઈ દેનવી અવરસા કરી આપી શકે નવડાવીને કંઈન પહેરાવ્યું અને છેલ્લીવાર ચહેરો દેખાડવા માટે કોઠા તેને પણ પકડી લાવ્યા થોડી વાર સુધી તે બાળકનો ચહેરો માનપૂર્વક જોતો રહ્યો, એકાએક તે જોરથી દરયો.

"ઓહો! કળિયાવાળાઓએ તો એને નવા કપડાં બનાવી આપ્યા!" તે દિવસથીજ તે આજ સ્થિતિમાં છે, તે રસ્તે જનારાઓને અટકાવીને આજ શબ્દો કહેતો ફરે છે.

'હું પડેલજ કહી ચૂક્યો છું કે હું સ્વ-લાલિક રીતે લાગણીવશ છું હું મહારી અસા કિતને સ્વીકાર છું, કદી કદી જ્યારે હું કોઈ નાદાન ચોરેદાસ બાળકને બીજા માગતા જોઉં છું અથવા કોઈ કપડાથી, જાદુવાર દુકાન સામેથી જાઉં છું' તો આ પાગલના શબ્દો મહારા કહ્યોમા યુજવા લાગે કે મહારી અ કુળતાનો કોઈ પર રહતો નથી, મહારી કપડાં એક નિર્દોષ બાળકનું સર્વ કપડાંમાં ભરેલું શય મહારી આગળ રજી કરી દે છે.

અ. ડ. ગ. તા

અનુવાદક “હરિશ્ચંદ્ર” દીપાલ

દેરનો ! આવા જીવન-નૌકાને સુદૃઢ બનાવી લઇએ

આકાશ વાદળોથી છવાય જાય તેની લેશ માત્ર પરવા ન કરે. ક્ષ્ણ સ્વેત દગનાઓ સ્થામવણી ચઇ જાય પરંતુ તમે તમારા નિશ્ચય અને નિર્ધારમા અડગ રહો ! જેમ જેમ પરા-જયનો ભય દેખાવા માટે તેમ તેમ યુદ્ધના દાવાનળમા માણેમ ઝીંપવાની દો કિંતુ મૃત્યુનું ભયાનક રત્ન જેમને બેરહાસ ન બનશે કેમકે એનો વાર શરીરનો વાર હોય છે

આવો ! સ્મૃતિના સદેશકની સાથે પ્રેમનો સળધ માઢ કરીને રણક્ષેત્રમા પ્રાણની બાજુ લગાવીને અમર જીવન પ્રાપ્ત કરી લઇએ એજ અલ્લાહનો હુકમ છે એજ અડગતા છે એજ અડગતાએ જમતના અસાધ્યને રાક્ષસ પડાવી નાખ્યું છે. નિર્ધર્ન ચોતાની કૌમને માટે બારરૂપ છે ખુદને મુનઢિરો અને કમ-ઝોરોથી પ્રેમ નથી ખુદના સૈર બનો. “જેરે ખુદ” તેજ છે, જે ચોતાના છાદા અને નિર્ધારમા પર્વતની જેમ અડગ છે

કૌમના દોહી અને મુનઢિરોને હમેશા પરાજયનો સામનો કરવો પડે છે તે અરા અર્થમા મુસનમાન નથી તેને અલ્લાહનો ડર નથી આજ તો કાપરોની ઝગાન પછુ “અલ્લાહો અકબર” અને “ઝિંદાબાદ”ના નબરા લગાવી રહી છે ડર અને ભય હિંમત અને શૂરવીરતામા ફેરવાઇ મથો છે અનન્દતાજ જગત સ્વય છે પછી હમને ડર અને ઝંઝીક

કેની ? ગદારી અને કમઝોરી ગામારા દિશામા બપાનક ચિશુગારીઓ પેદા કરે છે

શુ તમારા દિલમાથી અરબોના અન્નેડ અને અનન્ધ દૌધનો જલસ ત-છનિદાસ નાખ્યું થઇ ગયો ? જેણે રોમનો અને ઇરાનીઓના મહાન સામ્રાજ્યોના તખ્તા ઉઠાવી દીધા હતા ? તેઓની લશ્કરી સખ્યા ફેટલી હતી ? તેમની પાસે ફેટલા શત્રો હતા ? તેઓ કેવળ અલ્લાહ પરજ વિશ્વાસ રાખતા હતા તેનાજ નામ પર લડતા હતા એજ વિશ્વાસ અને આરધાને પ્રતાપે તેઓને મહાન અને કાબ્બ વિજયોની ચાવીઓ મળી તેમના પ્રજાપ, આજુ અને અલ્લાહથી પૃથ્વીને ખૂલેખૂલે કપી ઉડો હતા બહાદુર બનીને સમસ્ત જગત પર ગત્ય કપું તેના અતરમાં પરાજય અને શિકસ્તના વસવસા સુદા ન આવ્યા તેઓ સાચા જયોમા ઇસ્લામીના ચપકાઇ હતા છતા મનો અર્થોલમજતા છતા તેઓ ગાબુતા-હતા કે પોતે ખુદના સૈનિક છે અને એજ વિચારોને લઇ રવત ત મથા રૂધીરની નદીઓ વહાવીને આઝાદી મેળવી ખૂસામદન કરી બીશા ન મારી

અમર વિજયી ચઇને જીવતા રહેવું હોય તો પહેલા મૃત્યુ પર વિજય મેળવવો પડશે એજ સૈનિકોનો સિદ્ધાંત છે તેઓ સૈનિક કલ્પકાવવાને પાત્ર નથી, જેઓ સત્તુની રીજ નેઇને કપી ઉડે, કુછુ જાય અને આખોમા હા-ના પડખ્યા પાડે સનિક તે છે જેની ખાસ

પાઉ-૩	-૫-૫-૦	મેસર્સ આદ્ય પ્રકાશ એન્ડ કું (ખોલવડ વાસી)	રોન્ડરટન (દક્ષિણ આફ્રિકા)
"	૨૫-૦-૦	મી ઇ એ જુવાની	(") " "
"	૧૦-૧૦-૦	મેસર્સ આર્થ મોહમ્મદ એન્ડ કું	" "
		(ખોલવડ વાસી) રોન્ડરટન (જી. ")	" "
"	૧૨-૧૦-૦	" એ મોહમ્મદ એન્ડ કું (ખોલવડ વાસી)	પાઆરડોકાપ (દ્વારવાહ)
"	૧-૫-૦	" હિસ્માન કેશ રોસ (કાથુવડ વાસી)	" "
"	૫-૦-૦	" હનુ કેશ રોસ (કાથુવડ વાસી)	રસ્તેફ (જી રોન્ડરટન)
"	૧૦-૦-૦	" મુજાબ એન્ડ કું (ખોલવડ વાસી)	કોમરુએષ (" ")
"	૧-૧-૦	મી એમ ઇ બિરમહાલ (કાથુવડ વાસી)	" " (" ")
"	૨-૧-૦	" હરમાન સુત્રમાન બાવાખાઈ (કાથુવડ વાસી)	રોન્ડરટન
"	૫-૫-૦	" અલી આમદ	(") " "
"	૩૫-૧-૦	" સતાબુદીન અબુદીન (ઉન વાસી)	" "
"	૩૫-૧-૦	" મોહમ્મદ અહમદ કોટીયા	" "
"	૨૬-૦-૦	" મોહમ્મદખાન ગુલાબખાન અને હરમાઈખાન ગુલાબખાન	" "

૩. ૭૫૦-૦-૦ મી. હરમહલ કાસિમ વાલોડ (વાલોડ વાસી) રોન્ડરટન

૩. ૧૩૨-૮-૦ " ચાલુદીન ફખરુદીન શેખ (બિનવાસી) "

૩. ૨૫૦-૦-૦ " હરમાઈલ કાસિમ વાલોડ (વાલોડ વાસી) "

૩. ૧૧૩૨-૮-૦

(વધુ આત્મા અકે)

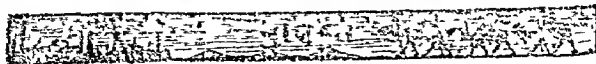
શુદ્ધિ.

એમ એમ પી આર્ટિસ્ટ બોરડા બનગૃત થાઓ. —

દીવસે દીવસે થાગળુ ચતુ રોલરરીય ફડ તમારા સદકારની વાટ/જુએ છે
તમારા કેલેન્ડરન બધુઓ તમારી તરફ આશાની મીટ માઢી રહ્યા છે
શુ તેમને નિરાશા સ્થપાશે? તેમની આશા પૂર્ણ કરવાની તમારી ફરજ નથી!
વાર્ષિક ફોલ-એ દળરના બનગૃતને બદલે ફોલસો બસોથી કેમ આશરો!
તમારાથી બનતી રકમ આપો. અન્ય ખાસેથી રકમ મેળવી મોકલો
સને ૧૯૪૨-૪૩ના મેમ્બર દહ ચયા ન હોય તો શી ફા ૧) (લાઈફ મેમ્બર શી ૨
૨૫) મોકલી મેમ્બર બનેા દહ નહી ચયા હોય એવા ઓડ બં અને શોધી મેમ્બર બનાવો
સમય દહ વધી ગયા નથીજ

તમાર કતબ પુર કરો અને અ-ચોતુ કતબ-માન બનગૃત કરો.

ઓ સેક્રટરી, એમ એમ પી આર્ટિસ્ટ બોરડા કોસોસીએરાન, રોન્ડર.

શાહી

તા ૩-૧-૪૩ અબ્દુરહેમાન મુરમોહમદ પીરમોહમદ ગગરેલી શાહી મગીયમળીની તે કાલેખા મઠિયા બહીયારોની હોકરી સાથે

તા ૨૭-૧-૪૩ ગેખ પીરમાઈ આજમ આરેશની શાહી હમીદાબીની તે અહમદ હુમેન પટેલી હોકરી સાથે

તા ૨૮-૧-૪૩ મતેક ઉરમા ૧ મતેક મદ-રની શાહી સુખદાબીની તે શેખ આજમની હોકરી સાથે

તા ૩૧-૧-૪૩ કામિમ હયાદીમ ઈસ્મા-ઈન મુન્નાની શાહી અમીનામીની તે કામિમ મોહમદ ખાલાની હોકરી સાથે

તા ૩૧-૧-૪૩ રસુખાન હામેદખાન મુન્નારખાનની શાહી અસલીમી તે શેખ મોહ-મદ શેખ મહેમુદાદની હોકરી સાથે

તા ૪-૨-૪૩ આજમ હયાદીમ આજમ ઈસ્માઈલની શાહી ખતીજાની તે આજમ હાશિમ દીનીની હોકરી સાથે

જન્મ

૧-૧-૪૩ હયાદીમ અહમદ સાતેહખાનને ત્યાં હોકરી અયયશાબીની

૧-૧-૪૩ અબ્દુરહેમાન હાજી મતેકને ત્યાં હોકરી માગબીની

૪-૧-૪૩ અબ્દુલહમીદખાન મોહમદખાનને ત્યાં હોકરી રફયાખાનુ

૭-૧-૪૩ ઈસ્માઈન રહેમાનને ત્યાં હોકરી ફાનમાબીની

૮-૧-૪૩ ઈસ્માઈન કાસમને ત્યાં હોકરી રસુખાબીની

૧૦-૧-૪૩ મોહમદ હયાદીમ આરેશને ત્યાં હોકરી ઉર

૧૪-૧-૪૩ સૈયદ અબ્દુલકરીમ સૈયદ અબ્દુલ્લાને ત્યાં હોકરી મ યમ બેગમ

૧૫-૧-૪૩ ગુનામ દમ્તગીઝ હયાદીમને ત્યાં હોકરી હયાદીમ

૧૬-૧-૪૩ હુસેન હયાદીમ ખાટકીને ત્યાં હોકરી હાન્ગા બીમી

૧૭-૧-૪૩ અહમદ સુસુર મમુનને ત્યાં હોકરી મેમુનાબીની

૧૭-૧-૪૩ મયેક રસુખ મયેક હામેમને ત્યાં હોકરી મગરામીની

૧૮-૧-૪૩ આજમ મોહમદ સાલેહખાનને ત્યાં હોકરી ઉમર

૧૮-૧-૪૩ રહીમખાન હમીદખાનને ત્યાં હોકરી હુસેનખાન

૧૯-૧-૪૩ મીઝા હમીદાબીયા ગુનામીયા ટેવરને ત્યાં હોકરી પીરમોહમદ

૨૦-૧-૪૩ ગુનામ મોહમદ હાશમને ત્યાં હોકરી ફાનમાબીની

૨૧-૧-૪૩ હાજી મુમા ગુનામ આરેશને ત્યાં હોકરી માકુમ

૨૪-૧-૪૩ હાજી સુસુર હાજી આજમ ગુનામ-હુસેન પીપરડીને ત્યાં મોમરો અયુય

૨૪-૧-૪૩ અબ્દુરહેમાન ગુનામશાહ બતીલાના ને ત્યાં હોમરો યુસુફ

૨૪-૧-૪૩ ઈસ્માઈન હયાદીમને ત્યાં હોકરી ગુનામ મહીયુદીન

૨૬-૧-૪૩ મોવની અહમદ આરેશ અશરફને ત્યાં હોકરી મયમુનામીની

૨૬-૧-૪૩ ઈસ્માઈન મોહમદ મહારીને ત્યાં હોમરો અહમદ

૩૦-૧-૪૩ સૈયદ મોહમદ સૈયદ મુન્નારને ત્યાં હોકરી સૈયદ મુન્નાર

૩૧-૧-૪૩ ગુનામ હુસેન અહમદ પીપરડીને ત્યાં હોકરી મયમમીની

મરણ

૨-૧-૪૩ સકીાબીની તે રસુખ પીરમાઈ ખાજરીગરાની હોકરી ઉ વ ૨૨

૪-૧-૪૩ સૈયદ હુમેન સૈયદ હોહુ ઉ વ ૫૫

૧૬-૧-૪૩ આજમ આરેશ ટોચ ઉ વ ૭૫

૧૮-૧-૪૩ સુન્તાનબીની તે હનીમ હાસમ સારવોનની હોકરી ઉ વ ૩૦

૨૩-૧-૪૩ હવાબીની તે હમીદાબી રહીમખા ઉ ગામ ૧૦

૨૪-૧-૪૩ વધી હુમેન ઉ વ ૭૫

૨૪-૧-૪૩ દનીશબીની તે યુસુફ હાશિમ બર્યામી હોકરી ઉ વ ૯

૨૫-૧-૪૩ સૈયદ હુમેન સૈયદ અલી ઉ દિ ૧૫

૨૫-૧-૪૩ હવાબીની તે સુસુર કાસમ મન્સુ-રની હોકરી ઉ વ ૪

૨૭-૧-૪૩ આનામીબી અહમદ હયાદીમ કાઝાની હોકરી ઉ વ ૫૦

૨૮-૧-૪૩ મોહમદ હુસેન હયાદીમ મોતીલા ઉ વ ૫૦

૨૮-૧-૪૩ ફાનમાબીયા ને ઈસ્માઈન ખાઈ મીયાની હોકરી ઉ વ ૧૫

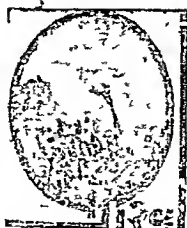
૨૯-૧-૪૩ આરસામીની મોહમદ હુસેન સરસ-વાયા ઉ વ ૨૩

૩૦-૧-૪૩ ફાતમામીની તે ગુનામ મોહમદ હાસમની હોકરી ઉ દિવસ ૯

Published by Asim Ahmed Ismail Vahshi for Vahshi Sahitya Kary
Tower Road, Surat

SiRci

પુસ્તક ચોધુ + અંક હમે

કિનારા દાખવો નૂતન, નખીછ !

[ચુરદસ]

હુ છુ રિશન થન અધમરે,
ઉગારે દિશનાની તેજ-ધારે,
જોઈએ નૂતન, નખીછ !

હું જીવન-કાર્યને ભૂની ગયો છુ,
યર્ષ બેદાન હુ બાકી રહ્યો છુ,
કરો મુજ પથને રોશન, નખીછ !

નિગાશ, ચાલના દિને દમે છે,
થરી ના દાયો મુજ કલ સમે છે,
કરો ઉદાસના મગન, નખીછ !

જગનના વૈભવોની અખના ના,
મુગીયનની સગારે વેના ના,
મદા હો હઝરુ ચિતન, નખીછ !

તમારો ઘડને અન્નો હુ જમનમાં,
તમારો ઘડને જીવુ છુ જમનમાં,
તમારો યર્ષ મીથુ નેનન, નખીછ !

કરેલા પાપથી લાજ મા છુ,
જુદના ખોટથી નિન ચગય છુ,
કરો હર દર્શના નિચન, નખીછ !

કુર્બાની તનથી દિન કમખાતરો,
અખનના પૂર જીવનમાં બદલો
ખિલાવો આતમનું ઉપવન, નખીછ !

છળાદનના અણુ વિના વદાવો,
પ્રતા સામે મને નિગ્રહિન કુમવો,
કિનાવો જા હિના યુગન, નખીછ !

તમારા પાક જીવનને સમાર,
હરીમી બોધ તમારગા પ્રમાર,
કરો જીવનનું નવસર્ગન, નખીછ !

દિનાદીને કુઆલો છે જિગન્ની
દો આઠા મદીનની મફતી,
મફજ યર્ષ મય આ જીવન, નખીછ !

તમારો દામ છુ દે પ્રાણુખારા,
તમાર પાથુ જીવનના સદાર,
હરી કિરમત ને રો દર્શન, નખીછ !

“ કિરમત ”

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અલ્લાહ તઆલાનું ફરમાન (કુર્આન)
મૌલાના અબ્દુલ્લીમ સાદિક સાહબ

(૨૩૪) વાડ જેનો સીનો ખુદાપાકે ઇસ્લામ માટે જોલી દીધો હોય, અને તે પોતાના પરવરદિગાર તરફથી (મળેલી) રોશનીમા (ચાલતો) હોય (શું તે પાપથી હૃદયના કાફિર જેવો થઈ શકે છે) ત્યાંદે અફ્મોસ છે તે લોકો પર જેમના દિલ ખુદાપાકની યાદગીરી (ગાફિલ ખૂબી) સખન (યપ ગયા) છે, અને એજ લોકો સ્પષ્ટ શુભરાહીમા છે (કુર્આન)

(૨૩૫) અમે આકાશ તથા પૃથ્વીને અને જે કંઈ તે માટે છે તે સર્જ્ય પેદા કર્યું નથી, જો ધારણા તેજ તે લોકોની છે જેઓ કાફિર છે, તો કાફિરો માટે જહન્નમનો અજાણ છે (કુર્આન)

(૨૩૬) ખુદાપાકજ છે જેણે તમારા માટે રાતને જનાવી કે તેમા આરામ કરો અને દિવસને રોશન બનાવ્યો (કે તેમા કામ કરો) અલ્લાહ તો લોકો પર બહુ કૃપાવા છે, પરંતુ ઘણા લોકો આભાર માનતા નથી (કુર્આન)

(૨૩૭) તેજ અમર છે તેના સિવાય કોઈની બદગીજ નથી તો બદગીને તેનાજ માટે આસ રાખી તેને પોકારો, સડ ખૂબીઓ અલ્લાહને માટેજ છે જે સર્વ જગતનો પાલનદાર છે (કુર્આન)

(૨૩૮) અલ્લાહ તથા તેના ફરિતા રસૂલ પર હુકમ મોકલે છે, તો હે મામનો! તમે યવ તોમના ઉપર હુકમ અને સલામ મોકલતા રહો (કુર્આન)

(૨૩૯) અમે અલ્લાહ તથા તેના રસૂલનો (પુરોષી) હુકમ માનો કે જેથી તમારા ઉપર કૃપા થાય (કુર્આન)

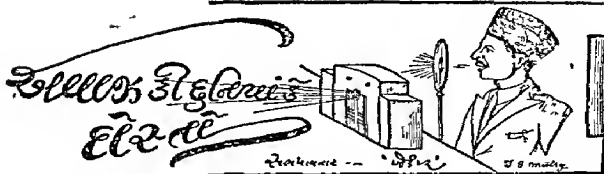

ઈસ્લામી શિક્ષણ

રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ)
મૌલાના અબ્દુલ્લીમ મલિક

- (૨૩૪) રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ) ને તેઓના ક્રમાનો માલિક થયો હોય ને ફરી તેઓ માટે કોશીશ ન કરે તેમ તેઓનો સુલ્તન ન અને તે તેઓની સાથે જન્મતમા હાખલ થયે નહિ (અસ્તિત્વ)
- (૨૩૫) રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ) ને જ્યારે તમારામાનો કોઈ ખામ તો તેને જોઈએ કે પોતાની આંગળીઓ આટે કારણ કે તે જાણુનો નથી કે તેની કંઈ આંગળીમા બરકત છે, (અસ્તિત્વ)
- (૨૩૬) રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ) ને માણસના મરણ કેટલે સવાર સાજ તેનું મૂળ સ્થળ સામે કરવામાં આવે છે જો તે જન્મતી છે તો જન્મત, અને જો તે દોઝખી છે તો દોઝખ દોખાડવામાં આવે છે. પછી ફરિસ્તા તેને કહે છે આ તારૂં તે કેકાણું છે કે દિયામતના ડિવસે ત્યાં તેને મોકલવામાં આવશે. (અસ્તિત્વ)
- (૨૩૭) રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ) ને મનુષ્યને સખર (ધીરજ) કરતા વધુ વિશાળ રોજ આપવામાં આવી નથી (અસ્તિત્વ)
- (૨૩૮) રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ) ને કોઈ પણ મુસલમાન કોઈ જાદુ રોપશે તો તેથી જે વસ્તુ ખાવામાં આવશે તે તેને માટે ખેરાત છે અને જે તેમાથી ચોરાશે તે તેને માટે ખેરાત છે અને જે કંઈ તેમાનું કોઈ તુકસાન કરશે તે તેને માટે ખેરાત છે. (અસ્તિત્વ)
- (૨૩૯) રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ) ને જો કોઈ ઉપર રક્ષમ (દયા) નહિ કરે તેના ઉપર અલ્લાહ રક્ષમ કરતો નથી. (અસ્તિત્વ)

આખરકી દુન્યા કે દોરતો આ
વેળા હુ તમને લગાઇ પી લગાઇત સલા
ખાવવા તેવાર નથી કાઢ્ય કે હવે લગાઇમા
પથુ કઇ રસ કસ રહ્યો નથી રચિયનો મર
માર કરના ધસે છે, ને જર્મનો ભાગલાય
કરના પાઠા હો છે કાઇ-દીખનો ધમકો
વળી જન્ય ને પ્રેક્ષા કરાળી જન્ય તેમ
રચિયાના મોરયા પર ચયુ છે દીપોથીકાની
કાતિલ બેનિંગ આગળ એક પથુ જર્મન
બેલાડી ટકી ચકતો નથી, જો કે હીટલર
ચાનાના બેલાડીઓને પાછી તો ખૂબ ચલાવે
છે, પથુ જર્મનોને હવે થાકવા માઉ ભાગે
જેવુ થયુ કે એ થાકી પાડીને હોય થઇ
ગયેના બેનાડીઓ કેઈ જાયે બેનો જનાનો પ્રવન
કરે છે પથુ જર્મન જડો નથીને? વળી
ટયુ પીસના મોગ્યે તો સાવ સલાકુકીની રમત
જેવી લગાઇ થઇ મઇ છે હવે આર્યની મરમી
કઇ લગાઇમા ગરમી લાવે તારે બાકી
આટલકીનો સુ-મોટ જગ તો જમનો તેમ
ચાને છેજ અને પાસિફિકમા પથુ જગ તેડીને
તેવી રીતેજ ચાનેજ છે, તો હિંદમા પથુ
ધારનેટ, ધડે, ખાડ વગેરેના જગ રાનેના
મુજબ ચયુ છે હવે તો ખુદ પાસે હિંદીઓએ
તો એટલીજ દુઆ માગવાની રહી કે ખુદ એ
જગને પહેનો ખતમ કરી દે, નહિતર આમારા
પેટ ખૂખને દુખથી બચવાની રીતુ સમ્મ બતા

કર! આખીન

પશ્ચિમે આપથુને અનેક બેટ સોજાગે
આખી છે તેમા એ-ડુમ નામની રીન
પથુ કે એથી ધણીઓના નામની કુરપના
દર્શાવે છે - સીઆનની સતને સ્પીન
ખાતર જરા બાગુ પર રાખી વાન કરીએ તો
હુ બો જેવી રીતે દર્શાવે બેની મલ્લતીને
નાકવાનુ એક સરસ સધન છે તેમ હુ કે નામ
પથુ લાખા નામની બલ્લતીને દર્શાવે
સામા સાદ સધન છે આર એસ ચાદની
સડી હોય તો કાઇને સ્પષ્ટે ખબર ન પડે
કે રમતનીચાક સુપરતીચાક એ હુ કે પછી
સી આર મરેક વાચનાગને ખબર ન પડે કે
આદમિમા રજખમિયાનુ એ મુનાગક નામ છે
પિન્કુટમેકર છ કે નામ હોય તો તમને
જરૂરપથુ ખબર ન પડે કે, એ લીખારા
ધસીટલછ કાનેમિયાનુ નામ છે! છ છ
હી એ-ડુ કાન નમ હોય તો ખબર ન પડે
કે, ગડલાઇ, ઘેવાબાઇ, અને ડાલામંઈની
કુાનુ એ નામ છે! આમતિ છ છ નામ
હોય, તો તમે જાણો કે કેઇ-મદાન સર કે
એરોનેટના મહોરદારનુ-એ નામ દરો? ના,
ના છ છ એટલે તો ગમથી ધામચુ!

એચ કે માલવશીને તમે મોટા ન્યોતિય
કે નજીમી હોય તોય ન સમજી શકો કે એ

દરિયા કાનીયા ઢેનું કુંકુ નામ છે । એન
છ રાણા કે છ પી પ્રભપતિને તમે કોઇ
પરમજ્ઞાના ગણ કે કોરાર સમજી બેસો, પણ
ના એ તો નામુખાઇ ગર્ભભાષ ગોણા, અને
ધોનામ પુનર્ભવ કુંકુ ભાગના સદિગ્ધ નામ છે
એ પુ રહેડ કે ગી કે ચોધરી નામ તમે
કે છ મહુડીના ચકોરીના સમજી રેગો, પણ ના,
એને અમય ઉકલા તનારીયા, અને હીમલા
કાળીય ચોધાનન દુગ નામ છે । બી એચ
હૈન્ડેમનું પાદિયુ બાગી તમે મુઝવણુમા
નરુ પડો પણ કોઇ જનજુકારને પૂડો તોજ
રેસાન થય કે એને હામતા કીરીયા દનમની
પાળ કાપવાની કુઠાન છે । આર બી ચોદાચુ
કે એમ સી હાનિયને તમે રાણા પ્રનાય કે
પૂરીશજ્ઞના વચના કોઇ રજપૂત કુળદીપક
સમજી બેમ દગો પળુ ના, ના એ તો
મધા બાપુ માળો, ને મગન હગન ચોવીના
કુધરેના લઘુ નામ છે ।

એક હી ગ્રામાપટર, મેધ ફેકટરી, સુરન
આ નામ વચના તમને તો યુ તમારી
સાત પેઢીને પણ ખમર નદિ હોય કે એ
લાલીયા દાલીયા બાવપા ને અમય પકવનાના
કુડના માનિક કે તેમણે પોતાની જાતને
દુધરેલી જાહેર કરી છે એ એ પટેલ તમે
જાણો છો કે એ કોઇ કૃતિભાષ પટેલનો
સગો દગો પગ ના, ના એ તો અમયભાષ
ચાટેજાણાઈ કાળી નામ છે । સેમુઅલ
આર ટેનર તમે તે જાણો છો કે આ કોઈ
ફેકટરી કે કમ્પીનરનું નામ દગો ના આ
તો અરીસમજી નામે ટેક ને હાપલીયા કાગમા
કિલ્લપન અનેરો અને દાલમા દરહનેા ધથી
કરે છે તેની સજા છે । આ પ્રમાણે દુકા
નામના સુખા નીચે પુષ્પાભલા અનેક
(અ.સુ.) નામે પટેલી નગરે કેવા આકર્ષક

દેખાય છે ? પશ્ચિમની દરેક ચીજ પહેલી
નગરે તો એવીજ આકર્ષક દેખાય છે । અરવ

લગ્નને લીધે લોકો ચિંતામાં પડ્યા છે
ધનસાનેને આ લગ્નના સમયમાં મેમા
તાણા રોકવા તેની ચિંતા પેડી છે, તો અરી-
ઓને આ માધ્યમીકા એક ટકના નાણુ
કયાથી પેદા કરવા તેની ચિંતા છે । એકને
પોતાની માટેના પેદ્રોતને અભાવે ગેરજમા
પડી પડી કાટ ખાય છે તેની ચિંતા છે,
તો બીજાને કાટીના બુખાવે પેટના બૂખની
લ્લાય લાગી છે, તેને સુકાવની ચિંતા છે ।
એકને પકવાન પર પ્રતિમથ થયો છે તેની
ચિંતા છે । બીજાને રોટરોથે મળેના નથી તેની
ચિંતા છે એકને સમીકા કે મીકમા બાગવા
કાપસા મળતા નથી, તેની ચિંતા છે, તો બીજાને
સાક્ષાત કાપરો જાતી મથો છે એકને આરોગ્યવા
માટે પર્વિની ચિંતા ન, બીજાને જૂથા પેટે
ઉંચનીય ચિંતા નથી । એક દર અરવાઈએ
ખાનાતી રિત્ત પ્રમાણે જુદી જુદી ફેસનના
કપડા ખરીદવાની ચિંતા સેવ છે, તો બીજાને
પોતાનું એક અગ દંડવાની ચિંતા છે ।
એકને સરાર પડે જામરલાવ, શીરજામર જાને
એકનીજ ચિંતા હોય છે, તો બીજાને પેટ
માટે બીજા કામના લોભાના આનણે જવાની
ચિંતા હોય છે । એક કાચી રિદમ માટે
માટર દોઢાન છે, બીજાને કાચા જનાજ માટે
પગ ધસે છે । એકના કયાટમા લુગડાના
દગતા છે, બીજાના અગ પર એક જોડીનુથ
ટેકાણુ નથી । એક એટલું ખાય છે કે દગ્ગમ
થતું નથી તે દગ્ગમીયાનની દવા શોધવાની
ચિંતામાં ફરે છે, તો બીજા બૂખ મટાવાની
દવાની ચિંતામાં ફરે છે । એક મોઢામાંથી

પણ વાચ્યો કાળજી રાખે !

લ્યો પાઠો ૧લી એપ્રિલથી જીનો દાખમ
કરીથી આવી રહ્યો છે 'જીવ એ સોનું'ની
કહેવત ખરી પડી છે કાઠા ફેરવી ફેરવીને
ફેરવનારા અતોચાકયા છે નવો દાખમ પુરો
નવો માસ પણ વાદ્યો નથી. સત મહીનામાં
પછી કમુવાવડ કા રહ્યાં ૨ સમયની બધીદારી
તે અનુજ નામ કહેવાય ! લોકો જ્યારે તથા-
પ્રસીને નવા દાખમ પ્રમાણે પોતાની આસ્ત
પાડી રહ્યા ત્યારે પાછો જીનો દાખમ આવી

રહ્યો છે તો પાછું કાપ એમ નહિ કહે કે
"લોટી રકતાર બેઠાં જી, ને પહેલેથી જો બાંજી દો"
દાખમ ફેરવનારા મગજ પણ પડિઆળના
લોના જ્યાં કામડોળ થઈ ગયા છે કે
શુ ? ખરે ! પેલી કહેવતની કવનમાં ફેરફાર
કરવો રહ્યો કે,

"કદન સમય બલવાન હય, નહિ પુરય બલવાન,
હિરત હિરત પડિઆલકી હટક બુઈ દે કમાન !"

‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

ચો ક બજાર : સુરત.

===== એટલે =====

લેઈટેસ્ટ ડીઝાઈન્સનાં

- સુટીંગ્સ-શરટીંગ્સ
- લેડીઝ ડ્રેસ ફેબ્રીકસ
- ફેન્સી કાપડ

ખરીદવાની ભરોસાપાત્ર દુકાન

સુ. મસ્ટર

હાસનાર વજુતરી

“માઠ વાતાં માટે કે એક દત્તા મિથ્યા ભાષા એટલે આપણને સમજાઈ જાય કે કાંઈ એવકૂદીની કે ગરકમીની વાત આપવાની અને વાતાં આગળ ચલ્યા પડેના સાબળનાર હસવા માટે (રૂંદર વિદાર, ગા વિ પાટ-) એનો અર્થ એજ થયો કે એવકૂદી અને ગરકમીનું અવયવ એટલે મિથ્યાભાષા કહો છો. ને કે હિંદુભાષાએ મિથ્યાભાષાએ વિષે નથી જાણતા? જાણે છે તો ખરા! અને જે વ્યક્તિ છે તે એવકૂદી કહી પણ નામે છે પણ દવે પ્રકા એ યાચ યાચ છે કે, તેઓ આપણ જ કેમ જાણે છે? એના સિવાયનું બીજું કેમ જાણ્યા નથી? એનો જવાબ જરા અટપટો છે.

કોઈ વસ્તુ જાણ્યા માટે જ્ઞાન એકજી બસ નથી જનની સાથે જાણવાનો પ્રયત્ન પણ હોતો જોઈએ, આખો વડેજ નોંધ લેવાય છે એ ખરું, પણ આખો હોવા છતાં જોવાનો પ્રયત્ન ન હોય તો શી રીતે નોંધ ચાલ્યો? પરંતુ રૂંદર વિદારની દ્રષ્ટિ વિષે આ દિવસની બસ નથી તેઓ આખોવાળા પણ છે, અને જોવાના પ્રયત્નવાળા પણ છે, તો પછી આમ કેમ? એ પ્રશ્ન રનાલનિક રીતે ઉઠે તો એનો જવાબ મ્હારી પાસે એ છે કે જોના અને જાણવા સમયે એક નિયમ એ પણ છે કે, “જોનાર, કે નિચાનાર કથી વસ્તુ (Matter)નો અનેકો છે, અને દિવા કંઈની વેળા કયા છાન (Mood)મા રમે છે” સાક્ષર ધર્મ પ્રાકૃતી

શુભનિષા વિષે રાક્ષા નથી પરંતુ Matter અને Mood વિષે વિચારીએ તો મિથ્યા ભાષણો વિષે તેઓની કલમ આથી ઉપદ્રા અને વડુરમત લખણ લખવાને અસકત છે. તેમજ કલમ ઉપર દિમાગની અને દિમાગ ઉપર રાજકારણની અસર છે અને રાજકારણમાં અજગલ છે એટલે તેઓ શું કરે?

“કવિતાનો ઉપયોગ તે છે દાદી! દાદી અને સારણી નિઃસારણી જેવા કથો છે”
(વિવેચના પા ૨૮)

કવિ લખનગમ વિષે લખના શ્રી વિષ્ણુપ્રસાદ ત્રિવેદીએ આતુ નવ્યુ છે એમણે જોના પર આ ઉપમા કરી છે તે સળધી મારે કશું નથી કરેવું, પરંતુ ‘દાદી! દાદી અને સારણીની સારણી’ એ ઉપમામાં ખડુ વારતવિકલ નથી દેખાતી કેમકે જ્યાં લગી દાદી મો પર લાગેતી રહે છે ત્યાં લગી એનાથી સારણીનું કામ તો વેતુ હરેરજી એને સારણી કહેના પણ સંજ્ઞાને તે હેલ સાચાં (મદા કવિ ગમે ગના મુખ પર સવરણી લટપટી દત્તી એમ કહેવું એટલું જોડુંક લાગે) અને મો પરથી ઉતરી પછી પથ દાદીની સારણી મનેની મે નોંધ નથી વળી દેખતી દ્રષ્ટિએ પણ તે સારણી જેની તો નથીજ લાગતી એટલે એમણે ઉપમા એમ આપી હો! તો વધુ વારતવિક અને વધુ આધુનિક લેખાત કે કવિતાનો ઉપયોગ તેમણે

ચોટલાનો ચોટલા, અને સાવરણીની સાવરણી
જેવો કયો છે તે સમજાવશે. સાવરણી જેવા
ચોટલા તેમણે જોયા ન હશે ન જોયા હોય
તો 'જેવા' માસિકમાના કલ્પના જિતો જોવા લે,
અને પછી મહારા કથનની ચારત્રિકલા રિચારે

મહા કવિ 'ગાલિબ' વિષે લખનારા આવ્યુ
કે "તેજોગિ ચોટલાના મગજની તારીખ પછેનાથી
લાખી રાખી હતી પરંતુ મળેલી તારીખ પ્રમાણે
તેજો ન થયાં (અને મધુ આઠ નક્કી છતાં)
તેમની જાણેની તારીખ જુની પાઠાનું કારણ
લે કોણે પૂછ્યું તો જોનો જવાબ તેજોએ એમ
જવાબો કે જે સાવરણી મરનાના દત્તો તે
સાવરણી મરણને લીધે પો કોઈ મરણ લાગ્યા
અને સો કોઈની સાથે મળ્યું મને પસંદ ન
હતું" સમાજના સો કોઈ જેમ માને, તેમજ
ચાલનારા આજી. મુસાનો, જાડોર થરાત
વાસી છે, વિચારે છે, પણ થતા નથી તેમને
માટે, તથા જરા પધુ સુદર લાગ્યા તેનું
અનુકરણ મરણને લાગી જતા અને પોતાનું
સ્વતંત્ર જુની જતા કલિએને ગીમજી માટે
મહા કવિ ગાલિબની આજી. તળીઅતુ આ
ઉદાહરણ દેરહું સમય છે

ચોમક કિલસા પર મુસ્લિમ આદિયકારો
માટે ખાસ દિવસોની ધરાવના એક મિનયો
મળાતાં પ્રસંગ સાવરણી વાતચાતમાં તેઓ
જુરસામાં આવી બોલી હોવા કે "તમારામાં
દશ મુની કોઈ ધૂમકેતુ કે રમણસાહિ જેવો
પાકયો નથી, તમારી કોઈ એકની ખાસ જીની
નથી જાણે કશું નવું સર્જન કરવાની શક્તિ
ન હોય તેમ તમો લોશો મહવા છા, નર્વા
અનુવાદો કરરા, અને વડુ કાઈ હાથ તો ને
જનતાપૂર્ણી દમે મહત્તો લખ્યે જન છા નર" તેઓ
તો આશો પછુ વધુ લીલાલમાં અને
વધુ પ્રમાણમાં જોના દના પાળુ મે સરાસ

જેટલું જ લાગવીને લખ્યું છે મે જનાવમાં
સાદિલકાર તરીકેની મુસ્લિમ લેખકની કિદ-
ગીતો કુખદ ચિતાર રજુ કરી બતાવ્યો અને
એક મુસ્લિમ લેખકને લખવા માટે કેટલેક
ગોપતુ પડે કે તે પછુ કહી બતાવ્યું એ
માન્ય કે અમારે ત્યાં ધૂમકેતુ કે રમણસાહિ
નથી પરંતુ તેમની આવશ્યકતા પછુ કોને છે ?
મિયાનો મુસ્લિમ સાદિલકાર જેવા સંતોગો
પરંતુ ગોપતુ જાન ચિતાની રવો હોય છે,
એની મને પડી છે ? મને તેવું લાગે અને
મમ તેટલું બેર મને પછુ મુસ્લિમ સાદિલકાર
નરકે કશું પામવાની શક્તિ ગામતા હોય તો
તે વર્ષ છે જે સમાજમાં વેળાનું સ્થાન
"ગાઝ આદમી" જેવું હોય "બેકા પ્રાણી"
જેવું હોય ત્યાં, આગળ આવનારી કે લખનારી
આશા કેવી ?

અને અનુવાદો ? અનુવાદો ન કરે તો
શું કરે ? મૌનિક લખનારાગો પારી રિચારીને
લખના જેટલા અવકાશ અને વાદ્ય નથી
અને જેમની પારી અનમળ અને મદન તેમ
તેઓજ વધુ મળી શકે એવા નધુ લખનારાઓ
અનુવાદો છે ત્યાં મુખી સરિલકાર વિષેની
માન્યતામાં ધમ્મુશથી કેશકાર ન થાય ત્યાં મુખી
મીતેલ અને અસ્તિત્વ લખનારની આશા નકારી
કે એ તે જોમજ આત્મા કરવાનું જાનુવાદો
અને મત્રકારો વને જવાના અને મીતેલ
લેખકો અને ઉત્તમ કાવ્યકારો છાપે જવાના
અથવા તો તેઓના પાર આવી જવાને

હીદાદે રમુસ (સતન)

સપાદક જિરાદની સાખા માદગીને લાધે
આ અંગે પ્રગટ થઇ શકે નથી વચ્ચા
અને આદરના વિનન કે મપાદમી મમિલ
સેદાવખી માટે ખુબ પાકી કુમરમાં
હુઆએ બેથાં પાદ કરંગી —તત્તી

“સાહિયા પારખેડ દરે નમગ

ખાક પર સરે કુન નમે બીધામરા

જેથી હાઈન રશીદ તેની ઉપર આશિક પડી ગયા આ વાત તેની ખારી બીખી જુદા ખાતનને માનુષ પડી જેથી તે ઘણીજ ગરસે યથ અને નાગણુના જેવી કુદાડ આરતી મેદનમા અરી ગરસામા જેમ નેમ પોતાના ચોહરને પુરી તપસ માં વમગ ખેતી કે ‘તમે મારી ગેરહાજરીમા એક તોડી ઉપર નજર નાખી ખાહિશો પુત્રી કે તાને વિચાર રાખ્યો મને અને જુરી જલ ખારી અમાનતમા ખવાનત કરત તંપારે યથ ગરાય

દાહન નીતિ— પારી જુદા! હ જુરી ગયો મને સારું માગ માયા ઉપર સતાન સવાર અજ ગયો હતા જેથી હું તાન બુધ્ધિ જ્વાનો હમો પગ છુદોનો ખોક અને નતગમ્પ જુદી! વચન વાદ વાતવાથી બચી ગયો’

જુદા - બસ, બસ વાતો ન જનવો મન સવ ખમગ છે, કે આપ વચન આપી પાછા તોડી નાખો હો

દાહન - નસ ઝમાન બંદ કરો : જુદુ ખોલતો નથી

જુદા હા હા ! જલનમીજ જુદ ખોલે છે !

દાહન - હું અને જલ નમી અને આપ જનનતી અજ ને એવું છે તે હ જનતી દર નેડે રહી શકો ત્યાં બસ તવાક તવાક, તત્તમ છે !

તવાક સમદ ન ! વખત અભાતજાજ જુદાનો ગુરસો ઠંડા ઠંડી ગયા અને હિમ યથ આલી ગઈ હાતાન પાડુતો બની

ગયે અને વિચારમા ને વિચારમા ઘર પરનાવા લા પા -

બંને એક બીજાની જુદાઈ મદન શકન ન હતા બંને ધણ રડયા કે ત દાહન રશી ઉનાએને બેગ કયા અને કે ‘મારી અને જુદાની વચ્ચે જે બીના છે તેનો દેમનો મરો કે જેથી અથા મીયા ખીખી જેવા મરી શકીએ ઉનાએ જતામ આપેલો કે ન્યા બુધી ઇત પુરી કરી ખીજે નિકાદ કે નદો તેને તેણીને ખીજે કુધી તનાક ન આપે બુધી આપની નેડે નિકાદ યથ રાખે ના આ સાલગનાજ દહન ઉદામ યથ ગયા ધણુએને પૂછના ધણુ એનો મેજ ન મળે

એક દિનસ એક માંજુસ ખમર આપે કદામા એક ઉમમા મુકમહ નામે છે કે જે હમામે અજમ બુદની જનતીન કે જાલશાડે કુદા ગા માંની આપને ખોનવા આપ બાદ દાહનના મલેવના ગરામી હ નમમા યથા તોડે તમના આગાતી ખમર પખુ દાહને ખેવાન પછે પોતાનો સતાન મગફ મુકા

હમાન દુક (ગુમામા) અથ દાહન રશીદ પહેના મે તો મન કહે કે ચખીજન મોમેલીન કેડેડાવવાને બાલ છે નદો એક મુસનમાન, જે દિલથી હમામ તેની કિનાબુદ્યાન પર હમાન નખે છે ત : પછુ ગવાલ કરો નહિ કે એક ચર્ પનાહ અર સુનતે રમન અને કુઅ મેદાફિ હાય તે આવી રીતે ખિદમત

"એડિટર ની મુસીબત!"

સપ્તમી "તાજ" ગઢેર.

ગંગના નવ વાગ્યા પહેલાં મારાથી ડેર અવાજ નથી એનો અર્થ એ નથી, કે મારે વધારે કામ હશે? પણ એનું કાણુ ને આગે આમ તેમની એડિટર છે એડિટર કે જેની એક્સિસીઆ પ્રયમથીજ કંઈ કામ હોય નથી. અપમાર પર આફકોના સરન મા બપ્પા તરી આવે વાગનાજ બપ્પા ચેતપેનાના કામ પછી હી મારી પાસે આવી જાય છે ને પાન બીડી ચલ ધિગેરનો દોર ચર થઈ જાય છે આ પ્રમણે દિવસની આશુત તે જરૂર દૂર થઈ જાય છે, પરંતુ રાતની દિવસથીનો બગ એટલા માટે થાય છે કે મારા નાનવતા મિસીસ જેનો હુ માત્ર ધણીજ નથી પરંતુ ચાલક પણ છું, મારી રાહ જોતા જોતા હેરાન થઈ જાય છે તેમને મારા પછાયાના પછેલા વેળામત્ર. હીના પ્રયાનોને વારે ધડીએ ગરમ કરવા પડે છે વાત એમ છે કે તે એકજ વખત ચૂલા પાસે જવાથી તેમને કોપગિન વધુ ઉમ રસ પડે છે, અને કાપનાર એમ થઈ જાય તો સમજી જવું કે આ રોગનું આવી જન્મુ છે મિસીસ સાજથીજ અને લોભવરા માટે રસાગ સજી દે છે ને જ્યારે તે સ્ત્રીને પડેરવેગ મદથી ખરા સ્વરૂપમાં મિસીસ બની જાય છે તો એની પ્રતિક્ષા વધુ ઉમ બની જાય છે. આપ કદાચ સ્ત્રીઓ ની આ આદતથી વાકેફ ન હોશ, પણ હુ સારી રીતે જાણુ છું "કે તેઓ જ્યારે સારૂ જાય છે, તો બીજાની દૃષ્ટિથી અદૃશ્ય રહેવાના પ્રયત્ન કરે-છે, ને જ્યારે સારૂ પડેરે છે તો તેમને પાતાના રૂપદર્શન કરાવવાની જતાસા તીવ્ર થઈ જાય છે ને ચલે છે કે હાથ તેમને જોએ" પરંતુ પાનજતા એની એ મને મોજે દાખી કે છે એ પાતાના પતિને માટેજ સૌદર્શમાન વકરે કરી આપે કે ન ખુદા ત્યાંને એકજની

ને અંદયાથી, તે એ મર્ષાદાને દૃશી વધુ વિનુ બનાવી દે છે મનસુખ કે નર વાગના વાગ મિસીસ સાહેબા પ્રતિદાની મુનિ બની જાય કે દેટીકવારે તો જાતજાની નજીક આવે પ્રતિક્ષા કરે છે અને પગવ પર કાન મગી છે એમા તો કંઈ ચકા નથી કે, હુ જાણ પ્રધાન પુરુષ છું

રોમાન્સના તત્વો એજાવતા મારામા છે એ રોમાન્સ માગી જાનનાને જ નથી દે, અને એ જીવનમા રોમાન્સ ન હોય તો જીવી જાવનામા ઉમતા યાની દે કેવીકવારે તો હુ એક્સિસીથી એવો વાચપોય થઈને આવુ છું કે મિસીસની રોમાન્સને ઉતેજન મરનારી આ પણ મારા પર અસર કરવામા નિષ્ફળ જાય છે, અને મારી ચિતાઓ મારા પ્રેમ-જીવને અનોખ કરી દે છે! જ્યારથી માણસને પગરજી માગ્યા છે, સારથી તે માગ રોમાન્સે મારો કાર મિનુ પર આવી ગયે છે, અને જાણે મારી એ રોમાન્સ સામે હજી ન અં હોય એવું મને લાગે છે

એક બાલુથી એક વાખ આવી મે છે "હાહી ખુર્ષુ થઈ રહી છે, ને કાપીતા કાગળે પણ રહ્યા નથી" તો બીજી તરફથી મેનેજર સાદબ આવી ફરમાવે છે "કાગળો મિનુસ રહ્યા નથી આજે સાજ સુતીકાગળો ન આવ્યા તો કાલને અંક પ્રગટ થશે નહિ" કાગળના વિષે હિંદુસ્તાનનો દરેક એડિટર, જે કે તે ચોમાજાના અગસ્ટીયા જેવો હોય કે પછી વીર જિરામથી હોય પણ તે સારી રીતે જાણે છે કે નાજોના વિસ્તાર એનાયો ખસી પડ્યા છે જે કે હુ દરેક વસ્તુએનો મદાલત કરી રહુ છું, પરંતુ કાગળો વિષય એવો અટપટો છે કે હુ એ મુઝવણને ધર સુધી સુધે સર્વ આવરા મજબૂર થઈ જાય છું કદાચ મધી બજારમા આદા મારવાથી પણ સારા ને ઉપ

‘મળો મળતા નથી ને એથી એકાએક
પવસાય બેસી જવાનો પ્રવન મારી સામે
પ્રાપ્ત છે જ્યારે આવી સ્થિતિમાં ઘેર
છુ તો મિત્રીસ સાહેબાથી પણ સારી રીતે
પ્રેરણા નથી સીધોજ પોતાના રૂમમાં
ત્યાગ્ય આરબી દઉ છુ ન ખાઉ છુ,
છુ, ન ઉધુ છુ કે ન વાત કર છુ
મને પણ આવી સ્થિતિમાં ઘેર પહોંચ્યો
પાછી હતી એક દાયમાં ટોચ સહ
એ બદનરીત ગરીબો કે જેના પર
વપાવીની દુષ્ટા શ્રષ્ટિ દણ ગનાજ ન
હતી, પસાર કરતો, ધરના ખારણા સામે
તો ટોચની ચમક ને માન પગલે
માંગમનની ખમર કરી કાપી મિત્રીસ
ખારણામાં આવી ઉભા થઈ ગયા હુ
સૂધી પહોંચ્યો ન હતો કે ખારણુ ઉપડી
જાત ખારણુજ નહિ પણ જગ થોડીવારના
મારા હાથની કળા પણ ઉપડી ગઈ
હુનામના તામ્ર ફૂલની જેમ હસતા
તામ્રા “આજે તો ‘ધણુ મોડું’ થયું!”
હા, ધણી મુત્તીના છે કે ખતરમાં
નથી મળતા!”
તો હવે શું થશે?”

હુ નતાલુ? આ સઘાઈ એક આક્રમક
ખાત્રા માટે ધઉ મળે છે, ન પેપર
મળા! હિટનર મિત્ર ગાજ્યથી નહિ પણ
રિતે ગારાથી સડી રહ્યો છે!”
તો કેવી ખાત્રી પર પેપર પ્રસિદ્ધ
ચાર કરી દોને?” મિત્રીસે હસતા કેહ્યું
પેપર તો ખાત્રી પર શું પ્રસિદ્ધ થવાનું
તુ હા ‘હાથ તમારે હવે બેરખીને
ખાત્રીની કમિટી પડેલાનો વખત
આવી રહ્યો છે.”

તો કાંઈ પણ પડેલી નહીં”
આખો મટકોવના કહ્યું

“કદાચ આપ ઇન્કાર કરવાને બદલે તેને
પડેલાનું જ મંજૂર કરી લેશો!”

“એમ! અહિં આ સુધી મુસીબત આવી
ગઈ તો સાચાર છીએ હવે આપ જામી તો લો!”

“જામી લઉ? કામળ માટે કંઈ
ઉપાય બતાવો જે કદાચ બોજનની
જેમ કાર્યો પછુ રસોડામાં તૈયાર
થાત તો આ મુશીબત નેહી-ન પડત”

“પરંતુ એમ ન થાય તો ખાવાનું તો ન
જેલું નેહીએ!”

“એ મુશીબત એમજ ગળું તો મારે
કુના પણ હોડવી પડશે સમજ્યા આપ?”

“એ વાત મારા જ્ઞાનમાં આવતી નથી ન
આવશે-ને કુનામાં તો હુ પણ દાખલ છુ”

“હુ કહું કે મારી કુનાજ તમે હો તો
એ અતિસ્થાંકિત નહિ મેખામ”

“એટલે આપ મને પણ હોડી દેશો?”

“પરંતુ એ મુસીબત તે વખતે આવશે કે
જ્યારે હુ કુનામાંજ રહીશ નહિ-પછુ કામળના
માટે તમારો શો અભિપ્રાય છે?”

“મારો અભિપ્રાય તો કામળના સિયવમાં
કંઈ વજન ગણતો નથી-હા શોના, આઠી કે
ખરા ખોટા ધરેણાઓ વિષે કંઈ પ્રહાર માગના
હો તો હુ કંઈ બનાવી શકું!”

“મજાક ગહેવા શો, ખાત્રી ગાઉજ! હુ કામ-
ળના માટે વિચારી રહ્યો છુ, ન કે જવેરાત
વિષે! ખરે! એ તો હુ વાતવાતમાં જાણીજ
અથો કે કાલના અંક માટે લેખોનો પણ
ખદોબસ્ત થયો નથી! મજબૂત થઈ ગયો ખરે!
મે તો હજુ અમરેખ પણ લખ્યો નથી!”

“બસ હવે રહેવા દોને! અહિં આ ઓફિસ
ઉપાડવાની કદી જરૂર નથી આપ આખો
દિન જીવે કરો છો કે અહિં આ આવતાજ
આપને એ વાતો માફ આપી જાય છે! રાત
આવી વાતો વિચારના માટે પ્રભુએ બનાવી
નથી પણ આરામ કરવા બનાવી છે, સમજ્યા?”

“પરંતુ એડિટરને એ કુદરતી નિયમ લાગુ પડતો નથી અહિં આ સુધી તો હું આપની વાતને મળતો છું કે રાત્રે આરામ કરવો જોઈએ પરંતુ રૂં કંઈ કે આરામ માટે વખતજ મળતો નથી રાત્રીને પછો તમારા મદદનાઓ વીતાડવી જોઈએ, તે પર વખવાવાળા ને મેનેજરે કબજો કરી લીધો છે એમાથી કંઈ વખત મળ્યો તો એડિસની જરૂરીયાતોએ કબજો કરી લીધો છે સારી વાત તો એ હતી કે એડિટરે માટે સમનનો પ્રતિષ્ઠિત રાખવો જોઈતો હતો, યા તો તેની પત્નિમા સખરાની તેમજ વ્યવસ્થાની આવડત હોવી જોઈતી.”

પરંતુ એ માદ રાખજો કે જે દિરસે દુન્યામા આ ઇન્કિલાબ પદા યદ જન્ય તેજ વિસયો આપને અખનાર બધ કરી દેવા પડશે પછીયો હું આપને અખનાર કંદના ન હજીશ.”

“હીક તો કામગીના વિષે હજી કંઈ ફેસરો થયા નથી જો અમે એપરની યોડી નકચે આછી કરી હજીએ તો એ ખુસીયત થોડે અંગે આછી થાય એમ છે.”

“હું કંઈ છું કે ધરમા આવી વતો કરવાથી શો ફાયદો?”

“આપ નિમિત્ત રહો હું ધર આધારની કોશિશ કરું છું, ન કે ધર ઉગરવાની. વાત એમ છે કે આજકાન કામગીના બાવ, પ્રજ્ઞા સામદ, સ્ત્રીઓ પણ મોઢા થઈ ગયા છે.”

“પણ જવાદોને એ કામગીને?”

“તો અમારે માફ કેમ આલશે? વાત એમ છે કે નતો હું દવાખાનુ ઉવાડી ચક્ર છું, ન તો ડોક્ટરી કરી ચક્ર છું! વળી તો મારામા વધીસાત કરવાની પણ આવડત નથી કંઈ એડિટરીજ મારા બાબમા લખાએલી છે, ને એ એડિટરી કામગીનાના માવી રહતી નથી!”

મિરાસિ જોયું કે મને કામગીનો રોગ થઈ ગયો છે, તે તેઓ માફને પનાર પર સેધ તાણીને સુધ મથા જાણે કે મારાથી સિધ ન ગયા હોય? એ વખતે તેનું રિસાવુ હીક ન હતું મારા મગજ પર એથી વધુ કામ વગરની વાતોએ કનજો કરી રાખ્યો હતો. મે એપર વાચવાના વિચારથી કોપી ઉચકી લેખની ખતો લેજ કરી પેચ મ પર વાચના બેસી બેસે વાચનાથી પરનારો ન હતો કે અમરખ લખના બેસી ગયો આજનો અમરખ પણ અપમજા ન હતો એ પછી કમર સીધી કરવા સુધ મથા મને એવી પણ ખબર ન રહી કે હું ક્યારે ઉધી ગયા

ઉધવાજ રવખામા આબુ કે એમ મોટા મેલામા કામગીના રોકડો દમ પડ્યા છે દરેક દમજા ઉપર દરેક એડિટરના નામે લખેલા છે એક દમ ઉપર માફ નામ પણ લખેલું હતું તેજ વખતે આકાશમારી એક પેન પડ્યો ન હોમા આજ વાગી મધ મારો દમ પણ એ આગમા બગાડ લાગ્યો હું જુમ પાડતો જાણી ઉઠ્યો! “જો જો મારા કામગીને બચાવજો! કંઈ જાણી નાય તે સચેજ છડ્યા નેના લાગ્યો.”

“હામ દામ, મારો દમતા!”

“હામ, હામ, મારો દમતા!”

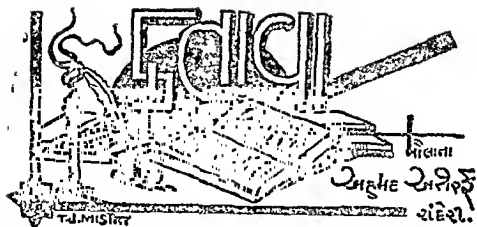
મિસીસ મારો બનાજ સળગી રોજા ને બોલ્યા “પ્રભુના માટે એવો દિવસ ન કરો! ઉધમા પણ કામગીના જુમો પાડો છો હીક હને દાનજ પડી કરી જમી તો લો!”

“જમવાતું કે કામગીના શું જમું?”

“હા પ્રજ્ઞ, આપને આ શું થઈ ગયું છે?”

ને તેજ વખતે મેનેજર સદબ એક સારા કામગીનો નમનો લઈ બારણા પર આવી આકળ ખખડાવવા લાગ્યા.”

સ્પષ્ટિત

નોટા—આજના સમયમા કાજરો ધણાજ મોઢા છે નાહકના સવાલો પૂછી કાગળ અને સમય, ખગાડરો નહીં સવાલો દુકાણુમા મલ્લખ સમાઈ નય તે રીતે પૂછવા લાગુ લાગુ લખવુ નહીં અગત જેવા સવાલો દોઢ આનાની રીઝીટ જવાબ માટે મોકલી પૂ વા તે પ્રગટ થશે નહીં કેવલ નહેરુ દિવસના સવાલોજ પ્રગટ થઈ શકશે—તત્રી

સવાલ—અહીંની જમીન મરિજદ બધાઈ ત્યારથી જુમ્માના તેમજ ધંદના દિવસો માટે કે જે દિવસોએ માણસો કસરતથી થતા હોય, મરિજદના જમાઅતખાનામા ચાર સફે થતી અને આ સીલસીલો ધણુ વસીયી માથુ હતો પશુ ફરશગાથી હઝરત મોલાના મુર્તીની કુસીન સાહેબ આદુપુરી દાંઢે આવતા અહીં તશરીફ લાવેલા, અહીં મરિજદમા પડેલી રાફગા મિઝબર વચમા હોવાથી જે—ત્રણ માણુસો ની જગ્યા સફમા તરે છે તેઓ હઝરતે સફ તરતી જેઠ મનાઈ કરી તેથી પહેલી સફ કમ કરવામા આવી છે અને હાવમા લશકાગ જે વર્ગથી ત્રણજ સફ થાય છે આજ સુધીકાઈ સાહેબે દાંઢ એતેગજ કરવા નહિ પશુ અધ ધદુદ—દોહામા હિદાપીહ થયેલ છે તો આ મુજબ મિઝબર આરૂપ થતા જે સફ તરે, તેવી સફ ટી નમાઝ પઢવાથી નમાઝ મકરૂહ થાય છે કે તૂટી નાય છે? તે નમાઝમા કાઈ વાંધો છે કે નહિ? વિગેરેનો જવાબો સહિત જવાબ આપરોજ

મિઝબરવાળી આગવી સફ કામમા લેવી જમીન છે, જઝરતને લીધે મકરૂહ નથી પશુ જે વધુ મુસતી ન હોય એટલે મરિજદમા જગ્યાની તમાસ પડતી ન હોય તો વગર જઝરતે આગળ વધવુ એટલે પહેલી સફને કામમા લેવુ ન જોઈએ. દારણ કે મિઝબરના લીધે રાફ કપાઈ જવાથી નમાઝ મકરૂહ થાય છે એ વિષે આમારા ગુજરાતી 'ફતાવા આરેશીયહ'મા ફત્વો પ્રગટ થયેલો છે, તેમા ખુલાસો જેઠ લેશે

સવાલ—"દુઆએ સાની" કે નો શુન્નેતો અને નશીવો પાઠ પુરાય છે અને દરેક રમળે દરેક મોલની લોઢા—પેશ પ્રમાણે માર્ગ છે, તે વિષે અમેએ એમ સાલવ્યુ છે કે સુફતીએ ફિક મોલાના ફિકાયતુ વહ સદમ દુઆએ સાનીને બિદઅત છે એમ લખે છે અને અબુમને ખુદામુય મુરનેમી : તફકીર તરથી મુજલહીન મોલાના માન્દુલ લનીફ સાદુબ નજીમ માટે નીકળેતા તેઓએ પશુ દુઆએ સાની બિદઅત છે, અને તેની રીતે માગરી મુનહ છે એમ કહેલું તો દુઆએ સાની માટે ચરીઅતનો સુ કુકય છે? તેનો પશુ હવાલા સહિત જવાબ આપવા મરુરજાની દરશો

“પરવ ઓડિરને એ કુદરની નિયમ લાગ્યું
પડતો નથી અદિઆ મુધી તો હું આપની
વાતને મળતો છું કે રાત્રે આરામ કરવો જોઈએ
પરવ શું કરે કે આરામ માટે વખતજ
મળતો નથી રાત્રીને પછો તમારા અદસ-
જમા વીતાડવી જોઈએ, તે પર વખવા-જાણ ને
મેનેજરે જાણે કરી લીધો છે અમારી કંઈ
વખત મળ્યો તો ઓડિસની જરૂરીઓએ
જાણે કરી લીધો છે સારી વાત તો એ રતી
કે ઓડિસ માટે લગનનો પ્રતિબંધ રાખવો
જોઈતો હતો, યા તો તેની પત્નિમા
લખવાની તેમજ વ્યવસ્થાની આનંદ
હોવી જોઈએ.”

“પરવ એ માફ રાખજો કે જે દિવસે
હુન્નામા આ ઈન્કિલાબ પડ્યો ત્યારે તેજ
દિવસથી આપને અખમાર બંધ કરી દેવા
પડ્યો પછીથી હું આપને અખમાર કંઠના
ન રહ્યો.”

“હીક તો કામગાનાં નિયે હજી કંઈકેસરો
થયો નથી જો અમારો ચપરની થોડી નકલો
ઓછી કરી દઈએ તો એ મુસીબત થોડે અંગે
ઓછી થાય એમ છે.”

“હું કંઈ છું કે ધરમા આવી વતો
કરવાથી શો ફાયદો?”

“આપ નિશ્ચિત રહો હું ધર આપનાની
કેરિશા કરૂં છું, ન કે ધર ઉગાડવાની.
વાત એમ છે કે આજકાલ કામગાનાં બાવ,
પ્રખૂના સોમ હ, સીધો પણ એવાયડા થઈ ગયા છે.”

“પણ જવાદોને એ કામગાને.”

“તો અમારે માફ કેમ ચાલશે? જાત
એમ છે કે નતો હું દરખાસ ઉવાડી શકું
છું, ન તો ઝોકરી કરી ચક્ર છું! વળી તો
મારામા વકીલાત કરવાની પણ આવડત નથી
કેન્ડા ઓડિરીજ મારા જન્મમા લખાએલી છે,
તે એ ઓડિરી કામગાં વડના ચાવી રહતી
નથી.”

ગિરિસે જોયું કે મને કામગાનો રોગ
થઈ ગયો છે, તો તેઓ આખાને પનગ પર
સોડ તાણીને સૂઈ ગયા જાણે કે મારાથી ગિરિસ
ન ગયા હોય? એ વખતે તેનું રિસાવું ઠીક
ન હતું મારા મગજ પર એથી વધુ કામ
વગરની વાતોએ જાળે કરી રાખ્યા હતાં એ
ચેપર વાચવાના રિચરથી કાપી ઉચકા લંચની
મતી તેજ કરી પેલગ પર વાચવા મેસી ગયો
વાચવાથી મરવાઈ ન હતો કે અમેરિજ લખવા
મેસી ગયો આ હતો અમરેજ પણ લખમકત
ન હતો એ પછી કમર સીધી કરવા થઈ ગયો
મને એની પમુ ખખર ન ગવી કે હું ક્યારે
ઉઠી ગયા

ઉઠવા જ રવખામા બાબુ કે એક મેટા
મેલામમા કામગાનો રોગડો દગ પડ્યા છે દરેક
દગમા ઉપર દરક ઓડિરના નામો લખેલાં
છે એક દગ ઉપર મારું નામ પણ લખેલું
હતું તેજ વખતે આકાશમારી એક ધ્રુવ પડ્યા
ન દગોમા આગ લાગી અંધ મારો દગ પણ
એ આગમા જાગ્યા લાગ્યા હુ જામ પાડતો
જામી ઉઠ્યો! “જો જો મારા કામગાને ખ્યા
વળે? કંઈ નામી ન ગય તે સથેજ હજીવા
લેવા લાગ્યો.”

“હાય હાય, મારો દગનો!”

“હાય, હાય, મારો દગનો!”

મિસીસ મરો અમાજ સળંગી દોષ્ટ ને
બોલ્યા “પ્રજુના માટે એંગલો દિકર ન કરો!
હવેમા પણ કાનગી કામગાની બુમે પાડો હો
હીક દને દાગ્ય પાણી કરી જમી તો લો!”

“જમવાનું કે કામગાં શું જમું?”

“હુ! પ્રજુ, આપને આ શું સંધ ગયું છે?”

તે તેજ જાણે મેનેજર સદબ એક
સારા કામગાનો નખેનો લઈ ખાદજી પર આવી
સાકળી ખખડાવવા લાગ્યા * સુચિત

નોટ—આજના સમયમા કાગળો ઘણા જોધા છે નાદકના સવાલો પૂજી કાગળ અને સમય બગાડશે નહીં સવાલો દુકાણમા મલ્લખ સમાઈ જાય તે રીતે પૂછવા લાણ લાણ બાળવ નહીં અજલ જેવા સવાલો દોઢ આનાની ઊંઝોડ જવાળ્ય માટે પ્રોહી પૂ વા તે પ્રગટ થશે નહીં ફક્ત બંદેર દિલના સવાલોજ પ્રગટ થઈ શકશે—તાત્રી

સવાલ—અહીંની જમીન મરિજદ બધાધ ત્યારથી જુમ્મલા તેમજ ઇના દિવસો માટે કે જે દિવસોએ માણસો કસરતથી ચતા હોઈ, મરિજદના જમીનઅત્યાનામા ચાર સફા થતી અને આ સીમસીનો ધણા વરસોથી માણુ હતો પછુ હરવાગાથી હજરત મોલાના મુર્તી હુસેન સાહેબ આદુરી દોઢ આવતા અહીં તશરીફ લાનેલા, અહીં મરિજદમા પહેલી સફા મિમ્બર વચમા હોવાથી બે-ત્રણ માણુસો ની જમ્મા સફમા વૂટે છે તેઓ હજરતે સફ તટતી જોઈ મનાઈ કરી તેથી પહેલી સફ કમ કરવામા આવી છે અને હાલમા લગભગ બે વર્ષથી ત્રણજ સફા થાય છે આજ સુધીકાઈ સાહેબે કાઈ જોતેગજ કરેત નહિ, પછુ ગઈ ઇદુદ-દોઢામા હિદાયોદ યએલ છે તો આ મુજબ મિમ્બર આડખ થતા જે સફ વૂટે, તેરી સફ કરી નમાઝ પઢવાથી નમાઝ મકરૂદ થાય છે કે તૂટી જાય છે? તે નમાઝમા કાઈ વધો છે કે નહિ? વિગેરેનો હવાલો સહિત જવાબ આપગોઈ

જવાબ—જે મરિજદમા મુસત્તીઓ ધણુ યના હોય, અને જમ્માની તગસ પડતી હોય તો

મિમ્બરવાળી આગવી સફ કામમા દોવી જાએજ છે, જરૂરતને લીધે મકરૂદ નથી પણ જો વધુ મુસની ન હોય એટલે મરિજદમા જમ્માની તગસ પડતી ન હોય તો વગર જરૂરતે આગળ વધવુ એટલે પહેલી સફને કામમા દોવુ ન જોઈએ કારણ કે મિમ્બરના લીધે સફ કપાઈ જવાથી નમાઝ મકરૂદ થાય છે એ વિષે અમારા ગુજરાતી 'ફતાવા આરેશીયહ'માં ફત્વો પ્રગટ થયોલો છે, તેમા ખુલાસો જોઈ લેજો

સવાલ—“કુઆએ સાતી” કે જે સન્નતો અને નરીયો ખાદ પદામ છે અને દરેક રચને દરેક મોલરી લોકો-પેશા હમાને માંગે છે, તે વિષે અમેએ જોમ સાલગ્યુ છે કે મુફતીએ ફિક મોલાના ફિકાપતુ લઈ સદબ કુઆએ શાનીને નિદઅત છે એમ લખે છે અને અલુમને ખુદામુય મુરનેમીન તરફત તરથી મુસત્તીમા મોનાના માખુલ લતીફ સાદબ નમ્બીય માટે નીકળેના તેઓએ પછુ કુઆએ સાતી ગિદઅત છે, અને તેરી રીને મામતી મુનાહ છે એમ કહેલુંતો કુઆએ સતી માટે શરીઅતનો શુ દુકમ છે? તેનો પછુ હવાલા સહિત જવાબ આપવા મહેરબાની કરશે.

જનાબ-સવાલમા દયાવેલી દુઃખી સારી
હદીસ તેમજ ફિક્કની પાછ પાછ મોજર
દિવાળથી સમેત નથી લોકો એને જરૂરી
સમજે છે અને ધર્માત્મ દુઆએ સારી ન પડે
તો દીકા કરવામા આવે છે એજ કારણ
દુઆએ સારી બિદઅત છે એના બિદઅત
હોવા વિશે મોનાના કિશ્વત્તુ સાદ સાદગ્યએ
આસ ઉર્દુમા એક રિવાજો પ્રગટ કર્યો છે
અને તેમા વીગતવાર પુરેપુરો ખુનાસો લખ્યો
છે તેમજ અમારા 'ફતવાના આરેશીયહ'મા પણ
એ વિષે ખુનાસો મૌજુદ છે તે જોવા બના-
મણુ છે

સવાલ-એક યુસુબમાન સુની દનથી
મજ્હદમનો ધનેશાલ પામ્યો છે તેની પાછળ
તેની ઔગત ૧ તથા બહેન ૧ તથા બત્રીગ ૨
તથા બત્રીજીઓ ૩ છે ઉપરાંત કયા કયા
જણુ અને જણીઓને કંટનો કંટનો વારસો
હોય તે જણાવશે મહંમની કાંઈ ઔલાદ
હજ નહિ ઉપર લખ્યા મુજબ સજા સિવાય
બીજા કંઈ સજાનો હક લાગતો હોય તો લખશે
જવાબ-પછેની યરતમા મહંમના રફન
દરનનો ખર્ચ અને કર્મ હોય તો તે અને
વસીયત હોય તો નીચ લાગમાથી અદા કર્યા
બાન તમાના પૂરબ મુજબ રૂપીઆમાં મહં-
મની ઔતને એથી બગ એટલે ચાર આના
અન બનને બધો બાગ એટલે આઠ આના
બાકી રહેના ચાર અનામાથી બને બત્રીગ
એને બાગે આના મગજે અને ઔરતની
મહેર બાકી હો તો તેણીની મહેર વરસ
વતરેક આપવી પડશે બત્રીજીઓને કંઈ
મગજે નહિ (સિગજ)

સવાલ-ઔરત ઇંદતમો છે તે ઇંદતની
મુદત પુરી થવા સુધીને ખર્ચે મરનારની
મિલકતમાથી અપાય કે ઔરત પેતાના
વારસાંની રકમમાથી ખર્ચ કરે ?

જનાબ-ઔરતની ઇંદતનો ખર્ચો તેણીનાજ
ગીર છે અથવા મગજે નહિ

સવાલ-મરનારે એક હિન્દુ વેપારીને
અમુક રોકડા રૂપીઆ હાથ ઉઝીના હવા
અપેના તે રૂપીઆ તે હિન્દુ વેપારીના ચોપ
કામા મહંમના નામ પર જમા હવા પણ
મહંમે ઇ તે લ થવાના આઠ દિસ પહેલા તે
વેપારીને તે રૂપીઆ ગોતારી ઔ તના નામ
પર કરી આપવા કહ્યું તે મુજબ તે વેપારીએ
મહંમના ખાતે લખીને મહંમની ઔરતના
નામે જમા કર્યા અને તેમા મહંમે સહી
પણ કરી આપી છે તો એમા ચરીમતનો શો
હકન છે ? મહંમે ચોપકામા સહી કરી ત્યારે
તેમના ઠાણકવાસ કાયમ હતા

જવાબ-મહંમે તે રકમ હિન્દુના ચોપકામા
ઔરતના નામે ફેરવી અને સહી પણ કરી
પરજુ મજકુર રકમનો કમજો ઔરતને હાથે
થશે નથી જેથી એ બક્ષીય ચાલશે નહિ
બક્ષીય કરતી વેળા તે રકમ તેણીના હથથ
(કમજમા) રવન માલિક તરીકે આપવી હતી
ગેમ થયુ નથી માટે અને નહિ જે બધા
વારસો બાગે હોય અને માન્ય રાખે તો
દુરસ્ત છે

સવાલ-ઔગત ઇંદતમા છે તો કયા કયા
સગ એણી પછો કરવો જોઈએ ? મરનારના
બત્રીગ, બાગેજ તે સિવાય જે સમાઓનો
મ હતી દયાલીમા પછો હતો નહિ અથવા બીજા
ગેર સમાઓનો કે જેમનો મરની દયાલીમા
પછો હતો હિંદુ એઓનો છદ્દમા પછો કરે કે
નહિ ? આડોલપાડોચમા મગીનો પ્રસંગ બની
જાય તો દિસ અથવા રાત્રે છદ્દમા રહેનાર
ઔરત આવી જઈ શકે કે નહિ ?

જવાબ-મજકુર બાધને ઇંદત દરમાન
પણીજ પર્ગનશતીથી રહેતુ જરૂરી છે અને
નામદરમ કે જેઓ સાથે હાલમા કે લાનિયમા

નિકાલ દુરૂત યહ શકના હોય તેઓથી પદો કરનો જરૂરી છે મન્દી હયાતીમા જેઓથી પદો ન હોય પરંતુ શરીરનની રૂએ તે નામ-હમ દના તે વેળા તેમજ હાવમા તેઓથી પદો કન્વે શરીરનની રૂએ ફર્જ છે આકોરા પાડેશમા કે સગા રનેહીઓમા ખુરી કે ગમીના પ્રસંગે હદન દરમ્યાન બદાર નીકળતુ કે બીજા ઘેર જવુ સખત મજબૂરી નિના દુરૂત નથી. એવી લાચારી હોય કે મકાનમા એકલા રહેતા તેણી ડગતી હોય અથવા મકાન બાહનુ હોય અન મકાન માલિક જમરન આવી કરારતો હોય અથવા મકાનના તૂટી પડનાથી હનાક થયાનો ડર હોય તોજ તે ધ યી નીકળી શકે છે નહિ તો જે મકાનમા ધણી ગુરૂરી ગયો હોય તેમાજ ચાર મહિના દશ દિવસ હદત ગુઝારે ત્યાર બાદ બીજા ઘેર જઈ શકે છે

સવાલ-મરનારના સત્યાગી ખાતર ફજીરોને ખડાવે અને તેમા મરનારની બહેનને જમવા તેડાવે નહિ અથવા તેને ખાવાનુ મોકલાવે નહિ તો જે સવાજની ખાતર ખડાવેલ છે તે કબૂલ માય નહિ એનુ અદીની ઔરતોનુ માનુ છે તો એનો ખુતાસો જણાવશે

જવાબ-મરનારના સવાગ માટે ગરીબો રજીડે અને ગિરજાતોને ખાવાનુ નેછએ એમા બાર્દ-ખડેતો કે માનવ રોનો દક નથી ગર્દમની બહેનને જમવા તેડાની નહી અથવા તેને ખાવાનુ મોકલાવે નહિ તો પછુ સવાગ પડેથી જશે મેકતવું કહ જરૂરી નથી

સવાલ-હુન્ની જમાઅનના મુસતમાનોના નિર કેવા હોવા નેછએ ?

જવાબ-મુસતમાનોનો નિર શરીરનનો પાનદ, તેક અને અમાનતતાર હોવો નેછએ દહીસ સનિમા આવેલુ છે કે કયામતના નજીક નાત પક હોકા સિર અને સરદર બી જશે

સવાલ-શાખી તેમજ બેનમાજી, કામના નિર યહ રોકે કે કેમ ?

જવાબ-શાખી તેમજ બેનમાજીને કામનો નિર બનાવવો બયક નથી દગત રસને ખુન (સ્થાન)ની પેશાનગોષ છે કે આખર કામનામા કામનો સરાર ફાસિક ફાજિર બી જશે

સવાલ-હુન્ની કામના માટે ઉપલી ખાસીયતના લિરો આની રોકે ?

જવાબ-જરૂરી અથવા હુન્ની કામમાં મરવેગ આપનાર અથવા નિર કરનાર સરદારી જોખવે કે જે શરીરનનો પાનદ ન હોય અને તેનાથી દી. અને મઝહનને નુકસાન પહોચતુ ન હેય તો કહ વાધો નથી

સવાલ-મુનવરનો, પેશામગ માટે જામી ઉપર, યી ખશાખ ખ સીયતના નિરોનો અધિકાર હોઈ શકે ?

જવાબ-મરિજના મુનવરનો કે પેશામગ તેમજ જામી ઉપર શરીરનના નાકરમ ન લિરો અધિકાર ધગવી શકના નથી પછુ ઉપના શખ્સો મરિજનું કહ નુકસાન કરતા હોય તો તેમને રોકના દા પાર છે

સવાલ-મુનવરની એટને શુ અને તે કેરી રીતનો હોવો નેછએ ? તેને શું કામ કરવું હોઈ શકે ?

જવાબ-મુનવરનીનું કામ એ છે કે મરિજની તેમજ મરિજને લગતી દરેક પ્રકારની મિદકતો તથા વસ્તુઓની સારી પેટે દિફાઅત કરે મરિજનુ કહ પછુ નુકસાન થવા પામે નહિ તેમજ મરિજની અમાનતમાં ખિયાનત થય નહિ મરિજને મુનવરનો શરીરનનો પાનદ, અમાનતતાર, અને નમાઓ હોવો નેછએ.

સનાલ-પેશ ધમામ અને બાગી રોના અધિકાર નીચે રહી રહે ?

જનાબ-પેશ ધમામ અને બાગી તેમજ મરિજના સર્વે નોકરો સુતવડીના તાબે રહેતા નેપછી કોઈ પણ પ્રકારની શિક્ષણ કોઈ મુસક્કીને ઉત્પન્ન થાય તેનો બદોબસ્ત સુતવડીએ કરવો નેપછી

સવાલ-પેશ ધમામ તાજિયાદારી કરતો હોય તો તે ચાલી રહે કે કેમ ? અમર નજ ચાલી રહે એમ હોય તો તોળા કરવાથી બચવા બીજી કંઈ કરવાથી ચાલી રહે કે કેમ ? શું કરવાથી ચાલી રહે તેનો પુરતો ખુનાસો કરશે

જનાબ-તાજિયાદારી કરનાર માણસને મરિજનો પેશ ધમામ બનાવવો ન નેપછી બગર ને તે તોળા કરી એવા છુટા કામથી બાજ ચાવી ભય તો કંઈ વાંધો નથી નહિ તો બીજા નેક શરીરના પાખડ ઇન્કમાર માણસને ધમામ નિભવો નેપછી

સનાલ-તાજિયાદારી કરનાર પેશ ધમામને પબ્લીક જાણી જુઝીને કપ્પલ કરતી હોય તો તેના માટે શું દુકમ છે ?

જનાબ-તાજિયાદારી કરનાર માણસનેજ જાણી જુઝી બધા લોકો ધમામ બનાવશે તો સર્વે શુદેમાર થશે સુતવડીને નેપછી કે એના નિદબતી માણસને ધમામ બનાવે નહિ

સનાલ-તુરબીટ એટ-નરેકમી કન' રોકે કે કેમ ? બગર તેની પાછળ બીજાં હાફેડ નેપછી ?

જનાબ-તરાવીક એક હાફેડ પદાર્થ રોકે છે, અને એક સાબળનાર પણ રાખવો વ્યાજબી છે તે હાફેડને જૂથ પડે તો બતાવી શો છે

સવાલ-અદમતી વિરુદ્ધ પેશ ધમામ નમાક પદાર્થ રોકે ?

જનાબ-અદમતી વિરુદ્ધ પેશ ધમામ નિમવામા આવે નહિ જોને વિરે વધુ મતે મુકાતી રાહી હોય તેનેજ મુકરર કરે

સવાલ-મરિજને તેમજ વધારે મિલકત ઉપર દબરેખ ફોની હોવી નેપછી ?

જનાબ-મરિજની બધી મિલકતો ઉપર સુતવડીએ દબરેખ રાખવી નેપછી જો સુતવડીની સરતીથી મરિજનું કંઈ પણ તુકસા, થશે તો તેની ઝિંમેદારી સુતવડીના સીરે છે

સવાલ-સરામી તેમજ બેતમાઝી હિસરી માટે તેમજ તાજિયાદારી કરનાર પેશ ધમામને પૂટી આપનાર માટે શું દુકમ છે ?

જનાબ-એવા લોકોને મદદ કરવી, રેઠા આપવો, ચુનાદના કામમા મદદ કરવા સમાન છે દહીસ શરીરમા અબુ છે કે દઝરત (સન) કે માવુ છે જે માણસ બિદગતીને ઇજ્જત આપશે કે મદદ કરશે તે ઇસ્લામની ધમારતને લોકનાવાળા સમાન છે

પુરુષોનાં કપડાં
સાયન્ટીફીક
રીતે વેતરતા
અને સીવણ
શીખવા માટે
ડબલ મળો યા
લખો.

મુરાદ રેલરીંગ વર્કસ
અન્ડ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ

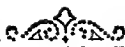
MURAD TAILORING WORKS

Try our Secret Good Fit for Scientific Cut, up-to-date Fitting & Modern style.

પ્રો એસ જી મુરાદ

ચુનારવાડા મરિજદ પાસે રોડેર

કારવાં

જવનનાં તેજ

(પાંચ કલમે લખાયેલી એક વાર્તા)

- [૧] અધિકાર 'મુસાહિબ' [૨] ભૂતકાળ 'ખરકત'
[૩] ઝખના 'જલ્લીલ' [૪] ખાળસાથી 'ખેઝાર'
[૫] રોશની 'નિશાત'

[ખુદ વાર્તા પોતેજ પોતાના જવનના તેજ પાથરવા તૈયાર હોય ત્યા તત્તીને કે ખીલ કાઢીને એના પર નોટ લખવાની આવશ્યકતા ન હોય] —તત્તી

[૧] અધિકાર (લેખક - "મુસાહિબ")

“ઓ

ખુદા ! શરાખી પતિરાએની પત્નીએનો આવીજ સ્થિતિ થતી હશે ? શુ મારા આવિદ શરાખ-ને શરાખ ઇરાએ હરામ કયો છે, પ્રત્યેક ધર્મે મના કરી છે તે પાપી પીણુને નહિ ત્યાએ ? ખુ ! વ રસુને સમજતા નહિ શીએ ? આક હવે મારે શુ કરવું ? કઈ રીતે એમને-મારા પતિને દારૂની બદીથી મુક્ત કરું ? અરેરે ! ખુ ! પશુ રકયો લાગે છે નહિ, નહિ ખુશી કોઇએ નાઉમેદ-નિરાશ થવું ન જ્ઞેએ આપણે ઇ-સાનેએ યત્ને તો કરવાજ ઘટે બદરો સારો યા નરસો મળે એ તો મુશ્કરની વાત ”

ભાદ્રપદ માસ ૧૧ કૃષ્ણપક્ષની એક અધાર રાત્રિના સ્કાઝ અગીંદારના શુમારે મુખધ ૧૧ વાલકેશ્વર રોડ ઉપર આવેલા એક સુરોભીત બગવાના હીરાનખાનામાં ઉપરોક્ત ચબ્દો ઉચ્ચારતી એક તરૂણી, રમીંગના કોચ પર પોતાની નજીક હથેલીમાં મત્તકને ટેકવી ઉઠાસ ચહેરે ખેડી છે તેનું નામ સાબિગ છે વખતે વખત તે અંતરના ઉગ્રાણુમાંથી એક ઘેરા નિશાસ નાખે છે. થોડીવાર પાંડેલા ઉચ્ચારાયેલો

ચબ્દો તેને યાદ આવતા તે ચમકે છે. પોતાના ઉછારો કોઇ સાબળી તો નથી ગયુ ને એમ માની ચારેકોર દષ્ટિ ફેરવે છે પણ કોઇ નજર ન પડતા શાંતિને શ્વાસ લે છે

હીરાનખાનાની એફિસ કતોકમા દન, દન દન કરના બારના ટોરા પડ્યા. સમિરા એક હૃદયબેદક નિશાસ નાખી, કંઈ વિચાર આવના ઉભી યઇ અને ટેમલ પાસે જઇ, “દારૂના કુચુંજો” નામનુ પુરતક લઇ પાચના લાગી થોડીવાર યઇ ન યઇ ત્યા ટેરીફિનની ઘટ્ટી રણુકા ઉઠી સામિગએ રીસીવર ઉપાકયુ એટલે સામેથી પૂછવામાં આવ્યું “દરેનો ! ક્યાવી ખોલો છો ?”

સામિગએ પોતાનું નામ-કામ બનાવ્યું એટલે સામેથી કહોરામાં આવ્યુ “આ પાયધૂની પેશીસ ચોકા કે બહિ સાદિકલાઇ નામના એક ગૃહગ્ય જેવા લાગતા યુવાને શરાખમાં નશામાં ચૂર બની પોતાની મોટર પોતાના હાથે હાકાને આવતા, એલા હાન તના કારણે મશીર અકરમાત થયાથી લાવવામાં આવ્યા છે ખીરસામાં આપા ૧૧ ધરતુ ટેકાણું નીકળતા આપને આ ખખર આપરામાં આવે છે. ને સાદિકલાઇને જે જે હોરપીટકમાં લઇ જવામાં આવનાર છે.”

“આનાર! બાઈ જમ મર વતી ઠાડે ને
વિનતિ કરજે કે એમને ખાનગી વાઈગા
લાખસ કરાવે ત્યાં હુ આવી પોયુ છુ ”
એમ કહી સમિતી દાગી જોડે કેમને
ગાડી જોડવા કહેવગવી પોને કષ્ટ જાણવા
લાગી હતી કપડા પહેરી પચુ નડોતી રહી ત્યા
ફરીવાર ‘ટીફિન છે’ના સમયાર દારીએ
આપ્યા રીસારે કાને મૂકના એજ પેલીમ
રેસનેથી ખનગ મગ્યા સાદિકાધીતતીઅન
ખગાડા ઉપર છે જ દી આગિને લઈ જાયો”

આ સાંભળી સાનિરા ગભાઈ ગઈ અને
કોય પર કસગાઈ પડી, ગનેજા જમવા લાગી
“મા પરવરદિયાર! તુજ સર્ની લાજ સમ
રાખનાર છે તારીજ આ છે, જે સકુને
આકેતમાથી અચાવ છે તારા ઉપરજ મને
ભરીસો છે હાથ, પરવા પછી સખમા દિરસો
શુખરવાની કેવી કષ્ટનાઓ સાચી આ ધરમા
મે પગ મૂક્યો હતો પણ એ હવાઈ કિલ્લા
પહેલી રાતજ એમને રસાખના નસામા ચકચૂર
બનેલા જોધને જગી ગયા હતા દરરોજ કોષને
મેઘ આક્રોશ વચ્ચે માર જીવન ધીતે છે
અકસીમ એટોજ છે કે તેઓ પોતાની આ
કુટુંબ જાણે છે, છતાં હાડવા નથી એટને
કેવજ શુર ધણીના કુર્મી પદીએ ભોગવેજ
ફૂટકો ખેર શુ! જે જાનમા ગળે તે ફલ-
તમા નહેતુ દરેક માનવ ખાગની ર્મ છે પચુ
મારા માનપો જાણી છુટીને માત્ર ઘેનના
ખાનર મન એક આ જ સગમખેર સચે
પરજીવી એજજ મને રજ છે પોતે તે
પરજીવી ખસી ગયા પચુ મને તો રહાની
જાહનનમા ધાલી અદિ અનવચગ્યહી-પોણ,
જોડર બગલા નોકર ચકર બધુ છે, પણ
જ્યા શોધનજ બદલાલેનો અને નાચ મુજબનો
જોખીન હેમ ત્યા એ- રીફિન અને નેક
ખરજા આરતને તે બધુ હુ ખના ધરિયા

મિસ્ત્રન લાગે એમા શુ નવાઈ? જાનન
એજ મન-પિતા ઉપર, જેએ પોતની
એને ધાન-દોતતમ” અન્ય, બહુચી
અને સુખી જાણતા પણ અદરથી રચના
સગમાવે એવા દરથી કરનારા પુરો
પરજીવે છે કાનુ શુ તેઓને આ મોઢ
મેટા મુન્દા જાણ અનાહતા દ મારમા જ
નહિ દેવો પડે? ગળિય ગાય જેની દીધ
મરદન કાપવા માટે કછળ નહિ નડે?”

“આજ કાન ધણે બાગે સર કોમમા
નિવની બની દરની મદી કરતા પચુ
રીને વધી છે જેને ખીણમે શીફિન
સકારી મજાર જાગાઓને છુચ, લા
સતળી અલિયારી અને એવા રસમી પ્રિ
માજુસી નાથોના નજે ખરીદી ને છે
એમ જ સમાગમમા એ કમનસીબ કન્યાએ
જાવિ જીવન જોરે સમાન થઈ જડે છે
કરતા ફસીતી સગા શુ ખોટી કે, છતાં
અત તે તરન આવી જાય”

વાદોની ધનધોર થતાથી ડરામણી જ
બાદપદી એ અધકાર જાગી રાત્રિએ અર્ધ
શુમારે વાલકેશ્વર તરફ એક પેન્ડો મડી વ
ધીયે પસર થતી જગ્યાએ નિર્જીવ જાણ
એ રરતા પર માન થે ના પગના
સજાળાય છે, મડી લ સર્મિત સર્વિક
ચિતાખન મરેરે બહી છે સાદિકી સજા
લેતી નર્સ એી સાતન દે છે અધક
ખેતી જાડા જાણના ખેરેસા જે જે મોઢે
રહાપથી સનિરાએ બો નર્સ સાદિકના બે-
દેલને અદર લીચે

રખા પર સુરડેલા સાદિકના કામો
પાટાપોરી કરતી નર્સે જ્યા ખાનગ પર પ
ખાવડ નાચ ઉચો કયાં ને સાદિકે એક દ
બેતી ચીસ પાડી બેઠાથીમાથી જાણુ થ
સાદિકે સનિરાન પૂકારી “ઓહ, સાનિરા

મહિનાથી કામળ ન હોય, તોય મને ખબર છે ?” અને તેણે પાંચ હજાર ખાસમા સેરની દીધા આ પ્રમાણે સમિતીની મિલકત હુગના લાગી સાબિત બોળા તો હતીજ, નેમા બેપરવા બની ઝાઝી સાચાટૂટ વિના તે હૌનત મેળવવા આવનારને મ્હો માગ્યા પૈસા આપી દેતી

તે દીવાનખાનાગા બેરી હતી-નિવૈતન સમ તેણે નીચે કાપ ગરબડ સંભળી અને તે દાદર ઉતરવા લાગી તેણે એક યુવતીને સુશોભિત પોશાકમા બે પુષ્પ સથે આવેલી જોઇ તેણે મૂક સહાર કર્યો યુવતિ બહાર દીવાનખાનામા આવી તપાસવા લાગી બધા ખુરસી ઉપર બેઠા

“આજ સાંદિકેનુ ઘર છે, ને ?” યુવતીએ પૂછ્યું સાબિતએ ખસતક હસાવી દા કીધું

“તો જુઓ વજીલ સાહેબ, આ રશુ એ કરારનામું સાંદિકે મને આ બમનો રાયરમીલા સદિન લખી દીધો છે, અને હું તમને તેની ખબર દેવા આવી છું તમે મને ખાલી કરવા મુદન કહી દેશો, પછી હું કબજે મેળવી લઇશ બોનો કેટલા દિવસ ખાલી કરતા થશે ? પછર દિવસ રાહ જોઉં છું” યુવતીએ વજીલને કરારનામું બતાવી સમિતીને તે બતાવીને કહ્યું સાબિત આન બનતી લાગી તેના માથે જાણે આફતેનું આજ તૂટી પડ્યું તે ‘એ ખુશ !’ કહી દળી પડી તે બાનમા આવી ત્યારે યુવતીને પેલા પુરુષો સાથે હસતી નિહાળી

“તમે કેણું ?” સાબિતએ ત્રજ કર્યો પેલી યુવતી હસવા લાગી

‘હું ! ‘બખતરીબાન’ નામ સહાયું છે ? એ હું છું” તે બોલી તેણે સાબિત પ્રત્યે એમ્બારી દ્રષ્ટિથી જોયું યુવતી અને તેની સથેના પુરુષો આજ્ઞા ગયા આજ્ઞ થયો આવી હતી સાબિત મુઝાના લાગી તે વિચાર વખતમા બોધા ખાવા લાગી તેને કરીમ શેઠ સહારી આનના

તેનું પવિત્ર જણાવું મુખકે દ્રષ્ટિ સમક્ષ ખડું પડું

કરીમ શેઠ એક પ્રતિષ્ઠિત અને શીમન વેપારી હતા તેમને સતાનમા એક સાબિત હતો અને એજ તેનો પત્ની વિગેથા મદમા બર્થો સસાર હતો. તેમની પત્ની મૃત્યુ રૈયા પર મમત્વના ઉભરાથી સદિક તરફ જોઇ તેનો હસત તેમને સાંપી ગઈ હતી કરીમ ગઈ પુન લઈને ન કહ્યું અને પ્રભુભક્તિ, સાંદિકેનુ એજ પત્નીની સ્મૃતિ અને વેપાર તરફ પેતાના મનને લીન કર્યું તેમના પિતાએ આજ બેસો વેપાર તેમણે આગળ વધાર્યો તેમના કાને ‘કરીમ શેઠના બાપે તો પૈસા મેળવવામાજ્જ જન બેઈ છે’ બોવી લોકવાણી અચકાતી પરવું તેમને ધનનો મોહ ન હતો-પ્રુદાનું વિરમરણ નહોતું થયું તેમના વેપાર ધમધાકાર આસતો અને લક્ષ્મી પ્રનાહ તેમના ધરે વહેતો. સાંદિકે ને મવાહમા રનાન કરેનો તેનું અચકાવું મુખ આકર્ષક દીસતું કરીમ શેઠ પચ્ચ કવચિત તેના તરફ ધીરો નજર નખી ગરદન ઉઘી કરી ખુદાનો શુક બળવવા ઉઘે જોઇ રહેતા

સાંદિકે મેટ્રીકમા ઉત્તીર્ણ થઇ કેનેજમા પ્રવેશ કર્યો શાળા છતનમા સાથીઓએ ધરમા બગેને રંગી રહેત સાંદિકેને પલગવી દીધો હતો તે બહારની દુન્યામા ફરતા શીખ્યો હતો તે તેના સથીઓને અનુમરી વાત બની વાહવા વળો થયા હતા જો કે તેને પત તરતા જેવું હતુજ નહિ તેનું વેવિશાળ સાબિત નામની એક ખાગા સાથે થયું હતું સાબિત સુધીન સરકારી અને બોળી હતી તેનું મુખકે સુદર અને આકર્ષક હતું તેનો અબ્યાસ અંગ્રેજી પચ્ચક ધીરજ સુનીનો હતો તેણે સંગીતમા કંઈક અશે પ્રવીણતા પ્રાપ્ત કરી હતી તે ન્યાર ‘ગાનિય’ કે ‘ઇકબાલ ની ગઝલ લલકા રતી, લારે તેનો અસાજ સુમધુર લાગતો અને

તેના શબ્દો પછી જાણે તે હૃદયમાં વસી પ્રતિ-
 ઘનિત થતો જણાતો તેના હૃદયમાં કંઈક
 કલ્પના-વિદગ્ધો અગમ્ય પ્રદેશો ઉઘડન કરતા
 તેના માતા પિતા બાંધે પીધે મૂળી ગણના
 છતાં જીવનમાં જેની મદત્તા દોષાય છે એવા
 ધનની તેના પિતાને લગતી લાગી હતી

દાસેજ-પ્રવેશ પછી સાદિક વાચાળ થયો
 હતો, તેણે લંજાને એક અંશ પથુ બાકી
 રહેવા દીધો ન હતો, તે છૂટથી વાતચીત કરતો
 તેના સાથીઓ પથુ ધનસપનના માતપિતાના
 નળીંગ હતા તેઓ જીવનમાં ખેપરવા બની
 પાથાણુ સમ પડેલા પૈસાનો બને હાથે ઉપયોગ
 કરતા સાદિક પથુ તેમાં શામિલ થયો હતો.

રંગનીએ પૂછ્યું રંગજાનીએ હતો પૂર્ણિમાનો
 મતકતો ચાલી આલસાદક લાસતો હતો દુનના
 ટકારા અજા અવાજે ગાજી રવા 'કાશ્મીર
 કલમ' નજીક એક સુશોભિત મોટરકાર ખડી
 થઈ તેમાંથી સાદિક, તેના ત્રણેક સાથીઓ
 સાથે તીચે ઉતર્યા અને બધા અંદર ગયા
 'કાશ્મીર કલમ'માં બેસેલા એક 'રેપેરમલ રમ'
 આ દાખલ થયા અને દારને બધ કહ્યું

"સાદિક! આ અધી' ખાતી તો પી"
 એક સાથીદારે કહ્યું

"ના, ના દુર્ગમ કેટલી જુદે છે?"
 સાદિક બોલ્યો

"એ તો તને પીધા પહેલા લાગે પી, ને
 પછી તને ખબર પડશે કે તું કોઈ સુવાસિક
 ખાગમાં ફરે છે, આનંદ માણે છે"

"હા, યાર! એક છુટ પી, ફક્ત એક"
 બીજો બોલ્યો

"ના કહીશ, તો મિત્રોનું અપમાન લેખાતે,
 હો! બધાને આગ્રહ છે તો એટલું નહિ
 માને?" ત્રીજાએ કહ્યું

"ના, ના હું નહિ પીઉં મારાથી નહિ
 પીવાય" સાદિક એક છુટ શરાબને પીધો

અને ખાતી પાછી આપતા કહ્યું તેના મુખ
 પર અજુગમે ઉપસી આવ્યો

"ચારે, ચારે" તો તે સાવ બોલે છે!
 અમે બધા નશી પીતા?"

"પથુ મને જાવતોજ નથી, નહિ તો હું
 પી જાત"

"ચારે! શું તું કે" છે? ગુલાબની પાખડી
 સુધે કાષ્ટ ગુલાબ જેવી સુગંધ આવે? એ તો
 આપુજ સુધવું જોઈએ"

"રહેલા દે, ચારે! એ નહિ પીએ એટલું
 ચોક્કસ કે સાદિકને જીવન જીવતા નથી
 આવડતું" બીજાએ કહ્યો દાખલ્યો

"ના, ના એ પીવાનો હું સમજી ગયો
 છે એ અપમાન નથી કરતો, પથુ આપણાથી
 શરમાય છે," ત્રીજે હૃદય-શરીર લાગ્યે, સાદિક
 અસાધકને વશ થઈ આપો બધ કરી એક
 ખાલી ગટગટાવી ગયો, થોડીવાર પછી તેઓ
 બેલાનાવરથામાં બહાર આવ્યા અને ચાંદનીનો
 લાલ લેવા સમુદ્ર તટે વિહાર કરવા ગયા સાદિક
 હોશમાં આવ્યો ભારે તેને બધા ખીસા ખાતી
 જણાયા ખાકી રહેલા ખટન અને રીન્ટવાય
 તરફ તેની નજર ગઈ ફરી સિગારની ડબી
 ગાટે ખીસ તપાસ્યું, પથુ રમલ સાથે તેને
 પોતાનો હાથ ગઢાર કાઢતા પડ્યો સીગારની
 ડબી ધરનારાએ-સાદિક એક બીજા સહી
 પાસેથી તે લઈ સળખાવી મધ્યરાત્રિના તે ધરે
 આવ્યો અને દબાતા પગને દાખલ થઈ પોતાના
 શરન ખડમા ગયો

"સાદિક! શતના બહુ મોડો આવ્યો" તો,
 બોલે?" રહવારના કરીમ ગઈ તેને પૂછ્યું

"હા, અબ્બા! પિકચર જોઈને એક
 મિનના આમકદથી જરા કરવા ગયો હતો"

"ટીક, ટીક પથુ ધરે કે'તા જઈએને?"

"તેણે ન આવવા દીધો"

કરીમ શેઠ ગયા અને તેણે પોતાના ખડમા
 જઈ એક સીગાર સળગાવી

મહિનાથી કાગળ ન હોય, તેમ મને ખબર છે!" અને તેણે પાંચ હજાર ખીસામાં સેરવી દીધા આ પ્રમાણે સગિરાની મિલકત હુમલા લાગી સાબિરા બોળા તેા હતીજ, તેમા બેપરવા બની ઝાઝી માથાકૂટ વિના તે હીનત મેળવવા આનંદારને મ્હોા મગવા પૈસા આપી દેતી

તે દીવાનખાનામાં બેઠી હતી-નિર્વેતન સમ તેણે નીચે કાંઈ ગરબડ સાબળી અને તે દાદર ઉતરવા લાગી તેણે એક યુવતીને સુશોભિત પોશાકમાં બે પુણ્ય સથે આવેલી જોઈ તેણે મૂક સકાર કર્યો યુવતિ જ્યાર દીવાનખાનામાં આવી તપાસવા લાગી બધા ખુરશી ઉપર બેઠા

"આજ સાદિકેનું ઘર છે, ને?" યુવતીએ પૂછ્યું સાબિરાએ મસ્તક ઢાંચી દા કીધું

"તો જુઓ વકીલ સાહેબ, આ રકુ એ કારનામું સાદિકે અને આ બગતો રાયરચીલા સદિન લખી દીધા છે, અને હું તમને તેની ખબર દેવા આવી છું તમે અને ખાલી કરવા મુદત દર્શી દેશો, પછી હું કબજે મેળવી લઇશ બોમ્બો કેટલા રિવસ ખાલી કરતા થશે? પદર રિવસ રાહ જોઉં છું" યુવતીએ વકીલને કારનામું બતાવી સબિરાને તે બતાવીને કહ્યું સાબિરા જ્ઞાન જનતી લાગી તેના માથે જાણે આડતેનું આકાશ વૂટી પડ્યું તે "ઓ ખુદા!" કહી દળી પડી તે બાનમાં આવી ત્યારે યુવતીને પેલા પુરુષો સાથે દસતી નિહાળી

"તમે, કાણુ?" સાબિરાએ પ્રશ્ન કર્યો પેલી યુવતી દસવા લાગી

"હું! 'અખતરીબન' નામ સભ્યું છે?" એ હું છું" તે બોલી તેણે સાબિરા પ્રત્યે એકધારી દૃષ્ટિથી જોયું યુવતી અને તેની સાથેના પુરુષો આદવા ગયા સાજ થઈ આવી હતી સાબિરા મુઝાવા લાગી તે વિચાર વમળમાં ગયા આવા લાગી તેને કરીમ શેઠ સકારી આનંદ

તેનું પતિત્ર જણાવું મુખકે દ્રષ્ટિ સમક્ષ ખડું થયું

કરીમ શેઠ એક પ્રતિષ્ઠિત અને શ્રીમંત વેપારી હતા તેમને સત્તાનમાં એક સાંજ હતા અને એજ તેનો પત્ની વિરોધી મકામ બર્થો સસાર હતા તેમની પત્ની મુલુ રોવા પર મમતવના ઉભાથી સાદિકે તરફ જોઈ તેના દરત તેમને સોંપી ગઈ હતી કરીમ ગઈ પુન લાગે ન કર્યું, અને પ્રભુવાક્તિ, સાદિકેનું જોય, પત્નીની રમતિ અને વેપાર તરફ પોતાના મનને લીન કર્યું તેમના પિતાએ આરોગ્યે વેપાર તેમણે આગળ વધાર્યો તેમના કાને 'કરીમ શેઠના બાપે તો પૈસા મેળવવામાજ જાન બેઠ છે' એવી લોકવાણી અચકાતી, પરંતુ તેમને ધનનો મોહ ન હતો-ખુદાનું વિરમરણુ જોઈ થયું તેમના વેપાર ધમધામરે ચાલતો અને દરમી પ્રસાદ તેમના ઘરે વહેતો સાદિકે એ મરાહમાં રનાન કરતો તેનું મવકાતુ મુખ આકર્ષક દીસતું કરીમ શેઠ પછી દનચિત તેના તરફ ઝીડી નજર નખી, ગરદન ઉઘી કરી ખુદાનો શુક બજાવના ઉચે જોઈ રહેતા

સાદિકે મેટ્રીકમાં ઉત્તીર્ણ થઈ કોનેજમાં પ્રવેશ કર્યો શાળાજીવનના સાર્થકોએ ધરમા-બગને રમી રહેતા સાદિકેને પલટાવી દીધા હતા તે બહારની દુન્યામાં ફરતા રીપ્પો હતા તે તેના સાર્થકોએ અનુભવી નવાત મની વાહના વલો થયા હતા જો કે તેને પતિત્રતા જેવું હતુંજ નહિ તેનું વૈરિશાળ સાબિરા નામની એક બાગા સાથે થયું હતું સાબિરા સુરીન, સરકારી અને બોળી હતી તેનું મુખકું સુદર અને આકર્ષક હતું તેના અબવાસ અંગ્રેજ પાચેક ધોગણુ સુરીનો હતો તેણે -મેગીતમાં કહ્યું અરો પ્રવીણતા આપ્યું કરી હતી તે જ્યાર 'ગાનિય' કે છકાલાની ગઝલ લલકા રતી, ત્યારે તેનો અસાજ સુમકું લાગતો અને

તેના શબ્દો પછી જાણે તે હૃદયમાં વસી પ્રતિ-
ષ્ઠિત થતો જણાવતો તેના હૃદયમાં કંઈક
કલ્પના-વિકાસો અગમ્ય પ્રદેશો ઉદ્ભવ કરતા
તેના માતા પિતા બાપે પીપે અખી ગણતા
જાના જીવનમાં જેની મદદતા લેખાય છે એવા
ધૂનતી તેના પિતાને લગતી લાગી હતી

કાશિજી-પ્રવેશ પછી સાદિક વાચાળ થયો
હતો, તેણે લેજાનનો એક અશ પણ બાકી
રહેલા દીપો ન હતો, તે હૃદયી વાતચીત કરતો
તેના સાથીઓ પણ ધનસપન માતપિતાના
નથીગ હતો તેઓ જીવનમાં બેપરવા બની
પાયાળુ સમ પડેલા પૈસાનો બને હૃદયે ઉપયોગ
કરતા સાદિક પણ તેમાં સામિલ થયો હતો

રજનીએ પૂર્ણ રજામાંયો હતો પુષ્ટિમાનો
મનકતો સદી આઠસાદક બાસતો હતો ફસા
ટકારો બાજી અવાજે ગાજી રજા 'કાશીર
હસબ' નજીક એક સુશોભિત જોટરકર ખરી
થઈ તેમાંથી સાદિક, તેના ત્રણેક સાથીઓ
સાથે નીચે ઉતર્યો અને બધા બહાર ગયા
'કાશીર કલ્પ'ના કાલેના એક 'કપેરલ રમ'
માં દાખલ થયા અને દારને બધ કહ્યું

"સાદિક! આ અખી ખાની તો પી"

એક સાદીકારે કહ્યું,
"ના, ના કુર્મી જટલી જૂટ છે?"

સાદિક બોલ્યો
"એ તો તને પીધા પહેલા લાગે પી, નો
પછી તને ખબર પડશે કે હું કેાઈ સવાનિક
ગાગમાં ફરે છે, આન હ માણે છે "

"હા, માર! એક છુટ પી, કશા એક "

ખીએ બોલ્યો
"ના કહીશ, તો મિત્રનુ અપમાન લેખાતો,
હો! બધાનો આગ્રહ છે તો એટલું નહિ
માને?" રીતચેત્રે કહ્યું

"ના, ના હું નહિ પીઈ મારાથી નહિ
પીવાય " સાદિક એક છુટ મારાબનો પીધો

અને ખાલી પાછી આપતા કહ્યું તેના સુખ
પર અજાગમી ઉપસી આવ્યો

"મારે, માર! તુ તે સાવ જોઈ છે!
અમે બધા નથી પીતા?"

"પણ મને લાવતોજ નથી, નહિ તો હું
પી માત "

'અરે! તુ તુ કે' છે? ગુલાબની પાખડી
સુરે કાઈ ગુલાબ જેવી સુગંધ આવે? એ તો,
આખું સુખનું જોડાએ "

"રહેના દે, માર! એ નહિ પીએ. એટલું
ચોક્કસ કે સાદિકને જીવન જીવતા નથી
આવડતું " ખીનએ કહ્યો દાખલો

"ના, ના એ પીવાનો હું સમજી ગયો
છે એ અપમાન નથી કરતો, પણ આપણાથી
જામાય છે." તોને હૃદય-શરી લાગ્યો, સાદિક
જાણીકરતે વરા થઈ આણે બધ કરી એક
પાલી ગટગટાવી ગયો. થોડીવાર પછી તેણે
જાલાતીવરમાં બહાર આવ્યા અને ચઢતીને
બાલ લેવા સમુદ તરે વિદાર કરવા ગયા સાદિક
દોડયા બાવે સારે તેને બધા ખીસા ખાલી
જણ્યા બાકી રહેલા બટન અને રી-ટવાય
તરફ તેના નજર ગઈ ફરી સિગારની ડબી
ગાટે ખીસે તપાવ્યું, પણ ફમાલ સાથે તેને
ચોત્તાનો હાથ જાહાર કાઢતા પડ્યો સીગારની
ડબી ધરનારાએ-સાદિકે એક ખીન સથી
ખરીથી તે લઈ સળભાવી મધ્યતરિના તે વરે
આવે અને ફાપાત પડતે દાખલ પછે ચોત્તાના
સવન ખડખા ગયો

'સાદિક! તોતના બહુ મોડો આવ્યો'તે,
જેટા?" રહેવાના કરીમ મોઢે લેને પૂછ્યું

"હા, અબ્બા! પિક્ચર જોધને એક
બિનના આગકથી જરા ફરવા ગયો હતો"

"હીક, હીક પણ મરે કે'તા જઈએને?"

"તેણે ન આવવા દીધો"

કરીમ શેઠ ગયા અને તેણે ચોત્તાના ખડખા
જઈ એક સીગાર સળગાવી

મહિનાથી કાગળ ન દેખ, તોય કોને ખબર છે ?” અને તેણે ખાત્ર દહાર ખીસામા સેવ્યી દીધા આ પ્રમાણે સમિતીની મિલકત દુન્યા લાગી સાબિત બોળી તો હતીજ, તેમા બેપરવા બની ઝાઝી માથાકૂટ વિના તે દૈનંત મેળવવા આનરારને મ્હો આગ્યા પૈસા આપી દેતી

તે દીવાનખાનામા બેઠી હતી-નિશ્ચેતન સમ તેણે નીચે કાંઈ ગરબડ સાબળી અને તે દાદર ઉતરવા લાગી તેણે એક મુત્તીને મુશોભિત પોશાકમા બે પ્રુચ સથે આવેલી જોઈ તેણે મૂક સત્કાર કર્યો મુવતિ અદર દીવાનખાનામા આવી તપાસવા લાગી બધા ખુરસી ઉપર બેઠા

“બાજ સાદિકેનુ ધર છે, ને ?”

મુવતીએ પૂછ્યું સાંબરાએ મસ્તક હલાવી હા કીધું

“તો જુઓ વજીસ સાહેબ, આ રજુ એ કશરનામુ સાદિકે મને આ બગતો રાયરમીલા સદિન જપ્તી દીધા છે, અને હું તમને તેની ખબર દેવા આવી છું તમે મને ખાલી કરવા મુદ્દન કરી દેશો, પછી હું કબજે મેળવી લઇશ બોમો કેટલા દિવસ ખાતી કરતા થશે ? પદર દિવસ રાહ જોઉં છું” મુત્તીએ વજીતને કશરનામુ બતાવી સમિતારને તે બતાવીને

હજી સમિતાર બાન મુત્તી લાગી તેના માથે જાણે આસેતુ આજ વૃદ્ધી પડ્યું તે ‘ઓ ખુના !’ કહી દળા પડી તે બાનમા આવી ત્યારે મુત્તીને પેલા પ્રશ્નો સાથે હસતી નિહાળી

“તમે, કાણ ?” સામિતારએ પ્રશ્ન કર્યો પેલી મુત્તી હસવા લાગી

“હું ! ‘અખતરીજાન’ નામ સભાયું છે ?” એ હું છું” તે બોલી તેણે સામિતાર પ્રત્યે એકધારી દષ્ટિથી જોયું મુવતી અને તેની સાથેના પ્રશ્નો આલ્યા ગયા સજા થવા આવી હતી સામિતાર મુઝાના લાગી તે નિચાગ વમળમા ગોથા ખાવા લાગી તેને કરીમ શેઠ સાબરી આગ્યા

તેનું પવિત જણાવું મુખકે દ્રષ્ટિ સમક્ષ ખડું થયું

કરીમ શેઠ એક પ્રતિજ્ઞિત અને મીઠાન વેપારી હતા તેમને સતાનમા એક સામિતાર હતા અને એજ તેનો પત્ની વિગેચા મદમ કાર્યો સસાર હતા તેમની પત્ની મૃદુ શૈવા પર મમત્વના ઉભારાથી સાદિક તરફ જોઈ તેનો હરત તેમને સાંપી ગઈ હતી કરીમ શેઠ પુન સંગન ન કર્યું અને પ્રભુભક્તિ, સાદિકનુ શ્રેય, પત્નીની રમ્મતિ અને વેપાર તરફ પોતાના મનને લીન કર્યું તેમના પિતાએ આરબો વેપાર તેમણે આગળ વધાર્યો તેમના કાને કરીમ જોના બાપે તો પૈસા મેળવવામાજા જાન બેઠા છે’ એવી લોકવાણી અથડાતી, પરંતુ તેમને ધનનો મોહ ન હતો-મુદ્દનુ વિરમરણ નહોતું થયું તેમનો વેપાર ધમધાકાર ચાલતો અને લક્ષ્મી પ્રસાદ તેમના ધરે વહેતો સાદિક એ મરાહમા સ્નાન કરેતો તેનું મયકાવું મુખ અકર્ષક દીસતું કરીમ શેઠ પછી કચ્ચિત તેના તરફ મીઠી નજર નાખી, ગરદન ઉઘી કરી ખુદાનો શુક મળવના ઉચે જોઈ રહેતા

સાદિક મેટ્રીકમા ઉત્તીર્ણ થઈ કોનેજમા પ્રવેશ કર્યો શાળાશરનના સાર્યાઓએ ધરમા-ખગરે રમી રહેતા સાદિકને પક્ષાલી દીધા હતા તે જહારી દુન્યામા ફરતા શીખ્યા હતા તે તેના સાર્યાઓને અનુમતી નવાત-બની વાજના વાળો રચેા હતા જો કે તેને પત્રત્રાના જેવું હતુંજ નહિ તેનું વર્ણશાળ સામિતાર નામની એક ખાગા સાથે થયું હતું સામિતાર સુશીન, સરકારી અને બોળી હતી તેનું મુખકે સુદર અને આકર્ષક હતું તેનો અભ્યાસ અંગ્રેજ પાઠ્યક ધોરણુ સુતીનો હતો તેણે સંગીતમા કંઈક અંશે પ્રીત્યુતા પ્રાપ્ત કરી હતી તે બધાર ‘ગાનિન’ કે છકાલનની ગઝા લલકા રતી, સારે તેનો અરાજ સમજું લાગતો અને

◀ કલમની મસ્તી! ▶

મળે તે લાભ લે 'બેકાર' મોટાની બલાઈથી,
અને બસ પેટ ભરતું માતપૂજાને મતાઈથી ।
દનાની દેશની કંગી, અને મેડી લંચી રૂણી,
બહેને લોક'કે પ્રુલ્યો છે નાહકની કમાઈથી ।

ધણ્યોએ કામ નીકળે મિત્રતાથી કે સગાઈથી,
છનાએ લાડતું તો લાડતું પરસ્પર ભાઈ ભાઈથી,
તુભારી શુભ વાતો જન્મતા હરોઈ ચાવાની,
પડે 'બેકાર' પાનો બાઈ, એડીટર, કે નાઈથી ।

યધું હો નાક હિન્દુ મહેતે સત્તાની રાઈથી,
પશુની મત પરખાએ કચીંગી કે બગાઈથી,
નથી તુજને ખબર 'બેકાર' કે ઉતર્પા અગલડાડી,
કસીને પાટુડા બાધો બહેને નેકડાઈથી ।

કલાવે કિંદુ-મુન્નિસમને કોઈ એવી સફાઈથી,
પદાવે બાળકોને ગાઈ હા બાળે મિઠાઈથી,
બને 'બેકાર' બતલાવે કોઈ ધોળે કિન્નસ તારા,
રિઅતો ના કદી તું ગળદાઈ એ બવાઈથી ।

વસતોને જોઈ રિઅતો નથી,
અને પાનખરથી ખિન્નતા નથી.
કદી બયને નિરખી છુપાતા નથી,
કદી દેખી દુશ્મન લપાતા નથી ।
કદી જાપ અમથી જપાના નથી,
કદી કોઈના ગીન ગાતા નથી ।
કદી પ્રેમ માટે ક્રમાતા નથી,
કે નાજુક તમાચા ખમાના નથી ।
ખમી લાખ ઠોકરને ગીઠ થયા,
કોઈના દુભાવે દુભાતા નથી ।
છે દેવાના એવાય પરસ્પર જિગર,
કદી લાગણીથી જિન્નતા નથી ।
બને લોક નિર્દય ગણે તોય શુ ?
કોઈની દયાથી દયાતા નથી ।
બહે દુદેશ દેશની જોઈને,
લગારેય દિવસ સિઅતા નથી ।

લ

મ

ની

શે

ખી

।

રે ! બૂખ્યાને ભોગનની શી વાત છે ?
કદી ખાણી તગ્મના પાતા નથી ।
જોઈ માગનારને ગ્રા મહી,
લગારેય દિવસ મુઝાતા નથી ।
છે દેવાળીયા જન્મથી તો અજો,
લુદાપાના કાછો કમાતા નથી ?
જોઈ લઈએ આંધુ કે અનણુ છના,
કદી ગલમા ગોધું ખાતા નથી ।
જમાનાની છક્ક ખમીને થયા,
અમસ્તા કંઈ ગાય રાતા નથી ।
જમાનાની કોઈથી સંધિ થશે,
મુનાનીમા છો ને સમાતા નથી ?
વચન બાણથી ને પડે દિલમા ધા,
કદી કુટપટીથી મપાતા નથી ।
બહે કોય દેવા હસી ખેલ હો,
પણ રસ્તે જતાને અખાતા નથી ।

શા 'બેકાર' તુજ વાણીમા જાહે કે,
હરિદેય દિવસ અજાતા નથી ।

શરાબનો સ્વાદ ચાખી ચૂકેના સાદિક તેની
હતે ચડશે તે પૂરે બચતની બની ગયા તેના
જમરે તેની શરાબખોરી જાણી, પણ તેને
જમાઈરાખના ધનનો સોજા હતો એટલે તેણે
ધનની આરા સેવી અને જમાઈગાજને ન તર
છોડતા સળધ ચાલુ રાખ્યા અમારા રહી એક
કામળ કુસુમસમ બાળા સાબિરા

કરીમશૈઃ વિચારમા તલ્લીન બની ગયા
હતા બેના ટકારા તેના કર્ણપટે ન અચક્ષ્ણ
ચકમા-અસર ન કરી શક્યા તેણે દાર તરફ
નજર ફેરવી અને સાદિકને પ્રવેશતા દોઢો

“સાદિક! તું હમણું કેમ મેડો આવે
છે?” કરીમશૈઃ પૂછ્યું

“અમસ્તોજ, અબ્બા!”

“આ શેની વાસ આવે છે?” સાદિક
અચક્રશે તેણે હાઉ જવાબ આપતા કહ્યું,
“એ તો અબ્બા! હમણા મે સેન્ટ ખ
રીદ્યું ને? એની હશે”

“માલસે સુધી શા માટે જાગતો હોઈએ,
બેટા? જરે તારી આખમા છે! પણ દેખાય
છે” સાદિક સુઝાશે તે અનુત્તર રહ્યો.

“સુઈ જવું છે, બેટા? ઘન છે એટલે તને
ધ આવતી હશે, અને બેસવું હોય તો બેસ
મારે તને થોડુંક કહેતું છે”

“ના, નહ, અબ્બા! સવારેજ કહેજોને”
“હીક”

તે પરિશ્રમપૂર્વક સ્વાસ્થ્ય પ્રાપ્ત કરી
અવનખડ તરફ ગયા કરીમ શૈઃ તેના પગમાની
શિથીલતા નિરખી રહ્યા તેમણે એક નિષાસ
છોડ્યા તેના મનમા ‘સાદિક અવળે પથે ચલી
ગયા-શરાબી બની ગયા એવી શકા ઉપરિચિત
અંધ અને સમ લાગી તેમનું વર્તન જહન વિચા
રમા કુપ્રેક્ષ જણાવુ રિચારમાજ તે નિદાધીન
થયા

સાબિરાના પિતાએ સાદિક સાબિરાની ગાદી
વિશે કરીમશૈઃને કહાવેલું પણ ‘હમણું નહિ’
એવો પ્રત્યુત્તર મળેના એટલે તેને કરીમશૈઃ
પોતાને ત્યા આવેલા જોઈ સહેજ આશ્ચર્ય થયું

“મારો વિચાર છે કે બનેલી શાદી હવે
જલદી થઈ જાય તો સાફ તમે શું કરો
છો?” કરીમશૈઃ સાબિરાના પિતાને કહ્યું
તેને વિચાર થશે હતો સાદિકને પરણ્યાની દેવાથી
સાબિગ જેવી સુશીલ યુવતી કદાચ તેનું જીવન
સુધારે અમારે તે એ વિચારને અમલમાં
લાવવા માટે આખ્યા હતા

“જો હું શું કરું? જેમ તમારું મન,
માને તેમ કરીએ” સાબિરાના પિતાએ કહ્યું

“હીક, તો હવે મહિના માસગા પતાવી
દઈએ”

“હા, બને”

(અપૂર્ણ)

અંધ માસિક “માંદગી”

ફક્ત ત્રણજ વિવસની અદર ‘ધી નો’
ગોળીઓથી ચાલુ થાય છે માસિક આડ-
ચાલુની કોઈપણ ફરિયાદ માટે રજા મળે
દવા સાથે ગેરદી પત્ર આપનામા આવે છે,
કીમત રૂ ૫-૮-૦ પરદેશ રૂ ૧૦

—રગર્મ રહેતો અટકાવવા:—

“રાહત” દવા ફક્ત ત્રણજ દિનસ ખાઈ
લેવાથી જ દગી બરમા કદી ગર્મ રહેતો નથી
માસિક ચાલુ કશુંજ નુકસાન નહિ, ડૉક્ટર
વેદોએ અજમાવેલી દવા સાથે ગે દી પત્ર
મોકલવામા આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦
પરદેશ રૂ ૧૦

ડૉ એસ એચ. ખાન,
૪૨ અર્ચગેટ રીડીટ, મોનજી સામે
કાટ, મુંબઈ, ફોન ૨૧૩૪૩

◀ કલમની મસ્તી ! ▶

મજે તે લાભ લે 'બેકાર' મોઢાની બવાઈથી,
અને બસ પેટ ભરતુ માતપૂઢા ને મતાઈથી ।
દલાની દેશની કરી, અને મેડી હિંમતી ચણી,
મતેને લોક'કે પ્રુથો છે નાહકની કમાઈથી ।

ઘણાએ કામ નીકળે મિત્રતાથી કે સગાઈથી,
છતાએ લડતુ તો લડતુ પરસ્પર ભાઈ ભાઈથી,
તમારી યુક્ત વાતો જગતમા હરોજ ચાનાની,
પડે 'બેકાર' પાનો બાટ, એટીટર, કે નાઈથી ।

યથુ હો નાક ઉચુ મસેને સત્તાની રાઈથી,
પશુની જાત પરખાયે કથીંગ કે બગાઈથી,
નથી તુગને ખખર 'બેકાર' કે ઉતર્યા અમલકોડી,
કમીને પાટનુ બાધો બનેને નેકટાઈથી ।

કલાવે ઢિંદુ-મુશ્લિમને કોઈ એવી સદાઈથી,
પટાવે બાળકોને ગાઈ રૂઝ જાણે મિઠાઈથી,
બસે 'બેકાર' બનલાવે કોઈ ધોળે દિવસ તાગ,
રિજાતો ના કદી તુ ગજલગિ એ બવાઈથી ।

વસતોને જોઈ રિજાત નથી,
અને પાનખરથી ખિજતા નથી.
કદી ભયને નિરખી છુપાતા નથી,
કદી દેખી દુરમન લપાતા નથી ।
કદી જામ અમથી જપાતા નથી,
કદી કોઈના ગીન ગાતા નથી ।
કદી પ્રેમ માહે કમાતા નથી,
કે નાજુક નમાયા ખમાતા નથી ।
ખમી લાખ ઠોકરને રીઠા થયા,
કોઈના હુ ભાવે હુ ભાતા નથી.
છે દેવાના એવાય પથર જિગર,
કદી લાગણીથી મિજાતા નથી ।
બસે લોક નિર્દય ગણે તોય શુ ?
કોઈની દયાથી દયાતા નથી ।
બસે ફરેશા દેશની જોઈને,
લગારેય દિવમા સિજાતા નથી ।

લ

મ

ની

શે

ખી

।

રે ! બૂખ્યાને મોઢાની શી વાત છે ?
કદી પાણી તરસાને પાતા નથી ।
જોઈ માગનારને રૂના મહી,
લગારેય દિવમા મુઝાના નથી ।
છે દેવાળીયા જામથી તો અમે,
બુઢાપામા કો છે કમાતા નથી ?
જોઈ લઈએ આંકુ કે અનણુ છના,
કદી રાહમા ગોયુ ખાતા નથી ।
જમાનાની છકક ખમીને થયા,
અમસ્તા કંઈ ગાઝ રાતા નથી ।
જમાનાની ઠોકરથી સંધિ થશે,
યુવાનીમા હો ને સમાતા નથી ?
વચન બાણથી જે પડે દિલમા ધા,
કદી પુટપટીથી મપાતા નથી ।
બસે કોલ દેવા હસી ખેલ હો,
પણ રસ્તે જતાને અપાતા નથી ।

શા 'બેકાર' તુજ વાણીમા જાહ કે,
દરિદ્રેય દિવમા ખસાતા નથી ।

મોટર ખરીદે છે

[૧૫૨]

મને એની સહુની સાધારણી કિસ્કરી દે છે ।
 કે ધન દેવ ન હો અન્નાદાને તો સાધરી દે છે ।
 સવારે સાતમ વેળી દસે સાળે ખરીદે છે
 અમારાઓ અમાર છપ્પુ મુશિ ન કરી દે છે
 હરીદા કોનુ જાણે લા જાને શુ કરી દે છે ।
 કે, તે સાહેબ અમોને નોકરીય 'ના' કરી દે છે
 કર ઉપવાસ ગાધી રોડને એનાથી શુ લાગે ?
 નહીં નિ ગોંગ બાધે છે । નહીં મોટર ખરીદે છે ।
 કુવારો છે હજી બચીય વર્ષે, 'શિખચક્ષી' તો
 એ પરજે તો ખરી, પશુ કાણુ એને દાકરી દે છે ?

—“શિખચક્ષી”

૫૨૫

જેના ઉપર પડે !

[૧૪૫]

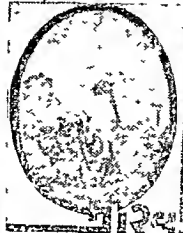
તાન મઝની તને તારે ખચ પડે,
 ન્યારે નિગાદ તહની તાન ઉપર પડે !
 સાખીના શીત પચ્છી ઠારી ખીંડ છુ કુ,
 એની અન-ખવાઓ જરી શેખ પડે !
 પપ્પા કે પાચ્છી અને મચ્છી ૭ મેમ મા'ખ,
 આ નાદ એવા થોડની ઢાના ઉપર પડે !
 માથુમની નજર નહીં પાણુ આખા કે જનાખ,
 આરી બને છે એમનુ જેના ઉપર પડે
 મે માન 'જેખચહ્લી' ને તેડા નદિ 'વહી'
 નાહકની એ બુના ન મર્જી આપ પડે
 —'જેખચહ્લી'

મારવ

એ પ્રીલ

તરી 'વહશી'

૧૯૪૩

પુસ્તક શોધ + અંક દર્શો

સાચા સંદેશવાહક !

હતા જ્યારે અરે ! ઇન્સાન પણ ઇન્સાનના હૃદયન,
 હતા જ્યારે પરસ્પર ભાઈ ભાઈ મનના હૃદયન
 હતી જ્યારે ઘણી અન્યાય યોગ્ય ત્યારની દુન્યા,
 અને એ ગઈ હતી અજાનતા તથા વ્યાગની દુન્યા
 લગારે વાન ફેણ ફેણની કયા દાય સામગ્રી,
 જાણે જાણુ છતાં વપડતે યોગ્ય ને દુષ્ટી બળતુ
 એ કુપ્રગ કાળમા કરમા ધમને સનની મટ ધારી,
 પધાર્યા ઇશ્વરી મહેશ—વાહક ને મુગટ ધારી
 જગન—અતઃ મહીં હમા ! ગેરી જ્યોત અજવાળી,
 ને વર્ણોની એ દપણ પરથી જાગૃતમા જાગવાળી
 બીપણ અધકાગમા જરામનો દીપક લઈ કરમા,
 પ્રકાશિત તેના કિત્તુને કરી દીપા જગતમા
 દ્યુ પગારમા કે એક સર્જનનુ નવું મર્જન,
 પ્રત્યેક નાના અને મોટાના હવનનુ 1કું મર્જન
 જગની જનસમૂહમા ભાવ્યારો જાડી દીપો,
 હસ પ ક કામમા મપ એમધારો મેળવી દીધા
 ઉકળતા પ્રગળા વોહીમા હંડક પાથરી દીપી
 મુદ્દમતથી મુદ્દમતને કનેગમા બગી દીધી
 હતા એ કાણ કે પગમા પરિચયન કરી દીધુ,
 જગતમા જેમણે મસ્કરનુ મર્જન ! ભરી દીધુ
 મુદ્દમત મુસ્તકા મનેઆવા પ્યાગ નખી માન,
 જગતમા સર્વ જીવોની ઘણા ન્યાન નખી માન
 હે ! જ્યોતિષ કપાલિની મળ મમારના સ્વામી
 ઉમગ “પિરિમસ” પરે ‘છે આપ ॥ દીક્ષાના આમી

—“પિરિમસ” ધોનાઈની

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અવ્લાદ તઆનાતુ ફરમાન (કુઆન)
મૌલાના અબ્દુલ્હીમ સાદિક સાહુ

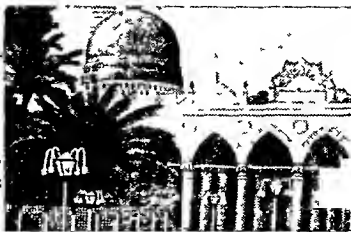

- (૨૪૦) અને તે (ની કુદરત)ના નમુનાઓમાંથીજ રાત અને દિવસ તથા અને ચંદ્ર-છે, (માટે) સૂર્યને કે ચંદ્રને સિંજદો ન કરે પણ તે ખુદાને સિંજદો કરે જેવું તે સડને બનાવ્યા જો તમે ખુદાનેજ પૂજતા હો તો (કુઆન)
- (૨૪૧) જે કોઈ આખરતની ખેતી ચાહતો હોય તો તેના માટે તેની ખેત અથો વધારીએ છીએ, અને જે કોઈ દુન્યાની ખેતી ચાહતો હોય તે તેમાંથી કંઈક આપીશુ પણ તેના માટે આખેરતમાં કંઈ હિસ્સો નથી. (કુઆન)
- (૨૪૨) અને જ્યાંજ અને ઈનમાન પર બહિશો કરીએ તો (અમારાથી) દેરવે અને પોતાનુ પકડ્યુ બદલે છે, પણ જ્યાંજ તેને ખુરાઈ પહોંચે લાળી ચોઢી દુઆઓ માગે છે (કુઆન)
- (૨૪૩) તો જે કંઈ વસ્તુ તમને મળી છે તે માત્ર દુન્યાની જિંદગીનું સાધ છે, પણ જે વધ ખુદાની પાસે છે તે એવા લોકો માટે ખેહતર બાકી રહેતાં છે જેઓ ઈમાન લાવ્યા અને પોતાના પરવર દિગા બંધેસો રાખે છે (કુઆન)
- (૨૪૪) શુ તમેો દેશમાં હયાં કર્યો નથી ? તો જોઈ લેત કે જે લોકો એ પહેલા હતા તેમનુ પરિણામ કેહું થયુ ? તેઓ એમના કરતા શકિ તથા જે નિશાનીઓ પૃથ્વીમાં મૂકી ગયા તેમાં વધેલા હતા કરી તે શુનાહો પર ખુદાપાકે તેમને પકડયા, અને તેમને ખુદાથી બચાવનાર ન થયો (કુઆન)

ઈસ્લામી શિક્ષણ

રસૂલુ'નાહ સનબુ ફરમાન (હદીસ)
મૌલાના અબ્દુર્રહીમ સાદિક સાહબ

(૨૪૦) રસૂલુલ્લાહ સલ૦ એ ફરમાન્યું કે કોઈ પણ ધાયલને અલ્લાહના માર્ગમાં ધા લાગ્યો હશે તો ક્રિયામતને દિવસે તે એવી સ્થિતિમાં હાજર થશે કે તેનો અખમ વહેતો હશે તેનો રગ લોહીનો હશે પણ તેની સુગંધી કસ્તૂરી સમ હશે (સહીહૈન)

*

+

*

*

(૨૪૧) રસૂલુલ્લાહ સલ૦ એ ફરમાન્યું કે જેઓ અલ્લાહની યાદ માટે બેઠે છે તો ફરિશ્તા તેમને ઘેરી લે છે, તથા ખુદાની રહમત તેમને ઢાકી લે છે વળી તેઓ ઉપર શાંતી ઉતરે છે અને જેઓ અલ્લાહની પાસે છે (એટલે ફરિશ્તા) તેઓમા તે તેઓને યાદ કરે છે (મુસ્લિમ)

*

*

*

*

(૨૪૨) રસૂલુલ્લાહ સલ૦ એ ફરમાન્યું કે જે કોઈએ સૂર્યોદય પહેલા તથા આશમતા પહેલા નમાઝ પઢી તે દોઅખમા જશે નહિ. (મુસ્લિમ)

*

*

*

*

(૨૪૩) રસૂલુલ્લાહ સલ૦ એ ફરમાન્યું કે કોઈપણ મુમલમાન પુરૂષ મરણ પામે અને તેના જનાઝા ઉપર એવા આલીસ પુરૂષો નમાઝ પઢવા ઉભા રહે કે તેઓ અલ્લાહ માથે કોઈ વસ્તુને શરીફ કરતા ન હોય તો અલ્લાહ તેઓની શક્રાઅત તેને માટે કબૂલ કરશે (મુસ્લિમ)

*

*

*

*

(૨૪૪) રસૂલુલ્લાહ સલ૦ એ ફરમાન્યું કે કોઈ બદાને અલ્લાહ કોઈ પ્રત્નનો રસૂલ કરનાર બનાવ્યો હોય અને તે પ્રત્નનો બદખાહ થઇને મરે તો અલ્લાહ તેના ઉપર જન્નત હુગમ કરે છે. (સહીહૈન)

“ઉતરતા ગુણની કવિતા વડે માણુપ
જાતિનુ મગજ પકવવાની ફટ કોઈને પથ
‘હો-ની જોઈએ નહિ” [રસધાન] એ ‘કોઈ’ને
એ ન હોય પણ અમને તો છે અમને
એટલે સુખરાતીઓને ગમે તેવો વિચારક હોવા
જા રસિકન પદોશી દત્તે અને પદોશીઓનું
દરેક દર્શિમિન્દુ મીનારસાને અમે તૈયાર નથી
એ બીજી વાર છે કે પદોશીઓની શાહી ચસ
ચસીનેજ ખુદને ગગીન બનાવનાર શાહી ચસ
કવિઓ-તેઓએ અમારે સા છે પણ તેથી
મુ ર એમ તો અમારે ત્યાંના વેપારીઓ પણ
દિ હી કહી કહીને પરદેશી માન કપા નથી
વેચનાર પરવુ ગવરદી વિરેલીની એ વાર
જાતી મરી બેઠાને છે આપણે તો અહીં
ઉતરતા ગુણની કવિતા વિશે જોઈએ છીએ

ભાષા, પદ્યરચના, અને કવિતા એ ત્રણ
કાવ્યના મુખ્ય અંગ છે સુલ્લિષ્ટ, કલાવિન,
ચિરજીવ કલ્પના-વિચારણા-ભાવ-જોડેને કવિતા
મનુષ્ય મનુષ્ય જાતના આજુબાજુ એટલી
જાદ અને કર્કશ લાગ્યા વિના કહી શકાય સમજી
મરળાયાથી કહી જવાય એવી વાહક-વાણી
એટલે બાવાં દૂકમા ‘આહ’ કેમ સુદ
છે એમ આપણું કંઈપણ આવું ઉત્પન્ન થયે
તે ખરી કવિતા

ઉદ્યના સાચા રણકાની ખામોશી, માત્ર
લાભી વેડા અને પ્રેમના અતિસંવાદથી રૂપે
રો, શોકબધ તૈયાર થતી આજની કવિતાઓ
જોઈને એમ નથી લાગતું કે સુખરાતીમાં દરેક
જ્યુને માણસ જાતિનુ મગજ પકવવાની
ફટ છે આપણે ત્યાં દરેક માણુપ-ને માણ
દો છે તે-કવિ છે અને જો તે સાહી અને
કાદી, કમાલ અને જગમલ, આદ્ય અને
ખદના કાલિયા જાણી લે તો તે મહાપદાર
કે વળી દરેક લીંગમાં “શરાવ” પીવા-પાવની
જાલો લાવે તે તે રંગીનો કવિ છે અને
ઉત્કલ્પના દાકનાય નજરાતુ પડે એવા અપર
સંધી ગચીને રચના કરે તો તે ખરો મહાકવિ
વેખાય છે, વળી જો તે પુરાણી દષ્ટિ મળે
ન પડે હોય કે-તો જોને તે જાનાની
ગજાવી ગયો છે-ને ક્યામનીએ કોઈ
માસિક વા પુસ્તકમાં આવી મહ હોય
અને જો તે ગીત લખે તો હોય તો પદ્ય
રચના બેઠી તેને કોઈ ચિંતા નથી
‘બાબા, સંજની, સાજન ઉસપાર,
કન્દિયા એ શબ્દોને ઉદર સુદત જોડી
ગીતારી કાઢે છે અને આ જુલુ લખાય
તે હાથપજ છે અને એ જાણીને
સરજ પકવવામાં આવે છે

ન્યૂના વિચારના માળાપોતે ઊકરા નાન-
પથુમા પરચુર્ણી દેવાની જેટલી ઉતાવળ હોય
છે તેટલીજ બલકે તેથી વધુ ઉતાવળ આજના
કવિઓને પોતાની કવિતા છપાવી પ્રગટ કરવાની
હોય છે, અને એ ઉતાવળમા ને ઉતાવળમા
તે જે કાષ્ઠ લચડી કાઢે છે, તે કાચીપાકી
દુષ્કાષ્ઠ ગએલી ખીચડી જેવું હોય છે મૂળમાજ
ઓછી પ્રતિભા અને અભ્યાસતા નામનું મીઠું
એટલે કોઈ કોઈ કવિતા તો કવિતા નહિ પણ
“કચુબર” બનીને રહે છે સમજાવું નથી કે
આવી આવી કવિતાઓ રચીને એ ગિત્રોએ
શુ કાંઈ કાઢવા ધાર્યા છે :

ચોક્કસ થયા મહારા પર બે પત્રો આવ્યા
હતા એ કોના અને એમા શુ છે ? તે જરા
ખાનગી છે પરંતુ એ પત્રોની લાખા નેજણી
ઉપરથી હું એકની મિસ્કર-વિશગચિન્હ
તરીકેની અને બીજાની મિસ્કર અનુસ્વાર-રાત્ર
તરીકેની ઓળખ આપુ છું વાચકો પણ
એમના નમુનાઓ જોઈને મહારા મતમા
સમતિ આપશે એવી આશા છે

“(૧) લાખ શ્રી વધુનરા !

સવામ ! ! કુશળ હશેજી ! ! તમારી
‘ચોઈ’ હું વાચુ છું એટલુંજ નહિ, વિચાર
છું ! કેમ કે-એમ ! ત્યારે તો ઠીક, લઈ
વાહ ! ! ” વગેરે

સમજાવું નથી કે આ ભેવડ અને તેવડ
ઉદગાર ચિન્હોથી લાખાને-પત્રને શુ જોર
મળ્યું છે ?

“(૨) શ્રી વધુનરા

સવિનય પ્રથુમા વાચનમા ‘ચોઈ’નું રચન
મેં ધ્યાનનુય નહીં કરી રાખ્યું છે આશુક
આવ્યા ત્યારે લખ્યું કેમ નહિ. ” વગેરે

આ ગિત્રને અનુસ્વાર પ્રત્યે એટલી ચીડ
લાગે છે કે કસમને અનુસ્વાર કરવા જેટલી
વાર પણ લીટીની ઉપર લઈ જવા માગતા નથી

અક્ષર એટલા રૂપાળા છે કે ન પૂછે વાત
છા એમની કવિતાથી તો સારાજ છે એટલું
એમની ક્ષમા માગીને પણ કહી શકું છું

સાક્ષર શ્રી કૃષ્ણલાલ મોહનનાલ ઝવેરીની
વય ૭૫ વર્ષની થઈ એમ હમણાજ મુજબમા
એમના માનમા થએલા મેળાવાથી બપરુ
શ્રી ઝવેરી ગુજરાતમા દરેક વર્ગમા માન
ધરાવનાર વ્યક્તિ છે કેમવાદ અને પદ્માપદ્મીથી
પર એવા એ સુઝા “ચાચા”ને વધુ છવો
એની કુઆ આપીએ છીએ કેમકે આ નવીન
યુગમા “છવવુ એ પણ એક પ્રકારની સેવા
છે” છવાય તોજ સેવા થાયને :

“ભોત પર જાહેરખબર, મોટર ને ટ્રામ
પર જાહેર ખબર, રેલ્વેના ડબ્બામા જાહેર ખબર,
ઝાડના થોડા પર જાહેર ખબર, હોટસેના
ટેમ્બ પર જાહેર ખબર છેવટ દિવાલની પર
પણ જાહેર ખબર મહારા વાલા આ જાહેર
ખબર આપનારા હવે દુનિયામાં કોઈપણ જગ્યા
જાહેર ખબર વગરની કોરી રહેવા દેશે કે નહિ ?”
સુરતથી વડોદરા જતા ટ્રેનમા એક મુરખખી
આવુ આવુ ખારી રહ્યા હતા તેમને ખમારા
મિત્ર શેખચક્ષીએ એકજ જવાબમા ચૂપ કરી
દીધા કે “આસમાન પર દહા ધણી જન્મા
કોરી છે એ કેમ જુરો છો મહાશય ? અને
પણી તો એ બંને મહાશયો ચચકમા
હિરહર રૂઝવેલે ચચિલ ગાંધી અને રાત્રેના
નામો લઇને તેમજે ડબ્બામા બેઠા બેઠાજ
આખી દુનિયાનું અન્વીચણ કરી નાખ્યું
રાજકારણથી પરવાર્ણ પછી બંને શીમાને
સાહિલમા પ્રવેશ્યા અને સાહિત્યની વાદીમાં
વિહરતા વિહરતા તેઓ કાચની કુબમા ઘુસી
ગયા શ્રી શેખચક્ષી ઉવાચ કે “સોહિને ચયન
નથી ત્યા જુઓને તમારા આ કવિઓ
“ચચનિકા” કાઢીને બેઠા છે માણુ મલમા

બાળાની ચક્ર તો ચક્ર હવે પદમા એ ચક્ર નથી લાગતું કે કોઇ દિવસ ગુજરાતીનું—બાળાની ભાને ગુજરાતીનું બાળાનું યજ્ઞ નરો ? શુ ગુજરાતીઓને પુસ્તકનું નવું ગુજરાતી નામ પાડતો પણ નથી આવડતું કે તેઓ બાળાની જેવું નામ મૂકીને બેઠાં ”

“હવે રહેવા દોને એ નાત” તે શ્રીમાને સાર કયું ”લોકોને ચાલ નથી તમારે તમારા વાળાઓ પેલા મુસાપરા ભરે છે તેનું શું ? અને બાળાની યજ્ઞ જવાની ચિતા રાખરાવાળા આપ લોકો ગુજરાતીને કયાકે ઉર્દૂ ન જનાવી દો તે નિ નિ ! ”

બાળાને મહાશયો ભટકયાં હતા અને લાગતું હતું કે હિંદુ—મુસ્લિમ વિખવાદ યજ્ઞનેજ રહેશે પરંતુ એટલામા ભર્ય ચાલ્યું હા રહેસાન પર ચાર ધોળા સાહેબોને નિંદ બાળાને મહાશયોએ ચૂપકાદી કારણ કરી લીધી અને એ ચૂપકાદી એ વડોદરાને વહેણ બેચી આવ્યું

બિરાદર ‘બેકાર’ નામે લાવનશરમા લાખચુ

ભચકતા હશે બરોબર તેજ વેળા “હસબજે” ની કિલમ મુજબ હું ખોલવહમાં કબાલી લાલણી રહી હતો કબાલી સ્વાભાવના શોખ અને બહુ નથી પરંતુ મિત્રોના આગ્રહવશ યજ્ઞ વાચક અને કબાલી એ બેમાથી મારે ફરજિયાત કબાલી સ્વીકારવી પડી હતી એ કબાલી ! અઢાઢા વિલાયત ! વિલાયત ! ગાનારની જુની ચવાઈ મએલીચીજીમા તો કશો દમ ન હતો પરંતુ કબાલના મખમૂર નમનો, છુગા ઝુલ્હા, બંધા જેવી બધાઓ અને લટકા, સારાએ સગીરનો વળક લાઇ વગાડાતી તાળીઓ, વગેરે ખાસ પાન એ ચનાઈ હતું અને એધીમ વધુ રમુજ તો એ હતી કે સદીના મહત્ત્વમા બેસીને જનાળ કબાલ સાહબ મિલકક “કબાલ કે નહારે હય” તથા કમાલપાશાને શરસીયો માઇ રહા હતા છતાં તેમને કોઇ રોકનાઈ રોકનાઈ ન હતું સાલગનારાએની આ કાલત નિતા ગઢારાથી એ મેદલિસની રસિકતા પર “અઢાઢા અઢાઢા કરખલ કે નહારે હય” કહીજ દેવાય

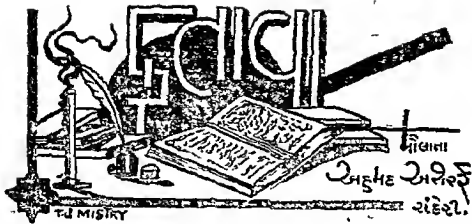
‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

ચો ક બજાર : સુરત

એટલે

- લેડીઝ ડ્રેસ ફેબરીકસ
- સુટીંગ્સ—શરટીંગ્સ
- લેડીઝ ડ્રેસ ફેબરીકસ
- ફેન્સી કાપડ

ખરીદવાની સરોસાપાત્ર ફુકાન

નોટ:-આજના સમયમા કાવળો પ્રધાન થોવા છે નાદના સવાલો પૂજી કામળ અને સમય બચાડેલો નહીં. સવાલો દુઃખાભી માલખ સમાધિ નથી તે રીતે પૂજવા લાગુ લાગુ લખજ નહીં અગત્ય જેવા સવાલો રોટ આનાની ધીરીટ જવાબ માટે 'સાક્ષી' પૂજવા તે પ્રગટ થશે નહીં ફક્ત બહેર દિલના સવાલોન પ્રગટ થઈ શકશે — તત્ત્વ

સવાલ-જે મરિજની સીતક બેઠકમા જમા પડી હોય તેમાથી આજના અનાજ સંકટ સમયમા આનાજ ખરીદી ગરીબ મુસ્લિમોમા પડતર લાવે આપી શકાય ? આજના સંકટ કમીડીના સારા આબરુદાર ગ્રહસ્થા નાણા પાછા આપવાની હામાનત આપે છે અને મરિજને જ્યારે જરૂરત પડે ત્યારે પાછા બાળવાની ગેરન્ટી આપે છે

જવાબ-મરિજના નાણા ફક્ત તેના કામમાજ વાપરવા જોઈએ જ ને મરિજ અનિશ્ચ માતહાર હોય કે તેને કાલમા કે જરિયેમા તે બચતના નાણાની જરૂરત પડશે નહીં એમ સાક્ષી આવી થતી હોય તો ખીટ કાઢી ગરીબ મરિજમા તેના ઉપયોગ કરે અથવા જો દીની મદદેસાની જરૂરત હોય તો તેજ મરિજમા અથવા તેના તાબામા એકાદ મદદેસા ચાલુ કરી શકાય છે. સવાલ મુજબ વાપરવા જોઈએ નથી

સવાલ-મારી વાલિદ ગુઝરી ગયા છે તેમને બે છોકરા, બે છોકરીઓ અને એક કાત્રીને (તેમના કાઢતો છોકરો) છે તે વચ્ચે કોને ફેરફાર મળશે ? એક બેનર બને છોકરીઓ

અને એક અલ્લમન રોજા ફૂડ માટેની તેમની વસીયત પથ છે તો કેમ કરવું ?

જવાબ-મયમ કદન દફનનો ખર્ચ, ફૂડ અને ત્રીજા ભાગ સુધીની વસીયત હોય તો તે અદા કર્યા બાદ બચતમાથી ૭ ભાગ કરવા છોકરીઓએ બાળે અને છોકરીઓને અંકેક લાગ મળશે કાત્રીને કાઢ નહીં ત્રીજા કામથી જો બને બેનરોની કોમલ વધી જતી હોય તો વસીયત ખાતિલ થશે

સવાલ-જે રૂલ-ગટ્ટેસો એકજ મકાનમા હોય અને ઉરતાદ અને બાળકો માટે ટેબલ બાકા રાખ્યા હોય, બાકા ઉપર કુર્ચાન રાખી કિવાબો અદનપૂર્વક ઉઘી રહે તેનો ખ્યાલ ગળવામા આવ્યો છે એમ બેઅબ્દીનો સલાવ નૃપી તો તે માટે કાઢ વાધો છે ?

જવાબ-બેઅબ્દી થવાનો સલાવ નહીં હોય તો કાઢ વાધો નથી, જાએજ છે

સવાલ-"પાક પરવરદિગાર ઉશમના આમાએને જન્મતર્મા ઉચ્ચ દરજ્જે જતા કરી પાછા રહેલાઓને કાલે જમીલ બનાવે કરે" જાણે દરાવ કોઈ મુસ્લિમ સરથા હિન્દુ અને મુસલમાનના મરણ પ્રસંગે મૂખી થકે

કે કેમ ?

જવાબ-કુનવી રીતે અને મરણદત્તની ફોંટા કાઢી દિનુંદા મરણ પ્રસંગે દિલસીછી જાહેર કરવી જામત છે મુરિક માટે જન્મત નસીબની દુઆ કરી જામત નથી

સવાલ-દાતના મર્દ કોહર પાસે ધોર-નના દાત કદાવી શકાય કે નવી ખતોસી મૂકાવી શકાય ?

જવાબ-જેમ બીજી બીમારીઓમા મર્દ કોહરને હાથ કે હર્વાળો બદલે કોઈ બાગ જતાવે જામત છે તેવીજ રીતે આવી જામતમા પણ કોઈ વાંધા જેવું નથી

સવાલ-જે કોઈ પાસે હરામ માલ હોય તો તેની મઝદૂરી લેવી જામત છે ?

જવાબ-જે હરામ વિરે આપણને ખબર હોય તો જામત નથી જો તે કોઈ પાસેથી કમ્ બંધ મઝદૂરી ચૂકવે અને તે કમ્ પેતા હરામ માલમાથી બદલ કરી દે.

સવાલ-"મહદીઓની કહી સંતનત યશે નહીં તેમજ દુ-પામા એમને ઇજ્જત કે માન મળશે નહીં" એ બીના ખરી છે ?

જવાબ-"તેઓ ઉપર (એટલે મહદીઓપર) જિલ્લત અને મોહતાજ નાખવામા આવી છે" (ફર્માન ચાં, પારો ૧, ૧/૪, પારાની લગજમ) બધા મુકરરોની (૨૬૦)એ એવીજ રીતે તફસીર ફરમાવી છે કે "કુન્યામા કહી તેમની કુટુંબત કે સંતનત માતબર સૂતમા બાકી રહેશે નહીં સ્વતંત્ર બાદશાહત યશે નહીં હલીલ અને ફરવા બની રહેશે જાહેરમાં માલદાર હશે પરંતુ મોહતાજ અને તકવીફ ફર મગે નહીં" પાગ જના નીબ ફક્રમા પણ એવું જ ફરમાવે છે

સવાલ-સફરમા રહેનાર અને ધોરત અચ્ચાએતે સાથે રાખવાની તાહત નહીં ધરાવનાર અમુક મુદત માટે ધોરત કરી શકે છે ?

જવાબ-ધોરી મુદતના ત્રિકાદને શર

તમાં "મુતબહ" કહે છે અને તે હરામ સવાલ-નમાઝ માટે શેઠ નેહરને આપતો નથી ધણી સખ્તી કરે છે માલો કાઢે છે એ માટે ધુ કુકમ છે !

જવાબ-નમાઝ માટે શેઠે શેઠુ જોઈએ દર વિનાની સખ્તી પણ નથી જોઈએ માલો બાકી એ સખ્ત ગુન્હો

સવાલ-સુતર-રેશમનું બનેલું કાપ એકના રેશમનું જાનેલ નથી તે મર્દો ? શકે છે ?

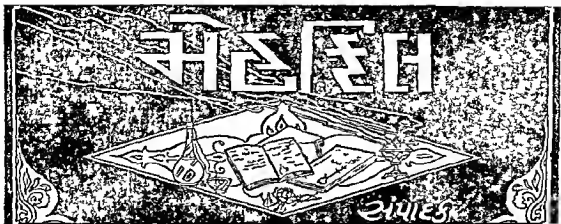
જવાબ-ખાલિસ રેશમી કપડું માટે જામત છે, મર્દો માટે નથી બાગળ રેશમી કપડું સામા કે અબ્જાને લગાડી શકે છે જો કપડાનો વાલો સુતર તાણો રેશમનો હોય તો મર્દ માટે જામત બનાવડી રેશમ (આર્ટિફિશિયલ સિલ્ક) પણ મનવું હોવાથી મર્દ માટે જામત છે (અપતાર)

સવાલ-ખિસ્તરમા રેશમી તકીઓ આદર વાપરવું જામત છે ?

જવાબ-૯૦ ઈમામ આહલમ (૨૬૦) નજદીક જામત છે બીહાવતુ એ પહેર મકુનોમાં નથી ઈમામ મોહમ્મદ મરુફ (૨૬૦)ના નજદીક જામત નથી

સવાલ-ધુ એક વખતની નમાઝ વેળા પડી શકાય ?

જવાબ-ના પ્રથમ પડી હશે તે વધારે યશે બીજાવારની તેજ નમાઝ ઇ પાછળ જમાઅત સાથે પડે તો તે ગણાશે હવેની નીયમ મુજબ ધરમા નમાઝ બદલ કરનાર, મસ્જિદમા ઝેલો ઇસ્તાની જમાઅતમા, નહિલની નીય સામિલ થઈ શકે છે ફર, જાસર મગરિજમા સામિલ થઈ શકાય નહીં

[જેવપૂર સુશાઈવાની દરેક ગત્રવમાળી કૃષ્ણ નસિક પત્રિકાએ જૂદીને આઠી ગ્લુ કમ્પ મા આવી છે,
કાવ્યની અવતારી હાતે કરારો!] —સંપાદક

— પકિત —

“ન રાખે કોઈ ગાસર એ અસર હું રાખુ છું.”

— [૧] —

હૃદયમાં જ્યોત નરી ગિયત હું રાખુ છું
અશીને નાગ પ્રણયમાં અમર હું રાખુ છું
સિતમ તમારા નજર નિલ મારી રાખે છે,
અને તમારા સિતમની નજર હું રાખુ છું
હારે છે છુતછુતો અશ્રુથી યુનના હેડાને,
અગર અમનમાં અવરને જનર હું રાખુ છું
અરે હે! પારકું અતર-અત્રિ નેત્રારા,
ખેડર છે કેટલી તારી ખમર હું રાખુ છું
“કહીમ” કાંતો નથી સાર સેસ પીઠે હા,
પ્રણયમાં જ્યારે પગો પય પર હું રાખુ છું
“કહીમ” વાકિદી] [ધોરાજી

— [૨] —

છવનનો મોલ ન મુનુનો ડર હું રાખુ છું,
છુ પ્રેમી પ્રેમી તણા દિલ-નિગર હું રાખુ છું
નજર નજરથી મિલાવી કરો ન નીની નજર,
જુઓ નજરથી કે કેવી નજર હું રાખુ છું
વધાની આશ મને કોઈ ખેવધાથી છે,
હારાસો એક કમળાજ પર હું રાખુ છું

કહી પડ્યાં છું ને હું તો કહી પડ્યું છે દિલ,
ન માગું દિનર, ન દિવની ખમર હું રાખુ છું
દહાર અખને હર અખમાં છે એની પાદ,
જુકું અમાનાથી “વાયલ” જિગર હું રાખુ છું
“વાયલ”] [પાંજેક

— [૩] —

યુવામ છું જના મજબૂત-સર હું રાખુ છું,
જુઓ હજી સુધી સાખોનો કર હું રાખુ છું
હારે ન રાખે ખમરદાઢ કમ ખમર મારી,
ખમર છે એને કે એની ખમર હું રાખુ છું
યુવામ દિનરી છું મરહુર આજસંજમાં,
જે સમ આજનું છે કાન પર હું રાખુ છું
પ્રુદા ને જગમાં જના જગની એવી દાનત છે,
ન હોય તો એ મને શું ખમર? હું રાખુ છું.
“અમીન” વધો ચપા પણ ન શાએગી શીખ્યા,
મને પુછો છો ગઝલમાં અસર હું રાખુ છું!
“અમીન” આઝાદ] [સુરત

— [૪] —

તમારા જમને ન્યા ઓષ્ટ પર હું રાખુ છું,
અધી ખમરથી મને ખેખમર હું રાખુ છું

વિરહની રાત યુગાર છુ એમ હુ મારી,
 ભરે છુ આંહ નઝર દારપર હુ રાખુ છુ
 જ્યા કરીને કરે છે તે નિર્જન નામ અમર,
 ને નામ મૌન રહીને અમર હું રાખુ છુ
 બળીને યુગ બળા શુ બળશે મને “બિરહિમલ”
 હૃદયમાં જ્યારે ધગસ નામવર હુ રાખુ છુ
 “બિરહિમલ”] [ધારાજી

—[૫]—

બધાઓ સેહવા મહી ક્યા કસર હું રાખુ છુ,
 ધરે છુ ધૈય નિર દિવ નિગર હુ રાખુ છુ
 વસા છે સકરો બાવીને એક ઠેકાણે,
 તમારે દિલમાં ચિરસ્થાયી થર હુ રાખુ છુ
 કચીકચીને હુ ફાળા કયન હું નરમીથી,
 દરીફ કેરા હૃદયમાં યુગર હું રાખુ છુ
 નળત નકંથી મળશે તમારા “કવસર” ને,
 અટક મળીને એ અપરલ બચર હુ રાખુ છુ
 “કવસર”] [ધારાજી

—[૬]—

ફરિને માસ રહિત હાથ-પર હું રાખુ છુ,
 હતા અરીસા ઉપર નિત નઝર હું રાખુ છુ
 ઝરણુ સુધાનું કળિયુગના તારે અતલ,
 જીવનની સ્વાર્થ ક્રિયક્રમ ગટર હુ રાખુ છુ
 બગાસ, બોક ને ઉધરસ, હવા સદા ખાઈ,
 સુવાનું લેરથી કુટપાય પર હુ રાખુ છુ
 જગતને રમવા “બેફામ” ભિન્ન રગોથી,
 શુ લાલ, વાદળી પીળા કલર હું રાખુ છુ
 “બેફામ”] [ભાવનગર

—[૭]—

ખબર છે એટલી કે, એ ખબર હું રાખુ છુ.
 ન રાખે કોઈ અસર એ અસર હુ રાખુ છુ
 ન હાથ ઠેચું રડે આખિ એકવાર મળે,
 જગત મરે ને ઉપર એ નઝર હુ રાખુ છુ

કરે ન કોઈ, ન ગલરાય કોઈ તો
 મલુ જગત મહી કેવી સાર હું રાખુ
 હસ તો વિશ્વમાં “અમકાર” હુ અ
 યુ તો જન લઈ એ અહર હુ રાખુ
 “અમકાર”] [ભા

—[૮]—

જીવનમાં રનેહની તૃષ્ણા પ્રખર હુ ર
 તે એની શોધમાં હરદમ નઝર હુ
 અજ્ઞા કાળના ચક્કરની ચાલ
 વિહરતું સુકાત વિદારી નિગર હુ રાખ
 ખુલ છે નાખુલા ચિતા લગાર શે
 જુલુ તે પાર છે બસ એ ખબર હુ રાખુ
 ફના બકાના બધા બેઠ બેઠી “સાગર”
 મરીને જીવતા જીવન અમર હુ રાખુ
 “સાગર”] [ને

—[૯]—

કોઈની માદમાં નખોને તર હુ રાખુ
 તડપતું એના તિરહમાં નિગર હુ રાખુ
 બનેને મસ્તીને જાતો નથી કદી તો
 ખુશની માદથી દિલમાં અસર હુ રાખુ
 બનેને લાખ છે સકર સમર હુ રાખુ
 ન રાખે કોઈ અસર એ અસર હુ રાખુ
 બનેને દુસ્મની આખુ જગત કરે “અસ્ત”
 કે કાલો લોખ જો લટુ કદર હુ રાખુ
 “અસ્તાન”] [બ

—[૧૦]—

જગનના બેઠ કબે એ નઝર હુ રાખુ
 બધામ કદે કદે એ નિગર હું રાખુ
 કઝારો રાગ હૃદયમાં છે કોતરાએય
 કોઈની માદમાં ધામલ નિગર હુ રાખુ
 ઉપાકે આખતો દુન્યાને બળભળાવી
 તમારી સમંથી નીચી નઝર હું રાખુ
 યુખી સદા છુ કસે લાખ છે કુ ખો “આજા”
 ચિતાર મીતરીએ દિલ ઉપર હુ રાખુ
 “કુતુબ આજાદ”] [બગસરા

- [૧૧] -

બરેલ દાગ યકો દિલ-નિગર હું રાખુ છું,
 ગુમેથી ખેલ સળવીને ધર હું રાખુ છું
 અમકતી વીજને એક ફૂલમાજ ફેરી દઉં
 તડપતી આહમા એવી અસર હું રાખુ છું
 સુખોની મોજ મળી જાય છે મને દુખમાં,
 વિરહમાં યાદ તુજ આઠે પ્રહર હું રાખુ છું
 કોણ છે ધૈર્યના 'શવકીન' જગ મહી મીઠા,
 હઝાર દુખમાં હમેશા સખર હું રાખુ છું
 'શવકીન'] [નેતપર

- [૧૨] -

દના બકાના તમાશાને દિલમહી મારા,
 નયાતુ હોશથી તેવી અસર હું રાખુ છું
 'નવાજ' તારી કદર દરજ્જાન નાજાશદ,
 ઉદાસ શાને છે પ્રેમે અરે હું રાખુ છું
 'નવાજ'] [ધોરાજી

- પદિત -

‘એમલું’ સમલું કે તું બદલાયના’

- [૧] -

કોઈનું મન રૂપ પર સલચાયના,
 મોતના મુખમાં પરાણે જાયના
 ફૂર ફેરા દાર પર દિવ જાય છે,
 કોઈ સમજવો કે, આખે ચાપના
 એમ છે કંઈ દિલમાં દાગોની કતાર,
 જેમ રકો દાર પર હો રાપના
 આજ સંજોપામ હું નિર્લાન છું,
 તેમને કહેજો વધારે પાપના
 ચારની મેહદિલમાં સત્વર જા ‘કલીમ’
 કયાક માફુ ચાપને દકોમના
 ‘કલીમ’ વાકિદી] [ધોરાજી

- [૨] -

તમને જોઈ આજ રૂ રૂ ચાપના,
 કોણુ હતમાગી છે જે ફલાપના

એતુ તો ધાર્યા વગર રહેવાયના,
 હુલ્યા જે જાય છે હુલ્યાના
 હા જવાની આવીને ચાલી ગઈ,
 કોણુ જાણે કેમ ધડપણુ જાયના
 એવા ગજી પરના કુતરા છે બચ્ચા,
 કોઈને ખાતા ન દે ને ખાપના
 એ સમજવું છે ધણુ મુશ્કિલ ‘અમીન’
 જે રામજમા આવે પણ સમજાયના
 ‘અમીન’ આઝાદ] [ધરત

- [૩] -

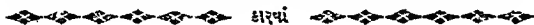
દિલ ચાહે પણ મુખથી કંઈ રેવાયના,
 ને રહુ છું મીન તો રેવાયના
 જા છે તો જા ભણે જનાર ભણે,
 તારા અરજો માફ દિવ ચગદાયના
 મીવી મીઠી આજ વાતો છે મુખે,
 દિલ જરી સલાજીને લરમ મના,
 કાવ્ય કોઈ રમમય સલાજાને,
 આજ મેદફિલમાં ‘મિદિમલ’ જાયના
 ‘મિદિમલ’] [ધોરાજી

- [૪] -

કા વમજમા નાવડી ચકરામના ?
 જે ચાતુ હોય તે રૂ ચાપના ?
 મૂલ્ય ઉપવનમાં ન હો જપારે જગી,
 કેમ મુખે પગ તણે ચગદાયના
 સા લગી ગુલમાં સહેવા છે મને,
 જ્યાં લાગી તે ફૂર ચાકી જાય ના
 મારી મેહદિલને ફેરા પાવન તમે !
 એટલું ‘કવસર’ને કા કહેવાય ના
 ‘કવસર’] [ધોરાજી

- [૫] -

મનથી જે મનમાં ગુલામ ના,
 ધૂજાથી રત્ન પૈદા થાય ના

કાર્યા

ને નિર્ધારીને જીવન ખેતી કરે,
એવું દર્શનર ઝિદગી બર ન્યાય ના
હિન્દુ મુસ્લિમ એકના ને 'કૃષ્ણ',
દેશ ધન પરદેશમા ઠલવાય ત્રી
એ જીવન 'આઝાદ' કહી જીવન નથી,
દર્શના બધનમા ને ન્યાય ના

‘કૃષ્ણ આઝાદ’]

[બગસરા

—[૬]—

નેન વાટે કાં હૃદય જલકાય ના,
વેદના—વર્ષા જલો જીરવાય ના
દર્શને સત્કારવા ને રક્ષવા,
બંધ દિલના દારે કા દી ચાપ ના
હાય! મૃત ઉમ્મીદની મૈયત લઈ
યા ખુ! દર્શનાવવા દિલ ન્યાય ના
આ પ્રવૃત્તિ ‘એકામ’ દિવની આગથી,
તેજમય જગ ચાપ સળગી ન્યાય ના
‘એકામ’]

[બાવનગર

—[૭]—

પરઓ કિરતાર! વૃજ પરખાય ના,
મેલ તારા કોઈથી મેલાય ના
સાચ પચે ન્યાય જગમા ને સદા,
એ કદી આલમ મહો અટવાય ના
નાવ જીવનની અરાએ ને ચડી,
આચ હો વૃજથી પ્રભુ! અયગાય ના
વિશ્વ આપુ હો રહે ‘ચમકાર’થી
એટલું નાલુ કે વૃ બદલાય ના
‘ચમકાર’]

[આવનગર

—[૮]—

હુતો કમ્પુ હુ ચિકિત્સક એટલું,
મુજ વ્યથાઓ કોઈથી સમજાય ના
તેમની પશુ વાત કેવી વાત હે
હાય મારા હોય ને કહેવાય ના

બોલ તારા બોવનો છે તોલ શો
મોન તારા ને તને સમજાય ના
સહરે છે મુજને મારો ‘બૂતકાજી’,
પ્રીતના ‘મનુષ્ય’ ગીતો ગાય ના
‘મનુષ્ય’]

[જેતપુર

—[૯]—

જ્યા લગી તે મારા લિતો ચોર ના,
ત્યા લગી વાનો છે નિષ્ફળ હાવના
મેલવાય મારા જીવનનો વિષય,
વિશ્વમા ચર્ચાય આટોપાયના,
મારા નયનોમા બમે છે પાનખર,
ગીત છુન્નજીવને કહો કે ગાય ના
મોક્ષ મુક્તર ને મળે પશુ એમ કેમ
જ્યારે તે નિજ પાપ પર પરતાય ના
મુક્તર]

[હાલોટ

[૧૦]

જગમ કર એવા કે ને રહાય ના
ફૂલ કે એવા કે ને કરમાય ના
દિલ મહો છે પશુ રહે છે નિવધી દૂર,
આંખમા છે, તેજ પશુ દેખાયના
શોખ છે ‘શનકીન’ મુજને કાન્યનો,
કેમ દિલમાં ઉર્મિઓ ઉભગાય ના
‘શનકીન’]

[જેતપૂરી

—[૧૧]—

આખડી ભીની કદી પશુ ચાપના,
નેરુ દિલનો દિનથી ને ઉભરાપના
આત્મ કથની હુ કયુ પશુ શર્ત છે,
મોન યજ તે સાબળે ચર્મલ ના
બર્ધ વાતોને નજ ‘સિદ્ધીક’ વૃ
કામ એવું કર કે, ને જુસાય ના
સિદ્ધીક]

[જેતપૂર

પાપ કરતા જે કદી અચકાપ ના,
માનવી એ માનવી કહેવાય ના.
વાત કરતો એવી કર વિવેકથી,
કોઈનું દિલ જે યજી દુ ખાવના
મૃત્યુ એના આકળે 'મસ્તાન' ટું,
સત્ય કહેના જે કદી અચકાપ ના
'મસ્તાન'] [અગસરા

-[૧૩]-

બેઠ કુદરતના કદી બેઠાય ના,
કેમ સમજી છું છતાં સમજાય ના
ચાલ દિગા છે તમારી દરધી,
એટલું પણ આપને કહેવાય ના !
પ્રેમમા મેં પ્રાપ્ત 'કયું' શું અરે !
કોઈથી 'અધારા' તે સમજાય ના
'અધારા'] [નેતપર

-[૧૪]-

આખડી આખે લડી નજરાય ના,
જામ લેના કોઈથી ચર્ચાય ના
જેના ચબ્દો ખુદ ખુશાની વાદમ,
બેઠથી બરપર હો બેઠાય ના
હું પ્રભુ તારા ચકી તારો 'નવાંજ']
છે ગુજારિય એટલી બદલાય ના
'નવાંજ'] [ઘોરાછ

-[૧૫]-

વાત એ કરવાય કે સિદ્ધાય ના,
એ જીવોને એકતા બે ચાપ ના
જાખના એની મઝા એમાજ છે,
ચઢું છું મેળાય એનો થાપ ના
આપનું જોનન જીવે ઝોર ચડ્યુ,
છર મારો કેમ જોનાખાય ના

ચર્ચાથી જે લેય પણ સર્ચાવના,
કામી બાબત માલ 'શયદા' કાલના,
આજ પાછી આખડીમા માખ ના
'શયદા'] [મુગ્ધ

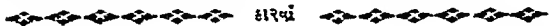
-[૧૬]-

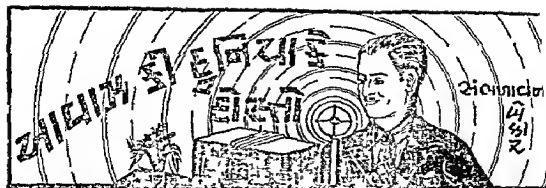
ઉર-તરંગે ઉર મરી સચવાવના,
મારું જીવન કેમ પડે ખાપ ના
કૂં કરી ફરતા સૌ નજર થઈ,
થઈ ગયા ફેરા સફળ મુજ હાવના
આજ આવી છે ચમનમા પુનઃ બદાર,
પાનખર ટુંક કોષ સફાવ ના
દિન થયુ છે કોઈના તીરનો ભોગ,
કેમ 'હમદમ' તે પછી પરતાય ના,
'હમદમ'] [નેતપર

-[૧૭]-

મુખ યજી છુપટ, હા ! સરકી જાય ન,
જો, જો ધરતીકંપ અડોઆ થાય ના !
પ્રેમ કરવો હો, તો જાવો પાર્શ્વમા,
મારકોટમા રિલનો શોધો થાય ના !
સુ ચડી રૂની છે તમને મેખજી !
આજ કા મેઢદિલ મદી યોગાય ના !
વેણીમા બધાય છે કાગળના ફૂલ,
કાગળોના કાવ ઉચા જાય ના !
મ હો કે 'વાદના' થઈ જાય છે,
કા, દરીદ્રો દિલ મરી યોગાય ના !
પ્રેરણાવતી કલમ 'બેકાર' ટુંક,
ને ને, કોઈ, આજ ચોરી જાય ના !
'બેકાર'] [શંકર

(૧૬૫ છેતાળીસમાથી ૭)

આવાઝકી દુનિયા કે દોસ્તો! હકી
મક્કમતાથી મિત્ર સન્ધ્યોએ લાંછનો દોર
પોતાના હાથમા ધીમે ધીમે લઈ લીધો છે
કુશળ સેનાપતિ રોએસને ટ્યુનીસીયામા
ગ્રેન્ટગેમરીએ પાઠો ને પાઠો ધકેલતા માડયા
છે ચરે બાબુ મિત્ર લગ્નકરે આગળ વધી
રહ્યા છે એ ચાર આધીઆઓ અગ્નિને
નિચારા રોએસને જનાઓ કંઈ ટ્યુનીસીયાના
કબરનાનગર ન પવરાડી દે! રે મલને
જનાઓ ઉઠાવવાની તૈયારી કરનારાએ ચાર
આધીયા ક્યા? જલો હો? ગ્રેન્ટગેમરી,
અને મજાદર, હરે, અને ઇબ્રાહીમ દોગર 'હિનાર
જાઓ બહારશની' કહેવન રોએસ આનંદ
ખરી પાડે અને 'ધીરજના રૂળ ગીઠ' એ
કહેવન મિત્ર સેનાપતિઓ ખરી પાડે એવા
સમય અડી લાગ્યો છે, ખરો? પણ તેથી
હિંદને શુ? હિંદમા તે તેજ આપડે અનજ
નો ખેન ચાલુ લગ્નલાઈ રહ્યો છે! ટ્યુનીસીયાના
ગોરચને તો મિત્રસેના લાઠો પાડીજ દેતે પણ
આરાકાનના ગોરચે જાપાન લાર છરી નાક
કાપુ કરી રહ્યું છે તેવું શુ?

ખાજી રહીયામા તો બુને પહેલવને!
જરા દમ લેવા અખાગગાજ પડ્યા રહ્યા છે
ક્રોધમા ત્યા ગરમી આવશે આ છે લગ્નપુ
લગ્નપુ ખાજી મુરોપના બીજે મેરચો ઉપડે
તો? તો શુ કરવું તેની શુસપુલ મુસકાના ને
લીટલર કરી રહ્યા છે બાબે આગે દેખીયે
હાતા હે ક્યા?

નુનરિથસર્જન અને જગતશાનિ િ
યનો સુરાપ અમેરિકાના મોટા માનનીએ
ઉડેખાથી સીચાર કે સીચરેટના ધુમાડા ર
સ મ્તીજ રહી છે, ને રહ્યું છે એ તો થર
હમે ત્યારે યરી? પણ હસના દક્ષિણ આફ્રિકા
વરના દિદીઓને તો નેરતે ન નહેવા દેવા
તપના ગોરાઓને ધૂન જગી છે કેપકોનાન
કરવાન ટ્રાન્સવાનના દિગીઓને કોપાણુ રી
કામધ કે વનના પાનીયામા જગડીતે દૂર દાક
એ લના ગોરાએનું ધમધવાન થઈ ગયું છે
કાળા ગોગાના બેઠ ગટરને બદલે ઉઠા વધુ
નિતરી રહ્યા છે ગોરાઓની હુમ્મોમા.
ગોરાઓ િ હેરખીટોરમા કે નિચાળેમા, ગોરા
ઓના વિરતારોમા કે ટ્રેનોમા તો દશીઓને
જગ્યા નથી પણ દલે તો ગોરાઓના વાનાવ
અખાપ દિદીઓ રહે એ તેમને મર્યાદા
નથી, જગનશાનિ િ બડી બડી ચાનો એક
તરફ થાય છે તો બીજી તરફ નાકના ડીચકા
વધુને વધુ ઉચા થાય છે અને દિદી સરકાર
તો એ વિવેચમા અખાગગા કાન કરી ચામા
માસીનાઓની અકકની રીતે પીડ ચાવડી
રહી છે સાથિ આફ્રિકાના કાળા આદમીઓનો
કળકળાટ ન્યુ દિલ્હીના ગોના કાનો પર અચ
અધને પાડોજ જગા સરખાયો છે અરે? આઠો
પણ ટ્રેનોના સેક ડન્ડર્સ્ટના કમાઓમા ગોરી
મુમતી ક્યા ગોછી દેખાય છે? એનો ઇલાજ
તો લગ્નવાનના હાથમા છે નિચાર માથુસ

અને તે પશુ શુભ માણસ ધણી ડારીઓની જેમ હાથ નિસાસા નાખના સિનાય ખીન્નુ શુ કરે !

આનાજમી દુનિયા કે દેરનો ! આ વેળા રાજદારી કે આ પીરમરના બંને મુશાધગની કદી આપને પીરાની રહ્યો છું શુ કરે ? કાઠિઆરાડના ઠાઠા દિનમન વસરાટમા ગાડપ-છુને બંને ! શાધગી મારા મગજમા ઘુસી ગઈ હોય ખીન્નુ કહ્યું સુઝા દેતી નથી !

—વળી પાછી મુશાધગની મોસમ એકાએક આવી લાગી ફેરીની મોસમની જેમ મુશધરાની મોસમ નિયમસર આવતી નથી ગમે તારે આવી લાગે છે કાગળ પર કાગળ અને તાર પર તાર આવતા મારેય જવું પડ્યું જેતપૂરના મુશાધરામા જેતપૂરી ગિરાધરાની વાગણી બદલ આહાર પશુ કોઈ મદાન શાધર સમજીને મને એમણે એલાવ્યો હોય તો મારે જણાવી દેડું જેઠએ કે હું મદાન શાધર નથી અને ખુબ મને મદાન શાધર ન જનાવે કારણકે અરખીમા કહેવત છે કે, “અકઝમોહુમ અશઅગેહુમ” અર્થાત શાધરેમા જે સૌથી વધારે જુકો હોય છે તે સૌથી મોટો શાધર ગણાય છે ! આ અનુભવ મિલ વાત છે

ખેર ! છઠ્ઠીમા પહેલીના વાર કાઠિઆ-વાડ ગયો પીરમગામના રોશને જતાજ કાઠિઆવાડની મનોશાના સારરૂપ પીરીનું પ્રદર્શન જોયું એક પીર પાસે દી દી એ દીકરીટ માગી તો તેમણે ગાળો આપરા માડી બે મણુ દી દી ને આઠ દસ પેલિસ બેગા થયા નેય ગાળો દેરાતું પીરે પડતું ન મૂઝ્યું પેતાએ બદલ્યાની ધડે ડરી રહ્યા હતા પીરને સમજીને હું લઈ ગયો જેતપૂર ગયા પછી મેં ગજમા પાથરેલી એક પાખડી પીંગી પાપ લીનાનીય વાત જણાવી કાઠિઆવાડમા સાદિત્યખેરને કાષ ધસાએલુ દેરીઉંય પરખાવતુ નથી સારે પીર ફરીરોને જેઠએ એટલા ધેસા મળે છે ! જેતપૂરમા શાધરોને ઉતારે પહેાઆ “અબે તમેકે સોના આને ઔર શુ યા ધેસા

થાર !” જેટલો ફરક ઉર્દૂ ને શુજરાતી શાધરોમા જોયો

પાગેદના દરબાર જનાય ‘ફરવા’ જેવા સાદિત્યખેરની જેતપૂર મુશાધરાના પ્રમુખ હતા, સાદિત્ય પાછળ એમણે ઠીક ઠીક ભોગ આપરા માડ્યો છે એમના એક સેકેટરી પાસે બેનાળી બાદુક હતી તે નિહાળતા મેં મી ‘ધાયવ’ ને પ્રશ્ન કર્યો કે “દાદ ન, આપે તેને ગોળીઓ દેવા તો આ બાદુક લાગ્યા નથી ?” તો તેમણે કહ્યું કે “ના, બહારવટીયાઓના મુકાનવા માટે બાદુક સાથે રાખી છે.” તો મેં કહ્યું કે “શાદરોજ ખુ બહારવટીઆ હોય છે ને ? વળી તેમની પાસે એની કવિનાની મૂડી હોય છે કે તે લૂચાજ નહિ ને જ્ઞે કાઈ લૂટે તો લૂટનાજ પરતાય કારણકે કવિનાને જાનરમા વેચતા કાડીએ કીમત ન મળે !” ખૂબ હસાહસ જમી

રાત્રે મુશાધરો જામ્યો જેતપૂરની જનતા મુશાધરાથી ખૂબ દેનમલી જણાઇ ધરડા ધરડા માણસો પશુ ઉમંગમગની એકાએક પણ વસુલ કરવા ઉત્સુક જણાતા હતા મુશાધરાનો અહિં-વાલ આજ અકમા અન્યથ છપાયો હોઈ અહીં વધુ પીજણુ કરતો નથી કાઠને એકાએક ઉંઘાથી ઉંઘાજ રાજ મળે કે સોટરી લાગે તેના કરતાય ‘દાદ’ નગવાથી શાધરે વધુ ખુશ રહે છે ! કાઠને ‘દાદ’ ન મળે તો તેનો પેતાનો અરાસ છિનનાઈ ગયો હોય એવું લાગે છે ! પશુ એ જામતમા તો મસ્ત કવિ માધારા કરતી પેની વકિતજ દરેક શાધરે ગાઈ બાધી રાખતી ઠીક પડેરો કે, “ન માગે દોડતુ આવે, ન જિંદાસે કદી રહેજે !” દાદ, માટે ફોના આજ્ઞાની જેમ લચી પડવાની જરૂર ન હોય અને કેલ આમમાનના તારાને ધરતી પર લાવવાનો બગીચય પ્રયત્ન કરે તોય તેને મચક ન આપતી કે આખ ઉડાનીને તેના તરફ પશુ ન જોવું એવી એ લતા પશુ ન શાજે ! ખેર ! શુજરાતી સિક્કાઓએ ધારના કરતા વધુ રજુકાર જતાવ્યો અને ઉર્દૂની તો ટકરાળજ મોટી

હોય ત્યાં સિકકાના જુકારનું પૂઠનું જુકાર
'ફૂંડના' સાદબે નાની ઉંમરમાં ખૂન ખૂન
પ્રગળિ કરી ગણાય ગુજરાતીઓ એમને
સાચરી જાણે તો મુસ્લિમ સાહિત્યકારોનું ઝંઝૂં
ઉત્તેજન મળે એવો સંભવ ખરે:

ભાવનમરના મુચાછરા ગાટે પ્રમુખ સ્થાન
લેવાની મને ફૂગ પાડી 'પરેશુને નાતરે
દેવા જેવું થયું' અગારે વરઘોડો બીજે દિવસે
સને જેતપુરની ભાવનમર તરફ ઉપડી
ટૂંનમાં ચેન્નર ચાઝારી, કવિતા અને કાવ્ય
મરતી ઇલકતી હતી ખુદ મારી પોતાની મઝલ
તેમાર ન હતી કારણ કે હું ફક્ત બાર કલા-
કમાં તૈયાર થયો હતો. લાડી જ કયાને લગ્યા
ખાતા ખાતા મઝન રચી. રવ કલાપીના
મામનાં લગ્યામાં પણ એ તારીર હતી કે અર્ધા
કલાકમાં મઝન યજ્ઞર્ધ મધ્ય રચનામાં ને
પડવામાં ફેર હોય છે કાદિઆવાડના સરમ-
રજોમાં ખરેખર, સપાટ, મેલન ને પલ્લવ
હા સિવાય બીજું કંઈ નહરે પડતું ન હતું
અને કાડપનનાં લા મેર દર્શન થતા ફક્ત
ફરક રહેતો પેડા અને મહીવાની રાંડ સંજ
બાતી કાઠીઆવાડીઓની વાણીની નાદાય એ
પેડાની વિપુલત તેજ આભારી હશે! ભવનમરમાં
મેા રવિચક્ર નેત્રિ એન એ જેવા અનુભવ
દઢ સાહિત્યકાર રવાગન પ્રમુખ હોય જેટલે
વધુ દરેકે બનવાની ફિકર પડી. સેવારણ
ધીરના તકીવાના સેદમા મુચાછરા હતો એટલે
મારે મુચાછરાના પ્રમુખ સ્થાનની ફરજ બજાવવાની
હતી કે મુજબર પણ કરવાનું હતું તે
વિમાસજીમાં પડ્યો! મુચાછરાની વિમન તો
આવતા અંકે આવશે માટે એ વિરે કાંઈ
અમે જણાવતા નથી એક મિત્રે થોડે લઈ
જવાની ઓફર કરી પણ મારે હીરા બનવું ન
હતું એટલે ન ગયો.

ભાવનમરમાં એક બારસો મહાદેવનું મંદિર
ન્યું નામ તો બારસો મહાદેવ હતું પણ એકે

મહાદેવના તેમાં દર્શન થતા ન હતા! પેટી
'એક જગેમાં યો સાપ' જેવી વાન થઈ!
રેટ જનગપ દોરપીટન નેત્રિને 'ધાયવા'ને તે
મહા પડી તેમાં પડ્યા નેવાનું મન થયું
તો જેત નેવા પછી 'અમીન'ને જેતમ. પડ્યા
રેવાનું મન થયું ભાવનમરની અનંતરાય
ફૂગની અગત. રવમતા બુનાય એવું નહતી
તો પછી ફારિદનું સપેનર કેમ બુનાય રતની
દળરે દાદ કરતા એ સપેનર થયું મીઠું લગ્યું!
ભાવનમરની વીરમગામ સુધી એ સપેનરમાંની
ગદામની પુત્રી અને મુલક મરાઠર ભાવનમર
પેડા પરજ અમે નબી ગવા પણ વીરમગામમાં
આવતા જમતમાં પહેલીજગરે ત્યાંની લાઇનદો
રીના દર્શન કરતા બધી પ્રમાણી ઉતરી ગઈ
માનવનાને પશુમાં પડતાની ત્યાં નેત્રિ 'શુભ મે
ને પશુમાં કશે ફરક ન લાગે' ખૂન મ!
ફળ થયું ત્યાંથી નીકળી વીરમગામની ટૂંનમાં
ગયા તે જમજ ન મળે મુદરમધ છોડી
કામચલઉ મવાલીપણુ ધારણુ કર્યું ત્યારે
માડમાં જગ્યા મળી તેમ પરસેવો નો એટલે
બધો વહી રહ્યો હતો કે જેતપુર ભાવનમરના
મુચાછરાની બધી મરતી તે પરસેવા સાથે વહી
ગઈ અને અમે તો જેવા આખ્યા હતા તેવા
કાગને કેલગ ધર બેસા થયા!

ઉવટે કાઠીઆવાડી સંપદ બિરાદરને ઉર-
ચીને બે બેલ કહીત તો તે અસ્થાને નહિ ગયું ઇ
અરેઆખના ઉધાખના રોજને બોગ કાઠીઆવાડી
બિરાદરો ન બને એ અવધર્થના અને દિલી
દુઆ છે ધોરાજી-જેતપુરના નેત્રિ, તો ભાવન
મરની દડી મકકમતા મસશનીય જણુયા!
ચાછરીના મેલનમાં ખૂનજ ધીરજ, અપૂર્વ
આત્મવિશ્વાસ, અને બિરાદરને કાંઈ પણ
સન્નેગોમાં દિનવાએ ફરકના ન દેવાય તો
નાના લાગતા આજના માનવીઓ કાંયે મોટા
ચાય અસ્તુ

જીવનનાં તેજ

(પાંચ કલમે લખાયેલી એક વાર્તા)

[૨] ભૂતકાળ . . . 'બરકત' આયુ

(ગપા અકથી આયુ)

અને સાદિક સાગિરાની શાદી થઈ ચૂકી આરાની તુફડી ઓઢીને આવેલી બાળાને તેમા અસ્વચ્છ-દુર્ગંધ મારતા કાષ ચોટતા જણાયા તેના નિર્મળ જીવનસરમા ક્ષાર ટપકી પડતો જણાયો એક એક, બે બે વાગે આનતા ખાવે દનો કવચિત્ ગાખવો પડતો પાદપ્રહાર તેને અસહ્ય થઈ પડ્યો તે શોક મસ્ત રહેના લાગી ફરીમગ્ન પથુ વિચારમગ્ન રહેવા લાગ્યા તેનો આનદ હણાઈ ગયો તેને જાણ થઈ કે આવેલો લક્ષ્મી પ્રવાહ-જેમા સાદિક રત્નાન ફરતો તે અદ્ભુત બની એક ખાખોચીયું બનતે, સાદિકને હુબાહતો હતો

સાગિરાને કલ્પિત મુખ ન મળ્યું દોષકરા પતિના મારથી તેને ધરેણા ઉતારવા પડતા તેને ફરીમશ્વરુ ધર પાપમાલ મળી લાગ્યું.

"સાગિરા ! થોડાધણ રૂપિઆ આપને " સાદિકે મીઠી જવાનથી સાગિરાને કહ્યું

"રૂપિઆ કમા છે, મારી પાસે ? અને આયુ સા માટે કરો છો ? છુદાને ખાતર એ છોડી દ્યો " સાગિરાએ રડતા બહેરે કહ્યું

"સાગિરા ! તને ખબર છે ને કે મને ઓઢી ગરમ નથી પસંદ ! પૈસા ન હોય તો ધરેણા આપ "

"એ પથુ મેં તમને આપી દીધા છે હવે તો માગ બાપે આપેલા ખાડી છે."

"એ તો એ એ કાષ ન અપાય ? તુ

મને જુદો ગણે છે ?

"તમને ખુદનો કર નથી લાગતો ? તમે ધરતી પાપમાલી સામે તો જુઓ "

"તુ કાણુ કહેનાર ? લાપ એ ખીચ્યા આમ, હો "

"હુ નહિ આયુ " સાગિરાએ મક્કમતા લખવી, પરંતુ સાદિકના એક મુછાથી તેણે દેહસ્વાસ્થ્ય મુમાધ્યુ તે નીચે પડી અને સાદિકના પાદ પ્રહારની શસ્પાત થઈ સાદિકે પરાણે આવી મેળવી અને એક કપાટમાથી થોડાક ધરેણા લઈ બહાર નીકળી ગયો આનદ માણુવા, શ્રેષ્ઠ પચતો આનદ માણુવા

"મેં આયુ નહોતું ધાયું કે મારી કૂધ જેવી ઢિંકરી કરમાઈ જશે ખીચારી કેટલી નખળી પડી ગઈ છે ? કેટલી બધી લેવાઈ ગઈ છે ? કા અમને આવી કુલદિ સૂચી ? છુદા ! તું જ રહેમ કરનાર છે " માદગીતના બિજાને પડેલી સાગિરાની માતાએ ઉચ્ચ નિશ્વાસ નાખ્યો તેની વાખમા આતુ અમચકવા લાગ્યા તેને કાષ રોમ થયો હતો અને સાગિરાની ચિતા તેના હૃદયને હેંદ્યા કરતી હતી તેને બને રોગ કલ્પિત લાગ્યા સાગિરાની રિચનિ ખરાબ બનતી જતી તે રડી પડતી સાગિરાની સાદિક સાથેની શાદીને તેણે સુભાષ માનેલુ. પરંતુ તેને નફમા પડેલી જોઈ તેનું હૃદય ધવાતુ હતું

તેની ચિતા કાનિલ નીકળી અને તેના પ્રાણ
શ્વપ રોગવાળુ બેળાંયું તણ ગયો-તે મૃત્યુ પામી
સાબિરાના પિતા બહુ દુઃખી યના તેના દિવસો
બેચેનીયા જવા લાગ્યા તે ત્રણેક માસ પછી
આફ્રીકા તરફ ઉપડી ગયા.

સાહિબને સાબિરા પ્રત્યે કૃપા મૂળુ ઉપજી
હતી તેને મુદત્તન રસદીન જણાયું તે
અખતરીઆનને પોતાની શ્રેષ્ઠ ગણી તેની
પાછળ પેસા વેરવા લાગ્યો કરીમશેહને પોતાની
આબર આસરતી લાગી તેના હૃદયને આધાતના
પ્રયત્ન પ્રહાર લાગ્યા તે આ વૈયાપ સદી ન
શક્યા તેને માનસિક રોગ લાગ્ય પડ્યો ઘાતી-
રિક રોગ કરતા માનસિક રોગ વધારે કારી
હોય છે-નીતિ-હોય છે તે બેચેન બની ગયા
તેને બીમારી લાગ્ય પડી

"જે તો બેટા, સાબિરા! સારિકા કે ?"

કરીમશેહ ધીમા અવાજે પૂછ્યું

"ના, અબ્બાજી"

"તો અબ્બુલને મોકલ, બેટા. એ બોનારી
લાવશે"

"હા, મોકલું છું" સાબિરાએ "ક્યા મે કહું"
એવો સવાલ ન કરતા અબ્બુલને બોલાવ્યો
"અબ્બુલ! હું" તે અટકી ગઈ તેણે
મોટરના ટોર્નના અવાજ સાંભળ્યો "અબ્બુલ
જેલો તો એ આવ્યા છે ?" અબ્બુલ નીચે ગયો
અને પોલીસ સાથે નાના રોડને આવેલા નેત્ર
તે આશ્ચર્ય પામ્યો બધા બંદર આવ્યા

"શેહ સાહેબ છે ?" પોલીસે સારિકાના
બાહુ પકડી કરીમશેહના કમરમા આવતા પૂછ્યું

"શેહ છે, બાપ ?" શેહે પૂછ્યું

"શેહ! આ લાઇ નરો કઠી રસ્તામા
તોફાન કરતા હતા એટલે મળતા રીધો હું
એમને બહિષા લાગ્યા આમા મોટા ધરતી
આવડેનો સરાન છે, શેહ! બીજા કોઈ હોત
તો એકાએક લાઇખત અને કંઈ ચખાડત"

પોલીસ બોલ્યો તે શેહીનાર મુધી શેહ
જેમને આવ્યો મથો

કરીમશેહને અચ્છા આધાત લાગ્યો
હવે બધ પડી જતું લાગ્યું તેણે સારિકા
મને પુત્રો તેનો નરો ઉતરી ગયો રતો -

"અહિ, આવ બેટા! તને ખબર ?
પહેલે દિવસે જપતે છ રાતના અગ્નિ
મે તને પૂછ્યું હતું બેટા! હું બધું જ
ગયા હતો, પણ મારે તને ચરખાવો ન હ
એટલે જ હું જીવ અર્થ કરતો હતો પછી બે
એ લત લોડી કે જે હવે તો હું છતીય
નહિ તે ખુલના હયા છે તને ક્યાથી ખ
હોય કે મે તાર નિચે રીસી બારણા રા
હતી, અને એ બારણા હવે જ પડી, હવે અક
ધરને હવે જ ઉત્તરવળ કર બેટા! એ
શેહી કહ્યોને ?" શેહની વાણીમા આવ
જણાતી હતી તે સારિકા તરફ આવ્યું દષ્ટિ
જોઈ રહ્યા

"બાબને, બેટા! જવાબ કેમ તપી કેલે

"હા" તેણે ના મસ્તકે કહ્યું

"બેટા! હું તને બધું શોધી ભડે
એટલે પડતી દશમા આની છે, પણ
હજ એને સદર ખતાવી છતીય અને બેટ
સાબિરાને સાચવતે એમ તને હજી
સદાય કરશે તારા વિષા" કરીમ શેહ
આત્મા ઉડી મથો

સાબિરાને કરીમ શેહનો મૃત્યુ પ્રત
સંકષે તે મુરકે રડી પડી તેને કરીમશેહ
મૃત્યુ પછીના છ મહીના સળગ્યા અને
અને તે ગિરસ-સાહિકતો મૃત્યુ દિન કેવો હતો
તે ન વિચારી શકી તેણે મુખ છુપવી દી
રૂબ સાથે કુસકા રૂબ સૂણવા લાગ્યા
શેવા રથાન લેવાનો પ્રયાસ કર્યો, પણ નિ
તેનાથી રીસાયેથી લાગી તે આવો મીચ

પડી રહી તે સવારના જગૃત થઈ ત્યારે તે મૂઠ જોડી જણાતી હતી તેણે કબાટ ઉઘાડ્યું અને પોતાના અગ શુગાર અને વસ્ત્ર સિવાય કાંઈ દેખાયું નહિ ધન લુપ્ત થયું હતું. તે નિરાધાર બની તેને ઓશીસના વિચાર આવવા લાગ્યા તેણે એક ચમકે જુઓની તેણે એક ફેરીયાની વ્યથા સારાળી.

“ફેરીમશોની ઓશીસને લાગેની રાત્ર નારી છુટેના મેનેજર છેડ કલાઈની ગિરફનારી બે કારકુનો ગુમ” સાબિરાએ ‘ઓ ખુદા!’ કહી એક કાયકર મીસ પોડી અને દુબતો થઈ બેસી ગઈ

[૩] ઝખના [લેખક:-“જહીલ”]

સાબિરા તો પહેલી તરે બમતો ખાલી કરવા તેમાર હતી પણ એની નિરાધાર સ્થિતિએ એને મજબૂર બનાવી હતી આખરે એણે અખતરીજન પાસે ૭ મહિના સુધી બગલામાં રહેવાની માગણી કરી અખતરીજને થોડી પધૂખી આનાકાની પછી એ ગાન્ય રાખી

“૭ મહિનાની મુદત પૂરી થતા સાબિરા બગલા ખાલી કરવાની તૈયારીમાં હતી એ દરમિયાન એના પિતા આફ્રિકાથી આવી પહોંચ્યા એમણે સાબિરાને બનતું સત્કરન આપ્યું અને સાદિક જેના દુસ્વારી યુવાન સાથે એને પરણાવવા બદલ અલગ પચાતપ કર્યો આફ્રિકામાં એમને વેપાર હવે બરાબર જાગી ગયા હતા એટલે એ વધારે વખત દિંદના કિનારાની અદર રોકાઈ શકે એમ નહોતું સાબિરાને હવે એના ચસરપણ તરફથી જરા જેટલી ધમાદાદતી પણ આશા રહી નહોતી આવી પરિસ્થિતિમાં સાબિરાના પિતાની ઇચ્છા તો સાબિરાને આફ્રિકા લઈ જવાની હતી પણ કાણ જાણે કેમ સાબિરાએ પિતાની ઇચ્છાને નમતું નહોતું આપ્યું આખરે પિતા પુત્રીએ મળીને એક નવો કાર્યક્રમ ધડી નાખ્યો.

એ કાર્યક્રમ અનુસાર સાબિરાને પોતાના અમદાવાદ નિવાસી મામાને ઘરે આવવું પડ્યું અને એના પિતા ફરી આફ્રિકા તરફ રવાના થઈ ગયા

સાબિરાના મામા મધ્યમ સ્થિતિના માણસ હતા એક નાની એની શોદીખાનાની દુકાન ચલાવી એ પોતાનું સસાર-ગાકું ગમડાવે રાખતા હતા એમને સતાનમાં બે પુત્રો અને એક પુત્રીની પ્રાપ્તિ થયેલી પરંતુ અસારે એ ત્રણેમાંથી એક પણ હયાત નહોતું એમને પોતાનો સ્વભાવ ધણેજ ઉમદા હતો પરંતુ એમના જીવનસાથી માયાના ફરેલ હતા.

સાબિરા પોતાને લા આવવાની છે એવી વાર સાબાળી લારે સાબિરાની મામા એવી રીતે બરાબ હતી કે એણે એક દિવસ અને એક રાત સુધી સપથિયામાં પગજ મૂક્યા નહોતા પરંતુ બીજે દિવસે જ્યારે એણે પોતાના પતિ પાસેથી જાણ્યું કે સાબિરાના પિતા દર મહિને પચાસ રૂપિયા મોકલવાના છે ત્યારે એણે આનંદમાં ને આનંદમાં પોતાના પતિને લાપસી જમાડી હતી

સાબિરાને શરૂઆતમાં તો પોતાના મામાને સાથે ગમ્યું નહિ જના પરિસ્થિતિને અનુકૂળ થવાના એના પ્રયત્નો એવા જરૂરદાર હતા કે એને ધરી સફળતા મળી ગઈ સાબિરાને પોતાના મામાને ત્યાં રથાને માઠ પખવાણિય થયું દશે ત્યાં એને પાડેસમાં રહેતી સુશીલા સાથે ઝોળખાણ થઈ ગઈ

સુશીલા એક સદગુણી સન્નારી હતી એનો પતિ એક વિમા કમ્પનીમાં કારકુન હતો સુશીલા નનીન ગુજની કિસમની હોઈ જાણે સરથાઓમાં પણ લાગ લેતી હતી તેમજ વાચનનો સારો એવો રોખ ધરાવતી હતી; એણે જ નહિ પણ “સન્નારી સભા”ની એક અગ્રગણ્ય કાર્યકર હતી

સાબિરા અને સુશીલા વચ્ચે થોડા સમયમાં

તો માઠી દોસ્તી બંધાઇ ગઇ, અને સાબિરા
'સનારી સખા'ની સરખ બની જઇ એની
મિટિજોમાં પણ જવા લાગી

"તમારે દવે સાબિરાને કંઈ કંઈ છે કે
નહિ?" સાબિરાના મામા જાગીને ઊઠ્યા એટલે
એમની પત્નિએ કહ્યું

"પણ સાબિરાએ શું કહ્યું છે તે કહું"

"ઓહો જાણે નાના કિકલા! કાંઈ બલુવાજ
નથી દિ' ઊઝાથી તે આથમ્યા મુઠી એ એલી
મુઠીલા જોડે આથમ્યા દરે, અને ધરે
રહે ત્યા મુઠી સુસીલાના ઊકારાને રંગાયા
દરે, નહિતર ચોપડા વામ્પા કરી દુ તો જાણે
એની આકરડી કે બાઇ સાટે અને રાખી ગાંધીને
જમાયા કરી તમને યોગ્ય કહી હજી છું
કે મારે એના બાપના એવા પેસા નથી જોઈના
ગણે" હોય તો રહે જીલ્લો ધર બાંહે રાખીને"
સાબિરાની મામીએ દેવાવરાગ શકી

"હું તો સદાય આવીજ રહી જી એના
બાપનો આજે કામજ છે લખે છે કે
મારી કુખિયારી સાબિરાને જરાય ઝોણુ
બાવવા ન રેતા એનું મન આનંદમાં
રહે તેમ કરશે વતારે શું લખવું,
આપારે તો તમેજ એના માબાપ છે દવે તું
કહે કે જી આપણે એને કાંઈ કહીએ તો
એને મિચગીને કેટલું ઝોણુ આને?"

"મારે શું? હું તો તમના ભત્રા મારે
કહું છું" અને એ કાંઈ વધારે પોવે એ
પહેતા સાબિરા બહારથી આવી પહોંચી

"મામા મારે તમને એક વાત કરવાની
છે હું હમણાં કપડાં બંધીને આવું છું
"સાબિરા"એ દાદર ચડના કહ્યું એ સંભળી
એની મામી બચ્ચલી બચ્ચલી સંધિયામાં
આવી ગઇ

ચોડીવારે સાબિરાએ નંએ આવી પોતાના

મામાને એક પત્ર આપ્યા

સાબિરાના મામા એ પત્ર વાંચતા લાગ્યા
એ પત્ર અમદાવાદમાં આવેલી "કરીમશાહ
ગઢઈ રફુલ"ના મુખ્ય દ્રુદીનો હતો એમાં
જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મજબૂર મત્ત
રફુલમાં એક શિક્ષિકાની જગ્યા ખાલી પડી છે
અને મધા દ્રુદીઓને એવો અભિપ્રાય છે કે
એ જગ્યાએ, કરીમશાહની દાલ નિરાધાર થઇ
ગયેલી પુત્રવધૂની નીમણૂક કરવી વિશેષમાં
સાબિરાને પોતાની નિમણૂકનો સ્વીકાર કરવો
પત્ર અમરછ સાથે સ્વરે લખવા વિનંતી
કરામાં આવી હતી

"એને મામા! તમે શું સલાહ આપો
ને?" સાબિરાએ એના મામા પત્ર વાંચી
ત્યા એટલે એમને પ્રણય

અપૂર્ણ

અંધ માસિક "માંદગી"

ક્રમ ત્રણજ દિવસની અદા 'કી નોમ'
ગોળીઓથી ચાનુ ચાપ છે માસિક અ-
ચળી કોઈપણ દુગિયાદ માટે રૂમર મળે
દના માથે ગેરડી પન આપવામાં આવે છે
કીમત રૂ ૫-૮-૦ પરદેશ રી ૧-

— ગર્ભ રહેતો અટકાવવા:—

"રાહુત" દવા ક્રમ ત્રણજ દિવસ ખાંધ
વેચાઈ જીલ્લા ભરમાં કદી ગર્ભ રહેતો નથી
માસિક ચાનુ વધુજ નુસ્તાન નહિ, યંકટ
નેહોએ અજવાલેવી દવા માથે ગેરડી પત્ર
નોકલવામાં આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦
પરદેશ રી ૧-

ડૉ એસ એસ. ખાન,
૬૭ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, મોનહાની સામે
કેમ, મુબઈ, ફોન ૨૧૩૪૩

“ડૉક્ટર કે એક આદત !”

લખનાર ‘તાજ’ રાહેર.

નનુબની ઝીંદગી પણ મૂર્ખ જેવી છે
ચાંજ કમને કમ રોગ બલાયે જન
નફ છે. હમણા નાનાજ હોખમે કે
|| માટે પ્રભુની કૃપા કેવા કેવા બહાના
માતા કાવે છે જરા મોટા થઈએ કે
|| સાદબ માથા પર સ્વાર થઈ જમ છે
|| લાચુરા મપા કે માસ્તરજી માથા પર
થઈ જમ જરા લાચુરા મપા કે નોકરી
પર સ્વાર થઈ ગઈ શાદીખાના આખાદી
તો માથા પર ઉઘી ઝીડીવાળી મિસીસ
થઈ જમ પછી તો શુ કહેવું રોજની
|| આદત બાળકો તે પણ નાના નાના
દુનખા પાતળા, લગડા લુના, બલાયે
થયા એક ખલા પર તો ખીજે પલાદી
એક પગમૂઝા મ્યાઉ મ્યાઉ તો ચાચો પાર
|| કે કે .કમને શોખ થયો નસીમે
જી બતાયે જન થયા જુમેરાતની ફાતીખા
ની) જુમ્માતો સવાળ, રોઝખને અઝનુ,
તની પહાન મતતબ કે દરક વાતમા
જીની જીતજ રહી સુધારાનું જૂત વગર
ફેરાને રંગ ખીલવો દરજી ખીલ,
||, દાઇ, રમાવ વિગેરેના ખીલ વેસા
વા દુસ્વાર થઈ ગયા. રાએરીનો શોખ
તો ઈંક બલાયે જન બાળવા લાગ્યો
દિલ પીધા, લખતે જીગર ખાધુ, ઉડા
||સા લખા, ચિકવા કપા, આહો લારી,
કપા, ઉપરાત ગાળા ખાધી, અનેક

અનેક વિપતિઓ સહેવી પડી મતલબ કે
ઝીંદગીની દરેક આદત શુ શુ ગણવીએ,
માદગી, દેવુ, આમ, ચોરી, ધરતીકપ, પરા-
ણાઓની અવર જવર, જીન જૂત, સેપદ સાદબ,
એવી તો હજારો બલાયે જન આદતો મીઠુ
છે. એમજ સમજે કે મનુષ્યની ઝીંદગી
આદતોના વર્તુળથી મર્યાદીત છે

એ બલાયે જન આદતોમા અમે ડૉક્ટરને
કદી મથાવો ન હરો પરંતુ અમે તો એ સાહે-
બોને ફિરસતએ રહેમત સમજીએ છીએ અમે
વિતેલી વાત કદીશુ ને તે ખુદાના કસી એ
ડૉક્ટરોમા હજી હીગ જેવા પણ મીઠુ છે
અને કેમ ન હોય કમ પાચે આંગણીઓ સરખી
હોતી નથી પછી એકજ સાકડીથી બધાને કેમ
દાકીએ ? જુદા જુદા સ્વભાવના માણસો હોય
છે કમ એકજ પ્રકારની દુન્યા ઘોડી છે અમે
જુડું નહિ કહેતા વાત એમ છે કે અમને
પ્રથમ ડૉક્ટરથી પરિચય ત્યારે થયો જ્યારે કે
અમે હજી નાના હતા હજી મૂઝ નીકળી રહી
હતી નવા નવા કોલેજના મપા હતા અહિની
મેચો સાની રમતો, એ બાજુની મહેફિલ તે
બાજુ જલ્સો ચોપડીએને વાચે કોણ ? એ
પર જુલમ એ કે ચોપડીઓ ઉપર લીમડાના
પાંદડા દાકી મૂક્યા હતા જેને ઉધઈ ખાઈ
ન શકે માથા પર પરિક્ષાનો જીવાળ અમવી
ઉસા મનમા આપો આપવા લાગ્યો કે કપા

કમકામીએ પરિણામ કાઢી ? વિચાર આવ્યો કે ડૉક્ટર ચોતીરામ ને મોટાભાઈ મિત્રના કથાને કામ આવશે ? એમનાથી કંઈ મદદ મેળવીએ ડૉક્ટર સાદબ વડીનીની એમ માથા રાખતા કે મેશાં કહેતા હતા કે "મિયા તમે બાળક છો ? મોટું ચહેરું છે કંઈ તકીફ દોષ તો મને કહેજે ચોતાનુજ પર સમજાવે નહિ, તો તમારા મોટાભાઈ અમને જીવતા ન ગેદા દેશે" એજ કારણથી અમેએ આશાએનો કિન્નો બાપો સવારથીજ મો હાથ ધોવાનું બધ કંઈ બહુ ઉધ્યા જુની પાટનું કાઢી, ટાપી પર બીતનો સોફે રમ મરથા જનસે કંઈ વાતનું જાનજ નરી મુખ ઉઘાસ કરી ડૉક્ટર સાદબને ઘેર પહોંચ્યો એક તરફની અમે પહેંચ્યા તો જીજી તરફથી તેઓ નીકળ્યા હાથમા લાકડી લઈ કંઈક બદાર જઈ રવા દતા મે મનમા વિચાર્યું કે અતે પકડી પાડ્યા મને જોતાજ ડૉક્ટર સાદબ કંઈ ઉઘાસ થઈ ગયા કદાચ વિચારના દરી કે ટાપક ઉધરાણી કરવા તો નથી આવડે ? પરણુ હતા ઘણા દેશિયાજ જરા પ્યાનથી મા । તરફ જોઇને કહેવા લાગ્યા હીક તો જો ? તમે શી દશા બનાવી રાખી છે ને મને ખચર પજુ ન આપી ? અદર આવો હાથ પકડી ટેકો આપન મરમા લઈ ગયા" એક બાકડા પર સુવાડશે મે પજુ મરીની નાથ બનાવી રાખી હતી આખ બવાની જરા સુધી દવે અમારી એધા જુઓ નાક વડી રહી છે આખોથી પાણી ચાલુ છે સુ સુ કરી રવા છીએ ખામી પજુ લઈએ છીએ ને કહેતા બધએ છીએ કે જ નહિ પગેલીની કોઈ વાત બધી. જરા ખાસી મુજબમ, અને તાવ આવી ગયો છે ડૉક્ટર સાદબ ખુદીમા આવી વધ્યા, તમારા મોટાભાઈને હમણા કાગળ લખુ છુ જીવ દેખાડો, (મે જીલ કાઢી) ચોરો !

એવી રીતે મધી આતરણમાં ઘેર બેસે છે મો ઉધાડો ઉઘ પાકા મોર. મેં આશ્ચર્યથી કહ્યું જ નહિ જોર તો નથી આધા મેવકુ બોરની કમા વાન છે એતો ટોન્સવની વાન છે જલદીથી આવના ચોપચા પમટાબા જોડ કાઢીનું દીપુએ નથી ખમીમ ઉતારો બમ પછી શુ અમારી છાતીને કમર અને ડૉક્ટર સાદબને ખટાખટ જાણે માટલા ન ઠોકતા હોય ? તેમ વગાડના લાગ્યા એક તરફ અમે ચોતાની ખાકાકી પર ફૂજ કમી રવા હતા તેમને દેધ હમદઈમા ફેરવાઈ ગયો કહેવા લાગ્યા મિયા મળરાવો નહિ હમણા કંઈ તો થયો નથી પજુ ચરાવો જર છે ? ચોતાની ખાકાકીનો વિચાર રાખતા કંઈ ખાકીને, કંઈ મનમનાવોને પૂછ્યું "જી શી વાત છે ?" કહેવા લાગ્યા- "કંઈ નહિ - અમારી પાસે એવી રવા છે કે એ તાવને એક દિવસમા મૂજથી કાઢી નાખરો" રવાતા થાસે મે કહ્યું "બાને સજેખમ !" "જોડ એ બે વખતની રવામા ફના થઈ જશે ખાસ જમીનની બનાવેથી રવા છે "

અમારી બધી અશાઓ મુજમા મલવા લાગી ફરી એકરાર પ્રવત કરી જોણુ જ ખસો ! હા ખાસી દાય રોગનાં - ચિન્હો રહેજ તે પજુ જાર વખતની રવામા જતો ફરેરો થયો સાદબ કૃષ્ણ રોગની પહેલી બલાર અમને અદિ આઈ છનામમા મળી

ડૉક્ટર સાદબે ચરમા પરથી ચમુઓ ફેરવીને જાણે કોઈ મહાન કાર્ય કરવા વિચારતા દોષ એમ કલમની અધૂરી મોમા લઈ લઈને ગાય વાળો ખુજાવીને (જાણે કે માથામા જુવો ન પડી હોય તેમ) તુરખો લખ્યો ને જાન ન થઈ હોય તેમ મારી તરફ જોઇને કહેવા લાગ્યા "બસ અત્યારથીજ રવા થઈ કરી દો" મરતો માણસ શુ ન કરે

અમે ડૉક્ટર માટેનું સાચું એક કેમીસ્ટની દુકાને ગયા ને કહેવા લાગ્યાં યુરોપી બનાવી દેશે. મેં પ્રથમ બહારના ગળા તપાસી જોયા ને પછી અંદરના ને ઉદાસ ચાલ કહેવા લાગ્યાં કાને બનાવી જઈશ- પાકટ જીવી આવ્યાં છું એ સુવાનું શું અમે મરી ગયાં અમને દુકાનવાળાં એકાએક છે હું સમાજ ખાતુ ખોલી દેશા-નશ

કદેર દરેકા બરે નન દરેકા યુરોપી આપનામાં આવ્યાં પ્રથમ એક શરીરની આવી પછી બીજી પછી ત્રીજી જોયાં પ્રથમ એ શરીર આવતું છે ૧ ડૉક્ટર સાદાં પ્રથમ તો કંઈ દુકાનવાળાના કાનમાં કહ્યું પછી મારાથી કહેવા લાગ્યાં જીવો મિત્ર સાદાં એ તાકાતની દવા છે તમે સધા કમજોર છો. આ દવા ખારીની તમારી ખાતી ભવાનક છે એ તાવની દવા તમારો તાર જીવો છે એ નવું દવાઓનાં એક એક ચમચો મેળવી દિવસમાં ત્રણ વખત પીવા કરજો એ બીન મૂકો. એ ખાતુ તો શીશીઓનાં ભાર ચહેલાં હોતા તે ખાતુ ખીસ પર તજર નાખી તો એક નહિ બે નહિ ચાર નહિ પાંચ પૂરાં દસ રૂપિયા પણ નીચેની જમીન નીકળી ગઈ ત્યો મયે થે નમાઝ બખતવાને રોજે ગલે પડે, ખુલ્લે આદમ કા નીકળતા યુરોપી આવે થે પરંતુ અમે દુકાનથી નીકળ્યા તો એવી સાનથી કે કંઈ શીશીઓ લાગ્યા તો કંઈ ગજવામાં ખીસ આવ્યોની સામે, મગજ ભારે, મન ભારે, ને પગ પછી ભારે થઈ ગયા ડૉક્ટર સાઠબનો સાચું—

નલ તો જવાબ તું મહિમે કમાન, આજ બધા પકડે ગયાં એ મન જાણવા લાગ્યા દુકાનથી અમે નીકળ્યા દવા કે યુરોપી ચાલુસ દોડતો આવ્યો ને તોરથી, જમ પાડી કે ડોક્ટર સાદાં આપતુ કેમીસન બીલના પેસા મૂકતે પતા થેર

ગાકલી દેશુ કે એ સાબળી મનમાં થયું કે ડોક્ટરની બેઠનાથી પર એવી સબળાંબુ કે બસ પરંતુ સર્વિશિકંતા વિચારે લાગાર કયો જરા ધીમેથી સીક સર્વિશીકંતા તાગણી કરી કે કાલિજમા રન માટે રજુ કરતુ પડ્યો કહેવા લાગ્યાં એજ ન કરશે એથી પ્રોફેસર ઉપર ધણી ઉલ્લી અજર થશે

કામ કરો, વાલો, ખિસ્તરા ઉપર સૂતા દીક માર્જી ને ને દાં બીજી ચૂકવી રેગાં એ વાતનું પરિણામ એ કે પ્રથમ નુકસાન આપા ને ઝીલ્યું પરતાપા, પરીક્ષામાં બેથુક પદિચાથુ ફિરિસતવો રહેમત બલમિ બનન ડોક્ટરનું કે જેને મને ડોક્ટરીની નાત ઉપર સામુદાયી વિચાર કરવાનો અવધર આપ્યો*

*મુલિમ

પુરુષોનાં કપડાં
સાયન્ડીફ્રીક
રીતે વેતરતાં
અને સીવણ
શીખવા માટે
ફાઈન મળો યા
લખો.

મુરાદ ટેલરીંગ વર્કસ
અન્ડ ઇન્ડીસ્ટ્રી

MURAD TAILORING
WORKS

Try our Secret Good Fit for
Scientific Cut, up-to-date
Fitting & Modern style.

મે. એસ. જી. મુરાદ
સુનારવાડ મિલિન્ટ પાસે, રોડેર

ઝાર પીલસ-આ ગોળીએ ઘણા લાભા અનુભવ પછી નકરમા મુખી છે કેાઈ પણ કારણે

શુભાવેલી સામીરિક, માનસિક, દરેક શક્તિઓને પાછી મેળવવામા
તેમા ખાસ કરી મરદાઇ માટે છેવટનો ઉપાય કહીએ તો સગારે અતિ
શ્વોષિત નથી અતિ સ્ત્રી સમાગમ, કુટુંબ, કે ગમે એ કારણે શુભાવેલું
પુરુષત્વ (મદર્દી) પાછું મેળવવામા અમારા લાભા અનુભવમા અજ
સધી એનાથી ઇકસીર ઉપાય એકે આઠ્ઠો નથી બેજ દિવસમા
જિયાંન, પાચનશક્તિ, રૂકાવટમા પણ પોતાનો ગુણ બતાવવો શર કરે છે
અને શરીરમાથી સુસ્તી, દીનપણ, કમર, માથા, માધા અને રંગોના

દુ ખાવાઓને દૂર કરે છે એમા કસ્ટુરી, અબર અને સોનાની ભસ્મ જેવી કીમતી વસ્તુઓ હોવા
છતા માત્ર પબ્લિકના લાભાર્થે ૩૨ ગોળીઓની કીમત રૂ. ૬-૦-૦ પોસ્ટ ખર્ચ બુદો -

ઝાર તિલા-આ તિલામા સર્વથી વધુ ખુબી તો એ છે કે એ ૧૧ ઉપયોગથી કાઠપણુ રીતની જલન કે ફોલીઓ થતી નથી તેમ એને સગારી

પાન કે પાટો બાધવાનીયે અગત્ય નથી. મસગળ ન સામડીમાં ઘુમી વળે છે રંગોની નવાબને
દૂર કરવામા આ તિનો ખરેખર ચમત્કારી છે, હાનરો રૂપીઆ ખર્ચે જે તાબ ન મળે તે લાભ
માત્ર અઢી રૂપીઆમા મેળવી શકાય છે કીમત રૂ. ૨-૮-૦ (અઢી) પોસ્ટ ખર્ચ બુદો

આનંદ રસ-આ વિચિત્ર નિતો મદર્દી અને ઇમ્સાક (વીર્ધ સ્તભન) માટે ખાસ છે ગરીબોને ખાસ લક્ષ્યા રાખીને આ રૂપીરો નિતો

નકરમા મુખી છે એના ઉપયોગથી ખાસ જગ્યામા સખ્તી અને ઇમ્સાકમા બેવડો વધારો
પાય છે કીમત ૩૦૫૫નો રૂ. ૧) પોસ્ટ ખર્ચ બુદો

સુકળી વ સુમ્સિક-કસ્ટુરી, અબર, સોનાની ભસ્મ જેવી કીમતી વસ્તુઓ વડે તૈયાર કરવામા આવેલી આ દવા

ઇમ્સાક અને મદર્દી માટે અબ્બે છે જિયાંન, (ધાતુઆવ) કદતિયામ, (સ્વપનદોષ) તેમજ વીર્ધ
નિકારની દરેક રૂપિયા આ દવા માત્ર બેજ દિવસમા દૂર કરે છે શોખીનો માટે આ દવા ખાસ છે
એક તોનો દવા બાર દિવસ આને છે કીમત તેવા એકનો રૂપીઓ એક, પોસ્ટ ખર્ચ બુદો

દવાએ સુઝાક-આ પીવાની દવા છે ગમે એવા નવા કે જૂના પરમિયાને મટાડે છે હાજરો માથુસો સરા થવા પછી આ દવા

પબ્લીક સનમુખ ધરો છે એક શીશી સાત દિવસ આડે છે તથાગણુ ખીમાર માત્ર એકજ
શીશીમા સારો થઇ શકે છે ગમે એવા જુના પરમિયાને માત્ર બે શીશી કારી છે હન્ગરોનો
વડે પોતાનું ભવિષ્ય પાયમાલ ન કરતા એક વાર આ દવા જેરા અમારી લગામણુ છે
કીમત શીશીનો રૂપીઓ રૂ. ૬, પોસ્ટ ખર્ચ બુદો (રૂ. ૩૨મા ૫ મિયાતા શર્તિયા ઇલાજ કરીશુ)

ડિન્ન બહારથી મ ગાનનારઓએ બ્રીટીશ પોસ્ટલ એડર્સ Manager, The Rander
Unani Pharmacy ના નામે મોકલવો ઇમ્સાકમા મળતી દરેક દવાઓનું સુવિપત્ર સુકલ
મોકલવામા આવશે લખો અથવા મળો

મેનજર ધી રાંદેર યૂનાની કાર્મસી.

રાંદેર, Rander, Dist Surat

આફ્રીકાના એજન્ટ - Union Printing Works 91, Victoria Street, Durban (Natal)

હૃદય-પલટો

લેખક એસ. એ. તિરંગીજી.

સવારનો સોહામણો વખત હતો, આવરનિ
સોતાનું મહામાલ જમાવવા મૂટે ધીમે ધીમે
ઉંચે ચડતો હતો. રાત્રીની સુમસામતા દૂર મધ
તેની જગ્યાએ દિવસનું અનેરું વાતાવરણ ઘવાયુ
હતું, એવે સમયે શહેરના એકાંત ભાગમાં
આવેલા એક બગલામાં આને કંઈ ઉત્સવ
હોય એમ જણાતું હતું એ બગલાની ચારે
બાજુના ઉદ્યાનમાના ઝાડો બાહારવિના કિરણો-
માં નહાતા, ધરમાલિકની ખુશીના પ્રતિબંધનીરૂપ
હવામાં ડોલી રહ્યા હતા, આખા બગલાનું
વાતાવરણ આને અનેરું હતું, કારણ શેઠ
અબ્દુલ ગફારનો પુત્ર અઝીઝ વિદ્યાપતથી
ઉચ્ચ શિક્ષકની ઉપાધિ મેળવી આને પાછો ફરી
રહ્યો હતો નોકરચાકર અહીંથી તહીં ફેરફારી
કરી રહ્યા હતા દિવાનખાનું અવનવી રીતે
શણગારેલું હતું ખુરસીઓ, સોફાઓ વગેરે
વ્યવસ્થિત રીતે મૂકેલા હતા ચારે બાજુ દિવાનો
ઉપર મશહૂર ચિત્રકાર ઓની અને 'રવી
વર્મા'ની કૃતિઓ ટંગેલી હતી બાજુની
બગચાર સામેજ મુસ્લિમ નેતા "હાફે આઝમ"
અને ખીજાઓના ચિત્રો ટાંગેલાં હતા.

દિવાનખાનામાં અપારે એ વ્યક્તિઓ
બેઠી હતી એ એ વ્યક્તિઓમાં એક શેઠ
અબ્દુલ ગફાર અને ખીજા તેમના શેઠાણી
હતા શેઠ પુત્રને રોજને લેવા જવા તૈયાર
બેઠા હતા, હજુ દેનને વાર હતી, તેથી પતિ

પતિ અહોતહીની વાતો કરી આનંદ માણી
રહ્યા હતા શેઠને શેઠાણી વથોટલા હતા
તેમની આખની કાકી સમાન પુત્ર અઝીઝ,
બાળપણથીજ આદારિત અને સદૃશી હતો
બચપણથી તે તેના જેમ ગરીબો પ્રત્યે ઉદાર
હતો શેઠ શેઠાણી સુધારક વિચારના હોષ અને
ખાસ કરીને કેળવણીના પક્ષપાતી હોષ
અઝીઝને આટને દૂર અભ્યાસ અર્થે મોકલી
ચકયા હતા.

"જુઓ સમય થવા આવ્યો છે હવે તમે
રોજન ઉપર નવ માડી આવતીજ દરો !

શેઠાણી બોલ્યા

"હીક હું નહિ છું" કહી શેઠ ઉઠ્યા અને
ગાડી નેડાવી રોજન ઉપર ગયા. ગાડી આવી
અને સિકન્ડ ક્લાસના કબજામાંથી હાથમાં સુટ-
કેચ લઈ સુટમાં સળંગ ધયેલ સુવાન ઉતર્યો,
એ અઝીઝ હતો પિતા પુત્ર મલ્યા "અબ્બા-
બાન" એટલું કહી અઝીઝ પિતાને બેઠી પૂડ્યો,
ચોક્કસને અઝીઝ ગોઠ્યો "અબ્બાબાન મારી
અમાને કેમ છે ?" "ચાલ બેઠા એ તારીજ
પ્રતિદ્વા કરતી બેઠી છે" શેઠ બોલ્યા, પછી
ટીકીટ આપી તેઓ બહાર બાબ્યા અને
નોકરને એકમાથી સામાન કઢાવી લેતા
આવવાનું સૂચન કરી બાપદિકરો ધર તરફ
દંકારી ગયા, ગાડી વપાડિયામાં હાખન થઈ
અને અઝીઝ દેકડો મારી ઉતરી પડ્યો, સામા

લેતા આવેન માતાના હાથ ચૂંટ્યા માએ પુત્રના કપાળને સુખન કર્યું શેક આ માવુડેમને પ્રતિદા નેતા રહ્યા

દિવસો વિનાય લાગ્યા, અગ્રીક હવે એક દવાખાનું ચલાવી રહ્યો છે તેના હાથને જગ હોય ચારે તરફ તેના વખાણ રહ્યું રહ્યા છે અગ્રીક હવે પહેલાનો અગ્રીક રહ્યો નથી તે હવે પેલાના તેજમા અગ્રીક લાગ્યા છે પેલા વચરના માણસોને તુરંત સમજવા લાગ્યા “કચન જોઈ મુનીવર મટે”

ચારે તરફ તાવનું જોર વધી ગયું છે હજારો જોના લોગ યત રહ્યા છે આવી હાથનમા અગ્રીકનું કામકાજ વધી પડ્યું છે સતારથી સજ્જ સુધી હાજરો દર્દીઓ તેના દવાખાને આવે છે

સારાનો વખત છે થોડાં દર્દીઓ દવાખાનામા જોમા થયેલ છે ટેવન પાસે બેસી ડોક્ટર અગ્રીક કેસોમા દ એ લખી રહ્યો છે જોડામા એકે સુદર મોટ કાર દવાખાના પાસે આવી ઉભી એમાથી એકે આયોડ વચનો સુદર ચોપાક પહોંરો માણસ બહાર પડ્યા તેના ચહેરા ઉપરથી શીમત નેજા જણાતો હતો તેમ જોડામા એ અગ્રીક ઉચે અને સામે આ થો “કેમ સાહેબ આપને શા માટે તરફી વેરી પડી” મારો પુત્ર ધજોજ બીમાર છે અને તેનું માથું હુ એ છે તમે જરા આવી જગો તો હીક”

શીમતે જણાવ્યું

એમા શી મોડી વાત છે ચાનો દમણજ અનુ છું” એમા કહી ડોક્ટર ઉચ્યા બધા માણસો દવાખાનેજ સેકાના નહેવા રહ્યો ડોક્ટર ચાલી નીબળ્યા” એકે કલાક પછી ડોક્ટર પાંડ આજા અને થેકુક કામ પતાવી ચેર સીધાવા

બીજે દિવસે દવાખાને એક છુદ્દી આવ્યો

અને ડોક્ટરને કરગરવા લાગ્યો “સાહેબ મ પુત્ર બીમાર છે તેની માદગી બહુજ થય છે જગ જોજ નાઓ તો મેરી મહે બાની કરે ‘તમે તે કેના જગવી છો ? જુઓ ને કે માર કેટલા દર્દીઓને દવા આપના હીક થોડીતાર ઉભા રહો !”

“પણ સાહેબ, મને પુત્ર છે ની થીક જો છે માર દર પણ કંઈ દેને નથી સારે થોડીજ મહેરબાની કરા” હક રહી પુત્ર “મરી તીકીટ શીના ડા પ પડશે, જોને કા મરે મોડી જોછો” ડોક્ટરે જરાગ આશો

“પણ સાહેબ હું મદુજ મગી મ કુ કુ પાસે બાની પાંડ પણ નથી સાહેબ મને એક પુત્ર છે એ જગતા હું છીકી ચારી નહી” હક મગરવા લાગ્યો “મરી સાહેબુ નર, મરી હકારવાગે કદારો, મારો લાલ સાહેબ, મારો લાલ મરી પાસેથી કંઈ રહ્યો છે ! સાહેબ, એને બચાવો હું આપને પ્રથમ ધધને હીક”

“ગા, જરા શી હોય તો આવો ! માથું ન ખાઓ !” આમ કી અગ્રીક પાસે જોડતા એક શીમતને કહ્યું “જુગે છેને સાહેબ, આ તોકો કેનુ માથું પકવે હ ? પારો કુરી જાદામ નથી ન ડોક્ટરને જોવારવા આ પા છે મોગ સાહેબ ન નેચા હોય તો ? પેલા નથી તો દર્દીને અહીં લાવશે નેજાએ નહિ તો મગવા દેશે નેજાએ વેર ડોક્ટરને તેજવો હોય તો પેલા લેવર ખજા નેજાએ !”

સાહેબ તમને મગીબી હી શું ખવર પડે ? સાહેબ, આપને પુત્ર છે ? નહિજ તોય તો એટલ જ આપને મારા દિલમા સળગતા દવા નાગી કિ મત સમજાવી નથી ! સાહેબ અમે મરીજ છીએ પરંતુ એજ મરીમોના પ રોગબી કમાણીથી તમે મોટરોમા રહે છો” “ચુપ કર

ખ-મારા !” અગ્રીક યોગી ઉઠ્યો, અરે ! સાહેબ, તમે મહત્તા ગમ ચાઓ છો મિયાગ ઉપર ‘મહેરનાની કરો’ થીમ તે વૃદ્ધને પક્ષ એવો, ‘બિચારા આ લોકો તમારા ઉપર આશા આડી બે’ છે, તેનો ખ્યાન કરો.”

“કીક એસ દવાખાનુ બધ થયે પગી હું આનીય” ડૉક્ટરે ભારે ઉપકાર કરતા હોય તેમ જવાબ આપ્યો

દવાખાનુ બધ થયાનો વખત થઇ ગયો હતો વૃદ્ધ ઉનાળા કરી રહ્યો હતો પરંતુ અગ્રીકને કશું આ પીલી બાકી હતી, સીધાર યુક્તી હતી તેનાથી જલદી કેમ થવાય ? તેને ક્યાં પેટમાં કુ ખવડે હતું વળી આ તો પાઈની પેદાશ વગર દોષધામ કરવાની હતી ! લગભગ એક વાગે દૃઢ ડૉક્ટરને લઇને ચોતાની ઓરડીમાં દાખલ થયો, જગીનુ ઉપર ગોઠક પાથરી એક હાડકોજર સાંખો મુવાળ સૂતો હતો તે દૃઢથી કહ્યું હતો હતો દૃઢ તેની પાસે એકદમ ઊંચો ગયો અને કહ્યું ‘એટા એટા બે ડૉક્ટર સાહેબ આપણી ઉપર કૃપા કરવા આવ્યા છે હવે તને દમલાગ સાથે થઇ જશે ડૉક્ટર સાહેબ એને જલદી તપાસા ખુદા આપનુ ભનુ કરશે”

અગ્રીકે દત્તીને તપાસ્યો અને તેને એક આપ્તો લાગ્યો તેની આખો વગવા લાગી તેને લગ્યું કે સારે આડી ગયો હોત તો આડી સ્થિતિ કદાચ ! ચાત હવે તો અસા નથી ડૉક્ટરનું હૃદય દલી ઉઠ્યું તેઓ છે નો ઉપાય અગ્રમાનવી તૈયારી કરી અને ઈન્જેક્શન આપ્યું થોડીસારે દર્દીએ આખો ઉઠી અને દયમણે મોટો સાળ થાનાની આશાએ ડૉક્ટરના મોઢા સાથે નેઘ રહ્યો પરંતુ કારને તેનું ઉઠું ક્યું ડૉક્ટર સમજી ગયો કે આ છેલું તેજ છે, તેથી બોલી ઉઠ્યો “કાશ અને નેઘ હો છેલી વાર નેઘ

થો બસ થઇ-ચૂક્યું છે -ઓહ ખુદા મારી ભૂથથી એનેર હવ બંધ છે હું જરા વડેનો આવ્યો હોત, તેના પિતાની માથુજીઓ ખાનમા લઇ જાવી આવ્યો હોત ખુદા, ખુદા, મને માફ કરે

“શુ થયું સાહેબ ?” વૃદ્ધ બોલી ઉઠ્યો, બજે તેણે ડૉક્ટરનું કહેવું સાંભળ્યું ન હોય એની અવગનાથી દૃષ્ટિ પૂછ્યું એટલામાં દર્દીએ આખો મીચી લીધી, અને તેનું ગ્રાણ્ય એક અમરધામ તરફ ઉઠી ગયું ડૉક્ટર મૃતદેહ તરફ નેઘ રહ્યો અગ્રીકના હૃદયમાં અત્યારે કુ ખનો નેહાન ઉઠ્યું હતું તેને કેવળા ગેળી જાણકાર સલામના લાગ્યા “તેજ એનો જાન લીધી છે, તું પાપી છે તે ડૉક્ટર શુ થીમ તે માટે પાસ કરી હતી” અગ્રીકે એકદમ કાનમાં અગળાગી નાખી દીધી, ત્વરે સર્વ વાતની ખમર પડી મુઠ તે આંકાર પાડી ઉઠ્યો, અને મૃતદેહ ઉપર દેખી પડ્યો અગ્રીકે ખનેના મૃતદેહને દેખાવવાને જાહેરાત કર્યો અને ધીમે ધીમે ધર તરફ ચાલ્યો તેજ દિવસથી ડૉ અગ્રીક બદલાઇ ચૂક્યો હતો ?

‘કારવાં’ એજન્ટસ :-

- (૧) મેસર્સ લિમ્પાકા એન્ડ કું
ચા. બોક્ષ ૭૬૩૬, જોહાનસબગ.
- (૨) મેસર્સ તક્ષા ન્યુસપેપર એજન્ટ્સી
નાનકવાડા, કરાંચી
- (૩) ઓસમાનીયા ટ્રેડિંગ કું
ન્યુસ પેપર એજન્ટસ, રાણાવાવ.
- (૪) મેમણુ ઉસ્માન ઇબ્રાહીમ
કમલાની. લીડ ગેટ, રસકસની દુકાને,
ભુજ-કચ્છ.
- (૫) આ સત્તાર ઇબ્રાહીમ
પુરેશી ચોરા, વેરાવળ.

એક સિધી લોકવાર્તા

શ રી

૨૭૭ કરનાર સાલેદ બકીલી સાહુબ

૦૦૦

(શાળકોના 'મિમલુ બુલેટિન'ના તા ૧૨-૧-૧૯૩૧ના અંકમાં મે એક સિધી લોક-વર્તે "શરી" રજૂ કરી હતી એ "બ્રહ્મવૃત્ત કિંગમને આધારે લખાએલી હતી આ વાર્તામાં કેટલીએક ન માની લેવાય એવી વાર્તા હતી એવી વાર્તાના અવતાર મે વાચકોને વિનવતી કરી હતી કે, જે વાંચકો જે વિશેષ જાણતા હોય તે જણાવવા કૃપા કરશે હાલમાં એક માણસે લાહોરના ઉર્દુ મોસિક "આતમગીર"માં મે ૧૯૪૧ ને એક અને મોડળી આપ્યો છે એમાં મનકર સિધી વાર્તા વિશેના જનાજ રજૂઆત હાસમીને: "સરસી" લેખ પ્રગટ થયેલો છે જનાજ હાસમીએ એમને લેખ કાઢક સરોધન પૂર્વક લખ્યો હોય એમ જણાય છે, હું એવુ લાખાવર વાચકોની સેવામાં યેસ કરૂ છું

—સાલેદ બકીલી

સામાન્યપણે મનુષ્ય છે કે સસ્તી-પન્નુની હૃદય-દાવક દાસ્તાન પ જાતની જામિ સયે સખધ ધરાવે છે, પરંતુ એ ખેડુ છે આ બનાવ ક્ષા 'માવોન સિધી પાટનગર'ની પાસે બાંબોર રાકેરમાં રાજન "૧૭૨"ના સામન સમયમાં જાણે હતો, પરંતુ એ જાણી ચકાણ નથી કે, ૧૭૨ કયા જમાનામાં સિધીને રાજન-કર્તા હતો, મીર તાહિર મુહમ્મદ (તારીએ અહિરી'ના કર્તા)ના કથનાનુસાર "તે પહેલા નગરનો અસિમ અને અંધારા રાજન હતો, એના અંધરને કારણે જામિનના તાક ચહેર આક શી આશતનો ચિગર થયો" સિધી ઇનિહાસકારોને જમારે પણ કોઈ બનાવની હકીકત મળતી નથી, તો તેઓ તેને રજૂના સમય સાથેજ સાકળી દિધે છે -

સિધીમાં સૌથી પ્રથમ સિદ્ધિ મંએચમ શાહ અલ-બકરીએ મસનવી "દુરન વે નાજ" નામે આ કિસ્સાને પદ્યમાં લખ્યો, પછી મુહમ્મદશાહ રમીલા (ગિલ્ગીના જાહશ હ)ના

સમયમાં કાઝી મુગુલા સોરકી ઇમ્યાનવીએ એક ખાસ દબધી આ વાંચકોને પદ્ય રૂપ આપ્યું અને ૧૭૨ બકીલીએ દાનેઅએ "બ્રહ્મવૃત્ત (કિરામ)"માં આ વાર્તાને એંગલી હા સુધી સવિસ્તરે લખી કે કથનામાં એ ન આવે એવી વાતોને પણ લખી નાખી દટાવે -

"જે રૂથને સરસી (શરી) તુષા અને ચાકળી બેલાન યહને પડી ચકા હતી ત્યા તેણીની એકી લાગવાથી એક મંએચા કૂટી નિરાશ્યે હતો"

આ અને એવી રીતના કેટલાએ બનાવો સરોધન પાગી રહે છે

શરી-પન્નુની કથા આજ સુધી સકીસનામત છે

આ વાર્તા મસનવી "દુરન વ નાજ," "બ્રહ્મવૃત્તકિરામ" અને શાહ અબ્દુલલતી બાંધ કૂત "દીવાન"ની મદદથી લખવ મ આતી છે

શહેર લઈએગમા મુદ્દમદ નામે એક માથ ર ધોખી રહેતો હતો ને “લાલા” નામે એળખાતો હતો એના તાગામા દરોજ પચસો મજૂર ધોખી કામ કરતા હતા એની એક નવપુત્રાન પુત્રી હતી ને રૂપાનવર અને રિનલાન નેના કોષપણ રીતે વેળપણ કહેવાને લાયક નહતી, બહેન એને સિધુ સરિતાનું એક અણ્ણમૂન માતી કહેવામા આવે તો ખેટું નથી એની ગનભોલિની સૂરતથી એણે તેજ સૂત્રાનું દળ કે બધા એને ચરસી (ચની) અપાન ચદને નામે સંબોધતા હતા

સરીના માથાપે એને જોડા લડ પ્યારથી પાગો હતી અને એને આરાગ આનંદ પહેલ મહત્તા કોષ રીનની મણા મહત્તા નહતા તેણી સદ્ગતીઓની જેમ સાહેલીઓ સાથે ખાદ્યકાંદી જિન્દગી નિતાડતી હતી

એ સમયે કેય મહારાનો લાકિમ આરીનમ હતો કેય મહારાના વાપાગી કાલિલા ધણીવાર જંગોદમાથી પકાર થતા હતા અને શરીના સૌંદર્યની વાતાઓ સાબળતા હતા અને બીજા શહેરો તરફ ચાલ્યા જતા હતા.

એકાર આરીનમનો સૌથી ન્દાનો પુત્ર પન્નુ પણ પોતાના બિન્ને અને નેકરો સાથે દિન્દુરાનના પ્રાસે ધરેયા નિન્ને અને એક કાલિલા સુધે અગ્રોરમા હામિલ થયા તેણે જ્યારે સરીના અનુપમ રૂપ-સૌંદર્યની વાતો સંભળી ત્યારે તેના દિનમા શરીને જોવાની આ મૂ ઉપના થઈ તે એક વેપારીના વેપમા પોતાના દેશની કામતી - જોડા લઈ સરીને ધરે જઈ પડે ગયો સરીને જોતાજ માત્ર તે જોડાજ નાદિ પોતાનું દિવ પણુ જોડ પરી બેઠો સરેજ શરી પણ એજ નજમમા પન્નુ ઉપા આદિય મધ મધ બન્ને પ્રેમની મુન્દેની સંજમમાં દેરી બની ગયા

કટલાક દિવસ વિયોગની મુશીબત ઉઠવા પડી શરીએ લાચાર થઈ પોતાની એક ખાસ સાહેલીને પોતાના દહે દિલથી જણાવતી કરી અને તેને ધણીજ કાલાવાલા કર્યા કે કોષપણ પ્રકારે પન્નુને ખોલાવી રાજ કરી તેની સાથે લગ્ન કરારી આવ

શરીની સાહેલીએ આ વિષયમાં લાલા સાથે વાતચીત કરી અને અત્યંત સારા રાજોમા પન્નુની સગરન અને અગીરાઈના વખાણ કર્યો લાલાએ એકબે ના પાડતા જવાબ આપ્યો, “એક તો પન્નુ પંદરી છે અને બીજું તે અમારી કામનો પણ નથી, જેથી હું તેને કોષ પણ રીતે મારો જમાઈ બનાવી શકતો નથી”

પન્નુ શરીની સાહેલીએ તેને ખાત્રી આપી કે પન્નુ ધોખીજ છે અને જે વિશ્વસ ન હોય તો તેને કામ આપીને પારખી લેા

પન્નુના લાઈ મરેએ જે એની રમ્યજ લાચાર આવેલો હતો-પન્નુની આ વર્તુલ્યકતી સખત વિશ્વધના કરી પન્નુ એની ધણી કાલિલ ૭ના પન્નુના નિશ્ચયમા જરા પણ દેર પાસે નહી જેથી મરેએ ૭રે પાછા ફરીને પિતાને બધી હખોતપી જણાવતા કર્યા

અગીજનમ પહેલાધીજ પોતાના બ્દાલા પુત્રની જુવાંધી કુખી દર્ધ રચો હતો, આ સંભળતાજ જલરાઈ ગયો, અને પોતાના ત્રણ પુત્રો મરે, હોતે અને નો તેને કાર્તિ કોષ પ્રકારે પન્નુને પાડો લાવતા મરે રવાા કર્યા આ દરમિયાન લાલાએ પરિદા તરફ પન્નુ પાસે કપડાનો એક દગો ધોવનાની તેના ધોખી હોવાની ખાત્રી કરી લીધી, જે ખત્રી રીતે શરીના મમજરાથી પન્નુના નેકરો એજ ધોવા દગ જ્યારે બધા કપડ તેના મલિકોને પહેલી ગયા અને કોષપણ રખા

આની નહોત્યારે તે લાચારીએ પન્નુ અને શતીના લગ્ન કરી આપવાને રાજ થઈ ગયો.

લગ્નના નિસે બધા ધોમીઓ અને શહેરના આમ અને ખાસલોકા મંડોગી સખ્યામા લાનાના ગકાને ભેગા થયા મહેરો દમામ દમદમો કરવામા આવ્યો હતો એવામા પન્નુના મળે ભાઈએ પણ લાનાને ઘરે આવી પહોંચ્યા પન્નુ અને લાલાએ તેમનો આનંદપૂર્વક સત્કાર કર્યો તેમની ઘણી સેરા, કરી અને શાદી થઈ ગયા ઘણી પથ્થુ મોટી રાત સુધી પન્નુ એમની સથે બેઠો શરામના જામ પીનો રહ્યો શહેરમા ચારે તરફ વાતિનું સમાજ્ય રથપાઇ ગયું હતું, મળે ખાન પન્નુને જામ ઉપર જામ પીનાની રજાદવા ઉપર તે બેલાન થઈ ગયો તેમણે એને ચુપચાપ ઉપાવીને એક ઉંડા ઉપર રસમીઓ પડે બાધી દીધો અને તારાઓની રેહગરીમા દેવ તરફ રવાના થઈ ગયા.

અર્ધ રાત્રી નિતના શશી, જે લગ્નના કપડા પહેરી કુતોની સેજ ઉપર પન્નુની વાટ જોતા જોત પાંદી ગઈ હતી, જાગી ઉઠી શોધક દૃષ્ટિએ પન્નુને ચારે તરફ શોધ્યો પણ તે ન દેખાયો તે હેરાન થઈને જીજ્ઞાસા ઉપરથી ઉઠી, આમતેજ જોયા લાગી ધરને ખૂણે ખૂણે શોધી વળી, પણ તેને પતું કે તેના ભાઈએ નહરે પાયા નહોતો નગ્ન માથે અને નગ્ન પગે ધરમાથી નીકળીને હેઠા પગલાના નિશાને દોડતી પન્નુની શોધમા ચલી.

સૂર્યને ઉપ થયો, એ સમયે શશી ચાલીસ માઇલ સુધી એક સરખી રોડમા પછી તુરં અને થાકથી લેથપોથ થઈને એક રથજો, પડી ગઈ પાસેજ એક ઝાંઝો વહી રહ્યો હતો સુતા સુતાજ એણે થોડાક દુનુડ પાછીના પીધા

અને પછી જરાપન્નુ આરામ લીધા, વગર હી અને આગળ દેડવા લાગી પરંતુ જ્યારે પદ્મીના નાકથી પસાર થયા પછી કોડકાજની કોઝ નહિ પાસે પડે ત્યાં ત્યારે એનામા વડુ આમળ વધવાની દિગ્મત વહી નહોતી સામે એ ગૂઝર (હરનાડ)ની યુ પડી જોડને તે તરફ વધી અને ગૂઝરને પૂછ્યું -

"ભાઈ! આ તરફથી થોડાક માણસો ઉંડા ઉપર પધાર થયા છે?"

શશી જોઈ રૂપરતી તારીને અતી રીતે એકવી જોઈને ગૂઝરના દિનમા કામગીરી ભણુથી ઉઠી શતીએ તેની આવી-હાલત જોઈ તો ટાંગવા માટે આજીવી બોલી

"હું ઘણીજ થાકી ગઈ છું અને પણ ભુખી પથ્થુ છું કૂપા કરી કાઢ આવાને અથો

ગૂઝર ખૂસ થઈને કુધ દેડવા માટે એ તરફ દોડ્યો ગયો અને શશીએ અચ્ચુપાલ વહાવતા જાને હાથે કુઆ માટે ઉભા

"હું પરવર દિગાર! ખૂબ અસહાયતા સદાયક થા"

આ કહેવાજ પાછી ભાગી અમળ વધી અને સામેની કુઝરી ઉપર ચડીને જોડીજ એક તરફ વળી, નિમદ અને નિચર પન્નુ તરફ હોવાને લીધે, એક ઉંડા ખડામા ઉઘે માથે પડી ગઈ અને દુનુડજ મણુ રાજુ થઈ

ગૂઝર જ્યારે કુધ લાઈને આવી ત્યો હતો ત્યારે એણે દુનુડજ આ ભયકર દ્રવ્ય જોયું અને ક્રુદ્ધતા જમીન ઉપર સિજતામા પડી ગયો, અને તોમા કરતો ખાડા પાસે પડે એ ખાડામા જવાની દિગ્મત થઈ નહી અને તેણે ખાડાની ફરતે કાંટાળી ઝાડીની વાડ કરી દીધી

સવાર થતા જ્યારે પન્નુને જાન આવ્યું ત્યારે તેણે પોતાને ઉંડા ઉપર બધારમા જોયો દુનુડ ખુ સમજી ગયો ભુખ ખાસતુ બહાવ

ક્રીને લાઇએને ઉટ થોભારવા અને પોતાને
હુડા કરવાની વિનંતિ કરી તેમને પણ હવે
પન્નુ નારી ન જરાની ખત્રી થઇ ગઇ હતી,
જેની ખુલી ખુલી ઉટ થોભારીને પન્નુને
હુડા કર્યા ખાવાને કાંઇ આપવા માહતાજ
હતા કે તે તરિત વેગે લખોર તરફ ભાગ્યો.
હટલાએ ગાઇએ સુધી ત્રણે ખાલ પન્નુની
પાછળ તેને પકડી પાડવા દોડતા રહ્યા, પરંતુ
પછી સોએ સાચાર થઇ તેનો પીડા મૂકી દીધો
અને દેવમકરાન તરફ પાછા ફર્યા

જ્યારે પન્નુ તે ખાડા પાસે પકડાયો જ્યા,
રાશી તેને શોધવા ગોષાના અંદરથ થઇ સુધી
ફાલી ત્યારે કુદરતી રીતે તેનું રિત એક ખાસ
લાગણીથી ભરાઇ ગયું સામે એક શૂગળને
ગિરાય અને હતાસ ઘેરેને જાયો તો તેની
પાસે જઇને પૂજા સાચી

શૂગળે એક ખાવાને કોઇની તપાસમા
તખાદ દાક્ષીમા આપવા અને દસરનમરી રીતે
મરજુને ચાથુ થવાની બધી હકીકત કરી
સબળાની આ સાબળતાજ પન્નુના સબળું
પાવ બનકાઇ ગયું તે પછું અથુ વહાલો
ખાડામા દૂગને પાંગાની પ્રિયનમાને જઇ બેઠો.

રાત ની બપુરુ ચાન્તિએ બખોરને પોતાના
પાસમા સતારી લીધુ હતુ કે એકાએક ચારે
તરફથી સપર આગની જ્વાળાઓ સુતર થઇ
અને આખડા પસવાતામા આખા વતારજુમા
પ્રકારી મદ થોડીરાગ પડી એવુ જણવા લાગ્યું
કે આખા અવળી પચે આગ સિવાય કોઇ
વસ્તુ નથી સચેજ જોડાયો અને બાગીની
હરબોઝ મીથોથી આખુ વતારજુ કસજુમ
થઇ ગયું ચારે તરફ આગમગ નાચાનાઇ થઇ
મઠ જરામર એક પખને એકે, દોને અને

તેની સંસ્કારીમા ફેર્યાન લકરી સારોની એક
કુન્ડી લાવા થોળીના બળતા મકાન પસીથી
પસાર થઇ અને દેવ મકરાને પથે પડી.

આ બધા પન્નુને જમ દરતી ઉઠારી લઇ
જરાને માટે આજવા હતા, પરંતુ નિષ્ફળતાના
કોષથી બખોરને આગ અને- પૂનમ્મા રમ
દોળીને ચાલવા ગયા

“તન મન ધન સગ રાખ છે,
લગ ગઈ આગ બખોરો”

ઉદ્ઘે:—

સને ૧૩૬૨ હિજરી

હી

ઈસ્લામી સુહમ્મદી

બળી તકવીમ

નમર ૧૦

મત્રૂખ:

મત્રૂખે સુહમ્મદી, બમ્મદી

કીમત એક રૂપીઆ

(મમ્મ મહસૂલે ડાક)

ખુલાસા ઈસ્લામી સુહમ્મદી

બળી તકવીમ સન ૧૩૬૨ હિજરી

કીમત રિફ્ તીન આને.

(મમ્મ મહસૂલે ડાક)

આજહી કીમત લેજકર મંગવા
લીજએ:—

ધી રાંદેર રોડર્સ,

તાજિરાને કુતુબ

દાવર રોડ, સૂરત.

આઇસક્રીમનો ઇતિહાસ

એક ક્રેન્ચ ચારમીઝાદીના મોખનું પરિણામ
લખનાર ઇશ્રાહીમ હાજી મહમદ મીસ્ત્રી ("મસ્ત ફક્ક")

દને આઇસક્રીમ ઉપર પ્રતિગઢ મુકશે !
જે એ સમાચાર મેટા મચાળા સદિત
યાં આઇસક્રીમ રોખીનો આશ્ચર્યમંત્રિ
મુઠ્ઠા અંગે બાનુ પગનુ લાગ્યા પી
સરકારને ફરજ પડી, અને તેમ
તેનો આશય હોઢ લાખ જેટલો
કે મુઠ્ઠા કાર્યો માટે જુઢા કરવાનો,
કેવાજ ઉપનુ ફમાણુ કમી કરવાનો
ખીની ખચક કરવાનો હતો

સક્રીમનો ઉલોમ કેટલા જગજર
ચાનતો હતો તેને ખ્યાલ મેટના
આડી ચક્રો કે, આ ઉલોમમા
લે લાખ જેટલો કામદારો રાખ્યા
આઈસક્રીમના પડિકાઓ માટે ફર
ન દન જેટલો કાગળ વપરાતો એના
મે ધમધોકાર ચાનતા હતા મેટા
નોમા ઝડપેએ આઈસક્રીમ તેવાજ
વાર જનાવતાર રાહજી આઈસક્રીમ
કે રેજી લાખો હોશે આરોગતા
યોક્રમિમ બનેત આઈસક્રીમનો
પણુ બાબુવા જેવો છે એ પી
ક્રાન્સમાથી ઘણ છે ગ્રીવેન્સના
એક પૂરી દીકરી મેડલીન ક
લો મુઓ માર્સેલસના એક યુવાન
તેજ વર્ષ પી વયે પચણી હતી, એ
યુવતી હંચા પીણીની લગરે રોખીન

હતી યુવાન અમીર ગેર-પર્ડ વેનવ એનો
ફરેક કાઢ હોશે પૂરા મનો

એને ઉનાળામા પીંગીના પર્તો પરથી
જગજ લાગવા માટે ૨૦૦ માર્ડલ ઉચે મળ્યાનો
અમ હોવવો પડતો ચોતાની રોખીન મળીને
ખુશ મળવા સાથે એને આગળે ઉંટ મળ્યા
ખાસ પળા એટલે વિચાર્યું કે આ પ્રમાણે
ધણા ખાસમા ખાસ કાંઈ કાવરે નથી એટલે
એણે મેટા જગજમા ખરે લાગવાનું સાથે કર્યું
અને તે વેચકનુ પણુ સાથે કર્યું, ગમીમા
તૃષા હિખવવા માટે નકો તે આનંદે ખમીવના

આ આચરે ૨૦૦ વર્ષ પડેત પી વાત કે
ખરફના એ વેપારમાથી આઈસક્રીમ પી ઉપતિ
ચણ માર્સેલસના જુના ખાસમા આવેતો મો
રૂઢ લાગવસ એ વાત પી માથે હોવાવે છે,
અદિ પેળી ક્રેન્ચ ઉમ જાગવડીનો પતિએ
ખરફનો રહોલ હિચકી વેપાર શરૂ કર્યો હતો
આજે તો આન્સક્રીમ સામાન્ય બહેજતદાર
ખાલ પદાર્થ લેખાય છે, પરંતુ તે પી તવાગીબ
કેટલી બધી રસિક છે, એનો ધણા ઓઝાઓને
ખ્યાલ હતો રોખને ધધામા ફેરનવાર ક્રેન્ચ
ઉમરાવ પણુ ખરેખર અચ્છનમદ હોતો નેહએ !
આપણા દેશમા પણુ આઈસક્રીમ મળીતું
શક પડયુ છે સરકારે અનાજની અછના
કારણે મેટા જમણુવારા બધ કરાવ્યા છે,
એવા વખતે લગ્નસમારોમા આઈસક્રીમ
ખરચમ રમ રાખે છે

“શાકિર ઉત્તીયા” આ. એ (ઓનસ)

મહેને માયાનો પત્ર મળ્યો કલ્યાણીની જીવન પિનસુરી કેમ જાણે માયામા ફરી જન્મી હોય તેમ સુખ, દુઃખ, ન્યાય અને અન્યાયથી ઓતપ્રોત એ પત્ર વાચના કરનાપી યાદ આવી ગયા માયા, પત્રમા, કલ્યાણીનું એક વાક્ય લખે છે કે “જગત દુઃખી કે કેમકે વર્તમાનનું સુખ તે સમજી શકતું નથી, ગયું તે મીઠું લાગે છે” ખરૂં પૂછા તો મહેને કલ્યાણીની ઓળખ કરાવનાર માયાજ છે, પણ અત્યારે તે પ્રિયને હું ચર્ચવા માગતો નથી.

માયાને એનો લગભગ દમ વરસતો અધરો બહુજ ગમતો, એ મને કહ્યા કરતી “જમારે મહારી છતી આપે હું આધળી હતી તે સમય હતોયે યાદ આવે છે આજે માયા આધળી નથી એટલે સલાજીપૂર્વક ચાલતી મથી ! આજે તેથીજ એ અકુળાય અને છુદાય રહી છે ! આધળી માયા ! આધળું જગત ! કિશ્મિ અને ફિલ્સુફેએ પણ ‘માયા’ને અધળી કહી છે મહારા આખોરાળા માનપિતા પણ મને આધળા—માયા—કેહતા તમે પણ મહેને “માયા” કહી આધળી બનાવો છે,” હું એને જનાયમા કહેતો “માયા, તું તો જગતમા પ્રસરી રહેલ અવકારને પકકાર કરનાર રણચડી છે, માયા, તું તો જગતનું મહામૂર્છ રત્ન છે, જગત એકાર માયાને સમજે પીજાને એટલે નસ,” મહારી આરી શીલસુધીમા દોળ જાણે કેમ માયા ને શ્રદ્ધા એસતી નહિ, એટલે એની ધુનમાજ રમ્યા કરતી, એકરાર માયા !

એક દિવસ આયમતો સૂર્ય દેખાડી માયા કેવલા લાગી ‘સૂર્ય’ કુળનાજ માયા કુળી જાય છે, રહવારે સૂર્ય ઉગે એટલે માયા દેખાય આમ છતા જગત હજી પણ તેવું ને તેવું

રહ્યું છે” મને લાગ્યું કે માયા જૂન ફરી રહી છે એટલે હું યોતી ઉઠ્યો “માયા તો સૂર્ય કુળે એટલે ચંદ્ર ગતીને અમૃત, વરસાવે, અને છેક રહવાં સુધી એ અમૃત વર્સાવેજ જાય છે, પછી સૂર્ય ઉગે છે એટલે માયા સતાઇ નય છે” થોડીક સુવક્રીદી પછી એ યોતી “તમારા અને મહારા પય ન્યારા છે, મને જમા પાપ દેખાય ત્યા તમને દેવતા જડે, હું જ્યાં અધકારના પડછાયા ફેંપુ ત્યાં તમને અજવાળાના ફર્શન ચામ, એ બધા સુખ અને કુખના લમ માન છે, આજે તમને માયા જડી એટલે બધું યદ રહ્યું” મને લાગ્યું કે માયાગાથી વીર તત્વનો નાશ યદ ગયો છે એમા હવે પ્રેમના તત્વો તરી આબ્યા છે એની માન્યતા એની હતી કે હું કુખી એટલા માટે છું કે મહારામા એ તત્વો નથી એક દિવસ એણે મને કતાપીતું એક વાક્ય કહેલું “જગતમા વીરના તત્વ વધે તેયો એવું કશું બહુ યનાતું નથી જમાસુધી પ્રેમતત્વો જગતમા સુવા છે ત્યા લગી તો આપણી આ આરતો રોજરોજ વધેજ જવાની”

માયા કદી કદી મદિરમા પણ જતી જ્યારે એ લય થો પાછી ફરતી ત્યારે ‘શીધી-મદદી’ પાસે આવતી આજે પણ એમજ થયું એ તા હૃદય ઉપર બહુ વાર હોય એમ મને લાગ્યું એટલે મે પૂછ્યું “માયા, આજે તારા પ્રશ્ને શું વાત કરી ? આજે તારા પ્રશ્ને મહારા વિષે કશું પૂછ્યું હતું કે ?” માયા યોતી “મદદાર પ્રશ્ન આજે કેહતા હતા કે માયાએ હવે આ બે વસ્તુગાથી ગમે તે એક માગવાની છે, ‘પ્રેમરસ કે વીરરસ’ મે તરતજ કહ્યું “અને તમે પ્રેમરસ માગ્યો નહિ વાર ?” “હા,” માયાએ જવાબ વાલ્યો, “પણ મહારા

કારા પ્રજા શું કહેતા હતા તે વાત કેમ
તેની ?" એ પુછ્યું એણે જવાબ વાજ્યો
એને તમારા વિષે એટલુંજ પ્રછયું કે
અહારા જેવો કપારે યશો ? ત્યારે એણે
એનાથી તારા જેવો કો પછુ યતારી
જાણાગી સુમન ?

। વાનને એ પછુ અ'વાદિય થીની
મારા અહારી પાસે આવતી અને જતી
અહારી સાથે ઝાઝુ ઘોસતી નહિ કેમ
મને એ બહુજ અજાગી માનતી હોય
મને અહારા નરક બહુ દયા આવતી એક
એ અજેલમા ઘોલી અમ "તમે ખરેખર
તા અજાગી છો." અહારે માયાને નારાજ
ન હતી એટલે કે સુખ રહ્યો જ્યારે
એણે એજ રીમાઈ કયો ત્યારે એ
"માયા તને યાદ છે, એક દિવસ તમે
હું કે તમારા અને અહારા પચ ન્યારા
ત્યારે હવે આ જાગી અને અજાગી
તમાથી અર્થા યા મારે ? મને એ ઘણે
રેખજ યયા કરે છે કે માયા કુખી છે,
કુજ અજાગી છે પછુ મને કાઈ કહેવું
નોમ લાગે છે કે "જેમા જેને જ્ઞાન

મયે, જેમા જે જ્ઞાન દ માણી થયે, તેજ રેવ
સુખ માનવીને જ્યા જ્ઞાન દ નહિ મયે તેજ
તેને મારે કુખ છે." એટલેજ હું તને કહી
કહેતો નથી કે તુ અજાગી છે-તું કુખી છે
વળી જમનમા માનવીનાં સુખ યા અને કુખ
યા ? અમ ! માયા, એ બધુ ભમન છે
જમનમા થા એવાએ જાણ્યા નથી રહેતા જેમને
કુખ હું હું લાગવુંજ નથી ? જમન !
સુખ ! કુખ ! માયા ! બધુજ ભમ છે ! બધુજ
અરથીર ? રથીર માત્ર માનવી રથીર માત્ર
અહારા વિચાર, અહારી માનવના, અહારી મેલજ
રથીર અહારી ત્રહા ? રથીર તારો અને
અહારો પ્રજા.

જામ માયા અને અહારી વચ્ચે અનર
ઉભા થયા એ કહી કહી જન લખ્યા કરે એ
છેલ્લા પત્રુ ઉમ્મ લાખ મે ઉપર જાણુ છે,
અહો એજ પત્રુ પટેલ લાખ જાણુ છું

"જાણુ માનમા સુખી થાય એતો પ્રજા
જાણે છે, જાનો મને યામ છે કે સુખ અને
કુખ ખરી અને નહર વસ્તુઓ છે, તમારા
કહ્યા પ્રમાણે એ અમ નથી, પછ, ના, તમે
અહારી માનવતાને કહી પછુ અજાગીને નહિ
એની મને આત્રી છે એટલેજ મને જ્ઞાન દ છે"

કાસ્થરસના જાણીતા લેખક

"ઝીકાર" રૂત પ્રસિદ્ધ

જુની આંખે નવા તમારા કી રા. ૧। ૨ કલમ આજુક કી. રા. ૧।
અકલના ધંજરહાર નથી ૪ હું રાજા હોઉં તો કી રા. ૨
રમતા વામ કી. રા. ૨ ૬ સનમની શોધમા કી રા. ૨।
૭ અકલના ખા કી રા. ૨।

૮ ખ જુદ

ધી રાંદેર સ્ટોર્સ ટાવર રોડ, સુરત

હું, મિયાં ને તિરમારખાં

લેખક 'શાન્ત'

એકતો અધારપટ ને અમારા, ખીડીના બગચા ને આપના ચોગણા લાવ એટલે અમલી ત્રિપુડી અચોક્કસ મુદન સુધી એકી ન ચલે તે સ્વભાવિક છે પણ અસાધારણ કદનાએ પ્રાંથે અમારે અધ્યાન કેમ રહી શકાય ?

હું દુઃખજનું ગયો ત્યાં એક મિત્રના સગા મળ્યા, યુવાન હોયથી મટેલ દાત, ધોળી ને ન ગે સિંઘ ધોળીશ-દા, ગ્રેમી એમને બોલિસ જવાનો રસ્તો અને નર્સિંગ ક્વાર્ટર્સનો માર્ગ કોસ થતા એક સુદેહ પરીનો ભોટા થઇ ગયો આપણી સીનેમા, મદદરની અદની રાતો, યુવાની એક આકર્ષણ વધ્યા ખાનદાની ધરા-નાની કોઇ બાળા કદાચ એના ઉપરજ વધારે ન હતા તથુ વર્ષનો નર્સિંગ કોર્સ પૂરો કર્યા બાદ શાહીનું વચન મળેલું પણ શાહી ખાના આખાદીની કાઠાનીની દહવાદ નેહિ છુ । । ।

મિયાં સાહેબને એક મસલો યુગી રહ્યો હતો પચીસ કદમ પર એ મરિજો હોય તેવ ખૂનના જીભમાની નમાઝ થતી, હાને સખ્યા નજની હોય કદમા પથુ શહેરની મરિજોમા નમાઝ થતી એક પેશન્ટમામ તર-નમાઝીઓ નારાજ ગહેતા બહારઆમના કોઇ આપના તે પણ પેશન્ટમામની કિરબત અને નાકમાથી ખુલ્લો પડવાની આદતથી બેઝાર થતા કાંઈ સમજાતું નહિ છતાં ટ્રસ્ટીઓ કહેતાકે એમના બાપદાદાથી હમામત ચાલી આવે છે, અમારા એક આલિમ મિત્ર તારાવીક પડવા નીકળ્યા, અમને એમ થયું કે 'કદાચ એજ મરિજોમાં આવશે રસ્તો બદલે ત્યાં મિયાં સાહેબે કહ્યું 'સચીયે સા'બ મહા અદા કર લેજે' આલિમ સાહેબ હઝીમ પણ હતા ખોલી ઉઠ્યા, "ઉરેશ અજાકકી ખીમારી હય ।" અમારો શક તો દૂર

અથો સાથે સાથે મજાક પણ થઇ । । ।

તિરમારખા કહે કે "લેખાં, દેખો તો, ચેક દાકતરી તાલીમકા તરીકા ? અરસો યુગે ફર' બી પદાઈ ખદમ નરિ હોતી ?

મેં કહ્યું લાખો માતો જરૂરી છે પણ સાચી સાથે ઇમાનદારીની ખામી કેમને તુકસાન આપે છે કણા ટ્રસ્ટીની રકોબરશીયો હજમ કર્યા ઉપરાંત ઘરથી નાણા મંગાવી તાગાધીના કરનાર એક દાકતરી-અભ્યાસીની વાત માદ આવે છે ત્રણ વર્ષ પર નેએવો તે ફરી એજ વર્ગમાં એ બાઈ હતા પરિણામા ગોટા કરેલા એટલે સળ થએલી ઘેર-પોતાની રૂમ પર દરદી આવતા તેમને કળકશનો આપતા અને પાકા દાકતરીની જેમ નામના ફેલાવતા હતા આવતર સમજતા કે ગીરો હમબુ દાકતરી પાસ ફરી આવશે ।

અમારી અર્થા દાકતર ઉપરથી ઓપરેશન પગ આવી, અમારા એક રોસ્તે નવા ઓપરેશનની એળખ કરાવી. એક નારિતક શખ્ત હતા લાણેલા, યુવાન, ગૃહરથી હતા એ તથુ બાઈથી ધગાઈ ગયા એટલે અલ્લાયમ પાળવાનું નો દીક પણ અકોષની અમુક વિચ-વાહક રોગો ઓપરેશન કરાવી શારિરીક સખધ તેજ અગવલો એવી તેમની અચુતરી હતી, નારિતક-વાહની એક સરથા હતી તેના સખધ પણ હતા, એમની દલીનો અને વિચારબેળી અમોને ખુબ શ્રમત આપતી અને તેમની "રેવડી" થતી એ વધારામાં એમની પેદાઈગ અને માખાપની શક્તિ રહેજ અકસ્માત હતા । બાઈ રહેણી કહેણી નહિજો બિનાહ । । ।

અમારા શહેરના એ ચર્ચ-શ્રીમત રોહ

(ધી ઇરત્તિએમાં આગેવાન હેવા રાજન
પરમા માન આમરુ અને ઠેઠ વિલાપન વર્ષે
હેલા, તાનો આપથો કરક અને કાંઈ ચેર-
માખને પતણી દેશમાં ઠાવેલા પતિવાર પથ
પુગેના હલો અમુક કામ માટે અમારે રાત્રે
રમતા મગને મળવા જવાનું થયું કુદરત
દેશમાં મેમ સાંબ નવજવાનોથી ખીનીવાડ
બેઠી રેલા હતા એ બાહિમ પતિઓ પથ
રવજદી તખીઅતલી બનેલી શેઠ સાહેબને
અમેએ વિલેક પુત્રુ તખીઅતલુ પુત્રુ મેમ
સાંબ કરદી નગરે બેઠી હતા “What’s
This” થુ છે તખીઅત પુરશી What’s
wrong with you? Oh! nothing
Am O K (તમેને યુ થયુ છે? નાના
કાંઈ નથી, હું મનમાં છું) પગથાળની કાખી
ખતોના મેકાશમાં અમે અપબેર દારે
ઉતરી ગયા!

અમારા શદીયાતા દોરત સિતા દીવેર
હતા ફકીરે સવાસ કથો ને આર આની આપી
દીધી વાદરદા મિયા સાહેબે શદીયા
આગળીએ ધરેલી

છરલામઆપા ખેરાત નામુદ નથી થઈ,
ઝકાત, દાન પુલ્ક ને એવી રિક્તશીબરી
વાતોથી અમેને મિયા સાહેબે “મુસનમાલી”
છાદગી તાણ કરી દીધી!

કાળી શતના એવા ઉતરી રહ્યા અને
અમે દેશા ઠીમતા ‘ચણા ત્રેર મરમ’ની
જુમ અક તરે સજાવાઈ નજીક નેપુ તો
એક ઘેલી સધારણુ બદી અને ચણુનો એો
પેલા પૈવાના ચણા સૌએ માફા મે પુજીયુ
“ભાઈ, મોઢી રાતે કયા સુધી ફેરી કરે છે? કહે
કે સધારે નવે નીકળુ ને રાત્રે નજીક છુ ચેર,
ફીપીય સળા રૂપીયે ફનીક પાકે છુ બામકાનુ
બરજીપથુ તો કપુત્રને ક

તિરમારખ્યા રહેવાયુ નહિ મિયા
સાહેબ, તુષતો કહેતેયે ને ક્રેહમત-કરી દગારી
એવ નેઈ હપ તુમારા વાદ ફીરે લીખ મામ

મયા, વાહીય, હમ ગીરે હુએ હમ તો કપુ ન
ગીરે, બાદશાહ હમકો ચે કપી! મદા હુએ તો
કયા દુખા?!

માપ પરિચયનો એક મુસ્લિમ અને ધણી-
બાપ મળવો સત્તામ કરતો ત્યારે તેની સીનેમા-
કટ મુઠા, હંઠીયખ કપડા, શકમ બાસ ડિગેરે
કાઈક એમજ ખાસ આપે કે સારી
સાકરઆ જશે

મરખીયા વિસેમાં એક શાળા પાસેથી હું
પસેર થયો મારેની રેકરી ફેરવતો એજ
મુસ્લિમ અને મયો દસીને મલામ ફરી, મારી
તાલુખીના જવાનમાં એણે કહ્યું કે ‘ચોતે
ફેકીનો અવગે બેઠાદી છે તેઠે નુકરીને ક
સુધી મેમ રહેવો છે રજવાડામાં, મેમ દેશ
ત્યારે આમ થયું મને છે પથુ નોકરીની તમસા
કરી નથી આ આઠાદી સાધના ક્રકો રાઈતો
મને નહુ આનદ આપે છે!

તિરમારખ્યા તાજેતરમાં પરશીયા ધરાનની
સફર કરી જાવેના એમ ને ધણુ દેશો
એએના થયુ પરશીયાનો કાઈક પલપાન થુ
હતો કહુ કે છરલામી મુ મમાથી તમેઈ દપાન
પ્રમાણુ આણુ થયું છે ધરાનમાં બેપરદા હોતુ
ફેકન કે એક હળમની કુમને ક બેઠા હતો
‘ત્યા એક ધરાની જો વારી કહે કે મ. વાળ
કાપી ફરયા ફળમ દિકુપા હી હતો ને ફેકેજ
ખ ચતરો આ સુદર શાઈયો તાને કપાલે છે?
તે આ ફીપીયો વધારે, તાર કામ કર પગની
ખાનીએ પડા ચાલવાથી સ કપો બારણે દરેક
ઉના આનદ હેર’ બની મયા!

તિરમારખ્યાએ પોનાનો અનુભવ રહ્યુ
કરના ઉચેઈ, ‘દેશો દોરતો, પેસા ચાદીએ તો
અમેઈના નાએ, એવારી ચાદીય તો કાસ
નવા એર ફરકે ચાદીએ તો ઇજા મા
ધરાન નાના! ! !

ચાક પર પીંડા!

ખુડો ન કોઈથી તો કોઈને પાડી તો ગયો ?
કોઈથી ભાગો નહિ નેચ બગાડી તે રાખે ?
જો પીંચી કંઈ તમારાથી ના અને 'હુડમત',
તો વાળો પીંડીયો, કે વાગ્ય નગાડી તો ગકો ?

નહિ પ્રજાક, બને કોને પગાડી તે રાકો ?
ન રમી ગયા, પના કોને રમાડી તો ગકો ?
ન બને કામ જો 'હુડમત' તો બગાડી નામે,
પીંચી બને ન કંઈ ચીથળ ફાડી તો રાકો ?

કાંઈના દેવાને કારિન, પ્રમગી તો રાકો ?
કોઈના ઘર ન કોને ફોલતો બાળી તો રાકો ?
પીંચી વળે ! કંઈ વિચારા તમથી 'હુડમત',
નિરાતે કંઈના ગોળા તમે વાળી તો રાકો ?

સમયના વૃંદુલ બને આપશ્રી બાળી ન ગકો,
વિધિના લેખ બને આપશ્રી ટાળી ન રાખો,
હાય કે પગ ન દલાની રાકો બને 'હુડમત',
હનારી જીભ, તો બેલુ વચન પાળી ન રાકો ?

પાટીયાં તણાઈ ગયાં!

અમોને જોઈને છુ નઃ મહીં લપાઈ ગયા,
પ્રેમના સ્વપ્ના મધા દિત મહીં ગણાઈ ગયા !
દોરડા પ્રેમના અધિસ્ય મહીં કપાઈ ગયા,
જતાય નામ તો હાપા મહીં જપાઈ ગયા !
અમામ પ્રેમના ખેતરને તીડ ખાઈ ગયા,
ખચ્યા તે પ્રેમના ડુડાય તો સણાઈ ગયા !
સરીતી પ્રેમ તણી પ્રમ હોમથી એમા,
તપેના પ્રેમની કનાઈ રિણુ છટાઈ ગયા !
રોહથી આકડીને બમ પ્રેમ-રોડ પર જતા,
વાટપાકુઓ ચકી ઘેબે દી' છુટાઈ ગયા !
નગર નગરથી મળી બાદવાકી ચકને રહી,
પનાખ્યા પ્રેમતણા દિત મહીં લપાઈ ગયા !
આતે કેતાઈ ગઈ પ્રેમની પુણી એમી,
તાણાતાળા મમા પ્રેમીઓ વણાઈ ગયા !
પ્રણય કલહની મજા અન્ય ગુ જાણે 'હુડમત',
તેલ જાણે કે જેના પાટીયા તણાઈ ગયા !

ચાચના

લેખક "સૌકિર"

હું મારા ઉપાસ્ય અલ્લાહ! તુજ પ્રાર્થનાને પાન છે, તારા સિવાય અન્ય કોઈ પૂજ્ય નથી, હું નિરંતર તારીજ પ્રાર્થના કરું છું મારી ઉપર કદાચ સફર આવી પડે છે ત્યારે હું તનેજ પોકારું છું - માત્ર વદન તારા માટે છે, મારા સાબિયા નયસ્કાર પણ તારા માટેજ, મારું જીવન તારા માટે, માત્ર મરણ તારા માટે હું તારો સાચો સેવક છું

હે મારા દયાનિધી! સૃષ્ટિ માણેનું આકેક અણુ તારા ઉપાસ્ય હોવાની આશી પૂરે છે, પ્રાણીઓનું ઘેસવું તારી પરિપૂર્ણ પ્રજ્વલતા વર્ણવે છે, વનસ્પતિની નિશ્ચલતા તારી ભક્તિનો સિદ્ધ કરે છે, પત્થર કકર ઇલાહીનો નમસ્કાર તારા પ્રભાવનો પુરાવો છે આગ્રાગીની ઉગાધ તારા અધિકારને પૂરવાર કરે છે પૃથ્વીની સ્થિરતા તારા અસ્તિત્વનું પ્રમાણ છે

હે મારા કૃપાવાન! જીવજીવનો દર્શકો અવાજ તારા વિશેષમાં, કોઈકોની કુદ અને કોઈકોના નાદ તારા પ્રેમમાં, રિતોની વ્યાકુલતા તારી ભાવનામાં, આદમાઓની વેદના તારી જીવાઈમાં છે

હે સૃષ્ટિ કર્તા! સકળ જગત તારું, પ્રપંચ વર્ણ અને સુવાસ, પત્થરમાં જવાહિર, ધર-તીમા ધન, વાદળોમાં પોણી, એ સુખનું તેજ ઉત્પન્ન કર્યું મારા ઉત્પન્ન કર્તા! અને વિશ્વમાંથી માણસ બનાવી તારી અસાનત આપી કે એનું રક્ષણ કરે, જીવિ અર્જુ કરી ને વડે તરી પીઝણ પ્રાપ્ત કરે, આપો આપી નેથી તલી માથાને જોઈ યક, તાર

ગુણમાન કરવા જીભ અર્પી, તારૂં ખર બનાવના માટે હૃદય આપ્યું, હૃદયમાં ઉકેટ ઇન્જી આપી, નેથી તારી શોધ કરે સસારમાં અને સજમ બનાવ્યો નેથી તારી સમીપા આપત કરે.

હે સર્વ સૃષ્ટિમાન! સર્વ અને ચદ્ર મારી આશી માટે, આક અને પદ્ય મારી આસ્થકતા માટે, જનાવરોને મારી આરાધન પાલન કરવા માટે તે ઉત્પન્ન કર્યા પૃથ્વી મારા ગોદાળુ માટે બનાવી અને મને રક્ષક તારા માટેજ બનાવ્યો, અચીત, હું તારોજ છું, અન્યનો નહી

હે પરમ પવિત્ર અલ્લાહ! તુ પ્રેમી દેવથી પવિત્ર આકેક ખામીથી દરેક પવિત્ર કલ-કળી પવિત્ર, નિસચમ તુ પરમ પવિત્ર છે, પવિત્રતા માન્ય રાખનાર છે. હું તારો અપવિત્ર અને દરિદ્ર સેવક છું હું પવિત્ર અલ્લાહ! હું તારી પવિત્રતાદાર, તારા પવિત્ર સેવકો દાર તારી કને માથા કરું છું નાસ્તિકતાને, વિ-કલ્પનાને, દુર્ગુણો અને ખામીઓને મારા હૃદયમાંથી નષ્ટ કરી દે અને મારા હૃદયને પવિત્ર બનાવી દે મારી ધારણાઓમાં, મારી ક્ષતિઓમાં, અને મારા દરેક કોર્મોમાં પવિત્રતા ઉત્પન્ન કરે

હે શક્તિ આપનાર! ભમકિતને સંતુષ્ટી, નિર્નજને બળવાનથી, સદનગીલને અભ્યાસારીથી રક્ષણ આપનાર તુ જ છે, હૃદય ને સમનાતથી જીવિને અસાનતાથી, આદમાને કુદતાથી સુરક્ષિત રાખનાર તુ જ છે હું મારા મદદમાર! મને તારી સહાય ન હોય, તારી દયાદર્શિ ન હોય,

તારી કૃપા ન હોય તો સમારગી વ્યવસ્થા અસ્તો-
અસ્ત થઈ જાય, તુ જેને સુચિત રાખે છે
તેને કાષ્ઠ નષ્ટ કરી શકતું નથી, જેને 'ધુ' છવન
અર્થે તેને કાષ્ઠ મુલ્ય આપી રાકતું નથી તારે
આ સેવક તારા માર્ગથી ભટકેલ હતો, તે
સન્માર્ગે દેખાડ્યો, તારી દયા, ક્ષમા અને તારે
ઉપકાર મારે હાથ ન ઝાલત તો નિસદેહ હું
નરકાગ્નિના ખાણમાં જઈ પડ્યો હોત

છે 'પવિત્ર અલ્પાહ' જે તને અતિપ્રિય
છે, જે તારે પ્રેમી છે, જેની તે તારા પ્રભાવ
અને તારી પૂર્ણ કૃપા પડે' મદદ કરી છે,
જેને વિશ્વ ઉત્પત્તિનું કારણ બનાવ્યું જેની
ધમ્મને તારી કૃપા, જેની તાબેદારીને તારી
તાબેદારી, જેના પ્રેમને તારે પ્રેમ બતાવ્યો
જેને સકળ જગત માટે દયા બનાવી મોકલ્યો,

જેને સઘળા/પક્ષીઓ અને સપ્તર્ષી ગ્રેહતા
અર્થે કરી શક્તિએ તારા દર્શનાર્થે બોલાવ્યો,
અને રક્તસમય વાળો કરી, તેનેજ હું મારી
માગણીનું સાધન બનાવું છું.

હે પરમ દયાળુ! તારે આ સેવક તારાથી
તારીજ માગણી કરે છે તે હાથ અપણુ કર
જે તારી આગળજ ઉઘા થાય, તે પગ જે
તારીજ શોધમાં ચાલે, તે આખ જે તારા
માટેજ રહે, તે માથું જેમા તારીજ ધન-રહે,
તે દિલ જેમા તારીજ પ્રીતિ ને સ્થાન હોય,
ભાવના હોય, પ્રબળ પ્રજ્ઞા હોય, તારા સૌ દર્શનો
આપનો (સ્વીકૃત) હોય. મારા આત્માને તારા
માટે નિકળ બનાવી તારી ભાવનામાં અસ્વસ્થ
બનાવે જે આખીન

— કુર્આન શરીફના પાસાઓ —

અરબી મતન અને
સુબંગતી તબુંગા સાથે
(આદિક આશીસ, રાદેન્ના)
પાસા ૧ થી ૧૫ અને ૩૦
ફરિકનો હકિયો છ બાના

પાસા ૧ થી ૧૫ સુબન્દિત
હકિયો સાડા છ રૂપીઆ
૮ અર્થ બુકુ

Arabian Text with
English Translation
By A YUSUF ALI
Re 1/- each part

In two volumes
Rs 17/12 each volume
Postage extra

ધી રાદેર સ્ટોર્સ : ટાવર રોડ : સુરત.

પૂરના નૂતન શાધરને સફળતાથી આગળ વધવું હોય તો કસીમ જેવા ઉસ્તાદને અપનાવે, અને કસીમ સાદબને પણ માત્ર નહિ સંચન છે કે તેઓએ હાદદીની દ્રષ્ટિથી કામ લે. 'કસીમ' તો ખુદ ઉસ્તાદ નહીં તેમની શાધરીનું શું કહેવું? સાચીય ગઝલો લખવામાં એ એકલા છે અને 'માયલ' તો કાદિઆવાડના બાળકે દાકમા મુરજ જેવા કવિ છે. ગુજરાત 'પતિવ'ને તો જાણે છે, પણ અમૃત 'માયલ' ને જાણવું નથી કેવી કદરવાની કેવો રિવેક? 'માયલ'ને એક વાર સાબળનાર જરૂર થાય ત્યાં 'અમીન', 'માયલ' ને 'કસીમ'ની ત્રિપુટીનો મુશાધરને સફળ કરાવવામાં મુખ્ય ફાળો હતો અને 'શવકીન'નો પણ બાકો 'એકાર' તો પોતાની ગઝલનો પોતે સૌ અભિપ્રાય આપે. વખાણ કર તો વાખડો મથાણ, ને ગીતલ કર તો મન ના માની શું કર? ૫૫ દ્રષ્ટિ કુરશ ચાલતો છું ને?

"શાયરો પશુ પવનથી ફલાય છે,
માયરો શું નવથી દુલાયનાર?"

એર! પછેનો દોર પુરા થયો જેતપુરમાં શાધરીની યજ્ઞાત કરનાર અને ખુદ આજના મુશાધરની પકિત આપનાર 'અમૃત'ની ઝેરદાજરી સાધતી હતી વહેપારી નોકરીથી મજબૂરીથી તેમને અચ્ચાનક કલકતે જવાનું થયું હતું પછેલા અને બીજા દોરની વચ્ચે જેતપુરના એક બાણુભાઈ નામે દિલ્હી કવિએ પોતાના બે સાજા કાળો રજુ કર્યા હતા પછી બીજો દોર શરૂ થયો જેની પકિત હતી, 'ન શાયે કોઈ અસર એ અસર હું રાખું છું' એ પકિત ઉપર પણ સાકરોએ ખૂબ પેચ લગાવ્યા હતા બહારથી આવેલા જનાણ 'શાયદા', 'નવાઝ', 'દિલપુરા' વગેરેની ગઝલો વચ્ચે હતી 'શયદા' તે રાખાજ હતા 'હુમકસ'ની ગઝલમાં પણ હમ તો હતોજ મગજગ

તથા વાગે બીજો દોર પુરા થયો જનતા રસમાં અખતેલાઈ રહી હતી અને રસ પાનાર રસદાતાઓ સફળતાના જમામાં પ્રુથ્વા સમાતા ન હતા અભિમાન યોગ્ય હતું રસદાતા ને રસદાતાઓની મહેનત અને પરસેવા ઉભરશે ને પૈસા વસુલ થયા હતા

પછી આખો ઉત્તરો દોર ઉર્દૂ સાધાજ એવી કે જે ન્યા હોય લા પોતાનો ઝડો ઉચ્ચ કે 'માયદા' સાદબ જુનાગઢી, 'મહેર' પિ જુનાગઢી, 'કવસર' સાદબ જુનાગઢી, ઉસ્તાદ 'સિદ્દીક' સાદબ જુનાગઢી અને 'રૂસ્વા' સદબ ખાન્નદેવીએ પાતપોતાના કસમોથી જનતાને ખુશખુશાલ કરી દીધી હતી ઉસ્તાદ 'સિદ્દીક' સાદબનું ગુજરાતી કાવ્ય અને ઉર્દૂ ખરેખર આસ સફળતાનું ટાંચે પહોંચ્યા/હતા અને 'રૂસ્વા' સાદબના નજરદાર કસમોએ નો શ્રેતાઓના દિયો પર ઉત્તરે છે. સર્વ મંગીન મહેર હાથ મારી હતી

પાંચ વાગે અનેક ઉસ્તાદ વચ્ચે બાઘાર વિધિ અને ફૂલદારનું અર્પણ-સમર્પણ થયા પછી કામમતી ચાંડોળી ઉઠી મુશાધરો બરખાસ્ત થયો હતો. આ સફળતાના સેહરાના હકદાર જનાણ આ રચીદ મોતીવાલા સાદબ હરે છે જેતપુરી બાપુઓની માયાને મમતાની ઉડી હાથ લાંબી ફૂંસાઈ ઉડ્યો, અને જેતપુર ખાનર વહેવરાવેલો મારો પરસેવો પણ ભેજે લાગ્યો ગળી નિરાતે ઉતારે ગયો બીજો દિવસે કવિમંડળ બાંધખર મથુ કવિતા ને મરતી, ટ્રેનમાં પણ વહેતીજ રહી હતી બાવનગરના અડવાલ મારે આપતો અક જુવો ખરે જેતપુરના જીવતા મુશાધરોના સુખદ સમરજી હવાખર નહિ જતાય અરવ

'એકાર'

શાદી

તા ૧૪-૩-૪૩ અહમદ ઇસ્માઈલ
આગડીઆ-આયશાબીબી બિનતે મુસા ઇબ્રાહીમ
માખત

તા ૨૧-૩-૪૩ મોહમદ ઇબ્રાહીમ
હાટીયા-સારાબીબી યુસુફ આઝમ પીપરડી

તા ૩૧-૩-૪૩ અલી શુલામ હુસેન
કાસમ પીપરડી-હાજરાબીબી અહમદ આઝમ
પીપડી

જન્મ

૧-૩-૪૩ કાસમ મહમદ ઇસ્માઈલ
ને ત્યાં છોકરી મીબી

૧-૩-૪૩ શેખ શુ નબી શુ મોહમદને
ત્યાં છોકરી જોહરાબીબી

૧-૩-૪૩ અલી મોહમદ મન્સુરને ત્યાં
છોકરી મરીયમબીબી

૩-૩-૪૩ ઇસ્માઈલ મહમદ અહમદને ત્યાં
છોકરી ઝુબેદા ખાતુન

૩-૩-૪૩ સે હરમાન એ અર રહેમાનને
ત્યાં છોકરી ઈફતાહુનિસા

૬-૩-૪૩ ગુરજામ ઇબ્રાહીમને ત્યાં
છોકરી શુ નબી

૬-૩-૪૩ ઇસપ કાસેખાને ત્યાં છોકરી
હનીફાબીબી

૯-૩-૪૩ ફાહિમ મીયાજી હમીદને ત્યાં છોકરી
અ હુવ ખલીફ

૯-૩-૪૩ મોહમદ કાસમ માકડાને ત્યાં
છોકરી ઉમર

૯-૩-૪૩ ખવાન મુતામ મેહીયુન પીર
લાઇ કમરને ત્યાં છોકરી કનયમ
બીબી

૧૧-૩-૪૩ કાસમ ઇબ્રાહીમ નાકડાને ત્યાં
છોકરી મરીયમબીબી

૧૨-૩-૪૩ મોહમદ યુસુફ હામીયાને ત્યાં
છોકરી અંબુય

૧૨-૩-૪૩ સૈયદ શુવાય સૈયદ શુવાને ત્યાં
છોકરી સૈયદ અહમદ

૧૩-૨-૪૩ કાસમ કાસમ મુસાજીને ત્યાં
છોકરી ખતીજાબીબી

૧૩-૩-૪૩ બકાતી રજબચીને ત્યાં છોકરી
અબ્દુલસાત

૧૫-૩-૪૩ ઇસ્માઈલ યુસુફ ઇબ્રાહીમ હાસી-
યાને ત્યાં છોકરી અબુમકર

૧૬-૩-૪૩ ઇબ્રાહીમ મોહમદ લાલાને ત્યાં
છોકરી સલમાબીબી

૧૬-૩-૪૩ અહમદ ગોરા શુ મોહમદ યુસુફ
ધુપલીને ત્યાં છોકરી અમીનાબીબી

૧૭-૩-૪૩ અહમદ ઇબ્રાહીમ સોનીને ત્યાં
છોકરી જોહરાબીબી

૧૭-૩-૪૩ અહમદ ઇબ્રાહીમ બપેરીઆને
ત્યાં છોકરી બીબીસ

૧૭-૩-૪૩ શેખ સગર શેખ બન્તુને ત્યાં
છોકરી હાફિજાબીબી

૧૯-૩-૪૩ હાફિઝ ઇસ્માઈલ ઇબ્રાહીમ
મુલાને ત્યાં છોકરી અબી

૨૨-૩-૪૩ ઇસ્માઈલ અહમદ હાસીમાને ત્યાં
છોકરી ફાજરાબીબી

૨૯-૩-૪૩ અહમદ હાજ અબ્દુલ્લેમાન સાગી
ને ત્યાં છોકરી ખતીજાબીબી

૩૧-૩-૪૩ આઝમ અહમદ બાનામીયાને ત્યાં
છોકરી મોહમદ સલીમ

મરણ

૧-૩-૪૩ યુસુફ કાસમ મોદન ઉમર વ ૭૨
૩-૨-૪૩ રહીમાબીબી તે શુ હુસેન ઇસ્મા-
ઈલ દુની છોકરી ઉ વ ૩૭

૯-૩-૪૩ ગેખ રહીમ ગેખ મોહમદ ઉ વ ૫૦
૧૦-૩-૪૩ ખતીજાબીબી તે શુનામ મોહમદ

મુતકાટપાલીનીધણીયાણીઉ વ ૧૮
૧૩-૩-૪૩ તુરજહાબેગમ તે મોહમદ દુનીય સૈયદ
અબ્દુલ્લેમાનની છોકરી ઉ મા ૪

૧૪-૩-૪૩ હાજરાબીબી ઇસ્માઈલ મોહમદ
જુલાની છોકરી ઉ મા વ ૧૩

૧૨-૩-૪૨ યુસુફ ઇબ્રાહીમ આઝમ ઉ વ ૭૩
૨૪-૩-૪૩ કુનસમચાગો ગેખ આઝમ પીર
લાઇ ઉ વ ૨૭

૨૫-૩-૪૩ કાતમાબીબી કાઠી દુનીય તાહની
છોકરી ઉ વ ૪૦

૨૯-૩-૪૩ આશાબીબી તે ઇસપ કાસમ
મન્સુરની છોકરી ઉ વ ૯

૩૧-૩-૪૩ આશાબીબી તે હાજ કમળુ નાન-
વાસની વહુ ઉ. વ ૨૨

૩૧-૩-૪૩ કાતમાબીબી આરેફ બાવામીયાની
છોકરી ઉ વ ૧૦૪

“યુવક”

મદી રવી પ્રણામીના વિચારો પર વિચારે છે,
કરી કાર્ત પૂરામી ધારણ્યો મર હું ધારે છે
હદી હું કાળના હારે બે, મગધુ તે સુધારે છે,
બગી હમ કોમ કે- કાર્તે તૂ પડના નિધારે છે

ખરે નર લોગીઓ ચહ તુ સમયનુ પિન ટાળે છે
અને ખુદ કાળ તારે મળે પડના મુજબે ખોળે છે

મનમની પ્રીતથી આગળ મલ તારી ાગ દોડે,
પ્રણય થેવા રજો સુતા પ્રિયાની પ્રીત નડોડે
સના છુલ્લિને મિત્રારે અને, હિમ્મતને તુ ને
અચિત તુ તા કન્થી મળની અિહવાને મચો

હે હં માય કે, તુ બામ્ય તપર કેકે દેમે છે,
અરે ખુદ બામ્ય તાન મળે પડના મુજબે ખોળે છે

સના તુ ને અપલ નિલ્ય દિલે ધારીને કડે છે
તુ તાદા નેમ મળે છે તુ ગાદલ નેમ મળે છે
મમત ખાડાથી રમત કામ ગણુમા વા રહે છે,
વગલમા રિ તાલી ન્યામર અને મુજબે છે

નિલન મુલુના હિડાએ ખુનાથી તુ હિડાને છે
મુધાનીની બધી મેલીમો મળી તાન ખોળે છે

‘સાબિર’]

[વામ]

બે તરંગો

[અનંત]

કાલ પીઠાવ છે દુખથી ! કાલ જિભાવ છે સુખથી !

જગનના મોઢાએ ક્યા છે ? પુછાથી, ચેનથી, સુખથી !

બધા ને કંઈ કહે છે તે તમે પણ ગોખથી ક'ને,

પરતુ ખૂબ શોભીને અંજી ઉચ્ચારજે સુખથી

અપરતુ માત આપીને બિચારીને બનાવે છે !

કુલાહને બિચારે નિરના બનને બનાવે છે !

કંઈ લોકો જહાગા 'શોખચંદ્રી' સંવ એવા છે,

વધા યાવાની નેને સતલહોડો ચેા આવે છે

—“શોખચંદ્રી”

૨૫

સે

તત્તી • 'વલ્લરી'.

૧૯૪૩

મે
૧૯૪૩

ત્રી
“વહશી” સંસ્થા.

અ નુ ક મ શિ કા.

વિષય મૂલ્ય.	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ
મે તરંગો	“સોખન”ની	૨૪૪૨ ૧ છ
“મંદુક”	“આશિષ”	૩૭૧
ધરણી સિંધુ (કૃષ્ણ)	ગો ન રીમ	૩૭૨
” ” (દલીલ)	” ” ”	૩૭૩
આરાધ્ય દુનિયા	” ” ”	૩૭૪
સુરમે શતેકા ની અદ કી નો	” ” ”	૩૭૮
ચાંદ	મ નજુનરો	૩૭૮
પુત્ર કે પીઠ	” ” ”	૩૮૨
દાસિન નથી હોતું” (ગજન)	” ” ”	૩૮૬
જીવનના તેજ	” ” ”	૩૮૭
ધરણી અને દિવ્ય	ધર્માબધ	૩૮૯
નીલે રત્ન (સત્)	રીશી-સામેરો	૩૮૯
બાલનગરનો બગીચો	” ” ”	૪૦૦
સુન્દરી મુશાહર	” ” ”	૪૦૩
મેઢરિય	સપાદક	૪૦૭
નારેન વિશે કંઈક	સુરેશ નજીની	૪૦૮
હ, મિયા ને નિરમારખા	” ” ”	૪૦૮
હરિ મુરિનમ સાદી-ગજન, મ-મરખ		૪૦૮
વીરોના ૧૫	મે જી સોરઠીઆ	૪૦૮

વાર્ષિક લેનારખ - ૧૦૦ અને સીનેન રા ૪, બર્મો રા ૫, પરિસર રા ૬

“કારના”

દર અગ્રેષ્ઠ મહીનાની પદ્ધતી તારીખે મળેલ થઈને તેજ હીવસે ચિત્ર કરવામાં આવે છે રેપર ઉપરનો આલેક નંબર નોંધી રાખો, પછી નોંધાવે તેજા તે જરૂર વખતે દિવા આલેકને અંક નહીં મળવાની કુશળતા તેજ માસની તા. ૨૫ થી સુધીમાં કરવી પત્રવ્યવહાર સંદેશના સંવાદો કરતા સુરત કરવા મનીઓર્ડરની નીચેની કુપન ઉપર ચેકનું નામ નોંધાવે તેજ, નામ સરનામું લખવા વધુ નહીં મનીઓર્ડર કે બીટિસ ચેક રદ કરે એવું ઉપર નીચે મુજબ નામ લખવું.

VAHSHI SAHITYA KARYALAYA
Tower Road, Surat

પુત્રતં ચોથુ + અંક ૮મે

“ધનજયા”

અતઃ જનામ ‘ગાલિયુ’ સાદમ બજોહવી
 ઝળા ખામેશ ઝ હેતી હ દર ખારે મુગીનાકી,
 ઉત્તર પગતી હ જમ જમ ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 ચે હે વેદશનકી પુન્હકી ત વૈલીના અનીનક હે,
 તખ્તપુત્રની દિશમે ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 ‘પુત્ર’ ગાદમે મેઝનૂ મેઝ હમગઝ બન મજમે,
 વિએ દિનતા હુ અમનક ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 જુન પન્હર હવામે જમ ચની અએ ઝગમ બનન્હ,
 તમગઝમે બની હે ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 તેરે મઝનૂને જમ દીશનગીકી નેઅમતે પાઠ,
 હાન્હર અન્હે ગખની ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 ન દો દીશનગીને નયકી કયા હે, સુખન સાકી
 ચુકી મિનતી નહો કુઠ ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 ચમનકી મુગન્હર હે ચુનેકી ચાક દામાની,
 હગી આઈ કે મિખકી ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 અગર દુઝને બતાર આ જાએ તિાનોમી બગીમે
 બની જેમો ગિરેમા મેઝનૂ જેમો ગિરેમાની
 ફરિસ્તે આઝૂએ કરને કરને ચક ગએ આખિર,
 ફરન દન્માને પાઠ ધનજયા જેમો ગિરેમાની.
 જુનકા જ્ઞેશ હે એર ઘઝકી દીશરાપે નિખતા હુ,
 કુ મેરે દિનની તમી ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 જુન જમ દો ચુમ ફાગિબ અદઝે જુન “ગાલિમ”
 હઈ હ્સ્તો ગિરેમા ધનજયા જેમો ગિરેમાની.

ગ્રામીણ કી દુનિયા કે દોરેલે

રેલવે વાગર - 'કેફે'ન

આવાગ્રામીણ દુનિયા કે દોરેલો? 'કહેના સો કરના નહિ' એ સુમને હવે ગોગઓએ ફેણ દીધું છે જગતને પલાયપાલ શિખવવા મિશન હેઠળ જનરલ સમટીએ ગ્રામીણની પુરાણી મિત્રતાના સમરણરૂપે આફ્રિકામાં કાગો કપો' પાસ કરાવી દીધો છે અને આમ ગ્રામીણની નૂતન મિત્ર સંજ્ઞાની ફક્ત વાતોત્તર વાતો નહિ પણ વહેવારમાં ઉતારીને તેનો અમન પણ કરી બતાવ્યો છે. 'કન કહે સો આજ, ઓર આજ કહે સો અગ' ડી ભાવના સમિત કરી છે મુત્તની રાખવાના માધ ફળ આવવા પડેના, ઉતાવળે આના પકવીને તેનો રસ પણ ચૂસી લઇને ચેટના હિદીઓને હમને કરી દીધા છે હિદી સિપાઇઓ ટ્યુનિસિયાને મોગ્યે ને વીરત દેખાડી નાઝીઆને ભગાડી રહ્યા છે તેમની યાદગીરી રૂપે તેમના જાનભાઈ હિદીઓને સાઉથ અફ્રિકામાંથી ભગાડવાની વેતરણનો આરભ થઇ ચૂક્યો છે નેમ વીર-પારનેના સનાતનીઓ દરિજાનેના મુઝાને ચોતાના મસીહીયા દાખન થયા હેતુ નથી તેમ હવેથી હિદીઓને નાતાની ડરન નમરીના મુરોપીયન વિરનારુમાં દાખલ થયા દેવામાં આવશે નહિ.

'કાળા ને જોરા તોજો કયા મેળ મળશે પાંદરી? હું સ્વદેશી છું ખટારા તે વિદેશી આ છે.'

ખટારા અને ચોટરોના સંયોગ શી રીતે જામે? લોકશાહી એકે પચરમો શાહી રખતે

તેનો રંગ કાચ નીકળે તો? નેથી ને શાહી બને મીઠને દરાન કરી ગોરી શહી ખરીવાઓ ઉપર લો શાહીના લેવડ-પગાજ ને સમસે જગતના ચોકમે વોડશાહોના નાખવાના માડી છે. આમ સુમન જુગા નિયમ પ્રમાણે હાન નોક માર પો મનો નિગમ વન ગણે છે. જુગાની પર છુટપ મો નિગમ રીતેજ ચાલ છેને. માથા પાણુ અતે કા વગતુ સ્થાન ઘોળા વગે ને છે પણ અમરો રહેલુ આવે એ ચિતા પણ નમા ને? કાણુ કે ચિતા કરવાથી પણ કળાના જગ્યાએ વર્લેતા ઘોળા નાગ ઉમરો મળ્ય હલ તે કાળી કરતૂરી કરના ઘોળા કલ કોમન બુધી ગઇ છે ને નેતરનેત્રમાં કાળ સાચાના માનની પર ગેરીલદીઅ ઘોળો ચુ ફરવા માડ્યો છે. પછી ભનેને નેડેનરિ કે પર્વ બક દૂર ખેડ ખેડ રંગીન પ્રાજ્યો વહીલાન કર્યા કરે.

જગાજતવીટી રેલતી હથકનમચકનેલી રેલતે છે

'મુજાની સાદિય પરિપ દમશ મુશ ધરાઓ પ્રત્યે ઉવસહિતા સેવતી આવેલી રે અને સેરી ગઢી છે' તાજેતરમાં એ આફ્રિકા કાલિદ પરિપ પ્રત્યે થયો હતો અ તે આફ્રિકા મુગધન એક મુશાધવાના પ્રમુકર્યો હમે હા, જે મુશિલમ શાધેરો મો પ્રમાણમાં સાદિય પરિપના સમય થયા રા

અને પછી મુશાધરાની માગણી કરી હોય, ને તે પાછી ઠેકાણ હોય તો એ આદિપ વાજબી હરે બાકી સાગ્રણુ શરણ પેતાની પશુધી વગાડવા ખાનર ખખરદારજીનુ આગણુ અને પેતાના બુદ્ધના તળીયા ધરી નાખે છતાં પતિ-જીવન નિરાશાજનક આવે તોય તેમા સાદિત પરિવર્તનો શુ હોય મુશધરાઓમાં ખુદ શકાર હોય તો જરૂર સદિત્ય પરિવર્ત તેના તરફ આકર્ષાય 'ખુદ ચલે આઈએ નહોલે અસર હોને તો હો' હા, મુશાધરાનાળાઓની આદમા અસર હોય તો ખુદ સાદિત્ય પરિવર્ત તેના તરફ ધસાગ્રય બાકી મુશાધરાની પાડીમા પક્ષાપક્ષીના ધર રોપી દાલને જીવન જીવન વાડા 'બનાવાઈ નહા છે; તેનુ સ્પષ્ટ દર્શન થઈ રહ્યા પછી સાદિત્ય પરિવર્ત હા 'એ બજતુ ધર-ભાડે રાખે' ?

આવાજથી દુનિયા કે દેરતો ! ગયે મહીને
હું જંબુડી ગયો હતો કે થોડા દિવસમા
રેમેલની ફાટી ઉપકાષ જશે, પણ ના ઉપકાષ
હજુ તો જળેલી જેમ ટ્યુનીસમા રેમેલ ચોટી
રહો છે પછે કે જે માડી રહો છે ! જળેલી
જેમ ચોટી રહો છે ! થિયારના માવળા
લસકરની જેમ રેમેલના નાજીએ ખાડા ટેકાની
લાઇખમા સતાફૂકડી રખી, મિત્ર સેનાએને
સસવાની ગતીએ રોડા કાચનાની ગતીએ ફરજ
પાડી રહ્યા છે નાજીએ રરતામા આખરા
નાખવામા પાવ-મા છે, છતાં મારે તરફથી
મિત્રસેનાએ ધીમે ધીમે આગળ વધી રહી છે
એટલે ટ્યુનીસમા નાટકનો ઝૂંપ રીન ક્યારે પડે
એ હાલમાં તો કહી શકાય એમ નથી બાકા
રશિયાનાં મોરચા પર તો વસતેના વાગાવરણમા
જરમીને બદને ફડી અનુભાષ રહી છે. જ ને
થાલુ ના નાટક કપનીઓ નવીન સીનસીનેરી,
નવિન એક્ટરે અને નવિન લાઇટની રોશનીમા

નવા નાટકો અજવવાની પુરતી તૈયારી કરી ગઈ છે. ધારવા દેતા ઇ-દરવદ લખાઈ ગયો હોય, મીઠમી ભયંકર નાટક રાઈ ચયાના ભયુકારા વાગી રહ્યા છે અને ખાજુના સુત્રધારો પડદાની દોરી એવે એટલીજ વાર છે !

• એ પહેલા લગનમાં એકેલી પ્રાણડની સરકાર અને મોરડોની સરકાર વચ્ચે ગોખેતના દોરી સચાંધી એક દાખખડો લખવામાં ગયો છે. પોનાડ ને રતિયા વચ્ચે તરાડ પડી છે. જોઈએ છે એ નરાડ સધાય છે કે વાહરના ધા જેવું થાય છે. બાકી ચીનની નાટક કે પનીને તો ખીચડીના વાધા પડ્યા હોઈ લગ્નનું નાટક નહિવત થઈ ગયું છે. જેને આજમાનના મોરડે ટોળે ધડીકમાં લમરડો ફેંલે છે તો ધડીકમાં વાવેતલોની ટાવપર દપની મારી આવે છે દીવર-લોખળના મીઠા રૂઝણા જેવી એ લગ્ન લગ્નનું નાટક મડી અસન સ્થાગણ ક્યારે બનશે એવો ટોળાયો કે સિમલ ના લખાણ જણે ! ને હાં પાસિક્કના દરિયામાં આંરટ્ટેની ચાંની દ્રોપદીના ચીર એ ચવાની ચેષ્ટા જાપાનના કુશાસને સખમરીન દ્વારા કરી દીધી છે વધુ ખમરના અભાવે કાગ તો આટનું જ જાણવીએ છીએ. બાકી તો 'આગે આગે મોરખ જાગે !'

આમાંથી કુનિયા કે ફેરતો । હિંદ એટલે
શુ ? હિંદ એટલે સમગ્ર જગતની પાજરાપોષ
સમજના ? તમામ જગતના પરદા, અશક્ત ને
ખોડા દોરો દિદા । પાજરાપોષમાં આવીને
શુખેથી ચરી શકે છે તમામ જગતને ધાસ્યારો
પુરો, પાડવાનું પરોમકારી કામ હિંદ પાસે હજાર
વર્ષથી કરી રહ્યું છે

પહેલાં આર્થ નામે પ્રાણીઓ આ અનાર્થના
દેશમાં આવ્યા, પછી જ્યુ નામે ખેપગા ટારા
આ દેશમાં આવ્યા, પછી પારસી નામે માનવ

પ્રાણીઓ આખા પશુ તે દિલને ધાસ્યારો ચરીને સામે ચિ મડા નથી ઉગમતા કે પૂઠાની ઝપટે નથી મારતા એ તેમનો ઉપકાર ।

પછીથી આખા પદાણુ કે મુગવરૂપિ માનવ પ્રાણીઓ એમણે દિલનો ચારો ચરો જેથી એ આખવા જેવા પ્રાણીઓ પશુ અહીંના ધાસ્યારાની હીલીદલી અસરથી માગિયા બળદ જેના બની ગયા પછી તે આખા યુરોપના ધોળા હાથીઓ એમણે આવી દિલના દરબારની ગોલા તે વધારી પશુ ધીમે ધીમે પાજરાપોળના બીડને કમ્પના રણુ જેવું સહાયટ બનાવી દીધું ધરમદાનથી જગતમા સર્વજેઠું ગણાતા દિ હીઓએ નદ્યાધરમનુ પૂઠક પકડી રાખીને 'પરોણાઓની પરોણાગન કરી બને બાવા બનીને પશુ સદાશત ચામુ રાખ્યુ પશુ બેરકુશીની પર્મિસમા તે જીવોકે હવે સહાયટ રેતીનુ રણુ ચમુ છે, તેમા રવગજનુ વદાણુ ચનાવવા તતપર થયા છે ।

આવાજકરી દુનિયા કે દોરતો । ગુજરાતી મુશાધરાઓને વધુ સફળ બનાવવામા ઝોલ છંડીયા રેડીઓનો ફોળા નાનો સૂતો નથી તેના ગુજરાતી વિભાગના સચાલકોનો મુશ ધંગ તરફ ખાસ ચાહ હોવાથીજ રેડીઓ પર આજનુ મુધીમા '૭-૮ મુશાધરા ચર્ચ શકયા છે

પ્રથમ ગુજરાત-મુનષના શાધરાના બેમા ત્રણ મુશાધરા થયા હતા જેમાય વધુમનિ તે મુનષના શાધરાનીજ રહેતી હતી પછી એક મુશાધરા મુનષના ફિદુ-મુસ્લિમ કવિઓનો યોગ્યતા હતો અને તે પછી ત્રણ મુશાધરા આજના મુનષના ગઝલ મઝનમાં ગણાતા રચાનિક કવિઓના યોગ્યતા હતા આટલા બધા મુશાધરા મુનષ ઝોલ છંડીયા રેડીઓ રોશને થયા, છતા તેના તરફ અને તેમાય ખાસ ગુજરાતી વિભા

ગના સચાલકો પ્રત્યે આદર કરવો કે "મુશાધરા પ્રત્યે તેઓ આખ આઝ કાન કરે છે " એ વાજબી નથી

મુનષ જન્મ મઝના છેલ્લા મુશાધરાના પ્રમુખ રચાનેથી એ શબ્દો ઉચ્ચારામા હતા કેાઈ પૂર્વમદથી ગેરાધને એ શબ્દો ફેક્યા હશે । સાબગના પ્રમાણે છેલ્લો નાર મુનષ એલ છંડીયા રેડીઓ મુશાધરામા ગઝલ મઝનના કેાઈ સભ્યે અગત હુમલા જેવા શબ્દો ઉચાર્યા હતા આમ શાધરાની પક્ષાપક્ષીએ રેડીઓ, હાઉસને પાવન કર્યું, તેથીજ શાધરાના પગોથી રેડીઓ હાઉસનુ આગપુ હવે પાવન થતુ નથી. જે શાધરા પક્ષાપક્ષીમા પડ્યા ન હોત, તે તેમના માટે રેડીઓ હાઉસના આરણુ બેધ ન થાત

ઉદુ મુનષ રેડીઓના ગુજરાતી વિભાગના સચાલકોએ તે મુસ્લિમ સાહિત્યકારોના વ્યક્તિગત રીતે પશુ ઠીક ઠીક અપનાવી લીધા છે 'શયદા', 'આસિમ', 'નસીમ', 'કાકિલ', 'મુમાસુદીન', 'ઝાર', 'બેકાર' વગેરે અનેક મુસ્લિમ સાહિત્યકારો રેડીયા પર રજુ થાા છે તે ગુજરાતી સચાલકો અને તેમાય ખાસ અદરાદન મહેતાની હમદદોનુ પરિણામ છે

હા । મુનષ ઝોલ છંડીયા રેડીઓના ગુજરાતી સચાલકોના ધ્યાન ખંદાર એ વાન નહિજ હોય કે મુનષ બહાર પશુ ગુજરાત કાઠિઆવાડ કે બહદ ગુજરાતમા પશુ વિપુલ સખ્યામા ગુજરાતી શાધરા વસે છે, તે એકલા મુનષના ગઝલ મઝનને વાગવાર રેડીઓ હાઉસમા રથાન આપી બહારનાઓને અન્યાય ન કરી શકાય. તેમાય ખાસ કાઠિઆવાડમાં આજ દાન મુશાધરા પ્રતિ જૂન વેગ પકડી રહી છે તેમને ઉત્તેજનથી અપનાવવાની રેડીઓના ગુજરાતી સચાલકોને હુ નમ્ર સૂચના

કરે છું. સચાલકોની દીર્ઘદ્રષ્ટિ પર મને પુરો
 વિશ્વાસ છે તેમના તરફથી જલ્દી આજ્ઞા
 કોઇને આજ સુધી તો અન્યાય થયો નથીજ,
 ને થશે પણ નહિ

૭

શોક સમાચાર

રાદેર મ્યુ ના લોકપ્રિય પ્રેસીડન્ટ તથા
 ગદેર ઇસ્લામ જીમખાના, રાદેર મેહકિલે ઇસ્લામ,
 ગદેર સુન્ની વહોરા પસાયનના પ્રમુખ અને
 મુસ્લિમ મંદિર બંદાવાળા ચેરેટીઅલ ટ્રસ્ટી

—તંત્રી

‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

ચોક બજાર : સુરત.

એટલે

- લેઘટેસ્ટ ડીઝાઈનનાં
- સુટીંગ્સ—શરટીંગ્સ
- લેડીઝ ડ્રેસ ફેબ્રીકસ
- ફેન્સી કાપડ

ખરીદવાની ભરોસાપાત્ર દુકાન

સૂરએ કૃતેહાની ચંદ કંઝીલતો

“દલીલુલ આરેકીનમાથી”

‘મજાક’ હોઈ

અહવાદ તઆલાએ ખીલ કુઆનની સરતેજી એક એક નામ ગામુ છે લારે સૂએ કૃતેહાના સાત નામ રાખ્યા છે ૧ કૃતેહુલ કિતાબ, ૨ સગઉય મસાની, ૩ ઉમ્મુન કિતાબ, ૪ ઉમ્મુલ કુઆન, ૫ સૂરએ મગરિન, ૬ સૂરએ ગ્દમન, ૭ સૂરેન કનઝર

ખીલુ આ સરતમા સાત શબ્દો ગિદકલ આઆ નથી પડેનો “સે” કે જે સૂર (અઝામ)નો પડેનો શબ્દ છે બીજો “હમ” જ્દનનમનો પડેનો શબ્દ છે ત્રીજો “ઝ” ઝક્રમનો પડેનો શબ્દ છે ચોથો “શીન” શકાનત (કિલ્સાઈ)નો પડેનો શબ્દ છે પાંચમો “ઝાય” જુ મનો પડેનો શબ્દ છે છો “ફ” ફિગકનો શબ્દ છે સાતમો “એ” ખુરાગીનો પડેનો શબ્દ છે એટલા માટે સૂરએ કૃતેહા પદવાવાગાને એ શબ્દો કોઈ વાસ્તો નથી

અરબીમા “અલહુદે”મા પાંચ શબ્દ છે હકતઆનાએ પાંચ વખતની નમાઝ ફરમાની છે “લિલ્લાહે”મા ત્રણ શબ્દ છે માટે ત્રણ અને પાંચ મળી આઠ થાય માટે જહિસ્તના પણ આ દગવાઝા છે “રખીલ આલમીન”ના દશ શબ્દ છે દશ અને આઠ મળી અગર થાય ખુાએ અદાર હઝા આદરા ખેલ કરી છે “અરહુમાન”ના ૭ શબ્દ છે, ૭ અને અદાર મળી ચોનીસ થાય હીજા અને રાતના પણ ચોનીસ કલાક બનાવ્યા છે “અરહીમ”ના પણ ૭ શબ્દ છે, ૭ અને ચોનીસ મળી ત્રીસ થાય ખુન સરાનનો રરતો પણ ત્રીસ હઝાર વર્ષનો બનાવ્યો છે “માસેકે યોમદીન”

ના બાર શબ્દ છે બાર અને ત્રીસ મળી એવજીસ થાય. આ બાર શબ્દના વરસના પ્રાર મહીના બનાવ્યા છે ‘ઈથ્યા નઅમ્મેદિ’ના આઠ શબ્દ છે, આઠ અને બેતલીસ મળી પચાસ થાય કયામતનો દિવસ પણ પચાસ હઝાર વર્ષનો થશે ‘વ ઈથ્યાકા નસ્તઈન’ના અગીયાર શબ્દ છે અગીયાર અને પચાસ મળી એકસ થાય ઝખીન અને આરમાનતા એકસ હરીયા પેલ કયા છે ‘અલ્હે નસ-સિરાતલ સુસ્તકીમ’ના જોગણીસ શબ્દ છે જોગણીસ અને એકસ મળી એસી થાય જે કયામા શરબ પીએ છે તેને એસી ફદમ મારવાનો હુકમ છે “અન અમતા અલેહિમ”ગરિલ મગદુએ અલેહિમ વલદ દનાલીન”ના સુખાનીસ શબ્દ છે, સુખા લીસ અને એસી મળી એકસા ચોવીસ શબ્દ થાય છે ખુદાએ પણ એક લાખ ચોરીસ હઝાર પેગમગ પેલ કયા છે જેથી સૂએ કૃતેહા પદવારળાએને દરેક અઝામથી ખુદ તઆના બચાવે છે અને સર્વે સવાન અને નેઅમતો અતા ફરમાવે છે

ફે તા વા

જનામ કી. અહમદ અશરફ સા. સરેરી બહારગમ મવલા હોનાથી આ અંકે ફનાવા આપી શક્યા નથી તે માટે દિ ગીર છીએ.

પોઠ

થોડાક દિવસ પર એક બાંધપી પહેલ-
હોલીન મુલાકાત થઈ ધાતપીત યના તેઓ
કહેન લાગ્યા કે "તમારી 'પોઠ' વાચીને તો
! તમોને કંઈ જુદાન કન્યેતા મે ધારેલું
કે તમે કોઈ આધેડ વપના આયા' જેવા હશે,
લાખી લાખી કાળરચીતરી નાદી હશે બોડકા
માથાપર હાછ લકલક જેની ટોપી હશે અને
દુનગી ટાળા-કુપર મિલાઈ ચઢાવ્યા જેવા રંગના
હશે" વગેરે વગેરે

તે લાઇને મે જે જવાબ આપ્યો તે
'કારવા'ના વાચકોને કામને નથી પરંતુ
આની વાનચીત પ્રતી મને એટલું સમજવું
કે વાચક વર્ગ મને નણજારાને મળવાની ખાસ
ઉત્કૃષ્ટતા ધરાવે છે એમ તો મ્હારા લખાણ
દ્વારા હું વાચકોની માસિક મુલાકાત કરતો-
રહું છું પરંતુ નખાણ પછી લખનારની ખરી
કવના-જાળી નકો કરનાનું કામ અમક છે
અને એમા ઉપર પેના બાધએ જણાવ્યું કે
તેમ નર્મુ ઉધુન બકાતુ લાગે છે ફોટો
પડાઈને છપાઈ. તે દ્વારા વાચકોને હું મળી
શકું છું પરંતુ તે મને હમથા અર્થિક
દ્રષ્ટિએ પરવડે તેમ નથી વળી કેટલાક
અમાગ મિત્રોએ ગમે તેને ફોટો પડાઈ

લાખનાનો ઈંગરો રાખી લીધેલા હોનાથી એમા
દખન દેનાતી મારી મરહ પથુ નથી પરંતુ
નિરાશ ચવાની જરૂર નથી મે પોતેજ મ્હાર
એક રેખાચિત્ર દોરું છે તે વાચીને લુ કેને
છુ તે ફરકે કંપી લેવું

"સદાય રાત્રી સુરત જેલુ સપાટ ગયું
ડાચાની એ સપાટી પર કોઈ ઉપરી આવેથી
વરતુ હોય તો તેને મ્હાર નાક સમજવું ડાચાની
લેખક, એની પડાળાઈથી દેરી અને ખજુળાઈ
તથા ખેપરીની જોળાઈની જરાનર ડીલ અને
જામ પળળી જેના, પરંતુ દિમ્મત અને
સાહસિતા આવ શુજરાતી જેવી માલદારો
લિખાઈ અને લિખાઈએ માલદાર મને
એવો પહેરવેરા લેખક તરીકેની આખર ગ્રાહ
જરાય એટલી, પરંતુ લખીને ફરેલી કમાઈ
આના પાછળી વધુ નહિ કોઈજ પુરતક લખ્યું
નથી અને લખવાનો પથુ નથી (એ કડાટ
બંધી 'એકાર'ને ચોપી દીધી છે) સાગનથ
મિત્રો છે (૧) એકાર (૨) હુકમત (૩)
શેખચીત્રી અને અડધા મિત્ર એટલા અડવાળા.
દિવ્યે નોકરી કરું છું, અને રાત્રે થોથ
વાચનાનો ઉગમરો લેખક તરીકે મરહર થઈ
નવાથી કોઈ નોકરી થા છેકરી દેવુ નથી
એટલે બાપદાદાની જગીન ગીર મકતો બાક

હુ, અને કવિનાઓ લખે ભૂંડે છુ બસ
એથી વધુ કાઠજ નહિ.”

બદત આપણે આભાર કાઠો માનવો ?
રીઆનો કે બદતુકાકોનો ?

જગતમા આટલુ મોટુ વિશ્વધુધ આનુ
હોવા છતા કવિઓ એના પર કલમ કસવાને
બદને સાવરણી અને ગોઠડી પરજ સોનેટો
લખ્યા કરે એ કેટલું શોચનીય ગણાય ? એ
તો સારુ છે કે હજી ગુજરાતમા બદતુકાકા
જેવા મુરબ્બીઓ હયાત છે જેઓ સમામ
કાવ્યો લખી ગુજરાતીને જીરુસાદાર અને
પાણીદાર, બનાવી રહ્યા છે, અને આપણી
કવિતાને કપાલે કાળી ટીવી લાગવા દેતા નથી
લાયમાજ એમનું આ હાગમાળાનું એક કાવ્ય
“પ્રસ્થાન”મા પ્રયત્ન થયું છે એ કાવ્યની
ખાસ ખૂબી એ છે કે તે બીજકુલ નવા
જદમા લખાયું છે એ નવા જદનું નામ છે
“પ્રસ્થાન છદ” કાકાએ ખુનાસો કરીનેજ
જણાવ્યું છે કે વીરસ મારે તેમને જીના
છદો ન ગપ્યા, એટલે આ નવો છદ સરજી
કાઢ્યો છે વીર નર્મદને જે છદોમા જીરુસા
દાર લખતા કાવટ આવેલી તે “છદોમા થી
ખ ક. કાકોરને કેમ કાવટ નથી આવતી ?
એ પ્રશ્ન પૂછવાની મદારી દિગ્ગજ તો ચાનતી
નથી પરંતુ હુ ખ તો એવું છે કે એ છદ
ગાઉ છુ તો ગવાતુ નથી, અને ચાચુ છુ,
તો તે ગદ્ય જેવું લાગે છે કાવ્યો લોકજોગ્ય
અને સતજ હોવા જોઈએ એ બધું વિચારવાનું
અને સમજવાનું અમારે નરરાઓને છે
બ-નુકાકા જેવા મુરબ્બીઓને નહિજ નવા
છદ વિષે તો એટલજ કહેવાતુ કે લગાઈથી
ગુજરાતને આ એક ખાસ લાભ મળે છે
ન થાત મુધ અને ન મળત એની ઊંચાણ
તો ન રચાત સમામ કાવ્યો અને ન ચોળત
પ્રસ્થાન છદ પણ એ નવો છદ, ઉમેરાયા

“મણા માણસો ને હવાઈ મહુરો
ન રચા તો આ પુઠી પર એક પણ
મહેન નજરે ન પડતુ” આનો અર્થ
નથી કે માણસે વધુ બાજે હવાઈ મહેન
રાચતુ પરંતુ મગન વિહારી કલ્પનાઓમા
થતુ માણસને ગમે છે જીવનની એજ
તો, સ કારની ખારારાને હજારી કરી દે છે
હવાઈ મહેવામા રાચનારાઓને વધુ લાગ ર
અને કાકાકોરોજ હોય છે દુન્યામા ગહેવા
દુન્યાથી દૂર રહેવા પાગડોનો એજ પ
જગતમા કાન્તિકોરો પણ બને છે,
છનિકલાનના પપગામધારીઓ પણ
ત્રિખીઓ પણ અને મહાન મોર્દો પણ ર
આના પાછથી આદ્યીતુ મૂલ્ય આકનારી
એમને પારખી ચકતી નથી

આપણા દેશમા દિદુ-મુસ્લિમનો
ક્યા ક્યા ઘુસી જાય છે એનો ઘોડોકા
“ટુલજાન”મા વાચ્યો એનો દ્રક્કર
કે “જીનાગદ વાગ્યમા મોટરવાળા, ઘોડાગાડી
ખાનવાળા અને પટાવાળાઓમા મુરિ
પ્રમાણ નિષ્પત્ત કરેલા ટકા કરતા વધી
છે અને તેથી દિદુએને અન્યાય થય
છે” આજમધ કોખની આ માગણી
પછી વજીરાને સખળતુ નથી કે “મુસન
શુ થાય તો દિદુએને અન્યાય ન થા
અને (મુસવમાનો) મોટી ખુસીઓ પર છે
તો પણ એમને અન્યાય, અને દરવાજા
દરવાજ બનીને ઉભા રહીએ તોપણ
અન્યાય અમલદાર તરીકે પાગળ ર
તો પણ જોડુ, અને પટાવાળા તરીકે

ચાવીએ તો, પણ અનુગત ઘોડાખારી ચલાવીએ તો પણ એમને અન્યાય, અને ઘોડાખારીએ ઘોડાખીએ તો પણ અન્યાય ખીજી તો બધું રહ્યું પણ અમારું પાનવાળા યવુ પણ ભાઈ-બહેની આખે અન્યાયી લાગે છે તો હવે એ ભાઈઓ અમને સમજાવે કે આ દેશમાં અમારે શું યદને રહેવું? હવે જગ્યાઓની હરીફાઈ યા અદેખાઈ તો સમજાય. તેવી છે પણ આ પડાવાળા અને ગાડીવાળાની પણ હરીફાઈ? એમાં પણ એમને ટકનારી નોંધએ છે? હું ધારું છું કે આની સ્થિતિ ચાલુ ગહેશે તો મુન્નવગી, પીરી મુરીદી, બાડાઈ, બડીઆરા-ગીરી, અને કસાઈગરી, જેવા ધમામા પણ દિલુઓને અન્યાય દેખાવાતોજ અને એ અન્યાયમાંથી ન્યાય એવડવાની લાગને સત્વરથી તંત્રીઓ ટેકા આપતાજ ગહેવાતા, અને એમ કરીને કામવાદી તરીકે બડાનાં અમારે 'હરીજ' જાલ ધગીએ સાચેજ રહ્યું છે કે

“અપને વતનમે સમ કુલ હય આરે,”

એ સમ કુલમાં આવી નવીનતાઓ પણ સમાજેથી હોવી નોંધએ

“હું શું? અને મહારી/ચાઈરી શું? અને આજના નવા રંગની/સાઈરીમાં મહારા જેવા જુની ધરડના કવિની કવિતાનું રચાન ક્યા?” (એક અનાજ),

“વધુ નહિ તો આપ ફક્ત બેજ રોઅર સભાગેવો જેથી આપણું આજનું મિત્રન ઉર્દૂ ચાઈરીના ક્રિતિકાસનું સુનર્ણમય પત્ર બની રહે” (બીએ અવાજ)

અને પ્રાંતી “ધમામુલ દન”ના દસતા મોમાંથી નીચે મુજબના પુષ્પો લખ્યા.

કુઆમેદદ, કુઆમે અસર નહિ આતા. જો હમ નહિ હોતે તો કોઈ ઇધર નહી આતા તેજે બિયાલમે. એ કુછબી આયે કેહ દેના મેરી સમજમે તો કુછ નામાબર નહિ આતા.”

આ મેખરો સાલગીને “મજલ સમ્રાટ” કલાંકો મુખી ઝુમતા રહ્યા અને ફરી ફરીને એ પકિતઓ દોહરાવતા રહ્યા.”

ઉપર લખેલો એકવાન ગવા જાન્યુઆરી માસમાં થયેલી હજારત ‘જલોલ’ તથા ‘જિગર’ મુગદાખાદીની મુલાકાતના વર્ણનમાંથી ઉતાર્યા છે, અને તે એટલા માટેજ કે વચ્ચેએ મહાકવિ-ઓની નમ્રતા, સૌજન્ય અને પરપરની સન્માનની સદ્ભાવના જુએ ખાસ કરીને ‘જિગર’ જેના મજતના ચહેતશાદની દાદ દેરા રી જનિને નિહાળે.

આપણે આ પણ ‘મજન સમ્રાટ’ છે પરંતુ ‘જિગર’નું જિગર એમની પાસે નથી માત્ર ટીકા પુનર્જા યા દેવજુદિથી હું આણુ લખ્યું છું એમ રખે કોઈ માને જે પોને એમની દાદ દેવાની/ જનિને અનુભવી છે, અને એમાં મને જે કાંઈ સમજાયું છે તે પરધોજ આણુ લખું છું

એકાદ મસગ વર્ણનનું ઉદાદરણ આપીને આ વાત સિદ્ધ કરવી મુશ્કેલ નથી, પરંતુ એની કેંઈ ખાસ જરૂર હમણા લાગતી નથી. કહેવાનું તાત્પર્ય એટલુંજ છે કે આપણા મજન સમ્રાટ ઉપરનો દાખોના ધ્યાનમાં લઈ ખીજાઓને પણ કંઈ સમજે કેમકે કરિના શું કળા શું, એ કોઈની પેનાની ખાસ જાગીર નથી એવો કુદરતની દેન છે ધ્રુવરદન વરતું છે એકજ જથ્થેને આપીને ધ્રુવરે એ વરતું ખીજાને આપવાનું બધ કરી દીધું નથી એમાં ધમક કરવો નકાચો છે અને પદાપાન કરવો ઉપાડો અન્યાય

“પુત્ર કે પીડા?”

‘તાજ’ [સેર]

સુસીબત

૧૪

[આજકાલના નવપુવાનો અંગ્રેજ શિક્ષક મેગી સનમની કુચકુળ પર બહાર બની નાચતા ફરે છે તેમ આ લેખના નાયક મી એમ સીંગ બહાર બનીને એક રાજકુમારી પાછળ ફરે છે તે એ શિક્ષક વડે મેદાન જમતે પોતાના કાધરને હનામ બનાવી જનમા લઈ લય છે જનમા કેટલી વિભૂષણો પડે છે તે માટે આ લેખ જરૂર વાનો]

[૧]

(બને ન્યુ ગ્રાંડ હોટલમાં જમતા જમતા વાતો કરતા હતા)

મીસ રાજકુમારીએ પૂછ્યું “આપને સેની દાળ પસંદ છે?”

“અહ અને ટુવેરની” મી એમ સીંગે કહ્યું “અને ચણીની?”

“એટલી નહિ” એમ સીંગે પોતાની લાવકાત બતાવવા માટે કહ્યું

“તો આપને ચણીની દાળ ઘણીજ પસંદ છે?” વાન મેળવના કુમારીએ કહ્યું

“ચણા અને ટુવેરમાં કઈ તફાવત નથી?”

“પરંતુ જનના હોડેમાં કેટલો તફાવત છે જુએને ચણા જમીન સચિ લાગે તે ટુવેર હોડની ઉપર”

“હશે!”

“હશે એનો અર્થ શું? શું આપે ચણા અને ટુવેરના હોડ જોયા નથી?”

“કદી નહીં હું રાહરતો રહેવાસી છું મારા બાપદાદાએ ખેતીનું કામ કદી પછુ ક્યું નથી અને શી બબર ચણા અને ટુવેરના હોડની?”

[૨]

(મી એમ સીંગ હોટલમાં બેસી પોતાની અને પોતાના બાપદાદાની મેટાઈ અને તવ ગરીની બાઈ હાઈ રતા હતા પછુ પોતાના પિતા પર ક્રમ યુગરે છે તે તો તેઓજ બચવા હતા લાયક પુત્રે આર મદિનાના સિઆળા માટે ત્રણ સૂટ, કીવડાબા ને ખેડૂન પિતાને એક જુની ઘાતી તે બમીસ પર બાબો સિઆળા વિતાડવો પડેલા પિતાના કપડાએ કાઈ કાંઈ ઘોળીનું મુંખ જોયું ન હશે પરંતુ સરથેન-આદા તો જરા કાચ કે ચેના થાય કે તરતજ વેસિંગ કે પનીને સુપરડ કરતા)

મીસ કુમારીએ પોતાની વાન ચાલુ રાખવા પૂછ્યું

“શું આપને તમે ખેતો તદ્દા ચતો નથી?”

“નિહુન નહિ” નાની જમીદારી છે એવો ગણોતે આપી દીધા છે કોણ પડે ખેતીવાડીના કામમાં પ્રયુએ આપેલા એ આર ગામ છે તેની આવકમાં ગાડું આવે છે

મી એમ સીંગની આવી પોતાની બસર મીસ રાજકુમારી પર થઈ ને તે કંઈત થઈ ગઈ

[૩]

“પરવાનગી હોય તો એક વિનન કરે!”

“કહો કહો આપસમા એવી મળ્યતાની શી જરૂર છે ?”

“શંકા છે કે કદાચ આપ ખ્યા મધ જાણો ?”

“નાદિ આપને જે કહેવું હોય તે ખુશીથી કહો એમા નાનાજ યનાની શી જરૂર છે ?”

“પરંતુ મને કહેતા શરમ આવે છે !”

“શરમ શા માટે ?”

ઉત્તર આપ્યા વિના મી એમ સોંગે કામળા પર કંઈ લખી રાજકુમારી તરફ ધર્ષા કામળામા લખ્યું હતું

‘શું આપ અને પિતાની ઝિદગીનો સાથી કબૂલ કરશો ?’

“શું આપ મને એજ કહેવા માગતા હતા ?”

“હા હા, દિલની મજબૂરીથી એ માર્ગ પકડવો પડ્યો છે”

કુમારીએ એજ કામળા પર લખ્યું ‘જોઈશો.’ ને બધ કરી મી એમ સોંગ તરફ ધર્ષા ને કહ્યું “એને હોરટેલમા જઈ વાચી લેશો !”

[૪]

મી એમ સોંગના દલ પિનાશ ખલા પર લાકડી લઈ આખો દિવસ ખેતરાની રજેલાળી કરતા ને મી સોંગ પોતાની નાગ્નુક લાકડીને એક હાથમા લઈ નચાવના ને બીજા હાથમા નેકટાર્ઈ બરાગર કુના હોરટેલથી બહાર નીકળતા તો પોતાને કોઈ સુખા કે લોડના જનીવથી ઓછા ન સમજતા

પિના પુત્રજા કેટલો તણવત હતો તેનો વિચાર એવી દુરો કે પિનાની પાધડીને પુત્રના બૂટ માફ

કરવાળા દુવાલથી પથ્થુ કંઈ સબધ ન હતો મતનગ કે પિતાની પાધડીથી પુત્રના બૂટ સાફ થના પુત્રના શિક્ષણમા કંઈ બાધ ન આવે તેટલા માટે પિતાએ પોતાના તબાકુ સુધીનો ખર્ચ ઓછો કરી મૂક્યો હતો એ બાજુ પુત્રની એવી રિયતિ હતી કે વિદ્યાવતી સીંગારેટોને છોડી દેશી સીંગારેટોને પથ્થુ અડતા નહિ બિચારા ગાગડીયા પિતાને શી ખબર કે તે જેટલા પૈસામા એક અહવાડીયા સુધી તબાકુ ખીના તેટલાજ પૈસા સાદબજાદા એક સીંગારેટમા રૂ. ૫૨ દે છે બાપનો વિચાર હતો કે પુત્રને બાપદાદાની જેમ હજી પકડી આખો દિવસ તાપમા તપતુ ન પડે, જરસાદમા ભોળતુ ન પડે તેથીજ પુત્રને એજે ઉડાવવાનો ચાન્સ મળ્યા ગયો પરંતુ આપે એ વાત જૂનવી ન જોઈએ કે મી એમ સોંગની એવી રીતકાતથી લાવ્યપુરના રાજા ગમસોંગની પુત્રીથી એમની દેરતી થઈ મધ હતી નહિ તો—

‘એ નિરુપ્ત ખાકરા બા આલસમે પાક’

મી એમ સોંગ સીઓથી વાનચીન કરવા ની સફળતા જાણતા હતા, જેથી તેઓ ધણી સહેલાઈથી સીઓ સાથે રાહો ગરમ થઈ કરી હોના એક રોજની પાન છે કે કોનેજમર્મ ઝિંદગીનો મુશ્કામો થયો હતો જેતથુ નવ-જુવાનો સાથે મી એમ સોંગ પથ્થુ હતો મીસ રાજકુમારી પથ્થુ ત્યા હાજર હતા એમાથી એક નવજુવાન પાન બનાવી લાગ્યો તેનો વિચાર હતો કે પાન ખત્રાતી મીસ રાજકુમારી પર પોતે અમર જમાવે પથ્થુ તેણે વિચાર્યું કે જો હું પ્રથમ રાજકુમારીને પાન આપીશ તો પાળળથી મિત્રો બનાવજો જેથી પછેના પાન મી સોંગને આપ્યું કે તે પોતે એક પાન લઈ લે, પરંતુ એમ સોંગે બધાજ પાન લઈ લીધા ને મીસ કુમારી તરફ ધર્ષા બિચારો પૈસા

ખચેને પાન બનાવી લાવનાર આભોજ યજ્ઞ
મધો, ને કુમારીનો બધો આભાર મી એમ,
સોગે વસ્ય કર્યાં આપ એ વાતથી રિચાર
કરો કે મી. સોગ પોતા તરફ સ્ત્રીએને
આકર્ષવામા કેટલા શક્તિમાન હતા એ તેઓ
દુરથી રાજકુમારીને આવતી જોતા તો પ્રથમથીજ
હેટ છૂટારી ગઈ જોતા ને પાસે આવનાજ
કમાનની જેમ વળી સનામ કરતા

ખરેખર હાસ્યરસના સમ્રાટ નેખક ને કવિ
'એકાર' સાહેબે કહ્યું છે કે —

“ધળા નુદન યાએ છે પ્રભુ ઈવિહાસની બદર,
સનમની હુજડી પડે બની નાચે યા બદર ”

બીજી એક નાન સાબરો એક વખતે
બીરમા મીઝ કુમારીનો પગ જોઈથી મી એમ
સોગના પગ પર પડ્યો પશુ તેમણે મુખથી
હ સુદા ન કરતા ઉદા રાજકુમારીથી માથી
માગતા કહ્યું ‘મને અપ્પેસ છે માફ કરો
આપ એમ વેરી સોઈ’ પોતેજ માર
ખાઈને માફી માગવી એને કહે છે સચ્ચતા
ને લાયકાત. તો પછી આવા નવશુરાનથી
રાજકુમારીને કેમ મહાન ન હોય ? ને
એવી કુમારીકાએ તેમની ધજાએ શા માર
ઉડાવે ?

“નજીયા ઉનજી ફરિતોને ઉડાઈ કંયા કયા,
દાય અન્કે ને મેશ દામને ફર્યાદ” આપા ”

[૫]

જ્યારથી મી એમ સોગે ‘જોઈયુ’ નો
જવાબ વાચ્યો ત્યારથી તેમને વિશ્વ સ યજ્ઞ
ચૂક્યો હતો કે લાવપુર રાજ્યના વારસદાર
હોવામા કંઈ બાધ નથી તેઓ સ્ત્રીઓની
વાતોથી બાજુકાર દતા કે સ્ત્રીઓના ‘તા’ નો
અર્થ ‘હા’ છે તો, ‘જોઈયુ’નો અર્થ એ કે તે
એ વાત કબૂલ કરે છે

મી. એમ સોગ રાજ સુતા જાગતા
રિશાસનની સ્વપ્ના જોતા એક રોજ તેમણે
કુમારીથી પૂછ્યું ‘આપ જવાબ આપ્યો હતો
કે ‘જોઈયુ’ પશુ એ તો બનાવો કયા સુધી ?’

“યોડા દિવસ દબ્બુ યોડો, મે પિનાજીને
પત લખ્યો છે ”

રાજ રામસોગનો ઉત્તર આવી ગયો છે
તેમણે મી સોગની પ્રાધવેટ લાઇફ ને ખાન-
દાનીની વિગત પૂછારી હતી

મી સોગે જવાબમા લખ્યું કે ‘યોડી
અમોદારી ને ગામ છે ’

રાજ રામસોગે વાત કબૂલ કરી, ને
કુમારીને જામગ લખ્યો કે ‘જ્યારે તને છેડારો
પસદ છે તો મને કંઈ નાધો નથી ’

સગની તારીખ નક્કી થઈ ગઈ મી સોગને
દર્શ મતો નથી પશુ સામે એક પ્રશ્ન ઉભો
હતો ને તે એ કે તે રાજની પુત્રી છે ને
જો લાખો રૂપિયાના ધરણા નહીં તો પોતાની
બધી તનવરી ને રિશાસનની પોલ ઉઘડી જશે
તેમની છુપ્પી આ વખતે કામ આરી આવ
પ્રસંગે અમુતસર ને દહેજીના અડી રૂપિયા
તોતાના ધરણા કામમા આવ્યા પરંતુ બીજો
પ્રશ્ન એ હતો કે તેની જરાબરીની જાન હોવી
જોઈએ ને એ માટે પોતાના યુજરાન પુરતી
જોઈએ તથા વીધા જમીન હતી તે વેચી નાખવી
પડી નેની એમને ચિતા ન હતી ચિતા ફક્ત
રિશાસન લાલપુરની હતી

ભાડાની જાનને બદલેનસ્ત ચવા લાગ્યો
ગામના જાને સગાવહાલાઓને એકઠા કરી
કોઈને જમીનદાર, કોઈને રેસિડેન્ડ, કોઈને
એકર, કોઈને મેનેજર, કોઈને કસેક્ટર, તો
કોઈને મેજિસ્ટ્રેટ, બનાવી એક સાનદાર જાન
તેવાર કરાવી

પરંતુ એક જુદા વાને એ બદોબસ
ઉપર પાણી ફેંચી વાળ્યું ને તે એકે દબાવે
હટ પકડી કે હું એની છાતિયન (ખનાવટી)
જાન સાથે કદી આવીશ નહિ, જ્યાં દોઝ
ને જાળ પાયરેલી છે ને જ મને જીવરેદારી
લઈ જવામા આવશે તો હું જાનતો બધા
પરો જુ તો કઠી મૂંઝીશ દબામ તરફ કામ
ન આવે ને તે આવે તો બધા કારોગાર પર
પાણી ફરી જશે ફરે એનો ઉપાય મો કરે
એની બધાને ચિતા પડી પરંતુ એમ સીમની
બુધ્ધિ પણ આ વખતે કામ આવી ને તેમણે
પોતાના જૂન પિતાને એક તરફ બોલાવી
કહ્યું કે “તમે મોતે દબામ બનીને ચાલો
તો કંઈ લાધો છે ?”

મી મીમના પિતાને પોતાના લાયક
પુનત્ર મો જોવા તારખા ને વચ્ચા

“હું શું કહે છે ? મેં તને એ માટે
જન્મ આપ્યો છે ? અપરાધ આદરી તને
લજાબો મણાબો ને આજે તું મને તારા
લગ્નમા દબામ બનીને લઈ જવા છા ? છે ?
એના કરતા તો મરી જવું ઠીક છે” જુદિવાન
પુત્રે જામનાથી જવાબ વાળ્યો “એમા શું કામ
વખતે કામ કાઢવા પ્રતા તમારે તો ગરેડો
બનવા માટે પાણી ન જોડ્યો ને
હું તો ફક્ત આપને દબામ બનવા હું છું”
“એ માગથી બનશે નહિ ?”

મી એમ સૌંજ ઉલ્લાસ થઈ વચ્ચા “તો
પછી અમારે લાલપુર રાજ્યથી હાથ ધોઈ
નાખવા પડ્યો-ન જાણે તમારી અડ્ડન કય
શુમ થઈ છે પરંતુ આપ દબામ બનવાને
જુઓ છો, પડુ એટલા મોટા રાજ્યને જોતા
નથી દબામ તો બે દિવસ માટે બનશે ને
રાજ્ય મળી જશે પુત્રેના પુત્રે સુધી મળ્યો

ઉઠાવશે” મી એમ સૌંજે પિતાને એવી રી
સમજાવ્યા કે તેઓ દબામ બનવા માટે તૈયાર
થઈ ગયા

[૬]

છેડે જાન રનાના થઈ જો દોષ જાનને
જોઈ આશ્ચર્ય પામતા પછી તેમને શી ખબર
કે “જાનમા બાપના પત્યાર તારાજ થ
ગયા છે ?”

જાન લાલપુર રેડરને પહેચી પછી ત્યા
આવકાર ને સહકારમા માટીની કદી બપરસ્યા
ન જોઈ મી એમ સૌંજ આશ્ચર્યમા પડ્યા
તેમણે એક કુનીથી પૂછ્યું “શું બહિ આ
રાજ્ય રામસોજ તરફથી જાન લઈ જતા માટે
કરી બપરસ્યા થઈ નથી ?”

“શું આ જાન રાજ્ય રામસોજને ત્યા
જશે ?” કુનીએ આશ્ચર્યથી પૂછ્યું

“જીહા, વળી શું છે ?”

“રાજ્ય રામસોજને ત્યા ?” કુનીએ પોતાની
સકા દર કરવા ફરી પ્રશ્ન કર્યો

“હાહ હા રાજ્ય રામસોજને ત્યા શું તમે
કાને બહિરા છો કે સભાગતા નથી ?”

“હું તો પારને હનો કે દોષ બીજાને
ત્યા જશે”

“શું તમે રામુને સાધગ્ય આપ્યો
સમજને છો ?” એક જાણીઓ બોલ્યો

“હું બેકર છું ?” બીજો બોલ્યો

“અને હું કોનેકર છું ?” ત્રીજો બોલ્યો

એ પ્રમાણે દરેક પોતાની લાયકાત જણાવી
છેવટે એક માણસ વચ્ચે “જાન રામસોજે કે
એટલા મોટા મોટા બોલિસરો જે જાનમા હોય
તે રાજ્ય રામસોજને ત્યા નહિ તો શું બીજાને
ત્યા જશે ?”

“એ માટે તો , ” કુલીએ ઉદાસ
માણ્યમના જવાબમાં કહ્યું ‘ મારો વિચાર હતો
કે આ જાન કોઈ મોટા રાષ્ટ્રને ત્યાં જતી હશે
હોંકાર સાંભળે તો આપના માટે બે ટાંગા ને
ચાર એકા મોકલ્યા છે ? ”

‘ એકા ? ’

“ હા , ”

“ હોંકાર સાંભળ કાણ ? ”

તેજ જેમને ત્યાં જાન જતાની છે હોંકાર
રાજા રામસીંગ એ તો તેઓ પાંચે આવી
રહ્યા છે ”

“તો શું એમનું જ નામ રાજા રામસીંગ
છે ? ” એક વૃદ્ધને આનતો બેઠે એક જાતીયો
બોલ્યો.

[૭]

આનો ધર અને ખેતર વેલીને ‘ રાજા
રામસીંગ ’ નહિ તો ‘ હોંકાર રામસીંગ ’ની પુત્રી
તો મી એમ સીંગને મળી, પાંચ ફરતા રહેતા
પર રામુ ચાલવાળાની છે દનમાં રેમડે વાગતી
હતી કે—

‘ મે તો મુળધરે વૃદ્ધને લાચારી

એ બામુદ ? ’

× સૂચિત ×

હાસિલ નથી હોતું.

નજર આવે છે મુશ્કિલ ખરે મુશ્કિલ નથી હોતું.

નિયોગ્યા નિયુ નિયત અમુલ કંઈ હાસિલ નથી હોતું.

પુરાણીમાં તો લાખો સાધી આવી મળે છે પણ

મુસીબતમાં કોઈ શાને લખા સામિલ નથી હોતું ?

મનાવું છું, હું બેઠવાવું છું, એને લાખ રીતે પણ

કદી રાજી એ મદાર દિવથી તદાર દિલ નથી હોતું

• દિનેરીની એ ખામી છે હાનની છે એ કમઝોરી

નહિ તો શું છે, એવું કે જે વુજ મલિલ નથી હોતું !

પુછની શાને રેડમન જસાર આવે છે જે પડીએ,

• જની જાએ છે કામિલ તેવું ને, કામિલ નથી હોતું

મને જીવવાના રસ્તા સેકે । અશરાર્દ માનૂમ છે,

પરવું મદાર કિલ કંઈ એ તરફ માંખલ નથી હોતું

‘ અશરાર્દ ’ (વદાણ)

જવનનાં તેજ

(પાંચ કલમે લખાયેલી એક વાર્તા)

[૨] ભૂતકાળ . 'બરકત' ચાતુ

(ગયા અઠધી ચાતુ)

“ મારી તો સનાહ છે કે તું આ જગ્યા લખતે પછી જેનો તારો વિચાર ” એટલું કહી એ ફેટ પહેરી બહાર ચાલ્યો ગયો અને સામિરા રાધણિયા તરફ વળી

સામિરા રૂઢામાં જવાની તૈયારી કરતી હતી ત્યાં સુશીલા આવી પહોંચી

“ સામિરા ! પરમ દિવસે આપણે ચર્ચા-સભા ગોઠરી છે વક્તા તરીકે મેં તારું નામ પાછું લખાવ્યું છે તું જોવીરાને ? ” સુશીલાએ નવો ધડકો કર્યો

“ સુશીલા ! તું મ જાણી છે મારી સમિતિ બીધા વિના મારું નામ જખાનતા તને જરાય નિચાર ન થશે અને ક્યારેક ભારણ આપના સાબળા છે ? તને આની મજકરી કરવાનું કયાથી સૂઝયું ? ” સામિરાએ ચોતાનો રૂમાલ સકેલતા કહ્યું

“ ચર્ચા કરતા તો ચાકતી નથી અને સભામાં જોલવાની વાત આવી એટલે ”

“ બસ બસ રાખ તને નહિ પહોંચાય માન જલદી કહે વિષય જો રાખ્યો છે ? મારે જ્વાનો વખત થઈ ગયો છે ” સામિરાએ સુશીલાને ઓળખાવવાની પૂઝયું

“ વિષય છે ‘ પૂનર્વચન ’ જરૂરી કે બિન જરૂરી ? ” કહે તું તરફેણમાં જોવીય કે નિરૂદ્ધમાં ”

“ તરફેણમાં ” કહી સામિરા મુનીવાનો

લાય પકડી ઘર બહાર નીકળી

સામિરાને શુજરાતી ચોળા ધારણુનો એક વર્ગ ચોપવામાં આવ્યો હતો. વર્ગમાં આશરે પાત્રીસેક બાલિકાઓ હતી સામિરાને થોડા સમયમાં ચોતાની આ નોકરી ફાવી મળી સુશીલાની દેસ્તી પડી વધેલા વાચનનો શોખ એને ચોતાના આ કામમાં ખૂબ મદદગાર નીવડ્યો. રૂઢાની હોમિનિસ્ટ્રી ધિરતી હતી એ બહુ જ લાડી બાઈ હતી. સામિરાએ થોડા વખતમાં ચોતાની આવડતથી એનો ચાલ મેળવી લીધો. પહેલાં સામિરાને એનો દુબલ બુતકાળ બહુ સનાવ્યા કર્યો પરંતુ સુશીલાની દેસ્તી પડી એ ચોતાનું ઘણું દુખ બની ગઈ હતી અને થિદિકા થયા પછી તો એ ચોતાના કામમાં એટલી મગ્ન થઈ ગઈ હતી કે એના એ કરણ પૂર્વજીવનને વિસ્મૃતિના પડાએ સંપૂર્ણપણે આવરી લીધું હતું પતિના અસ્તિત્વ પછી એણે આજીવો પહેરવાની તો છૂટા માન દરી નહેતી બધે રંગીન સાડીઓ પણ ગરીબ બીખારજોને આપી દઈ ચોતાને મોટા માન કાળી બિનાગીઓવાળી શ્વેત સાડીઓ ખરીદ કરી હતી

“ એન ! પૂનર્વચન એટલે શું ? ”

એક બાળાએ ચોતાની પાનમગ્ન થિદિકા સામિરા પાસે આવીને પૂછ્યું

“ પૂનર્વચન એટલે ફરીવાર લખ કરવા ”

વિચારમાં ગરકાવ થઈ ગયેલી સામિરાએ ચોતાની

સુશીલાએ ફર પડેલી ખુરશી નજીક લાવી
એની પર બેસતા કહ્યું

“સુશીલા ! તુ તો ભારે હસીતી છે કેમ
દિવસ ફરવા ન પશ્ય અવાય ઠીક છે ફરવા
આવું ને જો મારી તખીઅત ખરાબ થઈ તો
વાત છે તારી” કહી સાબિરા તૈયાર થઈ
આવવા પાસેના કમરામા ચાલી ગઈ

સુશીલા સરિમત, એને જતા જોઈ ગઈ
“આરો મેમ સાહેબ ! આગળ યાવ”,
સાબિરાએ સુશીલાને ખુરશી પગથી ડંબી કરી
દસતા દસતા કહ્યું

“હમણા સુશીલા આનગે શા માટે મે
‘પુનર્જન્મ’ની તરફેણમાં બોલવાનું સ્વીકાર્યું ?
મારા જેવી એક મુલાન વિધવાને એ જાણે
ખડ ? સુશીલાને કહી દઉ કે હું નદિ બોલી
સકું ? વિરહમાં બોલું તો ? પણ મારા
ધરણમાં તો પુનર્જન્મ કબાલી મના નથી
કરતો અને આજના સુધારકાનો મોટો ભાગ
પણ એનીજ દિમાયત કરે છે તો પછી મારે
શા માટે એની તરફેણમાં બોલતા આટલો
બધો સંકેત અનુભવવો ? પડે અને વળી
તરફેણમાં બોલવાની હું એકવીજ કયા છું !”

આજે સાડા ચાર વાગે ચર્ચા સભા
મળવાની હતી સાડા ત્રણ વાગી ગયા
હતા સાબિરાએ પોતાના ભાવશુભી બરાબર
તૈયારી કરી નાખી હતી પરંતુ સડા ત્રણનો
હોશ વાગ્યા પછી જેમ જેમ ઘડિયાળનો
મોટો કટિ આગળ ડગના ભગતો હતા તેમ
તેમ એના મનમાં અવનવા વિચાર તરંગો
ઉદભવતા હતા

“સાબિરા !” પોણા ચાર વાગવાની તૈયારી
હતી ત્યાં સુશીલાની બ્રૂમ સાબિરાને કાને પડી.

સાબિરા તો તૈયારજ બેસી હતી એટલે તુરંતજ
બંને સખીઓ ચર્ચા સભાના સ્થાન તરફ
ઝપાટામથ ઉપડી

“... પુનર્જન્મ વિના વિધવાઓનો,
આમુઓનો, એમની આફનોનો, ઉદ્ધાર નથી”
સાબિરાએ પોતાનું જીરુસાદાર ભાવશુભી ખનમ
કર્તું અને સભામાં જરૂર તાળીઓનો
વરસાદ વરસેયો

“રૂઝ રહી ગયો, સાબિરા !” સાબિરાએ
મથ પરથી નીચે ઉતરી સુશીલા પાસે બેઠક
લીધી ત્યારે સુશીલાએ એની પીઠ આગડી
શાનાશી આપી

પ્રમુખે ઉપસદાર કમળી વેળા સાબિરાની
સ્થાઈ હતી અને સુદર વક્તવ્યકળાની બારે
મગ સા કરી આખરે દશવ પથ પુનર્જન્મની
તરફેણમાં થયો

સભા ખરખારત થઈ ત્યારે પ્રેક્ષકોમાં પણ
સાબિરાનું નામ ખૂબ જવાતુ હતુ એ સભા
ળીને સુશીલાનો હરખ તો ક્યાય માતો નહોતો

આજે સાબિરાને ઉધ આપતી નડાતી
એણે નિરાધીન ચવાના ઘણા પ્રયાસો કર્યા
પણ વ્યર્થ સાજની સજામાથી ખાજ ફરતા
એને એક નવોજ વિચાર આવ્યો હતો-એના
દિલમાં પુનર્જન્મની ઝખના જાગી હતી.

‘મારે હજી આખી ઝિદગી વિતાવવી
છે મારો મજદમ જે મને પરવાનની આપતો
હોય તો શા માટે પુનર્જન્મ ન કરવું ? સુશીલા
મારા જેટલીજ છે એને પતિ છે, બાળક
છે, એનું જીવન કેડું સુખી છે ? શું મારે
સુશીલા જેવું હૃદય નથી ? એના જેવો મારે
આત્મા નથી ? મારે એના જેવો સસાર શા
માટે નદિ ? પણ મારા પિતા મને રંગ
આપગે ? અને નાન ?’ એની વિચારધારા
અટકી ગઈ એને પોતાનું પૂર્વજીવન સ્મરતું

અર્થાત્તિ વિચાર સરણીમાથી જન્મેલા હોય છે । જે ખરેખર અધુરા અને નિર્ણયક છે ।

અને મિનસુરિલભોના જીવન એટલા મટ મુરિકથીઓથી ભરપૂર છે કે તેઓ પ્રજ્ઞામના સિધ્ધાંતો અને ઉપનિષદોથી લાભ ઉઘાડના નથી અને તેને ચોતાની પાડોશી અને પ્રતિસ્પર્ધી કોમનો વર્મ સમજી ચોતાનો દુરીક સમજે છે । માનસ-જીવન અમૂક પરિસ્થિતિઓનો સમૂહ છે, જેની એક દિશા વ્યક્તિગત નીતિ અને રિતિરિવાજ છે, બીજી દિશા સામાજિક અસ્તિત્વ અને ત્રીજી રાજકીય માગણીઓ દિનદુરતાન અત્યારે જે પરિસ્થિતિઓમાથી પસાર થઈ રહ્યું છે, તે પૈકી સામૂહિક દ્રષ્ટિએ જોવા સામાજિક અસ્તિત્વ મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે । રાજકારણ તો પરિવર્તન માગે છે, પણ સામાજિક જરૂરો મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે, રાજકારણ તો પરિવર્તન માગે છે પણ સામાજિક અસ્તિત્વ સુધારણા, અને કમિક રૂપાંતરોથી પણ પુરી થઈ નાંખે છે । વળી સામાજિક અસ્તિત્વમાં દામપત્ત્ય જીવન અને તેનાથી ઉત્પન્ન થતા પ્રાનો સુકેથી વધારે મહત્વના છે એક માણસ જીવન થાય છે, તો લગ્ન કરે છે તેનાથી છોકરા અને છોકરીઓ પેદા થાય છે અને જ્યારે તે મરણ પામે છે, ત્યારે તેની વારસા વહે ચણી અને તેમાં જીવદા જીવદા લોકોના હિસ્સાનો સગલ ઉભો થાય છે । બીજા પણ અનેક પ્રાનો ઉપરિચિત થાય છે ।

“એ માર્ગો”

એ પ્રાનોના ઉકેલ માટે એ માર્ગો મહત્વ કયામાં આવ્યા છે એક મતુષોની વિચાર સરણી અનુ પ્રવક્તા અનુભવથી નિયમે બનાવવાનો માર્ગ છે અને બીજો માર્ગ જગત-કર્તાથી દિદાપત અને માર્ગદર્શન મેળવને તેણે બતાવેલા કાપડાઓ અને નિયમે, પર કર્તાવ્ય પરાયણ થાનો છે । વર્તમાન દિનદુ

સોસાયટીનું કિયાતમક વનણ પ્રથમ વર્ણવેલા માર્ગે તરફ છે । માન્યતાની દ્રષ્ટિએ તો તેઓ એક ધર્મના અનુયયી છે, ધર્મ-પુરનાક પણ ધરાવે છે । પ્રુદાને પણ માને છે પરંતુ કર્મની દ્રષ્ટિએ તેઓ તેને કેવળ વ્યક્તિગત વસ્તુ સમજે છે, અને સામુદાયિક આવનવકતાએ માટે વિદ્યા, યુદ્ધિ, વિચારણા, અનુભવ તથા પ્રવક્તા દર્શનનો માર્ગજ ધારણ કરે છે । મુરિનમે બીજો માર્ગને સ્વીકારે છે તેઓ એક દૃઢ સૂધી તેના ઉપર અમલ પણ કરે છે । પરંતુ સામાન્ય યજ પડેલી રૂઢી અને અદ્ય જુદીને પરિણામે કેટલીક વખતે પડેનો માર્ગ પણ મદાય કરી લીએ છે । છતાં તેઓ બીજા માર્ગના કાર્યક્રમથી બિરુદન દોઢી ચપા નથી અને ધર્મકારણીય નિયમે સળધી તેઓ પ્રુદાના કાનૂનોને સાચી અને વાસ્તવિક વસ્તુ સમજે છે જોકે તેમના ધનવાનો મિત્રા કૃત્યોને કા હો અને સામાન્ય જનતા અનાનવાને પરિણામ પ્રુદાઈ કાનૂનોની એવીજ અવગણના કરના રહે છે, જેવી કે મિનસુરિલભો જે વોકો જીઓને વારસાથી વચિત ગણે છે અને રિવાજ પર અમલ કરે છે તેઓ માન્યતાની દ્રષ્ટિએ ચાહે તે કહેનાય પણ કર્તાવ્યની દ્રષ્ટિએ પ્રજ્ઞાની શરીરતત્વો ઉપર કરનાવાળા છે । અવાદ તત્ત્વાલાને ત્યાં કેવળ મોહનો સ્વીકાર પુરતો નથી, જ કે પ્રમાણની સચે અમલનું સામિત્ર હોવાનું વિશ્વાસપાત્ર ગણાય છે ।

“હિન્દુ સોસાયટીની સુધારણા”

મુરિતઓને તેમની નાદરમાનીને સુપરદ કરી તેના પરિણામો ભોગવના માટે છોડીને અમે હિન્દુ સોસાયટી પ્રતિ અમારે લક્ષ કેન્દ્રિત કરીએ છીએ જેઓ દિદાપત અને માર્ગદર્શનના પ્રેરણાત્મક સાધનોથી વિમૂખ યજને ચોતાના જીવન-પ્રશ્નોના ઉકેલનો પ્રયાસ કરી રહી છે ।

હવે તે 'ધર્મ-શાસ્ત્ર'થી સંબંધ નથી એ વાત આ ઘટનાઓથી પુરતાર થાય છે કે જ્યારથી હિન્દુસ્તાનમાં ધારાસભાઓ દ્વારા ધારા ધડવાની સત્તા હિન્દુસ્તાનીઓના હાથમાં આવી છે, અને તેઓ રાજનૈતિક તેમજ આર્થિક દ્રષ્ટિ ન સહી, પણ સામાજિક દ્રષ્ટિએ પરિસ્થિતિઓની સુધારણા માટે કાયદા ધડવાના અધિકારી થયા છે, (સારથી) હિન્દુ સોસાયટીના પ્રતિનિધિઓએ હિન્દુસ્તાનની મધ્યમ ધારાસભા દ્વારા પોતાની સોસાયટીના અનેક નિયમોની સુધારણા કરી છે, અને અનેક કાયદાઓને કે જે હિન્દુ ધર્મના મહત્વના તત્વ રૂપ હતા, ઉઠાવી દીધા મનન, ચિંતન તથા પરસ્પર વિચારણા અને પ્રજ્ઞમતના ભજ વડે નવા નવા કાયદાઓ બનાવ્યા છે ! દાખલા તરીકે હિન્દુ સોસાયટીમાં એક વર્ણની વ્યક્તિઓ બીજા વર્ણની વ્યક્તિઓ સાથે લગન મારે જોશ શકતા ન હતા એને માટે તેમણે નવા કાયદાઓ બનાવ્યા ! વળી સીરીસ મેરેજ એક્ટ બનાવ્યો, એટલા માટે કે બીજા ધર્મની વ્યક્તિઓ સાથે સમાર્થ સ્થાપિત થઈ શકે 'બાળ-લગન' પર કોઈ અકૂશ ન હતો એના બદલે તેમણે 'શારદા-એક્ટ' બનાવરાવ્યો ! તક્ષાકનો રિવાજ કે આજ્ઞા નથી હિન્દુ સોસાયટીની માન્યતા મુજબ "લગન-મધન" એક અનુદ સંબંધ છે, ત્યાં સુધી કે જતણ પણ એ સંબંધને તોડી શકતું નથી ! (પરંતુ) હિન્દુઓના પ્રયત્ન છે કે તક્ષાકની આજ્ઞા મળી જાય ! હિન્દુઓમાં પુનર્લગ્ન મહાપાપ હતું તેમણે તેને જાન્યંત્ર અંગે ધ્રુવ દરાબુ વારસા-વહે ચણી સંબંધી ધર્મ-શાસ્ત્રને અપૂર્ણ અને અધુર દેખી "ગવ-કમિટી" મારફતે એક એવો એક્ટ બનાવનાનો પ્રયાસ થઈ રહ્યો છે જે "ધર્મ-શાસ્ત્ર"ને નહતું નિરર્થક બનાવી દે, અને દમણા દેશમુખે એક એવું જિન રજુ કરવા ચાલ્યું છે જે "જન-ગાહ"ની તે સ્થાવર-

કડીઓને તોડી નાખશે જે "ગોત્ર" એ બનાવી રાખી છે !

“હિન્દુસામન્ય આમંત્રણ”

ઉપર્યુક્ત દ્રષ્ટાંતોથી પુરતાર થાય છે કે હિન્દુ ધર્મ-શાસ્ત્ર સંબંધી હિન્દુ સોસાયટીનો નિર્ણય આ સિનાય કંઈજ નથી કે તે અધુર અને અપૂર્ણ છે, અને એની સુધારણા થવી જોઈએ અને સુધારણાની આવશ્યકતા એટલા માટે છે કે હિન્દુઓના રાજધર ધરો, ધર્મધુર ધરો અને ધારાશોભીઓએ પોતાની સોસાયટીની મુશ્કેલીઓને અનુભવી છે, તેમણે વિધવાઓની દુઃખમ જીવનને નિહાળી પુનર્લગ્નનો નિર્ણય કર્યો ! પરંતુ કદાચ શોધવાની મુશ્કેલીઓથી મહારાષ્ટ્રને વળોની વાડાળ ધીઓને તોડી નાખી ! તેમણે સ્ત્રીઓને વારસાથી વચિત જોષ તે રાત કમિટીની યથાપના કીધી, '“ગોત્ર”ની અમાદિત દહોથી તેમનો આસ કાયો તે દેશમુખે એક બિલ રજુ કર્યું જેના આધારે હિન્દુઓ પોતાના ગોત્રમાં પણ લગન કરી શકશે, અને તેમણે દામ્પત્ય જીવનની કડવાસથી બચવાનો કોઈ માર્ગ ન જોયો' તે તત્વાક તરફ હાથ લાગ્યો !

આ બધી અનીવાર્ય આવશ્યકતાઓ, આ બધા પ્રત્યક્ દર્શનો, અને આ બધા નિર્ણયો તેમને ક્યારે કયા પડ્યા ? ભાગેજ કે જ્યારે માનવ-અનુભવો, વિદ્યા અને શુદ્ધિઓના સમતોલપણાએ સંકટોની મુસાફરી કરી લીધી અને જ્યારે માનવ-સેવા તથા “કોકડા ઉલ્લસ”ના અખર ઉલ્લાસે પ્રજ્ઞા રચપ ધારણ કરી લીધું, પરંતુ એ બધા કાયદાઓ અને નિયમો અતિ ઉત્તમ પ્રકારે ધરિયામે આજથી ઓઢસો વર્ષ પુર્વે માનવ-જાતી રહામે રજુ કરી દીધા હતા અને તેમને રજુ કરવાવાળી કોઈ એવી કૌમ કે સોસાયટી ન હતી કે જે

અનુભવ, દર્શનથી જીવન-પ્રવર્તનોને ઉઠેલ
 ઇચ્છતી હોય? બન્ને અવાદ તરફથી એક
 એક પવિત્ર અને સત્યતાદી કામિલ પુરુષને
 એની પ્રેરણા અર્પી! જેણે ન તો કોઈ પદ
 સાળાના શિક્ષણ લીધું હતું કે ન તો ગાળનેતિક
 અને સારકૃતિક પુસ્તકોના પૃષ્ઠો ઉપનામ્યા
 હતા જે ન તો કવિ હતા, ન કિ સૂત્રાન્નામ
 પ્રણાનો પગપર દોવા સિવાય બીજા કોઈ
 તેનો દમ્બોરન હતો

“ઈસ્લામ બધાનો મિત્ર છે”

તિયાર કરો આ કેટલી આશ્ચર્યની વાત છે
 કે આજે જે જે એકટો અને કાપાઓ પ્રખર
 ધારાશાળીઓના લેખમાંથી તિયાર માપ છે,
 અને જેની તેવારીમા તે અમર-પ્રમતાનો પણ
 અર્થ છે જે ઇસ્લામ યુરોપ અને એસીયા પર
 ફેકરો હતો, તેનાથી ટ્રેડ અને ઉત્તમ એકટો
 ઇસ્લામની “જીવન-વ્યવસ્થા”માં ચોદસો વર્ષથી
 મોન્દ છે પુનર્મન હોય તાતકાલી માત્રથી
 વળાંત હોય તા / ગોત્રાન, વાન્સ-નિયમ
 હોય, તા અસ્પૃશ્ય-નિવારણ એ બધાને ચોદસો
 વરસ પહેલે નિર્ણિત કરી દેવામાં આવ્યું છે !
 અને ઇસ્લામ જગત પર સામિત કરી ચૂક્યો
 છે ‘માનવ-જીવન’ને વાત્તનિક રીતે મુસ્લિમી-
 બોથી સુખ કરવા માટે જે સિદ્ધતા મે
 બતાવ્યા છે તેજ ખરા છે, ઇસ્લામ દરબાવિક
 ધર્મ છે અર્થાત તે માનવ-પ્રકૃતિના વ્યવતરિક
 મર્મોને અનુલોભે જીવન-વ્યવસ્થા અર્પણ
 કરે છે અને મનુષ્ય જે વાન પ્રકૃતિના
 અનુભવ તથા ચિત્તન અને મનન પછી
 ધારણ કરે છે તેનાથી ઉત્તમ વાત ઇસ્લામ
 કાયદા સ્વરૂપે રજૂ કરી ચૂક્યો છે અસ્સીસ
 કે બિનમુસ્લિમોએ ઇસ્લામને મુસ્લિમ કૌમનો
 ધર્મ કહી તેને પોતાનો તથા પોતાના ધર્મોનો

પ્રતિસ્પર્ધી અને વેગી સમજી લીધો ! એમ
 ઇના કે તે માન્યતા અને કર્તવ્યમાંથી કોઈ
 એવી વાત નથી કહેતો જે અન્ય કોમ માટે
 નિધાનક તા ધર્મને માટે દુઅપદ હોય !
 ઇસ્લામ તો માનવ-જીવનને ઉત્તમ રીતે
 વ્યવિત કરવાનો એક ‘સંપૂર્ણ કાયદો’ છે
 મુસ્લિમો સાથે તેના કેવળ એટલોજ સબધ
 છે કે તેઓ એના પ્રદાણ હોવાનો દાવો કરે
 છ બિનમુસ્લિમોને મુસ્લિમો ગ્રહામે સિકાવત
 લેખ શકે છે, નહુનટ પણ હોઈ શકે છે, તેઓ
 તેમને પોતાના દરીફ પણ કાપી શકે છે,
 પરંતુ ઇસ્લામ તો મિત્ર, સહનુભૂતિ ધરાવનાર
 અને આરામતા અર્પનાર નેમ નિના અવ
 કે છજ નય એની સેવા ઉપદેશથી લાજ
 ઉધારવો એતો પોતાનુજ બાલુ ઇસ્લામ
 બસાર છે

બંધ માસિક “માદગી”

ફક્ત ત્રણજ દિનસની અદર ‘દી નોહ’
 ગોળીઓથી ચાલુ થાય છે માસિક અક-
 નચુડી કોઈપણ ક્રિયામાં માટે ફક્ત મલા
 દના સાથે ગેરદી ૫૫ આપવામાં આવે છે
 ફીમત ના ૫-૮-૦ પરદેહ શી ૧૦

— ગાર્લ રહેતો અટકાવવા:—

“ગાલત” દના ફક્ત ત્રણજ દિનમાં બાઈ
 સેવાથી જ દગી ભગ્ના કદી મર્મ રહેતો નથી
 માસિક ચાલુ કરાવવા નુકસાન થાશે, ડોક્ટર
 વૈદ્યોએ અજમાવેલી દના સાથે ગેરદી ૫૫
 મોકલવામાં આવે છે ફીમત રૂ. ૫-૮-૦
 પરદેહ શી ૧૦

ડૉ. એસ. એચ. ખાન,
 જર વર્થગેટ સ્ટ્રીટ, મેનજીની સાથે
 કાટ, મુબાઈ, ફોન ૨૧૩૪૩

દીદારે રસૂલ (સત્તમ)

સ પા દ ક

[સર્વ હક સપાદકને સ્વાધિન છે]

વિકાસ-સાગર

હદીસ (૫૪) હુઝૂરે (સન્) ફરમાયુ કે-
જે માણસ સાચી મહબ્બત અને હિમમતી
સારા અને રાત્રે ત્રીસ ત્રીસ વખત દરદ
પદશે તેના તે દિવસ અને રાતના બધા ગુના
ખુદાપાક માફ કરી દેશે

હદીસ (૫૫) હમેદા કસરતથી દરદ
શરીફ પદનાથી જો કદાચ જૂનમા કોઈ ફર્જ
આદા કરવા રહી જાય તો તેની પૂછપરછ
યશે નહી

હદીસ (૫૬) દરદ શરીફ બદનાર સાથે
ફરિશ્તા દેવની કરે છે અને દરેક બાબતમા
તેઓ તેને મદદ કરે છે

હદીસ (૫૭) હુઝૂરે (મન્) ફરમાયુ છે
કે -જેણે મને જાગૃત હાલતમા અગર સ્વપ્નામા
જોયો તેણે હક અને બરોગર જોયુ, કાળુકે
સૌતાન મારી સૂરત ધારણ કરી શકતોજ નથી

મન્કુર હદીસ ઉપથી ઉ માઓ ફરમાવે
છે કે હરોમ્મ મુમલમાન મર્દ, ઔરત
નખીએ કરીમ (મન્)ને જાગૃત અગર
સ્વપ્નાની હાલતમા જોઈ શક છે, દીદાર
કરનાર કોઈ પણ હોય અમુક માણસગ
દીદાર કરી શકે અને અમુક નહી, એવુ
કહ પશુ નથી, એટલે તકના, પરહેઝગારી,
કનાહત વગેરેના કહ પશુ ભેદભાવ વગર
હરકોઈ ઉમ્મતી દીદાર કરી શકે છે, જો
તેના નસીબમા હોય તો

હદીસ (૫૮) ખરી મહબ્બત અને હિમમતી
માત્ર એકજ વાર દરદ શરીફ પાવથી તે

આખા વરસના બધા સગીરા (નાના, નાના)
ગુના ખુદાપાક માફ કરી દે છે

હદીસ (૫૯)-હઝરત અનસ (રદી.)થી
રિનાયત છે કે એક માણસે પૂછ્યુ કે-"મા
રસુલિલાહ (સન્) કયામત કપારે યશે?"

હઝરતે (સન્) -"કયામતને શુ સામાન
તે જોશે કર્યો છે કે આદા સનાહ કરે છે?"

તે માણસ -"કહ સામાન તો નથી, ન
તો વધારે નગાજ કે ન તો રોઝા છે, પણ
ખુદાપાક અને તેના રસૂલ (સન્)ની મહબ્બત
રાખુ છુ"

હઝરત (સન્) -"કયામતને દરદ મહબ્બ-
તને લીધે જ અમારી સાથે રહેશે"

મન્કુર હદીસ ઉપથી દરેક સાહેબ સારી
રીતે સમજી શકે છે કે "માત્ર મહબ્બતને લીધે
જવારે આદાપો દરદ અને ચરતબો મળે છે
ત્યારે જો આ મહબ્બતની સાથે સાથ દરદ
અરીફનો પણ જિક આપુ રાખે, તેઓના દરદ
અને ચરતબો કેટલા ઘુનદદશે તે ખુદાપાક
બેદનાર જાણે છે કોઈપણ ફરિશ્તા કે ઇ-સાન
સમજ કે જાણી નકતા નથી

દરદ શરીફનો જિક, ખુદાને એની ચીજ
છે કે, એના ઝકિરને ધીમે ધીમે ખુદ બ ખુદ,
હુઝૂર (સન્)ની મહબ્બત દિન પર દિન વધતી
જાય છે આપણે તો માત્ર દરદ શરીફનો
જિક ચરદ કરવાની વાર છે પછી સૌ કહ ઇ
અ હાસિય યશે

અરીયાએ કિનામ અને અરગાએ ઝોફા
શૌક (દહન્)ની નજદીક આ (મન્કુર) દહીસની

જરાગર બીજી કોઈ હવીસ નથી કાઠણુકે કયા મતમા હુઝૂર (સન)ની સાથે ગહેતુ એનાથી બીજી કોઈ દરજ્જે બેઠાર નથી કારણુકે જેટલી હુઝૂર (સન)ની નજદીકી કયામતમા દરો, તટનીજ નજદીકી ખુદાપાકથી પણ દરો

ખુઝુર્ગાને દીન (રહ) કહી ગયા છે કે - "જ્યારે હુઝૂર (સન)ની મહબ્બત દિનની અદર જરોબર જગ્યા મેગરી ને છે ત્યારે આપ (સન) ની સુ તે પાક દમબર માટે પણ કહી ગાએજ થતી નથી એમા કઈ પણ શકે નથી કે ખા દિલથી અને ખગી મહબ્બતથી હુઝૂર (સન) ઉપર દરદ મોકનવામા આવે તો ખાતિનમા એક ગૈયતી અને ચમક પૈસા યામ કે અને તે ધીમે ધીમે ચલતી જાય છે જેથી દરદ પદનારતુ ખાતિન હુઝૂર (સન)ની મુખારક સુરત માટે આપના બની જાય છે, કે જે આપનામાથી, કહી પણ આપ (સન)ની સુરતે પાક દર થતી નથી (કાયમને માટે રહે છે) અને એજ હકમે દક્ષીજી, અને ધરકે દક્ષીજી કહેવાય છે જેમા કઈ પણ સક-મુઘાહ નથી

હદીસ શરીફમા છે કે - ખગી મહબ્બત અને ઉમમથી દરદ શરીફ પનાર હુઝૂર (સન) તો દોસ્ત બની જાય છે અને જે હુઝૂર (સન) તો દોસ્ત બને છે તે ખુદાપાકનો પણ દોસ્ત બની જાય છે એ ઉપરથી સમ્પિત થાય છે કે ઉપર લખ્યા મુજબ જ્યારે દરદ શરીફના ઝાકિ રતુ અતરે હુઝૂર (સન)તો આપના બની જાય છે તો ખુદ ખુદાપાકની જાન માટે પણ આપના બની જાય છે

હદીસ (૬૦) હુઝૂર (સન) ફરમાવ્યુ છે કે - જુમએગલ (ગુઝાર)ને દહાડે એકસો પાર દરદ શરીફ મોકલનાર (પદનાર) કહી પણ કોઈનો મોહતાજ થયો નહીં

હદીસ (૬૧) હુઝૂર (સન) મોમિનીને પોતાના ભાઈઓ કહ્યા છે જેથી ફરમાવ્યુ છે કે - "બને બહુ હેસ અને ઉમમ છે કે હું

મારા ભાઈઓને પણ જરા જોઈ લેતે લોધ (સદામાએ કિરામ રહી) એ અર્ઝ કરી "યા રસૂલવાદ શુ અમો આપ (સન)ના ભાઈઓ નથી?" આપે (સન) ફરમાવ્યુ - તમો બધા તો મા । (અમ્દામ રહી) દોસ્તો છે અને ભાઈ તે વોહો છે જેઓ મારા પછી આવનાર છે" (એટલે હુઝૂર સન પછીના ઉમમતીઓ)

જ્યારે આપે (સન) આવનાર ઉમમતીને (આપણુ બધાને) પોતાના ભાઈ બધી સમેાષા છે અને આપણુને જોવા કેટલો બધો ઉમમ ફેખાકયો છે ત્યારે આપણુને પણ જોઈએ કે આપણા એ ભાઈ જેઓ બને જહાન માટે મદમન મની દુન્યામા તશરીફ લાખ્યા અને જેઓ કયામતને દહાડે બધાઓની રાફાઅન કરશે તેવા નગીએ કરીમ (સન) માટે જે કઈ કરીએ તે કમતીજ કહેવાય દવે આપણુને જોઈએ કે અપણા જે કામ ખસ કરી દરદ શરીફ જે આપ (સન)ને બહુ પસદ છે તેને દમેથ માટે આપણે વિદે નહીં નક્કી કરી લઈએ કે જેથી બને જહાનના આપણા તેઓ (સન) કાદી, વદનુમા, અને દરેક દામમા મદદગાર અને શરી યાય ખુદાપાક તુ અમો બધાને દરદ શરીફ દમેથા પદવાની દિલ્લખ અને ઉમમ બખ્યા, આમીન રખ્યા તક બન મિન્તા ઇનકા અન્તરસમી ઉત અબીમ

‘દરદ શરીફ નહીં પદનારને થતા

ગેરલ સની હદીસો’

હદીસ (૧) એ હરગુરિયાવના કતી ફરમાવે છે કે - એક દિવસ હઝરત છામધન (અને) તશરીફ લાખ્યા અને હુઝૂર (સન)ને અર્ઝ કરી કે "યા રસૂલવાદ (સન) આજે એક નવાઈ જેવો નમારો મે જોયો છે હું અચાનક કોણે કાફ તરફ ગયો, જ્યાથી મને રસવાનો અવાજ સંભળાયા, જે એવો દર્દ બધો હતો કે મારાથી સદન ચાલ શક્યો નહીં અને તેની મે રોધ કરી હુઝૂર, (સન) તે તો એક

-ક્રિસ્તાનો અવાજ હતો, કે જે ક્રિસ્તાને અગાઉ બહુજ દગદગા સાથે મેં ન્તર્યો હતો હતો. ક્રિસ્તા તેની આરે તરફ દારૂબંધ હિમા રહેતા હતા, અને તેના સાસયો રબરુન ધંધળને સેક્ટો ક્રિસ્તા પેલા કથા દના આજે તેની આ હાલત જોઈ હું બહુજ પરેશાન થયો અને તેની હાલત પૂછી તેણે જવાબ દીધો કે "ઓ જીવંત (અવૈ) હું મારા તેજ જાહેર જલાલ સાથે મેં અરામની રાતે તખ્ત પર બેઠો હતો, ત્યારે એકાએક નખીએ આખેરૂઝ ઝમાન દઝરત મુદમ્મદ મુસ્તફા (મૅ)ની સનરી માગ માયા પાત્રો પસાર થઈ એ જીવંત, (અવૈ) હું પુઝૂર (મૅ)ની તાઝીમ કરતા ઉઘો થયો નહીં અને તેનીજ રીતે તખ્ત પર ખેસી રહ્યો અને આ તેનોજ નતીજો છે કે આશમાન પરથી જમીન પર મને ફેડી દેવામા આવ્યો છે અને હરેક વખત હું રતોજ રહું છું, અગર તમે મારી શિકૃરિશ કરો તો કદાચ મારા હુકુમાનો કાંઈ રસ્તો નીકળી આવે. આ રમ્નદનાલ (સૅ) જનાએ ખારીમા તેની નગત માટે મેં અરજ કરી તો, ઇચ્છા થયો કે -એની નગત સારેજ થાય કે જ્યારે એ મારા હખીબ (સૅ) ઉપર દરદ મોકલે આ સાબળી પેલા ક્રિસ્તાએ આપ (સૅ) ઉપર તરતજ દરદ પડના ચર કથા, તો અદનાલ તખાનાએ તેની જૂન માફ કરી, તેના અસન દરજે તેને આપ્યો.

“હુદીસ ૨” દઝરત અ.ઇરાલ (રદી૦) ફરમાવે છે કે -“એક નિસ સુખે સાદિક વખત ધરમા હું કંઈક કપડા સીતી હતી અચાનક મારા હાથમાથી સોય પડી ગઈ હતી લાઇ સોય રોધવાની મેં કાશિશ કરી તો જતી પથુ અચાનક જુગાઈ ગઈ એટલામા હુઝૂર (સૅ) ઓરડામા તશરીફ લાબ્યા તો આપ (સૅ)ના મુગાજક ચેદરાના નૂની ઓરડો ચમકા ઉઠ્યો મને એ રાશનીયા સોય મળી ગઈ તો મારા મોઢામાથી અચાનક નીકળી ગયું “યા

રમ્નદનાલ ! (મૅ) આપનો ચેહરો કેટલો લયો નૂરાની છે” આપે (સવૅ) ફરમાવ્યું -“ઓ આઈચલ (રદી૦) તે માણસ માટે બહુજ ખરાબી છે કે જેણે મને કયામતને દહાડે ન્તર્યો નહીં ” મેં પૂછ્યું -“હુઝૂર (સૅ) કયો માણસ આપના દીવારથી મદરમ ગરેશે ?” આપે (સૅ) જવાબ દીધો “ક જુસ” મેં પૂછ્યું -“ક જુસ કોણ છે?” ત્યારે આપે (સવૅ) ફરમાવ્યું કે -“ક જુસ તે માણસ છે કે જેની આગળ માર ન મ લેવામા આવે, જા તો માણસ મારી ઉપર દરદ ન મોકલે.”

“હુદીસ ૩” દઝરત જામિર નિન અબ્દુ-દનાલ (રદી) ફરમાવે છે કે -એક દિવસ હુઝૂરે અકરમ (સૅ) મિઝર ઉપર તશરીફ લાબ્યા અને પહેનાજ પગથીઆ ઉપર પગ મૂકતાજ કહ્યું “આમીન” એનીજ રીતે ખીન અને ત્રીજા પગથીઆ ઉપર પણ કહ્યું ખુલ્લો ખલાય થયા પછી અમે બધાએ આપની હ મેશી આદત વિઝહના આ કામ માટે પૂછ્યું, તો આપે (સૅ) ફરમાવ્યું કે -જ્યારે પહેલા પગથીઆ ઉપર મેં પગ મૂક્યો ત્યારે જીવંત (અવૈ) આવ્યા અને કહ્યું “બદનસીન તે માણસ છે કે જેણે રમઝાનમા પણ પોતાના શુનાહને લીધે અદનાહની મગરેતથી ફોરો (મદરમ) રહ્યો મેં કહ્યું “આમીન” ખીજા પગથીઆ ઉપર પગ મૂકતી વખત તેમણે (અવૈ) કહ્યું -જે માણસે પોતાના ઝંઝક મા-નાપમાથી એકને પણ મેનગ્યા જા જાનનામા દાખન ન થયો એટલે તેઓની ખિદમત કરી દુઆ ન લઈ જાનનામા દાખલ ન થયો તે પણ અદનાહની રદમતથી દૂર રહે મેં કહ્યું “આમીન” પછી તેમણે (અવૈ) કહ્યું “જે માણસે આપ (સૅ)નું મુનારક નામ સલાવ્યું જા દરદ ન મોકલ્યું તેને પણ ખુલ પાકની રદમતમાથી કાંઈપણ રીતના હિસ્સો મગરો નહીં મેં કહ્યું “આમીન.”

ભાવનગરનો ભવ્ય મુશાધરો

[વિદ ગાનનાકત]

તા ૩-૪-૪૩ને રોજ રાત્રે હાા વાગે ભાવનગર ખાતે સેતારસાહના સેહનમા જનાળ 'બેકાર' સાહનના પ્રમુખ રયાને એક મુશા ધરા ચેાળવામા આવ્યો હતો રવાયત પ્રમુખ ભણીતા વિવેચક રવિશ કર જોયિ, એમ એ હતા

પ્રથમ મુશાજ પોપનીઆએ તિલાવતે કુઆન કયા, પછી બચુઅલી જ પટેલ તરફથી પ્રમુખ રયાનની દરખાસ્ત અને અબ્દુલકરીમ તરફથી રોકા અપાયો હતો તે પછી ભણીતા ગઝનકાર ને કાઠિઆવાડના જીવત કતાપિ સમા રા 'ધાયસે' રવાગત ગીત ગયુ હતુ (જે મેદફિલમા પ્રગટ થયુ છે તત્રી) પછી રવાગત પ્રમુખ પ્રે રવિશ કર જોયિ, એમ એ એ ગુજરાતી સાહિત્યના વિવિધ પ્રગટમા મુસ્લિમોએ આપેલા ફાળાનુ ટુક દર્શન કરાવ્યુ હતુ હિંદુ મુસ્લિમ સમનવયની સુદર સાહજરપ આના મુશાધરાઓની અગત્ય તેમજે જજુલી હતી

તે પછી મુશાધરાના પ્રમુખ જનાળ બેકાર' સાહજપોતાની હારપ રસિક શૈલીમા મુશા ધરાની અગદમ, અને મુશાધરા કેરી રીતે આમ જનતાને કવિ સાથે બેળવી દે છે તે સમજની મુશાધરા દારાજ લોકો પોતાના કવિઓને સમજતા થશે તે રિધેતુ ટુક પજુ રસીતુ વિવેચન કર્યુ હતુ લોકોનેા ઉત્સાહ સમાસો ન હતો સાધીઓ કાલ્પસ છનકાવવા

અને પીનારાઓ રસના છુટકા પીના તનપાપ થઈ રજા હતા એક તરફ હિંદુ સાહિત્યકારો તેા બીજી તરફ મુસ્લિમ સાહિત્યકારો તેમજ હિંદુ—મુસ્લિમ પ્રેક્ષકોની અફાટ મેદન ગયા—જમનાના અપૂર્વ સમજની યાદ આપત હતી જ યા દ હજાર માનવોની આખે કવિઓ તરફ તાકી રહી હતી, અને કા ઉત્સુકતાથી ઉ આ થઈ રહ્યા હતા લાઠિ રપીકરોન બગરયાને લીધે બધાય શાનિયી સાબળી શકત હતા

હા, પ્રમુખ સાહનના ભાણજુ પટેના જનાળ 'ફારિદ' સાહમે મુશાધરાનેા ટુક ઇતિહાસ રજુ કર્યો હતો (જે બાન્ય રથે પ્રગટ થયેના છે તત્રી) પછી આવ્યો કાન્યેના પ્રથમ દોર

‘તીર ખુદ થઈ ગયુ નિશાન હવે’

એ પકિત પર જુદા જુદા શાધરોએ તીર ચલાવરામા માડ્યા ‘અમી’, ‘આગાહ’, ‘ધાધન’, ‘ફલીમ’, ‘મિસ્મલ’, ‘શૈમીન’, ‘સાગ’, ‘કૌસર’, ‘મિશામ’, ‘અમકાર’ ‘ફારિદ’ ‘મમતાન’, ‘નિશાન’, ‘બેકાર’, વગે પોતપોતાના રગમા ખૂમ ખીમ્યા હતા દરેકે સાધરને એરી સુદર રીતે બેકાર સાહમે રજુ કર્યો હતા કે સહજાવતાર અને સાહજ નારને પજુ જોશ ચતો હતો રજા મરુ ખની ગઈ હતી બહારથી આવેલી ગઝોના પે ‘કિસ્મત’, ‘શિતાન’, ‘આદમ’, ‘નવાજ

‘સુમન’ વગેરેની ગજનો ધ્યાન ખેંચતી હતી અને ‘અમર’ પણ અમર થાય એવી કવિતા વાંચી ગયા હતા. પહેલા અને બીજા દારની વચ્ચે ‘બારી બહાર’ના સર્જક રા પ્રદનાદ પારેખ અને ‘કાગિદી’ના સર્જક રા નાથાવાલ દેવેએ પોતાની કવિતાઓ રજૂ કરી હતી અને રા કપિલગય હંકરનું પણ એક ચટુકટું વચ્ચાધુ હતું.

પછી બીજા અને ત્રીજા ગૈરતરદનો દોર ચાલ્યા તરદની ગજનો કરના ગૈરતરદની ગજનોએ વધુને વધુ રંગ જમાવ્યા કેટલાક વધારા સંદર્ભે ગમે ખે વગેરે થેર જવાનો ઇશદો કરતા હતા, પણ કવિઓની રસમગ્ન ગજનોએ તેમને જના રોક્યા ન મંદિયત પડ્યા, પ્રો માકાકા વગેરેએ ખૂબ દાદ દીધી હતી.

મુશાઈરાએ એવો રંગ જમાવ્યો હતો કે કેંદરને સહાનુભૂતિ વાગે પણ પ્રેક્ષકોની તો ઉદાસી મરજી ન હતી પ્રો નોંધ્યે તો કહ્યું હતું કે ‘આવી વિગટ સાહિત્ય સમા ભાવનગરના ઇતિહાસમાં છેલ્લા ૨૫ વરસથી તો મે નોંધજ નથી’ કેટલાક સાહિત્યકારો તો ત્યાંને ત્યજ આનું બીજું એકાદ સાહિત્ય સમેત નહોતું લખીયમા ગોંડાના મનમાં ગાંઠ પાળેજ ઉંઘા મુશાઈરાની સફળતાએ ભાનગરમાં એવો ઉત્સાહ પ્રેર્યો કે કેટલાક ઉત્સાહી યુવાનોએ તો બીજા મુશાઈરા માટેની ચોજનાઓ પણ વડના માડી છે વિદુ-મુસ્લિમ જનતા અને સાહિત્યકારોનો સુદર સમનવય ભાનગરને આગળે ફરીથી ક્યારે જામે ? એજ ઉરભાનના વ્યક્ત કરતા સાહિત્યકારો ૪ વાગે ફક્તયાન થયા પછી આભારનિધિથી પરવાગે ઉઠ્યા, અને ભારેજ પ્રેક્ષકો પણ ઉઠ્યા.

ભાનગરનો એ લગ્ન મુશાઈરાના રમરજો નાયા કાળ સુધી પ્રેક્ષકોના ગિગર પર જાડાયેજ

રહેશે અને કવિઓની એ અણુમોલી ખિરાદરી તો ચિર રમગણીય રહેરા સર્ગાં છે મુસ્લિમ સાહિત્યગણ ભાનગરના કાઠ આ મુશાઈરાની સફળતાથી ફૂંવા-ફૂંવા છે ખુદ પ્રમુખ સાદખે ફરમાવ્યું હતું કે ભાનગરનો મુશાઈરા વધુ કામવાળ રજો હતો, અને તે પ્રેક્ષક માહિત્યકારોની વિષુદ્ધ હાજરીનોજ પ્રતાપ હતો.

ભાનગર મુસ્લિમ સાહિત્યગણના પ્રાણ સમા જનામ ‘કિરમત’ સાદખની ગેરહાજરી દેખાઈ આવતી હતી, ત્યારે ‘અમકાર’ની વ્યવસ્થા સારી ચમકી ઉઠી હતી તેરીઓનાય દિવ વચ કરી સે એવી વ્યવસ્થાપકોની નમનતાઈ અને સાદાઈ માટે પ્રમુખ સાદખે પ્રસન્ન કરી હતી. એાઝમા એાજા ભાનગરના કાનોથી જ ‘એકાર’ના રમુજ કટાસો, ‘અમીન’ આઝાબની ગજન મરતી, ધ્યાન’નો નોજા અને ‘કલીમ’ની કાબખયા તો વરસો સુની નહિજ થનાય.

—એક માહિત્યકાર તરફથી

મુસ્લિમ-ગુજરાત સાહિત્ય મંડળ, રાદેર

તરફથી ચોગએના મુશાઈરાના સમઢ

કાવ્ય કુજ પુ ૧૫ કી ૮ ખ સહિત (નથી)

” ” ” ૨-૩ ” ” (”)

” ” ” ૪-૫ ” ” પાંચ આના

” ” ” ૬ ” ” પાંચ આના

” ” ” ૭ ૮ ” ” આઠ આના

દરેક કવિ અને કાવ્ય સમિત પાસે આ સમઢ હોવાજ જોઈએ

પુષ્પ ૪ થી ૮ જેની કી મત ૮ ખ સહિત

૩ - ૨-૦ ચાપ છે તે ફક્ત ૩ ૧-૦-૦

ચોક્કસ મ માવો

ધી રાદેર રટોર્સ ટાવર રોડ મુરત

ગુજરાતી મુશાઈરા *

લેખક “દ્વારદ” (ભાવનગર)

ભાવનગરને આગળે “મુગ્ધિમ સાહિત્ય મંડળ”ના આશયે આજે ગુજરાત અને શાહિયાવાડના શાહરાનો દિનચરણ મુશાઈરા શોખથી છે, એ પ્રસંગે મુશાઈરા વિગેની થોડી હકીકત અસ્થાને નહિ ગણાય, મુશાઈરા એટલે કવિ સમેતન અથવા કવિ-દરબાર અથવા ત્યાં કવિ સમેતનો દીધ કાળથી શોખતા આવે છે પણ આના ઉર્ રીતેના મુશાઈરાઓનું આપુર્ય તો માત્ર ફોલ રાષ્ટ્રનું જ

મુશાઈરામાં જરે કવિને નહી કરવામાં આવેલી એક પકિત અગતિથી આપણામાં આવે છે અને તે ઉપરે કવિ પોતાનું કાવ્ય રચી મુશાઈરામાં રજૂ કરે છે આ રીતે એકજ પકિત પર જુદા જુદા કવિઓ પોતાની ભાવનાઓ અને વિચારો જિલ્લ સિત રીતે રજૂ કરતા કાવ્યો રચે છે, પરિણામે ભાષાની સમૃદ્ધ વધે છે અને એનું સાહિત્ય વિકસે છે ઉર્ ભાષાના કવિઓ આમાં મુશાઈરા અચરનવાર ભરના આવ્યા છે અને ઉર્ ભાષાની આજની સગીનતા અને મધુરતા ધણે અજો એ મુશાઈરાઓનેજ આભારી છે કવિના જેવે રસિક છતાં અધરો ત્રિષલ આમ જનતા સુદી પહોંચાડના માટે મુશાઈરા વિના બીજું એકેય સમાજ સાધન હાથ ધરત તો આપણી પાસે નથી ગુજરાતમાં હજુ આના મુશાઈરા વધારે પ્રમાણમાં શોખલ અને આપકારક તો ગુર્ મિરાની ઘેણીખરી ત્રિજોનું નિનારણુ યદ્ ભય અને દિલની અન્ય કોઈ ભાષાને સુનાને જીવી શકવા અને એની સામે દક્ષર ઝીનવા એ શકિતમાન થાય

હવે ગુજરાતમાં ઉર્ દગના મુશાઈરાના કથારથી મહણુ થયા તેની દૂક તવારીખ પર ઉડતી નજર નાખી જમ્મો રાદેરના

કેન્દ્રાક સાહિત્ય પ્રેમી મુશાઈરાઓ ઉર્ ગઝલ, પદનિએ ગુજરાતી ભાષામાં ગઝલના-કાવ્યો રચી મુશાઈરા ભરવાનું નહી કહું એટલે તેઓએ “મુરિનમ-ગુજરાત સાહિત્ય મંડળ-રાદેર”ની સ્થાપના તા ૩૧-૭-૧૯૮૧ ના રોજ કરેલ અને તેના આશય નીચે ગુર્ રમિ નો પડેને મુશાઈરા તા ૧-૯-૧૯૭૧ના રોજ રાદેર મુખે જનાય ઉમરજી ઇસમાઈલ પટેલ “સાઈદી” સાહેબના પ્રમુખ રથાને ભરાયેન પડી તા ૬-૧૨-૧૯૭૧ના રોજ રાદેર મુખે જનાય ગેય મુદમદ ઉમર “કાકિલ” સાહેબના પ્રમુખ રથાને બીજા મુશાઈરા શોખને તે પછી બીજા મુશાઈરા તા ૬-૩-૧૯૭૩ના રોજ રાદેર મુખે જનાય હરજી હરજી કામાણી “ચપલ” સાહેબ તત્રી, “બે ઘડી રોજ ના પ્રમુખ રથાને શોખેમ તે બાદ તા ૨૮-૧૧-૧૯૭૨ના રોજ રાદેર મુખે જનાય નિત્રામુનીન એ કુર્દી “પ્રેમી” તત્રી, “દીન” સાહેબના પ્રમુખ રથાને પચમો મુશાઈરા થયેન ત્યાર પડી તા ૧૫-૪-૧૯૭૩ના રોજ ગુજલ મુખે જનાય અત્રીમુનીન એ સેયે “મુનાની” સાહેબના પ્રમુખરથાને છઠો મુશાઈરા ભરાયેલ જેને આપણા જાણીતા અને માનીતા વિદ્વાન સાદર શ્રી દીવાન બહાદુર ફૂલનાલ મેહતાલાલ ડવેરી સાહેબે છુનેતે મુને ત્યારમાદ તા ૫-૧૧-૭૩ ના રોજ રાદેર મુખે આપણા આજના મુશાઈરાના માનદ પ્રમુખ જનાય મુન્દી ફાલ્લીમ રાહાઈ પટેલ “મેકાર” સાહેબના પ્રમુખરથાને સાતમો મુશાઈરા ભરાયેલ જનાય “બેકાર” સાહેબ ગુજરાતના નેકત્રિય અર ફીકાગયેના હારપકાર છે કવિ તત્રિકે પણ એમનું રથાન નિરાણુ છે વધેથી મણેથી

તેમની સાહિત્ય સેના અનેક સિંધુ સ્વરૂપે આજે પણ જીવત હોઈ તેની કદર કરનારો પ્રસંગ આવી પહોંચ્યો છે તેઓ “મુરિદમ ગુજરાત સાહિત્ય મંડળ-સંદેશ”ના આગળથી તે અત સુધી પ્રમુખ હતા અને એ સ્થાને રહીને પણ તેમણે સાહિત્ય સેવાના અનનવા વહેજ વહેતાં યુક્તિ છે હવે એ વિરોધ ન કહેતા એટલુંજ કહીશ કે ગુજરાતમાં જેટલા મુશાઈના ભરાયેલા છે એમાં “મિઠાઈ” સાહિત્યે ચોનાનો વિશિષ્ટ અને ચિત્રમરણીય ફાળો નોંધાયો છે સુ ગુ સા મંડળનો આદ્યો અને આખરી મુશાઈનો તા ૧૩-૫-૧૯૪૪ના દિવસે વહેદા મુકામે આપણા નિખાત નવલકથાકાર શ્રીયુગ રમણલાલ વસંતલાલ દેસાઈ એમ એ ના પ્રમુખસ્થાને ચોળયો હતો આ આદ્ય મુશાઈમાં એ મહા યયા હતા અને એ બધાય મુશાઈગની ગજનો અને પ્રમુખોના ભાવણોના સંગ્રહો “કાવ્યકુળ” ના નામે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યા છે મુરિદમોએ ગુજરાતી સાહિત્યની કર્ણી સેવાઓ ટપાવવું, બીજા મુશાઈના પ્રમુખ જનામ “કેકિન” સાહજનું કાવ્યમય ભાવણ, છંદ કવિ સ મેદન પ્રસંગેના સાક્ષર શ્રી દીનાન બહાદુર કે. મો. ઝવેરી, સાહેબનું મન ધીપ પ્રયત્ન, મુરિદમ મ રૂતિ અને સાહિત્યની સમસ્ત યુરોપીય સાહિત્ય પર ચયેલી સાર વણ વણ જનામ “મુનાદી” સાહજનું અભ્યાસ યુક્ત વ્યાખ્યાન અને આદ્ય મુશાઈગના પ્રમુખ શ્રીકુત ર ત દેસાઈ સાહેબનું મુરિદમ ઇતિહાસનું રેખાદર્શન આપતું રહિ-કુ -મુરિદમ એકમ પરનું મનોહર ભાવણ, આ ચારેય ભાગો ઉચ્ચ ક્ષેત્રના હોઈ મુશાઈની મહત્તામાં વધારો કરી ગયા હતા.

એ પછી આજ સુધીયા જુદા જવાયા મુશાઈના ગુજરાતમાં યાજ રલા છે તેમય એકમને કવિથી ‘સુદેશ’ના પ્રમુખસ્થાને ચોળયેના મુશાઈના તથા અમદાવાદમાં “મગ-

લિસ” ના આગ્રયે જનામ “સાવધ” સાહજના પ્રમુખસ્થાને ચોળયેના મુશાઈના અને એના પ્રમુખસ્થાનેથી અપાયેલ ગુજરાતી ભાષા પરનું ચિત્રનાત્મક ભાવણ જુદી શકાય એમ નથી બીજા એક યાદગાર મુશાઈનો મહા કવિ ઈકમાલની સવસરી નિમિત્તે “અમ્મે ઇકમાલ” ના આગ્રયે શ્રીયુગ પ્રોફેસર “બાદશાહ” સાહેબના પ્રમુખપદે કોટા મુકામે ૧૯૫૧ એપ્રિલ ૧૯૪૨ ચોળયો હતો એણે ઈન્ડિયા રેડીયોના મુખ્ય સ્ટેશન પર ચોળયેના મુશાઈના પણ અને યાદ કરી લેવા જેમણે, હાલમાં કાઠિવાડમાં પણ એ મુશાઈના ચોળમ મયા અને ભાવનગરમાં આજે પ્રથમ વાર એક વધુ શાનદાર મુશાઈના ચોળાનું ચાન ભાવનગરના “મુરિદમ સાહિત્યમંડળ”ના ફાળે જાય છે

આમ ગુજરાતમાં મુશાઈના પ્રચિત્ત દ્વારા અમદાવાદની સાહિત્યસેના કરનારો યાદ રહેના મુરિદમ કલમનાજીને ખાદી જાય છે માત્ર તેર વર્ષ પહેલાં મુરિદમોએ ગુજરાતને આપેલી આ અનોખી મુશાઈના-કોટની પ્રચિત્ત અને ગુજરાતી વાણીમાં ભરેલી જરકત ખરેખર આદ્યમંદારક અને આનંદદાયક છે આપણા આ મુશાઈના એજ એક દિવસે આપણી ગરી ગુજર ગિરાતી અનોખી સર્જિત બની જશે એ નિર્ધિવાદ છે અતમાં જનામ “મુનાદી” સાહજની “યાદશ” કાવ્યની થોડી પકિતઓ યાદો નિરમીસ -

“ગુજર-ગિરા જાન-નિરિતુ ચિખર બનો,
સાહિત્ય નિર ઉચાન બની પ્રિયવર બનો,
બાપી નજર-વમન છે ગુજરાન-ગુલશને,
હે ઈશા તેની હૃદય કવિન-પાનખર બનો”

* તા ૩-૪-૪૩ની રાત્રે ભાવનગરમાં ચોળયેલા મુશાઈનામાં યાચેલા લગુનિમય.

સાક્ષરોના અભિપ્રાયોમાથી -
સુબધ. (૪)

ગીરામ ચોરટ તા ૨૦-૬-૩૬
તમારો પત્ર અને પુસ્તક મળ્યા અન્યથા
ચાણીસ વર્ષ પર મેં Persian Prosy
with Figures of Speech નામનું એક
નાનું પુસ્તક લખેલું, એજ ધારી ઉપર તમાર
પુસ્તક લખાવ્યું છે તે અગ્રેહ્ય છે તમાર
ગુજરાતીમા છે એટલે ફેર અને ગુજરાતીમા
આના પુસ્તકની અનિ ધણી જરૂર હતી ગુજ-
રાતના બે અગ્રણ્ય સાક્ષરોએ ફા રી પીંગળ-
શાસ્ત્ર રિયે મને પહેલું એમને હું રાજુએલ
ભાઈ ઉપરામના પીંગળશાસ્ત્ર તથા મારાન્દાનકા
પુસ્તક સિવાય બીજું કંઈ ગતાની રીકે નો નહિ
મતવળ કે ફેરસી પીંગળશાસ્ત્ર સમયે બાજવાની
ગુજરાતીએને ઉકેલ છે, પછી તે પૂરી પાડ્યા
માટે લાયક પુસ્તક ન હતું, તે જોઈ તમાર
પુસ્તક ફરી ધારી છે તે પુસ્તકમાં ગુજરાતી
પીંગળ શાસ્ત્ર નેરે મળતાપણુ કે તરીકત બતા
વવાની કે જે જરૂર ન હતી તમ ઉા ઉતરી એ
બને ભાષાએવું પિંગળ શાસ્ત્ર પરસ્પર ક્યા
મળવું આવે છે અને ક્યા ક્યા તેમાં ફેર હોય
છે એ બાકે સારી રીતે બતાવી આપી તમારા
પ્રથાસની કીમત ને ઉપરોચીતા વધારી છે
આપણા હાવના ગુજરાતી સાહિત્યમા તો
તમારો પ્રથાસ ધણો ઉત્તમ છે એની જાણીનું
બીજુ પુસ્તક મારી બાજુમા નથી
દી'બ.) ફર્યાલાલ મોહનલાલ ઝવેરી
(ક્રિમ ૩ એક ૬૨૨૨)

કવિઓને શાહર
અને

શાહરને કવિ બનાવનાર
કેદત આજ એકજ પુસ્તક છે
અરબી પિંગળ સરથ ગુજરાતીમા
“આર,” શહેરી ફૂત
‘શાહરી’ ભા ૧-૨

ભાગ પહેલામા-અરબી પિંગળ, ૭૬ પ્રકાર, ૭૬૦ની
સરળ સમજૂતી, અરબી-સરૂત
પિંગળ મિલન, કાજ પરીક્ષાની
રીત, પ્રયાદી
ભાગ બીજમા પ્રસ (કદિયલ) તામન (રહી), ૪૬
પ્રકાર, કસાદીનુચ્છન અને સમજૂતી
કીમત ૬ આના, પરીક્ષા એક શીમેંગ,
(ચિત્ર ખર્ચ સાદગ)
પ્રકારક-‘વહરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, ગુરત.
એન્ટ્રો-—

ધી ગહેર રોસ્ ટાવર રોડ સુરત

અમદાવાદ તા ૨૦-૬-૩૬
તમે મેં કેવેલા ચાહરીના બે પુસ્તકનું છક ચોરટ
મોકલ્યું છે તે મળ્યું છે ફેરસી અરબી પિંગળ
ગુજરાતીમા ઉતારવાના આ તમાગ પ્રયત્ન છે તે જોઈ
હું થજો ખુશ થ્યો, તમારા એ પ્રયત્નને સંપૂર્ણ
સરળતા હમ્મજુ છું
(દી. બ.) ફેર્યાલાલ હર્ષદરાય કંવ
(ક્રિમ ૩ એક ૬૨૨૨)

સાક્ષરોના અભિપ્રાયોમાથી -
આ ચોપડી ધણી આવકારવાત છે અરબી
પરિચય ૭૬ રચનાના રજુહોલમા ઉપરામ
અને દી બ ફર્યાલાલ ઝવેરીના પુસ્તકો ફર્યા
પ છે, અને રજુહોલમાનું પુસ્તક શિખાઉ
માટે સરળ પછું નથી અરબી પરિચય ૭૬
રચનાની કાઈ ‘આર’ પુસ્તિકા એ પિંગળની
ઉત્તમ પ્રવેશિકા છે ગુજરાતી પરિચયા વાગરી,
આપણુ ૭૬ સથે સરખામણી કરી વાદ રહે
તેવા નમૂના આપી એખકે વિચયને સળ બના-
વ્યો છે અરબી પરિચયન ઘડ રચના સળ ધી
ફર્યાલક ખેટા ખ્યાનો પ્રતે છે તે આ પુસ્તક-
કાથી ફર થરો એવા આવ્યા રહે છે
વિષ્ણુપ્રસાદ ર ત્રિવેદી.

Y ૧૦-૩૬
કોનેજ, સુરત
M A
Professor of English
at Gujarat

M T B College, Surat
તમર પુસ્તક હું ઉતારવે વાંચી ગયો
હું અરબી અને ગુજરાતી પિંગળની સમજ
તમે બું સળતાથી આપી છે પુસ્તક પઢા-
ચનાના અભ્યાસને ધાનુ ઉપરે મી થઈ પડે
તેનું લખાણ છે પછી એ પુસ્તકનો સૌથી ઉપ
યોગી ભાગ બીજો ‘પ્રાસ’ન લગતો છે આજ
સુધી કાંઈ ગુજરાતી પુસ્તકમા યમક યા પ્રાસ
નુપ્રાસને લગતી આવી વિસ્તારથી સંપૂર્ણ સમ-
જણ આપેલ મેં વાંચી નથી એ માટે હું
તમને મુબારકબાદી આપુ છું, અને હમ્મજુ છું કે
તમને આ તમારા પ્રયાસમા સપુર ફતેહ મળે
મદાર,
લી- શુભેન્દ્રક
૧૬-૧૦-૩૬ (કવિ શ્રી) અપરેશર ફારાજી

[તા ૩-૪-૪૩ના બાબતરૂપના મુન્શીસામા વચ્ચાએથી જરૂરોમાથી અમુક પંક્તિઓ
અને રજુ કરવામા આવી છે]

—સપાદક

સ્વાગત ગીત

મેહમાન યદ્ય અમારા સજ્જન ભને પધાર્યા,
કુર્માન તમ ઉપરથી હવત ભને પધાર્યા
દેરા અમેને કુર્નિલા દર્શન ભને પધાર્યા,
કરના અમાર આગણ્ય પાન ભને પધાર્યા
મનને કહ તમાર આસન ભને પધાર્યા,
પ્રેમે કહ તમાર પૂજન ભને પધાર્યા
ઉપનન મહી ખિનેલા પુષ્પો જુહી જુહીને,
કે' હ હમર તમને વદન ભને પધાર્યા
આજે તમે પધારી અમ આજર વધારી,
કરના અમાર છનન રોશન ભને પધાર્યા
આપે નિભાવો અમથી દેવો સબધ પ્રિતે ?
પુન બાધના મણુપના બધન ભને પધાર્યા
હ મેશ આવી રીને અમ આગણે પધારો
'ધાયલ' ફરી કહ હુ સજ્જન ભને પધાર્યા
'ધાયલ'] [પાન્ને-

— પકિત :—

“તીર ખુદ થઈ ગયું નિશાન હવે”

—[૧]—

હિદીઓ થાવ આવધાન હવે,
બાગ લૂટ છે બાગમાન હવે !
કર્મનું કોષ્ટને ન પ્યાન હવે,
બધ' છે ધર્મની દુકાન હવે !

નાકને રાખવામા નાક ગયું
ફૂટત ગાફી ગલા છે કાન હવે !
ખુમરી ગધ ન ખાનદાનીની,
મકાસુ ગિગી પાનદાન હવે !
ઝપના નિત્ય ખાસગ ખાઈ,
અપી કેકાણે દિતની સાન હવે !
છન વંશરી, અઝનમા વરનીની,
મખુ રુ થઈ ગયો નૃપમાન હવે !
ટાઈમની હેરફેરમા 'બેકાર',
જરૂરી ધડિયાળની કમાન હવે !

‘બેકાર’]

[ગદેર

—[૨]—

રોગ પોણુ છુ દું મદાન હવે,
લાગે ઉપચારકો નિદાન હવે '
તેની ગીતળ નજરની છામા,
થાપ છે ઉર્મિયો જમાન હવે !
નિત્ય આની રસત ખોને છે,
ચુનની ઉદ્યાનમા દુકાન હવે !
આ મ કચની મને નથી કચવી,
મોન સેરી લે તું જમાન હવે !
જામ જોવાજ થઈ ગયો નિર્ભાન,
ક્યા છે પીવાનુ લેશ લાન હવે !

‘કદીમ’]

[ધોરાજી

- [૩] -

— કૃત્ય —

દેહમા કયા છે તિલ જવાન હવે,
કયા રહી છે એ આનખાન હવે ?
છે જવાનો બધા યુદ્ધ 'ધાયલ',
તીર પહોંચી ગયા કમાન હવે !

નિન કરે છે સિમત જહાન હવે,
પૃથ્વી થઈ ગઈ છે આસમાન હવે !
વર્ષો પહેલાં મરી ચૂક્યું છે દિવ,
કે નથી નામ કે નિશાન ! હવે
તુ વસીને વસાવી દે દિનને,
સ્વયં ભાસે છે એ મહાન હવે
હું તો ચાકી ગયો છું એનાથી,
દઈ તુ રાખ દિવનું પ્યાન હવે
કિદગી હો કે મોત હો 'ધાયલ',
મારે મન ખેલ છે સમાન હવે
'ધાયલ'] [પાન્નેદ

- [૪] -

ત્યાગ નિદ્રા તુ છે' યુવાન હવે
કેમ બુદ્ધિ છે ભાન સાન હવે ?
પારકાને અમાન દેનારા,
પારકાથી મહે અમાન હવે ?
સ્વામી આ વિશ્વનો હતો તુ પહોં
કાગનું થઈ ગયો નિશાન હવે ?
આ જગત ઇન્કિલાબ ચાલે છે,
કઈક આદેશનો પિછાન હવે !
યુગ કયાનકે કિતાબ છે 'પિરિસ્મલ',
કઈક અહણુ કરોને જાન હવે
- 'પિરિસ્મલ'] [ઘોતલ

- [૫] -

દઈનું કા કરો નિદાન હવે,
ઓંધધિનું તજ્યું મે પાન હવે
એની પાસે શી રાખવી આશ ?
રે, જવાની નથી જવાન હવે

માછીને માછની કેસારી ગઈ
તીર ખુદ થઈ ગયું નિશાન હવે
ચીર દર્શન તણા હવે તો દો,
થઈ ગયું પૃથ્વી અશ્રુ—સ્નાન હવે.
ભાન 'કિરમત' ભાને જગુ તાર,
તે કયાં સર્વને સમાન હવે !

'કિરમત'] [ભાવ

- [૬] -

કાગ કે સ્થાનના ન બધન છે
નિશ્ચ આપુ છે મુજ મકાન હવે
જાન અજાન બેઠ એ બંધો
છાડ દિન જાનનું ગુમાન હવે
કોના ગમમા છે ચંદ્ર પરદામા ?
કોના નિરહે દોસે છે જ્વાન હવે ?
દાન દો દિલના, દાનની મુજને,
કઈક રાખો છું તો પ્યાન હવે
ઝેર અમૃત છે બને છવનમા
એજ 'સાગર' છે સાચુ જાન હવે
'સાગર'] [

- [૭] -

ઝાક કાનિય તું નિનની જ્વાન હવે
તીર ખુદ થઈ ગયું નિશાન હવે
અશ્રુ નિદુ નવનથી તપડીને,
થઈ ગયા મોતીઓ સમાન હવે
આવ્યું શુ વીજ હરનમા તારા ?
કેમ આવ્યું તે મુજ મકાન હવે ?
પહેલાં સુમસામ દિન હતું કિન્તુ
આશ ફેર વસે જહાન હવે !
સેવા કરવી હો શુદ્ધ સેવા કર
છાડ 'શાકીન' એવા જાન હવે
- 'શાકીન'] [

- [૮] -

દઈને દિવ તુ દે અમાન હવે
તારી એમાજ માન જાન હવે
વ્યોમ કચડી નહિ રોકે મુજને

કારવા

શૌર્ય માફ છે પાસગાન હવે
આપદા છે તો પ્રેમ ફરી છે,
કા કફ વૈદના નિદાન હવે
મરત 'મસ્તાન' કર તુ મેહકિવને,
કોઈ રંગીન ગાઈ ગાન હવે
- 'મસ્તાન'] [બમસરા

- [૯] -

ગાંશે દિવ મહીં તુફાન હવે,
દર્દ ફરે થશે નિદાન હવે
વેદના ખુદ ગે કમાઈ ઉર,
કેમ મલકે વિધિ નિધાન હવે ?
અયુથી આગ ઉર તણી સમરો,
કેળશે આ જીવન વિરાન હવે
પાનખર યછ ચિતા અને ઉપવન,
પુષ્પ ફરે યયુ, રમશાન હવે
દર્દ સૌ દિવ તણા રડી ઉઠશે,
છોડ 'ખેદામ' તુજ બયાન હવે
'ખેદામ'] [ભાવનગર

- [૧૦] -

માન રે માન માફ માન હવે,
ગીદ તડપાવ મારી જાન હવે
આખ આ જ્યારથી લડી છે ખસ,
દિન યયુ સારથી વિરાન હવે
આજા મારા જિગર તણી ન ફળી,
થે અકારી છે આ જહાન હવે
સમંથી પાણી પાણી યછ જઈને;
જો રડે આજ આસમાન હવે
જિદગીને અફળ કરી જના,
ખૂન 'અમકાર' ના ધમાન હવે
'અમકાર'] [ભાવનગર

- [૧૧] -

જાગ નિદ્રાથી જો જમાન હવે,
દલમા મૂક તારી જાન હવે,
કયા લગી મરશે ઓગ મૌન વિના ?
કયા લગી કગે જાનનાન હવે ?

શૌર્યતા ફરી દાખવેલ હતી ?
દે બતાવી ફરી એ શાન હવે
આજ 'ફારિદ'ની વામ્પી-જાદુથી,
તીર ખુદ યછ ગયુ નિશાન હવે
- 'ફારિદ'] [ભાવનગર

- [૧૨] -

જોર જડવાદનુ જગે જાગ્યુ,
મુર્દા ફરે યછ ગયુ જહાન દને
ફિતે ના જોશ ના કદમમા જોર,
બર્થ વદના તણા શુમાન દને !
ખોને શરતી પણ અમત-સરા
કયા રલા કો છે નનજયાન હવે ?
જગથી મોવસાગીથી જો ખુદા !
ખની 'આદમ'ને દે અમાન હવે
- 'આદમ'] [ભાવનગર

- [૧૩] -

જાહો હસ્મત શુમાવી ખેડો છુ,
છે ફરે નામની જમાન હવે
ઉન્નતિ ગર વનનની આહો તો,
ખીનવા બાગની દો શાન હવે
જગને તુ 'નવાજ' આદ બરી,
જાણુસો જગે લે સાન હવે
- 'નવાજ'] [ધોરાજી

- [૧૪] -

રૂપ કછ જાણુ પ્રેમ-શાન હવે !
ભાન નર ત્યાગ રે' છુ ભાન હવે !
જીવતા જોઈ મે જાદુઓ પણ,
કષ્ઠ યછ માટી પુષ્પદાન હવે
કોઈ આવી રસો અહો આવો,
માફ ઉજડ્યુ છે ધીર જહાન હવે
મૂ નિશામ એમ સાફ છુ,
બોમ છે જર્જરીન સમાન હવે
જોને મળતુ છે તુજને છે 'કૌસર',
દિા મહીં તેતુ વત્તે ધ્યાન હવે
- 'કૌસર'] [ધોરાજી

- [૧૫] -

હાય જોઈ છું મારે માન હવે,
હે પ્રિયા ! છાંડ મારો કાન હવે !
મારે ચપનનો ખામ છે મિસ્ટર,
તીર ખુદ થઈ ગયું નિશાન હવે !
તે બને છે હી રોગની ધડની,
છાંડુ હું કા સિગાર-પાન હવે ?
કંઈનો રસ ખોરાય થસી ને,
જે ટલાનું કરે છું દાન હવે !
પરચુરણ પીગળી અનોખ ચતા
કૂપનોના વર્ષા છે માન હવે !
[ગિતાબ] [લાવનગર]

- [૧૬] -

ભાગ છે ભાગ આ જગતન હવે
મોઢું મોઢું તો લાવ ભાન હવે !
મારે માટે શુન્ય ભારતમાં
છે જીવનને મરણ સમાન હવે
થઈ ગયું રંગ આપી આપીને
કેટલું કરો દિલ કાન હવે !
ખાળપણનું મરણ થતું ચંદ્ર
એ ચતા જાય છે જીવન હવે
નખો પહેના જહાનમાં કે હતો
દિનમાં રાખુ છું હું જહાન હવે
કોઈમાં એવો થઈ ગયો છું શુભ,
મારે મગતું નથી નિશાન હવે
દિન છે તુટેલ એવું લાગે છે
ના પડે કાઈ આ મગતન હવે
[અમીન] આઝાદ] [સુરત]

- [૧૭] -

રાખ કેમ વૃ પતનનું પ્યાન હવે
શુ ચતો આમ નનજનાન હવે ?
ધન લૂણ છે સર્વ ભારતનું
રણ થવા છે બધાય રાત હવે
હુંજ છપાઈ ભગ્ન હાય થયો
તીર ખુદ થઈ ગયું નિશાન હવે
ખિડું વર્ણનું હતું છીપ મહો,
લાગ પડે દોસે મહાન હવે

[મે
આજ નિશાત ગઝનકાર થયો
તુજ ઉપાડે મિલિ ઉપાન હવે
[નિશાત] [લાવનગર]

- [૧૮] -

માઠ શુર નો રહી અમાન હવે
છે વિતાવો ન કેમ માન હવે
શુ વિચાર તની કમાન હવે
તીર ખુદ થઈ ગયું નિશાન હવે
મેા શુ પડતીના મોલતને દહે ?
મરિયો છે થવા દુકાન હવે !
જગતો ખામ ને રોડથી પર
છે વધી કણ ફેરી સાન હવે
પ્રેમી મુમતની ગણ, મુરઝાઈ ગયું
શુ ખૂંચા અર્થ યાગમાન હવે ?
[મુમત] [ધોળા]

પુરોષના કપડા
માય-ટીફીક
ગીતે વેતરતા
અને સ્ત્રીવણ
શીખવા માટે
કબજ મળેલા યા
લખો

મુરાદ ટેલરીંગ વર્કસ
એન્ડ ઇન્ડીસ્ટ્રીયલ

MURAD TAILORING WORKS

Try our Secret Good Fit for
Scientific Cut, up to date
Fitting & Modern style.

મો. એસ. જી. મુરાદ
ચુનારવાલા મરિજદ પાસે સડેર

નોવેલ વિષે કંઈક

નોવેલ અને નોવેલ લખવાની રીતને અમે હાલમાં યુરોપી લીધી છે, પરંતુ ઇતિહાસ દેખાડે છે કે એ અમારીજ પ્રાચીન અમાનત છે, જેને અમે પશ્ચિમના અમાનતદારા પાસેથી પાછી લીધી છે. નોવેલનો આરભ ખિયાતી (કદમીત) અને નેકકક્ષા કિસ્સાઓથી થયો છે. આવા કિસ્સા પ્રથમ કદાહી કહેનારાઓની હોયે લખી લેવાયા એ પછી એથી પ્રગતિ થઈ કે માત્ર કદપતાએજ દેશનવાનુ ત્યજીને ઐતિહાસિક બનાવોમા રંગો ભરીને દિવસરૂપ દાસ્તાનોની લાન ઉત્પન્ન કરવામા આવી એ પછી નોવેલની પ્રગતિનો ત્રીજો દરજ્જો એવો હતો કે મનુષ્ય જીવનના બનાવો નરીત નથીન હોયે દેખાડવામા આવે અને તેના વડે જીવન અને સમાજ સુધારણાના પાઠ આપવામા આવે.

પૂર્વમા સૌથી પ્રથમ સરુનિશાળી દેશ ઇંગ્લેન્ડ છે. ઇંગ્લેન્ડમાંથીજ કદાહીઓ લખવાની શરૂઆત પણ સાબિત થાય છે. ઇંગ્લેન્ડના ફિગ્ગોનોના પ્રાચીન સમયનો લખેનો એક મિસ્ટ્રી, જે આજથી ત્રણ હજાર વર્ષ પૂર્વે લખાયો હતો, એક પપાઇરસ (મિસ્ટ્રીઓનો પ્રાચીન-કાગળ, જે એક દલાસી જાલમાથી બનાવવામા આવતો હતો) ઉપર લખેનો લડનના સરુદ્યાન પ્રિટિશ મ્યુઝીયમમા મૌજુદ છે. એના લિનન લિનન જાગો જુન જુન લેસથન હતા, પરંતુ તેનો સપૂર્ણ તરજુમો સૌથી પ્રથમ મિસ્ટ્રી વિઘ્ જોના મહાદર સરોધક ડોક્ટર બરવગરો જર્મન લાવામા કર્યો, જે ઈ સ ૧૮૬૫મા પ્રગટ થયો હતો. આ કિસ્સાને મિસ્ટ્રી શાહી દગ્ગારના એક બનાવો

લખનારે મિસ્ટ્રી ફિરઓન “ગમીસસ” (બીજી)ના પુત્ર અને વનીઅહદ “સતી મની ફાતહ”ના આનંદ માટે લખ્યો હતો.

આ કિસ્સાની લખાણ રીતી અને સાહિત્ય ખૂબી વિશે જર્મન સરોધક મી ઇમાનોઅલ દુપ્પ લખે છે કે, “લખાણની રીતી સાદી અને સ્પષ્ટ છે, જોકે કમિલના ગિયારોથી ખાતી નથી, પરંતુ એ જાના એ સાદી અને સરળ છે એવું લખાણ પણ તેજ રંગનો નમૂનો છે, જે પ્રાચીન ગ્રેસ્યાલમક યુરતકો ખાસ કરીને તોરાતમા મળે છે, અર્થાત્ અનંદદ સંદાષ અને સંદાષ”.

આ પ્રાચીન કિસ્સાનો પ્લોટ એ છે કે, “જે લાઇ છે, મહોટા લાઇની નૌરત ન્દાના ભાઇ સાથે તેજ વર્તન કરે છે, જે પૂતવકાર (અત્રીએ મિસ્ટ્રી)ની સ્ત્રી જુલેખાએ હજીત થસુક (અલે) સાથે કર્યો હતો. તે તેને પોતાના પતિની નજીમા શુનદગાર અને પાપી સાબિત કરે છે, જેને ન્દાનો લાઇ મહોટા લાઇની પ્લીકથી ઘર ત્યજીને નારી જાય છે અને મૂર્ચ દેરતાની મદદથી મનુષ્યનું જોળીયુ ત્યજીને એક વિચિત્ર પ્રકારનું નવું જોળીયુ ધાગણ કરે છે હવે માથો બનાવ મહોટા લાઇની જાણુમા આવે છે તેની મક્કદાગ ઔગત પોતાના કર્તકની શિક્ષા ભોગવે છે જે પછી ન્દાનો લાઇ ફરીથી મનુષ્ય સરૂપ ધાગણ કરે છે અને બન્ને લાઇઓ મહાખન સાથે મળે છે. મહોટા ન્દાનાની દંદ અને ન્દાનો મહોટાનો અદળ કરે છે, અને પગિણામે મહોટા લાઇ પ્રગતિ કરીને અત્રીએ મિસ્ટ્રી બની જાય છે”.

હું, મિયાં ને તિરમારખાં

લેખક “શાન્ત”

ધૂમ તડકામાં રવિવારની બપોરે મિત્રને મળ્યા ગયો દોનતપાના આમાદી શહેરથી દુર એકલ ડહિયા મકાનમાં હતી ઇમરની સડકનો તાપ, ખુશા મેદાનની ધૂળ અને એ લાખા રસ્તાનો પથ માથે પડ્યો જતાં મ ધેર ન હતા પોતે ગ્રેન્ડુએટ એટને લાવ્યોગીના પુરા લખત હતા વળતા, ત્યા તપાસ કરી પથ ‘પતા ન દારદ’ બગરમાં થોડે ચાલ્યો ત્યા માનવ મેદનીમાથી રસ્તો કરતા ભાષ સાહેબ દેખાયા બે આગળાઓમાં બે બાળકો હતા “રશીની સાથે આપાકે કયા ?” “બાળકોના છુટ ખરીદ્યા છે, આપો તો જરા બાપા કે પત્નીમાં જઈ આવીયે” છુટ વિનિધ તરેહના સામે દગબધ આવી પડ્યા આ બટનવાળા, દોરીવાળા, રલીપર, પવણી, ‘બસ બસ આની કોમત બે પદર આના, પેલાની ત્રણ પદર આના, જુઓ, આ ઓછન કેનોય, અરુની સફાઈ”’ પગાર દુકા ને આ કોમત આકરી, મારા દોરતે કહ્યું “જરા કેટલગી બગરમાં તપાસ કરીએ” સકડી દુકાન અને સારો રોકે હનો કેટલીએ જોક ફેરવી, તેમાં એક બાળકને ફીટ થાય તેની રૂકે ગળી બીજા ગાહકો ચપલ, બદ વેધર, રગીન એડી એડી માગણીમાં સાજ પડી ગઈ એક બાઈ ત્રણ બાળકોને લઈ આવી, “બા મને આ” “બા આ સોનેરી ગમે છે” રચી શરીરથી રોકાતી જગ્યા મારા મિત્રે ખાલી કરી ત્યારે દીવાટાણુ થઈ ગયું રૂટી યુરાંતઓ, લેડી ફેશન-અપન પહેરતા જુવાનીયા, કોઈ અપ-ટુ-ડેટ સાંબ, સૌથી દુકાન ઉભરાવા લાગી મે કહ્યું “માલીશુ ?” “અરે આ બાળકી રાતબર મને સ્વા નદિ દે એને સુદેદ છુટ બીજેથી અપાવુ” “કાને લેજો બાઈ,

કાને તો બીજા બે બાળકોને અપાવનાના છેને” મે તો રસ્તો માપ્યો મારા બાળકો પથુ ઘેર વાળુ મારે “બાપુ”ની વાટ જોતા બેમ હનો “બાપુ, બીરકીટ લાવ્યા ? પીપરમેટ ? બાપુ મને પેડા બહુ લાવે”

તિરમારખા, લાકડાની તપાસમાં ઘણીયે વખારો ફર્મા બીબીએ તાકીદ કરી હતી કે જે લાકડા ન આવ્યા તો ખાણુ નહિ પકે તિરમારખા હનાય થઈ ગયા, “માલી, ચેહ લલામ તો લકડે, જાણે કોલસે સપમે ઘુસ ગઈ, લકડે રૂપે એક મથુ કાલસે ચારૂ પે મથુ !, જલાના કયા ?” સુધરાઈ ખાતા તરફથી સુકા આડની દરાજ થામ છે તે ચમતા પડે છે “વોહ તો કાગડુનો કે દોરત બગેરે પેશનર ખરીદ ચેતે હય” મિયા સાહેબની બેકે સેપદ સાંમ લાકડાવાળાને ત્યા હતી બાવ ગામથી દોટો, “તકડે લીને, મકકાર ખાતે, આહુગી મરતાવ, માતમે દગાબાગી-વોહ ઉન્કી રફતાર હય, “મિયા, કયા સમજો તુમ ઇન બાલોકે ?” તિરમારખા, જરા જગમમાં આવી ગયા મિયા સાંમે ઘણી વકીલાન કરી કહ્યું, “જરા દેખોએ ઉન્કી ઉમ કે, સુદેદ લખી દાઢીકા, લાવ મિનદમે લટકતે કુઆન કે, નમજકો પાન દીકા, ચેહ ગરીબ મજદૂરોકી ખરનરિયોકા

“અજ, દેખા હું ઉન્કા ? સગદીમે એક ફફારકો કોલસે બિજવાયે થે તો બિદકુવ હોટે દુકડે કોક મારે ચેહ કચરતાન પુરાના હય, જમતલે કોટ લડે ઓર બાવદાલકો બના મિયા, બનાવી લકડેકી દુકાન, ઓર જગે ફફારોકો

કિરાયેસે દેદી ઓર બીચારેસે લકડે કટવાને,
ઓર કમ દામસે મઝદૂરી લેની કયા હુઆ
જુમ્મા કે દિન પહેલી સફરે ખેંદે ગયે? કયા
છમાદત મહાલી ખતમ હો ગઈ? અબ્લાદકી
ફરમાખરદારી નમાઝ તક લખ? ઓર જાકી
મા'અમલાતમે, દુનિયા સાઝીમે ધરલાખી
છમાદતકા તરીકા તર્ક કો દેના?"

મૂળતો, ત્યાં જગ્યાએ રસાયો રહેનો
સન્નેગોવસાન મરિજદ મેદાનમા એકવીજ
બાકી રહી અદર, ગુનાખ, અપા અને અન્ય
કલકલ હતા ગરમીમા હડક રહેતી, ખમોરા
વાતાવરણમા કદી ત્યાં નમાઝ પઢવી બહુ
ગમતી મૌતની સાખ આઠ દાયકા વિતાવી
ચૂક્યા હતા વિખેરીયા રાષ્ટ્રીનેા ઝમાનો જોયો
હતો હીફ્તનાં ક્યાં હતા મહાન વિમલમા
કાસ પશુ ગમેલા મરિજદની આગલી તમ
નેજ આજારી હતી

લાની કાટડીમાં એક ગ્રોફસર'ભાડે ગૂંટેતા
પોતે મુસ્લિમ અને ઈસ્લામ-રિતરતના હતા
મૌલવી સાખ અજાત હતા તો 'સાહેબની
નીદમા ખનેલ પડતી કુઆન સરીફની તિલાવતથી
Disturbance-અવ્યવસ્થા પડતી મૌલવી સાયે
અગડે થતો લાનત મલામત થતો અ'તાહની
કુદરત, સાહેબની નોકરી ગઈ આહુવાળીના
આર માસના ધેમા ન દીધા ને આખરે આહુનેા
માર પડ્યો ઝલીલ યહને જતુ પડ્યુ

પ્રેસવાળા દોરતને ત્યાં હુ એંગે હનો
જેરવાની ને સુદમા બે ગૃદરથો આગ્યા મ્યુ
નિસીપાલીટીના ઇનેક્શનની કમાલમા હના
મુવાકલત થઈ જાપાવાળાથી ટેક લેજરનેટીવ
એસે બની મુધીની લાગવગની નાતો કરી

ઇનેક્શન વખતનો દાંદાદ જગ્યાએ
મોટર ને વાહનોની હકકા હક જગ્યાએ
વોટર Voterની આગના રનાગના જાળવ
બહોવસ્ત હતો ગામના કપીરો, અ
હુના જે આવે તેને વોટ મારે તે
આવના આગ લાખની આગાદીમા તે
દગ્ગની મુસ્લિમ વસતી હતી, કહિ સી
મુસ્લીમા મોટ્ટે દરીફાઇ જમાની હતી

મિયા સાહેબને આ પરિસ્થિતિ વચે તે
શેગવાનીસગા રાખત પીરનાના હતા. "મુઠીલ
ને ત્યાં રહેના બાઇનો મદદ પાડેશ
બામા આલીશ વર્ષે પશુ બલ્લમાગીજ દત
બેકમા ગોખતો દનો લીધુ કપકુ
હવું લોનાન જતા થના અ તાહની
થતી અદ, પાણી મળતા

સુદનાળા રાખસ બાપના વાગસામા
મમાનમા રહેતા, નોકરી ધ મેા હવે
પીરનામા ને આ જનાખ પ્રગતિ સાધક વિથ
હના કહે કે એક સીનેમા કપની કા
તેમા મુસ્લિમોને કામ મળે, નહો સામ તેમજ
કૌમ મી કેળવણી અને તન્કાનો મેા
અઇ રહે

મિયા સાખ બખિતવથી લગ્ન પછી
મુઠીલ બની જઇએ તો લાવા કેટલો
પણાયે. દાદર ઉતરના, નિરમાગ્યા એ નામ
પાકીયુ વચ્ચે આમા અદારોમા લખ
અને હથે ટાંગેલુ એ મોડ પીરમામાની મનેજ
દર્શાવતુ હતુ -

"પીરબાળા તારીઝ દોરા ધાગા જ
મતર, રમવ, નજમ, બૂન ગ્રેન કાં
વિગેરે વિગેરે"

ચંદ્ર : મુસ્લિમ-શાહી, અને જન્મ-મરણ.

શાહી

તા ૧૯-૪-૪૩ મોહમદ કાસમ પીપરડી
-મરયમખીખી મોહમદખીખી મહારી

તા ૨૨-૪-૪૩ ઇબ્રાહીમ અહમદ ઇમ-
રાહીમ બાહીમીયા-ખદીખીખી ઇમરાહીમ
યુસુફ બોટાનાલા

તા ૨૯-૪-૪૩ મોહીમ અમદ અબ્દુર્રહીમ
સૈયદ અબ્દુલકરીમ લાલપેરી-ખદીખીખી
શેખ શુલામ રસૂલ ગુજરાતી

તા ૨૯-૪-૪૩ અહમદ મોહમદ શુલામ
જેનાની નામુદા બરયા-મરયમ ખીખી હાજી
મોહમદ અહમદ મુત્તી

તા ૨-૫-૪૩ કામિમ હાશિમ ઓતિયા-
હકમાખીખી યુસુફ આનમ પીપરડી

તા ૮-૫-૪૩ શેખખા હળીમખા રેહ
માનખા-સાગખીખી રોષ હળીમ રોષ મુગુદા
જન્મ

૧-૪-૪૩ હુસેનખા ઇમામખા હોકરી હાજરા
ખીખી

૧-૪-૪૩ રોષ શુલામનખી શુલામમોહમદ-
હોકરી હાજરાખીખી

૩-૪-૪૩ શુલામ મોહમદ હુસેન-હોકરી
યાફમ

૪-૪-૪૩ કામિમ શુલામ મોહમદ હાસ હોકરી
ખીખીખીખી

૭-૪-૪૩ મોહમદ અહમદ અમરફ-હોકરી
હાજરાખીખી

૮-૪-૪૩ રસૂલ મોહમદ-હોકરી શુલામ

૮-૪-૪૩ ઇમામહલ ઇમ્મુદ મન્સૂર પેટીનાલા
-હોકરી મન્માખીખી

૮-૪-૪૩ ઇમરાહીમ શુલામ મોહમદ સાદ-
-હોકરી ઝેનમખીખી

૧૩-૪-૪૩ હુસેન મોહમદ-હોકરી શુલામ
હરીહુદી

૧૫-૪-૪૩ ઇમરાહીમ અહમદ બનામો હોકરી
અહમદ

૧૫-૪-૪૩ સરેમાન મુલક મુગ-હોકરી આપા-
ખીખી (જન્મ પડી ગુસ્તી ગઈ)

૧૫-૪-૮૩ આમીયા ઇમરાહીમ-હોકરી અમુ
ખીખી

૧૭-૪-૪૩ રોષ મમમ શુલામ હુસેન-હોકરી
રોષ મોહમદ

૧૮-૪-૪૩ મુન્શી આમમજી મુતેમાન-હોકરી
ઉમરજી

૧૮-૪-૪૩ અબ્દુર્રહીમ અબ્દુલ લતીફ-હોકરી
રેહમાન ખીખી

૨૦-૪-૪૩ હાફિઝ ઇમામહલ હાફિઝ સાદેહ
-હોકરી મુતેમાનખીખી

૨૧-૪-૪૩ કરીમખીયા ગનીમીયા-હોકરી
ઇમરાહીમ

૨૨-૪-૪૩ યાફમ કામમ આરેફ વામ-હોકરી
ખતીખીખી

૨૫-૪-૪૩ ઇમરાહીમ મદમદ માલુ-હોકરી
આયશાખીખી

૨૭-૪-૪૩ હાજી આઝમ મોહમદ નામુદા-
હોકરી હાજરાખીખી

૨૮-૪-૪૩ શુલામ રસૂલ હાદુ-હોકરી મોહમદ

૩૦-૪-૪૩ કાસમ હાદુ બમરગી-હોકરી યાફમ
મરણ.

૪-૪-૪૩ ઇમામહલ ઇમરાહીમ પટેલ
બરયાનાવું ઉ વ ૨૨

૭-૪-૪૩ રેહમાનખીખી રોષ હુસેન બરચીની
હોકરી ઉ વ ૭

૧૧-૪-૪૩ ખદીખીખી ઇમરાહીમ આનમ
ખાયામીયાની હોકરી ઉ વ ૬૦

૧૨-૪-૪૩ ખારીખીખી હસાફ સરગની ઓરત
ઉ વ ૬૦

૧૩-૪-૪૩ ઇમામહલ ઇમરાહીમ ખાદીસાલા
ઉ વ ૧૬

૧૩-૪-૪૩ કાતમાખીખી સૈયદ અ કરીમ
સયદ અબ્દુનાહીની હોકરી ઉ વ ૩

૧૪-૪-૪૩ કુલ્ચનમીમી આરેફ પેચની હોકરી
ઉ વ ૮૦

૧૬-૪-૪૩ રેહમાનખીખી રોષ કરીમ હુસેન
એલપાડીની હોકરી ઉ વ ૨૫

૧૭-૪-૪૩ હાજી અહમદ મોહમદ મુસુફ
મરમાહલ ઉ વ ૫૦

૨૦-૪-૪૩ ઇમામહલ હાશમ ભેમાણીયા
સાદકરી ઉ વ ૩૨

૨૦-૪-૪૩ ખદીખીખી મોહમદ કામમ હા
બનામીની હોકરી ઉ વ ૮૫

૨૧-૪-૪૩ કાનમાખામ મરદારબેગ અમીગ-
બેગની હોકરી ઉ વ ૫૦

૨૩-૪-૪૩ હાજી મોહમદ આરેફ મુલ્લાં
ઉ વ ૫૦

૨૬-૪-૪૩ ખદીખીખી આરેફ ઇમામહલ
નામુદા બરયાની રિયા ઉ વ ૫૨

૨૮-૪-૪૩ અહમદ મુગુદા હાજર ઉ વ ૪૨

૩૦-૪-૪૩ હુનનખાલુ મનેઝ અહમદ મયેક
મુગરની ધાળીયાલુ ઉ વ ૫૨

૩૦-૪-૪૩ મુસમમીયા અહમદ બનુ
ખામુડાની હોકરી ઉ વ ૫

૩૦-૪-૪૩ હુનનખાલુ આનમ હમિદ ઝાંઝ-
રની ઓરત ઉ વ ૮૦

વીણેલાં ફૂલ

એ. જી. શેરહીયા (લુનાગઢ)

- કરી ન પડવામા નહિ પરંતુ પડ્યા મઝી ટકવામા આપણી મે મમાએલી છે
- દેળવણી મપન્તિ સમયમા ભુવણુ ડપ બને છે, અને વિપન્નિના આશ્રય સ્થાન બને છે
- શમશુ માણુમ પોતાની જાતને દુન્યાને બધ બેમની જાનારે છે, અણુસમણુ માણુમ દુન્યાને પોતાની જાતને બધ બેમની પ્રયત્ન કરે છે
- જેવી રીતે જરાઓમાથી નદીઓ બને છે, અને નદીઓ સમુદ્રમા યાય છે તેવી રીતે જરાણ ટેવો અદ્રશ્ય રીતે વૃદ્ધિ પામે છે
- માવાણુ સ્વજાવ ચાન્નદાયક જોપડની ગરજ સારે છે તે દુખમા રૂપ હોય છે, અને અભિમાનને દૂર કરે છે
- પ્રારબ્ધ કદાચ તમને નીચે પાડી દે, પરંતુ હમેશને માટે તે નાશ નહિ કરે
- નંડાનું નંડાનું ખચ કરવાથી સાવધ રહો એક નંડાનું જાકોડ વહાણને ડુબાડશે
- હૃદય વિનાના ગળદો કરતા, શબ્દો વિનાના હૃદય વડે, પ્રાર્થના એ વધારે સારૂ છે
- ખુશામત એ એક જાતનું ખરાબ નાણું છે, જેને માણુસોની ચલાણી નાણું બનાવે છે
- ચિન્તા એ મુરકેલીઓ ઉપરનું મુદ્રા પડેવા બરવામા આવતું નથી

[અમેજી ઉ]

Printed by Maganlal Mangaldas Patel, at The 'Gangotri' Printing Press, Kankuth, Khamel Darar, Surat

Published by Azum Ahmad Esmail 'Yahshi' for Yahshi Sahitya Kari, Tower Road, Surat.

‘ઈતિહાસ હળમનો’

ક્રમાર તથા હરતે યદ્ય ખર તણી હળમત,
ને ‘રોહના’ હાયે યદ્ય તોહર તણી હળમત
ખીનાખ તણા અરે યદ્ય શીર તણી હળમત,
સ્પિદારને હાયે યદ્ય દિલખર તણી હળમત
એકબીજાની નીનિયી યદ્ય જર તણી હળમત
૫૨-૬૪ યદ્ય યદ્ય ગદ્ય ધર, ધર તણી હળમત.

આયાલ યદ્ય પછી તો બમ મેદની રજરની,
બલમેલી એ હળમત રાણી યદ્ય ધર ધરની
હાયે પ્રીને લોકો બન્યા હળમ ભાઈ,
ને વિમરી ગયા સૌ નિજ રોઢ કે સગાઈ.
મન બાવતુ કે બોરે, મન હાવતુ કે છોરે,
કનચુગમા હળમોની નન આવતુ કે તોરે.

—‘બેકાર’

સારવ

જુન
૧૯૪૩

ત્રી
“વહરી” રોડેરી.

અ નુ ક મ શિ કા.

૫ સૂચિ.	સેખકનુ નામ	૫૫૭
૧-૬ જામના	‘મેકાર’	૨૪૮૫ ૧ ૬
કુઆન” (સરઓ કાનેહા)	‘મનિન’	૪૧૧
શિક્ષણ (કુઆન)	મો અ રહીમ	૪૧૨
” (હદીસ)	” ” ”	૪૧૩
મહી દુનિયા	‘મેકાર’	૪૧૪
”	મો. અ અઘરફ	૪૧૮
દબ્બુ	મે. મુદ્દમહી	૪૨૧
	રા અજુનરો	૪૨૩
કહી વિચારું છે ?	‘આમોરા’	૪૨૫
દિવસ	રઆ કાઝી	૪૨૭
માણસોની પરેશાની	ખન મીઝી	૪૩૨
રમલ (સન૦)	ગીશા-સામેરો	૪૩૫
હત્યા	‘આમોરા’	૪૩૯
	સાનેદ બજાવી	૪૪૪
	મુ મુદ્દમદ બેગ	૪૪૬
II કુઆ	‘તાજ’	૪૪૮
કુરિલમ શાહી-જામ-મરબુ		૨૪૮૬ ૩ જુ
મુલાકાત	ટીમેન	” ૪ યુ

લવાજમ - દિ-૬ અને સીનેન ૩૬ ૪, બર્મા રા ૫, પદેસ રી ૮

જુક નકલ પાચ આના

“કારવા” દર જાગેજ મહીનાની પદરમી તારીખે મગર થઇને તેજ દીસે પોરદ કરનામા આવે છે રપર ઉપરનેઃ આઠક નબર નોધી રાખે , પતવ્યવદાર લેજા તે જરૂર લખશેા દિહના આઠકોએ અક નહી મળવા II ફરિયાદ તેજ માસની તા રપ મી સુધીમાં કરવી પતવ્યવદાર રહેરના સરનામે નહી કરના સુરત કરવેા મનીઓડરની નીચેની કુપન ઉપર મોકલનારે આઠક નબર, નામ સરનામુ લખવા ચુગુ નહી મનીઓડર કે જીટિસ પોરદન ઓડર ઉપર નીચે મુજબ નામ લખવુ.

VAHSHI SAHITYA KARYALAYA

પુસ્તક આધુ + અ ક ૧૦મે

“ નામમે કુર્માન ”

[મૂંઝે કાતેલા]

[૭૧૬]

“ગુરુ હિમ નામમે મગા રૂ તેમ અન્નમ હે મેગ,
ચેરી અદનાહ—રેહમાતી—ગીન—બાગમ હે મેગ”

[૭૮૬]

અનનદે જાલા હે હર જહાકા પાલો વાતા,

- મિરગી આગ રેહમતને મિયા શ્રુ મતન મુહ કાલા

આમનમ વોહ માનિમ માનતા હે ગમ કયામનમ

- લે બામે કરમ હે હુમી ચૈસાને અદાલતમ

હુમ દેને હે મર અપા બના તેને હે જાત અપની,

ક તેરી બદગીમ હમકા દિા અપના હ રાત અપા

તુઝીમે માગતે હે જગ અઝગન પેગ આતી હે,

તુગી દેતા હે રાક્ષ, જગ મુગીમન પેગ આતી હે

બના હે ગવ ગીરી ઓન કોબી અગે ચોગોમ

- ગિન-૧ તુને અપની નેનમતોમે મગરાઝી દી

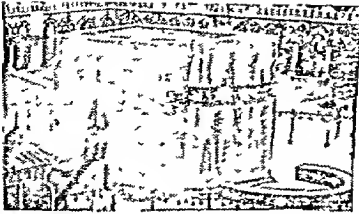
મગમ આનદા ધનસાનોક રસ્તોમે ગયા લેા,

અયા ચેના હમે શુમરાક સાગોમે અયા ચેના

અયા તારીવ કગની હે તો દિા ‘આમીન’ મહેતા હે

તેરી આખોમે તુજકા દેખગ ખુરમદ રંગા હે

અશુનઅ ‘આલિબ’ દીની, નિઝામી, ખંડેરી

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અ તાલ તમાનાનું પ્રમાણ (કુઆન)
મૌલાના અમુરહીમ મારિક સ

(૨૫૦) જોશક જેમણે કહ્યું અમારો પવરદિગાર અન્નાકજ છે ફરી તે પગ દાદ
ગઢ્યો તો તેઓના ઉપર ફરિશતા ઉતરશે (અને કહેશે) કે તમે કો
અને દિલગીર ન થાઓ અને તે જન્નતની ખુશખબરી સાંભળો
તમને વાચદો હતો (કુઆન)

૨૫૧) (હિ નખી !) તેમને નજીકમા આવનાર દિવસ (મિયામન)થી ડરાવ, જ્ય
કે દિલ ગળામા આવી જશે તો તેઓ દયાવતા હશે (અને)
શુનેહગારોનો કોઈ દોસ્ત કે કોઈ એવો બનામણ કળા નહિ
જેની વાત માનવામા આવે (કુઆન)

૨૫૨) જે માણસ નેજી કરે છે તો તે પોતાનાજ માટે અને જે બરી કરે
તો તેનો વખાલ તેનાજ ઉપર પાશે, અને તારો પવરદિગાર બદલ
પર સુદમ કરનાર નથી (કુઆન)

૨૫૩) અને જે કામ આકત તમને પહોંચે છે તો તે તમાગાજ હાથોની કમાણી
બદલો છે અને ઘણાખરા શુનાહોને તો તે (ખુદા) માફ કરી દે છે (કુઆન)

૨૫૪) આકાશો અને પૃથ્વીનો બનાવનાર (તેજ) છે, તેણેજ તમારા મ
તમારામામીજ ભેડા બનાવ્યા અને પશુઓમા પણ ભેડા, (બનાવ્યા
એવીજ રીતે તે ખુદા તમને ફેલાવે છે, તેના જેવી કોઈ વસ્તુ ન
અને તેજ સાબળનાર બોનાર છે (કુઆન)

ઈસ્લામી ચિન્તન

રસૂલુલ્લાહ સ

મોલાના અબ્દુલ્લાહ

(૨૫૦) રસૂલુલ્લાહ સલ્વ ઓ ફરમાવ્યુ કે કોઈપણ મુમલમાનને કોઈ મુસીબત પહોંચે છે તો તેના બાલ્લામા અત્રાહ તેના ગુનાહ દૂર કરે છે તે એટલા સુધી કે કાટો બોકાવાથી પણ (સહીહૈન)

x x x x

(૨૫૧) રસૂલુલ્લાહ સલ્વ ઓ ફરમાવ્યુ કે હે યુવાનો ! તમારામાને જે કોઈ નિકાહ કરવાની શક્તિ રાખતો હોય તે નિકાહ કરે કારણ કે એ આખને (ખૂરી નજરથી) ઠેકનાર અને શરમગાહને વધારે સમાજ કરનાર છે અને જે નિકાહ કરવા શક્તિમાન ન હોય તેને જોઈએ કે રોઝા રાખે કારણ કે જે તેના માટે ખરસી કરવા મમાન છે (સહીહૈન)

x x x x

(૨૫૨) રસૂલુલ્લાહ સલ્વ ઓ ફરમાવ્યુ કે ઓ આદમના દીકરા ! હાજત કરતા વધુ માલને ખર્ચ કરવો તારે માટે બેહતર છે અને તેને રોઝી રાખવો તારે માટે ખુર છે અને ઘરવાળાઓના કૂત જેટલું રાખવા પર તને કંઈ ઠપકો નથી (બુખારી)

x x x x

(૨૫૩) રસૂલુલ્લાહ સલ્વ ઓ ફરમાવ્યુ કે ગનીપણુ દુન્યાના સાધનોના વધારાથી નથી પણ ગનીપણુ તો નકસની જોપરવાઈથીજ છે. (સહીહૈન)

x x x x

(૨૫૪) રસૂલુલ્લાહ સલ્વ ઓ ફરમાવ્યુ કે ઓ ખત્તાબના દીકરા ! જા, લોકોમા પોકાર કરી દે કે ખચીત ઉમાનવાળાઓ સિવાય કોઈ જન્નતમા જશે નહિ. (મુસ્તિહમ)

મયા છે. ખીન સાધારણ જનોની વાત બાબુએ મૂકી આપણા વિદ્વાનોની જ વાત કરીએ જેન આજ્ઞાકાંત સાડી કરના તેની કૌતુ મહત્વ વધી ગયું છે, તેમ વિવેચનમાય પશ્ચિમના વિદ્વાનોના અભિપ્રાયે ઠાકરાતુ મહત્વ વધી ગયું છે. કેટલાક વિવેચકો એમ માનતા હોય છે કે પશ્ચિમના વિદ્વાનો, કવિઓ, વિમાનિકોના વાકયો ઠાકવાથી વિવેચનની ખૂબસૂરતી વધે છે. પારકા ઝંવેરીઓ પાસે આપણા કાચનની કસોટી કરાવવાની મનોદશા યુજ્જ્વલતામાંથી ક્યારે ઓસરશે ? શુ યુજ્જ્વલતા સાહિત્યમાં કલા પારમે ન હતી ? કે નહીં ? દરિયા પારથી આવે તે બધું જ સાફ એવી માન્યતા પણ અમેરિકાના લોકોમાં હોય છે અને તેનું જ આ વિચારિત પત્રિકામાં છે. દેવી દાતણો કરતા વિનાયતી ક્રશને સારા સમજનારા દેશી યુવાઓ કરતા પરદેવી મુગધ વધારતા કુનેસને ઉત્તમ ગણનારા, દેશી ગાય-એ સના તાગ દૂધ કરતા વિનાયનથી પેક યદને આવેલા દૂધ પર આક્રોશ થતા, અને દેશી વાતમાં વાકયે વાકયે અમેરિકાના લોકોમાંથી અધિકાર લેવા-એનો પણ આ દેશમાં દુકાળ નથી.

આતો યદ સામાન્ય માણસોની વાત, પણ આપણા કેટલાક આગેવાનો પણ એવા પાગલે ચરમે જનારા હોય છે કે ખીનઓ માને યુરોપ, અમેરિકાનાઓ આપણા માટે કેવો મત ધરાવે છે તેની જ ચિંતા રાખે છે. ચોતાના શુ કહેશે તેની લાગેશ નિતા રાખતા નથી. દેવી લાપાના પુત્રકો એટને કચરોનો ઉત્કરડો, દેવી ચિત્રો એટને ધગ ધગ વગરનો ખિચડો, દેવી ગિરિકટ એટને નહુ બુલ્લ, દેવી માલ એટને બેગસેળ, દેવી બેસ એટલે અલણના, દેવી અમલદારો એટને લાગીયા, દેશી લીડો એટને અદેખા, દેશી વડેપારીઓ એટને અપ્રમાણિક, એવી માન્યતા ધણુ

વાને કાળા, છતાં દિમાએ ગોરા સજ્જનો હજુ દિદમા ધાગણ કરી રહ્યા છે. હજુ ધણુ ધનવાનો અને જમીનદારો, એ મતના છે કે પશ્ચિમની ડીઝીની મોટર હાપ લાગવાથી માનવીની ખરી કીમત અકાય છે. પહેલ મકક હજુ કરવા જનાર મુસલમાન કે દારકાની હાપ મરાસી આવનાર હિંદુની સમાજમાં જે ઇજ્જત અકાતી હતી, તેની ઇજ્જત હવે નિવાયત કે અમેરિકાની ડીઝી લઈ આવનારની માય છે ! જવાહરની ભાણુઓ અને વિજયવદ્ધી પટ્ટીની પુત્રીઓ અમેરિકા કેળવણી લેવા ગયા એ શુ ? શુ અરિ સિસક-રિક્ષિકાઓનો દુકાળ પડ્યો છે ? કે પડી યુનામી વાતાવરણની કેળવણીમાં પણ યુનામીની મધ એમને લાગતી હશે ? શુ સ્વદેશીનો ઉદ્ધાર નિલાયતી યત્રોને નિલાયતી ખીનથી થતો હશે ?

કેટલાક લીડો તો હજુ અમ ધારી બેસ છે કે જેમ મજૂરો આગા પરથી ફેરી ઉતારી આપે, તેમ અમેરિકાનો આપણને આજ્ઞાદી અપાવી દેશે ! અને તેટલા માટેજ અમેરિકામાં પ્રચાર કરવાની જેને તેને ધૂન ચડી છે. ધરમાં અધાર બને રહે, પણ જાણુ દીસા મૂકી દીવાળી ઉજવે ! ધરમાં ભને ગોદમાં હોય પણ બહાર મુદ ઉજવે ! આપણે આવી રીતે પારકી આખે જોવા જોવ-રાસાની પ્રેક્ટીસ વધારી દમશુ તો લય રહે છે કે આપણી કેમપાની દ્રષ્ટિ અનોપ થતા છત્રી આખે અધ જતીયુ !

અનાજની માપન ધી, કાપડની માપન ધી, ખજાની માપન ધી, ગ્યાસનેટ ને દિવાસળીની માપન ધી, ગોજન સમારભની માપન ધી, બોળ અને ગોળની માપન ધી, કાલસા ને

બાળનસુની માપનથી કપાસીયા ને થી પર
અતિનિધ, કાચા ને કાચ પર અતિનિધ,
કારખાના ને આગમણી પર અતિનિધ, આમ
દેરેર ધણી વસ્તુ પર માપનથી ને અતિનિધ
આવી ગયા છે જૂન ૧૦ અતિનિધ મૂકાવાની
તેવારી છે, પાણી પર અતિનિધ મૂકાવાની
તેવારી છે હવા કાણુમા નથી નહિ તેા તેના
ઉપર પણ અતિનિધ મૂકાઈ નાત ! અમ જીવન
અતિનિધના પાંજરામાં પુરાણ જનમ છે કંઈ
મૃત્યુ પર અતિનિધ મૂકાતો નથી ! પણ ૪૨
બાગસા ને આગસ આવાની દરેકને જુદ છે
ઉપ વેચીને ઉભાગરો લેવા પર અતિનિધ
નથી, વિચારોના ઘોડા દોડાવવા પર અતિનિધ
નથી, ચાંદરી પર અતિનિધ નથી કહાણુ
ઉપર અતિનિધ નથી, વસ્તી વધારવા પર અતિ
નિધ નથી ગ્રીમ પર અતિનિધ નથી, બાણો
પર અતિનિધ છે, પણ મરોઝો મોતવા પર
અતિનિધ નથી ત્યા સુધી મુકાને તથા બહુ
મોઝા વડિયોને મજા છે બાકી કોઝા રસ
કસ રહો નથી જેથી મધમાખીઓના
મધપૂડા પર અતિનિધ મૂકાઈ ગયા છે ફૂનોસ
મુઝકને અબાલે બચારો અટકાઈ ગયા છે, તેા
ફૂનોના રમ ઉડી જતા પતંગીયા આવા પડી
ગયા છે ! બાચ બગીચાઓમાં કાર વસતમાય
આખરાના દયાન ચતા હોઈ ભુલ્યોરો બાળી
આ પર બેસી નિસાસા નાખી ખોલી રહ્યા છે
કે, “અમે ઉંદુ કા ન બન્યા કે દિવસે દેખ
તુલ નહિ ને રાત્રતુલ નહિ !” ફલ સકેઆવા
નન્ય છે ને કાદા વિખરતા નન્ય છે

ધરતીમાંથી રસકસ સુકાઈ ગયો છે, તેના
તો કંઈ ઉપાય જાડતો નથી પણ ખેતરોમાં
શુ વાનતુ ? દરેક છોડવા પર કેટલા હુકા ? ને
દરેક હુકામાં કેટલા કાણુ ઉત્પન્ન કરવા તેના
તથા કાણુ રહ્યા છે, સીધરાના ચાકાલાય
અતિનિધથી મુકત નથી ! આટલા બધા અતિનિધો

ઉપર વિચાર કરતા વિચાર કરનારની કા
ન ચાકી નમ ? ખરે ! અબણોને અધુસમ
ગોજ આને સુધી છે ને સમજાદારનું
છે ! બરવા બૂરે છે ને તારા દુખે છે !

અમેરિકન અને યુરોપી પત્રકારો કર
હિંદમાં આવેના તુર્કી પત્રકારો વધુ રંગી
સગીન નીકળ્યા હાલમાં તેમણે દિ હી પત્ર
વિષે એક બારે રમુજ શોધ જાહેર કરી
“જેઓ હિંદના અવાસી નન્ય તેઓએ બ
ન જેમએ કે ત્યા હાથીઓ અને વા
જગલ ઉતરાત પત્રકારો પુ પણ જગત
જેવા ચિત્રાર કરવાનો પ્રયત્ન નથી પણ રિ
લ્લ પડાનો બન રહે છે આમ તુર્કી
કાર બીં અનોધ લખે છે અલગત હિ
પત્રકારો બહારથી આવનારોના ચિત્રાર કરે
પણ તે તીર તલવાર, શોફુ કે બહુ
નકિજ, ફકત આંહસક કાઉન્ટન પેન ડી કા
મીન ! પણ એ બીજા ન જેમએ કે બ
રોમાં બહુકની ગોળી થર જેટલો અ
મુકાચો હોય છે, તેથી વધુ અહી સખ
ગાળોઓ પર અકુમ હોય છે એ તુર્કી
કારોથી અનવધુ નરિજ હોય ! અને બહા
આવનાર પત્રકારોય કય ખરા વાલ હોય
કે અહીના પત્રકારો તેમનો ચિત્રાર કે
તેઓય પણ મોહરંમનાજ વાલ હોય છે
બાકી આપણા વાચક પત્રકારો જેના
આગમ દિલ ખોલી દે છે તેનુજ આ પરિણ
છે બાકી જગતને કયા ખબર છે કે બિા
“સાદીક ના રખોમાં કહીએ તેા હિ હી પત્ર
એટલે કાગળોના અને બીહ અપૂર્વ જન
દારીઓનો બાર લઇને તલવારની ધાર
ચલનાર એક ગર્હવ સમાન છે !

“યુદ્ધ એકાએક બંધ પડી જશે” એવી
કોઈ વજનદાર આગેવાન આગાહી કરે છે આ
કોઈ જોષિ એવા જોશો વહેતા મૂકે છે કે
ફટના વહેપારીઓના તો મોતીવાજ મરી જાય
છે તેઓ તો મનમાં પ્રાર્થના કરતા હોય છે
કે “પ્રભુ આ યુદ્ધને હજી વધુતે વધુ લાગે!”
જેમ જેમ યુદ્ધ આગળ લખાતું જાય છે તેમ
તેમ દરેક વસ્તુતા, ભાન કુદરતી રીતેજ વધતા
જાય છે તેના કરતાય વહેપારીઓ તે ભાવોને
પોતાની હિસીબન પ્રમાણે રાખતાને વધારતાજ
જાય છે આ લાગણ્યે જગતનું ભરે

નીકદન કોઈયું હોય, ગરીબો તે મધ્યમો
ભરે બૂંચે મરી ગયા હોય, પણ વહેપારીઓને
તો આ સુખમાં લી જણ થયા છે “છરકો
દેતા હે ખુદા, દેતા હે ખપર ફાળકો!” એ
કહેવત હાલતો વહેપારીઓને માટે ખરી પડી
છે ખીખતું ધર બળે પણ એમને તો તાપણ
થઈ રહ્યું છે, ખુદા કરે લગાઈ એટલી વધુ ન
લખાય કે આપણા વહેપારીઓ નહાણોરિતુ
ખૂન ચૂસી ચૂસીને માનવ મટી દાનન ન
ખરી જાય!

‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

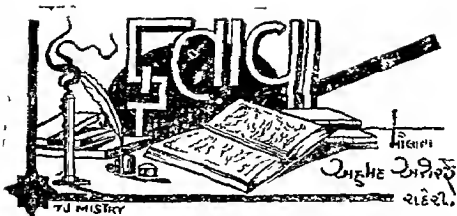
ચો ક બજાર : સુરત

એટલે

લેઈટેસ્ટ ડીઝાઈનનાં

- સુટીંગ્સ—શરટીંગ્સ
- લેડીઝ ડ્રેસ ફેબરીકસ
- ફ્રેન્સી કાપડ

ખરીદવાની બરોસાપાત્ર દુકાન.

નો - આપણા મમયમા કામગીરી કરાવવા માટે છે. નાહકના મનાવો હી કામગીરી અને મમય બગાડશે નહીં સવાનો દુકામમા મત્તન સમાજ નય તે રીતે પૂરવા લાગુ થાયુ વખત નહોતો નયન જેવા સવાનો દોઢ આનાની મીનીટ જવાબ માટે મોકલ્યા હતા તે પ્રવા થશે નહીં કલેસ જલદિર લિલના સવાનોન પ્રવા થઈ જશે - ત ની

સનાય-નશીત નમાઝો કમારથી શરૂ થયું ? નખી સાહેબ - (સના) જે પદના દવા તેને સુનત કહે છે, તો ફરી નશીત નમાઝો કેવું શરૂ કરી ?

જનાબ-નશીત નમાઝો પશુ દઝરત (સના)ના વખતથીજ સાબિત છે સુનત જે તરફની છે એક સુનતે મોઅકકેદા જેને પદવાની તાકીદ આવેથી છે સુનતે મોઅકકેદા એને કહે છે કે જેના ઉપર દઝરત હ મેશગી કાધી હોય અને જેને કદી પદી હોય અને કદી હોડી હોય, એટલે તે ઉપર હ મેશગી ન કાધી હોય તેને સુનતે જાએદા (જેમકે અસર પહેલની જાગ રહ્યા સુનત, તેને સુનતે જાએદા, નશીત, મુસ્તદમ નતવેલા દશન) કહીશમા આવે છે

સનાલ રહ કલાકમા ૪૦ નમાઝો પદવાનુ કહીશમા આવ્યુ છે તે સવળી નહીં પદના ફકત ફર્જ, વાજિબ, અને સુનતે મોઅકકેદા પદે ખીજ સુનતો નહીં પદે તેમ નશીતો નહીં પદે તો મુતેદગર થાય કે ખીજ ?

જનાબ-સુનતે મોઅકકેદા સિવાય ખીજ સુનત કે નશીતના હોડવાથી માણસ મુતેદગર થતો નથી જે પદશે તો સવામ મળશે.

સવાલ-ફર્જ નમાઝોની રકાતો કમારથી મુકરર થયું ? તેના નખતો શું ?

જવાબ-ફર્જ નમાઝોની રકાતો તેમજ પૂરક ફર્જ નમાઝોના રાધગી દઝરત (સના)ના વખતમા મુકરર થયા છે

સનાલ-હાજી લખી એક મુ' રાખવી સુનત છે પશુ રખસારો ઉપર બન્ને બાજુથી શુ દફ છે ? ફત્તક બન્ને બાજુ મળીન ફેગી દીએ છે ને કહે છે કે એમા કાઈ વાવો નથી ફત્ત એક મુ' લાખી સમત છે

જવાબ-જેરી રીતે દાદી નીચના ભાગમા એક મુ' રાખવી જરૂરી છે તેનીજ રીતે બન્ને બાજુના રખસારો ઉપર પશુ એક મુ' રાખવી જરૂરી છે માત્ર નીચેથી લાખી હોય અને બન્ને બાજુએમારી કુતરાવતમા આવી હેય તો ફત્તક કાપી મુશાબેદ થઈ જશે

સનાલ મેયન આવે તો પડેના ગયતની નમાઝ પદરી કે ફજ સુનત પદરીને પદરી ?

જવાબ-તે વખતની પ્રથમ ફર્જ નમાઝ અને સુનત પદરી, ફરી જનાઝદની નમાઝ પદરી જો પછી નશીત પદરી હોય તો પદે નશીતને લીધે જનાઝદની નમાઝમા વાર લગાડે નહિ (રહુત મુદતાર)

સવાલ-એક માણસે બીજા માણસ પાસેથી એક બકરો કુરખાની સાથે એવી રીતેથી લીધો કે, મારો બકરો આવેલો નથી હમણાં ધંદના દીવસે તમારા બકરાની કુરખાની કરે ફરી મારો બકરો આવેથી હું તમને આપી દઈશ, એમ બદલ કરાથી કુરખાની મામ કે નહીં.

જવાબ-કુરખાની કરાની માટે કોઈ માણસ પાસેથી બકરો લીધો અને તેના બદલામાં બીજા બકરો (એવોજ નહીં બલકે એના લગભગનો) આપવાનું કહ્યું તો ઉધાર થવાથી બાંધક નથી (નિરમીચી પાત્ર ૧૪૮)

સવાલ-હિન્દીનો પીપો ઉતારવા બાંધક છે .

જવાબ-બાંધક નથી

સવાબ-સેવોગ બેન્કનું બ્યાન્ક એવું કેમ છે?

જવાબ-કોઈપણ બેંકમાં બ્યાન્ક મળવાની નીતિથી નાણા મુકના દુરસ્ત નથી પણ લાભારીએ જે નાણા મુકયા હોય તો તેનું બ્યાન્ક લઈ મરીમો-મરીમોને સવાબની નીતિન વગર આપી દે પોતે વાપરે. નહીં

સવાલ-અમારા એક દોસ્તની ઔગત પોતાના મરદના હુકમની નાફરમાની કરે છે તેમ તે બહુ જાણી છે અમારા દોસ્તે પોતાની ઔરતને કહ્યું જે તારે સવારમાં રોજ કુઆનની નિલાવત કરવી જે દિવસે નિલાવત કરે નહીં તે દિવસે તારે ચા-ચા-નાસ્તો કરવો નહીં તે ઔરત પોતાની જાદુમાં ન નિલાવત કરે છે તેમ ચા નાસ્તો પણ કરતી નથી બીજા દરેક બાબતમાં પણ મરદના હુકમથી વિરૂદ્ધ વર્તન કરે છે તેણીને ધણી સમજની જ્યાં પણ પોતાની આદત હોયતી નથી. આખર મરદ સાચાર થઈ તેણીને તલાક દેવાનો પ્રયત્ન કરેલ છે તો તે ઔરતને તલાક

આપે કે નહીં? ને તલાક આપે તો તેમા મરદનો કાંઈ ગુન્હો ગણ્યો? તેમ પ્રદેશની પોરાણા તે ઔરતને શું આપવી? હાલના મોઢાની પ્રમાણે આપવી યા શરારથી કોઈ રકમ મુકરર હોય તો મહિરખાની કરીને ખુનાસાવાર જવાબ આપશે

જવાબ-ઔરતે મરદની તાણેદારી કરી જરૂરી છે ઔરત નાફરમાની કરતી હોય તો પ્રથમ ધણી નસીહત કરે ન માને તો તેણી સાથે સુવ હોડી દે જ્યાં ન માને તો તેણીને એવી રીતે મારે કે શરીરનો કોઈ અનીયમ કે હાડકા દુલ્લવા પામે નહીં જ્યાં તેણી ન માને તો તલાક આપવી બાંધક છે એવી હાલતમાં ધણી ગુન્હોગાર થશે નહીં અને ધંદનાને અર્થ ધણીને રીરે છે જે સારા માણસ બ્યાન્કની રકમ ખર્ચની જે મુકરર કરે તે આપવી જોઈએ

સવાલ-હું માફ મકાન બનાવું છું અને પાડોસમાં મસ્જિદ છે તો લોકોનું કહેવું છે કે રહેવાના ધરથી મસ્જિદ નીચી થઈ શકે નહીં

જવાબ-મસ્જિદથી મકાન ઉચું બનાવવું બાંધક છે કાંઈ ગુન્હો નથી

સવાલ-મોરીરપસમાં એક માણસ પોતાનું મકાન તોડી તેટલી જગ્યામાં વાંકે તરીકે મસ્જિદ બનાવી આપવા માહે છે એ એવી રીતે કે નીચેના જમીન તલાકમાં દુકાનો અને ઉપરના તલાકમાં મસ્જિદ, દુકાનો પણ મસ્જિદ માટેજ વાંકે કરે છે તો એવી રીતે યદ શકે છે?

જવાબ-જવાબે કે દુકાનો એજ મસ્જિદના નીચાવ માટે બનાવવાના આવે છે, અને જમીન મસ્જિદ ઉપર વાંકે કરે છે તો એવી રીતે દુકાન બનાવવી બાંધક છે જે મજબૂર દુકાનો એજ મસ્જિદ પર વાંકે ન કરે તો બાંધક નથી. (મજબૂઆ-કતવા-ભાગ ૧ સો પાનું ૧૨૧)

સવાલ-અકાંકિ કરતી વેળા બકસના કાનમાં દુઆ પઢતી જરૂરી છે ?

જવાબ-અકાંકિના બકરાના કાનમાં દુઆ પઢતી જરૂરી નથી તેમજ જરૂરી સમજવું જોઈએ નહિ મોઢેથી દુઆ પઢી લીધે અથવા દિલથી નિમન કરી લીધે એજ કારી છે

સવાલ-મરિજની આની પડેલી જમીન ઉપર મરેસા ફેડ તરફથી ધમારત બનાવી ચડાવી શકાય ?

જવાબ-એની રીતે મરેસો ચનાવેલો જાણ છે પરંતુ જમીનનું લાકુ મરિજને આપવામાં આવે અને તે વિષે કાપડેસર લેખ કરવામાં આવે કે લવિષ્યમાં કાંઈ વાંધો પડે નહિ . સવાલ-મરિજના ધમામ કમેલામાં બકરા કાપે અને કપાઈ પર પેસા લે તે જાણ છે ?

જવાબ-બકરા કાપવા પર મઝફરી મુકર્રર કરી લેવું જાણ છે એટલે એક બકરા પર એક આંગી કે બે આના લઇએ એમ નક્કી થતું જોઈએ

સવાલ-એક જણે એક માણસ પાસે તેની ઔરતને ઝમરદસ્તી તત્કાલ બપોરી અને તેણે તત્કાલ આપી તો તત્કાલ પડશે કે કેમ ?

જવાબ-તત્કાલ ઝમરદસ્તીથી આપી હોય કે ખુદીથી આપી હોય, બંને સુરતોમાં તત્કાલ પડી જશે (ફરે મુખતાર-આલમગીરી)

સવાલ-જુઓની નમાઝ એક માણસે પઢાવી, ખુઓ બીજાએ પઢાવ્યો, તેમજ બંનેની નમાઝ અને ખુઓ અતમ અનમ માણસે પઢાવ્યો એમ થઈ શકે ?

જવાબ-નમાઝ દુરત થઈ જશે પણ બેઠતર અને સુનાસિન એ છે કે ખુઓ અને નમાઝ એકજ માણસ પઢાવે (ફરે મુખતાર)

સવાલ-ખુ-સાના નિકાહ કાંઈ જોગ સાથે થઈ શકે છે કે નહિ ?

જવાબ-ખુ-સા મુકરીલના નિકાહ કાંઈ મદદ કે કાંઈ ઔરત સાથે થઈ શકતા નથી

સવાલ-મદસાના રૂપીયા પોસ્ટ ઓફિસમાં જમા છે જે વેળા તે રૂપીયા લેવામાં આવશે ત્યારે બાજ સાથે મગશે તો બ્યાજના નણા મદસાના કામમાં ખર્ચ કરવા જાણ છે ?

જવાબ-બ્યાજના નાણા મરીખ મોહનાજ તુલનાઓ પર ખર્ચ કરવા દુરત છે અને લવિષ્ય માટે આ વાત જરૂરી છે કે નાણા પોસ્ટ ઓફિસમાં જમા રાખે નહિ

કેળવણીની પ્યાસ

શુજરાતના બધામ, જિલ્લાઓના મુસ્લિમોની એમ એમ પી હોસ્ટેલ, રહેર ઉદ્દતા આળીસ વગેરેથી બર્માની પોતાની સ્વતંત્ર આવક ઉપર છિપાવતું રહ્યું હતું

આજે બર્મા શત્રુ-દેશ જા-યો છે અફ્રિકા ખાતેના હિતેશ્વરોની ધમ્મજાને વશ થઈ હોસ્ટેલ ચાલુ છે લગભગ સાઠ હજારના ખર્ચે બધાએલ નવા હોસ્ટેલમાં વિદ્યાર્થીઓ રહેતા થયા છે આફ્રિકા તો બનતું કરતું રહ્યું છે, કરે છે અને ઈ અ લવિષ્યમાં પણ કરશેજ

તો

શુ શુજરાતના મુસ્લિમોની ફર્જ નથી કે તેમનાજ બાલકોની આશા-ઓ મજફૂર હોસ્ટેલદારા પ્રેફેરિલ કરી મુખારક રમઝાન માસે નજદીક આવે છે તે પ્રસંગે આપ આપનો સખી-કાંઈ લખાવશે ?

સરથાના 'ઓલ્ડ બોય' આ બાજ તમા કાંઈ કરે એ વધુ ઇસ્તિય છે 'એક ઓલ્ડ બોય'

લેખક -

એફ. મુલ્લમદી

[૧]

આકે આનહા ન હોય, દાખના મળ્યા
ન હોય, હોમ વકે બરાગર ક્યું ન હોય
કે કવિતા આનહા ન હોય ત્યારે મગનનાલ
મહેનાછ એને રોકડુ પરખાવતા !

‘તદન ધસાયલો ૬૫૫૫ રહેવાનો.’

અને ગમુનું ખૂન ઉકળી આવવું ૬૫૫૫,
અને તે પછી ધસાયલો ! કેવું ઘોર અપમાન !
મહેનાછને પાટી છુટી મારીને નાસી જવાનું
મન એને યદ્ય આવવું ધણીવાર મહેનાછની
પુરસી પગ કવચ નાખી વેર વાળવાના વિચાર
એ રામુ રોકી રાખતો ધણી વાર તેમની
ચોટલી કાપી, તેમના કપડા પર ગાલી દોળી
‘તેમને લોભામા ફેળે કરવાનો વિચાર રામુના
દિમામમા આવી આવ્યો જતો આમને આમ
દિવસો વીતતા ગયા પહેલું બીજું ત્રીજું
અને પાંચમું એમ પાંચ વર્ષો પસાર થઈ
ગયા રામુ તેજ હતો મહેનાછય પહેલાનાજ
હતા ફક્ત ઘોરજીમાં ફેર પડતો હતો. રામુ
હવે શુભરાતી હજી ઘોરજીમાં હતો

એક દિવસ મહેનાછએ પૂછ્યું,

‘નિદાગિકા એટલે શું ?’

રામુ સુપ રહ્યો આજે તેણે વાતચીત ન
હતી મહેનાછ તથા,

‘તદન નાલાયક ! દોર ! તુ તો ધસા-
યલો ૬૫૫૫.’

અને રામુથી મહેવાય નદિ મારતગને
છુટી રનેટ મારી એ નારયો ફરી તેણે રફસજ
કાર દીધાજ નદિ

[૨]

ત્રણ વધુ દીવળીઓ વીતી
તેજ રામુ હતો, પોતાના એક રનેલીની
ફુકાનમાં ચાકર તરીકે

ફુકાનના મહેનાછ રામુના મગનલાલ
મહેનાછથી ઉતરે એવા ન હતા વાન વાતમાં
રામુને ત્રણ માઝા વિશિષ્ટો મળતા રહેતા

શુભસ, મગેરો, એવફેક, મીનાવનો,
દરામખોર અને એવા બીજા વજીય

આજે મહેનાછ ખુબ કામમાં રોકાયેલા હતા
એટલે રામુને ફાક મારી,

‘રામુ એ રામુ !’

‘હા’ રામુ દોડ્યો

‘મારે ઝેરોને જલુ છે એટલામા આ જે
દાગજોના જવાબ લખી નાજ’

‘હાહ’

‘અને જો ! ભાવમા દસ રૂપીયાનો
વધારો કરીનેજ લખવું’

‘પછી સા’ભ, સરકારે દરાવેના ભાવતો’

‘તદન ટોર જેવો છે ! ટોર કયાનો ૬૫૫૫
ઝેવાનો વેપાર કરવો કદ જખ્યાના એલ હે’

અને રામુનું ખૂન ફરી ઉકળી આવ્યું
મહેનાછના રલા સજા દાત પછી પદમજ
કરવાનું તેને માન યદ્ય આવ્યું પછી ભવિની
ચિતાએ ત્યાજ તેને અટકાવ્યો

પછી એક દિવસે મહેનાછએ રામુને
ફુકાનમાં કોપરા જેખતો જેથો મહેનાછ
મદન કરી ચકા નદિ,

‘રામુ !’

‘હા’ ગમુ ચોકીને બેઠયો

‘ટોર કયાનો ! આમ આવ’

રામુ ડરતો ડરતો મહેતાજીના ટેબલ પાસે પહોંચ્યો.

‘કેમ, કામ બહુ કરવું પડે છે કે શું ?’

‘નાશ, રાતે એક મિત્રતા લગનમાં.’

‘લગન ? આડતનો તો જીટો નહિ ને સાપસામ મજા કરીને દિસલર ઉધના ગહે છે એક તો ધસધના ડબ્બુ જેવો ને વળી.’

રામુની રહીસહી ઉધ પશુ ઉઠી મધ સામે ટેબલ પરજ એક ડબ્બુ પડ્યો હતો ઉધનીને છુટો મહેતાજીના ચરમાની ઘડી પર માગવાનું મન એને થઈ આવ્યું ધસાધનો ડબ્બુ ! ડબ્બુ ! આ નામના સિક્કા બહાર પાડતી દકરાળને સળગાવવાનું મન થઈ આવ્યું.

પશુ એવ યુરસો એજો કાણુમા રાખ્યો પરંતુ હવે ત્યાં રહેવું અસાધ્ય હતું.

રામુએ એ જગ્યાનેય પ્રણામ કર્યા.

[૩]

એ પછી કેટલાંય દિવાળીઓ આવીને મધ કેટલીય વસતો આવી અને વિદાય થઈ મધ ઝડપી ચોતાનું કામ કરતી મધ રાખ ચોતાનું કામ કરતો ગયો અને સિતારાઓ ચોતાની ફરજ બજાવતા ગયા.

રામુના સામ્યનો સિતારો પશુ ચોતાની ફરજ બજાવીનેજ ચૂક્યો, એ ક્યો ખુશ નેમથી અને લાગ્યના આ ચક્રે રામુને રામુરોડ બનાવીનેજ છુટકારાને. ‘વસ દીધી’

હવે પહેલાનો રામુ ન હતો, તે તો કેશુ બજો કયા અદસ થઈ મયો હતો બજો મરણ પામ્યો ન હોય !

હવે તે હતા રામુરોડ-આપજી અને અતથી આગળ વધેલા રામુરોડ બીનુયલણ હતું મુતીમો ગુમારતાઓ ખાતાના ચોપ ઘડો ટેબીફેનનો રણકાર, રૂબળરના કાલે બોલના આકાશો રૂપીઆનો ખજાજીટ પુથ ખમરીના તારો અને એવું ધમાધમથું

જીવન રામુ રોહને કાવી ગયું એક વખત શબ્દો રામુના કલો/સાબગતા થાળી મયા તેજ રાખ્દો ઉચ્ચાતા ‘કદી પશુ રામુરોડ હાથ ધાકતી નહિ પહેતાનાજ રાખ્દો હતા ‘એકદેક મરે. દરાયમોર’ આમ ને આમ દિવસો વીતતા મયા કો’ક અશુભ ઉઠીએ બૂમ પડી ‘પરચુરાણી અલેત છે-ખાસ તાખાની’

રામુરોડે નોકરોને હુકમ આપ્યો ‘બને એટલુ પરચુરાણુ જમા કરાજો’

[૪]

અને એક દિવસે રામુરોડે પરચુમ દગલો તપાસના માડ્યો.

‘તામુ કયા ? ધેમા તો જીવન જીવન ન પડે છે પાછાઓ તો આમળીને વેઠે ગણી શકેલી છે ત્રોગી જરૂરત તો તામાની તકન નકામીજ રહેવાનો.’

‘પશુ શેઠ’

‘સુપ ! ધસારા ડબ્બુ જેવોજ’

પશુ રામુરોડનું વાક્ય ત્યાંજ અધુર તેમની નજર દગલા તરફ પડી બધુજ આની, બેઆનીઓ, ધેસા, પાઈ, ચારઆની પશુ ડબ્બુ ન હતા એકા ધમાધનો ડબ્બુ ન હતો શેઠ ચોતાના નોકરની ડબ્બુ આકી રલા હતા આમ કરવામા ચોતાનુંજ અપમાન થવું લાગ્યું એક જમાન એ રાખ્દો શેઠને તીર સમાન લાખતા એ રાખ્દો બોલતા તેમને જણાય કે કિ મત આજે પશુ એકા ધસાધના ડબ્બુ વધુ ન હતી તે જમાનામા ડબ્બુઓ ન હતા રામુરોડે એથીય વધુ સરતા હતા અ રામુરોડે મોધા થયા છે ડબ્બુઓ એથીય વિ મોધા થયા છે-મળી પશુ ન શકે એકા મો

[૫]

આવા વિચારમા ને વિચારમા રામ કેટલીય વાર મુઠી ડબ્બુ વિનાના પરચુરા હમના તરફ જોઈ રલા.

આમારે હું ખાટલાનું છું એટલે બોલી પહેલા ખાટલા વિષે જ લખવાનું મન થય છે ખાટલો એ આપણું મુદતયાત્રમનું મુખ્ય ચિન્હ છે. જેના ઉપરથી આપણે આ દુનિયાને પહેલું પહેલી નિહાળીએ છીએ તે વસ્તુ થયું કમીને ખાટલાનું હોય છે ખાટલા ન હોય તો આપણે શેના ઉપર ઘેસી ઘેરી ઉપર રોડ મારીએ ? આદર્શો કયા ઘેસીને રચીએ ? લેખો અને શાકરો કયા ઘેસીને કરીએ ? મિલકત અને વિરહની રાત્રિ કયા પીનાવીએ ? રમીકાર કયા ભરીએ ? કસોળાને કયા ? અને આંખોનીએ કયા ?

ધરમાં કોઈ વસ્તુ મુખ યાપ ત્યારે તેની પહેલી તપાસ ખાટલાથી જ રાઈ થાય છે. લેખકાર માં પોલીસ શોધતા આવે ત્યારે ખાટલા પાછળજ સતાવું પડે છે આવી રીતે ખાટલો આપણો ખાસ મદદગાર મિત્ર છે આપણને કાંઈ ખાસ મુજબથી મા તકલીફ પડે છે તો આપણે જટ ખાટલા તરફ જ દોડીએ છીએ અને ધન દઈને એના પર પાણી મૂકી આખ ઉપર હાથ મા ઝોરીકુ દાકરો દઈએ છીએ મા ગોઠવાની સોદ તાણી લઈએ છીએ પછી જખ મારે છે આખી દુનિયા.

પરંતુ આ વસ્તુ કોઈ મોસાલાના દાથે ખાટલાનું ચલી જવું એ એની સર્વદેશીય સેવા

સાબિત કરવા માટે પુરતું છે ઝોરીકા આમળ જીઓ તો આખી પુરી લાલચેરી, એની બાજુમાં જીઓ તો ચરમા ચમચો, આખનો, તરખીદ, પેન્ડીય, હાતથુ વગેરે પ ગાત તરફ જીઓ, તુટેલી શેરયાની અને ગોઠવાની ચાદર, જાને બાજુએ સાંપનાદિશ અને માસિકા અને ખાટલાની નીચે તો એક પુરેપુરી ઝોરીકા મા વસ્તુ ભડાર સાશશ કે એ ખાટલો. શુ આખુ ધર હોય છે ધર

ખાટલાને ચાર પાયા હોય છે તે ચોરધાઈ જટ શોધેલો લાગે છે આમ ખાટલાને ચાકરી સાથે પણ સખાય છેજ

થોડાક દિવસ ઉપર સાક્ષરથી અડવાળ મારે સ્થ પધાર્યાં તો માર મકાન નેમણે નેમણે આ પ્રમાણેનો અભિપ્રાય આપ્યો “તમાર મકાન ખાસ તગી અનુભવી રહ્યું છે માટે થોડું તે તળવીજ કરવી”

“થોડું તે તળવીજ કરવાને તો હું તૈયાર છું પરંતુ માર મકાન ખાસ તગી અનુભવી રહ્યું છે તો તે મને યા માટે કઈ કહેતું નથી ?” મેં શી અડવાળને પ્રજ્યું. હવે અડવાળને પોતાની જૂન સમજાઈ કે મકાન નહિ પણ મકાનમાં રહેનાર હું, ત ગી અનુભવી રહ્યો છું આમ જતા તેઓ પોતાની જૂનનો જટ રવીકાર કરે તો સાક્ષર માના ?

તેમણે પોતાની ખાસ કિલ્લુરી ગેલુ કરેના જીવ્યાંબુ કે જેની રીતે ખાનપાનની વસ્તુઓ સિવાય લોકો તગી અનુભવી ગયા છે, લશ્કરી સાધનો સિવાય રાજ્યો તગી અનુભવે છે, કાર્મિકા સિવાય શરો તગી અનુભવે છે, તેવીજ રીતે અને તેજ ધોણે મકાન શા માટે તગી ન અનુભવી શકે ? તમે મકાનમાં જો નારાઓ એમાં સમાઈ શકતા નથી, એટલે મકાન તગી અનુભવે છે એ ઉગાડી બીના છે એમાં મકાનને કહેવાની જરૂર નથી કયા છે ? એમ છતાં તમારા પુઠાનો એ દ્રષ્ટિકોણ હોય કે-મકાનમાં તગી યા મોકળાસ અનુભવવાનો ગુણ નથી તો તમે ભારે જૂન કરી રહ્યા છે મકાનો જ્યારે એસી જાઈ શકે છે ઉચ્ચ-નીચ ચર્પી શકે છે, ખાખી રહે છે અને કરડવા ધાય છે તો પછી તગી કેમ ન અનુભવી શકે ?” અડાણની આવી મહત્તમ દલીલો છતાં મને એમાં સંદેહ રહીજ ગયો કેમકે, મારા વિચારો સિંધર ન હતા જ્યાં કશુંજ સિંધર નહિ ત્યાં માણસના વિચારો પણ કેમ સિંધર થાય ? શકા અને સંદેહના અચકા અનુભવના મહારા દિમાએ એને જે ઉકેલ વિચાર્યો તે નીચે મુજબ છે ‘ અડાણનું કહેવું ખરૂં પણ છે અને બોલું પણ તેઓ સાચા પણ છે અને જુદા પણ મહારૂં મકાન તગી અનુભવે છે એ પણ ખરૂં એને માટે થોડા તળાવીજ કરવી પણ અને ૧ પણ કરી ”

ખાણીખરણી જેવા રાંધેલા પુરુષવચ્ચે સ્થાન ચાર પાઠવ છે કે કાપડે આગમ જનાન ગિજાહે પોતાના હેઠતા લાપણ દરમ્યાન ‘વાણીશ્રમ ધર્મ’ નો ઉચ્ચાર ‘-રાણી, -ધર્મ’, તથા ‘ગાંધી પ્રચાર સભા’ નો ઉચ્ચાર ‘ગાંધી પ્રે-ચ-ર સેવા’ એવો કર્યો હતો આ વાચીને મને અંગ્રેજની નકની દમે અજાન દેનાર એક દોસ્તની યાદ આવી, એ દોસ્તને એવીજ બીમારી લાગેલી કે તેઓ દરેક ઉચ્ચાર અંગ્રેજની નકની

દમે ઉચ્ચારતા ‘મહાત્મા ગાંધી’ને તેઓ મેમ્મે ગાંધી અને અણુલ કલકમ આજાદને એણુવ કેલેમ એજેદ કહેતા અને અજાન દેવા ઉભા થતા તો ‘અદલાહો અકબર’ નો ઉચ્ચાર ‘એ-મે-હે-ક-બ-ર’ કરતા

‘રાજા’ કવિ ‘કલાપી’ની યજ્ઞગતી ગણ લોતુ હિ દી ભાષતર આયગ પદ્મના નામ મહારાણા સાહેબ કહે છે “ એવું ‘શારદા’ મા સિંધા વાચવામાં આવ્યું જે એ વાત ખરીજ હોય તો આવરા પદ્મના નામ મહારાણા સાહેબને મુનારકયાદ દેવી ધરે પગ જે એ પોતેજ નખતા હોય તો એમને ખામ સલાળવાનું એ છે કે કયાક કલાપીની જિદગીનું તેઓ પોતામાં રૂપતર ન કરી ને કેમકે પ્રેમી જનનમાં દુ ખજ દુ ખ છે

ગોટથી કાને, અને કાનેથી ગોટ ટેકા મારતી એક ખમર મળી છે કે જનાન મુજરાનમાંથી ગજોનો ઉતરાણ કરી રહ્યા છે એ ઉગણા મા તેઓ મોરી લાલચ આપી રહ્યા છે કે કનાણા સાદાર ફાણુ લખશે, અને બીજી ધણુ ધણુ -તો ગજોના આપનારાઓના લના માટે અમે એટની સૂચના આપીએ છીએ કે “ચોરો પામુન સાવધ રહો”

લાપકાત વચરના માણસો જ્યારે પ્રમુખ થા નેના મને છે ત્યારે સેકડો હળવે માણસો મા ખૂબ સિંધાબ બીજી ધણુ આજીજ કી ગકે છે (વા મો શાહ)

અને લાપકાત વચરના મેખકા જ્યારે કલમ ચનાવે છે ત્યારે સાદિયાની મીટી પલીદ કરી મૂકે છે એવાજ એક વેપક કે જોએને મુજરાતી ડિકેશન લખવાનું લન નથી તેઓ સિંચક જનવા રોડ્યા છે વિચારી મુજરાતી (ભાષા) રડી રહી છે અને તેઓ એવું બેધક જૂન કરી જા છે

શું આપે કદી વિચાર્યું છે ?

અનુવાદક “આમોશ” કુનિયાણા

આ નિયંત્રણીના છે કે, માણસની દુન્યામાં આની, સૌથી પહેલા જે વાત પ્રસિધ્ધ થાય છે, તે રૂઢન છે આપણા જીવનની રાજઆન રહવાથી થાય છે રહવાનું પંક્તિ કોઈ કારણ હોય કે ન હોય, પરંતુ દરેક રીતે જોઈને તે એક એકાંત છે જે જીવન રોકના એક છે સાથે આરભાય, તેના માટે આ આદ્ય ગાળી કે, આગળ જતા આનંદ મગ્નતાથી જનક છે જરો, તે એક લાલ વિદ્યાથી કટપના છે આ અમર દશાથી ધારણા થઈ શકે છે કે, દુખ કેવું આપણી ઉત્પત્તિમાં નેત્રાએલું છે. જો, આપણે ઉત્પત્તિ ન થઈએ, તો જાણે આ એક એની વાત હશે, જેને ઉત્પત્તિની વિશ્વ સમજવું નેત્રાએ કોઈ બાળક જો, જન્મથી વખતે નથી રહ્યું, તો સાર નથી માનવામાં આવતું રૂઢન જીવનનો એક પુગવે છે બાળક જેમ બહુ મોટી રહે છે, તેમ સગા મેલીઓ હસે અને ખુશ થાય છે પરંતુ જ્યારે તે સમય આવે છે કે, આપણું રહવાનો કમ રોજના માટે સપૂર્ણ થઈ જાય છે, ત્યારે સગા મેલીઓ રહે છે એથી જાણવામાં આવે છે કે, આપણને દુખ અને રોકના માટેજ પેદા કરનારા આપ્યા છે બસ, આપણે દુખથી ઉદાસ ન થવું જાઈએ

તમે કહો છો કે “જો હું પૈસાદાર હોત, તો અનાથાશ્રમો સ્થાપત મરીન-ગૃહનો પથ નાખત વિધવાઓના દરમાયા નક્કી કરત નિર્ધનોના બાળકોને સારું શિક્ષણ અપાવત” ફરી તમે કહો છો કે “જો હું નિરોગી હોત, તો મારો બધો સમય પ્રભુ લક્ષ્મીમાં ખરચ કરત દિવસે રાજા રાખત રાત આખી નમાઝ પઢત અને કોઈ કશું ગુનિતીથી ખાતી ન

રાખત” ખુદા તમને એના પાત્ર કરે પરંતુ જરા પોતાને તપાસી જુઓ કે, આ દાવો કઈ મર્યાદા લગી વાજબી છે ? તપાસી નેવાની રીત એ કે, જે મર્યાદા લગી તમને સમજ અને શક્તિ પ્રાપ્ત છે, શું તે મર્યાદા લગણુ તમે પ્રજાની સેવા-ચાકરી અને ઇશ્વરની ગુનિ પ્રાર્થનામાં સામેલ છો ? જો એમ છે, તો ખત્રીપૂર્વક તમે પોતાના દાવામાં ખંસ છો અને જો એમ નથી, તો વિશ્વાસ રાખો કે, પૈસાદાર બનવા અને નિરોગી થવા પછી પણ તમે કાંઈ ન કરી શકશો તોડો મોટી બૂનમાં છે તેઓ ખુદાના દરવારને જગતના દરવારોની જેમ કટપે છે આહ એમને ખબર નથી કે, સમય એવો નથી, જેવો તેઓ માની રહ્યા છે

એક વૃદ્ધ સ્ત્રી, જેની પાસે એક વખતના બેજન સિંચાય કાંઈ ન હોય, તેણી જો પોતાનું જોગજન પ્રભુના માર્ગમાં ઉપાડી દે છે, તો એનું પુણ્ય કદાપી એનાથી ઓછું નથી મળતું કે, એક રાત્રી પોતાનું આખું રાજ્ય પ્રભુના નામ પર સમર્પી દે એની રીત એક લાચાર અને અશક્ત માણસ, જેના માટે ઉંડું ખેંચવું તો શું, શ્વાસ લેવું પણ અઘરું હોય, તે જો “પ્રાર્થના-દ્રષ્ટિ” એક વખત “અદલાદ” કહી દે છે, તો આકાશના ફરિશ્તાઓ એના નાદ પર ગામમાં ધૂણાવે છે અને એકદાર અનાદ કહી દેવાથી એને જે પુણ્ય મળે છે, તે કોઈ રીતે એ પુણ્યથી ઓછું નથી લેતું, જે કોઈ નિરોગી માણસને આખી રાતની પ્રાર્થના પછી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે

એક પૈસાદાર માણસ પોતાના મિત્રોમાં બેસીને ફરિયાદ કરે છે કે, તે આજકાલ બહુ મોટી વિપત્તિમાં સપડાએલો છે એની વ્યાઙ્ગ જાતાની કોઈ દહ નથી એને આખો દિવસ લેણદારો ઘેરેલા ગહે છે આ વેણિયાને કોણ

છે તે અગ્રજ સેવામરે છે, જેમની દુકાનોથી લોખવિનાસની સમઘી ખરીદવામાં આવી હતી તે કાપડિયાઓ છે, જેમના પાસેથી અગ્રજનું અને બિન-અગ્રજનું કાપડ મંગાવ્યું હતું તે ફેરવેબવ દુકાનો છે, જેમની સિસાર્મના બીજા ચુકવવામાં નથી આવ્યા એવા પ્રકારના બીજા પણ બહાર લેખિયાને છે છુપી રીતે ઉપરલેખી કરનારોઓમાં નોકરોની આખી એક ગણતરી છે, જેને બે માસથી પગાર નથી મળે એ આચિક-સકરોના હોવા પછી પણ કાલુ ખર્ચોમાં કાંઈ ફેર પડતો રસાયનો અર્થ તેજ છે, જે આ સકતોપુર્વે હતો. મહેરેચ અને મહેરી બેગ-વિનસમાં પણ કાંઈ ફેરફાર થયો નથી નોકરોની સખ્યામાં પણ કાંઈ બદલાવી ઉછેપ નહીં નથી પડતી ઓટરમાં જેટલું પટ્ટાલ પ્રથમ વપરાયું હતું, તેટલું આખારે પણ વપરાય છે એજ કાંઈ બગવાથી થોડાં છેડે રસ્તામાં એક મુદર વર છે, અને રસાળ પર એજ ધરતો માનિક બેસીને પોતાના સાથી-મિત્રો પાસે પોતાની વિશિષ્ટતા વર્ણવ કરી રહ્યા છે તે કહે છે કે "મારી બેકાઈ પર ત્રણ મહીનાનો ગુણ વિની ગયો રાત્રી ભોજનનું મળતું પણ અધર લાગે છે કાંઈ વેળા રાત-દિવસમાં કંઈક એક વખત જમણું પ્રાપ્ત થાય છે બાળકો દહં કરે છે, પગલું મારી પાસે આબોથી દરકારતા અનુઓ ગિરાય કાંઈ નથી હોતું, જેનાથી એમની દહં પર્ણ કરે " આર્થિક વિશિષ્ટતાના આ બે ઉદાહરણો છે અને બેઉ પોતાના ઘણામાં કેટલા ખરા છે, એની કલ્પના કરી શકાય છે

જેની રીતે વધ પોતાનો બહાર કાળ રાખે છે, એની રીતે ગુપ્ત કાળ પણ રાખે છે વધનો આ ગુપ્ત કાળ મુલ્ય પછી શરૂ થાય છે આપણે જોઈએ છીએ કે, કેટલાક બાળકો જન્મની સરોજ મરણ પહેલે છે કેટલાક બે ચાર દિવસ જીવતા રહે છે કેટલાક

બેચાર માસ અને કેટલાક અમુક વરસો કેા એસ સદ્વાચ્યસાળી લોકો પણ છે, જેમ પચાસ સાંક વરસ સુધી જન્મતા રહેવાને પ્રસંગ મળે છે. અને કાંઈ એવા પણ છે, જેઓ હતાવસ્થાએ પુરો છે સાર એજ અવસ્થા વધનાં ગુપ્ત કાળથી છે કેટલાક લોકો મરવાની સરોજ પોતાનું નામ ગુમાવી બેસે છે કેટલાક લોકોનું નામ અલ્પાક્રિયા પખ્યાક્રિયા સુધી, કેટલાકનું વરસ બે વરસ, અને કેટલાકનું દસ વાંસ વરસ સુધી બાકી રહે છે કાંઈ એવા પણ છે, જેમને કહીએ. મુવી દુન્યા નથી જૂનતી, અને કાંઈ એવા પણ છે, જેમના નામ કલામન લગી રમરણમાં રહેને

તમે વિચાર કરજો તો જાણશે કે, જેવી રીતે શારિરિક અસ્થિતન માટે મનુષ્ય રાચરચે લાગે મરણ છે, એવી રીતે નામિક અસ્થિતન માટે પણ રાચરચેની ની આરસકતા છે શારીરિક અસ્થિતન માટે જીવ એ અપલની તમા છે અને નામિક અસ્થિતન માટે સદ્ગત્તનની જરૂર છે પરંતુ એક એવું સદાચરણ, જે અમારુ અને અવિનાશી હોય

મુનિસમ ગુજરાત સાહિત્ય મંડળ, રાજેશ્વર

તપ્તી પોતાએના મુશાધરાના સમ્રાઠ

કાળ કુજ પુ ૧૫ ૫ ૮ ૫ સહિત (નથી)

" " " ૨-૩ " " (૧)

" " " ૪-૫ " " પાચ આના

" " " ૬ " " પાચ આના

" " " ૭ ૮ " " આઠ આના

દરેક કપિ અને કાળ ગસિર પાસે આ

સમ્રાઠ હોવાજ જોઈએ

પુષ્પ ૪ થી ૮ જેવી કી મત ૮ ૫ સહિત

૨ ૧-૨-૦ થાય છે તે કદત ૨ ૧-૨-૦

પોતાની મગાવો

ધી રાજેશ્વર રાવર રોડ મુરત

ચાર દિવસ

અનુવાદ રઝાકાડી

પહેલો દિવસ.-

ચાર વર્ષ જેટલી અધારી દુન્યામા ગણી આજે બહાર નીકળ્યો સિપાઇએ ઓફિસમા લઇ ગયા ઓફિસનું કેનેન્ડર નેનાજી મહાગથી એક થીમો નિશ્વાસ નાખી દેનાથો ૭ ફેબ્રુઆરી । ૧૯૩૦ આજે ફરીને મહારી સુખ શાનિને અત નજીક બસે છે જાણે એક તૂટેલી નીકાને મહાઆગરના બચકર તોફાનમા દડોતી દીધી હોય તેમ મહાગ દિમાગમા સેકડો વિચારો આવ્યા અને સરી ગયા એક યુનાળી છત્રજા હતી કે ચરીકે બની સુખ શાનિમા દિવસો વિનાયુ સુખ શાંતિ માટે ગમે તેના લોગ આપના તેવાર દતો પરતુ તે મને ક્યા ? જેન, દા જેન । હું તેને પોતો કરે છે તેમ જેલજ ગણુ છું જેલબદર આઝાદી । પરતુ આઝાદી એટલે શું ? એ દું સમજી શક્યો નથી આઝાદીનો અર્થ જો સુખ અને સતિજ હોય તો એની આઝાદી મને જેનમા દતીજ જેનમા મહારી પાસે કામ નેનામા આનવું હતું તેના બદલામા બને સુખ અને શાંતિ નહોતી પરતુ જિંદગી તો આપનામા આવની હતી અને બહાર । કામો બદરે બુલે મરવાનું ।

“ક્યા નબર છે ?” જામદારની કડક વાણીએ મને તદામથી જનારી દીધો

“૧૮૩” મને જનામ આધો

તેણે કપાટમાથી એક જુની પોટલી કાઢી

મહારા તરફ દેકતા કહ્યું-“લે તારા કપડા ।”

હું કપડા પહેરી સદર ફરવાને પહોંચ્યો ત્યા પૂર્વ જેવર મહારી પ્રતિજ્ઞા કરી રહ્યો મનો સિપાઇને ફરવાને ઉપાડવાની આજા આપતા મહારે ખમે હાથ મૂકીને તે કહેવા લાગ્યો કે “જો હજી તું મુલાન છે મહેનત મજદૂરીથી ચટ ભરજે, ચોરી અને વૂટ કરવી એ માણુ સનું-સાસ માણુજનું કામ નથી જો કુર્મો કરે છે તેના ઉદવગાથી સારા કાર્યો કરવાની શક્તિ ઓછી થઈ જાય છે મને આશા છે કે તું મુમાર્ગે વળરી અને મહાર કહ્યું બાક રાખજો”

‘યોગ્ય અચોગ્ય જોને કહેવાય એ દું અમ-જતો નથી મહારા માટે તો દનિયામા ફક્ત બેન માર્ગ છે દું કામ ન કરે તો બુલે મરી જાઉં અને એવું મૂલ્ય કામનું મૂલ્ય લેખાય દું કાયરની રીતે મરવા ઈચ્છો નથી પણ દું શુ કામ મરે ? સમજ પડે તેમ હાથ પગ લખાતુ છું દું સમજુ છું કે એ પાપ છે । નીચ કમ છે । જના દું લેજ કરે છું કેમકે એના સિવાય મહારી પાસે બીજુ કામ નથી દું પાપનો તિરમર કરે છું જના પાપ કર્યો કરે છું કેમકે દું લાયક છું બિશ્કન લાયક ? દું મરતુ પસંદ કરતો નથી મહારા માટે જિંદગી એક તરેત આડી સમાન છે જેને દું ખાખડ ખજડ માર્ગે લાગારીથી ઢાકી રહ્યો છું ”

મને કહ્યું -

માણસ જેની હતી કે જે ચોરી કરતા પકડાઈ
જન્ય મદને એવો બાસ થયો કે ઘણી નજરો
મઠો તાકા રહી છે કરી બાપાથુ સડ થયુ
એટલે દુ સધી આવતો થયો યાકચો પાકચો
નિષ્ફળ અને નિરાશ રાતના અગિયાર ત્રો
ધર્મશાળામાં પહોંચ્યો
નીચે દિવસ -

જૂખ્યા પેટ આખી રાત ઉઘ ન આરી
પણ ચાટ સુતેન સુમારેના પાકાટ તપાસી
જેવા પણ તેઓ મદારા જેવા હતા સ્વાર
પડી બધા યથા અને સાજ પડી પણ જૂખ્યા
પેટને એક રોડીનો કકડો પણ ન મળ્યો

તે વેળા શહેનુ બજાર ઝગઝગી રહ્યું
હવે આખા દિવસના થકા પાકયા લોભ
પોતાની જરૂરી વસ્તુઓ ખરીદવા આયા હતા
દુ એક વિજળીના ઘણતા આગળ ઉભો રહી
આવનાર લોકોના ચહેતાઓને સતોય કુ ખી
ચિતે નિહાળી રહ્યો હતો. સામેની શોખા
આદીની દુકાનમાં વિજળીનો પ્રકાશ ઝગદળી
ઉઠ્યો. ગઈ સાહેબ ચેલુ ઘેલીયુ પડેરીને ગાદી
પર ખેંઠા હતા મદારામાં સતત ઉપવાસે સદસ
અને નીડરતા પેદા કરી હતી મહું દુકાનમાં
જઈ પૂછ્યું 'શેઠ સાહેબ! નોકરી મેં રાખજો ?
' નોકરી !' શેઠ સાહેબે મદાર નિગીસણ
હર્ષા પછી પૂછ્યું "કરી પડેલા નોકરી
કરી છે ?"

"હા સાહેબ! હમણાજ જેવમાંથી છુગી
આની રહ્યો છું હું મેટ્રીક પાસ છું " મે
નીડરતા પૂર્વક જવાબ આપ્યો

ગઈ સાહેબ હવે ગમરાયા મદાર ફરી એક
વાર નિરીક્ષણ કરી સદનુભૂતિ પ્રગટ કરતા
કહ્યું "ભાઈ! આજકાલ નોકરી ક્યા ગમે છે ?
ખી એ અને એમ એ વાગા બ્રટપાલીય
કરે છે હમણા તો જગ્યા ખાલી નથી મિત્રોને
પૂછી જોયશ, ફરી કોઈવાર આરજો "

હું દુકાનથી બહાર નીકળ્યો તો એક
માણસને અંદર જતા જોયો મહે તેને ઓળખ
જો તો ખીજો કોઈ નહિ પણ ખીજો વાર
જેવનો સાથી ફજતુ હતો. ગઈ સાહેબ તેને
જોતાજ ચારે બાજુ જોતા લાખ્યા બ્યારે ખતો
ચલે કે કોઈ જોતું નથી ત્યારે ફજતુને પૂછ્યું
"શું લાખ્યો છે ?"

ફજતુએ વગરકત પીળા રંગનું એક કકડ
આપ્યું. શેઠ સાહેબે હાથમાં લઈ વળતો
અડસટો કાઢતા કહ્યું "બનાવડી સેલુ છે,
પન્ચીસ ઝપિયાનું હતો ?"

"જેઠ સાહેબ! શું કહે છે ? શેઠ સોનો
માસ છે, શેઠ સોનો."

"છટ ! મિ કુલ બનાવડી છે ચાળીસથી
વધારેના માસ નથી એક વાત કહુ છું
પન્ચીસમાં આપણુ છે ? એથી વિશેષ એક
પાક પણ મળશે નહિ "

ફજતુ ધીમિધી બેઠો 'શેઠ સાહેબ ગમન
કરી રહ્યા છે !' ગઈ સાહેબે યુરસામાં જવાબ
આપ્યો "બસ એક વાત કહી દીધી "

"જેઠી આપની કમ્ઝા " ગ્રાહક આવના
જોઈને ફજતુએ સોરો પૂરો મરી નાખ્યો. પેસા
પાખીટમાં મૂકી બહાર નીકળ્યે મહે પાછાથી
જઈ તેના ખાતે હાથ મૂક્યો એટલે તે ગભરાઈ
ગયો પછી ઓળખાને બેઠો "ઓહ ! રાત્રી !
મુ છે ? તે તો અને કરાવી મૂક્યો હમણ
ક્યા છે ? અને શું કરે છે ?

હું મદને પહોંચા આવાનું ખાસાત હું
મે દિવસનો જૂખ્યો છું

અમે શહેરના વેરા ૧ ભાગમાં આવેલ એક
હેટનમાં ગયા તેજે કહ્યું "આ હેટન અમારો
ખાસ અરો છે અહિયા અમે આઝાદીથી
વાતચીત કરી સારાએ છીએ " ખાવાનું ખાધા
પછી મહે મદારી કઢાણી સજાગીની એટલે તે
કહેવા લાખ્યો "ઓહ ! તમે તો બહુ પ્રમાણિક

બનવા મયા હતા નહિ ?” એમ કહેતા દસીને તેણે મહાનો ઝોડર આપ્યો.

“ત્રણ ત્રણ વાર જેલ જવા છતાં તું નાદાનજ રહી રાજી ! અરે મૂર્ખ ! કેમ પ્રમાણિકપણથી અને મેહનત મજદૂરીથી સુખ અને યાત્રિ મળી શકે છે ? અને તે પણ આ દુન્યામાં, કે જ્યાં જીવનનો અર્થ બૂઠાણ, કપટ, દગે અને હુમ્મણ છે ! તું જેકુતોને જ્ઞાતો નથી કે જ્ઞાતોને પ્રમાણિકતા અને ભાળપણે જીવતા હોના છતાં મહા જનાવી મૂક્યા છે, તારે જાણી લેવું જોઈએ કે આવી સજ્જનતા અને સદાચિત્તે દુન્યા મૂર્ખતા સમજે છે પેલા શેઠ સાહેબનોજ દાખલો સે ખગર છે ? આજે શેઠ સાહેબ ચહેરાના સૌથી ધનવાન માણસ છે માન ! હવેજાઓ તેમની ખરીદી દાસીઓ છે પણ એજ શેઠ સાહેબ બે વર્ષ પહેલા સમાન્ય માણસ હતા નાની સરખી દુકાન માડી અમારા પાસે ચારીનો માલ ખરીદી ગાળોને વેચવા લાવ્યા લોકોને બ્યાજમાં ખૂબ ચૂર્યા, ધરા લઈ લીધા, જાગીરા જપ્ત કરી, પાલીસોને લાય આપી, અમલદારોની ખુશામત કરી, સાહેબોને પાર્ટીઓ અને ભેટો આપી, રાખજાદુર બન્યા-ચુનિસિપાલના પ્રમુખ થયા, આજે ચારે બાજુ પ્રતિષ્ઠા છે લોકો નમી નમીને પ્રજાભ કરે છે સભાઓના પ્રમુખ મારોના આમત્રણો મળે છે સમજ્યો ! આ છે દુન્યા ! અહિયાં ચરાચર અને પ્રતિષ્ઠા ધન પર અવલમ્બિત છે જો મહાગી પાસે પૈસા હોય તો હું ચહેરાની મોટી અને માનનીય બક્તિ મળાઉં અને જો સન્નિવસણત હું કાશ્યા યજ્ઞ જઈ તો કોઈ મહારી સાથે વાન કરવાનું પણ પસંદ કરજો નહિ રૂપિયોના ચગમટ માણસોની આંખોને એટલો અજી નાખે છે કે લોકોને ધનવાન માણસના દેવ પણ સદ્યશ્ચ દેખાય ધનની જગ એવી મજબૂત છે કે જો યતુઓને પણ એમાં જકડી શકે છે વિરોધીઓ રૂપિયા મળતાં મિત્રો બને છે,

ન્યા લગી પૈસા પાસે નથી હોતા ત્યાં લગીજ તે કેવી રીતે કામમાં તેની ચર્ચા કરવામાં આવે છે, પણ ન્યા પૈસા આવ્યા કે પાપ અને પ્રુદયનું, નીનિ અનીતિનું, ચોખ અચોખની ચર્ચાનું અતજ આવી જાય છે”

ફરહુ કઠી ચાહતો હેલો છુટ લેતાં કહેવા લાગ્યો “આ દુન્યાના કામની લતાઈ જુરાઈનો આધાર તે કામના કરનારની લાયકાત ચતુરાઈ અને હોશિયારી પર નિર્ભર છે જો નહારા કામને પણ સારી રીતે કરવામાં આવે તો તે સારું બની જાય છે કસર કરવી એ યુનોઠ નથી, પણ એને છુપાવી ન શકવું એ યુનોઠ છે” તેણે સિગરેટ સળગાવી એક મદને પણ આપી ધુમાડાના મોટા ઉડાવનો વળી તે બોલ્યો કે “સભળો રાજી લેખા ! જીવનની સજ્જનતાનું રહસ્ય આદીના દુકડાઓમાં છુપાએલું છે, સેવાને અહિયાં ચમકદાર થેલીઓથી તોળવામાં આવે છે ગરીબાઈ એ બય કર શ્રાપ છે ચોડા સિકકાઓ વડે તમે તમારે જામ પલટાની શોકો છો.” વડિયાળ પ્રતિ જોઈને તે બોલ્યો માફ કરજો મદારે ખાસ કામ માટે જન્નુ છે તમે અહિં આરામથી રાત વિતાવી શકો છો”

હું જાગ્યો હતો મદારી આંખો ઉઘડી ચૂકી હતી હવે મદારે શું કવું એનો નિશ્ચય મહે કરી લીધો હતો.

“હું તમારો આજારી છું” મહે ધીમેધી જવાળ વાળ્યો.

“તો શું તમે મદારી મદદ કરી શકો છો?”

“તે શું ?” તેણે પૂછ્યું.

“મદને ચોડાકે ધર દાડનાના કચિયાર અપાવશો?”

ચોથી દિવસ —

આજે જ્યારે કે મદારા જીવન મયના પાના જુના થયા આવ્યા છે જારે વર્ષ પછી હું કેદમાંથી છુટી ગયો છું જેલના દાર પર જેલર મદને કહ્યો વાળ્યો “મેદનન મજદૂરીથી પેટ ભરો અને લતા માણસની પેટે જીવન મળે”

(સપૂર્ણ)

પ્રખ્યાત માણસોની પરેશાની

કીર્તિ મેળવનારાઓને લોકો કેવી રીતે સતાવે છે ?

લેખક : ઈશ્વાહીય હાજી મહમદ મીસ્ત્રી

પ્રસિદ્ધોને વરી શ્રદ્ધા નરનારીઓનાં
અનમા સેવા બારે રસ લે છે તેઓ એમના
હસ્તાક્ષરો મેળવવા, માછીરી માટેની વસ્તુઓ
પ્રાપ્ત કરવા અને એમની મૈત્રિ સાધવા ઉત્સુક
હોય છે કીર્તિની ઝમક અને લોકોના નિમ
રોને સ્પર્શવાની એમની ચક્રિતથી મુખ્ય બની
જાય છે તેઓ એમના મિત્રોને પણ માનની
નજરે જુએ છે અને એમનાં ખાનગી જીવનની
ઝીણી ઝીણી વાતો જાણવાની પણ જીજ્ઞાસા
બતાવે છે પ્રખ્યાત જનરુ હોય તો વિખ્યાત
વ્યક્તિઓની રોસતી બધી કીર્તિ મેળવવાનો
આ સહેલો માર્ગ છે !

શાધરની સનમ

લખનૌના એક પ્રખર સાહિત્યકાર અને
શાધરની સાથે એક લગ્નની મહાખબર થઇ
મર્ધ એ લગ્ન પોતાને એ શાધર કરતા પણ
વિશેષ હુશિયાર માનતી આ લગ્ન સાથે શાદી
કરવાને બદલે એ શાધર કોઇ જોરને પરણી
એક પરણ્યા બાદ એમની કીર્તિનો સુરાસ
જોરજ કેવાયો ઉઠે સાહિત્ય રોખીતોના એ
લગ્નવાધા બની ગયા કીર્તિ મેળવવાના વળખા
મારતી પેલી રખડી ગયેરી “હુશિયાર” ખાતૂને
એમના ધનિકાલ પછી પોતાની પાસે સાચવી
રાખેલા એમના “ખુત્તે મહાખબર” પોતેજ
પ્રકટ કરાવ્યા આ કિતાબે ઉઠે સાહિત્ય રસિ-
ખંડુ ખાન એમનું

પાર વગરની પરેશાની

લોકો કીર્તિ મેળવવા માટે આ પ્રમાણે
તરફવાર તરફાવો અજમાવે છે, ત્યારે કીર્તિ
મેળવી શ્રદ્ધાઓ પાર વગરની પરેશાની અનુ-
ભવે છે લોકનજરના ચિકાર બનવાથી તેઓને
ત્રાસ ઉપજે છે એમનું જીવન “જાળણી”
બની જાય છે, કેટલોકો “જાગણ” બની જાય
છે તો કેટલોકો પોતાના પ્રયત્નોને ખુસ કર-
વાનુંજ પસંદ કરે છે સાધન સંપન્ન વ્યક્તિઓ
કીર્તિ મેળવ્યા પછી સુખે જીવન જીવી શકે
કીર્તિની સાથે કલહર હોય તો કીર્તિની કાષ
ચોર મળતું છે !

ફિરમ રહારો

હોલીવૂડના ફિરમ રહારો પાછળ તો કેટ-
લાય લોકો દીવાના બની જાય છે એ સિનેમા
જગતના સિતારાઓ એમના મનમ દિની જાણે
મૂર્તિઓ થઇ પડે છે જગતના કેટલાક મહા-
પુરોને નસીન નહિ થતી હોય તેટલી જાહે-
રત રૂચેરી આલમના એ રૂલા તારાઓને થાય
છે આપણે ત્યાં પણ સંયુક્ત પ્રાન્તો અને
પંજાબના કેટલાક મળીનદારોના રોશન ચિરો
મુજબની કેટલીક ફિરમ રહારોના પરવાના બની
પોતાનો દૈનંત આક કરી નાખ્યાના ફિરસાઓ
ખનતા રહે છે

હસ્તાક્ષરોનો સંપ્રદાય

આપણે બહિં જુકનીવન એક દોળના

પાદરી કેર્નેલિયસ ગ્રીનવેનો દાખલો લખ્યો
આ પાદરી પાસે અનેક જગમગદ્ગર નરનારી-
ઓના દાથે લખાયા પત્રોનો સુદર સંગ્રહ
છે આ પત્રો એકલા કરવામાં એણે વાપરેલી
યુક્તિઓ પણ જ્ઞાન એવનારી છે ૧૬૨૯માં
એણે અમેરિકાના પ્રેસિડન્ટ રૂલીને પત્ર લખી
પૂછ્યું હતું કે, “કેનેલિયનની ઝિન્કગિની
નેમ અને ફર્જ શું હોવી જોઈએ?” પ્રેસિડન્ટ
રૂલીને પ્રત્યુત્તર પાઠવ્યો કે, “કેનેલિયનની
નેમ અને ફર્જ સારી રીતભાન અને ચલુ
મહેનત હોવી જોઈએ.”

લીક્ટેટરી પણ બાકાત નહિ

ગ્રીનવેએ દિલ્લર અને મુસેલિનીને પણ
હાડ્યા નથી એમણે મહામુસીમને મુસેલિનીની
સહી સાથેનો એક ફેરાગ્રાફ મેળવ્યો આ
ફેરા મેળવ્યા પછી તેમણે દિલ્લરને પત્ર
પાઠવ્યો કે ‘તમે તમારો ફેરા નહિ મોકલાવો
તો કાર્પ નહિ મારી પાસે દાવમજ મુસેલિની
જેવા મહાપુરુષે પોતાનો એક મોટો ફેરા મોકલી
આપ્યો છે આ ફેરાની સાઇઝ જેવડો મોટો
ફેરા મારી પાસે બીજા એકે નથી’

થોડા દિવસ પછી ન્યૂયોર્કના જર્મન
એલબી ખાતાના અતિનિષિએ એમની મુનાકાત
લોધી મુસેલિનીના ફેરાનું એ માપ લઈ ગયો
અને એ ફેરાથી એવડી સાઇઝનો હેર દિલ્લરના
હસ્તાક્ષરે સાથેનો ફેરા એમને મળી ગયો
રાણીનો પત્ર

રૂમાનીઆની રાણીના હસ્તાક્ષરો માટે
એમણે વર્ષો સુધી નિષ્ફળ પ્રયત્નો કરેલા
એક દિવસ એમણે એક ‘કીમ’ની જાહેરખબર
જોડે ગમાનિઆની રાણીનો ફેરા જોયો આ
જાહેરખબર કાપીને એમણે રાણી સાદેશને
તનકાનીને કાગળ લખ્યો કે ‘તમે રાણી યહને

આની કીમ વાપરવાની સલાહ આપો છો એ
અજબ યશ જેવું છે’ રાણીએ ‘મિસ’ ગ્રીન-
વેને જવાબ લખી મોકલ્યો કે ‘એ કીમ
વાપરવામાં કશું તુકડાન નથી અતિ સુવાળી
આમરી માટે પશું એ સારી છે-તમારી જેરી’

છાપ પડેલા ફો

યુનરફેણી જેની સફેદ દાઢીવાળા નામાકિન
નાટકકાર ‘ન્યાન્’ બર્નાડ રોના હસ્તાક્ષરો પ્રાપ્ત
કરવા માટે ડિટ્રોઇટના કેનેથ મેકડોનાલ્ડે
અજમાવેલો અખબરો પણ જાણુવા જેવો છે.
એણે બર્નાડ જ્ઞાને પત્ર પાઠવ્યો કે ‘ચેના
ફોઈ દર કુનારી એક દવા સાથે તમારું નામ
જાડવાનો મારો વિચાર છે, તમે મને વખતસર
જવાબ મોકલશો નહિ તો હું એ જાહેરાત
વર્તમાનપત્રોમાં પ્રગટ કરાવીશ, તમે મારી
દયાનો નિમમિત ઉપયોગ કરો છો એ વાત
પણ જાહેરાતમાં ‘પ્રસિદ્ધ થશે’ આ પત્ર વાંચી
કેસનો ગિમ્મત ગયો, એણે તતકાલીને લખેલો
પ્રત્યુત્તર સાચી ગમવા લાલક વસ્તુ છે !

વેચી નાખ્યા !

એક અમેરિકન મેળએ પોતાને અગ્રેજી
સાહિત્યના પ્રેક્ષક નરીકે જોજખવી, લોકપ્રિય
લેખક ઉપર પત્રો લખી પ્રખ્યાત લેખકોના
જીવનચરિત્રનું પુસ્તક તેમના હસ્તાક્ષરો સાથેની
હેલામાં હેલી તરવીરો સાથે પ્રગટ કરવાનો
પોતાનો ધરાવો જણાવ્યો અને તેમને તેમના
જીવનની જાણુવા જ્ઞેમ વાંદો લખી મોકલવા
વિનવિ કરી આ પ્રેક્ષક પણ પોતાના
વિગમના કાષ્ટ બારી મારે નહિ એ માટે
ફેરલાક જાણીના લેખકોએ પોતાના જીવન
સત્યથી માહિતિઓ લખી મોકલાવી એ
માણુએ પુસ્તક પ્રગટ કરવાને બદલે એ હસ્ત-
પ્રતોજ સારી કિમતે વેચી નાખ્યા

પ્રખ્યાત માણસોની પરેશાની

કીર્તિ મેળવનારાઓને લોકો કેવી રીતે સત્તાવે છે ?

સેખર ઈબ્રાહીમ હાઇ મહમમ મીસી

મુસિહીને વરી શ્રેલા નરનારીઓના છપનમા લોકો ક્યારે રસ લે છે તેઓ એમના હરતાફરો મેળવના, માદગીરી માટેની વસ્તુઓ પ્રાપ્ત કરવા અને એમની મૈત્રિ સધિવા ઉત્સુક હોય છે કીર્તિની ઝમક અને લોકોના મિત્ર-શત્રુને સ્પર્શવાની એમની શક્તિથી મુગ્ધ બની જાય છે તેઓ એમના મિત્રોને પણ આનની નજરે નુશ્વે છે અને એમનાં આનમી છપનની કીધી કીધી વાતો જાણવાની પણ છતાસ જાતરવે છે પ્રખ્યાત બનવું હોય તો વિખ્યાત બ્યક્તિઓની શરતી બુધો કીર્તિ મેળવવાનો આ સહેલો માર્ગ છે ।

શાધરની સગમ

લખનૌના એક પ્રખર સાહિત્યકાર અને શાધરની સાથે એક લગ્નની મહાખબર યાદ મઠી એ લગ્ન પોતાને એ શાધર કરતા પશુ વિશેષ હુસિયાર માનતી આ લગ્ન સાથે માદી કરવાને બદલે એ છાપા કાઢ એકરને પરણી એક પાંચમા જાદ એમની કીર્તિના સુનાસ એવળ કેનાયો હૈ સાહિત્ય શાખીનોના એ લાઠકવાળા બની ગયા કીર્તિ મેળવવાના વળખા મારતી પેલી રખડી મચેની "હુસિયાર" આદને એમના ઇન્તિકાલ પછી પોતાની પાસે સાચવી રાખેતા એમના "ખુદાવે મહબબત" પોતેજ પ્રકટ કરાવ્યા આ કિતાબે હૈ સાહિત્ય રસિ કોવુ અમલુ ખ્યાલ બેમલુ

પાર વગરની પરેશાની

લોકો કીર્તિ મેળવવા માટે આ પ્રમાણે તરફવાર તરફાવ્યા અજમાવે છે, ત્યારે કીર્તિ મેળવી શ્રેલાઓ પાર વગરની પરેશાની બનુ કવે છે લોકનકરના ચિહાર બનવાથી તેઓને માસ ઉપજે છે એમનું છપન "જાળગા" બની જાય છે, કેટલાકો "અનમ" બની જાય છે તો કેટલાકો પોતાના પ્રયત્નોને ખુણ કર વાનુજ પસદ કરે છે સાધર સપન બ્યક્તિઓ કીર્તિ મેળવવા પછી સુખે છપન છાની રહે કીર્તિની છાવે કલહાર હોય તો કીર્તિની કાષ બ્યોર મગલ છે ।

ફિલમ સ્થારો

હેલીવુડના ફિલમ સ્થારો પાછા તે કેટલાય લોકો રીવાતા બની જાય છે એ કિનેમા જગતના સિતારાઓ એમના મનમ રિની નાજી મુર્તિઓ યાદ પડે છે જમનના કેટલાક મહા-કુચોને નસીબ નહિ થતી હોય તેટલી નાજી-સાત રૂપેરી આલગના એ ફુલા તારાઓને યાવ છે આપણે ત્યા પશુ સદુકત પ્રાન્તો અને પબજના કેટલાક અબીનદારોના રોઠન ચિત્રો મુજબની કેટલીક ફિલમ સ્થારોના પગના બની પોતાની દોનત ખાંક કરી નાખ્યાના કિરસઓ ખખતા રહે છે

હરતાફરોનો સમઠ

આપણે અહિ પુકનીનયા એક રોજના

પાદરી કેર્નેલિયસ બ્રીનવેનો દાખવેલ લખ્યે
આ પાદરી પાસે અનેક જન્મમરહર નરનારી-
ઓના હાથે લખાવલા પત્રોનો સુદર સમ્રક
આ પત્રો એકઠા કરવામા એણે વાપરેલી
પ્રકૃતિઓ પણ ખ્યાન એ ચનારી છે ૧૬૨૬મા
એણે અમેરિકાના પ્રેસિડન્ટ ફૂલીને પત્ર લખી
પૂછ્યું હતું કે, “કોણેજીઅનની ઝિન્ડગીની
નેમ અને ફર્જ શું હોવી જોઈએ?” પ્રેસિડન્ટ
ફૂલીને પ્રત્યુત્તર પાઠવ્યો કે, “કોણેજીઅનની
નેમ અને ફર્જ સારી રીતલાત અને ચાલુ
મહેનત હોવી જોઈએ”

ટીકટરફે પણ બાકાત નહિ

બ્રીનવેએ દિવસ અને મુસોલિનીને પણ
છોડ્યા નથી એમણે મહામુસીમને મુસોલિનીની
સહી સાથેનો એક ફોટોગ્રાફ મેળવ્યો આ
ફોટો મેળવ્યા પછી તેમણે દિવસને પત્ર
પાઠવ્યો કે ‘તમે તમારો ફોટો નહિ મોકલાવો
તો હાર્ષ નહિ મારી પાસે ફાલગુજ મુસોલિની
જેવા મહાપુરુષે પોતાનો એક મોટો ફોટો મોકલી
આપ્યો છે આ ફોટાની સાષ્ટક જેવડો મોટો
ફોટો મારી પાસે બીજા એકય નથી’

ચોડા દિવસ પછી ન્યૂયોર્કના જર્મન
એલચી ખાતાના પ્રતિનિધિએ એમની મુનાકાત
હાથી મુસોલિનીના ફોટાનું એ માપ લઈ ગયો
અને એ ફોટાથી એવડી સાષ્ટકનો હેર દિવસના
દસ્તાફરો સાથેનો ફોટો એમને મળી ગયો

રાણીના પત્ર

રમાનીઆની રાણીના દસ્તાફરો માટે
એમણે વર્ષો સુધી નિષ્ઠળ પ્રયત્નો કરેલા
એક દિવસ એમણે એક ‘ક્રીમ્બી જાડેરખખર
જોડે ડમાનિઆની રાણીના ફોટો જોધો આ
જાડેરખખર કાપીને એમણે રાણી સાહેબાને
તત્કાલીને દાગળ લખ્યો કે ‘તમે રાણી થઈને

આની ક્રીમ વાપરવાની સલાહ આપો છો એ
અજબ ચલા જેવું છે’ રાણીએ ‘મિસ’ બ્રીન-
વેને જનામ લખી મોકલ્યો કે ‘એ ક્રીમ
વાપરવામા કશું તુકશાન નથી અતિ સુંવાળી
ચામડી માટે પણ એ સારી છે-તમારી મેરી’

છોડાઈ પડેલા શો

સતરફેણી જેની સફેદ દાદીવાળા નામાકિત
નાટ્યકાર જ્યાજ્ જર્નાડ હોના દસ્તાફરો પ્રાપ્ત
કરવા માટે ડિટ્રોઇટના કેનેય મેકડોનાલ્ડે
અજમાવેલો અખતરો પણ જાણવા જેવો છે.
એણે બર્નાડ શોને પત્ર પાઠવ્યો કે પેટના
દર્દો દૂર કરનારી એક દવા સાથે તમારું નામ
જોડનાનો મારો વિચાર છે, તમે મને વખતસર
જવાબ મોકલશો નહિ તો હું એ જાહેરાત
વર્તમાનપત્રોમા પ્રગટ કરાવીશ તમે મારી
દવાનો નિયમિત ઉપયોગ કરો ડો એ વાત
પણ જાહેરાતમા પ્રસિદ્ધ થશે’ આ પત્ર વાંચી
ડોસાનો મિજાજ ગયો, એણે તત્કાલીને લખેલો
પ્રત્યુત્તર સાચવી રાખવા લાયક વસ્તુ છે!

વેચી નાખ્યા!

એક અમેરિકન બેંકએ પોતાને અગ્રીજ
સાહિત્યના પ્રોફેસર તરીકે ઓળખાવી, લોકપ્રિય
લેખકો ઉપર પત્રો લખી પ્રખ્યાત લેખકોના
જીવનચરિત્રનું પુસ્તક તેમના દસ્તાફરો સાથેની
ઉદ્ભામા ઉદ્ભી તરવીરો સાથે પ્રગટ કરવાનો
પોતાનો ઇરાદો જણાવ્યો અને તેમને તેમના
જીવનની જાણવા જોય વાતો લખી મોકલવા
વિનવિ કરી આ પ્રોફેસર પણ પોતાના
નિયમના કાંઈ બાંધો મારે નહિ એ માટે
ફેટલાક જાણીતા લેખકોએ પોતાના જીવન
સંગથી માહિતિઓ લખી મોકલાવી એ
માણસે પુસ્તક પ્રગટ કરવાને બદલે એ દસ્તા-
પ્રતોજ સારી કિમતે વેચી નાખી

લિજનો પ્રિદેસર

કોનેજના પ્રિદેસરો મુખ્યત્વે ચરોલ મન
જના હોય છે, પરંતુ તેઓનું ચક્રમપણું નવળા
મનજના અને કમબદેશ હોકરા હોકરીઓને
કુલ કરી રાકે છે મુબાઈની એક કોલેજની
કન્યા અને એક ધિરતી પ્રિદેસર વચ્ચે ગાદ
મનાચારી બધાના એ મૂખ હોકરી કોનેજમા
નામચીન ખતી ગર્ષ કોનેજમા એના વિષે
નરેહવાર વાતો ચતી, પરંતુ એ એમ સમજતી
, એ બધા અદેખાઈની આમમા લાડલડ બળી
લા છે એજ હોકરીની એક સાર કયાતા
નણીના અને લોકપ્રિય જીવાન સાથે મેલિ
ધના એ હોકરી તરફ લોકો માનની નજરે
જેવા લાગ્યા એ યુવાનના નામની પાછળ
કોના પૂછક ન હતા, પરંતુ સમાજમા તેની

સારી પ્રતિષ્ઠા હતી એ યુવતીએ આ વાત
પર દુર્લ્લેષ કરી પેલા “માકા પાઉ” પ્રિદેસ-
રની પોતાના ઓળખાણવાલાઓ અને સગા-
સજા ધીઓમા રૂઝથી વાતો કરવા લાગી. આનું
પરિણામ એ આગ્યું કે, એ બાળાએ પાછી
મેળવેલી પ્રતિષ્ઠા પણ શુભાવી અને પેના સારો
ચરિત્રવાન યુવાન પણ શુભાચો મહાન અને
મરદ્દર માણસો સાથે દેસ્તીનો સબધ લાગા
વખત સુધી ટકાવી રાખતા જેને આવડતું ન
હોય તેઓ પરતામા વગર રહેતા નથી એક
વખત લોકોની નજરમાથી ઉતરી ગયા પછી
પાછા નજરે ચડવું મુશ્કેલ છે કીર્તિ મેળવ-
વાની હોય રોખનારાઓ આ વાત અવરમ
ખાનમા રાખે

— કુર્આન શરીફના પારાઓ —

અરબી મતન અને
શુજરાતી તજ્જુમા સાથે
(સાદિક આફ્રીસ, રાહેરના)
પારા ૧ થી ૧૫ અને ૩૦
દરેકનો હદિયો છ આના

પારા ૧ થી ૧૫ સુજલિહદ
હદિયો સાડા છ રૂપીઆ
૮ અર્ચ જીલ્લું

Arabian Text with
English Translation
By A YUSUF ALI
Re 1/- each part

In two volumes
Rs 17/12 each volume
Postage extra

ધી રાંદેર સ્ટોર્સ : ટાવર રોડ : સુરત.

દીદોરે રસૂલ (સર્ગ)

સ પા દ ક

[સર્ગ દેક સપાદકને સ્વાધીન છે.]

રિશ્ત-સાબેરી

હદીસ (૪) હઝરત અબુ હોરૈરહ (રહી-)થી રિવાયત છે કે-“તે માથુસતુ નાક માટી બેગુ કરવામા આવે કે, જેની આમળ માડુ નામ લેવામા આવે, છતાં પથુ તે મારી ઉપર દરદ મોકલે નહિ.”

હદીસ (૫) દુરે મન્સૂરના કર્તા સોઆબુલ હમાનના હવાલાથી ફરમાવે છે કે-“જેણે કુન્માર્મા મારી ઉપર દરદ મોકલવામા બેપરવાહ કરી તે માથુસ કરામતને દહાડે જન્મતના રસ્તામા ભટકતો રહેશે અને તેણે કયા પથુ દેખાણુ લાગશે નહીં.”

હદીસ (૬) દુરે મન્સૂરના કર્તા હઝરત બાનિર (રહી-)થી નકલ કરે છે કે-“જન્માળ મુહમ્મદ રસૂલિ'લાહ (સન્) ફરમાવે છે કે-“જે કોમ કાઈ જન્માએ બેગી થઈ અને મારી ઉપર દરદ મોકલવા વગર પોતાની મજ્જા લિસ બરખાસ્ત કરી તો તેઓનું એ કામ બદલ્લહ મુરદાર ઉપરથી હાના સમાન છે. કેટલીક રિવાયતોમા મુરદાર અધેડો પથુ છે, જેની મતલબ છે કે તે બધાઓ અધિગાની સહેલી લાસ ઉપર તેને ખાવા એકઠા થયા હતા આ ઇશારો તે મજ્જાલિસની બેગરકતી અને ખારેલા કામથી મહરમ (નિબળ) રહેવા તરફ છે.

મુસવમાનોને જોઈએ કે પોતાના દરેક જલસા અને મીટીંગોને ખુદાપાકની યાદ અને દરદ શરીફથી ખાલી ન રાખે

• હદીસ (૭) દુરે મન્સૂરના કર્તા બગાસી

અનો બેહમકી (રહી-)ના હવાલાથી ફરમાવે છે કે-“જે જલસો ખુદાપાકની યાદ અને દરદ શરીફ વગર તમામ (પૂર્ણ) કરવામા આવ્યો તો કરામતને દહાડે તે જલસો કરનારને એવી બેદરકારી માટે સખત દસરત અને શરમિન્દગી હાંલવી પડશે, પછી બાલે તે તેની ખીજ નેહીઓને બંસે જગતમા લખલ પથુ થઈ જાય.”

મજ્જૂર સાહજ તારીખે ખતીબથી નકલ કરે છે કે-“હઝરત અબુબકર સિદીક (રહી-)ની નજદીક દરદ શરીફનો એટલો બધો મરતબો છે કે “તેઓ (રહી-) ફરમાવે છે કે-હઝૂર (સન્) ઉપર દરદ મોકલવાથી બધા શુના'ક બિહકુલ મદી જાય છે, અને સવામ મોકલવું, શુવામ છૂટા કરવાથી બેહતર અને અફઝન છે, અને આપ (સલ્મ)ની મહબ્બત કરવી તે ખુદાપાકના રરનાના કરનાના કામો તેમજ ખુદાપાક માટે જિહાદ કરવા કરતાં પથુ બેહતર છે આ ઉપરથી દરેક સાહજ દરદ શરીફની ફઝીલત અને મરતબો આરી રીતે સખજ રાકે છે.

દરદ શરીફ પદનાથી છુઝગાંને દીન (ર.ત. અ.) વગેરેને શુ શુ ફાયદા થાય છે, તે, તેમજ નહીં પદનારાઓને શુ શુ લુકશાન થવા ઉપરાંત કેવાં કેવાં કુખ સાહન કરવાં પડ્યા હતા તેણે દુકમાં વર્જન.

હિકાયત ૧લી-તખ્તીઉત મહેલીનના
કર્તા હજરત મહિયન સૂરી (૨ અ)ના વખતનું
વર્ણન કરે છે કે-તેમણે હજીના વખતે એક
એવા માણસને જોયા કે જે દરેક પગને તેમજ
હજીના દરેક ફજ અદા કરતી વખતે નખી
(સં) ઉપર દરેક શીર્ષ મોકલે છે હજરત
સુલ્તાને આ હાવત જોઈ તેને પૂછ્યું કે -
“અદનાદના બદા ! દરેક શીર્ષ સિવાય ખીજી
પણ કંઈ જાણે છે કે નહિ ?” જે ઉપરથી
તેણે હજરત સુલ્તાનનું નામ પૂછ્યું અને
નામથી જાણીતા થઈ તેણે જવાબ દીધો કે -
“અમર જે આપ સાથે વખતના કામિયાબીથી
ન હોત તે હું કદી પણ આવી રીતે દરેક
શીર્ષ પડાવો જો. આપને કહેવે નહિ. હું
મારા બાપ સાથે એક વખત હજી પડાવવાના
થયા હતા, અચાનક મારો બાપ રસ્તામાં મરી
ગયો, તેના કશન દહનના કામમાં હું રોકાયો હતો,
તેટલામાં તેનો ચેદરો બ નાખ ગયો તેની આ
હાલત જોઈ, મારી સુખાશી તેમજ મુસીબતને
હું રડતા લાગ્યો રડતા રડતા કંઈક ઉપ આવી
ગઈ એ હાલતમાં હું જોઈ છું કે, એક
બેદદ ખુમસુન માણસ કે જેના કપડા ખુમસુથી
મંદગી રજા હતા-આ પહેલાં કદી પણ એવી
ખુમસુન શિકર જોતામાં આવેલી નહો, તેમજ
અંતી ખુમસુ પણ ન થેલી નહો-અચાનક આવા
અને તેમણે મારા બાપના મેદા ઉપરથી કપડા
ખસેડી તેના મેદા પર લાય ફેરવેલા હું જોઈ
છું કે મારા બાપનો ચેદરો ચમકા નેમ
ચમકા લાગ્યો મે તેજ ઉદની હાલતમાં તે
જુલ્લાન અગ્નીનો દામન પડ્યો અને કહ્યું -
“બાપ એ તો, કહેા કે આપનું નામ શું છે ?”
તેમણે મારી તરફ દસીને જોયું અને જવાબ
દીધો “ મને મુદમદ નિન અબ્દુલ્લાહ (સં)
કહે છે ” એ સબળાતી સાથે તેમ (સતવં)
ને હું વળગી પડ્યો અને રડીને કહ્યું -

“મારા મા-બાપ બાપ (સં) પર કુરઆન બાપ
આપે (સં) આ જગતમાં આ માટે તકલીફ
હોતી ?” દુખૂર (સં) જવાબ દીધો કે “જો
તારો બાપ ફાસિક (ખુદાનો કુકમ ન માનનાર,
ગુનદાર) હતો, હતા મારી ઉપર પુકળ દરેક
મોકલતો હતો, એની મુખીબતની ખગર મને
પડી, તો તુરંજ એની મુશ્કેલકુશાઈ માટે હું
અહીં આવ્યો ” મે કહ્યું - “દુખૂર (સં) મને
કંઈ નરસીદન કરના જાઓ ” આપે (સં)
જવાબ દીધો કે “ હવેલા દરેક પડ્યા કર. ”
એ સુધાન ! હું જાગ્યો અને જોયું તો મારા
બાપનો ચેદરો તેવાજ ચમકવાર થયો હતો,
અને તેજ દિવસથી મારા વશીક તરીકે દરેક
શીર્ષને નખી કર્યું છે ”

હિકાયત ૨ છ-તુઝકુત મજલિસના
કર્તા એક સાનેદ (નેક) માણસથી રિવાયત કરે
છે કે - “તેમણે મમનમાં એક એવા માણસને
જોયા કે જે આધોગ, ગુજો અને ફાદીયન
(પિતૃયન) હતો સામાને તેની હજીકત પૂજાથી
જાણુ કે “એ માણસ બહુ સારા મધુર
અચાજનો કારી હતો, એણે એક દિવસ -
‘હનદપદા વ મલાએકતહુ યુસનીન’ અનજબી’
ને બદને ‘ઈન્કાદા વ મનાયેતહુ યુસનીના
અલખ્યા’ કહ્યું (જેની મતલબ થાય છે કે
ખુનાપાક અને તેના ફરિયા માગી ઉપર દરેક
કેકરે છે) તેણે એ મુજબ કહ્યું કે તરતજ
મજૂર બધી ખીમારીઓમાં ગિરફતાર થયો છે

હિકાયત ૩ છ-તુઝકુત મજલિસના
કર્તા લખે છે કે - “એક માણસ ઝલિમ
ખાદયાદના છુતોથી શમરાઈ જમલમા નાસી
ગયો, અને દુખૂર અહરમ (સં) ઉપર હજર
વખત દરેક શીર્ષ મોકલ્યું અને પછી
ખુનાપાકને અરજ કરી કે “પલાહી તારા
હજીમ (સં)ના વસીનાથી આ ઝલિમ ખા-
દાદથી હું તારી પનાહ માગુ છું ” હજી તો
તે માણસ દુઆ માગી ફરિમ થયો નહો,

એટલામા ગૈયથી અનાજ આપ્યો કે “મુદુમદ (સં)નો વસીનો બધા વસીલાઓ કરતા શ્રેષ્ઠ છે તારી દુઆ મે દબ્બુ કરી, અને તારા દુસ્મનને હવાક કરી દીધો (માગી નાખ્યો છે)” તે માણસ જ્યારે શહેરમા પાછો ફર્યો ત્યારે તેને ખબર પડી કે પોતો અલિમ બાદશાહ મરણ પામ્યો છે.

દ્વિકાચલ ૪ થી - મઆરેજના કર્તા લખે છે કે - એક માણસ દુહરે અકરમ (સં) ઉપર દરદ શરીફ મોકલવામા આગસ છ કરતો હતો એક રાત્રે તેણે દુહર (સં)ને સ્વપ્નામા જ્ઞેયા, પથુ હજરતે (સં) તેની તરફ જ્ઞેયું નહી, અને પોતાનો મુગરક ચેદરો બીજી તરફ ફેરવી લીધો. જે તરફ દુહર (સં)નો મુગરક ચેદરો હતો તે તરફ પોતા માણસ ગયા ત્યારે આપિ (સં) પોતાનો મુગરક ચેદરો બીજી તરફ ફેરવી લીધો જે પરથી તેણે અરજ કરી - “યા રશ્દિનાહ (સં) શું મારેથી અપ નારાજ છે?” આપિ ફરમાવ્યું “તું કાણુ છે? હું તને ઓળખતો નથી” તેણે જવાબ દીધો - “દુહર (સં)!” હું આપનો ઉમ્મતી છું ઉલમાઓથી જે સલામતુ છે કે આપ (સં) આપના ઉમ્મતીઓને સાગી રીતે ઓળખો છો” આપિ (સં) ફરમાવ્યું ‘એરામ, (ખરખર) પણ મારી ઓળખાણુ દરદ ઉપર આધાર રાખે છે એટલે કે જે દરદ પડે છે તેનેજ હું ઓળખુ છું’ અને હું તો મારી ઉપર દરદ મોકલતો નથી” આ સંભળવાની સાથેજ તે માણસની આખ જીવી મધ અને તેણે દરરોજ દબ્બર વખત દર શરીફ પડવાનું નક્કી કર્યું એ પછી એક વર તેને પાછા દીધાર નસીમ થયા, તો તેની સથે આપિ (સં) દસીને મુલાકાત કાઢી.

દ્વિકાચલ ૫ થી - એક અબિદ પાનતો દિદંગતો દેજુદાર નતો. તેણે એ દિનસ દુહર

(મં)ને સ્વપ્નામા કહેતા સાલતુ કે - નિશા પુગના કાઝી અણુન દસનને માર સનામ કવી મારા તરફથી કહે કે “તે તાર” દેણુ ચકવી દે.” અબિદે પૂછ્યું “દુહર (સં) મારા સ્વપ્નાને તે કવી ગીતે સચો માનશે?” આપિ (સં) ફરમાવ્યું કે “દરરોજ રાત્રે એકસો વખત મારી ઉપર તે દરદ મોકલે છે, પણ મધ રાત્રે કેટલાક કારણુને લીધે મારી ઉપર દરદ મોકલી શક્યો નહી દરરોજ તે જે દરદ મોકલે છે એ બામન તેના સિનાપ બીજા કોષ પથુ માલસ જાણુતો નથી, અરજ જ્ઞે તે તારી પાસે કંઈ નિશાની માગે તો મે તને કહી છે એટલીજ વાત તેને કહેજે” અબિદે સવારે કાઝી માદમને બધી હકીકત કહી જે ઉપરથી તેણે ખુશપાકને શુકરાનાનો સમ્મદો કર્યો અને અબિદને અઢી દબ્બર દિદમ આપ્યા જેમાં એક દબ્બર દિદમ મગદૂર ખુશ ખબર માટે, એક દબ્બર દિદમ અબિદ તેની પાસે ગયા તે બદલ અને પાનસો દિદમ તેના કાઝ માટે, અને કહ્યું કે, હવે પછી પથુ જ્યારે આપને જરૂર પડે ત્યારે જે કંઈ જોઈએ તે જરા પથુ સંકોમ વગર લઈ જરો.”

દ્વિકાચલ ૬ થી - નુમદનુત મળવિસના કર્તા એક નેક માણસનું વર્ણન લખે છે કે - “એક માણસે અમુક ગણુત્રીનું દરદ શરીફ દરરોજ પડવા નક્કી કર્યું હતુ અને કોઈ પણ દિનમ તેમા કમતી કરતો નહી એક દિવસ તેણે ખાખમા જ્ઞેયું કે દુહર (સં) તેને ત્યા આગ્યા છે, અને ફરમાવે છે કે - જે મુગરક મોકલ્યો હું મારી ઉપર દરદ પડે છે તે મે હું મારી પાસે લાવ હું તેને બોસી આપુ” તેણે સરમાધને મોઢું નીચું કરી દીધું, જે હજરને (સં) તેના માતો ઉપર બોસા આપ્યા તેણે જશૂન મધ પોતાના ઘરને નર અને ખુશથી બરખર જોયુ.

દ્વિકાચલ ૭ થી - દખત યિબી (૨) અ)ને

એક ઓરતે કહ્યું - હુઝૂર! મારી હોકરી યુન્દી
થાને કેટલાક મહીના થઈ ગયા છે, પણ હજી
પુધી તેને ખાનખા મે નોંધ નથી" શિખી
(ર અ)એ કહ્યું મારી ગને જવાબ દીધો
કે "ફલાણે દિસે તેને ખાનખા વા નેથે
અમુક દિવસ પછી પેથી ઓરત આપની પાસે
રહતી આવી અને કહ્યું કે હુઝૂર તેને ખાનખા
મે નોંધ, પણ તે સખત અઝાનમા ગિરફતાર
છે" તેમણે જવાબ દીધો કે - 'તેના છુટકારા
માટે ખુદાપાકથી વા કુઆ માગતી રહે, ખુદા
પાક તેને અઝાનથી નખત આપશે"

અમુક મુદત પછી શિખી (ર અ)એ
ખાનખા નેપડ કે - 'એક બહુજ ખુબચરત
ઓરત તખા ઉપર જાનના મેદી છે, જેણે
શિખી (ર અ)ને પ્રશ્ન કે "તમે મને
એ બળે છો?" તેમણે જવાબ દીધો 'નહી"
તે બી તે કહ્યું કે હુ તેજ હોરીની હોકરી
છું કે જે તમે પાસે કુઆ માટે આવી હતી
આપે તેના છુટકારાને સખા પ્રથમે સારે
તેણીએ કહ્યું 'એક વખત એક માણસ અહીંના
કક્ષસ્તાન તરફથી પસાર થતા થતા માત્ર દરદ
શરીફ પડી તેને સવાન મુરદાએને બખશીયા,
અને તેથી દરદ શરીફની બરકતથી ખુદાપાક
બધા મુદદા પરથી અઝાન બેઠી લઈ,
બધાએને બખશી દીધા એ શિખી (ર અ)।
એ કક્ષસ્તાનમા પપા મુરદા હતા, જે બધા
અઝમે પનાહીમાં ગિરફતાર હતા, જેમા હુ
પણ હતી, અમે બધાએને ખુદાપાકે બખશી
દીધા છે"

હિકાયત ૮ થી - ગેઝુત ફાએકના કતા
એક છુઝુર્ગની હિકાયત લખે છે કે - 'તેમની
પાડોશમા એક બહુજ યુનહગાર માણસ રહેતો
હતો, જેના મરણ પછી તેમણે તેને ખાનખા
નેથો કે તે માણસ એક બહુજ સારા ઉચી
ખતના ઘોડા ઉપર બેસી જાનના બગીચામા

હરી રહ્યો છે, જે ઉપરથી તેમણે તેને અઝાન
બધી સાથે સવાલ કર્યો કે - 'તને આ મરતો
કવી રીતે મળ્યો? તેણે જવાબ દીધો કે એક
દિવસ એક વાઅઝગી મજલિસમા હું ગયો
હતો, જમા મિગર ઉપર એક મુદદિસ બેઠીને
બધાએ પી આગળ દરદ શરીફની બરકતો અને
ફાયદાઓ વર્ણન કરતો હતો, તેણે વાઅઝ
દરખાન હાજર રહેલ એને ઘોડા અવાજે એક
વખત દરદ શરીફ પદવાને કહ્યું અને તેણે
ચોતે પણ પદમુ તેમજ બધાએની સાથે હ
પણ દરદ શરીફ પદવામા શામિલ હતો ખુદા
પાકે તે દરદ શરીફની બરકતથી મારા યુનાદ
માફ કરી આ મરતો મને બાપો છે (અપૂર્ણ)

પુરુષોનાં કપડાં
સાયન્ડીફીક
રીતે વેતરતાં
અને સ્ત્રીવણ
શીખવા માટે
કબજ મળેા યા
લખો

મુરદ ટેલરીંગ વર્ક્સ
અન્ડ ઇન્ડીયન

**MURAD TAILORING
WORKS**

Try our Secret Good Fit for
Scientific Cut, up-to-date
Fitting & Modern style.

એ એસ. જી મુરદ
યુનારવાડા મરિજ પાસે રહેર

આત્મ હત્યા

અનુવાદક “આમેશા” [કુનિયાણા]

સંદેશવાહકે કહ્યું — “એના લગન થઇ ગયા ”
મે કહ્યું — “શુ બહે છે ? ”
તેણે પછુ કહ્યું — “તેણીએ વિવાહ કરી
લીધા ”

મે પાછુ કહ્યું — “તું જુડો છે ! ”

તેણે ચોતાની સાચવના ઉત્તરમા એક
લગનની ઉપાએની આમ તથા-પત્રિકા જાતની
અને હુ “હક” કહીને પડી ગયો

એ, આ તો મારો ચોતાનો આત્મિક
પ્રસંગ છે, જેને ન હુ વર્ણવા કમણુ છુ, ન
કાંઈને એ વિષય જાણુચોનો કાંઈ અધિકાર છે
વાર, વાન એમ છે કે, આ પ્રસંગ પછી મારા
મોટે જીભે કોઈ ઉપામજ ન હતો, કે હુ
આપનાત કર અને જાહાના આ ચિતને, જે
કાંઈ વિશ્વાસવાળીએ નિર્દયપણે ભુર્યું હતુ,
હુ મારા સોહીના રીયાથી તર કરી દઉં જેની
જગન, વિશ્વાસ અને અવિશ્વાસનો ન્યાપ તેજવા
માટે કોઈ વિપત્તિમા સપડાય નહિ

મારુ હૃદય નિચકપણે જગતથી કંટાળી
ગયુ હતુ, અને જીવનથી કોઈ એરી ધૂણા
ઉત્પન્ન થઇ ગઇ હતી, જે સામાન્ય રીતે
શ્રુત્યથી ઉપજ્યા કરે છે હુ જાણુનો હતો કે,
આપનાત એ ધણુ બધુ કર કાર્ય છે પન્ન
ધણી વેળા આ લખ કર કાર્યપર અમત ન કરવે,
તે અનિમ નિર્નજનતા અને દેહચન તખવે
છે સદિષા વર્ણન એમ કે, મારો આપવાનનો
હૃદય તદન ચોમ અને સ્થાયો હતો અને મારો

આપનાત પ્રતીન વાજખી એમજ નહો, પણ
“કર્તવ્ય” હતો. એથી હુ આ કર્તવ્યની સપ-
ર્ણતામા, દરેક સહાવિત પ્રપત્ન વડે કામ લેવા
કમળો હતો

રાત્રિ મશાથુ જેની બિલાગણી હતી અને
ચારેકોર સમજાનની જેમ સનસનાટી ડાઘ ગઈ
હતી અને ખચીત એજ રાત અને એજ
સનસનાટીની પ્રતિક્ષા હતી હુ ચુપચાપ ઉંચો,
અને મારા કમગમા જઈને, જોડરામાંથી મારી
રિવાજર કાઢી લીધી આ રિવાજર જે દિવસે
ખરીદામા આની હતી, તે દિવસથી મારી
દેખરેખ નીચે જોડસમા એમજ પડી હતી, અને
એનો કાંઈ ઉપાય સમજવા ન આવેનો હતો
પરંતુ આજે જાણુચામા આવ્યુ કે, ખરેખર
આ ધણી ઉપચોગી વસ્તુ છે અર્થાત એની
સાલથી ફક્ત આજણીનો એક સકેત, મને
બધા સકેતો અને વિપત્તિઓ અને બધી
અડચણોથી જે મારા ઉપર તે કુરતા લગન-પ્રસંગ
પછીથી વીતે ગઈ હતી-જોડા આપી શકે છે

મે રિવાજરને કુચ્છતા હયોમા દ્રઢ જકડી
લીધી અને નિર્દોષ બે તથા કારતુસો લગાવી
દીધા એના પછી મારુ મૃત્યુ જાતે મારા
હાયમા હતું જો હુ કુચ્છતા, તો એજ વખતે
ચોતાને કાગળથી સુખ કરી શકત પરંતુ
એને શધિગો વેગ કહો કે પ્રેમનો ઉન્માદ,
કે જરાજર એજ વખતે ઓથી પ્રથમ માગ
જે ત્રાદિન બાજકો યાદ આબ્યા જેઓ યોડી

વાર પછી અનાથ યસતા હતા એના પછી તે જીવન-સખીનો નિચાર આવ્યો, જેનું સૌભાગ્ય હુરાષ રહ્યું હતું પછી તે તોડાકાવિટ માતા માદ આવી, જે મુજ દુહાંગીને પોતાની વૃદ્ધતાનો આગમ મથી જીવી રહી હતી અને પછી તે વૃદ્ધ પિતા માદ આવ્યો, જે મુજને 'અધ્યાત્મી લાડી' કહેતો હતો. આ બધા રનેલીઓ ઠી મૂર્તિઓ દ્રષ્ટિ સમિપ ફરી વળ્યા, અને તરત હૃદયે હુંજાયુ કે યોગમાં એકલ એકવાર જાને અતિમ ધડીએ તેઓ બધાને જોઈ લઈ મે રિવેન્ડર નિર્દોષપણે ટેન પર રાખી દીધી, અને સકુચિત મગને સદનમાં ગયો જ્યાં બધા મધુર સ્મૃતિ લઈ રહ્યા હતા.

સાથી પહેલાં મે મારા મોટા પુત્રને જોયો, જે રવિન-સુખમાં રવિન-સુખનો શારીરિક સ્વાદ લેતો જણ્યો હતા નીચે નીચે એના કપાળને સુખન કર્યું, અને એનાથી અધો અધો નાના બાળક બહી ધર્યો જગતને આ સૌથી વધુ દીવેતો મુજ રવિન રીન હતો, અવરથ ઉઘી રહ્યો હતો અને દારિદ્રના જામન હતી મે ધીમેથી એના માથા પર હાથ ફેરવ્યો, અને એને પણ પ્રભુને સુપરત કરી મારી તે જીવન-સખીની પાસે ગયો, જેની સુદર સુષ્ટિને મારા હાથે લુટવ તો હતો આ કાર્તિ વત સયમની દેવી પોતાના પકિન ઓદ્ધર્ સથે કાંઈ સરસ સમપ્ત જોઈ રહી હતી એવું સમજ્યું કે તેણીને પોતાના સિરનાજથી નેજના ગાદિ અતગ થવાનો મજા ખિયાન ન હતો મે વિનાસપાતીએ તે શ્રદ્ધાળુને હેદની સનામ કરી, અને સદનના બીજા વિભાગમાં જઈને મારી વૃદ્ધ-માતાની સગત લીધી, જેમના હૃદયના કટકે કટકા ઠરવા હું અત્યારે આવું હતો મે એની તેજસ્વી મુખાકૃતિ પર મમતાનું તેજ જોયું, અને એવી રીતે નજર ફેરવી પિતાની તરફ વળ્યો એવું વૃદ્ધ અને નવજી

સરીર જોયું, અને બહુ રિચર કર્યો પદાસ આ ગંગીય પર હું તોડવા છોડી છું, તે એના માટે મજા મુજ-સદેવ મારા ઉદેશમાં કાંઈ યથયત્ન ઉપન

મે મારા બધા પ્રિયજનો જોયા, પછી મારા કમરામાં પાછો ફર્યો હેદનીતર ને કાઢિરી-પવણ હૃદયની જોઈ, જે ખરેખર મારી ધાતક હતી લાગ્યું કે એની હજી મારા આ ઉદેશ દાસ્ય વિનોદ ફરી રહી છે અને એને માથું દેવાનો હજી પણ વિચાર નથી તરતજ હજી ટેવત પર રાખી દીધી, રિવોન્ડર ઉપાડી લીધી રિવેન્ડર મારા હા વૃક્ષની જેમ કપી રહી હતી બહુમા બચકર વિચારની એનામાં મજા હતી, અને હું જાને મારા મુજ કમરમાં શુભ થયેતો હતો વખતે એક ધડાકાના પછી રિવેન્ડર ધાતક ગેળા મારી હળીમાં પ્રવેશી જોઈ, હું એક ગયતમેવી જુમની સથે પર પડી જઈશ અને માઠનીની 'જેમ રીથ એજ વખતે ધગના સર્વે માણસો કમરામાં જોયા થઈ જશે મારી માતા પોતાના છુટણો પર સુવાડી ગીસો મારા પિતા તમ્મર આઈ પડી જશે પતિન જોત સથે મજા અફળાવશે અને પુત્રો ગડો મારી માતા કહેશે કે —

'હાથ, મારા દીકરા, આ શું કર્યું વૃદ્ધાની કમાણી લુટક મઈ ખરે, મારા દીક તાર મુજ મને કેમ ન આવ્યું ? હવે કોનું મુખ-વ્યદ જોઈને જીવીશ ?'

મારી પત્નિ કહેશે "શું આ દીવસ મ મને જીવનપર્યંતના વચન આપ્યા હતા ? અ મને કોના પર મુકી ગયા ? આ બાળકો પિ કોને કહેશે ? હાથ, શું હું નવોનાથી રિષ

બની ગઈ ? અરે, શું હું રાડેલી છું ? હાથ,
તમે મારાથી કેમ રૂઠી ગયા ? અરે, માફ
કાળજી ફાટી રહ્યું છે ક્રોધ એક ગોળી અને
પશુ મારી દે”

મારો મોટો પુત્ર બધાને વિલાપ કરતો જોઈ,
“પિતા! પિતા! કહીને એવી રીતે રડશે કે, ભીત-
પાયાય પશુ રડ્યા લાગશે, અને નાનો પુત્ર
આશ્ચર્ય પામી રહી જશે, અને એક ધાવત
પ્રજાળી ઉદરે એના પછી પેલીસ આવશે
અને પુત્રપરછ શરૂ થશે એના પછી મારા
મડદને ‘પોરટ મોટમ’ માટે પેડીકલ કેપેજ
મોકલવામા આવશે જ્યાં મડદની ચીર-ફાડ
આરભાગે અને હેવટે મારો મૃત-દેહ મારા
પ્રિયજનોને સોંપનામા આવશે અને કફન-
દફનની ક્રિયા થશે મારા પિતા પર ચોડી થોડી
વારન’ અતરે મૂર્છાના હુમલા થને મારી માતા
પોતાના કુવાન બળકની અનુકંપા પછડાતો
ખાધ ખાધને રીકારો મારી પદ્મિ સ્નામ-ગાજ
ઓઢી, અને પોતાની બગડીઓ તોડીને ગોઠ-
નિશરાનો નિયમ બની જશે અને મારા એ
પુત્રો રક્ત ફાડી ફાડીને પોતાના બાપને ઝોળશે,
અને રહી જશે મારા હાથમાથી રિવાજવગ
પુત્ર-જને છુડીને જમીન પર ગમડી પડી
સોમ એ થયું કે, પુત્રી નહીં નહીં તો તરતજ
સા વાંવેલા શરૂ થઈ જાન હું આ લાયક
બોનાથી બડા ઉદરો હતો એ નિર્ણય કરી
લીધો કે, અસરે આપધાનનો નિયમ ગુનતની
રાખવામા આવે તો સારું છે આ દંડ સકલપ
સંયેજ મારા સગીરનું કપડું, મારા હૃદયનું
ધડકતું અને માગ લોહીનું જામણ પૂર્ણ થયું
એ રિવાજવગ ઉઘડીને કાનૂસો ફાડી લીધા,
અને રિવાજવગે એજ બોકમમા રાખીને બધ
કરી દીધી

હું મારા કમરામાથી નીકળી ઉઠવા માટે
સદનમા જઈ રહ્યો હતો, ને મારી નજર એજ

ધાતક-છખી પર પડી, અને મને લાગ્યું કે
જાણે એજ છખી તુચ્છ-રૂંદે રહી રહી છે કે-
“ચલે ચે મરને કે લીયે, બળે બહાદુર થ
તો મગ ગએ હોતે”

આ સ્પર્શે રિથર થએલી અગ્નિને પાછી
ભડકાની મૂકી અને એ મારી આધુનિક દશા
પર પાછું મનન કર્યું, તો હું જોતો આ
પરિણામ પર આચો કે, “લાહોલ વલા
કુન્નતા” આ તો ઉદ્દતા દરજ્જાનું બાપલા-
પણ છે એના સિવાય મારાથી આ
નિર્લજ્જનાતુ જીવન કેમ જીવી શકાશે, કે તે
વિશ્વાસધાતી મારાથી અજ્ઞાત રહીને ક્રોધ
અન્યના માટે રમગ-દ્રષ્ટિ બને, અને હું
નિરાશ-આતૂરતા સેવતો રહું એ પોતાને કહ્યું
કે આ જીવન પર ધિક્કાર છે અને અનિ
લયકર ચિંતન સહિત એજ વખતે ઘરથી
બહાર નીકળીને એક તરફ ચાલવા માડ્યો

નિર્ગર્વી જગતમા એક પગલા પછી ખીજી
પગલું ઉપાડતો હું જે રથને પુગી થાલી ગયો,
તે સમુદ્રનો પુન હતો હું જો કે અદિ જ
આવાના વિચારે અસ્થો હતો કે, પૂલ પર
જઈને પોતાને સમુદ્રના મોળને સોંપી દઈશ.
જેથી મિર્ઝા “ગાનિબ”ના કહેવા પ્રમાણે —

“ન કદી જનાજા ઉટે,
ન કદી મજાર બને”

પરંતુ, જેવુંજ એ પૂલના એક કાઠિથી
દરિયા લણી જોઈ, તો મારે લોહી અચાનક
ઝેરી રીતે શુષ્ક થઈ ગયું, કે જાણે ક્રોધએ
જીભ એવી લીધી હોય તે કાળી કાળી વળાડ
સેતી મોટી મોટી લહેરો તે લાયક તરંગ-
દ્રવ્યો તે દ્રાવક મોળને સમુદ્ર દુકમા એમ
કે, આ બધ-સ્થાને જુદિને ચક્રે ચક્રની દીધુ
અને હાથ-પગ ધુજવા લાગ્યા પગ એમ થવા
પછી પશુ, એ ક્ષમ્થયું કે, આગો બધ કરીને,
અને નાક તથા કાનમાં લુગકુ ખોસીને કુદોગજ
મારી દઉ, ત્યાં તો મારી આખોની સમીપ

મારી વિધવાની પ્રતિમા આવી ગઈ, ને મારો પાત્ર પકડીને, અને મારા પગે પડીને મને વિનતિઓ કરી રહી હતી કે, પ્રથમ મને સમુદ્રમાં કુબાડી દેશો, એના પછી આપના પ્રાણને ત્યાગો. મેં વિચારમાં ને રિચારમાં, મારી પત્નિ તરફથી મોઢું ફેરવીને મારા ઉદ્દેશ પર અમલ કરવા ઇચ્છ્યું. પરંતુ ખીજી બાજુ મારા ઉભય પુત્રો 'પિતા પિતા' કરી, મારી તરફ દોડી રહ્યા હતા. હું મારા આ તરફથી એટલો લાગણી-પ્રધાન બની ગયો કે રડતા રડતા દિવસોએ બધાં જ ગઈ, અને સમુદ્રમાં ફેંકી દેવા પડે. મેં અશ્રુઓને એક બીજા સમુદ્ર વહવી દીધો. પરંતુ એમ થયા પછી પણ હું નિર્ભય કરી સુખ્યા હતો કે સમુદ્રમાં જરૂર જનમ મારીશ એટલે 'મિરિમનહ' કહીને દિલમાં જનમ પડતો, પૂતની ભીંત પર ચઢી ગયા પરંતુ આ પવનનું એક એવું તીવ્ર દનસ આજુ કું કું સમુદ્રમાં પડે પડતો બગે, અને ધણી યુગીનથી બેસીને મેં ભીંતને મળ્યું પકડી લીધી જ્યારે જરા દિલ શાંત થયું, તો પાછો પૂલ પર ઉતરી ગયો અને રિચારના લગ્નને કે અગર ખુદ ના કરે, જો હું પડી ગયો હોત, તો શું થાત ! પરંતુ ફરી ચેલેજ મને વિચાર આગ્યો કે, એજ કાર્યના માટે તો હું પૂતની ભીંત પર ચઢ્યો હતો. પછી ગમે તે થાય એણે આ એણે આ વખતે તો આપધાનને બધે નેજ શાંત પડી ગયો હતો અને મને માગ જીવનની ખરી કદર જણાતા લાગી હતી એટલે હું 'જનમ બચી તો લાખો પાએ' કહેને ધર તરફ ચાલી નીકળ્યો.

હું જ્યારે ઘેર પુગ્યો, ત્યારે પાછી રાતનો શીનગ વાણ મારી માતા અને માગ બાળકોને ઠપકાઓ મારીને સુવડી રહ્યા હતા અને મને પોતેને ઉઘડું આમ ત્રણ આપી

રહી હતો-આડો એટલે હું અર્ધા-ઉભો અને અર્ધા-આડો પડી પથારીમાં સુઈ ગયો. બધી તરીકે પણ બદલ્યું અત્યુ બધું કરી અને ઉપાસાને પ્રયત્ન કરી રહી હતો ને અચાનક તેજ ફૂટ, તેજ ધાનકી, તેજ ત્રિવાસવાતી હાસ્ય વેત્તી, વિનાશ કરતી અને રિમત પર મરે લેવી મારા ધરના પેદી મેં એનાથી મેં હું ફેરી લીધું પરંતુ તે મારી અત્યુ સમક્ષ આવી ઉભી અને એક વિચિત્ર હાસ્યારપ-ચેટાથી મોઢું મલકાવી, આગળથી નચાવેને, અને કપીને કહેવા લાગી કે 'જે મનુષ્ય મનનર છે, તે કલ્યા વગર મરી જાય છે, અને જે કેવળ મનુષ્યથી બીજો છે, તે તમારી જેમ ખોટા આઠ વર કરી 'હી જાય છે' આ ટોચે જાણે પેટ્રાન છાંદીને મારા શરીરમાં અગ્નિ ચાપી દીધી અને હું એક અનિમ-ન્યાથી વિચા ના રાથે તડકી ઉડ્યો. મારી આખ ઉવડી ગઈ મારે હાસ્ય ધણી છું હતું, અને આજુ શરીર પરસેવાથી તૃપ્ત હતું પરંતુ હું તો મારા રૂપાને એક પ્રકૃતિ-સંગ સમજ્યો. સત્ય તો એ છે કે, આ રૂપાને નાગ ઉદરોમાં એક કાંતિ આણી દીધી આપધાનનો વિચાર જે યુનનવી રહી ચૂક્યો હતો, તે પુલ જ રિધન-વેગે ફરી ઉપજાયે, અને મેં નિશ્ચય કરી લીધો કે હવે મારે વિષની ખાટલીથી ઉવટનો સ્પષ્ટ-તીકાલ કરી લેવો જોઈએ એટલે હું મારા કમરાથી સરક્યો અને યુક્તિથી ધાતકી વિષની ખાટલી મેંડા સમીપ લાવીને, એજ છુટમાં પૂર્ણ કરી દેવા ઇચ્છ્યું પરંતુ એની ઉમ્મ અને તી ની જેમ કઠોર દુર્ગંધ, મારા નાકના ટેર વામાં પસાર થઈને મગજમાં ધુગી અને હું સુચગતો મોઢું ફેરવી લેવાને લાચાર થયો. બરાબર એજ સમયે મને વિચાર આગ્યો કે, 'ન મારી પાસે કાંઈ

ભાગીર છે ન દ્રવ્ય એટલે મારા ચતુ
બધ યનાની સાથે, એના સિવાય બીજી
સુચક વસ્તુ છે કે, મારા લાગ્યો પેલાએના
બાળકો અનાયાત્રમમા દાખલ કરવામા આવે
માગી દુર્ભાગી વિધવા અન્ધોના કપડા સીવી
સીવીને પોતાનું પેટ ભરશે મારી માતા અને
મારો વૃદ્ધ પિતા, એઓ ઉલ્કયનો ખુદ ભણે
કેવો હથ યશે। આ વિચાર છુત નહોતો કેવો
ભય કર દતો, કે મેં અથુ દાકાવા સાર કરી
દીધા અને મારા એજ વિચારોની પ્રતિમા
મારી દ્રષ્ટિની સ્મૃતિપ દેવા લાગી કે, મારા
લાગ્યવામા, મારા ખારા બાળકો અનાયાત્રમમા
છે તેઓના માથા મૂક્યેના છે ચાર ખિરસા-
વાળા કપડા પહેરેલા છે અનાયાત્રમનો વડો
એઓના સ્વેત-રાના ગાયો પર ચાપડો મારો
રહ્યો છે મારી પત્નિ સ્થામ કાટેના લુગડ
પહેરી એક કુપરીમા બેસી છે ચતુમા અથુઓ
કે, અને હાથમા સોય અથુઓ ફુનના ભય
છે, અને લુગડ સવતુ ભય છે મારી વૃદ્ધ
માતૃશ્રી રડી રડીને અધર્મી ચંદ્ર ગઈ છે, અને
પિતાની કોઈ ખબર પૂછનારાએ નથી હું આ
દ્રશ્યને વધારે વખત ન જોઈ શક્યો વિપતી
બાટલીને મેં ફેંકી દીધી, અને મારા ચતુ
પગ પુછ્યા પેટ ભરીને રડ્યો હાથ, સુ માર
ખુશન-મૃત હતું અને આહ। કેવું મારું દીપતું
ધર, મારી ફર મોને પાવમાલ કઈ હતું હું માર
પર રડી ઉઠ્યો અને જ્યારે પુઞ્જ, સાગે પેટ
રડી ચુક્યો, જ્યારે મને લાગ્યું કે, મારું હૃદય
દલકું થઈ ગયું છે હવે મેં દલતાપૂર્વક
આપધાતના વિષય પર વિચાર કર્યો, તો હું
આ પરિણામે પહોંચ્યો —

આપધાન ધર્મથી, નિયમથી, વિનયથી
અને દરેક પ્રકારે એક અપવિત્ર કામ છે જો
મરી ગયો, તો શૈતનના મારે નહીં શિક્ષામા
સપડાયેનો રહીય અને આ દેવની કદી દામા
નહીં મલે જો આપધાત કરી ચૂક્યો, પરંતુ
મરી ન શક્યો, તો મગજની મુસીબત પણ

ઉપાગી પડશે અતિ વળી નિયમ-પદ્ધતિમા
મપડાઈને કાગળકમા ધરી પણ ફેરવી પડશે,
તે ઉપરાંત આપધાત સાથેજ એક બાવધાનો
શ્રમ છે, એટલે જો આપણે શરવીર છીએ,
તો આપણે આ બાવધાપણ ન કરવું જોઈએ,
વળી આ તો મોટી ચૂપાઈ છે, કે આપણે
પ્રાણાર્પણ કરીએ, અને રક્તિય આનંદ પામે
જો મરતુજ છે તો, પ્રથમ જોને વિદાય કરીએ
પછી જો સન્નેગો ચોગ્ય લાગે તો, પોને પણ
સ્વાના થઈ જઈએ. બગાડ જો વખતે મને
ગુપ્ત રીતે શાષ્ટરનો આ રો'ર માદ આવ્યો —
“કેહ દે યે કેહકનસે કે મગના નહીં કમાલ,
મર મરકે દિગરે યારમે છના કમાલ દે”

એટલે સ્વચ્છ-વિવેકે હું પ્રિયાના વિરહમાં
મરી મરીને છતુ છું ખુદ મારું આયુષ્ય
લાલુ કરે જો કે હવે તો આપધાતનો વિચાર
રમે નથી લાગતો છે કે, જોને ત્યાં બાળક
પણ થયું છે અને હું ધીમે ધીમે એની
સ્મૃતિ નિષ્ક્રીને, અને જો બાળકથી તદન
નહીં થઈ ગયો છું એટલે ખુદનો આભાર
માનું છું કે, ત્રણનાર મારા દબી પરાક્રમે મને
આપધાનના શ્રમથી બચાવ્યો, નહીં તો
આજે હું ક્યારેના વક્ર થઈ ચૂક્યો હોતો.

[હવે ઉપરથી]

‘કારવાં’ એજન્ટસ:—

- (૧) મેસર્સ લિમ્બાડા એન્ડ કું
ચા બોક્ષ ૭૬૩૬, જોહાનસબગ.
- (૨) મેસર્સ તન્ના ન્યુસપેપર એજન્ટ્સી
નાનકવાડા, કરાંચી
- (૩) એસમાનીયા ટ્રેડિંગ કું
ન્યુસ પેપર એજન્ટસ, રાણાવાવ
- (૪) મેમણુ જિન્દમાન ઇબ્રાહીમ
કમલાની લીડ ગેટ, રસકસની દુકાને,
ભુજ-કરછ
- (૫) અ સત્તાર ઇબ્રાહીમ
ખુરેશી ચોરા, વેરાવળ

આ શી

સપ્તમ શુભમ મુદ્રમક યોગ છુનાગદ.

આશા મીવનના બગીચામાં આશાસમ કુન્તેને ચોથી રહી હતી તેના દિલમાં કોઈની અભાવની મદદબાજી રાખી કરી રહી હતી, જેથી આશા પશુ બેખબર હતી મીવનને કોઈએ જીતતી આશા એ તો જાણતી હતી કે તેનું દિન કોઈકના ચ શ્રોમાં જરૂર અપીશે, પરંતુ તે કોણ હશે તેનાથી તફાવત અજાણ હતી.

દિવસો પાણીના રેશાની મારફત વહેવા લાગ્યા એક પછી એક એમ કરતા કરતા વરસ વીત્યું આશાનું મીવનની આશાના પૂરમાં આગળ ધપવા લાગ્યું દિવની દુન્યા વેગવાન હતી તેને વિચાર આવ્યો, 'હું કોની બનીશ? જીવનસાથી મળશે?' પશુ એ સૂરે હૃદય નિ આસમા ઉતરી ગયો.

આશા ગરીબ બેકુત મા-બાપની એકજ દોકરી હતી તેના બાપ દાસએ વરસોથી ખેતીનો પધો કરી નીભાવ કરતા હતા તેમનું ઘર પશુ ગરીબ વસ્તીમાં ગણાતું પરંતુ ફરી ફાનાને લીધે આશાના માબાપને ધનવોભ જરૂર વધુ હોવાથી પૈસાની લાલચ બહુ રહેતી, ને એ લાલચનો શિકાર આજાને બનાવવાનો તેમનો પ્રયત્ન હતો ખીજ મામ્મ કન્યાઓ કરતા આશા જરા વધુ સરકારવાળી અને સમજી હોવાથી કોઈ શહેરના ધનવાનના પુત્ર સાથે આશાને પરણાવવાની તેમની મહેનજ હતી "કોઈ ચાર પૈસાવાળો હોય તો સુખેથી

દાંડા તો ખરા કરીએ" આશાની મા તેના બાપને રોજ કહ્યા કરતી બાપની એકે આલતી ન દોવાથી તે પશુ હામાં લાણી રેતો.

દિવસો પસાર થવા ને પુત્રોના ધનવોભી માનખીનાએ તેનું નસીબ મણીનગર જાગીર દારના પુત્ર સાથે જકડી દીધા આમ માનવા લાગ્યું આશાને કોઈ સમજ પડી નહિ. "કોણ હશે?" તે વિચારતી, "શાદી હમણા મળશે" તેના વિચાર વમળમાં કોઈએ રિત્ત પાણું ધર બહાર ગામની રેસીઓ તેની મા સથે કાંઈ વાર્તાલાપ કરી રહી હતી "શુભ મુદ્દત પૂછીને નિશાદના મંડણ કરવો, જમુ બહેન" હમણાં થી ઉનાવળ છે? છોકરાની ઉમર નાની છે? "અરે, તો આટલી નાની, " "હા, હા, શુ વાપો છે? કાવે મોટા થઇ જશે માકુમ્મન, પૈસાદારને કાંઈ ચિંતાઓ થોડી હોય છે?"

આશાના જીવનમાં હોળી સળગી. "શુ એ સાચું છે?" તે બગીચી "નહી, નહીં, મારી માને તો ખબર છે, બાપુ પશુ જાણે છે કે મારી ઉમર" તે અટકા ગઈ તેને કાંઈ સજ પડી નહીં વળી પાછો તેને વિચાર આવ્યો 'માને કહું કે મારો વર તો હું તેને નહિ. પશુ, ગામ જાણુરી તો લોખા શુ કહ્યું? અમારી આમ્મ! સમજો એની જીભ સીની લીધી વિચારમાં

રાત્રી પસાર થઈ શું કરવું એની તેને કંઈ
સમજ પડી નહીં

દિવસો વીતવા લાગ્યા કુદન સમ સારીર
સૂકાવા લાગ્યું ઘરવાળાઓ નજીવી ખીમારી
સમગ્ર ઉત વેદુ કડી નાખતા, પશુ જળુનારીનું
કુખ તો જળુનારીજ નબળું ને । એકુ માથે
મુઠ્ઠી નિચારમા ગોથા ખાતી વાવે પાણી લરવા
ચાલી રસ્તામા પડે મૂળ ભોક્ષણી, સાથે સાથે
દિલમા પડ્યું ઉતરી ખેનરમાથી કોખનો સ્વર
કાને પડ્યો, “ વૈસા મળશેને પછી પગ
અધ્ધરજ રાખેને ” કોણુ હસે એ જ્ઞેના માટે
ત્યારે ત્યારે ૧૭૨ કેન્ની પશુ કોઈ દેખાણું નહિ
“વૈસા ખાતર માફે જીવતર બગડે છે ।” તે
નિચારમા પડી અને એકજ નિચારે એની
જીવન દોરી બદલી નાખી

ગામ નજીક એટલે સાસરીયાઓ કાંઈક વાર ખચર પૂઠાવી લેતા શાદીની તો તેમને પડે નોતી પણ આશા હવે પહેલાં જ ની આશા નોતી. એ જીદગી ઉપર મહીનાઓ પીતી ગયા નેની જીદગી તદ્દન બદલાઈ ગઈ હતી ધરમાંથી બહાર પણ હવે વધારે નીકળતી નોતી તેની સાહેલીઓ તેની એરદાજરી નેત્રે જ નવી નવી અટકળો કરતી ધરે પૂછવા જતી એટલે જમુકાકાં આગળવળા જગાળ આપી બહારથીજ પીવાય કરી દેતી જમુકાકાંની ચિંતા રાત દિવસ વધતી જતી હતી શામત પડે નતે તો વાડીએ વધુ પડતુ રહેવાય હોવાથી ધરમાં અરર જવર કમ રહેતી ડાસીઓ બીમાર જાણી જ્ઞા આસતી એટલે જમુકાકાં તેમને બહારજ ખેસાડતી 'હમણા તાવ છે તો સૂતી છે વેદરાજે વધારે વાતચીત કરવાની બિંદુવ મના કરી છે "

જમુકાકીના આડા અવળા જવાણો અને
વર્તનથી ગામ લોકોને શકે એવા છુદી છુદી
અટકળો કરના લાગ્યા જમુકાકીના ઘરે અજણા

માયુસોની પટેલા બહુ અવર જવર રહેતી
કાંઈ દાંડે તે આશા એકલીજ ધરમા ગહેતી
તે કાંઈ ગાડીમા આનતુ લોકાએ ધણીવાર
જોયેન *

આશા મનમાં સમસાગતી “આમ
જૂઠાવવાથી ઇશ્વર તો નહીં સતાડે” તે
નિશ્વાસ ભરતી યોલી “કોને ધીકકાર
હવે તો વાર નથી” કાળી રાત્રી જાણે એને
સેવા મળતી હોય તેમ યોતી સામે મુરકી
ગી હતી તે કાંઈ સોચવા વાગી, મહા કળે
હી કારખી પીડાએ તેના માટે મોતનેક
ધામ લાવી હોય તેમ હી ધર બહર
નીકળી ચારેબેર રમશાન રાત્રી સીધા કાંઈ
દેખાતું નોતું આગળ વધી એકએક ડગલું
એના માટે ક્યામત સમાન સાળિન થતું
મહા સુસીગતે એક ખિતરવા ગઈ હશે કે તે
આલનાને અસક્ત બની જમીન પર ઢળી પડી,
આકાશમા ચદ્ર ને તારાઓ પથ જાણે તેની
પીડાએના દ્રશ્યથી વચિન રહેના ઇચ્છના
હોય તેમ અદ્રશ્ય હતા તેની પીડાએ અપાર
હતી જમીન ઉપર જગ ધસકાણી દરે કે તે
મેશુધ બની તો કયા આવી અટકી તેતુ તેને
કાંઈ જાન રહ્યું નહીં જાન આનતા પોતાને
વાવતે કાંઈ પડેથી જોઈ ચરીર બની થઈ
ગયું હતું ઉંઘા પ્રથમ કરવા લાગી, પરંતુ
પ્રથમ કાંઈક સળંગતું લાગ્યું નજર ઉઘવા
બાળક ધૂળ ચાટી રહ્યું હતું

તેને વિનાર આવ્યો કે તેને કાસો આપી
દઉં. પણ તે અટકી ગઈ "તારો શો વાક ?
પ્રત્યેક તારો છેને ?" પરીદયુ ચતાજ ધરમા
એ ન દેખાણી ગમમા પવન વેગે અનર
ફેલાઈ ગયા' વાપ કાઠે બાળક જોઈ બધા તે
તરફ ધમ્મનું શુ જોયુ ? બાળક ધૂળમા રડી
રહ્યું હતું ને આશા ચૂરે ! આશાના અમારની
દ્વારા વાપમાથી સમાજવાદીઓને ઉપદેશ
આપી રહી હતી

ગરીબોની દુન્યા !

લખનાર 'તાજ' (રસિર)

ચંદ્રી રતે શરૂ હતી મનીઓ એને સડ
કાને મુનવર કરી દીધી હતી. આકાશમાંથી
પૂરનો વરસદ વન્સી રહ્યો હતો. દુન્યા આન-
દમાં વિહલી હતી તેમના હૃદયમાં ઉમંગોને
પરીઓ ઉભરાઈ આવી હતી. દુન્યાની પ્રત્યેક
ગેરે દસી રહી હતી
પ્રેમીઓ દસી એ
પ્રેમીઓ રહેવાના
પ્રેમીઓ કયા ઉમંગો
પ્રેમીઓ આજનો કેરી છે
પ્રેમીઓ ગાળુ હતું
"કોઈ તો કહ્યું પ્રેમ
કયા કીલીને બરતી
મુજો મુજો કયા
રતે રતે, રતે રતે
ગડ ઉમંગો
બાબા જુડી
કેટલું મધુર ગીત! પરંતુ ગાન
પથડાતા ગાવામાં ભગાણું પડ્યું
"તમે રરતો જોઈને નથી ચાલ
"જો આજો દોત તો ને—અ
રો દેખાતો નથી?"
"જાને મધુ આજો જીવન ને
"તમે આધળા હો બાબા?"
"હા તઈન અધળો"
"હું પણ આધળો છું મને પણ
ખાતું નથી" ને પછી તે ઉડી
પથડાતા ચાલ ગઈ
તે પછી તે આધળો ફફાર તે
કાકરી સાથે બજારમાં મનીઓમાં, ને
મોમાં લીધા માગતા આવતા
"દુન્યામાંથી સોસકે બંદ
તનકે હોય મનકે મુદ

જુડી દુન્યા મુદે પડે
આજે વાલે લેજીન અધે
કોઈ નહિ હૈ સગી સાથી
સબથી મીની મીન-
બાબા મુનકે મોઝ મીન
માયાલીસે પ્યાર હૈ સારા
હુકા ચદ સસાર હૈ સારા
બોઝા કારીપાર હૈ સારા
રીતકા કોઈ ખરા નહિ હૈ
સબથી મીની રીત-બાબા
તેઓ આંખ ગાળને પોતલું પેટ બરવા
લાગ્યા આધળો 'ચમત્કાર' એક વાણી લાક-
ડીના રેકાથી વૃદ્ધની આગળી પોતાના હાથના
પકડી માર્ગથી ચુનરતી વૃદ્ધને ચમત્કારથી
પ્રેમ થઈ ગયો, હતો ને ચમત્કારને પણ
આધળા ફફારથી
"તારી ઉમર રી છે?"
"જો પદર વરસની બાબાજી!"
"પદર વરસ?"
"હા—અને તમરી?"
"હું પછોજ વૃદ્ધ છું બેટા—અને મારી
ઉમરનો ખ્યાલ નથી" પછી તે કંઈ વિચારવા
લાગ્યો તેની વેતનને ખેતર આજો આસુથી
ઉભરાઈ ગયો તેની 'પરવીન' પણ પદર
વરસની હતી પરવીનને મહાખાતેથી ઓઠી
હરી હતી પણ કાપા! અચાનક પરવીન
પિતાથી કમેશનના માટે જુડી થઈ ગઈ હતી
હમણા પણ જમનાના મોઝાએ વૃદ્ધને
પરવીનનો સંદેશો પહોંચાડવાને માટે કેટલા
મેતાન છે હમણા પણ જમના પરવીનના
આદમાને ચપકાયા આખી રહી છે પરંતુ આ
વૃદ્ધ આપને મળવા માટે જોયેન છે
ચમત્કાર બને એ વૃદ્ધ ફફાર ચંદ્રેની
વરતીથી દર એક ઉભરાઈ કબરતાનના એક

ખૂણામાં રહેતા, ને તે ખૂણાને પોતાનું ઘર સમજતી શીદા માગતા ને કંઈ મળતું તે પ્રેમ ને મહાનયત્ની જમી ઉઘી જતા રાતના બે કલાક વાર સુધી દિનને બહેવાવવા માટે ગીતો પાસુ માતા—

“દુન્યામે મરીમોદા આરામ નહિ મિલતા,
આગાજ કો રોતે હે અનમ. નહિ મિલતા”

વચ્ચે શમરૂ પૂછતી “બાબા, સુતાનના ફૂલ કેના હોય છે?”

“સુતાન ઘણા રંગના હોય છે પીળા,
સફેદ, લાલ રંગેર

“બાબા તમે દુન્યા નેક છે?”
“નેક છે બેટા!”

“દુન્યા કેરી છે બાબા?”
“ઘણી ખરાબ, બેટા!”

“તમને દુન્યા સારી ન લાગી બાબા?”
“હા, બેટા દુન્યાથી હું નફત કરું છું

દુન્યામાં ખરાબ માણસો વસે છે આનાક,
ફેરેલી, જુગારી, સગામી, દગામીઝ રંગેર

“હે બાબા!”
“હા બેટા દુન્યા ઘણી મતલમી છે”

“મતલમી સળ દુન્યા દાગી,
મતલમકે સળ બેન બાબા—

જુદી જગતી પ્રીત”
“તેના હૃદયમાં નફરતની એક આગ લપકી

ઉઠતી ને સાથેજ શાંતિ થતી તે વહી
“બાબા તમે આંધળા કેમ થયા?”

“એ ન પૂછ બેટા” તે એક ઉડાનિશ્વાસ
ભરી શાંતિ યથ જુદા શમરૂ પાસુ શાંતિ

યથ જતી
કથરાતનનો એક ખૂણો ખુલેલો હતો

તેમાં વરસાદથી બચવા માટે કંઈ સાધન ન
હવે પગલું જ્યારે ગળના વરસાદ પડતો તો

શમરૂ રહની આંગળી પકડી વાકી લાકડીના
ટેકાથી એની જગ્યાએ લઈ જતી કે તેઓ

વસાઈના પાણીથી લોજાઈ ન જાય એ બંને
સુરલાંબ દુન્યામાં રહેવા ટેવાઈ ગયા હતા

અને તેમના પર રાતેની સુનસનાટી તેમજ
નિર્જન પીતાની જતા પાસુ અસર ન કરતી

શિઆળાની એક રાત હતી ઠંડી સખત
હતી શુદ્ધ મુંઝેલ રજા હતો તેના શરીર પર
કંઈ કાંઈ ખમીસ ચિચાવ કંઈ ન હતું

શમરૂ પાસુ ઠંડી સહન કરી ગઈ હતી
પરંતુ શુદ્ધી કર્મકે એકી, કેમકે તે સુના

હતી તેના લોહીમાં ગરમી હતી ગરીમ છંસાનો
પાસે એટલું પાસું ન હતું કે તાપણી કરના

માટે એક દિવાલની પાસુ મેગી શકે! ને કંઈ
મરમી મેગી શકે વધેને શમરૂનો ખ્યાલ

હતો તે ખીચારી ઠંડીથી કંપી રહી હતો તેણે
પાસુ બદલી તેને પોતાની બાહુમાં દબાવી

લીધી “બેટા ઘણી ઠંડી છે” વૃષ્ટે લયઘડના
અવાજે કંઈ પાછી તેણે બાંધ્યું કે કોઈ પ્રાણી

તેના કપાળને ચાટી રહ્યું છે લાંબું કે તે
આગેશ એક મુસીમનજા કુતરાની હતી ને

ઠંડીથી ઠંડી રહ્યો હતો એ બંનેની વચ્ચે
પડી પોતે ગરમી મેગી ગઈ હતો કુંદત

પણ આંધળાઓથી આંખ મિચોલી રમે
છે, વૃષ્ટે પોતાની ગોદમાં શમરૂને નિરથી

દબાવી પાસુ તેને માલમ પડ્યું કે એ આગેશ
શમરૂની નવી તમારે પાસુ બદલ્યું એક

ઠંડા નિસાસો ભરી પોતાની આંખોને થાપ
આપવા લાગ્યો.

(૨)
કથરાતનના એજ ખૂણામાં એક વખત

શમરૂ ખીમાર યથ મંદ કોઈ વખત એનો
લાલ વધી જતો ને તેનું મગજ લમી જતું

તે વધેને ઘટના લાગતી શુદ્ધ ગભરાઈ જતો
તે ઇચ્છતો કે હું કોઈ પાસુ રીતે શમરૂનું

મુખ નેક લઉં કરા તેની શુભ ચચેલી
જ્યોતિ એક વખત મળી જતે તો કે ત

પોતાની કમજોર આંખોના પોપચા ફફડાતો
તેની જિદ્દી થોડી વાર માટે તેની વીશન અસ્થુ-

ઓના પોપચામાં સમાઈ આવતી, પરંતુ બેકાર
તે શમરૂનું ખીમાર મુખ નેક ન શકતો

તે પોતાનો મુઠો ને કમજોર હોય તેના
કપાળ પર ફેરવતો તે ખીમાર જતી, ને

તેનો હાથ દૂર કરી દેતી, તે પૂછતો—“કેવી

તખીઅત છે ખેટા ?' ને સાથેજ બનેલી અધ
આખો અસૂરી તર યથ જતી ને વૃધ્ધ તેના
ગાલ પર આસૂઓના ડીખા જોતો તે તેના
હૃદયમાં સખા આધાત પહોંચતો ને મુખથી
અહ નીકળી જતી "ઝે છે ખેટા ?" એટલું
કહી તે પોતાને કબૂતર રાખતો કારણ કે
મરીબની પાસે રડવાથી તેની તખીઅત બદ
લપડે છે

કોઇ કોઇ વાર ચમત્તર પામલની જેમ
ઉઠી નાસવાની કોશિય કરતી વૃધ્ધ પોતાના
દુખના હાથથી તેને પકડી રેતે "કયા તત્ત્વ છે
ખેટા ?" આ વાક્યમાં તેના હૃદયની ધડકલો
કુદરત જતી

વૃધ્ધ પોતાના હાથ પ્રાર્થના માટે ઉપાડતો
"હો ! પ્રભુ ! મારા પર કૃપા દ્રષ્ટિ કર" ને
ભજન ગાતો કે-

' અમ તેજે મિવા જાન મેરા કૃષ્ણ કન્યા,
બજવાન કિનારને લમાડે મેરી નેયા-અબન "

પરંતુ એ દશો પોતાની જોગજ નિચ
પડી જતા જો કે તેમનામાં મોહની ભ્રમણા
અધ યથ યથ છે કેમકે તેના કથો અસમ્મિની
દહ સુધી પહોંચી ગયા હતા ને તે જાણતો કે
મરી પ્રાર્થનામાં એટલી અસર કયા છે કે તે
કબૂતર થાય

તેની જોશની મદબજન અને હમદર્દીએ
અધી ઇન્સાનીયતને દોતાના દામનમાં તાણી
રાખી હતી ચમત્તર એક એરી નાની વનુદ
હતી કે જેમાં તેની અધી ઉમ્મણો સમાઇ
જતી ને જ્યારે એમ હતું તો વૃધ્ધ ચમત્તરને
કેમ મુસીબતમાં જોઈ રાકતો? ચમત્તરની
ખીમારીને લીધે પરતીનની યાદ પશુ તાણ
યથ જતી તેની નીરાન આખો મુદને લાલ
ચર્ચ ગઇ હતી, જો ચમત્તરની ખીમારીના પરિ-
ણામ પર વિચાર કરતો ને સાથેજ તેની
આખોમાં જીદાસી ને નિરાશા છાપ જતી
પરંતુ નિરાશા નિરાશા ન યથ

" કહોને આશા નિરાશ ન યથ ! "

ચમત્તરની હાતત મુશ્કરતા લાગી ને તેની
ચિદમીતી વીરાન તરતીર આનંદથી હસવા લાગી
(૩)

બ ને શહેરની એક શેરીમાંથી ગાતા પછાર
યથ રહ્યા હતા કે-

બાબા સુન લે મેત ગીત
દુખિયા મન હૈ દુખિયા કાયા,
હૂ અયા હૈ અપના પરાયા,
દુન્યા કયા હૈ માયા માયા,

માયા કેસબ મીત હૈ લેજીન
માયા કિમકી મીત ?

બાબા સુનડે મેરા નીન
માયલી સે ખ્યાર હૈ સારા
જહ ચહ સસાર હૈ સારા,
ખાલા કારેખાર હૈ સારા,
રીતકા કોઈ ખરા નહિ દે

સખરી ખોગી રીત,
બાબા સુનડે મેરા ગીત
દુન્યા વાલે લોભકે બદે,
તનકે ઉગલે મનકે બદે,
સૂડી દુન્યા સૂડે ધદે,
આખે વાલે નેજીન અધે,

કોઈ નહિ હૈ સગી સાથી,
સખરી સૂડી મિત,

બાબા સુનડે મેરા ગીત

[પગખી કવિ મનેહરલાલ રચિત]
તેઓ માવતી ધૂનમાં તત્વીન હતા, ને
એકાએક અનાજ આવ્યો કે "એ અધર્મ
રસતા ખયી ખસી જા, હની જા અધિગી"
તેમની આખો હોન તો જોઈ ચકત કે સાથેથી
બકરા ને પેટાડું ટોણુ આવી રહ્યું છે થોડી
બકરીઓ ચમત્તર પાસેથી ગુજરી, ફટલાકના
પત્ર આધળાના પગ પર પડ્યા ને એ ગલરા-
ટમાં બને વિખૂટા પડી ગયા અને પછી-
બનેના માર્ગે જુદા યથ ગયા ચહેરની ગડી
ઓમા આજ મુધી એજ અવાજ ગુજે છે કે-
દુન્યાને મરીમોકો આરામ નહિ મીલતા,
મરકે લી જરીમોકો આરામ નહિ મિલતા

સુચિત

કારવો

શાદી

- ૨૦-૫-૪૩ અતોલિન સુનેમાન પીળગ-
ખી ખીનતે હાજીભાઈ પીળગરા
૨૧-૫-૪૩ ઈશ્વારીમ હાજી બનુ દાસમ
મા-બદીખખીખી ખીનતે હાજી રોખ
૨૨-૫-૪૩
૨૩-૫-૪૩ અદમદ મસેક રહીમ સેતોત-
ખીખી ખીનતે ગુલામ મોદ મદ ગેખ રસુલ
૨૪-૫-૪૩ અબ્દુલ રહેમાન બનુ દાસમ
મા-ગ્રોદ-ખખીખી ખીનતે ગુલામ મોદ મદ
રસુન કાપડા
૨૫-૫-૪૩ કાસમ મોદ મદ ઇરમાઈલ
ર-અમીનખખીખી ખી તે હસપ ઇરમાઈલ
૨૬-૫-૪૩ કાસમ અદમદ ઇસાકી- મર-
તીખી ખીનતે હાજી અદમદ ગુનામ મોદ
લાનશાદ
૨૭-૫-૪૩ ગુનામ મોદ મદ ઈશ્વારીમ સુને-
દખખખીખી ખીનતે ગુનાખી ગુ રહીમ હગમ
જન્મ
૨૮-૫-૪૩ ગુલામતની કાદ બધ-ઠોકરી
દાનખખીખી
૨૯-૫-૪૩ અદમદ મુસા-ઠોકરી અખખતી
૩૦-૫-૪૩ અદમદ ઈસુફ હસાકી કાસ-
ઠોકરી ખીશખીમ
૩૧-૫-૪૩ હાજી મોદ મદ અરેફ મુલા-
હી-ઠોકરી આપશખીખી
૩૨-૫-૪૩ ગુનામ મોદ મદ હાજી દાસમ
ઇમુફ-ઠોકરી મોદ મદ નહમ અને
ઠોકરી નહમાખીખી
૩૩-૫-૪૩ ગુનામ મોદ મદ ઈશ્વારીમ માકડ
-ઠોકરી હજીદીન
૩૪-૫-૪૩ ગુલામ મોદ મદ અબ્દુલ દમીદ
ગેખ-ઠોકરી સજાખીખી
૩૫-૪૩ માલમ મોદ મદ માલમ ગુલામ
મીયા-ઠોકરી ગુલામ મોદમીન
ઉફ મોદમદ દમીદ
૩૬-૫-૪૩ અદમદ મોદમદ કાસમ જામ
-ઠોકરી ખીશખીસ
૩૭-૪૩ દમીદખાન અકબરખાન-ઠોકરી
વાકુખખાન

- ૨૦-૫-૪૩ મોદમદ મુસાજી લામ-ઠોકરી
બુખેદાખીખી
૨૧-૫-૪૩ અબ્દાસ સુરતુરા ગેખ-ઠોકરી
ગસીદખાનુ
૨૨-૫-૪૩ અદમદ ઇસમાઈલ મહી-ઠોકરી
હસમાઈલ
૨૩-૫-૪૩ ઇસમાઈલ ગુનામ મોદ મદ દાસ
-ઠોકરી ખીનખીસ
૨૪-૫-૪૩ ગેખ મોદ મદ, ગેખ ગુલામ-ઠોક
રીઆ બે (૧) એનખખીખી (૨)
સારાખીખી
૨૫-૫-૪૩ સેવદ ફકરલ હસન સેવદ હસન
-ઠોકરી મેદનકાબેગમ

મરણ

- ૧-૫-૪૩-ખખીયા બેગમ સેવદ પીગસાન
સેવદ મેદમદની ઠોકરી ઉ વ. ૧
તાહેર હસન ફકરન હસન ઉ વ. ૪
૨-૫-૪૩ ઇસમાઈલ અદમદ બુચ ઉ વ. ૩
૩-૫-૪૩ કુનસમ ખાનુ મસેક બનુ દુસે
નની આરન ઉ વ. ૮૫
૪-૫-૪૩ હમીદખીખી તે હાજી રોખ મોદમદ
રહીમ સેતોતની ઠોકરી ઉ વ. ૨૩
૫-૫-૪૩ એમુન ગોરા દાસમ મોદ મદ મદની
ઉ મા ૮ દિ ૧૮
૬-૫-૪૩ ઈશ્વારીમ આજમ માકડા ઉ વ. ૬૦
૭-૫-૪૩ મુગરાખીખી તે રોખ અદમદ
મોદમદ સુખેદારની ઠોકરી ઉ. મા ૫
૮-૫-૪૩ ખદીખખીખી દાસમ મોદમદ
મીરચીની વિધવા ઉ વ. ૬૦
૯-૫-૪૩ હાજીખીખી હાજી મોદમદ ઈશ્વા-
રીમજી ધુપલીની ઠોકરી ઉ વ. ૭૨
૧૦-૫-૪૩ સુનેમાન તે ઈસુફ સદદારની
ઠોકરી ઉ મ. ૬
૧૧-૫-૪૩ વાકુખખાન હસમાનખાન ઉ વ. ૪૭
૧૨-૫-૪૩ દાસમ મોદ મદ દુધા ઉ વ. ૪૭
૧૩-૫-૪૩ કાસમ ઈશ્વારીમ સોની ઉ વ. ૩૮
૧૪-૫-૪૩ દમીદખાન તે દમીદખાન રહેમાન
ખાનનો ઠોકરી ઉ વ. ૨૧
૧૫-૫-૪૩ દુસેનચાદ કમાલચાદ ઉ વ. ૭૦
૧૬-૫-૪૩ ગુલામ મોદમદ ઈસુફ અદમદ ઉ
વ. ૧ માસ ૧

ખુદાથી મુલાકાત

અનુવાદક હાશિમ દીગોલ

(૪૬૫૫૯૧ી અલ્લેલાનુ રહુમ્મ, પરિચિતની પરિચાયામા, એક પ્રસંગ ચિતાર)

એક વેળા હું અ સામા ઇલાન પાસે બેઠો હતો કે એક સુન્નતી ફકીર પધારી થી અહીંતહીંની વાતો ક્યાં પછી અ સામાએ તે ફકીર સહેબને ફરમાન્યુ “સાઈજી મદારા હકીમ હુઆ કરો” ફકીર - “શુ આપ કા દોન આલો છે ?”

અનુવાદ - “ના, નાથાની તો વધુ દારત નથી, હવેશ આદતી છુ અને અપરેશુ તે માનિક આપી રહ્યો છે”

ફકીર - “ભારે શુ ફુરુની નાદેશ નાથી, વેશર, કાલિં અને હાદયાની અમિલાદા છે”

અ સામા - “નહિ, એ પશુ અલાદની મહેરમાનીથી મળેલા છે”

ફકીર - “તો પછી શુ ખુદાથી મળવા આરો છે ?”

આ પ્રસંગ સામગી અલામાની આખો એક ખાસ મુરુથી જમદગી હતી તેમો અસમે પામતા હોય તેમ પૂછવા સામા “ખુદાથી મુલાકાત ? સાઈજી ખુદા ખુદા કરો ! હું તેનાની મરીતે મગી શકુ બતા ? તે મઅબુદ ! હું બદો ! મદારો તેનો માન બદગીતો સબધ ! તે (ખુદા) ને મગવાતુ બગ કયાથી લાવતુ ? હતાય અને અમર પડે કે ખુદા મુજથી મળે પધારે છે, તો હું વીમ ગાઉ દૂર બાણ ! કેમકે સિધુ ન્ને મિદુને અને તે પછી મિદુ અસિતલ મગી જશે, મિદુનું લેવામ વ નાસ પામશે, હું મિદુ મમાલ છુ હતા મદારે બિદુ કાયમ રાખવા આઈ છુ મિદુને મિદુમા મમાની હઈ મદારે અદલાલ મિદાનવા મતા, બિદુન રની મિદુમા મિદુની વિસાળના પેલ કયા નાહ છુ”

આ બાની અને માની તત્તવેતાનો હજર સામગી ફકીર સાદન મનત મુદ દોનવા નામે “વાદરે ઇકબાલ છુ પોતેન મુશિ છે સાર્ગર્ભક છે નાની છે, તારા જિવાને રહ બનારા માન મદારમા કયા ? હું મિયારો તારા મારે શુ હુઆ મરતાા હતો ?” X

અનુવાદના ‘સાહિત્ય’ સાદબના એક લેખક

Printed by Maganlal Mangaldas Patel, at The 'Gangotri' Printing Press
Kamuth, Khand Barar, Surat

Published by Arum Ahmal E-mail: Vahshi for Vahshi Sahitya Karyala
Tower Road, Surat

એટલી પ્યારી કે બસ

એમની મુલત છે પ્યારી, એટલી પ્યારી બસ !

એમની કાયા છે બારી, એટલી બારી કે બસ !

એમની વાનો છે માગી એટલી સારી કે બસ !

● એમની ચંદો છે ન્યારી, એટલી ન્યારી કે બસ ! ●

વાત વાનોમા ગમતી પણ હું પીવાઈ ગઈ,

આમલ માખનો પી, ને નિગની બારી કે બસ !

પ્રિયતી માગી કે ખુલ્યુ શેખ હું ગમગમશે ?

એ નથી મગલ્યો દલ્લુ તે માછકલ સારી કે બસ !

— 'શિખચંદલી' —

રવિ

ગુલાઈ

તરી 'વદતી'

૧૯૪૩

જુલાઈ
૧૯૪૩

ત્રી
"વાહશી" સંદેશ.

અ તુ ક મ શિ કા.

વિષય સૂચિ	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ
"એટલી ચારી કે બસ"	"શેખર ની"	રાષ્ટ્ર ૧૧૫
સપ દર્શન	"બામી"	૪૫૧
ઈસ્તમી સિદ્ધાન્ત (કુર્ચાન)	મા અ રહીમ	૪૫૨
" " (હંદીસ)	" " "	૪૫૩
આમીઝી દુનિયા	"એકાર"	૪૫૪
ન છુટકે	"મિત્રર કારવા"	૪૫૭
સંદેશના ગ્રંથ કામયાન યુગનો		૪૫૮
પોઠ	રા વલ્લભરા	૪૫૯
જતાવા	મૈ- અ અશરફ	૪૬૩
વેપારી	"સુતામ"	૪૬૬
કુદ્દુમ	"મદમદ મનીઆર"	૪૬૭
"ઉઠ મિઠ રિસ્તવાએ ઉખંડતો બેઠકર"	"સામિગ"	૪૭૫
જીવનના તેજ	"એકાર"-નિશાત"	૪૭૬
દીવારે રમન (સન૦)	રશાદ-સામેરી	૪૮૧
અભિમાની કોણ ?	"વેરગીઆ"	૪૮૪
લલિત કળા	"પાશિમ"	૪૮૫
દર્ષા દૌત્રત	"સાનેદ બકીવી"	૪૮૮
"આરો સમાની ખાઉ છુ"	"નિરિમન"	૪૯૦
રશિ મુરિલમ સાદી-૦/૦-મ-મરણ		રાષ્ટ્ર ૩૦૭
"નઝમે કુર્ચાન" (અલિક-લાગ-મિમ)	"ગાનિય"	" ૪ થુ

વાર્ષિક લનાજી - દિન અને સોનેન રા ૪, બર્મો ૧૫, પરદેશ રી ૮

છુટક નકલ પાઠ્ય આના
"કારનો" દર અ ગ્રંથ મહીના પદરગી તાગીએ પ્રગટ થઈને તેજ દીવસે પોરદ
દરગીમા આવે છે રેપર ઉપરનો આદક નજર નિધી રાખો પંચબ્યવદ
વેગા તે જર-લખરો દિ દના આદકોએ બક નહો મળવા પી કનિષ્ઠ
તેજ માસની તા રપ ગી સુધીમા કરી પચવવદર સંદેશના સંગામે નહો
કરના સુગત કરવા મનીઆરની નીચે પી કુપન ઉપર મોકલનાર આદક
નજર, નામ સરનામું લખતા ચુકુ નહી મનીઆર કે બોટિય પોરદલ
આદક ઉપર નીચે મુજબ નામ લખવુ

VAHSHI SAHITYA KARYALAYA
Tower Road, Surat

પુસ્તક: ચૌથું + અંક: ૧૧મો

કારણ

સત્ય દર્શન

હાર જીત !

હવેન દેશ પ્રગતિ યુવાનીએ પળે
કમળની પના વ્યામ વિદ્યારી બની

નવુ કમર ને સાગર સાથેથી મેલ્લિન
સમન્નિએ છુટી રવી એક પડી એક
જામ છત્રી નવા

આનીનિ પથ સામના પિપ્પની ગેલનીથી
કમલળી રવી

બરમાની બારી રેગ્રા મમના બાર
ન અધકારમા વિરુદ્ધ કમળને નુકી પડી
આરી વિષ્ણુર્ક મર્ક અતીમ સમયે તે
તુર માર્દે દુઝાયું—

હાથ દું હવેન હારી ગયો

હમ તે ને અરમાનોની દુન્યામા મલેઆમ
યર્ધી આપી ન સુફીની જગ્યાએ તેમની
તકપની તમે પડી હતી

જીવન—અંજામ !

—જન કાને લેગી ન ખ દર, મમ, રવ
મકટ લગીન ગતીએ ડહી પુમળા મ્થમ્થાને
જતા દના અગ્રતા ને દુન્યા માનની વૃત્તિ
હુડી લાપડી ૨૨- તેમની પાગ પાગ
પમડાતો હતા

જામે માનનીની પાગ પડગ્રો તેમને
રિખી એના એક નરડા ૧૨/૫ —

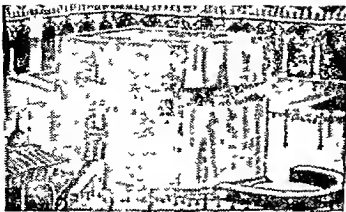
“કેલ મૃત્યુ થન આચાર”

દુન્યા નિશ્ચય નરી તેજે જાગા તા
અશુભી નિપ ડી નુ

“અરમાનોનુ

તા, તેજો મરી પનાર વિશ્વથી
અનવિદ્યન થતા”

—‘જામી’ ગેલની

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અ લાઠ તઆનાનુ ફરમાન (ફુઆન)
મોલોના અબ્દુલ્લીમ સાદિક માહુબ

- (૨૫૫) જે કોઈ પોતાના ઉપર જુદમ થવા પછી સરખો (વાજખી) બદલો લે તો એવા લોકો પર કંઈ પકડ નથી પકડ તો માત્ર તેમના ઉપરજ છે જેઓ લોકો પર જુદમ કરે અને દેશમાં નાહક અત્યાચાર કરે છે, તેમને માટે હું બહાયક શિક્ષા છે (ફુઆન)
- (૨૫૬) અને ખુરાઇનો બદલો તો તેના પ્રમાણેજ છે, છતાં જે કોઈ માફ કરે અને સુલેહ કરે તો તેનો સરાખ ખુદાના ઉપર છે, બેશક તે જુદમ કરનારાઓને પસંદ કરતો નથી (ફુઆન)
- (૨૫૭) જ્યારે અને માહુમને પોતાની રહમતની મળ અબાડીએ છીએ ત્યારે તેથી ઇતરાય છે, અને જો તેમની કરણીના બદલે તેમને કંઈ ખુરાઇ પહોંચે છે તો (સર્વ ઉપકારોને ભૂની જાય છે) બેશક માહુસ બહુ ના-શુકરો છે (ફુઆન)
- (૨૫૮) પોતાના પરવરદિગારનો તે સ્વિસતો આવવા પહેલાં હુકમ માંનો જેને ખુદાપાકના તરફથી પાછા હટવાનું નથી, તે દિવસે તમારે માટે ન કોઈ આશ્ચર્યસ્થાન હશે અને ન તમારો કોઈ (શુનાહથી) નકાર ચાલશે (ફુઆન)
- (૨૫૯) આકાશો અને પૃથ્વીની બાદશાહી ખુદાપાકનીજ છે, તે જે ચાહે છે પેદા કરે છે, ચાહે તેને દીકરીઓ આપે છે અને ચાહે તેને દીકરા આપે છે અથવા તેને પુત્રો અને પુત્રીઓ બને આપે છે, અને ચાહે તેને વાઝીઓ બનાવે છે, તે સર્વજ્ઞ (અને) કુદરતવાળો છે (ફુઆન)
- (૨૬૦) અલલાહ પોતાના બંદાઓ પર નરમીથી વર્તનાર છે જેને ચાહે તેટલી આપે છે, અને તેજ બળવાન જોરાવર છે (ફુઆન)

ઈસ્લામી શિક્ષણ

(સૂચુ' નાક સત્વંતુ ફરમાન (હદીસ)
લેલાના અબ્દુર્રહીમ સાદિક સાદુખ

- (૨૫૫) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે એક માણસ રસ્તે ચાલ્યો જતો હતો તેણે માર્ગ ઉપર કાટાતુ આપડું પડેલું જોયું તેને માર્ગથી દૂર કંઈ તો અલ્લાહ તઆલાએ તેની કદર કરી તેને બખર્યો (મહીહૈન)
- (૨૫૬) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે દુગણી ઊંટડી ખેરાત કરવી શું ઉમદા સદકા છે અને દુગણી બકરી ખેરાત કરવી કેવો શ્રેષ્ઠ સદકા છે સવારમાં એક વાસણ ભરે અને સાંજે બીજું વાસણ ભરે (યુખામી)
- (૨૫૭) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે જો ખત્તાબના લોકો શું તુ આ વાતથી રાજી થતો નથી કે અમને આખેરત(તુ સુખ) મળે અને કાફિરોને દુન્યા(તુ સુખ) મળે (એટલે અલ્પકાલિન સુખ સાડું કે સદાતુ) સહીહૈન)
- (૨૫૮) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ કને જે રહમત છે તે સઘળીને જો કાફિર બાણી લે તો ઠી તે જન્મતથી નિરાશ થાય નહિ અને અલ્લાહ કને જે અઝાબ છે તે સઘળાને જો મૂમિન બાણી લે તો કદી તે દોઝખથી નિહર થાય નહિ (સહીહૈન)
- (૨૫૯) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે ઉવવાની ગિયતિમાં મારી પાને હથેનો એક પ્યાલો લાવવામાં આવ્યો ફતી મહે તેમાંથી પીધું તે એટલા સુધી કે માડું ટસ થયું મારા નખથી નીકળતા નિહાણ છું ફતી માડું બચેલું મેં ઉમર બિન ખત્તાબને આપ્યું. લોકોએ કહ્યું આપે તે ખત્તાબની શી તઅખીર કરી? હજરતે સલ્વં ફરમાવ્યું કે ઇદિમ અને સમજ છે (મહીહૈન)
- (૨૬૦) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે જે (દુખમાં) મહે પર તમાચા મારે, ગળું (ગીરખાન) કાટે અને કુકના બોલ બોલે તે અમારા માર્ગ પર નથી (મહીહૈન)

અલ્લક કી દુનિયાંકે દોરેલે

રેલવે વન - 'ફેરિય'

જી. ડી. મેસી

એક જમાનો હતો કે વસતને માન હતું
ફલ અને છુ છુવતું બાગમાં રથ ન હતું પણ
માજે તો પાનખરેનું માન વધી રહ્યું છે
ફૂલની રાત તો બાજુએ રહી બવગીતા ઘટા
પણ હવે સનામત થા નથી લડાઇએ મનાત
કરી છે ટાંકણીને રથાત કાગનો ઉપયોગ થઇ
રહ્યો છે બિચરા બાવળો પણ બેઝ નિધરા
જેવા એકા થઇ રહ્યા છે ! અને ચમી ન સાડેય
પણ ચિદ્દ પીના પીના પાકાર કર્યા છે કે
પાનખરમા ખીને મોરચો ઉભે કરીશું મડના
પકા ! ખરી જાય કે ધરી સત્તાન પાદ ખેતરી
નાખીશું ! પાનખરમા મિત્ર રજયો પી તાપા
અને બોખના ધડાકાથી જગત ઉઘાત ધમધમી
ઉઠશે સુરે પમા ચારે તરફ હીંચરને સાજુસમા
લેવાને બુ છુતો તો પવવારી ગયા છે એટલે
છુવડ ને કાગડા વિગત ગીત લનમ ? ને
હીટલર પણ ત્યા સુધી હાથ પર હાથ જોડીને
બેસી નહિ રહે જો કે જર્મની પરના કાલિત
મોઝમમારાથી મોરોગ જેના બીમકાયન 'યુ
પણ પોતુ પડી ગયું છે બિચારો બીમર પડી
ગયા છે ખેર અત્યારેય મોઝમમ રાની ધજાખરતો
છેજ ને !

મત્રેએ સાધત સામગ્રીના ગજ ખડકયા
છે અમેરિકાનુ મુઠ પન્ટે વચીને તેર મોગ
મોઝા ગણિત શાસ્ત્રીએની જાનીના પાગિય પણ
ખેસી જાય એમ છે પછી સંજોના દગલા

કેમ ન થાય ? હીંચરની તેવાનીય ભરે મનાય
છે પણ હવે એની ત ૧૨ તાવ બી ગઇ છે
અ તો નહોતુ છે એની ધખ્યા માનગની
શકિત નહત થઇ છે હવે તો ધખ્યા ખાના
બોચી દીની અને તાનકા મળજીત કરી વનો
છે રેનલીનના તો ચિતુ પાધીય તાલુ નથી
લા રી ખમ પડે કે એ શુ કગવા ધારે છે
છત અનુમાન થાય ? કે બાવો નથી તજ
બોદનીએ નાચે ! એવો એવો દિચાક હો
મનરાજીએ ભુમધગ તથા નેક બાચર પ્રજ
તમા હીક હીંચ માનગા ટાણુએતો કાગને
જમાવી રહ્યા છે ભન રીપ દીપેય મરોવર
તો ભરાશેને ! છોને લોકો કરેના કરે કે
'આગળ ચારે પે ન લગાય' એવા સો છમ
કના એકાદ મોગ આકમણી તો જરૂર મરજ
સરી શકે પણ લડાઈ લખાઇ છે તેનું કેમ ?
જગતના બુખ્યાએ અને નગેના લાખને તપ
આપી રહ્યા છે કે ચારે પુરી થાય ! રૂંધાઈ
ઓ આશિર્વાદ અ પી રહ્યા છે કે ચાલેચક્ર
દિવા કોઈ નાઇ ન માય તો કેનુ માફ કે
તીજેરી પર તીજેરી લાય ! કેટલાય દિવસનુ
ઓ વિજયોત્સવ મનાવના અને કેટલાક બાગ-
ચારણો વિજય ગીત ગવા તલપાપડ થઇ ગયા
છે ! ખુબ એ દાડો ક્યારે જાવની દેખાડે કે
કામચને બલાવે વા ખાતા એડીંગો પણ નિગતે
રેટનો ખાય !

ખિચારા વાવેલ સાહેબ દિલના વાયમરોગ
 ચુટાતાજ છાપા ॥ છપરે ચઢ્યા હ કોઈ કહે
 છે કે હવે “કલમનું પાણી પગારી ગયું છે
 ને દડાનું રાજ ચાનું થયું છે” કોઈ કહે છે
 કે ‘મુસદ્દાગીરીએ નિવંધનમાં દેરાણું કુચ્યું
 છે કે મિષ્ટગીરીના દયમાં આંદી મોની
 સત્તા સોપાઈ’” કોઈ કહે છે કે “દિલમાં
 તોખડી એડી મજબૂત થશે ને લશ્કરી રાજ
 સ્થપાશે” તો કાંઈ કહે છે કે “ના ઉંદુ
 તડ ને પડન નીનિથા દિલને લાલ થશે”
 આમ ના । મન બનતું યોગે ને મન ફાનતું
 છોરે છે કાણુ કહે છે વાવેલમાં મુસ્તદાગીરી
 નથી ડગનગધી લાપાઓ પર એમને કાણુ
 છ તેઓ જડુભાષિ છે પણ બહુ રૂપિ નથી
 બુલોને દોરે કરવાની ના પાડે, ને એમનું
 દિલ પ્રથેનું પહેલું નિવેદન પણ ‘મિટા ચા
 નીકરા પરણાવીશું’ જેવું આશ્વાસન જનક છે
 દિલોએ પણ માળા જમરા અધિરા છે તેન
 જોના નથી તેનની ધાર જોના નથી ને અડ-
 નગની જેમ ફાવે તેમ યોથી નાખે છે તો ! એમને
 તો આશા છે કે તેઓ જરૂર નામ કાઢશે હિલ્લી
 ફોરી રેન્ટ પર જરૂર એડા હુદરોજ’ પોતે
 પાકા વિદ્વાન છે સાથે સાથે કવિ અને દારૂ
 વેપક પણ છે બુલો અમેરિકાનું ‘ટાઇમ’ પેપર
 લખે છે કે “એક અમેરિકન સૈનિકે વેવનને
 કલ્યાજસિ ઉપે મુખારકમાદી આપી તો તેના
 જવાબમાં વેરને પણ કવિતા રૂપે જ જવાબ
 આપ્યો જેનો સાર એ છે કે મારે એક આખ
 છે, તેમ મારો મદદનીશ પણ એક આખનાજો
 છે એટલે અમારે વિશાળ દેશ પર નજર
 ફેંકવાની હોય, ત્યારે મારો મદદનીશ પૂર્વ તરફ
 બુલે તો હું પશ્ચિમ તરફ જોઉં છું” શુ
 આ જવાબમાં કવિ સાથે દારૂવકાગના દલાણુ
 નથી દેખાતા ? આવો ઉદાર દિલ માણસ દિલને
 નિરાશ કરે ?

અરે ! ઉલ્ટી હવે તો આશા રાખવી રહી
 કે વરસેનું સ્વપ્નું સિદ્ધ થશે બુલોને તુર્કી
 અખબારો તો અભિપ્રાય આપે છે કે “સર-
 વેવત કદાચ દિલના અનાતુર્ક કે ઇનેનું સાનિત
 થશે” ત્યારે તો એમના મોમાં સાકર ! બાકા
 ચમીલના વિચાર ને એમરીના આચાર જોતાં
 કહેવું જ પડે કે “લાડીને પાડી નિવડે વખાણુ”
 જોકે વાવેન પોતે તો એમજ કહે છે કે
 ભગેસાની બેસ પાડી નદિ જલે !

●

શુસનમાનોને કાર્ષ્ણ્ય બાળતમાં જોશ
 ચડે છે ત્યારે બસ એકદમ ચઢી જાય છે
 મુશ ધરાની પાછળ લાગ્યા છે ત્યારે બસ એવા
 આદુ ખાંછને લાગ્યા છે કે જ્યાં બુલો ત્યા
 મુશાઈની નાહરે ખચરો વચાઈ રહી છે જેમ
 મોહરમમાં કે કેર સળીનો નજરે પડે છે તેમ ।
 મુશાઈ સારી વસ્તુ છે એમતો ધીમ સારી
 વસ્તુ છે, પણ તે વધુ પ્રમાણમાં ખાવાથી વસ્તુ
 નથી તેમ શુજરાતમાં મુશાઈનો અપરો ન
 થાય તે જોવાનું છે કારણકે એથી સાદિતમાં
 શક્તિ સમૃદ્ધિ થાય છે એ ખરું, પણ સાથે સાથે
 હોસાનોસીતું બગર પણ તેજ પર આવે છે
 એ જૂનાવું ન જોઈએ ! મળ્યા ગાદયા જેવળુ
 પેપરોજ મુશાઈથી વચિત રહી જાય છે, તો
 તેમણે કંઈ નમિનતા ખાતર અમરેજો અને
 નોધો ગજરોમાં લખાવી, પછી જમખ મારે છે
 શુજરાતી પરિપદ પણ બને એ શુજરાતના
 મુરિનમ કવિઓને દાદ ન દેતી હોય પણ આપણે
 તો એનું કાળવચ પાંચાળ કરીને દાદ લખીને
 જ પવાના । માણી હાનતો ખુદા પાસે એજ
 દુઆ માગવી રહી, કે આપણી મુશાઈની
 મસ્તીને એ સસ્તી ન થારે નદિન કાળે
 કરી એ કમિતાના બડોને પસ્તીમાં જવાનો
 વારો આવે ! અરતુ

●

એ બીખલીને કોણ ખાય ? એમ લોકો
 રને સંબોધીને કહેતા હતા એક જમાનો
 કે જીવાર ૧૦ અને મધ્ય દતી બહુ
 જમાનો નહિ હતો ખાત્ર વરસ પટેલાજી
 પણ આજે એજ જીવાર ૧૦ રૂ મધ્ય
 છે સોળગથા બાર ! જીવારના બે સોળ
 વખત ૧૫ રૂનો એક ખતરના ઉકરડો
 ૮૫ રૂ મ મળે છે ! હવે પૂરે ન
 પણ મેં યુ યુ ! દસ આન મ મળી
 ના આજે દસ રૂપિયા મેસે છે ! બે
 રૂના બૂટના બાર રૂપિયા બસ છે ! ત્રણ
 માની જીનોના અઢર રૂપિયા બેસે છે !
 રૂપિયાની ટાપીના દસ રૂપિયા બેસે છે !
 રૂપિયાની બકરીના પચ્ચીસ પચાસી
 ના પચ્ચીસ ને સોના બગદના હવેર રૂપિયા
 છે તે કારકૂન મહેનાજી શિક્ષક મળુર
 વાગા વગેરે તો તેના તેજ ભાવે મળે છે !
 બહુ તો એકાદ પાંચ કે દસની તોટ
 રવારી લઈયાને નામે આપી સંતોષવામા
 છે, ઇન્સફને ખાતર એ છામા એઠો
 હો પમાર તો મળવોજ નેધએ આ મોઢ
 મા સૌથી વધુ મરો મોઢીયાતો અને
 મના મરના માનવીએનો છે એ મિયરા
 જામચારી કે ઋષિ મુનિ તો નથી ?
 મનેય જીવર વગરેલી છે ! અને વળી એ
 નિવમ બધાઈ ગયા જેવું છે કે મરીબોને
 જ પ્રભુના પેગંબરોની વરતી વધારે જેવામા
 ન છે, અમલુલા, કુખા, નરક નો ચો
 ! જીવે છે પણ તોકરોના મુકાવા તરફ
 ! કેમ ખ્યાન આપવું નથી !

વળી નદીમા ઉભેલા માણસને પાણી વગર
 સંભરવું પડે એનો સમો તો જીવો કે
 ગિરસા આસામ ને પૂર્વ બગલા જેમા
 મ ચોખા પકે છે તે લોકોજ ચોખા રિના
 મળે છે, ૧૨-૧૨ ને ૧૪-૧૪ આને શેર

ચોખા લા મળે ગયા છે ! સુરત, બીજાપુર,
 નાસિક સે લાપુર વગેરે જીવા જીવાર પકવનારા
 છે જના એ જ લાઓમાજ જાણે જીવારનો
 દુકાન પડ્યો છે ! ખાનદેશ ને મધ્ય હિંદમા
 પકે સિરાપ બીજી કષ્ટ બાગેજ પકવાય છે,
 જના તે મોઢા મળે માટે વરખા મારે છે !
 ખાજરા મારે મહદૂર કાઢિઆવાડ ખાજરા માટે
 જન તોડે છે ! આતે શુ કુદરતનો મજબ કે
 બચરયાનું અધેર કે કોઇની પડદા પાછળી
 ચ લાખી દરો ? એ બે તો જો એ લાખિયા !

—રેટાપ પ્રેસ—થો આપણે તો વિચાર
 કરતાજ રહી ગયા ને હીલરે તો જન પર જઈ
 રશિયામા આક્રમણ આરબી દીધું છે ને આ
 વાચકોના હાથમા આવના પટેલા મિત્રોએ
 પણ બીજા મોતયાનો આરભ કરી દીધો દરો
 ચાનો રાહ જોવાની મરી ! —‘એકાન્’

સાહિત્ય રસિકોને

‘ખિલાફત’ ગુજરાતી સાપ્તા-
 હિક પુરાણ ‘ખિલાફત’ વધુ નથી
 મુસ્લિમ ગુજરાતની અનેક કલમે
 ‘ખિલાફત’ને ચોમાથી રહી છે

—અને તેમાય ખાત્ર મરીને
 “સાહિત્યની સ્લાઈમી” માટે સો
 જરૂર ‘ખિલાફત’નો ફાઈ પણ એક
 અડવાચી જીવો નમુનો છીં ૦-૩-૦

લખો —એડીટર, “ખિલાફત”
 મજગાવ-લવલેન,
 (લ. ખ.) મુબઈ ન. ૨૭

—ન છુટકે!

ન છુટકે બીજા ચેપરાને પણ અમારે પડતું પડે છે લગાઈ પતી જશે ને પુત્ર દલના સુધરશે એ આશાએ અમે 'કારવા'નું લવાજમ ન વધાર્યું એ કારમ ધટાડી જોયા, ખેડોડોના ખર્ચ પર કાચ મૂકી, અને બીજાએ અનેક અખતરા કરી જોયા પણ ખોટાને પહેલી વળવાતું બની ન શક્યુ લગાઈને લીધે વધી ગયેલી આદદ મોઢનારી અને તેમાય ખાસ પ્રેસ લાઈનમા પડતી લાડમારી, ને કાગળની તળીએ તો દહ કરી છે છે'લા વરસમા પણ 'કારવા'એ પાનસાની ખોટ ખરી છે જોયી ન છુટકે હવે લવાજમમા રહેજ વધારો કરવો પડે છે બીજા ચેપરાના પ્રમાણમા એ વધારો નજીવોજ ગણ્યો ને કે ખોટના વધારાથી

કંઈ નફો તો કરી શકવાના નથીજ ફક્ત ખોટ ન આવે ને સરભર ચાલે તોય બસ સાહિત્ય રસિક મુસ્લિમ-ગુજરાતી પાસે અમારી નમ્ર અપીલ છે કે તે પોતાના આ એકના એક માસિકને હોમકુશન જેવા ચાહતા હોય તે તેને હોમજનની નજરથી અપનાવી પોતપોતાના મિત્ર સહલમા પ્રચાર કરી તેના ગ્રાહકો બનાવવાની પ્રશિશ કરે અને 'કારવા'ના વાચકોને તો કંઈ બનાવજી કરવાની હોયજ નહિ તેઓ પોતે પોતાની ફજ વિચારશે એવી આશા અરચાને નથી નવો ભાવ નવા વરસથી એટલે સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૩ના અંકથી વધશે

વાર્ષિક લવાજમ હિદ અને સીનોન-૩૫
પરદેશ શિર્મોગ-૧૦

છુટક નકલ સાત આના

—મેનેજર 'કારવા'

'ગીવ એન્ડ ટેક' સ્ટોર્સ

ચો કે બજાર : મુરત

એટલે

લેઊટ્ટ ડીઝાઈન્સના

• સુટીંગ્સ-શરટીંગ્સ

• લેડીઝ ડ્રેસ ફેબ્રીકસ

• ફેન્સી કાપડ

ખરીદવાની ભરોસાપાત્ર દુકાન

કારવા

— શહેરના નજીક કાગચાળ સુધીનો —

મી આરિફે આગ્રમ કરેમાઈસ એમ જો તે
'કારવા'ના તત્ત્વો જગત-‘વલ્લભી’ સાહબના બીજા
પુત્ર, કે જેમણે ઉર્દૂ-અરબી, વિવરો સાથે, સેકન્ડ
કલસમા એમ જો ની પરીક્ષા પાસ કરી છે

શહેરના મી સુલામ સોલમદ પછાદીમ
કારમ કરેમાઈસ કે જેમણે આગ્રુ સહબા એમ જો ની
પરીક્ષા પાસ કરી છે તેઓ ફોટો લાપચામા ગાનતા
ન હોવાથી ફોટો લાગ્યો નથી

શહેરના મી સુલામ સુરુકા સોબાઈ
સોલપાદી કે જેમણે આગ્રુ સાહબા બી જો ની
પરીક્ષા પાસ કરી છે સગવડસર ફોટો-વજીર ન થતા
વાથી ફોટો લાગ્યો નથી

આ ત્રણે સુમરોની કારવામાં બદલ અને સુખા-
રકબાદી આપીએ છીએ અને સુલ્હાથી દુઆ કરીએ
છીએ કે સુલ્હા એમને અગરબીની કારવાઈ અપાયું
કરે આમીન

કહે છે કે, એક ગામડીઓ એક પૂજારીની સેવામાં હાજર થઈ કહેવા લાગ્યા કે “સ્વામીજી ! મ્હારે ભગવાનના દર્શન કરવા છે, મ્હારી એ મનોકામના કોઈપણ રીતે પુરી થાય, એવો માર્ગ બતાવો.” પેલા પૂજારીનું નાક કોઈ ઠામી રમખાણમાં ઉડી ગયું હતું તેઓ ઉપદેશ આપતા બોલ્યા કે “બરે ! મુખ, “આખ કે આગે નાક, ફિર સૂઝે કયા ખાક ?” જા, નાક કટવા દે ફિર દેખ ભગવાનહી ભગવાન નહીં આગે જે ધર દેખ, હમારે મુઠ પર નાક હય ?” પેલા ભોળા અને અધાણુ ગામડી આગે પૂજારીના કહેવાથી નાક કપાની નાખ્યું છતાં ભગવાન તો દેખાયા નહિ, જેથી બહુજ અકળાયો પહેલા તો તેણે સ્વામીજીની લીનાંગે વડો ફેડી નાખ્યા પિચાઈ પરતુ એમ કરતા જતા લોકોમાં દાસી થયે એ અલ આવતા તેણે બીજી તરફ જ રચી જેને પણ તે મળતો તેના સામે નાચી કૂંચે પોતે ભગવાન દર્શન કર્યાની વાત નરતી મુકતો અને તેની જ્વળમાં આગારતી નાક કપાનીને જ પથો એવી રીતે લાખે ગાળે નકટાઓની એક જમાન બનીતે રહી અને પેના ગામડીઓએ નકટા સમાજનો અગેવાન કિવા “સ્વામી નકટાનદર મહારાજ” બની ખેડો પોતાનું નાક કપાયાનું વેર તેણે આવી રીતે વાળ્યું

મુખપના એક મડળી રિયતિ પણ કષ્ટ અને સ્વામી નકટાનદના પથ જેની છે આડે પ્હાડે જેની નિદા અને કુચનીથી નવરાસ નહોતી મળતી તેના ગુણદોષો, ખામીઓની આધારણ ચર્ચા કર્યા વિના બધુંય ઢાકી દબ તેનેજ સમેલનનો પ્રમુખદેવ બનાવી દીધો શી દિવ્યશ્રી ! શા સિદ્ધાત ! ! કેટલા ઉદાર અને કુમળા દિલ ! ! આટલું તો પ્રમુખ બનાવનારાઓ માટે હવે બનનાર વિષે તો શું કહેવું ?

‘વજીરો ધણા કડણુ ને પુખ્તથી પણ કોમળા ! કહો એવા મહાત્માના કો જાણે ચિત્તને ખરા”

પ્રમુખ બનનારે વિવેક બાળ્યો છે (વિવેક એટલે સત્યતા ભોગે કડવું કહી ન દેવાય તેની સલાહ) એક ગુજરાતીને જાણે તેના વિવેક સુધરેમા વિવેક (કમકે આપણે સૌ સુધરેલા છીએ એટલે આપણો વિવેક પણ સુધરેલોજ છે) સત્ય જૂનાય તો પરના નહિ, પણ માર્દાનુ લાન સદા જગૃત રાખવું જ જોઈએ એ આપણી ખાસ વિશેષતા છે ઝીગવટથી વાચનાર વિચારનારને એ મડળનું નામ રાધવા માટે હીવાની જરૂર નહિ પડે !

મે એક વખત એક ચિત્ર દેખ્યું હતું પોતાને છુદ્ધિમાન માનતા મારા એક મિત્રને એ બતાવ્યું એમણે “સાર છે” કહી મૂખ દીડું

‘શેનુ છે ?’ મે પૂછ્યું

‘શેનુ ?’ એણે સમ મે પૂછ્યું

‘હા, હા, શેનુ ?’ મે ફરીથી પૂછ્યું

‘શેનુ તે વળી વરતનુ’ એણે કહ્યું
ફરી ચિત્ર તમ્ને દ્રષ્ટિપાત કરી ઉમેર્યું “ના, ના,
નહી ને પરિત લાગે છે ઉભારડો શીર્ષી ફરદાદ
જેવું દેખાય છે, અરે ના, ગાય એ સ વાગોગના
ઠાય તેવું તો છે !” આકુ અવનુ ઠધુ ચતું
એમ ચારે બાજુએથી જોયું બીજે દારડે તેઓ
મળ્યા સારે મને ચીનરવાનું કામ છેડી દેના
બુ આમદ કુર્ચી “કેમ ?” મે પૂછ્યું
“કાને તમારૂં ચિત્ર જોયા પછી હું આખી
રાત ઉઘી શક્યો નથી” એણે જનામ દીડો
‘લલ્લા આદમી એવું નામ તે કળા’ સંગનાથી
સમજી શકાય એને કળા કાણુ કહેતે ?
(નાથપેથીમાથી)

મરત પતીલની મરતીના ગિરદથી નવા-
જેથી એરી શ્રી ‘પતીલ’ની એક ગજન “ખરે-
રધુ બંને ધજનર”ના શીર્ષકથી “કવિતા”
માસિકના જુનના અકમા છપાઇ છે તેના
અને ઉપર-વળુવેના ચિનમા કજો ફરક નથી
એ ગજન વાચી “આ ગજન છે ?” ‘કેવી
ગજન છે ?’ એમ સદતા બોલાઇ જવાય છે
ગ ‘પતીલ’ની ગજલથી મને કયાના ઉપજો
તો તેમા મારી જગતાના દોર નથી દોર છે
તેમની ગજનનો વાચનાર યા સાલગનાર લીન
ચાય એવું એમા કથુજ નથી એવો મને
નજ ચાય છે

રા પતીલની ગજનોમાથી શ્રોતા એકાદ
વસ્તુ પાણુ પાળી શકતો નથી ન તો એવું
કથુ એમા હોય છે, જે એક અધવાડીયા સાર,
એક માસને સાર થા એક ઝમાનાને સાર
યાદ રહી જાય

એમની ચાનુ ગજનનેજ લઈએ વાચતા
એમજ લાગે છે બીજી શુ લખ્યું તેની

સમજ ન પડવાથી રા પતીને ગજન લખી છે
એમની આ ગજનમા મૂળ તો એમજ કહી
રધુરેલી ટોય અન પછી કવિએ “દે દાગમ
પણી”ના દિસામે જેટજેટલા કવિયા મળ્યા
તેટલાની દુકલધી કરી હોય એમ સાર દોરી
આવે છે ગજનને એવી ખૂનીને લખાવી
લાવની દ્રષ્ટિએ બનેરીની પંડે એકજ લાવ
છુટયા કર્યા છે જે ગજનમા ખાસ એમજ પે છે
આમ અધી લાવના કવિની અને અધી
પ્રાસયોજ પ્રેરાએવી લાગે છે કદપના અમર
તિની મદદ છેજ નદિ વળી બ, ક કંડોગના
તમ્ને (“તે તે કૃતિ કવિતા નથી જે સિદ્ધિલ
(ઉર્મિપ્રધાન) નથી) મુજબ એ ગજનને તોળતા
એમજ પૂછી જવાય છે કે આને કવિતા કેમ
કહેવાય ? અને ગજન એવે બમિરસ કાનમા
દીપે દીપે અમત સોચતી દિલદર સૌદર્યધાગ
ગજનમાર અદ થી બાધનાર હોવો જોઈએ,
બદા થી નદિ ‘કવિતા’ જેવા માસિકમા
આી ગજના છપાય તે જોના તો એમ લાગે
કે કે મને તેના મુત્તક પદ્ય ઉપર “ગજન”
લખીને મોકના તત્તોએ તેના નામ જોઈને
આદ કરીજ ને છ એના કરતા તો તેઓ
આરાૂ નાઓ પર “ગજન”નું નામ ન આપે
તો નાચકાને ઓઠ, અનાન લેખેના પાણી
નદિ મસ્ત ‘પતીલ’ની મરતીમાથી બેએક
શેઅર અને ટાકુ છુ જેથી વચ્ચે ખ સુ
કરીને ગજન સિદ્ધ-મદારી દીકાનુ હાદ
સમજી શકો.

‘મે જે પહેલું છે આ એક પેદારન

તે છે પેદારન ને છે દલગ પદ
મારા બાજપમથી આગે પડેરતો
જતા તય પડ્યું ન લગા પામ
રહે છે તન વિવમ એવો સીવનાર
ધર બાધી એનાજ અલેખમા
તેના સચા તોળજ અવાજ આ,
નહી બધ રહ્યા જે પજવાર પા.”

આતે ગઝલ લખનાર અને ગઝલ લખનાર
ગણવાનાર ઉપર કશીય ટીકાની જરૂર છે ?

એક ઉપતત્તીની કશય કયા હ વ્યાપ્ત હુ
કે આર વરસ સુધી એક ટી એક એથીસયા
ફૂટવા છતાં તેના પગાગની રકમમા તે એક
પાછનો વધારા થયો નથી પરંતુ એના કુદબમા
એની પતિન ઉપરાત તને છુટણીએ વળગી
જોસતા છ છોકરાનો વધારો થયો છે

(પોથેન જોસેફ તત્તી-ડોન)

છોકરાનો વધારો પણ વધારો તો ખરોજને
અને એ વધારાની આ ગાંઠ કેટલી પ્રગ્નિ
સાધશે તે જમ મટેરાય ? મુરખમા જમરે
છોકરા વધારવાની મળરળ આનતી હોય ત્યારે
એ વરતુ અહીંઆ ઉપતત્તીને અનાયાસે પ્રાપ્ત
થતી હોય તો એમા ખુશી થા જોતુ છે
કુખી થવા જોતુ નહિ અથે તો એ તત્તીને
એ પ્રગ્નિ બદન મુનારકબાદ આપીએ છીએ

કવિતા વ્યાપક નથી બનતી તે માટે 'કુલજાગ'
સનાહ આથે છે કે 'કવ્ય પુસ્તકતુ કવ નાનુ
હોય, અને ખીરસાને પરવડે તેવી પ્રિ ગતે
આપાતુ હોય તો વાચકા તેને મજવામા રાખી
સકે અને સમય મજો વાગી સકે આમ આપ
તો જનના કવિતા ત્રિય બને

જનતાને કવિતા ત્રિય બનાવવા માટે કિમત
ઓછી રાખવાની સનાહ તો જનએ કીક ૧૦૮
નાનું કે નાખવાની એમની સનાહ ગણે જિનતની
તથી ગુજરાતીઓ વેતારીઓ છ અને વેપા
રીઓના ખીરસા મા ફુમાનતી આની, ખીડી અને
લગતાનની ગાયરી કાઉન્ટન ચેન, ઉપરાતની
ખીજ વરતુને માટે રયાન મગલુ મુકેન છે
એટલે અમારી સનાહ તો એવીજ છે કે જનતાને

કવિતા ત્રિય બનાવવા સાથે મુશાહરિયી વધુ સરસ
ખીજો પ્રાપ્ત પ્રયોગજ નથી અન્યતઃ આજના
ગુજરાતી કવિઓની કવિતા જનસો મે હતી માર્ધ
ગાયક ગામેગામ ફરીને નવી દબથી ગાઇ સબ
ળાવે તો જરૂર જનતાને કાવ્ય પ્રતિ ગોખ વધે
વાચવાથી કે દાળનારાઓ સભગનાથી કે દાળો
નહિ અને એ રીતે કવિઓનો અને કવિતા
ઓનો સરસ પ્રચાર થયો ઉદ્દે કવિઓની કવિ
તાઓનો આવો પ્રયોગ લાઇ મહુ મદ રમઝાન
કરી રલા છે અને ખરેખ નવી દબથી કરી
રલા છે હમરના એ મરત કાવ્ય વાચકે
ઉદ્દે શાહરોને ગુજરાતમા જનતા કયા છે
ખરેખર ભાઈ મદ મદ રમઝાન ઉદ્દે કવિતાનું
જાતુ સાચીયુ બની ગયા છે !

આજે ત્યા લેખકો કરતા અનુવાદક અને
અનુવાદકો કરતા સપાદકો વધારે છે કેવળ
વેપારી નજરેજ, એજન્સી રાખી હોમ તેમ,
પરભાષાનુ સહિત દેશમા ઉતાય જાય છે !
જેમ ગાંધી કેપતી ફેશન થઇ ત્યારે વેપા
રીઓએ ગાંધી કેપ પ્રહરી, અને અનુવાદકો-
સપાદકોએ ગાંધી સાહિત્ય ફેલાવ્યુ અને
જનતાક કેપતી ફેશન થઇ ત્યારે વેપારીઓએ
જનતાક કેપ પહેરી અને લખનારાઓએ લોગી-
સાહિત્ય ફેલાવવા સાચુ દષ્ટિ ફેરા એકજ
હતી - " સતો તુમ ઉધરકો દસ હો ગિધરકો "
આથી માથે મતબબ એ નથી કે લોગી સા
હિય ન ફેલાવાય સાહિત્ય અમુક દષ્ટિયા
આપવાની છઝજો પણ મારો પ્રિયો નથી
પણ આ સાહિત્ય ખરે છે માટે એ આપવુ
એ બાકર મનાવુ જોઇએ કેમકે સપાદક
વેપારી જા સાહિત્યમાર છે એ તેમજો જનતુ
ન જોઇએ "

વે પા રી

[સમાજના એક નવોજ પ્રશ્ન છણતી લઘુ કથા]

લેખક "ગુલામ"

પાચમી નંબરે દર્શન કરીને પાઞ વળતા ચાકૂર શેઠની આખમાયી બે અમુ ખરી પડ્યા પુખ્તપીએ કોમળ એરી દેહમાના વજ્રથીએ મણુ કંથુ એના હૃદયમાં જે આપાત થયા હતા તે "માણસ આલ્યા જવાનો" યા પતિ-વિરહનો ન હતો રોકને કુખ યાતુ કારણ એ હતું કે 'કંઈ વારસો કેમ ન મૂકતી ગઈ?' 'મારે ઘેર શા માટે મરી? નાહક કંઈ દર્શના પાકામા ઉતારતી ગઈ મરણુ જ હતું તો એના બાપને ઘેર જઈને કેમ ન મરી?

આમ છતાં કબરતાનમાયી ઘેર પહોચવાની સાથે ચાકૂર શેઠે પાચમી પતિનું ખાતું નીચે મુજબ વડાન (નંદી) કાઢીને બધ કયું -

'લગ્નની સહ એટલે અને ૧૯૨૫ થી ૧૯૪૩ સુધી તે છરી તેમા તથુ વરસ તેના માબાપને લા રહ્યાના પાક જતા એક દરે છ વરસ ગેમા વરસા રહી છ વરસના તેની ઓમણ તથા કપડલસાના મળી રૂ ૭૦૦) (સાતસો રૂપીયા) ખર્ચ આપ્યું તે તેણે રસોઈપણ તથા ચકરડીનું કામ બજાવ્યું તેના વાર્ષિક પચાર રૂ ૧૨૦) જેણે મણુતા કુન રૂ ૭૨૦૦ થાય છે તેમા રૂ ૨૦) ચોકખો નવે આપતી ગઈ જણુસા હતી તેમની તેમ તિલેરીમા અકબધ હોવાથી જણુસ ખાતુ તો સરભાજ રહ્યું મણુસો અનખત એ આજોય રોક નવી દુખન શરૂ કરતા કિવા છરી વડુ અવવા કામ લાગે તેવેજ છે એટલે એમા તોગ છેજ નહિ

આ સર્વ નફા સાથે શેઠને એ કપો લાભ તો એ હતો કે પાછળ બે પુત્રોને ખૂતી ગઈ હતી આમ દુકાનવારી દ્રષ્ટિએ જોતા પાચમી ખરીદી કિવા વડુના વેપારમા ગેકને નર્ચા નફાજ નફા હતો ખોટનું નામ પણુ નહિ

ધરલામમા સ્ત્રીનું રચાન અને તેણુ દ્રવ્ય હોય જગત લગે સ્ત્રી સન્માનની મુન્મેશો ઉપાડે અને ભાણે ભરડે, ચાકૂર શેઠન જરા પણુ એની પરા નથી તેઓ તો મગધા તિવડ કેપ પટેરી-વેપારીઓ ગિરનાદ કેપ પહેરે છે માટે-ફરીથી દુહા મનવાની તૈયારીઓ કરી રહ્યા છે છરી પતિનું ખાતુ ખોલવા માટે, છરી દુકાન ખોલના માટે, તે પણુ જાને આંતરે ચર પાચ વસમા ચાનતી યાચાં ચાકૂર શેઠ એમાયો પણુ વગવ નરો જેચય એટલે જેચીજ કાંશે આપણે માટે એ ચિતા કરવાનું રહેવા દે એવા દુક લડોગીઆ નથી

'ચાકૂર શેઠને પતિ કહેવા કે વેપારી?' એ સરાન પ્રજાને પૂછતુ હોય તો આમ પૂછતુ જોઈએ કે 'ચાકૂર શેઠ માણસ છે કે વેપારી?' કેમકે તેમનું જીવન સદા છે 'સોધુ લેવું અને મોધુ વેચવું' એમા તેઓ દરેક વસ્તુનો સમાવેશ કરી જાય છે (સપ્રજ્ઞ)

કુલસુમ

લેખક

● મહમ્મદ કે. મનીઆર

સપતિવાનોની ગણતરીમાં કરીમ શેઠનું રથાન મોખરે આગતુ એટલે અગ્રગણ્ય શહેરીઓની પંક્તિમાં પણ એમને રથાન મળતુ અગ્રગણ્ય શહેરી હોવાથી એમની પ્રતિષ્ઠા પણ હીક પ્રમાણમાં હતી છતાં એ પ્રતિષ્ઠાને, સપતિને મળતી પ્રતિષ્ઠા ક્ષી શકાય

કરીમ શેઠને પહેલી ત્રણ પતિઓની એ પુત્ર અને ત્રણ પુત્રી એટલા બાળકો થયા હતા. પણ તે બધા દરેક પતિની દયારીમાં મરણ પામ્યા હતા આથી સપતિના શેઠ સતતિવિહીન હતા એમને એ ધણુ સાવતુ પોતાની સપતિને લાવિયા માની રાયા એના પુત્રની એમને સગન લાલસ રહેતી અને તેથી એ લાલસાને તૃપ્ત કરવા રોડે ત્રીજી પતિના મરણ પછી થોડાજ સમયમાં ચોથી પતિ કરી અને છુત્તાની કુપાથી એમની ઇચ્છા પરિપૂર્ણ થઇ

રાશિદને શેઠે પુત્ર લાડમાંથી ઉઠેયો શેઠ હજી રાશિદને થોડું અંગ્રેજી શિક્ષણ આપવાની હતી એટલે નજીકે અંગ્રેજી શાળા ધોરણ સુધી અભ્યાસ કરે શેઠને મન એટલું શિક્ષણ પુત્ર હવે પણ પુત્રની ઇચ્છા અભ્યાસ આગળ વધારવાની હતી એટલે સાગમાં ધોણુ સુધી શેઠે પુત્ર ન જોયા

મેટ્રીકની સફળતા પછીથી રોડે વિચાર્યું હતુ કે રાશિદને પોતાના ધધામાં શોધી લેવા પણ રાશિદે વધુ અભ્યાસ કરવાનો પોતાનો મકકમ વિચાર છે એવી રીતે જાણુ મેરને કરાવી દીધી કરીમ શેઠને આ ન ગમ્યુ પણ પુત્રની ઇચ્છાને કચડી નાખવાનુ એમને

થેગ ન લાગ્યુ તે લોહિએ પણ સનાહ આપી કે “પુત્રે લક્ષ્મી આપી છે તે તો તેના આ સદુપયોગ શા માટે જનો કરો છો?” શેઠે પણ વિચાર્યું “ધેયાની કયા જોડ છે ? બચેને લખતો રહે” તે એ વિચારથી રાશિદને સમતિ આપી, અને તેના વધુ અભ્યાસની સધળી જોડાણ કરાવી તેને મુબલ મોકલ્યો

કમલાએ રાશિદે મુ“પરંતુ શિક્ષણ પણ પુરું કર્યું ને તેની માતા પણ મરણ પામી એટલે એ પાછો પતનમાં આવી રહી કરીમ રોખી ઇચ્છા પતિન વિષેગે પુત્રને જરાએ અગા કરવાની નહતી વળી એમને હમેશા એમ પણ લાગ્યા કરતુ કે પોતાની નજર આગળ પોતાનો પુત્ર સધળી વાતોથી બળુ કાર થઇ જાય તો સક તેમની ઇચ્છા તો રાશિદને પોતાના ધધામાં જોડી દેવાની હતી પણ રાશિદે આ વખતે પણ માન્યુ નહિ એણે તો પિતાને સલામતી દીધુ કે પોતે ડોક્ટર થશે નહિ ત્યાં સુધી કશુંએ કરશે નહિ

કરીમ શેઠને રાશિદના આ વિચાર ન મમ્મા કારણુ ડોક્ટરી પાસ કરીને તેણે કયા દર્દીઓ માટે જોડા ઘસવાના હતા ? ધેસાની શુ જોડ હતી કે એ બધી પચાતમાં હિન્દુ જોડાએ છતાં રાશિદે પોતાનો વિચાર બદલે નહિ અને ઇલાડ જઈ ડોક્ટરી અભ્યાસ વધારવાની રક લીધી

કરીમશેઠે આ વિષે ઉડે હિન્દી વિચારના માણુ પોતાનો પુત્ર ડોક્ટર બને એમાં પોતાને તો ગર્વ લેવા જેતુ હતુ જ પણ ધેસાના બચનો ખ્યાલ એમને મુઝાણમાં મૂકતો હતો

છતાય એમને શશિલા વિચારને આ વેળાએ સમર્પિત આપવી પડી પુત્રની ગતિમતા અને કમીમશેના મિત્રાની સનાદથી થોડે આખરે શશિલાને ઇતિહાસ મેલકની ઝઘટકે બનવાની સમર્પિત આપી અને પુત્રને કુખી અતરે ઇતિહાસ મેલકથો

શશિલા જ્યા સુધી ઘેર દનો ત્યા સુધી તો શહેને પોતાની એકનતાનો ખ્યાલ આવ્યો નહિ પણ શશિલાના ગયા પછી એમને પોતાની ચિંતા થતા સાગી પુત્ર પરદેશમાં અને પતિના મૃત્યુ વિશેષથી એમને એમની એકલતાનું જ્ઞાન થયું પતિની ખોટ હવે તેમને જાણના નાની એમની દરેક શુચોનો ઉકલ એમના રતેહીએ એમના પછા પિતા દરેક વેળા કરી હતા તેજ પ્રમાણે આ કોમળને ઉકલ પણ તેમણે કર્યો ૧૫ વર્ષ આર પતિ-એના સદનાસમાં વિતાવેન હતાથી સદી નેધાવાની સહનાસાક્ષી ગણનાર કરીમનેક એમ એકવચનથી જીવન તો ની રીતેજ જીવી શકે / એટલે એમણે પોતાના શુભેચ્છાની હિજાને માન આપી ફરીથી લગ્ન કરાવેનો નિર્ણય કર્યો

“રેડ વૃદ્ધ થાય છે દિન નથી ચલુ”

એ અત્ય આજ પણ કરીમ શેહની રસિકતા ઉપરથી રૂપજ ચલુ

આરામ ખુરસી ઉપર પડતા પડયા કરીમ થોડે બારી પતિ વિશે વિચારવા માડ્યું એમની દ્રષ્ટિ અનેક ઘટના ખતર લેતી આગમ વધતી હતી આખરે ઇલાહીમલાઈના ધરમાં એમની દ્રષ્ટિ થભી ઇલાહીમલાઈની કુસુમ એમને યાદ આવી કોલસાર દ્રષ્ટિએ પડી ગયેન કુસુમનું મુખ્ય એમની આંખો આગળ આવી ખડું થયું એમને એ ગરબું ૧૮ વર્ષની કુસુમને પતિ બનાવી એમના એકનસાયા જીવનમાં કુસુમ વેરવાનું એમણે નક્કી કર્યું

પડી એમની ફળસાએલી, વપરાએલી

દ્રષ્ટિએ વચ્ચે આવતા વિધવાની ગચ્છતરી કરતા માડી, અને એ અનેક વિધવાને પત્ની રીતે દૂર કરવા તેની ચિંતામાં તેઓ શુચાયા પણ વધુ અચલ થતે આગમથી તેમનો કાચ પેટ ઉતર પથંટન કરતો નાશમાં બાંધેલ આનીના હુમખા આગમ આની અટકથો ને શુચ ઉકેલાઈ ગઈ

આનીના હુમખાને એમણે ઉકાળ્યો ૧ એમના ૧૬ મુખમાંથી એક ૮૬ દારૂ ખરી પડ્યું

ને લક્ષીપતિ શેહનો કુસુમ જેવી નક્કીને પણ પતિ થાગે નિર્ણય પણ ૨૮ થયો

પુત્રને ડેકાણે પાડવાની જોટની તીવ્ર હિજા માત-પિતાને હોય છે એટની પુત્રને ડેકાણે પાડવાની હશે કે કેમ? એ પ્રશ્નજ છે કુસુમની વધની ગચ્છતરી રાખનાર કુસુમની સારજી માતાને કુસુમને ૧૮ મુખે ન તેન ડેકાણે પાડવાની ચિંતા થતા સાગી શની દિવસ એ વિચાર તો આવતાજ નતા ત્યા કરીમ શેહની વાત નીકળી અને એને ખીક ઝડપી નેનાનું મન થયું જ્યારે કુસુમના પિતા ઇલાહીમલાઈને મન તો એમ હતું કે કુસુમ દલ લગતને લાયક નથી અત્યારથી લગતની માન ની? પણ એમના પતિની ન રહિયાયુ એમણે તો એક દિવસ વાગ જેઠ જાત કાઢી

“પડી તમે કાંઈ જવાબ ન આપ્યો”

“જવાબ શું આપું? મને કશું સજાતુજ નથી ને એક થાય છે કે ધર વચ્ચીને એ પીગામાંથી જુડું” ઇલાહીમલાઈ પતિના પ્રશ્નને સમજ્યા વિના બે પા

“હું શું પૂછતી હતી ને તમે શું જવાબ આપ્યો?” હસતા હસતા ઇલાહીમલાઈના પતિને બોલ્યા

“હો શું ત્યારે તું આપણા કરજ વિષે નહેતી પૂછતી શું ?”

છઘ્ઘાડીમલાઈ આશ્ચર્યથી બોલ્યા

“ના મેં એ વિષે પૂછ્યું જ ન હતું હું તો તમને કુદસ્તમ વિષે પૂછતી હતી સમજ્યા ?” સ્પષ્ટ સંદેશમાં પરિણે સમજાવ્યું

“હ ત્યારે તું કુદસ્તમ વિષે પૂછે છે પણ આટલી વયે લગ્ન કરવા મને તો શોખ નથી લાગતું” છઘ્ઘાડીમલાઈએ જવાબ આપ્યો

“તે અઢારે તે કાંઈ બોલે છે કે ?” પરિણે બોલી, તે આજ મનાવ્યું ‘હ તો કહું છું કરીમરોઠ જેવો લાખનો ધણી પછી નહિ મળે સમજ્યા”

“તે પેસાને શું ઘોષને પીવા છે ? એમનું વય તો જ્ઞે જરા !” બોળા છઘ્ઘાડીમલાઈથી સ્પષ્ટ બોલી જવાયું

“તે તમેજ કહોને વય કેટલી હશે ?” હ નહુ મોહુ રાખી પરિણી બોલ્યા

“પુગ સિ તેર” છઘ્ઘાડીમલાઈએ રોકકું પરખાવ્યું

“શું કહ્યું સિ તેર ?”

“હા સિ તેર ! સત્તર નહિ, સમજી ?” કહેતા છઘ્ઘાડીમલાઈ હસી પડ્યા

“જુઓ વાતને તમે આમ મસ્કરીમા ન હોતી હશે પુગ ચાળીસ તો હજી ચલા નથી” દર્પકા દેતી હોય એ રીતે તે બોલી

“શું કહ્યું ચાળીસ મોકું પણ કાઢી નાખતું હતું ?” બોલના બોલતા છઘ્ઘાડીમલાઈ અડઅડાટ હસી પડ્યા

“ગભીર વાતોમાય તમને કેમ હસતું આવતું હતું એજ મને સમજાવતું નથી”

“ગભીર ને સભીર કાંઈ નહિ મને આજતો કુદસ્તમના લગ્ન કરના આપણ કરજનો પ્રશ્નજ વધુ મદદરનો લાગે છે હજી રનાર પેસાની માગણી ને અદાવતે જનાની

ધમકાથી મને તો થાય છે કે ચોરી કરીનેપ એ પેસા ચૂકવીને એ બાજુ ખાવના પળમાંથી છૂટું” છઘ્ઘાડીમલાઈએ પોતાને શું ચવના કામચાની સ્પષ્ટતા પરિણે આગળ કરી એકાએક આ વાત ઉપરથી ચાલાક પરિણે નવોજ ઉઠેન સૂચ્યો અને છઘ્ઘાડીમલાઈને મનાવી લેનામાં એ ઉપયોગી થશે એમ સ્પષ્ટ લાગ્યું તે ગભીરના ધારણ કરી બોલી “એ હું કયા નથી જાણતી ? મને પણ જોની એટલી ફિક્કર થાય છે કે રાતે હું પણ સુખની નથી આવતી મને તો થાય છે કરીમ શેઠ જેવો જમાઈ મળે તો એ કરજના દોઝખમાંથી તો છૂટીએ” અને છઘ્ઘાડીમલાઈને પણ એ ચોખ લાગ્યું, પરિણી છુટી ઉપર એમને ગર્વ થયો કરજનો આમ ઉઠેલ કરતા જોઈ પરિણે અભીનદન આપવાનું એમને મન થયું તે ઉતાવળથી બોલ્યા “વાત તો ખરી છે” કરજે એમને દીના કર્યા પરિણે જોયું સફળતા મળશે ખરી, ને તેને હર્ષ થયો તેણે આગળ ચલાવ્યું “ને ગામમાં છોકરીઓની પણ કયા ખોટ છે ? કામેજ કાંઈ વાત કરતું હતું કે સગીનાએ પોતાની દોકરીને કરીમ શેઠને સાથી દેવા માગણી કરી છે, જ્યારે આપણને તો માનથી તક મળે છે ! કયા દીતો લઈને શોધના નીકળીએ તો તેતજ ખૂટી જાય” અહીં છઘ્ઘાડીમલાઈના પરિણે અટક્યા પતિ ઉપર અસર થઈ છે કે નહિ તે જોયું ને વળી આગળ ચલાવ્યું “ને કુદસ્તમને કું ખ પણ શું પડવાનું છે ? તોફર ચાકર, વારી, ગારી તો હાજર છે આથી વધારે તે શું જોઈએ ? કુદસ્તમ પણ સુખી થાય ને આપણ કું ખ પણ રજો કરજની બાધી તો મરે ?”

“વાત તો સાચી પણ કુદસ્તમ માનશે ?” અભર સુધી વચના બાધને વળગી રહેનાર છઘ્ઘાડીમલાઈ પેસાના મોહમાં તેને છોડી ગયા અને પરિણી સાથે સાદ પુરાવ્યો

‘માનશે નહિ તો ક્યા જશે ? આપણે શોડાજ એના સુખની આડે આવીએ છીએ !’

‘ખરી વાત ! એના સુખે આપણે સુખી કરીશ શેઠને ત્યાં તે શી ખોટા હેય ?’

‘જય સારે હવે તમે સમજ્યા ? તો સારે મારે હમણું તો રાધાનું મોકુ ધાય છે ને વળી ’ યાદ કરતા હો એ રીતે બેઠ્યા ‘હા હજીએને આ વાતની કાઠને ખમર નહિ પડે નહિ તો વચ્ચે કાચર ધાથી કોષ પોતાનું કામ કાઢી લેશે ’ રમે આ મુરતીઓ જાહેર જાણ એરી એને બીની હતી

“તું હવે એ વિષે બહિર રહે પશુ પેહુ ખાનમા રાખજે ’

ઉંઠા ઉંઠા દુઝાડીમણએ કરજની પાદ અપારી અને બન્ને દાર તરફ આગળ વધ્યા તે વખતે દાર અમળથી એકઠીના બીના ઉઠાને નીચોવતી કુસુમ હતી મધ્ય અને ઝડપથી માતપિતાની નજર આગળથી દૂર યાદ

કુસુમ ખરેખર કુસુમ હતું કુસુમની કોમળતા સુદરતા ને તોચ બધું જ કુસુમમાં નહેતું શું ? એટલેજ તો ૧૮ વયની કુસુમને કુસુમ કહેવાનું મન યાય છે

બાગી આગળ ઉભેની કુસુમ દૂર દૂર દ્રષ્ટિ દોડાડી રહી હતી દૂર દૂર એ અનનવા દ્રષ્ટિએ જોતી હતી એના વાગતી જરો મદ બનીત સાથે જોત કરતી ઉઠી રહી હતી

માત-પિતાની વાતો સાંભળ્યા પછી એના અનરમા તુદાન મચ્છુ હતું જે રાશિદ સાથે એ રમતી હસતી માતી તે રાશિદની એ માતા થશે ! જે રાશિદની સમ એ વરવહુની રમત રમતી તે રાશિદને જગત સારો પુત્ર કહશે ! સમય સથે એક બીજાને યાદવા તીજેન એ પ્રેમીઓ મટી માતા પુત્ર થશે ! એ રાશિદને બેગ કહેવું પડશે ? આજ વિચાર મત્રથી એને

મમકમા આજ્યા ને કરીશ રેક ! એને તો પિતા, નહિ દોરો કહેવો કે પતિ ? આવા અનેક વિચારો રેતી એનું હૈયું ચીરક જતું હતું

એને ચમ્પુ, નેમર, ચાકર શાહી નડી એ બધાના મોદપાશમાં ફસાવી એના જીવનની બધા જરમાદી કરી ત્યાં હતાં એના જીવનને બગડી મારવાની એ પાસની રમત હતી

પણ એ બધામાંથી હૃયું શી રીતે ? નેટાતી એનામાં તાકાત માત-પિતા સાથે યસાડી કે નહોતું એનામાં બળ સમય સથે બાય બીડવાનું એ તો હતી માત્ર મુસ્લિમ સમાજની એક નિર્દોશ ગભરૂ બાળા !

બાળપણનું એક દ્રશ્ય એની આજ આગળ આવ્યું

‘કુસુમ હવે આજો નહિ મળીએ !’ રાશિદ દરબારી અવાજે બોલે, જ્યાંયમા કુસુમને મોત સેવું એ એકા નજરે રાશિદ તરફ જોષ રહી જાય પછી ન જોવાની હોય એમ

‘શું વિચારે છે કુસુમ !’ કુસુમને આમ અચાક ઉભેની જોષ રાશિદે પછી પૂછ્યું

“આપણે નહિ મળીએ શાશદ ?” કરેતા એક કુમળો નિનસ એના દેવામ થી લાગી પડશે

‘કુસુમ હું મુંઝવે જાઉં ત્યાં અવ્યસ કરીશ અને પછી ડોક્ટર થયું નહિ પોતાનું જાતો નિર્જીવ કલો “અને આપણે” રાશિદ અગળ બોલે તે પહેલ જ

કુસુમને કહેતા ના પુત્ર તમે ડોક્ટર થશે રાશિદ ! રાશિદ તમે મન જરૂર બની જશે !

ડોક્ટર રાશિદ ડોક્ટર સહાય કહેવાશે તે અવી ગરીબ કન્યાની પછી ગરબ નદિયે જેવી યાક જતા કુસુમને કહ્યું

‘કુસુમ તને અવિધાસ છે હું તને નહિ જ્યુતુ મુજ બની જાશ’

‘રાશિદ હું તમને નહિ જુન છુઓ

આ તમારી યાદ” કહેતા કુસ્મુમે પોતાનો હાથ
ખતાવ્યો શશિદે ગમતમા ખરેત એ પથરનો
રા હતો.

“હું જાણ” કહેતા શશિદે ક્યો ને
આખોએ રૂમાનને દયાવ્યો કુસ્મુમે એ નિહાળ્યું
એ યાદ માત્રથી એની આંખો ભીંધી યથા દ્રશ્ય
આખું પડી ગયું.

ને એ જાણ્યાં દુટપડી હેડે પડ્યા

• • •

કરીમ ગેઠ જમાનાને આધારી ગએત
વ્યક્તિ હતી જમાનાની ચાલ એમણે જોઈ
હતી માર્ગમા આનતા વિનંતને કેમ દૂર કરવા
એ યુક્તિ એ જાણતા હતા, પણ એ યુક્તિ
કરતા લક્ષ્મી એમને વધુ સદાય કરતી આમ
હોનાથી વિદેશ તો એમની આગળ પગજ
નહોતા ઠેરની શક્તિ આગ આર પતિના રવામી
મધ રીઠા યથા ગએલ કરીમ શેઠને પામથી
પતિના રવામી થવામા વધુ અડચણ નજ પડી
કાચળીના બધનો દીના ક્યાં ને વિજય એમને
શોધનો આવ્યો.

કુસ્મુમ જેના કુસુમને મેળવ્યાથી એમને
દાર તો માતો નહતો તોફાને પતિની સેવાના
હાજર રહેવાની સખ્ત સુખના એમણે આપી
દીધી હતી પાણી માગે દૂધ આપના સુધીની
પ્રચ્છ પચ એમણે વ્યક્ત કરીજ હતી પણ
જના વાણીની તરસ દૂધથી ટપાઈ જોડું.

કરીમ શેઠની પતિન ઘાતજ કુસ્મુમનું માન
વધી ગયું એની સેવામા તોફાને “જોદાણી”
સાજનો વાર વાર ઉચ્ચાર કરતા ઉભાજ હોય
બહાર ફરવા જવાને માટે ગાડી તૈયારજ રહેતી
પણ એ બધામા કુસ્મુમનું દિલ ચોટાટુજ
ન હતું એને તો આ બધું નગરકેદ જેવું
જણાતું હતું આજ એને ચુવાની આપ સમ
જણાઈ કરીમ શેઠની પાસની વૃત્તિ સતોષનું
એ એક માન રમકડું ન હોય એમ એને લાગતું

કુસ્મુમને મન લગન એ બધન સમાન
યથ પચ્યું

ઉપનયમા ખીનતુ પુખ્ત જે ચાર દીનાનો
વચ્ચે શખવામા આવે તો તે કરમાયજ નય.
કુસ્મુમ એ ચાર દીવાસો વચ્ચે હયાના સુખ
વિના કરમાતી જતી હતી લગનને દિવસેજ
એનો આત્મા તો મરી ચૂક્યો હતો માત્ર દેહ
જીવત હતો.

કરીમ શેઠને આત્માની પડી પથ્ય કયા
હતી? કુસ્મુમ યત્રવત જીની રહી હતી દરેક
સ્ત્રીને પિતૃ ગૃહ છોડતા વસતુ લાગેજ છે
એમ ધારી કુસ્મુમ સબધે કરીમ ગેઠ વડું
ખ્યાન ન આપતા.

ખીચારી કુસ્મુમ !

• • •

મસન પછીથી કુસ્મુમની તખીઅન વધુ
બગડી ગઈ એનામારી ફરવા ફરવાનીય શક્તિ
હજીયઈ ગઈ સાત મહિને મુએલા બાળકને
જન્મ આપ્યા પછી કુસ્મુમને જ્ઞાનારા લગ્યેજ
એને કુસ્મુમ કહી શકે એનો દેહ તદન મુગઈ
ગયો ગાલ ઉપરની સાથી અદ્દસ યથા અને
દારકાઓ બદાગ નરેજી આવ્યા આવેલે ઉડી
ઉતરી ગઈ.

ડૉક્ટર દિવસમા એ વાર આવતો કુસ્મુમની
સેવા બરાબર મધ સહે માટે એક નર્સનો
મણુ બેસેજન રૂકો હતો ડૉક્ટર નર્સને સૂચના
આપતો નસ એનો ચિરટાઈ પૂર્વક અમલ
કરતી કુસ્મુમ યત્રવત એ બધું ક્યો જતી

મરી ગએલા આત્માનો જીવતો દેહ પણ
કુસ્મુમને ચાર સમ લાગ્યો એને જીવનની
મુશ્કેલ નહતી કરીમ શેઠની પુરતી કાળજી
જના કુલસુમની તખીઅનમા કાંઈ પણ જાતનો
સુધારો થતો ન હતો ડૉક્ટર એમને રોજ
સાતવન આપતો થોડા વખતમા ફીક થઈ જશે
એમ કહીને શેઠને સમજાવતો જતા રોજની

નાહ એના ડોકટર પોતેજ એ બીમારીથી
ચુચવાઈ રહ્યા હતા નાહ એમના હાથમાજ
નહોતી આવતી એ નહોતો કોઈ હાથને પાર
ખનારો ડોકટર પાંચે લારેજ પકડાઈ ચકે

કુસુમી આવી રિયતી થતા તેના માન
પિનાને પણ બીક પેરી પછા ગ્રહ બનવું કચણ
કરી રહ્યા હતા એટલે બીજે બતાવા જેવો
ઉપય એમની પાસે ન હતો ભોળા ઈશ્વારીમ
ભાઈ કુસુમની બીમારી વહેના ન પારખી
રાકયા પણ એમના ચતુર પતિની સમજમા
એ ટુરતજ આવી ગયું પણ હાથના કયા
દેવે એ ઉકિત પ્રમાણે થયું એટલે હવે તો
મુગા મુગા સહેવુંજ રહ્યું, એ હિસાબે કશુંજ
એ દયા વિના જે થવું હતું તે સખેદ જોઈ રહ્યા

દિવસે દિવસે કુસુમનો દેશ રૂપ થતો
આલેશે હવે કરીમ ગ્રાંધી રહેવાયુ નહિ એમને
કુસુમના મૃત્યુની બીક પેડી એમને કુસુ-
મને મુખમાં લઈ જઈ કોઈ સારા ડોકટરની
સનાહ લઈ દવા કરવાનું ઉચિત ધાર્યું
બીજાએએ પણ એમા સમતિ દર્શાવી એટલે
કરીમ શેઠે રહેના કરવાની દરેક વ્યવસ્થા પોતાના
એક બોલાખીયા મારફત કરાવી અને કુદરુમને
લઈ મુગધ જવાનું નક્કી કર્યું

આ નધી તૈયારીએ થતી હતી તેજ સમયે
રાશિદનો તાર આ ચો તેજે ધગે-નો કિનારો
છોડ્યો હતો અને શેઠાજ દિનમમા મુગધ
આવી જતો એમ તારમા જરાબુગ્યું હતું આ
તાર બાળ્યાથી કરીમ રોઠેને ખુટી ઉપજી
પોતે પુનઃ મુગધ જઈ મળશે ન વળી સાથે
કુસુમી પણ હીક હીક સારવાર થશે એ
ચિત્તે એમનું હૃદય ધડી ભર માટે આનંદીત
થયું આવા સતુકે સનેગો મળ્યાથી કરીમ
ગેઠ એક દિવસ નક્કી કરી કુસુમ તથા ગેઠેક
નોકરોને લઈ મુગધ જવા ઉપરી ગયા

મુખ્ય આવતાજ કરીમ શેઠે એક સારા
ડોકટરની તપાસ કરાવી કુસુમની દવા ચલુ
કાંધી ડોકટરે કરીમ શેઠને કહ્યું કે કોઈ
ગાનસિક સખ આધાને લીધે એની રિયતી
આમ થઈ ગઈ છે છતાં ડોકટરે બનતા
પ્રયત્નો કરી સારા થવાની ખાતરી કરીમ શેઠને
આપી બેએક દિવસ સુધી એ ડોકટરે દવા
લીધી પણ કાંઈ બળવા જેવો દરેક પડ્યો નહિ
આથી કરીમ શેઠે બીજા ડોકટરને બોલાવ્યો
બીજા ડોકટરે પણ પટેલા ડોકટરના મતન
નેજ સમતિ આપી અને કહ્યું કે દરરોજ
એક ઇન્જેક્શન આપવામા આવે તો કદાચ
ચિત્તી રૂધરે કરીમ શેઠે એ પણ કહ્યું મુ

એ ડોકટર દરરોજ આવતો, અને ઇન્જે
ક્શન તથા દવા આપતો દવામા પુષ્કળ કાળીજ
રાખવાની હોવાથી કરીમ શેઠે એક બીજા
સારી નર્સની ગોઠવણ કરી આમ બનતા બધા
પ્રયત્નો કુદરુમને સારા કરાયા થયા હાથ
મણ દિવસની સતત કાળીજ પછી કુદરુ-
મની રિયતીમા સરેજ દરેક પડ્યો કુદરુમે
આપે ઉધાડી અને ચારે તરફ જતું પતેને,
ચિતાપૂતક પોતાની સારવાર કરતા ટિડાળ્યા
ને પાછી આપેા મોંઘી દીધી મત્ર અટલા
કરકથી ડોકટરની અશા બધાઈ કરીમ શેઠને
પણ થયું દશએ અસર કરી છે ખરી હવે
બેએક દિવસમા તો વધુ હીક ચઈ જશે ને
વળી રાશિદને આવવાના પણ બેજ દિવસ
આડી જ્યા

ડોકટરની સતત કાળીજ અને નર્સની
ચિચાઈ પૂરકની દેખરેખ છતાં કુદરુમને
પછીની કાંઈ કે કે પડ્યો નહિ હા, એટલું
થયું કે તેની જેવી સ્થિતિ હતી તેની તે તેનીજ
સ્થિતિ ચતુરહી ન તેમા કાંઈ ધગડો થયો
કે કાંઈ વધારો ને નસિદને આવવાનો સમય
છે નહીં આવી ગયો

ડોક્ટર રાશિદે એની માતૃભૂમિ ઉપર પથ મૂક્યો ત્યારે એને કંઈ કંઈ ઉર્મિઓ થઈ આતી હતી જુના સરમરણો તાજ થતા હતા અને એના હૃદયમાં આનંદની હોથી ચઢી આતી હતી એને કુન્સુમ યાદ આવી અને વિચારોમાં ધડેલ પેનું સ્વતંત્ર દવાખાતું પણ યાદ આવ્યું એ બધાને મૂર્ત સ્વરૂપ આપનાનો સમય એને છેક નજીક આવી ગયો હોય એમ લાગ્યું

રાશિદ ડીમરમાંથી ઉતર્યો, તારે એણે કેટલાક નોકરોને દીધા એમને બોળખતા રાશિદને વાર ન લાગી પણ તેઓ નાના શેઠને ખગેલ પોપાકમાં સજ્જ થએલ જોતા વહેતા બોળખી ન રાક્ય રાશિદે પોતાની બોળખાયુ આપી અને બધો સામાન બતાવ્યો

“અબ્બા કેમ નહિ આવ્યા ?” એ પૂછતા નોકરોએ એની મા માદી હતી એ જણાવ્યું

રાશિદે એ જણ્યું ને ઉતારણે એક નોકરને સાથે લઈ ઘેર જતા તેણે થયો કે સુમની રિયતી હવે તટન બગડી હતી ડોક્ટર તેને તપસી કેસ ગળીર છે કહી ચાલ્યો ગયો, કરીમ શેઠી, નાની ઉમરની પત્નિ જનદી મરે નહિ એ તો ધારણા નજીક થઈ કુન્સુમની આશા દબે તેમણે છોડી દીધી કુન્સુમના બીજાના આગળ પુત્રી ઉપર એક બેસ એ કુન્સુમને નિહાળી રહ્યા હતા ત્યાં નોકરે રાશિદ આવ્યાના સમાચાર કહ્યા રાશિદનું નામ સાંભળતાજ એમને એક હલ્લુ આરાનું કિંમતી જણાયું એમને થયું, “ધંનેન્ડ જઈ ડોક્ટર થએન રાશિદ કંઈ નહિ કરી શકે ?” ને એ વિચારથી એમને હિમત આવી તરણાને પકડી સાગર પાંક કરવાનું કુશળ પ્રયત્ન કરી જીતે છે, એ પ્રમાણે કરીમ શેઠે આ બેનહતો પ્રાપ્ત કરી જોતાં પુત્ર ધોળ ધાયું

અને તે પુત્રને મળ્યા આગળ વધ્યા

સપૂર્ણ અગ્રેજી પોપાકમાં સજ્જ થએલ પુત્રને જોતા એમને હર્ષ થયો ને ગર્વ પણ બારણા આગળ તે પુત્રને કોટયા

“એટા તું આવ્યો ?”

“હા અબ્બા, તબીબત તો હીક છેને ?”

રાશિદ વિનયથી બોલ્યો

“એટા, તબીબત તો હીક છે પણ તારી અમ્મા બહુ માદી છે”

રાશિદ ઘડનાડમાં હતો સંજે એને પિતાએ બોલ પતિ કર્યાના સમાચાર જણાવ્યા હતા વળી નોકરોના કહેવથી એ પણ જાણ્યું હતું કે એની મા માદી હતી એટલે પિતાએ કહેલ સમાચાર એને વધુ આશ્ચર્ય કારક લગ્યા નહિ

“એટા, તે નહિ જીવે !” કરીમ શેઠ બધી ધર્મી બોલ્યા

“ત્યા ત્યે છે ને ?”

“આંતો આજ મહિનાઓ થયા ચાલુ છે પણ મધ ફરકજ નથી પડતો એટા”

“એમ ?” કંઈક ગંઢન વિચારમાં કુશલી મારતો હોય તેમ રાશિદ બોલ્યો

“એટા, તું નહિ તપાસે ?” અધીર કરીમ શેઠે બેનહતી ધ્રુજા વ્યક્ત કરી “હું જોઈશ અબ્બા” નવો ડોક્ટર વિચારમાંથી જાગૃત થતા બોલ્યો ને બંને પિતા પુત્ર કુન્સુમના ઓરડા તરફ આગળ વધ્યા

ડોક્ટર રાશિદનો આ પહેલોજ કેસ હતો એ પહેલા કેસમાંજ સફળતા પ્રાપ્ત કરવા પોતાની બધી ડોક્ટરી વાપરવાનો નિશ્ચય કર્યો અને એ પહેલા કેસમાં વિજય મળે તો ? આ વિચારથી રાશિદનું હૃદય હર્ષથી ઉજળી ઉઘુ તો તો પછી પ્રશ્નચાતું પૂછ વુજ શું તે માતાતા બિહના આગળ જઈ બેઠો ગયા ઉપર એણે એક હાડખોજ નિહાળ્યું માત્રમાં ખાણ પડી ગયા હતા અને

જીવનનાં તેજ

(પાંચ કલમે લખાયેલી એક વાર્તા)

[૪] બાળસાથી

‘બેઝાર’ ચાલુ

(મિ ૧૯૪૩ અ. થી ચાલુ)

[૪] બાળસાથી

લેખક ‘બેઝાર’

‘સુદર અતિ સુદર’ એક બી-કેપાચેની બી જપારે બીઓવાળા પ્રતો પરત્વે બાપણ કરે ત્યારે કેદની હાંસપની દનીને રજુ કરી શકે એના પ્રત્યક્ષ પુરાવા જે સામિત એ કરેલું આજુ બાપણુ છે પણ સળિરાનું મુખ પશ્ચિમ કેમ લાગતું હતું ? એ મને જોગબતી હતી ? ના, ના એ કયાથી જોગબે ? અરે હા હવે મને યાદ આવ્યું સાબિતો તો આનંદ પુરના મારા મચપણના સમયમા પડેશમા ગેતા વની બાપાની પુત્રી આહ ! એ બાગ પણના સુખનાથી દિસી હતી અને સળિસ સાથે બેનતા ફૂદના અને આનંદ કરતા પડી તો અમરે બહાર ગામ જવાન ચલુ પાડગથી તેના જગન એક શ્રીમત નનીરા સાથે યસાનુ સાબલ્યુ હતું જપારે પ્રમુખે તો ઉપસાધારમા તેને વિધવા તરીકે એ જપારી હતી સચુ મુ દગે ? કે પછી એ સાબિરા હુ ખાદે છે તે ન હોય

‘સન્નારી સમા’ ની ચર્ચા સમામા સાબિરાએ પૂનર્જનની તરફેણમા જે બાબ્યાત આપ્યું હતું તે સાબળી ઘેર અવીને રારે જે દમીદ પોતાના કમરામા અગા મ તા રવગત બનડી રજા હતી

ડા. દમીદ રાહુગના “પાગતખાના”મા તાજેતરમા નિમાયેના અને મેડિકલ ડીમો પામેના નરા મુસિનમ ડોક્ટર હતા એમના કુટુંબમા જોમને માતા મિવામ કોઈ ન હતું અને પોતે અધિરાહિત હતા

સાબિરાની જીતી યાદ તાજી ચતા એમના રમતિ પડે જ્ઞાકાગ તદ્દમ્ય ચયા

‘દમદી ચાન આપણે નવી મન રમીએ’

‘પણ સજી ! એ રમનન નામ તો કરે’

‘અરે, એમા નામનું શુ કામ છે’

‘ગણ કાને જોને પેના બાળુના આમનાગી જેમ વર બધને આવ્યા હતા અને પેની મગ મમને વડુ બનાવી લઇ ગયા હતા એની વર પડુની રમતજ તો ?’

‘એરો એમા તો નહ મગ પડે પણ ૪૨ કોણુ યાને ?’

કેમ યાદ તું છે ને”

‘પડી રુ ?’

‘જ તો રગી, બીજી કેણુ ?’

આડે રાપડોરાના બીજા ડોક્ટરએતો ભેમા કરનાગા આજા સજી અને દમદુની રાદીમા અડધા ટેકરા વર પડે બી બાકીના ક તા પડે લગ્યા ઢોન ત સાના બદને પતરાના બાબી બના અખડપના અને મોટેથી રીસોગીઓ રમાડતા

હમદુની ખરાત નીકળી, અને કન્યાના રેશ્મણે આવી ઊકરીએમાની કાંઈએ ખાતી પાટલા ડાબો રાખી પોખવાની ક્રિયા કરી એક ઊકરાએ અરપણ શબ્દોમા નિકાલતું કાર્ય પતાવ્યું વળાનવાની ક્રિયા વખતે કન્યાએ રડતું નેત્રએ માટે સળુએ પણ રડાનો અભિનય કર્યો એટલામા દૂરથી રાત્રીની માતો ધારી સભળ્યો એ સાલગી મારતી બોલે સૌ ઊકરાઓ રડવાકર યદી ગયા રહ્યા દિગ્મુદ અનેલા હમદુ અને સળુ સળુની બાએ આના વેત ખનેતે એક એક થપાટ લગાવી અને મોટેથી કહ્યું, 'મારા રેશ્મણો બીજી રમતા નથી આનાસુ તે આવુ રમા છો ? ખબરદાર ! ને દવે આવુ રમા તો મ્મા ગયા હમદુની મા' લઈ બન્યો તમારા હમદુને ખૂ. મોટે ચડા થો છે તે !'

સળુની માનો અનાજ સાલગી આવી પચેચેની હમદુની મા રડતા હમદુને સમજની પગની લઈ ગઈ

વગવડની નિર્દોષ રમત રમતા કસુ અનિષ્ઠ નરન હાલ તેની આંખે ડો. હમીદને અમજણ પડી મામાપો જે કય બાળકોને એની રમત રમતા દેવામા અનુભવે છે તે એ ડોય છે કે ઊકરાઓ મેટા થાય, લજીગણે અને એક બીજા તરફ આકર્ષીત કવાક બચપણમા નિર્મળપણે રમાયેલી રમતોને મૂત રચય ન આપી દે

૩ જરા નથી બૂનતો એ નની બાપા ડીજ સાના કે વર્ષ પછીનાની એ શન કદાચ એને ૫૬ નય દોય પણ મારી તો હવે એ ફરજ યદી પડે છે કે બચપણની મારી રડતે બાળે સાચી વડુ તરીકે મારા દેવ મદિરે રથાપુ મારા મિત્રતા મિત્ર ને આનિમે ગડી મનીમાને રડીકાર કર્યો તો હુ કેમ એક વિધવાનો ઉદ્ધાર ન કરું ? પણ આ વાતથી સાબિરાને કઈ રીતે માહિતગાર કરવી ? પત્રદાર ? હા, ખસ એજ હીક પડશે

મોડી રાતે હીક હીક ચિતન પછી સાબિરાને પત્ર લખી ડો. હમીદે નિરાતે બીધ લીધી સવારે એ પત્રને ધૂરી એકવાર વાચી એને કવ રમા થીડી સાબિરાના સરનામે રવાના કરી સતોષનો શ્વાસ લીધો

[૫] રૌશની

લેખક 'નિરાલ'

આનંદોનાસના શિખરેથી ધકકો મારી રોકની કા' ઊંડી ખાંધમા પછાકનાર, જીવનના સુખદ પ્રસંગ લગન જેવા દિવસે બ્યારે આપુ વાતાવરણ હર્ષમય બની રહ્યું હોય, બ્યારે કંટુ મનો એકાએક માણસ દિવ્યાનંદ માણી રહ્યો હોય લગન પ્રસંગની બાધી ઉપાધીમ પડ્યા છતા કોઈ માણસના મુખ પર ચિતાની આંધી જ્વાળી પણ ન થતી હોય, સારે આખા કંટુ મનો ઉ નાસ અંકુ રોકમય વાતાવરણ ઉભુ કરી દેનાર નિહામા જુની અમળાના જીવનમા ક્યારેક અચકે આનંદ રક્ષા રેડી જનાર ક્યારેક કોઈ મહા ધુરીખતમા આવી પડ્યા જે હાએ અને આર્થિક સહાયની ખાસ અમલવા હોય, તેવે સમયે ચરે તરફથી નિરાલા મળતા અભિય ઉપાય આત્મહત્યાનો અજમા વરા જતા હોયએ લા આપણને અર્ધ વચ્ચેજ એ નિગારોમાથી પછા રાખી આપણી પાસે લક્ષ્મીને દર્શ કરી આપનાર, આ બધુ પોતે ન કરતો હોય છતા એજ કરી રહ્યો હોય એવો આનાસ થય છે એના જીવનમા નિત્ય પોતાનું કલગ નિયમિત વળાવે જતા દયા બીએ સાબિરાના હાથમા એક પત્ર પ્રકશે

સાબિરા ચમકી 'આ શુ મારો પત્ર ? કાઢી લખ્યો હશે ? પિતાએ ના, ના, એ કંઈ મારા પર પત્ર લખેજ નહિ લખવો હોય તો મામા પર ન લખે ? સારે ? શુ આ પત્ર

પડવામા અને તોડવામાજ ખર્ચાઈ જાય છે
શુ તેઓ પુરય નથી? તેમનામા પુરપાતન
નથી? ના, ના, તેઓની નિર્ધનતાને કારણેજ
તેઓને નથી કોઈ માથી મળતુ કે નથી
તેઓ પરણ્યાની હિમત કરતા અન્ને અમેક
માણસ પોતાથી ઊંચ કુળના અને પૈસાપાત્ર
માણસ સાથે સમઘ જોડવા માગે છે થીમ તોની
ગણુના ખાનદાનેતામ ચાપ છે ગર્વમા મનિનતા
અને નીચતાથી બરેસી થીમતાઈ બાવમા
ખાનદાની કહેવાય છે

સતત વધે જતા વાણી પ્રવાદને સુગીલા
અટકાવી ન શકી

“હુ એ બધા બેદો તોડરા માથુ છુ હું
પરણીક તો કે” રહેજે પરણીક રાથ રત્ની
લાથી ભરેના જનજવરપમાન બગવામા રહેવા
કરતા સાધન સપન વિદોણી કાટડીમા રહેવામા
ગને આનંદ મગરો દાસ દાસીઓ ઉપર આજાઓ
ચવાવતા કરતા આચારિન ગૃહણી બનવામા

હુ સુખ માનીશ મરીબને પણી હુ નિર્ધન
ાથી બનુ પચુ રક મને પરણી ધનીક બનશે
ધનવાન નહી અને તો સુખી તો થશેજ ”

પૂર્ણાંત વિશેની ચર્ચાને કમાયે વધી
જાય તેવુ સાગિરાનુ અભારનુ લાણુ લાપણુ
સાભાગી સુમીરા આબીજ બની ગઈ

સાગિરાના જવાનની આશા જેના અતર
માથી દહી નઈ નહોતી થઈ એ ડા દમીદન
એ દિવસે સનારે આવેલા તાજા દાનિકમાથી
ચોકાનના સમાચાર સમપાયા

‘ડરીમભઈ મર્સ રૂલ’ના સુશિક્ષિત
શિક્ષિા સાનિરા નહેન તેમની જ્ઞાનિના એક
મીન મજદૂર સાથે લગન થયિયા જેમા ”

એ વાચીને દમીદના હૃદયે એવો આચકા
અનુબંધો કે એના પાથમાથી હપુ સરી પડયું
અને એ બેડા નિચાનમા મરકાન થઈ ગયા

(સંપૂર્ણ)

હાસ્યરસના જાણીતા લેખક

“ખેડાર” રૂત પ્રસેકા

- ૧ જુની આખે નવા તમાશા કી રૂા. ૧૫
- ૨ કલમ ચાણુક કી રૂા. ૧૫
- ૩ અકકલના ઇન્દરદાર નથી
- ૪ હુ રાત્ત હોઉ તો કી રૂા. ૨
- ૫ રમતા રામ કી રૂા. ૨
- ૬ સનમની શોધમા કી રૂા. ૨૫
- ૭ અલ્લવના ખા કી રૂા. ૨૫
- ૮ ખ જુક

ધી રાંદેર સ્ટોર્સ ટાવર રોડ, સૂરત

દીદોરે રસૂલ (સવ૦)

સ પા દ ક

[સર્વ હક સપાદકને સ્વાધીન છે]

વિકાસ-સામેરી

હિકાયાત હ મી ગુઝલતુન મળવિસના કર્તા ફરમાવે છે કે - 'અ ખમા એક બહુજ માનદાર માણસ મરણ પામ્યો તેના વારસદાર તરીકે બે છોકરા હતા એની માલ, મિલકત વગેરે ઉપરાંત હજરત રસૂલે ખુ. (સ૦)ના ત્રણ મુત્યારક બાલ પણ હતા હવે બધી સીજના રરખા ભાગ પાડ્યા પછી બનેલે એકએક મુત્યારક બાલ પણ લીધો, અને બાકી રહ્યા ત્રીજા મુત્યારક બાલ માટે મોટા ભાઈએ કહ્યું કે - અર્થો અર્થો કરીને લઈએ પણ નાના ભાઈએ મુત્યારક બાલની તાકીમ અને ધર્મના લિહાજથી કહ્યું કે - આ વાગી હુ બહુજ નારાજ છુ એના કરના જે તમેજ આપો મુત્યારક બાલ નખો તો હુ બહુજ ખુશી છુ જે પછી મોટા ભાઈએ કહ્યું કે - જો તમને આ બે મુત્યારક બાલ હુ આપુ તો તેના બદલામાં તમને મળે તો બધો માલ મને આપો કે ? નાના ભાઈએ એ વાત ખુશીથી કબૂલ કરી વારસામાં મળે તો બધો માલ તેને આપી તેની પાસેથી મુત્યારક બાલ લઈ લીધા જે પછી તે દરરોજ મુત્યારક બાલની જિયારત કરતો અને હુઝર (સવ૦) ઉપર દરદ ગરીફ માફલોત

અમુક મુત્યારક પછી મોટા ભાઈ બહુજ મોહતાજ અને ગરીબી હાલતમાં આવી ગયો તેણે એક દિવસ હુઝૂર (સવ૦)ને ખાનગી નેહ પોતાની ગરીબીની શિકાયત કીધી આપે (સ૦)

ફરમાવ્યું કે - એ બદમખત બદનસીમ ! તે માન (મુત્યારક) બાલથી બેપરવાહી કરી જરા પણ ધનઝન અને તેને રાખવા જરા પણ રગમત, ખુશી કે દુઃખ તે કીધી નહો અને તેને બદને તે દુખાનો માન પસદ કર્યો અને તેનોજ આ નતીજો છે તારા નાનાભાઈએ તેની ધનઝન કરના બદલ હ મેરા માટે નખત મેળવી લીધી છે મોટા ભાઈ ખાલમ થી જમૂન થયો અને તેના નાનાભાઈને લ્યા તેના ખાદિમ તરીકે રહ્યો

હિકાયાત ૧૦મી - મઆરજના કર્તા ફરમાવે છે કે - એક વિસ હજરન અહમદ બિન મુમા બિન મુમહિ- મિસરીની ખિદમતમાં મુહમમદ બિન ઉમર ખેડા હતા અયાનમ શિખી આવ્યા તેમને આવના નેહ અહમદ બિન મુસા ઉભા થયા અને શિખીને લેટવા અને તેમના કપાળ ઉપર ખાસ દોડો મુહમમદ બિન ઉમરે આશ્ચર્ય થઇ પૂછ્યું કે - હજરત એમને તો બધા લોકો દીવાનો અને મજૂર કહે છે તમેએ એમની આટલી બધી દનઝત શા માટે કીધી ? અહમદ બિન મુસાએ જવાબ દીધો કે 'મે પણ તેજ કામ કીધુ છે જે એમની સાથે હુઝૂર અકરમે (સ૦) કયુ હવુ એક દિવસ હુઝૂર (સ૦)ની ખિદમતમાં હુ ખેડો હતો, તે વખતે શિખી પોતાની આગિકાના ચાલથી મજલિમમાં આવ્યા તો હુઝૂરે અકરમ (સ૦) એમને પોતાની ખાતી સાથે દાખી બને

ભાનની વચ્ચે જોસો દીધો હતો એ ઉપરથી મેં અજાણ કરી કે - 'વા રસુલિત્તાહ (સન્)'! આ મરનખો કયા કામના બદનામા શિખીને મળ્યો છે?' હુઝૂરે (સન્) ક્રમાબુ કે 'હર નમાઝ પઢી એ નીચે યખેની આપનની નિવાવત કર છે અને મારી ઉપર દરદ મોકલે છે -

“લઈલ્લા અક્રમ રસૂલુમ મિન અન ફ્રાસેકુમ અઝીઝુન અલયહે માઅનીતુમ હરીમુન અવયકુમ ગિલ સુઅમેનીના રકે કુરંદીમ કુધન તવહુવ કુકુલ હરૂળી-યલાહો લાઇલાહા ઇલા હોવા અલયહે તવ-હુવતો વહોવા રખુલ અર્શિલ અઝીમ”

હુકાયત ૧૧ મી-તોહફાના કર્ના રજરત શિખી (રે અ)નો એક ફિરસો નકન કરે છે કે - ત્યારે તેમને પાડોશી મરી ગયો ત્યાર તેને ખાનમા નેઈ, તેને તો હાનત પૂછી તેણે જવાબ દીધો કે - 'ઓ શિખી (રે અ) મને કશામા અજાણના ફિરતાઓએ ઘેરી લીધો હતો અને મારી ઉપર અજાણ શર કરવાની તૈયારીમા હતા તેનામા અચાનક એક બાજુ ખુલમુત માણસ મળ્યો અને તેણે ફિરતાઓને હમી નીચા મે તેને પૂછ્યું કે - 'ઓ મારા મહેરમાન તમે કોણ છો કે આની મુસીબતના વખતમા મારી ઉપર ઉપકાર કર્યો' તેમણે જવાબ દીધો કે 'કુચમ હુ પુકળ દરદ શરીફ પાનો હતો જેન ખુપકે છ-સાની સત બખરી છે અને હુ તેજ મન છુ, અને જનનત સુખી હુ તારી સથેજ નહીં તને સુનારક સાથ કે હવે હુ દરેક રીતના અજાણથી છુગે થયો છે

હુકાયત ૧૨ મી-મઆરજના કર્ના લખે છે કે - એક દિવસ ફટલાક માણસો હોડીમા સફર કરતા હતા, અચાનક તફાન શરૂ થયું જેથી બધાઓએ બચવાની આશા હોડી દીધી અને એક

ખીજ સાથે મળી બેઠી છેલ્લી સનામ કરવા લાગ્યા મજૂર માણસોમાંથી એક જણને ઉધ આવી ગઇ અને તેણે બેઠું કે હુઝૂરે અક્રમ (સન્) આપ્યા અને કહ્યું કે 'દરદે તુનજીના' એક હજર વખત પડે, હરા અનાદ છુટકારો થઇ જશે" તેણે પૂછ્યું 'હુઝર (સન્) ત કયુ દરદ શરીફ છે?' આપે (સન્) તેને તે દરદ શરીફ ઝીખગુ

પેના માણસે ઉધમાંથી ઉઠી પેતાના ખાનની બધી હમીકન બધા માધીઓને કહી જે પરથી બધાઓએ દદ શરીફ પાવુ તો કયુ દદ પત ૩૦૦ રખત પળ પાંચુ નર્સ અને હોડી બપરમાંથી નીકળી ગઈ મજૂર દરદ શરીફ નીચે મુગ્ય છે -

“અફવા હુમ્મા સબ્લે અલા નયદે ના મુહમ્મહીન સલાતન તુનજીના બેડા મિન જમીઇવ અફવાલે વલ આફતે વ તકરીવના બેડા જમીઇવ હાનને વ તોનહહેરના બેડા મિન જમીઈરનેથેઆને વ તફ્ફોના બેડા ઇન્દકા અઅવદ-દર-જાને વ તેબલ્લેગોના બેડા અકમવ ગાયાતે મિન જમીઇલ બેાતે કિવ હયાતે વ બાઅદલ મમાતે ઇન્દકા અવા કુલે ગેઈન કહી”

તફનીર રહુન બયાન પગેમા છે કે - (૧) જે કોઇ મજૂર દરદ શરીફને શરે સુતી રખતે દરરાજ એક હજર વખત પઢી તો ઇ અ ખુદ ખુદાપાકના દીવાન અગર સરદારે અબીસ (સન્)ના દીદારથી મુશકે થશે એમ અમા ડીઆ અગર ચાળીસ દિનમા ૪ અ મે દીવાન મેઘનવા બાખવત થશે (૨) જે માણસ એને એક હજર વખત પઢી તો હુઝર (સન્)ની બરકતથી ખુદાપાક તેના ગમે તેવા મુશ્કેલ કામો તેમજ ઉમ્મીદો હતો તે પૂર્ણ કરશે (૩) ફટલાક ઓલિવા (રે અ) કહી ગયા છે કે - 'જે કોઇ માણસ સવાર સજા હમેશા

મજૂર દરેક શરીરને પડશે તો ઈ અ ખુદ-
પાક તેનાથી રાજી (ખુશી) થશે અને તેના
દરેક કામ આસાન કરશે અને દરેક ખુરાદ્યોથી
ખ્યાલશે (૪) સખાની (૨ અ)એ લખ્યું છે
કે જે કોઈ આ દરેક શરીરને એક વખત પડશે
તો તેને એક દગ્ગર વખત દરેક શરીર પડના
બરાબર સખાન મલશે

હિકાયત ૧૩ મી-મચારેજના કર્તા રૌઝ
તુલ ઉનમામાથી નકન કરે છે કે -“દગ્ગર
દમન બસગી (૨ અ) એ અખ્ય ધરમતા નહ
ધાને મરીયમને ખાખમા નેધને પૂછ્યું કે
“ખુ પાકે તમે સાથે કેવી વર્તણૂક કાઢી”
તેમણે જવાબ દીધો કે ‘હું મારા અમનને
લીધે બખસાઈ મથો છું જ્યારે પશુ હું કોઈ
હદીસ લખતો ત્યારે હુઝૂર (મન)ની રહ
મુમારક ઉપર દરેક શરીર મોકલતો હતો”

હિકાયત ૧૪ મી-તુઝહુતુલ મગ્નિસના
કર્તા લખે છે કે-એક દહાડે એક ગામડીઆને
પકડી હુઝૂર (સન)ની રજત લખ્યા અને કહ્યું
કે “હુઝૂર (સન) એજો ફલાણા માણસની
બાટી ચોગી છે” હઝરત (સન) હજી તેને
એ ખાખન પૂછના હતા તેનામા હઝરત હમ-
ધક (અલેન) આવ્યા અને એ તોહમનશી તેને
નિર્દોશ કેરવ્યા હઝરતે (સન) પેલા ગામડી-
આને પૂછ્યું કે ‘તુ શુ અમલ કરે છે?’
તેજે જવાબ દીધો કે “હુઝૂર (સન) દરેકજ
આપની ઉપર એકસો વખત દરેક શરીર હું
મોકલું છું, એક પછી દિનસ છોડી દેતો નથી”
આપે (સલન) ફરમાવ્યું કે ‘કુન્વા અને આ
ખેરતના અઝાબોથી તે નાખત મેળી છે”

હિકાયત ૧૫ મી-એક નેક જખન
માણસે હુઝૂર (સન)ને ખાખમા નેધ પૂછ્યું
કે -“હઝરત (સન) ફલાણા માણસે મને આપ
(સન)ની હદીસ કહી છે કે આપે (સન) ફર
માવ્યું છે કે જે માણસ જુઝમાને દહાડે મારી

ઉપર એકસો વખત દરેક શરીર મોકલશે, તેના
૮૦ એસી વરમતા ગુનાહ માફ કરવામા
આવશે” આપે (સલન) જવાબ દીધો કે
“એરાક એ મારીજ હદીસ છે”

હિકાયત ૧૬ મી-તુઝહુતુલ મગ્નિસના
કર્તા ધખને મુવકકનની “હદાઈક”માથી લખે છે
કે-એક નેક માણસને તેના મરણ પછી તેને
ખાખમા નેધ કોઈએ તેને પૂછ્યું કે ખુ પાકે
તમે સાથે કેવી વર્તણૂક કરી? તેમણે જવાબ
દીધો કે જ્યારે મને ખુદાપાકની રજત લખ
જનામા આવ્યો ત્યારે હુકમ થયો કે એના
અમનને વજન કરો ત્યારે ફરિસ્તાઓએ મારા
ગુનાહ અને સિપાહકારીઓ અને તે દરેક શરીર
કે જે મે વખત ખેરખત પડેલા તેનું વજન
કર્યું તો દરેક શરીરનું વજન વધારે થયું જેને
બદલે મને જખતમા દાખલ કરવામા આવ્યો છે
[અપૂર્ણ]

ગંધ મામિક માંદગી

ફકત ત્રણજ દિવસની અંદર ‘ક્રી નોટ’
ગોળીઓથી આશુ માથે છે મારિક અક-
ચણની કોઈપણ ફરિયાદ માટે રજા મળે
દવા સાથે ગેરટી પત્ર આપનામા આવે છે
કીમત રૂ ૫-૮-૦ પરદેશ રી ૧૦

—ગર્ભ રહેતો અટકાવવા:—

“શહુત” દવા ફકત ત્રણજ દિવસ ખાઈ
સનાથી જ દગી લગમા જી ગર્ભ ગહેતો નથી
મસિદ આનું કશુંજ નુકસાન નહિ, ડૉક્ટર
વેઠોએ અજમાવેલી દવા સાથે ગેરટી પત્ર
મોકલવામા આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦
પરદેશ રી ૧૦

ડૉ. એસ. એચ. ખાન,
૪૨ ચર્ચજેટ સ્ટ્રીટ, મોનજીની સામે
કાટ, મુમ્બઈ, ફોન ૨૧૩૪૩

અભિમાની કાણુ ?

૧. આજે સન્તિની શોધ અમ' ગીથો બાગમાં ગઈ

સન્તિની સોલમણો સમય દેશે તે જોવા માટે સોલમણો જણાવે દેશે કે તેમાં પ્રિયતમાના વાન્ટ અને નાની રવભાવનો ભાસ એકબીજા દેખાશે દેશે

૧. આકાશમાંથી ગરિષ્ઠ અને અભિમાની નગીનાથ, પશુ પેતાના તેમથી કુળમાં પ્રકાશ દેવાના આવી નથી દેશે કે તેને ઉદ્દેશી કયુ 'આ ગરિષ્ઠ અને અભિમાની નગીનાથ' કયુ 'આ ગુમાન' આ માટે તે કુળમાં દેશે કે પ્રકાશ દેવી રી શરે પશુ માગ લે પમા તો નહિજ માત્ર ઉદયના રસી આગળ તારી રી વિમાન કે તે એટલાજ માટે રખાણ છે કે તારા પ્રકાશ માટે પ્રિયતમાના નુસરખિ પ્રકાશ જેવા છે

૨. આગળ વધે પશુ બરેરે! આ રી! મને જાણજ અભિમાની જણાવે લાગુ અભિમાની ગુમાનના કુળે પશુ પેતાના મરના નથી રહ્યા દેશે અને દેશેજ કોથ એ થો મે તરનજ તેને કયુ - 'આ ગરિષ્ઠ કુળે! તમ શા માટે એટલા મધ અભિમાની નતો છે? તમારી તારીક તો એટલા માટે થય કે કે તમારો નય મારી પ્રિયતમાના સુદ ગુમાની મહેરા જેવો છે માત્ર પ્રિયતમાના રેદામાંથી આવતી ખુશ્ખોરી તમારી ખુશ્ખોર મળતી આવે છે એટલે તમારી તારીક થઈ રહી કે પશુ તથી તમ એટલા બધે પ્રનાથ થા માટે જાઓ જા? બાપી જુઓ, હમણાજ સનનય તમાન મોન ઉપર થુકા કય કે બોલે થઈ ગઈ કે! મે જોયુ તો તેમના મો ઉપર પડેયુ થુકે થોડેયુ જણાય રહ્યુ હતુ હવે મને આ અભિમાની બાગમાં રહેજુ પછજ અસકથ નાથુ, અને હું બધાર જાણના મનથી એમ જાણી બાગમાંથી ની જ્યો આમથી તેમ રજ યોત્રા અને રખાના ન જાણે કેમ? વખત લીતી ગઈ પશુ અગાનક જ્યારે મે ઉપર જોયુ તો અમા થઈ થઈ હતી હું રહ નહી તરફ ગઈ ત્યા જઈ જોયુ તો મન નહી પશુ

અભિમાની જાણના લાગી તે પશુ ખડખડ દસી ગઈ હતી મે તેને કયુ 'તુ હા માટે અભિમાની નથી? તારા વખાણુ તો જોઈશ માટે થાય છે કે તારા દેખવ માત્ર પ્રિયતમાના વાન્ટ રવભાવ જેવો છે પશુ બરેરે! આ થુ' મે જોયુ તો આકાશ કાગા વદ જાઓમા સમય થઈ મધુ દયુ પવન જેરથી દેખા લાગ્યા અને મે થઈ જાણે કહી રહ્યો હતો કે - 'આ અભિમાની નમારો મારે જિતારવા માટે હમણાજ મરણજ આવી પડે અને' અને પડી જોરથી કમન થવા માડ્યા પશુ ત્યા તો અભિમાની વીજળી અમકા દેને મારા શુભાની સીમા નથી નહિ તેને પડી જાણી લેવા તો નરનજ તેને પડી કેદ મન! મ તેને કયુ 'આ અભિમાની' તને કયવી ખબર શોધ કે નયરે મારી પ્રિયતમા પેતાના પરશને કહારી પોતાનુ મુખ બધાર કાઢે છે, સારે હમરે વીજળી તૂની રવાના બાસ થય છે! કીક છે જેને હમણાજ મેધરાજ આદી પડેયજ અને થોડીજ વારમા મેર જની રવાની આદી પડેયી

મરજન ચાલ્યા મયા પછરે આગા સાર થઈ મધુ દયુ પશુ બરેરે થી પાઠો પેતા કુ? ચદ દમતો દસનો નીકળ્યા મે તેને કયુ 'આ અભિમાની' થુ તુ તારા તેજ અને પ્રમાણ ઉપર મગારી ઘસાવે છે? પશુ તને ખબર છે? મારા રવભાવ ચદ આમને તારા નો હિસાબ?

તેને જોતજન તુ જાણે પડી જમે અંશે! માત્ર પ્રિયતમાની ન ન જોતાજ તારે શરમથી નીચુ જોયુ પડી માટે જન, આ થો જન તુ નહિ માને? કીક છે જો પેતા મેધરાજના પોલીસા આવે છે? મે જોયુ તો થોડી વારે કાળા શદથ એએ આવી નદને ઘેરી નીચો ઘેરીતારે મને પશુ નિદ્રાએ આની ઘેરી લાધો નિદ્રામાં રડેયુ લાદયું તેમા મે જોયુ તો મારી પ્રિયતમા અને પછી રહી હતી કે આ જગનમા અભિમાની કાણુ?

'વેદશીઆ' (૧૯૨૦)

૧

૧

લલિત કળા

[એક વિવેચન]

[નિરોગી નિગાહો હરકોણ વસ્તુને કેવા દ્રષ્ટિકોણથી જુએ છે, તેનું ઈકબાદી ઉદાહરણો દ્વારા રજૂ કરેલું એક તત્ત્વરેખાંશ અને વેધક (કઈક અસર કરનારું) છતાં મનનપાત્ર વિવરણ]

અનુનાદક 'હાશિમ' ટીંગાલ

ઈન્સાન પણ એક વિશ્વવ્યાપક સૃષ્ટિ છે એની દુન્યા નિરાળી વિચારે અનોકીક, મધ ઝરતી વાણી, ઝની વ્યથિત, કદી આનંદિત કદિ હૃદયથી ધર્મણુ જેતે જાગ પાયરે શિકાગ પણ એજ થઈ પડે ઉડે ત્યારે ગગાને સ્પર્શે પાન એવું કે, ધગતિ પણ આકાશ એના સાદસો અપાર એની મિલો અવપુનિય

અન્ય પ્રણીઓથી નોખા કરવા માટે એની વિગિનતા નિરિધના, લાલચિકતા કાર્યદલના વિચેરના યુથો અથવા મહિમા રણીવીને એનો પરિચય આપનામાં આવ્યો છે ઉદરણુ કપે ધીની શકે છે, હળીમળાને મહે છે, ખારખ વેર છે એક બીજાના મોહીનો તરંગો છે કિતુ કેઇએ કેળવી સુદર અને સરગ વત કહી છે કે મનુષ્યની સૌથી મોટી જોડામ એ છે કે એ કેટલાક કાયા જરૂરત ન હોવા છતાં કરે છે વાસ્તવમાં એ થન ધણુજ સમગ્ર છે આપણે પ્રતિદિન જરૂર પૂરતી વાનો કરીએ છીએ આપણો આશય અન્યોને સમજાવીએ છીએ તેમનો આશય સમજાવાની કેશિય કરીએ છીએ એની રીતે છાન-અનહાન આગે છે

એટલેથી સતેષ માને તો માનવી ગેને? તે પોતાની ટન સુજન વાતોમાંથી પણ વાત બનાવી કાઢે છે કેવળ મનોરંજન અર્થેજ વાણી વેરતો રહે છે કોઈ સરકારી જનોની સભા હોય તો વિનય અને શિદાચારના હાન

લાન સાથે હૃદય નીચનો વિચાર કરીને શમ્હોના જગે વાકચાતુરીની કળાથી આલ અને પૂરીને એક કરી દે છે એ પણ એક અદ્ભૂત કળા છે રસપ્રદ હકીકત તો એ છે કે એ અર્થ હીન અને નમામી વાતોને ગસદાયક લાગે છે એજ હાલત આનાઝના ઉતાર ચલાવની અને શબ્દોની ઉતર ફેરની છે દૈનિક આવશ્યકતાથી કોઈ વાર માટા સાદે કદિ ધારો પાડીને તો કોઈ પ્રસંગે, મદ આનાઝે કામ ચલાવે છે કિતુ કોઈ કોઈ વેળા એજ રસરોને ઉતાર ચલાવથી આનાપ પ્રલાપથી તેને ગિરિષ્ટ અને કલાપ્રયુ રીતે ચેળીને એમાંથી અનોખો સુગીનો અને મજાન પાની ઉત્પન્ન કરે છે સાન બીન જરૂરી કશાય ઉપયોગ વગરનો તોય એને સગીન કહે છે અચહીન શબ્દોની એક ઉત્તર સુનટ રટથુને સાગિમ કહે છે શબ્દોને તાનમાં વેચી પોતાના દિવને એમ કહી સાતનન આપે છે કે હાને અર્થહીન કિતુ કેટલો મધુર, સુરીનો, અને હૃદયગમ રસર છે

દરોજ ગલ બોને છે અને લાગે છે પત્રી શબ્દોને સુદર અને કળાત્મક રીતે યુધી કહે છે આ પકિત છે હાને નકામી પરતુ કેટલી સચોટ હૃદયરેખાંશ અને અર્થપૂર્ણ

એજ ગિયતિ રગ અને કાગળોની છે કાગળ હિપ પ્રકાર પ્રકારના નકશા દોરે છે ચોજનાઓ પડે છે એની પર જગતની મહાનમા મહાન ઇમારતોનો પાય નાખે છે કદિ

કદિ મગધના મિતજરૂરી વાક્યગાક રગોની મિવાનટનેજ ડયાના મિત્રણથી કેરી કેવી વિવર મૂર્તિએ અને મેહની સૂરનો બનાવે છે કે કનાકા સુધી જોવા કરે છે

એજ ઇન્સાનની મગ છે એકાર તોય વિચિ પટા મિત જરૂરી છતા મેહકા ! ઉપર જે કામ લખન મગ આયુ છે એમા કળાની એમ ખાસ લાક્ષણિકતા પર ભાર આવામા આવ્યો છે અર્થાત રૂપ, સૌંદર્ય નહિતર કળાની બીજી અનેક વ્યાખ્યાઓ છે દ્રવ્યત તરીકે પ્રત્યક્ દ્રાગ પરો ક્ષના પ્રદર્શનનું નામ કળા છે અથવા એકે કળા હરતનું-પ્રકૃતિનું ચિત્ર છે પરંતુ યુરોપમા કળાની જે કલ્પના છે, તેમા રિશો અગત્યના રૂપ અને પ્રજાના પ્રાગ્વ્યનેજ આપનામા આવે છે, અને એજ કારણે મે આજભમા કળાન એ સ્વરૂપને પ્રપચ્છ કરીને દેખાડયુ છે

કળા સખધી પશ્ચિમે જે વિચાર સરખી બ્યક્ત કરી છે તેને વિગતવાર ચર્ચવાની અદિ જરૂરત નથી કિંતુ ઇકમાનની કલ્પનાને વિશેષ રૂપ ટ કરવા માટે એ રિવાજ કિયા ચર્ચાની કેટલીક શ્રુતિ ઉકેતુ છુ એમ તો રૂપને મરજો દુનયામા હમેશા અચક્રમણુ-ધવખો-ચનાજ આયા છે કિંતુ કળાના હેતુમા એ શમ્દના ખોટા ઉપયોગે જે બપગડો વજમો છે તેનો દાહ અત કે પાર નથી રૂપ એ એવો અસ્પષ્ટ અને વિશાળ અર્થનાલો બમ્દ છે કે ધણી વાર ભનભના વિચારો પછ રૂપને એના દાર્શનિક અર્થમા ન વટાવતા ઉ ટા એ શમ્દને એના સામાન્ય અને બાહ્ય અર્થમા ઉપયોગ કરતા રહે છે ત્મા સામાન્ય જનોનું તો પૂઠનુ જ શુ ?

જના કોઈ સામાય વ્યક્તિ રૂપાળી સ્ત્રી ડી વાત છે કે છે ત્યારે તેનો ભાવર્થ માત્ર એજ નથી હોતો કે તેને નિહાળીને તેના ગૌરવ અને મહાનતા માટે મદદાની, નિર્મળ ઉર્મિઓ

તેના દિનમા જાગૃત થાય છે જે એરી રૂપાળી આકર્ષક, વસ્તુઓને અનુભવાથી સ્વભવિષ પછે રહુરે છે કિંતુ અદિ તે એનો અથ કેવળ એટલોજ થાય છે કે એ જી પ્રેમ કરવાને હામક છે અને મેગનનાને શોધ પછુ કેટલુ અસમ્ય અને મલિન નીબમિદુ ? કળા અને પ્રકૃતિ સૌંદર્ય સખ ની

મી. કલાધન એમે કેમની સચોટ રીને કહ્યુ છે કે મનુષ્યના રૂપ કે સૌંદર્ય સખધી જ્યારે કદિ પછુ ઉત્તેજ મગમા આવે છે, ત્યારે ઘણીસાર મેહનારા અને આલ્પજનારાઓનું માનસ સદસા રના બલ ઉપરક શાગિરીક સ્વરૂપ પ્રતિજ કેવિત થયો

સવિશેષ સહિલ અને મળાના સ્વયંસ્થા પિત ટીકાકારો અથવા મિમાસકો અરસિક કે નીતિ બજટ હોય છે તેઓ એક ખૂનસત્તન ઔરતને જગનની સૌંધી રૂપવતી અને સુદરમા સુદર વરણ અને તેના ચિત્રને ચિત્રકળા ડી પરિપૂર્ણ પગકોટા સમજે છે

એમના મોળામા પોષણેતુ દિમાગ પછી તે પૂર્વેતુ હોન કે પશ્ચિમતુ, દાર્નિક સૌંદર્ય થી સાન નચિત અને શિખ રમિકત થી તદન કોરા હોય છે એમની દ્રષ્ટિમા સુદર મગાનિ તેજ હોય શકે જે કોઈ ન કોઈ સ્વરૂપમા સ્ત્રી સાથે સકળાયેલી હોય

એ મજનોને તે ગીનમા રૂપ દેખાય છે જેના શમ્દો રિનેલ વિનાસપૂર્ણ રાનીઓનું સ્મરણુ પન તાજુ કરી દે—

‘‘ચગ્રી જગમે નાગમે મગી હુડ જવાનિયા

ની પાકમિવનાનું એની વ્યાપકતાનું રહસ્ય પછુ એજ તો છેના ? સામાન્ય પાકરૂપીને એ પપામે છે સભગન શ આસ ગીતો સામળીને કાને છે કુણે છે નિર્ભાન અને છે મરણુ કે પાતાની વિસરાયેલી રસિક વાદોના વેલકના દરજો એમની રહામે ખડા થયા છે બ—

એટલી હદે મરન યામ છે કે તે એ પણ બુદ્ધી
નમ છે કે મૃગ વસ્તુ તો ગાયન હતુ ગીતના
સાન્દે ન હતા કલ્પનાજ કલ્પના હતી, વાસ્ત-
વીકના નહિ

એ કદાચની સગીતની બુદ્ધીઓની નહિ,
કિંતુ પોતાની યુવાનીની વિતેલ રંગીનીઓની
કુબ્જી લાગણીઓના અજ્યુબાદીના ઉભારની
હોય છે

એઓને તેજ કુમરી પસદ પડશે જેને
સ લાળી કેટલાક વર્ષો પહેલાં કોઇ ગાયિકાની
મેદની સંગ દ્રષ્ટિ સગીપ ખી યદ્ય જ્યવ,
અને તુપુર ઝકારે કણોમા ગૂંજવા લાગે

કવિતા અગે પણ તેમની એજ રોગિયલ
મનોહાર છે એમની નજરે તેજ પકિત દાદને
પાત છે જે એમની વર્ષો પૂર્વેની ભાનનાને
દેહાથે-ઉત્તેજિત કરે જે યુવાનીના તલસાદને
પ પળની હોય

એજ તો કારણ છે કે પતનગામી, અધો-
ગતીએ પહેલેથી કોમના કવિઓ પોતાના
ખાલી પાલવને રૂપના આવરણમા છુપાવનાની
કોશિશ કરે છે રૂપની મૂળ અથવા દાર્શનિક
વ્યાખ્યા સાલના કે નવવા વિના એના વાસ્ત-
વિક અર્થ અને સાચા ઉપયોગથી અપરિચિત,
સ પૂર્ણ અજાન હોવા છતાંય તેઓ પોતાની
દરેક કવિતામા અથવા આલાપમા “જી પ્રજ”
ને એવી રીતે રજુ કરે છે, જાણે તેમની
કળાસર્જનના સૌદર્ધ્યનું કર્તવ્ય અદા કરી રહી
છે એ દુર્ભાગી નથી જાણતા કે જેને તેઓ
ઉપ કહે છે, તે વાગ્દર્શનાં તો એનું એક માત્ર
અગ છે ભાગ છ એ કલ્પના (તદન ગતત)
અથવા નિયારસરણી જે ઔગતના શારિરીક
સૌદર્ધ સાથે એમના દિમાગમા પ્રથમથીજ
મૌજૂદ છે અને જેને દાર્શનિક સૌદર્ધ સાથે

દૂરનો પણ સબધ નથી એ અસંકેદ નથી
જાણતા કે સ્ત્રીના રૂપની શારિરીક કલ્પના
તેમના માટે એક માનસિક તોલ માપ થઇ
ચૂક્યુ છે, અને એજ તોલ માપથી પ્રત્યેક
વસ્તુને તોળના રહે છે

આ વિનાશક માનસિક રોગની જડ હિંદના
કવિઓ, ચિત્રકારો, સંગીતકારોના અતર-
સ્થળમા ધર કરી ચૂકી છે અમારા સાહિત્યમા
જીવનની ઉચ્ચ અને ઉન્નત લાવનાઓથી
એપરનાર્ધ અને રૂપની શારિરીક કલ્પના
વિશેષપણે દ્રષ્ટિાચર થય છે બાજરી કવિતા
કારે રહી એમા તો એવા પ્રકારની સૌદર્ધ
પૂર્ણ સિદ્ધાંત અન્ય કશુ છેજ નહિ જેને
હમે શરિદ્રૂય અને ક્રાંતિકારી તેમજ પ્રકૃતિના
દરેક વર્ણવનારી કવિતા કહીએ છીએ, ત્યાંય
રૂપ અને બુદ્ધિસૂત્રી સી દ્વારા અને એનાજ
દ્રશ્યતો વડેજ સર્જવામા આવે છે પ્રકૃતિના
આ જુદા દ્રશ્યો વર્ણવ કરનારાઓ આ ક્રાંતિના
રનાર્થી પ્રચારકો આ વતનિધ્યતના અજ્ઞાન
અધારીઓ ન કોઇ વસ્તુમા રૂપ જોઇ શકે
છે ન પોતાની આતરિક શક્તિઓ દ્વારા રૂપને
પ્રગટ કરી શકે છે એ આપણા સ્ત્રીના શારિ-
રીક સૌદર્ધની જ્યોત લઇને આવે છે, અને
એજ જ્યોતથી પોતાની અધકાર પૂર્ણ અને
પતનગામી કવિતાને અજવાળવા ધ્રુવે છે એજ
કારણ છે કે જ્યારે એમના કાવ્યોમા ઔરત
મધ્યાખ્ય નથી હોતી તો લોકે છે ગલરાય
છે કે સૌદર્ધ સર્જન શી રીતે થશે ? એટલે
લાચારીથી કાવ્યના દેહમા કોઈ ઉપવતી સ્ત્રીની
મૂર્તિ દાખલ ન કરી શકે એઓ પથ પડતા
નથી અર્થાત એમને સત્વન થતુ નથી

(અપૂર્ણ)

(વધુ રસિક લાગ આવતા અંકે)

મૈસૂરના સિ હ સુલ્તાન
રાહીદ દીપ્તી
યાદગાર

દર્યા દૌલત

(સાલિહ બકીલી)

ગિયાસન મૈસૂરની ઐનિહાસિક ઇમારતોમાં સુલ્તાન દીપ્તી રાહીદનો દરબારી મહેલ “ દર્યા દૌલત ” જેવા લાખક છે દિન્-દુસ્તાન ની આ ઝાલીના આ ઉદના મુળદિહની આખી છુદગી રથુ સમામમાં વીતી છે પરંતુ પોતાની અણુચક અને અન્નેક લક્ષરી રોકાણોની સાથેજ, એને ખુશનુમા ઇમારતો અણુવવાનો પથુ ધણો શૈક હતો દર્યા દૌલત મહેલ સુલ્તાન દીપ્તી રાહીદની કળા પ્રિયતા અને ઇમારતી શૈકનો દિલ્લકરૂપ નમૂનો છે આ મહેલ, શીરગપદનમાં કાવેરી સરિતાની ઉત્તરી શાખાથી લગલગ ખસી વાર છેટે એક આવીશાન બે માળાની ઇમારત છે એની બદારતી અને અદરતી દીવારો અને રથણો વગેરે ઉપર અત્યંત રિયકશ સુનેરી પુષ્પવેલીઓ અનેથી છે સુલ્તાનની શદાદતના થોડાક વર્ષો પછી એક યુરોપીયન મુનશિર-જે દિન્-દુસ્તાન અને અન્ય ઇસ્લામી દેશોનો પ્રવાસ કરી ચૂકેલ હતો-મહેલ દર્યા દૌલત વિષે લખે છે —

“શીરમપદનમાં દર્યા દૌલત જેમને મારી નજરમાંથી ઇસ્ફદાનના રાહીદ મહાનયો ઉતરી ગયા આનીશાન દીવારો અને રથબેના એક એક ઇયના ભાગમાં આણુ બારીક સુન્દેરી કદમ જેમને આશ્ચર્ય થાય છે આખા દિન્-દુસ્તાનમાં આવી નકશીવળી અને મન મોહનારી ખીજ કોઈ ઇમારત નથી ઇસ્લામી દેશોમાં પણ આના જેવી ઇમારતો ઓછી નજરે પડી છે ”

મહેલના નીચેના ભાગમાં એક ધણો મહેલો

હેલ છે જે રથાપત્ય કળાની દ્રષ્ટિએ દિન્-લીના લાલ કિ નાના દીવાને ખાસને મળતો છે આ હેલમાં દરબાર પ્રસંગે સનતના બધા અમીરો ભેગા થતા હતા ઉપરના ભગના મધ્યમાં એક અત્યંત ખુશુમા અને વિશાળ રાહી બેઠક છે જેમાં બેસીને સુલ્તાન દરબારીઓનો મુજબે મધૂન કરતો હતો ગરૂખાની અને ખાણુએ અનેક સુદર ઓર-ઓ છે સુલ્તાનને જાનવરોમાં વાલથી વિષય મદખનત હતી, જેથી ઓરકાઓમાં બેરી ગરૂ પનારદર છે, જેના ઉપર વાલના રમતુ રૂપ આપરા માટે સુન્દેરી લખેના પાડવામાં આવે છે આ રૂમો બાદશાદના આરામ, અમીરોની મુનાકાતો અને રાજકિય કાર્યોના ફેસલા માટે ઉપયોગમાં આવના હતા

દર્યા દૌલત મહેલમાં સૌથી વિશેષ જોવા લાખક તે તરવીરો છે, જે સુલ્તાનની આતાથી દિન્-દુસ્તાનના નામીયા ચિત્રકાગે દીવારો ઉપર બનાવી હતી, અને જેની વિરદનાની બ્લીક નમર ચિત્રમાળાના અત્યુત્તમ નમૂનાઓમાં ગણના થાય છે તરવીરોમાં તે વખતના અમીરો આવેલાઓ અને તેમની રિતભાવને પણ દેખાડવામાં આવી છે કેટલાક ખાસ દિલ્લકરૂપ ઐનિ હાસિક બતાવો પણ ગળુ કરવામાં આવ્યા છે તે સમયના ગરૂદર પુરોષોમાં પેશા નાના કડનવીસ નગ્વાન નિઝામુન મુત્ત અર્શાદનહ (ખીમ), અરકાદના રાજ્યકર્તા નગ્વાન મુદ્દમદ અની વાનામદ બનારાવ, અને નગ્વાન કહીયા વગેરેના ચિત્રો ખાસ છે નિઝમુદ મુદ્દની

તરવીર બે જગ્યાએ દેખાય છે એક તરવીરમા તો એવું અસની રસપ દેખાડવામા આવ્યું છે પરંતુ બીજામા નિઝામુલ મુલકની સૂરત કાફૂન જેની બનાવી છે

પૂર્વ દીવાર ઉપર શાહનુરના મુલકનો નકશો ચિત્રરેનો છે જેમા સુન્નાત દીપુએ પોતાના લશ્કરને ખૂદ પોતે કમાન્ડ કરીને નિઝામુલ મુલક નિઝામ અલીખાનના સેન્યને સપૂર્ણ હાર આપી હતી જો કે આ મુલકમા નિઝામુલ મુલકની મદદને માટે મરાઠા પણ મૌજુદ હતા, પરંતુ ચિત્રમા મરાઠા દેખાતા નથી માત્ર નિઝામના સેન્યને અસ્તવ્યસ્ત નાસતા દેખાડવામા આવ્યા છે આ ચિત્રમા હૈદરખાનની લાગતી ફૈજની સાથે દાધીઓની બે લાઇનો પણ દેખાડવામા આવી છે, જેની અબાડીઓ ખાલી છે ઇશારો એ છે કે નિઝામુલ મુલકના ધણા અમલદારો પણ તલવારને આરે ઉતરી ગયા છે

દીપુ સુન્નાતના પિતા નગમહોર અલી-ખાન અને અબેજોનેના પહેના જગ પછી નિઝામુલ મુલક નિઝામ અલીખાને હૈદરખાની સાથે મિત્રતાના કાર કરી લીધા હતા પરંતુ થોડા સમય પછી કગર લગ કરીને તે હૈદરખાનીને રિરોધી અને અબેજોનેના તરફદાર બની ગયો એક તરવીરમા નિઝામના વચનભંગ ઉપર ઝગર રત ચોટ કરવામા આવી છે તરવીર એવી છે કે એક ઘેડાની નીચે એક ગાય માથું નમાવી નિઝામુલ મુલકના પછી છે, પરંતુ એકાએક તે સૂરર બની જાય છે

શાહનુરના મુલકની પાસે તે જગતી તરવીર છે, જેમા હૈદરખાનીએ અબેજો કમાન્ડર કર્નલ ખેતાને તેના સેન્ય સાથે સખ્ત શિક્ષત આપી હતી ચિત્રમા કર્નલ ખેતાને એક પાવખીમા શાહીસેન્યના પહેરા હેડળ દેખડામા આવ્યો છે કર્નલના ચહેરા ઉપરથી કુખ અને ગમ-

ગીની જાહેર થાય છે તે પોતાની હારથી મોઢામા આગળી નાખી ખેડો છે સાથે હૈદરખાનીના સિપદસાનાર વિજયી તૌરથી ઉભા છે અને એના મહેરો આનદથી શુભામના ફલ જોવા ખાની ઉઘે છે બે ચિત્રોમા હૈદરખાની અને દીપુ શહીદની ગાહી સતારીઓના જુનુસ ઘણી ખૂબી પૂર્વક દેખાડવામા આવ્યા છે ચિત્રમા સુન્નાત દીપુના શિકાર રમનાનો સીન છે ઉત્તરની દીવાર ઉપર એક ઐતિહાસિક તરવીર છે, જેમા સુન્નાત દીપુ સીપુ અને પોતાના અન્ય ફ્રેન્ડ અમલદારોની નજરો કબૂલ કરી રહ્યો છે

સર આર્થર વેનેરલી, જે પાછળથી ડ્યુક ઓફ વેલિંગ્ટનના લડખે મરાઠૂર થયા, ઓગણે સુન્નાત દીપુની મદતનતોના ચિરાગ શુભ કરી દેવા પછી દર્બા દોનત મહેલમા કેટલાક સમય સુધી વરસાટ કર્યો હતો એના સમયમા પણ મહેલની દીવારોના એક ખુણામા કેટલાક ચિત્રો બનાવવામા આવેલા છે, એ સુન્નાત દીપુના સમયની તરવીરો જેટલી સુદર તો નથી, પરંતુ એનાથી કેટલાક મહત્વના અને દિનચરપ બતાવે ઉપર પ્રકાશ પડે છે એ ચિત્રોમા એક ઇસતમય દ્રખ દીપુ શહીદના ઉછા મુલકનો છે આ ચિત્ર જો કે ડ્યુક ઓફ વેલિંગ્ટનનું તૈયાર કરાવેલું છે, પરંતુ એમા સુન્નાતના પ્રોહીઓને ખુબ પાડવામા આવેલા છે એના ઉપરથી જણાય છે કે અબેજોના દિવોમા પોતાના ખજાહર ફરમન દીપુનું માન હતું અને એના તે નિમકદરામ નૌકરો, જે સિટીશ સત્તા સ્થાપિત કરવાના કારણ જન થયા, -ને કેટલા નીચ સમજતા હતા ચિત્ર એવું છે - સુન્નાત દીપુ એવ ખૂબસૂરત થોડા ઉપર, પોતાના સેન્યને લઇ મેદાને જગમા આગળ વધી રહ્યો છે બીજા તરફથી અબેજો લશ્કર સર આર્થરના સેનાપલ હુખા

આગળ વધી રહ્યું છે સામેથી. ગીર સાદિક (જેને સુતાન ટીપૂ સાથે તેજ કાળ ભગવ્યો, જેવા બગાળામાં નબળા સિવાજી દોલા સાથે મીર જાકરે) આડીને સુતાનને અદમ પૂર્વક ઝુકી સતામ કરે છે, પરંતુ એનું મોઢું અઝેઝે તરફ છે તે આખો આખોમાજ એમને ધગારી કરી રહ્યો છે કે, આજ સુતાન છે, જેને કલ્પ કરી નાખવો નેહમમે ગીર સાદિક સૈયદ હતો, જેથી ચિત્તમાં એનો પાપાક લીલા રમતો દેખાડવામાં આવ્યો છે સુતાનની પાઠ્ય બીજે દશાબેર શુભામચવી લમરો એક ઘોડા ઉપર સારાર અઝેઝેને પિછાન

માટે આગળી વડે સુતાન તરફ ધરાવે કર રહ્યો છે ત્રીજી તરફ નિમકદરામ વઝીરે આઝા પડિન પૂરનિયા એવીજ રીતના દેશા એ કરવામાં ત પીન છે આ તસ્વીરથી સુતા ટીપૂ વિરહના એક વ્યવસ્થિત કાવત્રાનો રહે. થાય છે તેવીજ રીતે તથા તરફના ધવારાઓથી એ પથ જણાય છે કે અઝેઝે જેને સુતાનને તથા તરફથી ઘેરી લીધો હતો આ મહેલના એક કમરામાં લોડ ડેલહાઉસીનું તે હુકમનામું થયું મોજૂદ છે, જેની કમે આ મહેલ 'દયો દોલત' અને સુતાન સલીની બીજી કેટલીક ધમારેલોના રક્ષણનો દુઃખ અઝેઝેને આપ્યો હતો

આહો સમાવી જાઉં છું!

હું સિતમ અગ્નિનું સદુ છું પથ નિભારી જાઉં છું,
દિલને તિલમાં સચરી દિનને દખાવી જાઉં છું
મરતકે મારા વ્યથા આવે ભનેને એક એક
હું અડગતાથી વ્યથામાં ઝપવાવી જાઉં છું
ઝાઝનાના જળ સખી છે મારા છવનની વસત
તે છતાં એ લાવસામાં મન ફસાવી જાઉં છું
હું તને નિરદાય ધારી વ્યેમ કેવળ મૌન છું,
એટલે દા એટલે આહો સમાવી જાઉં છું
શુ વધે ને એમ ખાવી વ્દય મુજ વસાવળતા
હું પ્રવય પહેલાં પ્રવય એથી સમાવી જાઉં છું
મુક-રહનથી મને કવવું છે નવ સર્જન કોઈ
નેત્ર ખાલે હું દસી અત્યુ દુપાવી જાઉં છું
પ્રાણ ભોજે બાથ બીડીને પ્રત્યેક સન્નેગથી,
જેખધારીમાં મને “બિરિમલ” ખપાવી જાઉં છું

“બિરિમલ”]

[ધોરાજવી

રાંદેર : મુસ્લિમ-શાહી, અને જન્મ-મરણ.

• શાહી

૧૧-૬-૪૩ સૈ અમદુલ અલીઝ સૈ અબ્દુલ હકીમ (મસક) - ગદીનાબીબી ખીનતે મસમ શાહ સુ તાનશાહ

૨૦-૬-૪૩ અહમદશાહ જલુશાહ મુરદ શાહ-જેનગબીબી ખીનતે મોહ મદશાહપીર શાહ

૨૭-૬-૪૩ કૃતેદમોહ મદ જમાન કસાઈ-અમીનાબીબી ખીનતે મોહ મદ કાફર (બીજવાર)

૨૭-૬-૪૩ માનમ મુરસન માનમ હુસૈન અમીરમીયા-અમીનાબીબી ખીનતે માલમ અહમદ માનમ હાજી

૪-૭-૪૩ સૈ ઉમર સૈ મોહ મદ સ ઉરમાન-આબેશાબીબી ખીનતે ધરમાઈન અહમદ ખતીકા મન્સુર (બીજવાર)

૫-૭-૪૩ અહમદ ઇસાહીમ આદમ મુસ્તાની-અમીનાબીબી ખીનતે ઇસપ સુરમાન મુસ્તાની

જન્મ

૨-૬-૪૩ સૈયદ મદમુ સૈયદ ઉમર-ઝાંરો સૈયદ અહમદ

૫-૬-૪૩ હાફિઝ ધરમાઈન હાફિઝ અહમદ મુલ્લા-છોકરો મુલ્લા

૯-૬-૪૩ ધરમાઈન યુસુફ બેપોરીયા-ઝાંરો રૂયાબીબી

૯-૬-૪૩ મોહિ અહમદ ધરમાઈન મન્સુર-ઝાંરો યાકુબગોરો

૧૨-૬-૪૩ હશિમ અહમદ લાશ્યા-છોકરી મુબેદ મીબી

૧૩-૬-૪૩ અહમદ મોહ મન્સુર મુરહુશ-છોકરી આયનાબીબી

૧૪-૬-૪૩ ઇસાહીમ મોહ મદ સાદક-છોકરો (ગરેનો)

૧૭-૬-૪૩ શેખ મોહ મદ આજમ હુસૈન-છોકરો શેખ આજમ

૨૦-૬-૪૩ શુનામ હુસૈન હાજી મોહ મન્સામ-છોકરી રૂયાબીબી

૨૦-૬-૪૩ અહમદ અલી આરેફ લામ-છોકરો સુરમાન,

૨૨-૬-૪૩ આરુફ નાદની સાડાતેર-છોકરો ઇસાહીમ

૨૪-૬-૪૩ માહમુ ધરમાઈન મોહન-છોકરી જુબેદાબીબી

૨૫-૬-૪૩ ધરમાઈન મોહ મદ આજમ ઇમા ઇન-છોકરી રામીયાબીબી

૨૮-૬-૪૩ હાશમ મોહ મદ લાલા-છોકરો મોહ મદ

મરણ

૩-૬-૪૩ મુબેદાબીબી આજમ હુસૈનની છોકરી ઉ. વ ૧૦

૫-૬-૪૩ હાજીમીબી મનેક હુસૈન મનેકરસુન સેનોનતી અરેત ઉ વ ૧૨

૫-૬-૪૩ શુનામ યુસુફ તે હાજી સીદુ ઝાંરો છોકરો ઉ વ ૪

૭-૬-૪૩ ફેજનબીબી તે શેખ કરીમની અરેત ઉ વ ૮૦

૮-૬-૪૩ ઇસાહીમ વ તીટડેય ઉ વ ૬૦

૯-૫-૪૩ મુગરબીમી તે મામમદ શુતામની છોકરી ઉ મા ૯

૧૨-૬-૪૩ અહમદ ધરમાઈન તસીયા ઉ વ ૮૦

૧૪-૬-૪૩ ગેબ અમદુ ગેબ હીનતર ઉ વ ૮૦

૧૮-૬-૪૩ હાફિઝમીબી તે સાનેહ મુસાઈ મકાની છોકરી ઉ વ ૬૦

૨૧-૬-૪૩ કાતમામીબી શેખ અબ્દુલ્લાની છોકરી ઉ વ ૭૦

૨૩-૬-૪૩ ઇસાહીમ રહીમ ઉ વ ૩૭

૨૫-૬-૪૩ કાતમામીમ સૈ મુલ્લા સૈયદ રસુની છોકરી ઉ વ ૪૬

“નઝમે કુર્બાન”

[૫૮૬] ચુકે ગમ નામમે કરતા હું નેક અગામ દે મેરા
ચેલી અ'નાદ—ગેહગને રંગ, આગામ દે મેરા [૫૮૭]

“અલિફ — લામ — મીમ”

ચે દે અમી કિયામ હસમે ન કેઈ શકી સૂચ દે,
કે ને પરહેઝગારોકો દિવાનુ યી દિવાન હે

વોહ દે અ'નાદકે હર ગેમ પર હમાન રખેને તે,
નમાઝે પળતે હે, કુકમે ખુદા પર માન રખેને હે

ઉન્હે ને હમને દે રખ્યા હે ઉમ પર ખર્ચ કરને દે
હમારે નારતે વોહ મૂનસે બી દરગુઝરને હે

ને રાય, તુઝ પર ઉતરી યા ને તુઝસે પરને આઇ હે,
ધન્દી હમાનદારોકી તળીઅનમે મમાઇ હે

ચે વોહ હમાનવાને આખિરત પર હે યર્મી નિન્મે,
કે જૈસે લોગ કેહ દેને હે, સુજ્જ'દેખીયે, દિન્કો

ચેકીન્તે અપને રબકી હર દિવાન પાનેવાને હે
ચેલી તો દીનો દુન્યામી ફવહત પાનેવાને હે

યકીન ને કે કાફિર હે ઉન્હે હર નમ જરામ હે,
કરામી યા ન ઉન્કો તો કરામી સમ જરામર હે

ન વોહ હમાન લાએ હે ન વોહ હમાન લાએગે,
ચૂલી વોહ કુકમે ફવદનમે ફસકર મરતે માએગે

ખુદાને ઉન્કે કાનો ઓર ને પર મોહિર કરી હે,
ઉન્દીકે કુકમે ઉન્મે કુઝ એસી ખાત બગદી હે

પગાદી આખપર, પસ્ટા ન કુઝ વોહ દેખ સકેને હે
બગી દેરતમે તકતે હ, બગી દેરતસે તકતે હે

ચે દેરત કુકકી ગોયા બગા ઉન્પર અંઝલ આયા,
બહનમકી અધેરી ગારકા રસ્તા શીનામ આયા

(રકૂઆ ૧)

અન - અખૂ નુસ્ત્ર “ગાલિબ” દીની નિઝમી મોહાફી

સ્વાર્થી બેપારીની અભિલાષા !

[કત્વાત]

ગાનત કાળ સુધી હે રિજા લાઈ રહે,
અમારી મરણ મુજબ ઘાટ મી પાઈ રહે,
જરે મનામ અરર અમને નિગમતા 'બેકાર',
અમાનગા મદા અગ વાતની વગઈ રહે !

ગનદિન દેવીયા આગમથી લગાઈ રહે,
અમારા ધર મલો મીકાઈની કળાઈ રહે,
બીજાના ગામતા જાણ અમ ધડી 'બેકાર',
અમ મનામત અમાગે ગોદા તળાઈ રહે !

અમાગે ગાનગે ગરીમ સો ચળાઈ રહે,
કુદમ અમાગે જીવધ નગે પળાઈ રહે,
અલુ તૂપાથી રહે તર તિનેરીઓ 'બેકાર',
અનેને અમ તણા આગણી પગાઈ રહે !

૧૨૫

“ਨਾਮੇ ਕੁਆਨ”

ਅਲਿਖ—ਲਾਮ—ਮੀਮ

ਨੇ ਆਅਜ਼ੀਸੇ ਕਛੇ ਹੋਰ ਕੁਝੇ ਨਿਨਈ ਦੁੱਖੋ
 ਖੁਦ ਪਰ ਔਰ ਤੇ ਆਪਿਰਤ ਪਰ ਦੇ ਧਰੋ ਦੁੱਖੋ
 ਉਸੇ ਸਮਝੇ ਕੇ ਵੇਦ ਖਮਾਨਵਾਨਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ,
 ਤੇ ਨੇ ਹੋ ਪਰਤ ਦਿਲੇਤ ਸ਼ਾਨਵਾਨਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ
 ਵੇਦ ਸਿੱਖਾ ਹੋਏ ਨੇ ਅ ਨਾਦਕੋ, ਖਮਾਨਵਾਨੇ ਕੋ
 ਵੇਦ ਬੋਲਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਮਗਰ ਅਪਨੇ ਆਖਾਨਾ ਕੋ
 ਸਮਝੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਘੋ ਸਮਝਨੀ ਉਂਝਾ ਤਿਥੋ ਨੇ,
 ਕੁਝੇ ਦਿਨਈ ਉਂਝਾ ਕੁਝਾ ਧੋਕੀ ਟਹੀ ਨੇ
 ਮਗਰ ਮਗਘਰ ਉਂਝਾ ਵੇਦ ਕੁਝਾ ਧਰਨਾਮ ਕਰੇ ਨੇ
 ਥੋਢੀ ਸੁਰਤ ਨੇ ਗਿੱਝੇ ਵੇਦ ਕੁਝੀ ਮਾਮ ਕੇ ਨੇ ਨੇ
 ਯਨਾਨਟਸੇ ਯੁਨਾਕਿੰਝੀ ਸੁਰਤਦਿਨ ਯਨਕੇ ਆਨਾ ਨੇ
 ਯੇ ਉਂਝੇ ਦਿਲਈ ਯੀਮਾਰੀਕੋ ਅ ਨਾਦ ਆਰ ਯਾਨਾਨਾ ਨੇ
 ਅਨਮ ਮੇਤੀਝੀ ਦੁਨਾਕਾ ਅਯਾਨ ਉਂਝੇ ਨਿਥੇ ਆਨਾ
 ਕੀਕਤਾ ਧਰ ਕੇ ਯੁਧੋਮ ਯਿਨਾਨ ਉਂਝੇ ਨਿਥੇ ਆਨਾ
 ਯਾਨ ਉਂਝੇ ਧੇਦ ਕਦਾ ਯਨਾ ਨੇ ਦੁਨਾਮ ਨੇ ਸੁਸਿਦ ਨੇ
 ਤੇ ਕੇਦਨੇ ਨੇ ਦੁਨਾਮ ਯੁਧੇ ਕੁਝ ਕੇਦਨੇ ਨੇ
 ਅਯਾਨ ਯੁਧੇ ਯਨਾਨੇ ਨੇ ਯੁਧੇ ਕੀ ਯਨਾਨਾ,
 ਧੇਦ ਸੁਸਿਦ ਯਾਨ ਸਮਝੇ ਨੇ ਯੁਧਾ ਯਨਾਨਾ ਸਮਰ ਯਨਾਨਾ
 ਯਾਨ ਉਂਝੇ ਧੇਦ ਕਦਾ ਯਨਾਨਾ ਨੇ ਯੁਧ ਯਮਾਨ ਨੇ ਆਯੋ
 ਯੇ ਸਾਨ ਯਮਾਨ ਨੇ ਆਯੋ ਨੇ ਯੁਧੀ ਸ਼ਾਨ ਨੇ ਆਯੋ
 ਤੇ ਕੇਦਨੇ ਨੇ ਕੇ ਧੇਦ ਤੇ ਯੇਨਕੁਝ ਯਮਾਨ ਯਾਨੇ ਨੇ,
 ਨੇ ਦੁਨਾ ਉਂਝੇ ਯੇਨਕੁਝੀ ਯਨਕੁਝੀ ਯਾਨੇ ਨੇ
 ਅਯਾਨ ਆਪਣੀ ਧੇਦ ਯੇਨਕੁਝੀ ਯੇਨਕੁਝੀ ਨੇ ਦੁਨਾਮੇ,
 ਨੇ ਯੇ-ਯਾਨ ਸਮਝੇ ਕੇ ਯੁਧ ਯੇਨਕੁਝੀ ਨੇ ਦੁਨਾਮੇ
 ਯੁਸਨਮਾਨੇਸੇ ਮਿਥਕਰ ਕੇਦਨੇ ਨੇ ਦੁਨਾਮੀ ਯੁਸਨਮਾਨਾ ਨੇ
 ਮਗਰ ਸੋਨਾਨਕੀ ਯਾਨੀਯੇ ਵਾਧ ਉਂਝੇ ਯੇਨਾ ਨੇ
 ਵੇਦ ਯੇਨਾਨੀਯੇ ਕੇਦਨੇ ਨੇ ਯੇਦ ਯੁਧ ਆਯੋ ਦੁਨਾਮੇ
 ਯੁਸਨਮਾਨੇਸੇ ਦੁਨਾਮੇ ਕਰਨੇਵਾਨੇਸੇ ਸੁਰਤ ਨੇ
 ਨੇ ਆਯਾ ਉਂਝਾ ਦੁਨਾਮੀ ਕਰਨੇਕਾ ਯਸ ਯੁਸਨਮੇ ਹੋਨਾ ਨੇ
 ਯੁਧਾ ਯੀ ਉਂਝਾ ਉਂਝਾ ਸਰਕਈਮ ਯੀਯ ਲੇਨਾ ਨੇ
 ਯਾਨਕੇ ਦਿਲੇ ਨੇ ਆਨੀ ਕੁਝੀ ਯਾਨਵਾਨੀਯੇ
 ਕੀਕਤਾ ਕੀਕਤੀ ਯੁਸਨਮੇ ਕੀਕਤੀ ਯਾਨਕੇ ਨਮਾਨੀਯੇ
 (ਕੁਝਾ ੨ ਨੇ)

ਅਯ—ਅਯ ਨਾਮ “ਗਾਲਿਯ” ਦੀਨੀ ਨਿਯਾਮੀ ਯੋਧਾਦੀ

આવાજમાં દુન્યા કેરોનો ? જગતના
તબક્કાના બગરમાં બેનિરોના બકાટ ખૂબ ખડ
ભાગ મચાવો છે । મુસાજીએ જગમાં હું । મુ
હવે ત્યારે પેપરમાં જેટલા જગકયા ન હતા,
તેથી વધુ એમનો ધનડો વગતા જગકયા છે ।
નીસ વીસ વગસ થયા યુરોપમાં પોતાની રોપીમાં
પીછું ખોસી, મૂકી ઉગામી ઉગામીને ભાગ્ય
કરનાર, ભાગ્યનીર ને રણનીરનું આવું પેતાન,
બનકે પતંગ થશે એવી કાંઈએ કંપના પણ
નહિ જરી તાય । મુસાજીને કનકવે એકાએક
કપાથો છે ને ઇટલીના દોર ધરડા ડેડા નીએના
હાથમાં આવ્યો છે, ને તે દોરની ફિરકી સળાવક
ટરના હાથમાં છે મુસામકાનું ઉનાળ ચંદ્ર ગમેતું
ગાડુ એ લોકો ધરધ કરે એવી એમનામાં તાકાત
નથી વીસ વગસથી જામેવી ફાસીરોની ફાંસીસ
પતાના બગલાની નેમ કરવરજુસ ચંદ્ર ગણ છે ।

વીસ નરસનો બે-નગમ બાદશાહ મુસાજી
હવે બચવાનું ઠેકાણું હું દેના કરે છે બચવોએ
આઆટલી વીરતાની ડકસો પછી પણ
બગરજીજ સાબિન થયા છે ધરીતું એ ચક્કર
છુટું પડતા પેના તીસગારમાં હીટલરને પણ
વિમાસણમાં પડવું પડ્યું હશે એનો વિચાર
છટલીના કાદવકાચમાં ખૂંપી ગયો હશે ।
“હીટલર મૂંઝ નીચી ને ચીકટ ચર્ચિલ ઉઘો”
એ કહેવત હવે યુરોપમાં ખરી પડવાનો વારો
આવ્યો છે મુસાજીનું રોમન સામ્રાજ્યનું સ્વપ્ન
તો સરકી ગયું સાથે હીટલરનું ‘યુરોપચંદ્ર’
રચવાના કાંડ પણ દનાઈ જનાના

મિત્રોનો સિનારો છુનદ છે ત્યારે યુરોપના
નહને કેતુ ને ખુદ ચંદ્રજી લાગી ગયું છે મુસા
જીનો પતંગ કપાતાની સાથેજ ગોરી ગ, ગોમે સને
હીટલરના હું કાર કું કારા હીલા થયા છે જો
કે ઇટાલીયન લડવેમાંએને મદદ પધવા જેટલી
હી મતવામાં ન હતા છતાં છતાએવા ફેશીસ
રખેગણુ કરવાની લાખકાત તો હતીજ ને ?
કારણ કે એ કંઈ એતરની આડી કે પત્થરના
ખામીયા ન હતા ।

મુસાજી ફરકી જવાથી ને ધરીમાથી ચરકી
જવાથી, જીતી સાથે એક નર્મી કહેવત સરજ
ગયા છે કે,

‘મુસાજી ના વાને ખાણી’ ને હીટલરની
મહેનત ધૂણાણી ।” ને અભાગ સુધી મિત્ર
રાજ્યોની “ધસડપમડ ધાણી, આધા તેન-આધા
ખાણી” નેવી લાગતી હતી, તેને બદલે હવે
ઝરવે ટની લવિબવાણી સાચી પડવાની એ ધાણી
માનમ પકી રહી છે જ્યાં લાથી મૂકીએ
વાળીને ભાગતા મિત્ર લરકેરા હવે નાત્રીએને
દરેક દીશમાં ભગાડી રહ્યા છે અજીત ગણના
નાત્રી ચોદાઓ લજીજત ચંદ્રને ભાગતા નજરે
પડે છે । ને બીજી બાજુ રોનલીનના ચોંધાઓ
વધુ સજીત ચંદ્રને મઝગ પગને આગળ વધી
રહ્યા છે આમ એક દર રીતે જ્ઞેતા “ધીર
મમ સાહેબના” ને ‘ઉતાળના સેા બારના તી
કહેવત સાચી ઠરી છે આમ યુરોપનો મોરચો
મિત્રોની તરફેણમાં ફેરનાતો જાય છે છતાં
હિંદનો મોઢવારીનો મોરચો તો જેવા ને તેવા
અડગજ છે ।

‘અગમ લાભ તો અતરમા તોગ’ એ વાનિક નિયમ પ્રમાણે ટૂંનોની સખ્યા ઓગી થતી જાય છે તેમતેમ પેસે જરોની બીડ વધતીજ જાય છે. ટૂંનોએ એકએ થઈ કનામનો ડબ્બો કનામના કલ્પિત કારણથી રૂપ પચડતો જાય છે! જેમજેમ પેસે જરોની આકત અને પસેનો વધના જાય છે તેમતેમ રેન્વને નફો પછી વધ તોજ જાય છે ને રેન્વે ખાતાને જેમજેમ નફો લાધતો જાય છે, તેમતેમ રેન્વે ખાતાના કનામનાઓના ભેગ ભેગી ફાલદુપતા પછી રાખીજ જાય છે અને એજ ફાલદુપતાને પ્રતિષે નથી નથી તરફથી હાનિ ગરજાણું પેસે જરોને વધુ ને વધુ હાનિમારી આપી વધુને વધુ નીચોવવામા આવે છે આવી એક ચાલ્યાજ હાનિમાજ અજમેરના ઓરસમા જતાર મુમારે માથે અજમાવવામા આવી હતી કેહને પછી અજમેરની દીકરી આવવામા આવતી ન હતી જેથી અધ્યાત્મિકો વધુ જીવે ચાલ્યા અજમેરથી આગળના રહેણાંની દીકરી ન છુટે લેવા લાગ્યા અજમેરને બદલે જમણી નીકીટ લઈ અજમેર ઉતરી જતા કે આણુ વજોની દીકરી લઈ અજમેર ઉતરી વધારાનો ડબ્બો ચાજ બરતા આગે બન્ને બાણુથી પેસે જરો બહેરાતા પચાનતા આગે કંઈ સલાહથી તો નહોતા કે બીન્ને ટાઇ નુખો અજમારી રેન્વે સલાહાગ્યેને સાચ્ય કરે! મિચાગ ખિરસા પર કાન મુજ પોતાની અધ્યાત્મી સતોષા ધર બેળા થતા છે કેાઈ ક પત્રીના કરતા કારતાઓને રોકનાર કે રોકનાર!

❶

ઓમાસ આવતાજ એકએક દેડા યોની ઉડે તેમ ઓમાસ આવતાજ મુશાઈરા અજબ છે પછી ઉકરમા ઉમેના મિનાહીના રાપ એકએક ચીમળાઈ જાય છે તેમ એ મુશાઈરા પ્રગતિ ચીમળાઈ ન જાય એ નેવાણું રહ્યું બીજા ચાલતા તો મુસામાનોને ઉભરે શો નાટીયા

જેવા જેવો હોય છે પણ મુશાઈરાની ચાલતા તમ થતું અસહ્યનીત લાગે છે કારણ કે ઉત્તર દિશા સનન થયાને બસે વરમ દસ છતા મુશાઈરા, અરબાઈ, પનગાઈ, બેનમાઈ ચાલતીજ રહે છે, તેમ મુશાઈરામા મુશાઈરા ગાજ ચાલતીજ રહેવાયી, એથી લાગે બેનમા છે, વિચાર લાગે છે ભારના અને ઉર્મિઓને આપર અપાય છે, અને સામર સરવાલે સાદિય રોડના દિશા થાય છે એ બધું જ અર પછી સમય ને ચાક્ર ફરી વેળાય છે અર્થ અને અર્થનો કેટલો નકામો વ્યય થાય છે? એ જોવું નહીં માત્ર વાતાવરણ વધે અને કચાનોતી બેકની જેમ શતના ઉગ્રતા ભારે પડે એ પણ જોવું રહ્યું દરેક સારી વસ્તુની બીજી કાળી બાજુ પણ હોય છે મુશાઈરા પ્રગતિ સારી છે પણ ઓગી પાછાની ધૂન બીજા કામ લાગ્યા અતરામ રૂપ ન થાય એ જોવું રહ્યું મુશાઈરા પ્રગતિ પેપરમા છપાય એ જોવી રહ્યું છે અમને તો ભય છે કે પરલા જેમ ભટક, કે મમવીતામા નાગ્નનાધી, પ્રધાન સીપાઈ તોફર-ચાકર બધાજ કવિતામા વાન ચીન કરતા દસા તેમ કંઈ નોકા કવિતામા જ વાનો કરતા ન થઈ જાય! વિવાહમાય મુશાઈરા ન વચ્ચીમાય મુશાઈરા! સમુદ્ધ મેલજાના રંગ અતરા રાય છે મુશાઈરામા મુશાઈરાનું જામર તેજ વર આવતા પાછું હેસાનેગાનું જામર પછી તેજમા આવી રહ્યું છે એ સમજ્યોને વિવારમા નાખે એવી વસ્તુ ખરી બિચારા રેસના દુડ્યોને ખાનગી લોની નથી કે તેમની પાછા કેટલાય માનવો નાકમા ખુતાર થાય છે!

❷

બુના લાટસાદમ જાય કે ને લા આવે છે, છતાં દિશી મણા તો અકર રહી છે ને જામરના બૂખમરો પછી અકર રહ્યો છે માલજાના નાકે દાઈમસગ એડીવસ હોય કે ને હોય છતાં ભજાતાજ રડે છે! દિશી

નગનતા ! ઉઘ પોકાર કરી કાપડપગ ઝડેજ અકુશ આવતા થોડક ભાવ નરમ થયા દેખાય છે પણ તેમાય હંટ દેશ કરે તો માણસ કાળા મરે જેની વહેપારીઓની નીતિ દેખાય છે માય ના વહેપારીઓ સેલના પાટિયા નગારીને ગ્રાહકો સાથે એવી ક્રેસનર્ડ પઝનની ગમત ગમે છે કે સામટ સરનાળે એ દિકાઈમા આનખા છેનરાય છે ખીજાગાનુ મકા ! મનકો ધરભા ! વધાનનાના ડકા વગાડી રહ્યા છે તો ભાડૂનો સામે પ્રતિકાર કરી જ્યાં છે સગર ધરભાડા પર મુકેલા અકુશને વગીરી રહે એજ હમજીવા જોગ છે

ગાંધીજીના લાટસાડેખ પરના કાગળે જાપામા ખૂમ ઉઢાપોહ જગાડી પણુ નતો તે મગળમા થુ લખ્યુ હતુ તે જણાવુ કે નતો તેનુ કંઈ છેનટ આગ્યુ ખીજા ગાનુ જનામ ઝીણાપર માઈ નાદાન મુસનમાને કુમલો કરી હિદના રાજકારિ જગતપર એક વધુ આફત ઉનારનાને અવન કર્યા હતો ખુદની મહેરથી ઝીણુ ખચી ગયા છે મનભેદ તો હોય, પણુ મતભે માધી ઇવનણુ દુમના સુધી જવાપ એ ધણુ હીચ કાર કૃસ ગણાય ત્રીજાગાનુ ડા હેમનદાસ વડાણી ઝીલા અને સાનગર વચ્ચે અઠસો તકા દોરાદોરી કરીને રાગજીનુ અધુર ખેતુ મામ પુર કરવા મધી રહ્યા છે વડનાણી જળદો ખેતીમા ઝાઝું ધોળતા નથી, તેમ એમના કામનેય સફળતા મળે એવુ લાગલુ તો નથી કારણ માવરકર તો હિદુગયાના પ્રમુખપત્ને ટાપનો ઉતારીને આ મા ચેવા માગે છે વળી ગચીલ માકા ને એમેરી ભત્રીજા તેજ અગ્લાટિક આર્ટમા હિદનું નામ દાખન મરવાનુજ ગવી ગયા છે, જેથી હિદે તો હવે રિચર્ચ સ્થાપકતાને શુધ્ધ કેળવી બાકી આખે જે થાય તે જોયા મરવામાજ મજા છે સગવળવા-સગવળાયથીજ કંઈ વગવાનુ નથી કાગ્યુ કે અસારે તો જ્યાં હોય ત્યાં હિદ માટે તો “એન વેન ને દાઈના

ધો !’ નોજા જેન રમાઈ રહ્યો છે ! તો આપણુ પણુ ‘ આપ મિચોવી ’ ખેનીનેજ સતોપ માણવો રહ્યોને !

૭

તનીના નિવેદન તરફ, આનાઝકી દુન્યાકે દોરતોનુ ‘વાન આજે ખેચનાની રજા લઉ છુ જણો છા ‘કારવા’ ચાર વરસનું થયુ છે મુસનમાનના બાગેશ આ નરસની ઉગરના થાય તાર તરી તન નધીસરની ‘મરિમદનાહ’ પા વચમા આવે છે એવે કે હવેજ દનુ ના ‘કુદરનાની ગિલ્દનાહ યશે અત્યાર સુધી તો અહિઓ બિ નાકે મિનશુ શયતાનીરજીમ’ હતી અને તેમાય પ્રથમ પાયે ખોટા આવી છે આવાઝકી દુન્યા ને પોડના ચદકે ધરલામી શિક્ષણ અને ક્તાનાના આસાકે એ ખોળો ખાડો પુરવા પોતાના મિત્રોના મગજમા ખીલા ઠોકીને એટલુય ન સમજળી શકે કે, ‘શુજરાતના આ એકના ને અજેઝ ધરનામી માસિકને બાળકમાધી મુનાન કરવાની જરૂર છે ને એમાજ મુરિનમ શુજરાતની શોભા છે !’ ને ‘કારવા’ની હરતીથી શુજરાતી મુરિનમ જનતાને કંઈ લાજ થતો હોય તોજ આપલુ કરી છુપાની અપીન છ નહિતર તુમ અપના મુદ ઉધર કરે તો હમ અપના મુદ ઉધર મરે લે !’ કરવાની છુ છે છતાં એટલુ માનું છુ કે આ આનાઝ જોડેરા મનો પર પડ્યો છે એનું કંઈ ન થાય !

—કારવાનાં ગ્રાહકો અને એજન્ટોને!

આથી કારવાના ગ્રાહકોનુ અને એજન્ટોનુ નમ્રપણુ ‘વાન ખેચનામા આવે છે કે અનિ નાર્ય સજોગોને નીચે આવતા અકથી લનામ અ પ) ગણુવાનુ છે, તો જીના ને નના ગ્રાહકોએ પાચ રૂપિયા લેમે માકલવાનીજ તકલીફ લેવી છુગક નકન ૭ આના પરદેશ ૧૦ સિનીંગ

—મેનેજર ‘કારવા’

— મુસાકાકાને !

[કાવ્યાજ્ઞી]

અર્પના ૨૧. 'હૃદયમત ઓઝા'

કે બાપણોમા વીર—શબ્દો બોલનો હતો,
મેઘનમા વેગણુ—બટાકા છોડતો હતો !
લોહો મમજતા એને ફેરીગેતો ફણીધર,
હિટલરની મોઝની પર મદા એ કેલનો હતો !
મિત્રો સમજતા એને રણકેર રણુ શંકિ પણુ
ચુરપમા નાઝીવાલુ એ દોલ તો હતો !
દ્વિતીય મીઝર બનનાતા જાગ્યા'તા એને કેડ
માત્રાજ્ઞના ગ્વખા મહા કજોલનો હતો !
હિટલરને હોડવા માટે આગળ ધરી તણો
રતો દુરખત મરવાનો એ રાન તો હતો !
માનવ રૂપે બને એ નાઝીઓના હસ્તમા,
ભૂમધ્યને ઉનેચવાની ડોન તા હતો !
ચોધો નતો રણુનો તો લતે તેમા શુ થયુ ?
હિટલર અને ચર્ચાલ તણો ઘુટમોલ તો હતો !
નિજ બોલનો એ તોન પણુ નન જાણનો અણુધડ
અમટુ છતા રણુમા એ નમતુ તોન તો હતો !
મણુમ મજાનો પણ નિચાગ કાચા કાનનો,
તેથીજ હિટલર મીઠુ બોલી ફાલતો હતો !
મસ્તકથી એ ઓઝો, પણુ બરમદીયો ને બોયો,
એનાડી પાસે નિજ દેવાને બેસતો હતો !
હા ! મ્હેનમાથી જેવમા મુમે સિધાવતા
દિન, કાઠો પ્રજ્ઞાતાપનો કરધનતો હતો
એનાથી તો સગીન છે મુગ હાડવા ધણુ,
એવુ 'હૃદયમત' જડુ વાગીને બોલતો હતો !

નોંધ—આજના સમયમાં કાળજી ધ્યાન મોઢા છે નાહકના સવાલો પૂરી કાળજી અને સમય બગાડશે નહીં મવાલો દુકાલમાં મત્વળ સમાજ જ્ય તે મીતે પૂજવા લાલુ લાલુ બખલુ નહીં અગત જેવા સવાલો નેદ આનાની લીધીટ જવાળા માટે મોઢાની પુલવા તે પ્રગટ થશે નહીં રૂકત નહીં હિતના મવાલો પ્રગટ થઈ મહશે—તત્ત્રી

[મ-શાવનગરનો લગત વિચ્છેદક ધારો શેઠ કાશ્યમ ઉમાન તરફથી છપાઈને પ્રગટ થયો હતો તે સળવી શમીઅત અનુસારના જવાબો અહીં અપાયા છે]

સવાલ—આગ નર્મ મુખી ધણીનો પતો મળાનો ન હોય ના ?

જવાબ—જે આઈના ધણીના પતો ન મળતો હોય તણીએ મુરિલમ જજને અ-જી કગી નેદએ ને જજ ગર-મુરિલમ હોય તો એ કામનો કે સયો કોઈ મુરિલમને શોપે અથવા તાની મુરિલમ રૂઝ એને દેસને કરે જેર મુરિલમને એ વિષે કે સયો કગાનો દક નથી જ્યારે તેણી આ વાત સામીન કરી બતાવે કે મા. ધણીનો પતો નથી તેમજ ખોરાખ પાશાકી વગેરેના નણા પણ કદી મોકલતો નથી તો એ વિષે મુરિલમ જજ પૂરી તદ્દક અને તત્ત્રીજ કયો પછી આગ વર્ષની મોકલત તેણીને આપે એ દગ્ગમાન પણ સરમગી રીતે તેણીના ધણીની રોધખોળ કરવા જાયે કછ પતો લાગે નહિ તો મુરિલમ જજ અથવા મુરિલમ પચ તેણીના ધણી વિષે મુગરી જવાનો દુકમ આપે ત્યાગ પછી તેણી વફાતની ઇજ્ત આગ મહિના દશ દિસ ગુઝરે જાદ

બીજા સાથે નિકાદ કરી શકે છે (જુઓ ફતાવા આરોફિયહ)

સવાલ—ધણીએ બે વર્ષ મુખી પોતાની બીના બરણુપોષણની પગ કરી ન હોય અથવા બરણુપોષણ કરવા એ અસમર્થ નીવ યો હોય તો ?

જવાબ—એવી હાનતમાં ફટાગે-ગઈ શકતા નથી તેણી અદાતતથી ઇ-સાફ ચાહે અને સરકારી રીતે હાકિમ તેણીના મદને બરણુપોષણ કરવા માટે મજબૂર કરે, નહિ તો તનાક અપાવે, અથવા ખોલ્આ કરે (એટલે તેણી ધણીને કછ રકમ આપી તલાક પર નાજ કરી તલાક મેગવે)

સવાલ—આત વર્ષ આગર તેથી વધારે મુતની જેતની શિક્ષા ધણીને કરવામાં આવેલ હોય તો ?

જવાબ—જે ધણી સાત વર્ષ કે એધી વધુ મુદત સળ પામી જેતમાં ગયો હોય એથી તેણી ફટાગે કાની શકની નથી

સનાય-ત્રણ વર્ષે સુત્રી વાજાની કારણ
મિનાય ધણી પરણવાના હક યોગ્યતામાં નિષ્ક્રમ
બન્યા હોય તો ?

જવાબ-એ ત્રિયે પણ્ય હાકિમ પુત્રી
તહકીક કરે કે વણી પરણવાના હક યોગ્યતામાં
નિષ્ક્રમ બન્યા છે કે ક્તેહમદ નીવડ્યો છે ને
નિષ્ક્રમ બન્યા હોય તો હાકિમ ઇનાજ કરવા
માટે ધણીને એક નવની મુદત આપે એ છતાં
મદ નિષ્ક્રમ રહ્યો તો ધણીને તનાક આપવા
પર હાકિમ મજબૂર કરે

સવાલ-લગ્ન રખતે ધણી નપુત્રક રાય
તો ? અને ત્યારમા પણ્ય તેવી રિયતિમાં આનુ
રણો રાય તો ?

જવાબ-એ ત્રિયે પણ્ય હાકિમ પુત્રી
તહકીક કરે એટલે જવાબ ન જમા લખેથી
વિગત મુજબ અમલ થવો જોઈએ એ સિવાય
એમને એમ છુટાછેડા મદ શકના નથી

સનાલ-મે વર્ષ સુધી ધણી માડો રણો
હોય અગર કોટ અથવા જર્નો દ્રવ્ય લાયકર
રોગથી પીડાતો હોય તો ?

જવાબ-એ હાનતમાં પણ્ય હાકિમ
અથવા પચ પુત્રી તહકીક કરે અને ખરેખર
ધણી એવી બીમારીઓમાં સપાઓતો રાય તો
હાકિમ ધણીને તવાક આપવા મજબૂર કરે
ને ધણી તવાક ન આપે તો એની મજબૂરીની
હાનતમાં કે માછના ભુતાર્થમાં કે સાગના અદેશો
હોય તો મુરિવમ હાકિમ અથવા મુરિવમ પચ
છુટાછેડા કરી આપે

સનાલ-પદર વયની ઉમરે પહોંચ્યા
પટેલા ને ઓરતના તેણીના આપે અથવા
બીજા વાનીએ લગ્ન કરી નાખ્યા હોય અને
તે લગ્ન સરહુ બાધ અદાર વર્ષની ઉમરે
પહોંચ્યા પહેલા નામ જુર કરતી હોય અને
ધણીનણીવાણીના લગ્નના હક યોગ્યતા થવા
ન હોય તો ?

જવાબ-જનાનમાં દર્શાવેલી હકીકત
શરીઅત વિરુદ્ધ છે ને નાનાને છાકરીના
નિકાહ તેના આપે કે દાદાએ પગલ્યા હોય તો
એ નિકાહને તેણી કદી રદ કરી શકતી નથી
પણ આપ અને દાદા સિવાય અગર કોઈ બીજા
વારી કે ખેશીએ નિકાહ પડાવ્યા હોય તો તેણી
બાનેમ થતાજ તરત નિકાહ રદ અને બાનેલ
કરી શકે છે શરીઅનમાં અગર વર્ષની કેઈ
સામેતી નથી

સવાલ-જે ધણી સ્ત્રી ઉપર જીનમ
શુમરતો રાય, જેવા કે —

(અ) વારવાર શારીરિક સિક્કા ધણી કરતો
રેલ અથવા જીની કુદગી જીન
મને કારણે કુખી બનાવતો હોય
પછી બને આ કુખ ઉત્પન્ન કર
વામાં ધણી બાધને મારતો ન
હોય તોપણ,

(બ) દયકી આનહની સ્ત્રીઓ સાથે ધણી
સદવામ રાખતો રાય અથવા આખર
વગરની કુદગી શુમરતો હોય,

(ક) સ્ત્રીને અભિવરેલુ જીવન શુમ
ગવા ફગલ પાડવાનો પ્રયત્ન કરતો
હોય

(ડ) સ્ત્રીની મિત્ર વાપરી નાખતો હોય,
તેથી નાખતો રેલ અથવા મિત્ર
ઉપર સ્ત્રીના કાયદેસર હક યોગ્યતા
રેતો ન રાય

(છ) ધાર્મિક ક્રિયાઓ અગર માનવનાઓ
પામવામાં સ્ત્રીને હરકત કરતો હોય

(જ) એક કગતા વધારે સ્ત્રીઓને રાખતો
હોય તો કુઆનના હુકમ પ્રમાણે
તેણીને સરખી રીતે પાગલો ન હોય

જવાબ-એમાં પણ્ય શરીઅત વિરુદ્ધ
થાય છે ને ધણી તેણી પર નાવક જુ મ

ગુજરાતો હોય તો એની પરી તદ્દત્ત કરવામા આવે

(અ) એમા પશુ પુરી તદ્દત્ત કરી જ નેને સમજુતી આપવામા આવે

(બ) એ માટે પશુ જૂદાછેડા યદ્ય શકતા નથી ધણી જિનાદારના લીધે સુનેહગ્રામ યજે

(ક) એ માટે પશુ પરી તદ્દત્ત કરવામા આવે

(ડ) એ માટે પશુ પુરી તદ્દત્ત કરવામા આવે તલાક વિના જૂદાછેડા યદ્ય શકતા નથી

(છ) એ માટે પશુ ખરેખરી ગીતે તદ્દત્ત કરવામા આવે

(જ) એ માટે પશુ મુસ્લિમ હાકિમ પુરી તદ્દત્ત કરી ધણીને ઇન્સાફ દરવા વિષે મજબૂર કરે

સવાલ-મુસ્લિમ કાયદા હેઠળ લગન તોડના માટે ને કારણ વાજખી ગણાવ હોય તેના કોઈપણ કારણગ નીચેની શરતે —

(અ) જોતની વિદ્યાનુ ઉવટ આવી ગયુ ન હોય ત્યાંસુધી ઉપરની કલમ ૩ અનુસાર હુકમ થઈ શકશે નહી,

(મ) ઉપરની કલમ (૧) અનુસાર ને હુકમ કોર્ટ કરશે તેના હુકમની તારીખથી ૭ માસ સુધી અમલ કરી શકાશે નહી અને ઉપરજા ૭ માસની અદર ધણી અને અમર તરીક ન માફત હાજર થઈ કોર્ટને ખાતરી કરી આપશે કે પોતે લગનના દર જોગવાના તૈયાર છે તો યથેત હુકમ કોર્ટ ને કરી શકશે અને

(ક) ઉપરની કલમ ૫ અનુસાર હુકમ આપ્યા પહેલાં ધણીની અરજી ઉપરથી કોર્ટ એવો હુકમ કરી શકશે કે હુકમ થયાની તારીખથી એજ વર્ષની અદર ધણી સાબેત કરી આવે

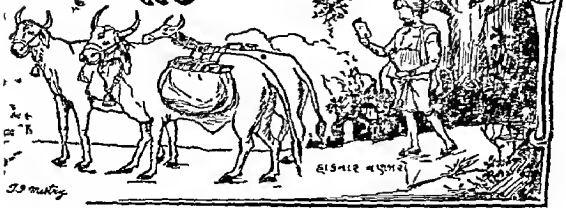
કે પોતે નામદ મરી ગયો છે અને એ પ્રમાણે કોર્ટને સતોષી થકે તો, એ કારણસર હુકમ (ડીકી) ચર્ચ ગણશે નહી

જવાબ-એ વિષે પશુ મુસ્લિમ હાકિમ પુરી તદ્દત્ત કરી શરીઅત મુજબ ફેસવા કરશે તે મુજબ થઈ શકશે સવાનમા જે કાયદાઓ ધરેલા છે તે ચાપશે નહિ મતલબ કે મુસ્લિમ હાકિમ અથવા મુસ્લિમ પંચ વિના પશુ ધણી કહેલા કાયદો ચાલશે નહિ એવા નાણુક મામલામા ધણી ઇમાન-દારીથી તદ્દત્ત કરવામા આવે, નહિ તો એમા ધણી ખરામીએ ઉપન્યય યરાનો સબબ છે એ વિષે આનિમોનો ફત્વો અરબી અને ઉર્દૂમા હપાએગા છે તે કિનાળુ નામ "અલહીલ્લુન નાન્નેજા" છે મજકુર રિસાલોનો પૂરેપૂરો ગુજરાતીમા તરજુમો કરવામા આવે જેથી આમ મુસ્લિમ જનના વાકેફ અને ખમરદાર થાય

‘ઈન્સાફ’ સાપ્તાહિક
ત્રી-મુશી ફતેહખાન
વાર્ષિક લવાજમ —
રિન્ડ માટે રૂ ૫ પરદેશ માટે રૂ ૧૦
છુટક નકલ જે આના
જુદાગામ અહીઆના
મેનેજર — “ઈન્સાફ” ઇસ્લામપુરા,
મુબમ ન ૪

‘ખિલાફત’ ગુજરાતી સાપ્તાહિક
ત્રી-જવાબ મુલામ છલાની.
વાર્ષિક લવાજમ —
રિન્ડ માટે રૂ ૬ પરદેશ માટે રૂ ૨૦
છુટક નકલ તથા આના
મેનેજર — “ખિલાફત” ગુજરાતી સાપ્તાહિક
લવનેન, મજગાવ, મુબમ-ન ૨૭

પોઠ

કહે છે કે એક સારેબ બહાદુરને ઉર્દૂના આ હોનાનો કાકો હતો એક વળા કાષ્ટએ એમની હજુરમા 'મીર' નો આ રોચ્ચ રજુ કર્યો 'હમ હમે તુમ હમે, મીર હમે ઉસકી ઝુંદોક સમ અસીર હમે'

અને પછયુ કે 'સારેબ બહાદુર આપ એનો અર્થ સમજવા કે? સારેબ બહાદુરે સાબરથી ડોકુ ધુણાવતા હરતે ચેહરે જગાળ વાળયો કે? અમ સમજ ગિયા સમ સમજ ગિયા, અમ, હુમ, મીર સામ સમજો નેહ-ખાના બેજના માગણ? માયુમ?

આવેજ એક દાખનો શૈખુલ હિન્દના જીવન ગરિજમા વાતવાતુ ચાલ છે નેમા એક સાહેબ બહાદુર ઉર્દૂમા વાતચીત કરતા પુછે છે કે, "વેલ હુમા! બટન (વતન) કીધર હાયે?" અન મોલાના તેના જવાબમા ગેરવા નીતુ બટન બતાવના અને કહેતા "મેહ રહા હમારા બટન"

આતો યધ પરદેશીઓની વાત પરત આપણા દેશીભાઈએ પણ કેટલીક વેળા કમાલ કરી બતાવે છે અમારા અકરાછના એક હિન્દુ મિત્ર, જેઓ રિન્દુસ્તાની બાણવાનો દાવો કરે છે તેઓ લડનનો રેડીઓ સાલણી તેમા જ્યારેય એમમાન વખતે લોકો "તેહખાના"મા ધુસાની રાત આવે ત્યારે કહે કે "નેયુ છે

ને? સારેબ લોકો દુરયા જાજરામા, મળા વિનાવતના જાગરે પગુ બટુ મોટા હોના જોખએ" એ દેશી બાણએ "તેહખાના"નો અર્થ ગોનાની આરાજ અરે જાણ મુખ્ય જાગરે સદાચી કાચો છે અને તેનજ પાંડી બેટા છે આના દાખના મુશાહાના શ્રોતાઓ માથી પચ મળી આવે છે અને ધણી રમજ પેદા કરે છે

'ચિત્રમય જગત'મા એક ગ્રેફિંગ સાહે બનો લેખ જોવામા આગ્યો જે બીજા પેપ રચાયી ઉતારો કરીને ખાસ લેવાયો છે તત્રીએ જે લેખને આજે મદદરતો લેખ્યો છે તે શા વિષય પર છે તે જાણો છો? એનો વિષય છે "રસોઈના સાધનો" કિવા વેલણ, કઠછી, ચાપો, ડાઇ, મળણી વગેરેની એકામ અને સમજૂતી! તપવની આ નવીનતા અને રસિકતા વિષે વજુજારાએ શુ કહેવુ તે સમજાવુ નથી આ એકવારીના કાગમા કે જ્યારે રસોઈનુ ખાસ અને મુખ્ય સાધન અનાજ જે મળણુ કુર્લોથ થઈ પડયુ છે, ત્યારે વેલણ અને કઠછીના વર્ણુનોથી અને તુખિ ચરો? વળી વિપવની આવી મૌલિકતાઓ ચાનુ રહી તો આપણા સાહિત્યને કદાચ રસોઈમાથી, પાણીઆરા તરફ

અને પાણીઆરાથી સડાસ તરફ જુવુજ રહ્યું એ પણ સમયની બનિદારી છે કે પરદેશના પ્રેડેસરોની નજર રહ્યુંજ તરફ છે, જ્યારે આપણા પ્રેડેસર સાહેબ રસોડામાં બાંધ્યા છે જમત આજે તોપ અને ટેન્કની ચર્ચામાં છે ત્યારે આપણે વેલણ અને કેડછીના વ્યાખ્યાને આપીએ છીએ એ પણ એટ નહીં નવા-દજ છે ને !

મગ્ગરે ફિમ રિવેચક અને ઉદ્દેશિના જાણીતા લેખક જ્ઞાન અહમદ અબ્બાસે—
“મુસાફિરદી કાયરી”ના નામે પોતાના પ્રવાસની એક છુક લખી છે જેમાં તેઓ હેલાલીપુકી જાહેરાતો વિશે લખે છે કે —

‘જાહેરાતના આ ખાસ સ્વજનમાં માત્ર સીનેમાં સાથુ યા સીગરેટનીજ જાહેરખત્રો નથી, બલકે—કબરના અને ગોરખોદીયાઓની પણ જાહેરાત છે જેમકે

“અમારા સુદર અને રમિઆમણ કબરતાત માજ આપના સગા અને હીએને દફનારોછ”

અસબ્ય બિગા ! હિંદીમાં દહજ કબરતાનની

આરી જાહેરખત્રો જેમાં આનવી નથી અને રત્નકોઓને દાટવાનું આનું આમત્રણ આપતું અશુભ અને અપશુકન લેખાવ છે જે કે. હિંદમાં કમરોના રોપારી છે, પરંતુ એમની પેઢી ચનાવાની રીત બીજી છે વધુ સુધરેલી રીતે ગોર ખોદવાનું અને દાટવાની રમિઆમણી જગ્યા આપવાનું કામ જલ્દી પિચારી ગેયો-આઈના ચુલકમાંજ શોભે હિંદીમાં બિગાન મર્થા પછી કયા દહજુ તેની ઝગી ફિક્ક સખતા નથી બહજ તેઓ તો ‘કલાપી’ કહે છે તેમ ‘દ ન્યા દહજ ત્યા ફયેને વેગો કાઈ નહિ’ વાળી જગ્યા શોધે છે

ઈરાનીવાળા મુસાકાકા મૈદાન ઠોડીને જીવ લઈ નાંદ છે એ વિષયમાં કશુંક લખવાનો

માગે વિચાર હતો પણ મી હડમત ઓઝને ચર ચઢ્યુ તે કેમ રોકાય ? એર એમના નાસવાથી એક વાત ફરીને પોતાની સત્યતાને સિક્કા બેચાડે છે કે, કફાનીયા અને બનાવતી હો ! વધુ વાર ટકી શકતા નથી શુ રાજ્યપ્રકરણમાં ! શુ સાહિત્યમાં !

શાન્ય અને સુદરી એ મનુષ્યની પુરાણી કમજોરીઓ છે બહુ જીની વળગણી છે પરંતુ બહુ જીની હોવાથી કાંઈ ખરાબ વસ્તુ સારી નહીં બની બેસતી માણસાદને પતનને આરે મેરી જતી એ બવાબોને અપનાવવી, અને એવી રીતે અપનાવવી કે જાણે એજ ધર્મ અને નીતિ છે એવું કેટલાક શાધરોએ નક્કી કરી લીધું છે સાથેસાથે એવી માન્યતાનો પ્રચાર કરના માઢશો છે કે શાન્ય વિના શાધરીમાં

ને ?

‘હરાયુ ખાધને ગીગીતથી સાચ વિચાર આવે ?
કહેવત છે કે ખાધુ કોય તેવા ઓડાર આવે’ !

‘શોખચદ્દી’

રગીતના આવીજ નથી શકતી આવા શાધરો શાધરીને માથે કાળી દીલી સમાન, અને સમાજને માટે ચારિત્રીનતાના નશુ છાંપના નમાલાપ-

જ્ઞાના પ્રતિક રૂપ છે કમાન તો એ છે કે આવા ચારિત્રીનો નીતિ અને સિદ્ધાંત, ધર્મ અને મુચરિત્ર વિષે લેખો લખે છે આપણે સમજી રોપણે અને મમજીને કાંઈ કરી શકતા નાંદએ તો પહેલી તકે આપણે આવા ક્રમાંગે ચાલનાર અને દોર નાઓને ધૂતારી કાઢી એમની સાત ટકાણે લાવરી નેપણે

પંચેના માત્ર પાના ભરવા અપાએલા નિર્જીવ રાષ્ટ્રના રામી જગાની સળ ચયા પછી તેનું રમરણ સુધે હુ ખતર છે ગઝનો રિવકા નવા માટે ધોરણની આવશ્યકતા કેટલાક તત્ત્વો-ઓને જણાતી નથી કાવ્ય પ્રમશનમાં એ રસરતિ જેવું કઈક તેઓ દાખવી શકે તો શુજાત તેમનું ઝણી યગે ખાજી એક વાર ચવાઇ ગએલી ખોતક ફરીફરીને રજી કરવાની ખુજતી

કેટલાક નામના બુદ્ધિમા શાસ્ત્રીને ધણી છે અને એવીજ વચાઓની વાનગીઓ એક સુગંધન સાપ્તાહિક રજુ કરી રહ્યું છે એક સ્ત્રીજન વારવાર રજુ કરવાથી અસહિત હોય તે મદિએ સહિત બની જતી નહીં હિનદુ એ તો અચકિતનુ પ્રદર્શન બનીને રહે છે નામમા કષ્ટજ નહિ પણ વસ્તુમા સમગ્ર હોય એ લક્ષ સામે રાખનામા આવ તોજ સાચા કાચો જલદીથી નજરે પડે નહિતર નિજનાઓના ગપ્પા સાત અને પારકાઓની સાચી સ્ત્રીજ ખરાબ એ તો ચાનતુ આગયુ છેજ

આખો દિવસ નોકરીમા, એનાથી વધે તે ઘન્ટી જ જનગમા એનાની વધે તે લખવા માટે, આની દાનતમા લખનાર મિચારો શુ લખી શકે? એાડી કુરસાજ નહિ પરતુ ચીર અને મનની સહિતઓ અમથી શાસ્ત્રીને યોગ્ય ગપ પછી સાચી શી રીતે લખી સમાવ? અવગતન અને અનુભવ લેખકનું તેન છે અને તે તેન વિના એકલી પ્રકાશ દેકા ધમ્મણી સુધિ દિવાસળીની પેઠે સળગી તરત હોરવાઈ જાય છે નરી વાટ સકોવાથી દીવો બળી સકતો નથી વાટની સાથે તેલ પણ દોવુ જરૂરી છે આપણે હા લેખકો ધણીએ મહત્ત્વગ્યો લખને

જન્મે છે પરંતુ યોગ્ય કોગમા સ્વતંત્ર તથા અર્થ જન્ય છે તેનું કારણ શુ છે? કાણ એટલું જ કે સાધન વિના, તેન વિના તેઓ શુ કરી શકે? જરાક ફેદીને પાઠા પડવા સિવાય તેમને છુટકાજ કયા છે એક તરફ આ લેખકોની આ દશા છે બારે બીજી તરફ લેખક પહેનહુઓનો એ દાત છે કે તત્ત્વોઓ અને છાપ ખાનાનાળાઓને અવકાશ અને આમ લેવા દેના નથી તથા હુસો કાગળો અને ચરમાઓ, સથે ગાસનેન અને શાહી તથા દોહરોનો વપરાય નહીં ત તે વસ્તુની મોઢાગી અને લેખો તથા કાગળોની સોઢાસરી વધારી ગહા છે હિંદના ધર્મદાસનુ પાતુ પણ દેવળા સિનાય તે ઉપર જોએ તેટલા લેખો લખાય છે “સાકી” અને “અનમ”તા ખરા અર્થો જાણવા મિનાય ગજનોડી દેમાર ચાનુ છે અને એમા ગજન તો એ છે કે નવજવાનો જોમને હજી જમતુ જાન એગવાનુ બાકી છે તેઓ ખીજને ધમની દેગની, પ્રેમની હોગવણી કરવા મેદાને પડે છે તેઓ એમજ માનતા લાગે છે કે “પુણ્ય લખતુ જોથી વાચનાર જાણી શકે કે લેખક મહાન છે

તરુદવાર પ્રીન્ટેડ પાઠા રગના

● હોગીયા, ● વોયલ ● ટેબેરાલકો

અને ● પોપલીન વગેરેનો

નવો સ્ટોક આવી ગયો છે.

— અમારી કૉલેક્ટીઝ અને લાગે સરખાવો —

‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

ચોકબજાર સુરત

લેઈટેસ્ટ ડીઝાઈનના—

● સુટીંગ્સ—શર્ટીંગ્સ

● લેડીઝ ડ્રેઝ ફેમરીકસ

● ફેન્સી કાપક

ખરીદવાની બગેસાપાત્ર દુકાન

"હજરત હકીમુલ ઉમ્મત

કુદ્દેસ સિરફુ" મહૂમ

વેબક જતાબ હસાલાઈ ઇબ્રાહીમ સાહબ કાવી

આ હદય-દાહી સમાચાર મુસ્લિમ-હિન્દ મા મુખે સલામીઈ ગયા કે હરનામી જન્મતના નામાકિત, અને પ્રતિષ્ઠિત મહાનુભાવ, ધર્મધુરધર, નીતિય, હિન્દુસ્તાનના રૂકીડે-આઝમ, ઇસ્લામી આધ્યાત્મસાદના પ્રખર અભ્યાસી અને માર્ગદર્શક સારાશ કે મુસ્લિમ જગતના અનિપ્રિય ધર્માપદ્ધત દોરવણીકાર હજરત હકીમુલ ઉમ્મત મોનાના હાફિઝ, હાજી ગરી શાદ અરશન્દઅલી સાહેબ થાનવી, મગનારતા રફી મજબૂતના આ વિનયર વિશ્વનો ત્યાગ કરી ગયા છે ! ઈનાલિલાહે વઘનના દહેડે રાજકેવ

વતન-આપનુ વતન યુ પી ના મુજકરનગર હજનાને સુવિખ્યાત કસબો 'થાલુલેવન' છે એનું મૂળ નામ 'થાલુ-લીમ' હતુ કારણ કે તે કોઈ ઝમાનામા ભીમ 'તનુ ચાલુ હતુ' વધુ ઉપયોગને લઈને 'થાલુલીમ' ઉપરથી થાલુલેવન થઈ ગયુ

જન્મ, નામ, નસબ અને લકમ-સમયના મશ્હૂર 'મજબૂબ' હજરત હાફિઝ ગુલામ મુર્તુઝા સાહેબ પાણીપતી (૨૬૦)-ની દુઆ અને પેશીનગોઈ મુજબ હજરતની પૈદાઈશ પખી રખીઉસ્સાની ૧૨૮૦ હિજરી શુબવાના દિવસે સુબહ સાદિક સમયે યઈ હજરતનુ નામ તાપ તર થી "અબ્દુલ ગની" રાખવામા આવ્યુ હતુ પરંતુ ઉપયુક્ત મજબૂબ માટેની સચતા અનુસાર મોસાળ તરફથી 'અશરફઅલી' નામ રાખવામા આવ્યુ હતુ જે આખરે મશ્હૂર થઈ ગયુ આપના જન્મ સળ થી એક દિવસરખ અને વિશાળ પ્રકરણ "અશરફુસ્સાનેદ" ઉર્ફ પુસ્તકમા વાચના વાચક છે દૂગ અને ખાન્દાનની દ્રષ્ટિએ આપનુ કુરમીનાસુ (વશાવળી)

આપ તરફથી હજરત ઉમર રહીઆનારો અન્હો સુધી પહોંચ્યુ છે અને માતૃથી તરફથી હજરત અલી રહીઆનારો સુધી હકતઆના તરફથી આપના માટે 'હકીમુલ ઉમ્મત'ના લકબ (ઉપનામ)ની સાર્વત્રિક પ્રેરણા થઈ, જે આપમેળેજ નકળી શકાય એ રીતે ખાસ અને આમ જનતાની છબે જરી થઈ ગયો ! અને હકીકતમા ઉમ્મતના એ અનેશ હકીમના હાથે હજારો લાખોની રૂદાની ખીમારીઓને શિક્ષા નસીમ થઈ છે

બાળપણની વાતો-હજરતને બાળપણથીજ નમાઝનો એટલો બધો શોખ હતો કે કેટલીક રમતોમા પણ નમાઝનીજ નકલ ઉતારતા ! દખલા તરીકે મધા સાથીઓના બ્રેક આગળ રાખી સેતા ! અને ઉસાદપૂર્વક બોલી ઉઠતા કે બ્રેક પણ નમાઝ પડી રહ્યા છે !

વઝ્ર કહેવાનો શોખ પણ મયપણથીજ હતો, એની પણ નકલ ઉતારતા, જેમ કે જ્યારે જ્યારે બજાર તરફ કોઈ વસ્તુ લેવા ચોકલનામા આવતા, ત્યારે ત્યારે માર્ગમા જે કોઈ મસ્જિદ આરતી તેમા ચા'યા જતા અને સીવા મેઝબૂબ પર ચઢી જતા, ઉમા થઈને ખુબા જેવુ કંઈક પડીને ચા'યા આવતા નમાઝનો દાખ ન હોવાને લીધે મસ્જિદમા મઠ હોતુ નહિ, એટલે ખૂબ આઝાદીથી પોતાના એ શોખને પુર્ત કરમાનતા

આપ જયપણમા કોઈનુ ખુદનુ પેટ બ્રેક શકતા ન હતા, તરનજ ઉલ્ટી થઈ જતી હતી ! આપે પોતાના ખાન્દાનના કેટલાક શુરુગોથી સાબળ્યુ હતુ કે એ વાતની જાણ બાળકોને થઈ હતી, જેથી હજરતને પરેશાન કરવા માટે

તેઓ પોતાનું પેટ બોલી બોલીને બતવાવતા અને આપ ઉડીઓ કરી કરીને યાદી જતા ।

તત્કાલીન-ગંગમરફ દાકમ ઉત્તમ દેવ બદમાશી આપે ૧૯ કે ૨૦ વર્ષની વય અરબી ઉત્તમથી ફારિગ થઈ સમયના મહાન ઇલામ દરેક ન મોનાન રહીદ અદમ ગંગોલી (૨૬)ના મુનારક હાથે સનદ અને ફરિયાન સપાન કીધી હતી ઉત્તાગામા દરરત ટેબુત દિન્દ (૨૬૦) ઉપરાત દરરત મા મુદમદ યાદન સાહેબ નવવ-સા મરકદફતુ મુનારક નામ ખામ તોપવાત છે એજ મા હુ કે દરરત કુર્આન શરીફના લાખકાર (મુરસિસર) અને મુરફી તરીકે પણ પોતાના આધુનિક સાધીઓ પર અવતા અને સર્વોપરિત બોમરી ગયા

મુદરિસી-મદસામાથી ફારિગ થયા પછી આપે લગભગ ૧૪ વતસ સુધી 'કાનપુર'મા મુદરિસી કીધી એ દરમ્યાન આપે અસરમારક વચ્ચે પ્રસ્તોત અને ફલાઓ દાગ મુરિલોનો મહાન સેવાઓ બજારી હતી આપના સેકડો શાગિદો પેટા અનેક આનિમો પોતાના સમયના મહાન માર્ગદર્શકો અને નિતિસોની ઉચ્ચ પદવીએ આજે પણ બિરામમાન છે, અને અનેક તો મહાન દીની મુનીવર્સિટીઓના મુખ્ય સચા સેકે અને વ્યવસ્થાપક તરીકે મખૂકની સેવા બજારી રહ્યા છે

ખાન્કાહે ઇમદારિયા અરબ અને અજ મના શૈખ સુરીઓ । શહે-શાહ હજરત શાહ ઇમદારુદ્દ ૧૬, યાતવી કુદસ સિર્ફ પોતાના સમયના અબ્દક અને મહાન સુરી હતા તેઓ એજ 'થાબુઅવન ના વતની હતા અને યાખા લવન મધેની 'ખાન્કાહે ઇમદારિયા'મા રહી મખૂકની ઝાદિરી અને બાતિની સુધાતણા ફરમાવી રહ્યા હતા ૧૮૫૭ના વિપ્લવ પછી તેઓ મહમ્મદ-મુઅજ્જમહ તત્કા દિજરત કરી ગયા હકીમુન ઉમ્મત ૧૭૯૯ દિજરીમા ૧૯ વર્ષની વયે પત્ર મારફતે તેમનાથી એજન થયા હતા પછી ૧૭૦૧ દિજરીમા બધારે દર પદના ગયા ત્યારે રૂબરૂ એજન થઇ ગયા અને બાતિની વિવા આતરિક સુધા છામા પ્રગટ રહ્યા, વળી

પાછા ઘણા કરીને ૧૭૧૦ દિજરીમા મહમ્મદ-મુઅજ્જમ મથા ત્યા પોતાની પીઠ (શિખ-ગુર)ની સેવામા છ માસ સુધી રહ્યા, બાતિની મસાલતો સપાન કરી આખ્યા મગદના ઇમામ શિવા મહાની બીમારીઓના હજમ બની ગયા પોતાના તોયે (સુરુએ) ખનાફત આપી, અર્થાત પોતાના ઉત્તાધીકારી બનામ્યા તથા પાછા ફર્યા પછી ૧૭૧૫ દિજરીમા મુદરિસીનો ત્યામ કરી પોતાના ગુરની આરામુમાગ તેમના જનન શીન તરીકે 'ખાન્કાહે ઇમદારિયા'મા અવતાવના બદોસે બેગી ગયા આજે દરરતના મુરફો (શિખો) અર્થાત રહાની બીમારીઓની ચિકિત્સા કરારી તેના ઇલાઓ પુછી આતરિક-વિમાસ સુધાતરોઓની સખ્યા હજારોથી વધીને લાખો સુધી પહોચી ગઇ છે આપના ઇલાઓથી ફેજ માગ થનારોઓમા સામાન્ય મુરિલો ઉપરાત ૬૦ મીઠ સૈયદ સુલેમાન નદરી ૬૦ મીઠ મુદમદ તેયન, ૬૦ મીઠ શમ્પીઠ અદમદ આજે નેવા દીની અકાનિરો પણ છે આપના 'બવીકાઓ શિવા આખ્યાતમવાદના આદર્શ શિક્ષકોની સખ્યા પણ સેકડોની ૬૬ વટાની ગઇ છે

આપની તરનીફ-દરરતના મુનારક હાથે લખાએલા દીર્ઘ યો અને પ્રસ્તોનો સખ્યા આશરે નવસો (૯૦૦) લગભગ પચેસી ગઇ છે । નેમા દીનની દરેકદરેક ફિશાપર પ્રાપ્ત નાખવામા આજે છે । વળી આપના પ્રસ્તો પેટા સેકડો પ્રખ્યાત પ્રસ્તોના ગુનગતી બમામ સીધા, અચેરી દિન્દી વગેરે ભાગા ઓમા અનુગદો પણ થઇ ચુક્યા છે । વળી ખૂબી આ છે કે એવા અસુત્ય અને અગતના પ્રસ્તો તોમ છતા સામાન્ય દિનાયે, કોઈ પણ પુત્રકેનો દર-ગકિન કર્યો નથી । કોપણ એસ કે વ્યકિત માર્ફપણ પ્રસ્તક પ્રગ કરી વેચી સકે છે એજ કાગળ છે કે કેટલાક પ્રસ્તોના બાર બાર, એડીશનો થઇ લાખોની સખ્યામા પ્રગટ થઇ ચુક્યા છે

દીદોરે રસૂલ (સત્ત)

સ પા દ ક

[સત્ દક સપાદકને સ્વાધિન છે]

વિશ્વ-સાબેરી

હિકાયત-૧૭મી હઝરત વદખ બિન મુનખ્ખેદ (૨ અ) ફરમાવે છે કે—જ્યારે હઝરત આદમ (અવૈ)ના બદનમા ૩૬ મુજા ત્યારે સોથી પહેલા તેમની નઝર જન્નના દરવાજા ઉપર પડી જેની ઉપર “લાઈલાહુ ઈલ્હીલાહ મુહમ્મદ રસૂલિલ્લાહ” લખેલું હતું. તે જ્ઞેષ તેમજે અબ્બાસી સાથે ખુદાપાકને પૂછ્યું કે “શું મારાથી પણ વધુ ઇઝતવાનો આપે બીજો કોઈ વેદા કર્યો છે?” ખુદાપાકે જવાબ દીધો “જેણે, તારી ઓનાદ-માથી એક નખીને મે બહુજ સુખગી ઇનાયત કરી છે.”

જ્યારે હઝરત હન્ના વેદા થયા અને હઝરત આદમે (અવૈ) તેમની તરફ પોતાની આદિયા દેખાડી ત્યારે ખુદાપાકે ફરમાવ્યું કે “ઓ આદમ (અવૈ) ! એની મેદર આપો.” હઝરત આદમે (અવૈ) પૂછ્યું “યા મુખ્બલ ઇઝત ! મેદરની શું રખ્મ અને ગીજ છે?” ખુદાપાકે કહ્યું “જેવું નામ જન્નના દરવાજા ઉપર જેવું હતું તેની ઉપર એકસો વખત દરદ શરીફ મોકલો. એ પછી હઝરત આદમે (અવૈ) હઝરત (સત) ઉપર દરદ શરીફ મોકલ્યા પછી હઝરત હન્નાને પોતાના કબજામાં લીધા.

હિકાયત-૧૮મી રાંસુલ કાએકના કતાર્ એક આરિફનો કિસ્સો લખે છે કે—એક દિવસ તેઓ નમાઝમાં દરદ શરીફ પઢવાનું જુદી ગયા તેઓ કહે છે કે જ્યારે હું સુષ ગયો ત્યારે

હુઝૂર (સત)ને ખાખમા જોયા આપે (સત) ફરમાવ્યું “આજે મારી ઉપર તે દરદ મોકલ્યું નહીં” મે જવાબ દીધો હુઝૂર (સત) “મને દરદ શરીફ પઢવાનું વાદ રહ્યું નહીં, પણ દરદ શરીફને બદલે ખુદાપાકની સના કરી હતી.” આપે (સત) ફરમાવ્યું કે “શું તું નથી જાણતો કે મારી ઉપર દરદ મોકલવા વગર ખુદાપાક કોઈ પણ હમદ અથવા હુઆ કદી પણ કબૂલ કરતો નથી, અને વધુમાં એવા માણસની કોઈ પણ હાજત અને ઝરરતને પૂરી કરતો નથી?”

હિકાયત ૧૯ મી—હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ (રદી) ફરમાવે છે કે—એક બદરી (જગલમાં રહેનાર અરબ) પોતાની સાદણીને મરિદદ ॥ દરનામ સાથે બાધી હુઝૂર (સત)ની ખિદમત મા આવ્યો. જ્યારે હુઝૂર (સત) સાથે વાતચીત કરી પાછો જવા લાગ્યો ત્યારે સદાબાએ કિરામે (રદી) કહ્યું કે “હુઝૂર (સત) ! આ સાદણી ચોરીની છે.” આપે (સત) નેને પૂછ્યું “શું આ વોકા કહે છે તે વાત ખરી છે?” બદલીએ સરમને લીધે પોતાની ગરદન નમાવી દીધી અને પોતા ॥ આગળથી જમીન ખોદવા લાગ્યો. ખુદાપાકે મદણીને ખોદવાની તાકત આપી જેથી તે જુમ પાડીને ખોલી કે “યારસુસિદનાદ (સત) કસમ છે મને તે જાને પાકની, કે જેણે આપને બદલો અને નઝીઝ (ખુશ ખબર) દેનાર અને અબ્બેક) બનારી દુનામા મોખવા છે મને આ માણસે વેસા આપી ખરીદ કરી

છે ને કે કલાણા માણસે અને ચારી હતી, અને આ બેયનાદને નાહ્યા બદનામી ઉઘ વધી પડે છે”

દુરૂરે (સન૦) પૂછ્યું - “એ એવતાળી સાચુ કહે તે તાર માણુ કુકાવી શુ પડ્યુ હતુ ?” તેણે જવાબ દીધા કે ‘ દુરૂર (સન૦) મે આ દરેક શરીર પડેતુ —

“અન્નાહુમ્મા ઇન્નકા લસ્તા બેર બેરે ઇસ્તહદા સનાકા વલા મઆકા ઇન્નાહુન્ અઆનકા અલા ખન્કેના વલા મઆકા રખે ફેનશીકકો ફી રોશુબેકા અન્ના રખેના કમા નકુલો વ ફેવકા માયકુલુલ કાઅલુના અરઅલેકા અતો-સતની અલા સુહમ્મદીન વ અન તોરે-અની બરાઅતી”

દુરૂરે (સન૦) ફરમાવ્યું - “કસમ છે મને તે પાકાનની કે જેજો મને શુદ્ધગી બખરી છે, મદીનાની બધી ગલીઓ ફરિશાઆથી પતાછપ બરાધ મર્દ છે અને તે બધા આ દરેક લખનામા મરચુન છે જે કોઇ માણસને આવી સુધીમા આવી પડે તો તેજો પણ એજ મુજબ પડવુ, જેથી અદાલત અજાલ તેની પણ બધી સુરિકરો જરૂર દર કરશે”

મનકૂર ઉપરથી માનુષ પડે છે કે દરેક ‘નુનગટન(’ જેમ મનકૂર દરેક શરીર પણ દરેક હાજત અને સુરિકના માટે અગતીર સીકત છે

હિકાયત ૨૦ મી-હમીરી હયાવુન હયા નમા તખાલીથી નકલ કરે છે કે-હમમત જૈદ (રદી૦) ફરમાવે છે કે ગઝલહયાથી પાઠા ફરતી વખતે અમને એક બદી મળ્યો જે બેટની નકીત (હયાથ) પકડી દુરૂરે (સન૦)ની ખિદમતમા આગ્યો અને સદામ કરી બેસી ગયો, અને ઘણીવાર સુધી વાતો કરતો રહ્યો

એલામા એક માણસ દોડતો આગ્યો અને કહ્યું ‘યા રસ્કનલાહ (સન૦) આ બેટ આગે છે” આથે (સન૦) બદીને પૂછ્યુ તો તે સુપચાપ બેસી ગયો

બીજા રિવાયતમા છે કે-સદામાઓએ (રદી૦) પણ તે દોડીને આવનાર માણસ સાથે મલતાપણુ ગયાનુ જે પરથી દુરૂરે (સન૦) તે બાળીતા હાથ ટાળી નાખ્યા હુકમ કર્યો જ્યારે તેના હાથ કાપતા લઈ ગયા ત્યારે જરૂરે કે ‘એણે મને મોરી કર્યો નથી” જેથી દુરૂરે (સન૦) ફરમાવ્યું કે ‘ કેઇ માણસ જેલા બદલીને પાછો લાવી શકે છે તે પરથી બદલી સદામી (રદી૦) (એજો બદલી) લાઇમા સાથે હના) દેવા અને જેલા બદલીને પાછો લઈ આવા આથે (સન૦) ફરમાવ્યું કે “એ એવરાળી તે શુ પડ્યું હતુ” કે નેકે છુ કે બધી જમીન ઉપર ફરિશાઓની હાજરીથી તન મુસા જેટલો પણ જગ્યા બાકી રહી નથી” તેણે જવાબ દીધા ‘ દુરૂર (સન૦) મે આપ ઉપર દર શરીરે મેકનેલુ જે આ મુજબ છે -

“અન્નાહુમ્મા મત્વે અલા સુહમ્મદીન હતા લાયબકા મિન મલાતેકા શયકીન વ બારેક અવા સુહમ્મદીન હતા લાયબકા મિખબરાતેકા શયકીન વ મત્વે અલા સુહમ્મદીન હતા લાયબકા મિન સલામેકા શયકીન વહમ અલા સુહમ્મદીન હતા લાયબકા મિન્હમતેકા શયકીન

હિકાયત ૧૯ મા લખેલ દરેક શરીર જેમ આ દરેક શરીરે પણ દરેક સુરિકેન અસાન થયા અને દરેક હાજત પછી થયા કમીર સીકત છે અમુક સાહેબો ફરમાવી ગયા છે કે-જે કોઇ આ દરેક શરીરને પડે છે ત્યારે સૌ તેર ફરિશા એક હાજર દિવસ સુધી તેગ દરેક આમાનમા તેજાઓ લખના રહે છે

હિકાયત ૨૧ મી-રૌઝન ફાએકના કર્તા લખે છે કે -એક ફાસિક (ધુરા કામ કરનાર) છોકરીને તેના ખરામ કામે છોડી દેતા તેની મા તેને હમેશા નસીહત કરતી પણ છોકરી તેને ઉઠાવ જવાખ આપ્યા કરતી હેવટે છોકરી મરી ગઈ, તો તેની માને માતાની માયા મુજબ બહુજ રજ અને અફસોસ થયો અને હમેશા વિચાર કર્યા કરતી કે ડોકરી સાથે તેના પાપ બદલ શું બદલો મળ્યો હશે ?

છોકરીની મા હમેશા કુઆ માગતી કે -
“યા અલ્લાહ ! મારી છોકરીને અજાબથી બચાવજે એક દિવસ પોતની ધારણાથી વિરુદ્ધ છોકરીને બહુજ સુખ અમનમાં જોઈ, તેથી તેણે છોકરીને બહુ અનયથીથી પૂછ્યું કે ‘મેં જો જે હું જોઉં છું તે બધું છે કે માન મારા દિલને ધોતજ દેતા માટે છે ?’ છોકરીએ જવાબ દીધો કે -‘ઓ મા ! મારા પાપો બદલ લખી મુલત અજામમાં હું રહી હતી પણ એક દિવસ એક ગુ-હેગાર માણસ મ્હસ્તાનમાં આવ્યો, અને કમેલી લાગી છુતી દાલત જોઈ અને મુરદાઓની ખરાબ દાનતનો વિચાર કરી, તેને પાતાની મૌન (મગજ) વાદ આવી ગઈ જેથી તુરતજ તેણે પોતાના બધા પાપો માટે ખરા દિલથી તોબા કીધી, જ્યારે પોતે કહેલી તોબા કબૂલ થઈ એમ તેના દિલે શક્તી આપી ત્યારે તેણે નબીએ આપેલ અજા માન (સં) ઉપર એસી વખત દરદ શરીફ મોકલ્યું અને થોડું કુઆન શરીફ પડી તેનો મનામ બધા મુદ્દાઓને બખર્યો જેને લીધે બધા ગુનદગારોને મારી આપનામાં આવી.’

હિકાયત ૨૨ મી-મઆરેઝના કર્તા ઇમા મુન અઈમમાં કાશેકુલ ગમ્માની હમકત લખે છે કે -એક દિવસ તેમને કાઠએ ખાખમાં જોઈ પૂછ્યું કે ‘ખુદાપાકે તમો સાથે કેવી વતણક કરવામાં આવી ?’ તેમણે જવાબ દીધો કે ‘‘માગ દાસની એ આગળીઓએ મને નબત આપાની છે.’’ ઇસાએ

અગમયમ થઈ પૂછ્યું -‘‘આ ભેદ કઈ સમગ્રમાં આવતો નથી’’ તેમણે જવાબ દીધો કે ‘‘જ્યારે પણ હુન્નર (સં)નું મુમારક નામ લખતો ત્યારે તેઓ (સવં)ના નામ સાથે દરદ શરીફ લખતો હતો.

હિકાયત ૨૩ મી-મઆરેઝના કર્તા ઇમા મુન અઈમમાં કાશેકુલ ગમ્માની હમકત લખે છે કે -એક દિવસ તેમને કાઠએ ખાખમાં જોઈ પૂછ્યું કે ‘ખુદાપાકે તમો સાથે કેવી વતણક કીધી ?’ તેમણે જવાબ આપ્યો કે ‘‘દરેક નમાઝ પછી જે દરદ શરીફ હું પઢતો હતો તેને બદલ મને બખગી દીધો છે’’ દરદ શરીફ નીચે મુજબ છે -

‘‘અલ્લાહુમ્મા સદ્દે અલ્લા મુહમ્મદીન બેઅદદે મન સદ્દુ અલૈહે વ સ-લ્લે અલ્લા મુહમ્મદીન બેઅદદે મલ્લમ થો-સત્તુ અલૈહે વ સલ્લે અલ્લા મુહમ્મદીન કમા તોહીમ્મા વ તર્દા અનોસક્લી અલૈહે વ સલ્લે અલ્લા મુહમ્મદીન કમા અમર-તતા ણિમ્સલ્લાતે વ સ-લ્લે અલ્લા મુહમ્મદીન કમા થખબીરસ-વાતો અલૈહે’’

હિકાયત ૨૪મી ઇમામ ગઝલી (૨ અ) અદવાઉન ઉનૂમમાં હઝરત ઈમામ શાઈફ (૨ અ)ની દિકવા લખે છે કે -મે એક દિવસ હુન્નર (સવં)ને ખાખમાં જોઈ પૂછ્યું કે હુન્નર (સં) ઇમામ શાઈફ (૨ અ)એ પોતાની કિતાબની શરૂઆતમાં આ દરદ શરીફ લખ્યું છે ‘‘અલ્લાહુમ્મા સદ્દે અલ્લા મુહમ્મદીન કુલ્લીમા ઝકર હુઝઝાકેઝેના વ કુલ્લીમા ગઝ્લા અન ઝિઝરલુલ ગાદેનૂન’’

આપ (સં) તરફથી રાઈફ (૨ અ)ને એના બધામાં શું આપનામાં આવ્યું ? હુન્નર (સં) ફરમાવ્યું કે એના બધામાં કયામતને દરદ શરીફ આપ્યો મારક દિલ પના મંદાનમાં

હાજર થવાની તકનીક શાફેઇને આપવામાં આવી નહીં”

મજૂર દરદ શરીક માટે હાજરત ધોળે કાખાની (ર અ)એ રિતાયન કરી છે કે -જે કોઈ દરરોજ રાત્રે સતી વખત ઝોને ઘીતેર વખત પડતો રહેશે તો ઈ અ હુઝર (સન) ના દીદાર થશે ખિસ્તર સુવાની જગ્યા, કપડા અને બદન પાક હોના ન્તેઇએ અને પદવા પહેલા વઝૂ કરી પગી પડતુ શરૂ કરવુ જોઇએ, અને જેની રીતે કોઇ અમીર ઉમરાનને મળવા શોક-ઉમગ વેદા થાય છે તેના શોક-ઉમગ સાથે પડતુ ન્તેઇએ

હિકાયત રપમી ધમામ ગઝાલી (ર અ) ફરમાવે છે કે -એક માણસ આપ (સન) ઉપર માત્ર “સદ્દીહાહુ અન્નેહુ” એટલું જ દરદ મોકલતો એક દિવસ તબો હુઝર (સન) ને ખામમા જોયા આપે (સન) ફરમાવ્યુ કે “તુ હદીસ લખે છે ત્યારે બધું દરદ શા માટે લખે છે ?” ચેત્રા માણસ ગવરાઇને બગી ઉઠ્યો અને તે પછી હમેશા “સદ્દીહાહુ અન્નેહુ વસદલમ” લખવા તેમજ પાવા નહીં કીડ

પરચુરણ હદીસો. હિકાયતો વગેરેનું વર્ણન—

(૧) “સનાતે નાસેરી”મા છે કે -એક દિવસ હુઝર (સન) અને અરદાન (રદી) બેઠેલા હતા એનામા એક જવાન માણસ આવ્યો તો હુઝરે (સન) તેને હાજરત સિદીક (રદી)થી ઉપર બેસવા કહ્યું હાજરત સિદીક અમ બેઠા પાન્યા અને બધાઓ સમળ્યા કે સાવદ હાજરત ખિસ્તર (અન) દરો મરણ કે તેમના સિવાય બીજા કોઈ હાજરત સિદીક (રદી)થી મરતયામા એવો નથી જે તેમનાથી ઉપર બેસે ત્યારે હુઝરે (સન) હાજરત સિદીક (રદી) તરફ મોહુ કરી ફરમાવ્યુ કે “આ માણસ મારી ઉપર એટલું બધું દરદ મોકલે છે કે બીજા કોઈ પણ માણસ તેટલું દરદ મોકલતો નથી” ત્યારે સિદીક (રદી)એ સવાલ કર્યો “વા રસલલતાદા આ જવાન કંઈ ખાસ પીએ છે કે નહીં અને દરદ શરીક સિનાય બીજા કંઈ કામકાજમા રોકાય છે કે નહીં?” ત્યારે હુઝરે (સન) ફરમાવ્યુ કે -“એ ખાપ પીએ પણ છે અને દુન્યાના કામોમા મરચસ પણ થાય છે”

હિલ અને હિમાગને તાઝગી બજારનાર

નાયાબ અત્તેરો

ધત્રે અજીબ તો ૧ ના ૩ ૬ ધત્રે ગરીબ તો ૧ ના ૩ ૫
ધત્રે લાજવાબ તો ૧ ના ૩ ૫ ધત્રે ગાહી હિના તો ૧ ના ૩ ૧૦
ફકત એકવાર વાપરવાથી બીજી પસદ પડતે નહીં ખુબજ લાના સમય સુધી ટપી રહે છે

સપૂર્ણ નિદ્રા અર્પનાર ખરત વાળોને અટકાવનાર, કાયમની કાળાશ સાચવનાર

હેરે ઝોઈલ

બાઈટ ઝોઈલ કે રપીરિટથી તદન મુક્ત કી ગીશી ૧ ના દશ આના
દરેકતુ ટપાન અર્થ વીં જુદુ

આજેજ લખો -હાફેઝ સાલેહ હાફેઝ મોહમ્મદ

હાફેઝ મજિલ, રાદેર (જી સુરત)

દિલ્હી માં

અનુવાદક - રા. કાઝી.

જ્યારે રોજન પર ઉતરી તો જનજનના
અવાજો મહારા કહોમા શુ જવા લાગ્યા

'નિરેશન હાટલ'

'પગલ હાટલ'

"રિગલ હોટનમા પ્રતિષ્ઠિત માણસો મારે
ખાસ સગવડ છે"

'સાહેબ! રહેન્ડ રોડ આનો સગવડાળા
રૂમો, ફર્નિચ સિરટમ, એક્સપન્ડ એરન્જમેન્ટ"

અચાનક કાંઈએ મ્હુ મ્હાક માનો તો
સારેમ આરામ હોટન આનો' અને મહારી
આગળી ઝુકીને કહ્યો લાગ્યો 'શુ ક.
સચેજ! સુદર જગ્યા છે'

મ્હને એની વાત ગમી મહારી આખ
તેના પ્રતિ વળી અછી દદી હોડ પર
પાનના ડાઘ એમ આખે કાજો આદમી હતો
તો મ્હાનો મ્હે રિચાયું કે એની વાતમા
કેમો વિશ્વાસ છે અને કેમી મધી રહસ્યમય
લાગે છે કે માગન સગવડના મુસાફરખાના
એનો લપકો આ લમ હોટન'મા મળી શકે છે

મ્હને કુનામા પડતા રાખ્તો દાવ એમ એક
જણ મો યા 'સાહેબ! તમા ન જુતા આગમ
હોટલ તે કંઈ હોખ છે? અરે! એ તો
ખે-આરામ હાટલ છે"

શીએ ખરાડી ઉઘ્યો "ખે-આરામ હોટન!
નહિ હનામ હોટલ! દરમ હોટલ! કાંઈ
સજ્જનને તો તેની પાસ ફરકવું પણ ભાર
રૂપ લાગે એવી છે એ આરામ હોટન

જવાનમા પેના આછી દાદીનાળીનું ગો
મનમયુ એનું રિમત એની કાણી આખ સુધી
ફેલાવુ દેખાયુ એ દાસ્ય ન હતુ પણ મો તોડ

જવાબ હતો એની રહમપણું મોનના રિગલ
હોટલના એજન્ડની જલાન્નેડીથી વધારે અસર-
કારક નીવડી અને હુ કુનામા કુદી પડ્યો

'આરામ હોટન' કુવો તો હતોજ પણ
ઉધો કુવો સભગરામા આવે છે કે પહેલા
એ કુવો સીધો હતો પણ ૧૮૫૭ ના કાળમા
જ્યારે ઘણી સીધી વસ્તુ ઉધી કરી દેનાજ ત્યારે
એ પણ આરામ હોટલ બની ગઈ હતી એ
રોજન પાસેની સાકડી મધીમા આવેલી હતી
સાકડી મીડીએ પાય માગ મદત જતા સીડીએ
પૂરીજ ન થય દરેક માળની ચારે બાજુ રૂમો
દરવાજાઓ પર બૂરા રંગના પડદા રેખાતા હતા
અને ચારે બાજુ શાંત છવાયી હતી પાચળી
માગ પર જમને આછી દાદીવાળાએ એક
એકાએક દરવાજો ઉઘાડી બિજળીની બત્તી
સળગાવી મ્હુ જોયુ તો તે એક વિશાળ
ઝોરો હતો કે જેના બે દરવાજા બદાર ગલી
તરફના પણ હતા અને અદર વરડા તરફ પણ
ઝોરડામા એ જુના પનગ બે ટાંગો એક
મેજ કમરમાથી વાકી વગેની બે ખુચીએ
જાગ્રે મને તાળી રહી હતી એક આરીસો દીરાલ
પર લટકાવેલો હતો ને પણ ખૂણ પરથી તૂટેલો
મ્હને એવો ભાસ થયો કે આરીસો પણ એમ
આખે ક જો છે અને મહારા તરફ હમીને મ્હી
રહો છે - 'આ આરામ હોટલ છે' સાચેજ!
ઘણી સુદર જગ્યા છે મ્હે ફરીને જોયુ તો પેના
કાજો ગેમ, શતિ, બવાનક સન્નાટો! કાજો કયા
મથો? મ્હાત્ત શરીરમા ક પારી ડૂબી અને હુ
બનાડી ઉઘ્યો - 'કાંઈ છે?' પણ મહારો અવાજ
પગવાગ સુધી પાય માગની બિડીમા શુ જતો
રહ્યો

‘કહે શું આત્મા છે ?’

હું ચોક્કસ ગયો કે એકાએક કપાથી આ સ્ત્રી તપકા પડી જ નામ હોત આખોના મોટા પોપચા, ઠીંગણી પ્રોંઠ વધતી પણ વસ્ત્રાલ કારની શોખીન તેને ભવનીત નજરે જેઠું કે ખેડમાં પાછળ હતી ગયા અને પૂછ્યું તમે કાણ છો ?’

‘આ હોટનની ચેતનર છું’ તેણે પાન ચાવતા ચાવતા જવાબ આપ્યો

‘વ ઘ’ હું ચલકાતને બોલો ‘શું અહિયાં કોઈ પુરૂષ નથી અને પેલા પેલા સાહુકર કળા છે ?’ અને અહિયાં લાગ્યા હતા તે !’

તેણે અને ચાલવન આપતા કહ્યું ગણનાઓ નહિ હું હમણાં નોકરને મોકલ્યું છું તે સાહેબ તો રૂંદને આહકો લેવા ગયા છે હા ! આ એરડાનું ભાકું રોજના દોઢ રૂપિયા અને પાના આર આના જુદા હમણાં કે નોકર સાથે રસીક અને એક ફોર્મ મોકલ્યું છું જેમાં તમારું નામ ઠામ લખી આપજો’ અને સાડીનો પાનસ સભાળતી લટક મટક કરતી ચાની ગણ

જારે હું દઈ કાઢવા માટે અરીસા આગળ ગયો ભારે તે ચોતાની માણી આખ બધ કરીને કહેવા લાગ્યો ‘આ સ્ત્રીથી જગીને રહેજો નહીં સોહી તરસી લાગે છે’

શીડી પર પગલા સલગાયા કાંઈ ઉતર આવી રહ્યું હતું નોકર હજો ! અને નોકરને હતો નોકરો જલદીથી ઝાળખાઈ નાખ છે તેઓના હાથો પર હજુ વખત વાસણ માળજાની રાખ લાગેલી હોય છે જે કે કપા ! ચોખ્ખા હોવા છતાં તરકારીની વાસ તો તેમાંથી આવ લીજ હોય માથાના વાળ મોટા અને વિષ રાખલા હોય છે

નોકરો હમણાં પરગામના હોય છે એટલે કે તેઓ દિલ્લીમાં હોય તો તેમની

જન્મભૂમિ સહાગતપૂરે લાહોર લખનવ વગેરે હશે પણ દિલ્લીવાલો તો નોકર દિલ્લીમાં રહેજો નહિ જે તમે લાગેરમાં રહેવા હોવ તો નોકર દિલ્લી લખનવ કે કાશ્મીરનો હશે પણ લાહોરનો તો રહેજો નહિ

આ સમય છે કે વર્ષોની ગુલામીમાં દિલ્લુ રનાને બધું ગુલામી નાખ્યું પણ નાક કપાવ્યું નથી તે તો જેમનું તેમ સલામત છે એટલું જ નહિ પણ દિવસે દિવસે મેં હું થયું જાય છે

અને જો નોકર મળ્યા તે અલભાગીનો હતો મોટું માથું, હસતો ચહેરો પણ આગળના ત્રણ દાત નહારદ એટલે હું તેના દારૂ કે રૂદ નમા પરખ કરી ચાકતો ન હતો એમ તો ગરીબોના હરમ અને વૃદ્ધની રેખાઓ મળે લીજ હોય છે તેણે આવન જ અને સલામ કરી જેથી ત્રહારી મરદન અનાયાસે અકડી ગઈ

કેમકે હું નીચના ધરતી સખધ ગણ્યું છું એટલે શી ધ કરવાની ત્રહારી ઘેનણ પૂર્ણ થય છે જ્યારે કોઈ નોકર કે કાનકુન મદને બૂધાબૂધને સલામો બર છે ત્યારે તો ત્રહારે ત્રહાર નાક ચારાનો પૂરેપૂરો વિષસ થાય છે એટલે ત્રહારે નોકરને કહ્યું

પથરી પતંગ પર પાથરી રે’

આ કોટ પેલી ખૂની પર લટકાવી દે, અને પેનો દુરાલ આપ જોડાને પોલીસ મર, ચારીસો ઉધો કરી નાખ અને પાણી મવા સમા ભરે’

હળસતથી પરવારી નમરે હું સભુનો ડમ્પો અને તેમની શીશી લઈ ગુલનખાના તરફ જવા ઉડ્યો તો એકાએક ત્રહારો હાથ માથી તેમની શીશી જમીન પર પડી અને વૂની ગઈ તેવ વહેવા લગ્યું તો નોકરે જલ દીધી શીશી ઉઠાવી તો તેની આગળીમાં કાચ વાગ્યો અને સોહી નીકળવા લાગ્યું

હું મનોમન બાળકથી અસહ્ય, જગતી !
તેલમાં લોહી મેળવીને મહાર શુભ પીઠાર હેર
ઓઘલતું સપાનાથ વાળી નાખ્યું ! અરે,
જગતી બદમાશ ! અને ફગી એને ધમકાવતા
બાળકો કે “તારી પાસે આવી શીશી પચુ બળી
હે કે નહિ ?”

નેહર પોતની તેલ પી શીશી આવી કરી
લાંબો અને જગીન પર પડેલ તેને ભરીને
શીશી મદને આવી હવે તેની અગળી ઉપર
ફાટના, મદા રમાવતી પડી જાહેરી હતી

બાળકો હું કાચો લખી સુવર્ણ તૈયારી
કરી રહ્યો હતો કે કોઈએ દરબાળે બાળકાઓ
અને પાતળી મયાની હાથમાં લીનાર ગતી યુદ્ધીઓ
પહેરેલ અને મ્લેત સાદીવાળી એક ત્રી અદર
આવી દસીને કહેવા લાગી

“તમારી પાસે મેચીસ છે ?”

તો આખોમા કાગળ લગાવેલું હથ પચુ
તે એવી દેખાતી હતી કે તેને રાત્રે મુશાનુ ચેન
મગાવું નથી, હોડો ૫૦ લીટીકની હમી
રખા હતી તો પચુ તે હોડ વાસી અને પુરક
હવા જાણે કોઈએ ખસી રમ ચૂકી લીધો હોય !

તે વધુ નજીક આવી અને પીમેથી બોલી
“હું અદર આવું ?”

“હું સિગરેટ પીતો નથી” એટલું બોલી
મો દારૂ બીડી લીધા

જ્યારે હું જાણ્યો તો સજ પડી યુગી હતી
નેટલ પચુ અમદાવાદી ઉઠી હતી મારે બાળક
મમાલ હતી એમનાના દારૂ પર લટકેલ પરદા
હતી રવા દત્તા એક બચ્ચુ શતાબ્દી માધ રજા
હતા, બીજી બાળકુ કામોનિયમ વાગી રજા
હતું એક એમનામાંથી એક કેનેડિયન રજા
વડે મો પરનો પરસેવો નૂળો નીકળ્યો કે
પરદા પાડાવતી કાઈ સ્ત્રીને અચાનક આગ્યો

કે “હવે ક્યારે આવશે ?” કાયદાજી અને જવાબ
આગ્યો નહિ

નેહર આ લાંબને આગ્યો એટલે હું આ
પીચ બેઠો કે નીચથી ફાંપતી બુમ સબળાઈ
કેમ પુરુષ સ્ત્રીથી પનાહ માગી રહ્યો હતો અને
ત્રી તેને માર્ચ જતી હતી ”

એ બાળકીન મરે નોકરને પૂછ્યું “નીચે
શુ થઈ રહ્યું છે ?” તે જાણ્યો “સાહેબ !
તેજ લીલી ધૂડીઓ વાળી ત્રી છે કે ને
બધારના તમાગી પાસે મેચીસ લેવા આવી
હતી” હું બોલી ગયો “પચુ હું તો સિગરેટ
પીતો નથી અને હવે આ શુ થઈ રહ્યું છે ?”
તેણે જવાબ આપ્યો, “સાહેબ ! વાત ક્ષે છે કે
તે ત્રી સારામના નથામાં થૂર થઈ પોતાના
પતિને મારી રહી છે ને તેને પતિ દલાય
અને હોટનનો એજન્ટ પચુ ઘાય છે ”

“સાર ! તો ત્રીને કાપીથો આઠી છાદી
વાળો સાચેજ ! આનમ હોટલ સુધર જવા
છે ” અને નોકરને કહ્યું કે “ હું આ પીઉં
છું એટલે હું મહારા ખતરત આપું ”

નેહરે બાકીન યતા કહ્યું “તો સાહેબ !
તમે ત્રી છો ? તમને અદિયા શુ હું ખ છો ?”

હું જ્યારે બીન ચાલવા લાગ્યો તો નેટ-
લના અનેજરે પૂછ્યું “આપ આ મારે જઈ
રવા છો ? શુ તમને આ જગ્યા પસંદ નથી ?”

હું જાણ્યો “જ હા ! હું જઈ રહ્યો છું
મદને નિગ્રાહી જરૂ છે હું થકી ગયો છું
મદને તમારી હોટનમાં કેમ સુસા રેલુ નથી ?”

તે હતી પડી “તમે પચુ અજગ માણસ
છો ! અરે સાહેબ ! હોટનમાં મોડો સુવા મારે
આવે છે ?”

હું એક મિત્રને તપ કહેવ નામ આ યો
ગ્યો તેનું પર કરોલ બાગના નાકે દનુ એની

પાસે ચૂટેલ મેદાન અને આશુગાળુ ચમારોની ઝુંપડીઓ હતી એટલે તે જગ્યાને ચમારનાકી કહેતા હતા ચમારનાકી તો દિન્દીમા બીજી પણ છે પરંતુ અહિયાં ચમારો વસતા નથી પણ કાકડુનો અને ઝોશીસના બાણુઓ રહે છે શરીરો માત્ર જુદા છે બાકી આત્મા તો એકજ છે

એ ઘર ત્રણ માળનું હતું પહેલે માળે મ્હારો મિત્ર રહેતો હતો બીજે માળે લાકુત, અને ત્રીજે માળે ખાલી હતો ઘરમા પાણીના નળ નાગ હતા એટલે આખો દિવસ ચમારો પાણી ભરી જતી હતી નાની છોકરીઓ, યુવાન વડુઓ અને શ્રદ્ધ માતાઓ

મ્હે ચમારોને જોયા કે જોએતે ગાવા વગાડનારો ધણો શોખ હોય છે જ્યારે નવરાસ મળે ત્યારે એ હોડો જોડા પણ બનાવે છે નહિતર જીવનનો ધણો ખરો ભાગ શોડોને ત્યાં કામ કરવામાં, ગાવામાં લડવા લડકામાં અને હાકરીઓ ખરીદવા અને વચવામાં વિનાવે તે એ લોકોમાં હિંદુ અને મુસલમાન પણ છે અને જો પૈસા મળે તો ખિરતી પણ ચર્મ જાય છે

પરંતુ એ લોકો એન્જ જગ્યામાં રહે છે જો જગ્યા ન મળે તો એકજ ઝુંપડામાં પચસ સાઠ માણસો પણ રહી જાય છે કારાણ જેની આ વસ્તીઓ મ્હે શરતમાં પણ જોઈ છે અને હવે તો કલકત્તાથી બેક હોલ ઉઠાવી નવામાં આવ્યા છે પરંતુ એનાથી હિંદુસ્તાનના ચમારોને કતો લાભ થયો નથી

મ્હને કરોલ બાગમાં એક ચમારજી ગમી ગઈ તેનું નામ વિનિયા હતું સાચેજ વિનિયા મનને આકર્ષે એવું નામ છે વિનિયાનું સૌંદર્ય ધાટીનું શરીર અને પ્રભાવપૂર્ણ મુખક મ્હને ગમી ગયું બપોરે અમે જમવા બેસ ત્યારે મ્હારા મિત્રએ એક વાત કહી મ્હારો પ્રેમ હજી લીધો તેમણે કહ્યું કે “વિનિયા

એક દુકાનદાર ચમારની પત્નિ અને એક પત્ની કે જેને અદાલતમાંથી સાકારસો રૂપિયા પગાર મળે છે તેની રખાત છે” તો મ્હે સતોળેના શ્વાસ લીધો અને વિચાર્યું કે આનો એક પ્રેમથી હૃદયગરા થયો

એક નવસુવાનના જીવનમાં જો એનું દિન અને દિવસ કેકાણે હાય તો આના કામ ચનાવ પ્રેમના ઘણાએ પ્રસંગો સાપડ છે અને બીજી કામમાં કાચની પેટી તુડી પણ જાય છે, પણ જો કાંઈ યુવાનનું દિમાગ કેમણે ન હોય અને ભર્મિઓ એના કામમાં ન હોય તો તે શું નથી કરતો? ઉંદરજી રૂપે તે એન્જ ખીચી મન ભરીને અરે! પેટ ભરીને પ્રેમ કરે છે, પડી તેના સાથે લગન કરે છે બચ્ચા પેદા કરે છે, નોકરી કરે છે, અને એન્જ જૂનમાં મરી જાય છે કે “હાય જિંદગી હાય જિંદગી”

[અપૂર્ણ]

ખંધ આસિક “માંદગી”

ફક્ત ત્રણજ દિવસની અંદર ‘શ્રી નાટ’ ગાળીઓથી ચાનુ થાય છે આસિક અડ-ચણી કાંઈપણ મરિયાત માટે રંગ મળ્યા હતા સાથે ગેરદી પત્ર આપવામાં આવે છે કીમત ના ૫-૮-૦ પરદેશ શી ૧૦

—ગર્ભ રહેતો અટકાવવા:—

“રાહુત” દવા ફક્ત ત્રણજ દિવસ ખાઈ લેવાથી જ દગી ભરમાં કદી ગર્ભ રહેતો નથી મસિક ચાનુ કશુંજ નુકસાન નહિ જોડેટું પ્રદોષે અજમાવેલી દવા સાથે ગેરદી પત્ર મોકલવામાં આવે છે કીમત રૂ ૫ ૮-૦ પરદેશ શી ૧૦

ડૉ. એમ. એચ. ખાન,
૪૨ અર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, મોનજીની સામે
મોટ, મુબઈ, ફોન ૨૧૩૪૩

.....ય અી દી.....

‘સાચેહ બટીલી’

કંઈક અચળતા એક ફિક્તિ નામ ‘વઝીર-મલ’ છે આ લોકો અરબો અને કુર્દોની મિથ્ય નરસથી છે એમની સપ્તમા લગભગ સાડેક હજારની છે એમનામાંથી ધણીયું રહેણાં ‘જમત સન્નર’મા છે. આ પૂર્વત દરવા સરિનાની પૂર્વે મુસ્લમની સામે આવેલ છે એમની કેટલીક સપ્તમા હલમ, દિયર બકર, તિક્કિસ અને તેલનામા પણ મોજૂદ છે એમની ભાષા કુર્દી ભાષાની એક શાખા છે આ લોકો રહેણાં મહેનતુ દિમ્મતી, પહેનક અને મહેમાન નવાઝ છે, પણ સાચી તદ્દન બદિલ પણ છે એનું કારણ એ છે કે તથા લીમની એમના મજદુરમા તદ્દન મનાઈ છે એમની સપ્તમા વડી રહી છે

એમનો મજદુર ખરી ગીતે પ્રાચીન પ્રકારની વિચિત્ર પગલુ કપ છે જેમા મસીદિયન મદદિયત અને ક્રાશામ ખોલતા તરવો શામિલ છે એમની માન્યતા એવી છે કે સૌથી મહાન શક્તિઓ બે છે મનિક તાઉસ અને મનિક ખસ જેમા ખહેલો અદરમન (ગેતાન) અને ખીએ વજાન (ખુવા)ના અર્ચમા છે એમાંથી દરેક શક્તિની સત્તાની મુદ્દત દસ હજાર વર્ષ સુધી રહે છે પરંતુ આજકાલ ગેતાની સત્તાનો દૈર છે, જેથી તેની ધનાદન કરવી બાજિમ છે ગેતાની સત્તાની મુદ્દતના આર દજાર વર્ષ ગ્રહી વૃક્ષ છે અને છ હજાર વર્ષ બામ નવા છે એ મુદ્દત વિસા પછી ધના પ્રમદ થશે જેઓ શૈતાનને જન્મનમમા મોકલશે તે સ પછેમીને એટલું મધુ રૂબ કરશે કે તેના

અથ્થોથી જન્મનમની આમ ગરફ યક જશે એ સમયે એના શુનાદ માફ થશે એ વખતે કુગીથી એને ‘મુઅલિસુલ મનકુત’ (શિક્ષતા) એના ઉરનાદ)ના મારવળા ઉપર કામને કરવામાં આવશે

આજકાલ મસીદનો દરબાએ ઉચ્ચતર નથી, એનું કારણ એ છે કે હાલમા એમનો સત્તાનો સમય નથી તેઓ અત્યંત માલાબુ, દવાબુ, કુપાગુ અને ખૂબે માફ કરનારા છે, જેથી તેમનાથી રસવાની અને ખીરાથી કાષ અરત નથી

દબલો અને ગ્યાફોના પ્રસંગે આ લોકો એક વેશની મસીદના નામ ઉપર કુર્મોની કરે છે અને માત વેશાઓની રોવાના નામે એટ ચડાવે છે, કેમકે શૈતાન પછોગ કહોર અને કોથી મચબૂદ છે આ લોકો મસીદના આવવા ઉપર શ્રદ્ધા રાખે છે, પણ સર્પીન (શિસ)ને માન આપે છે ચદ અને ચૂર્પને પાત્ર માને છે જે રથને મૂર્વતા ફરિયા સોંપી પેના પટે છે, તેને રોજ ચુબન કરે છે એમની શ્રદ્ધા અતલ ઉપર પણ છે પરંતુ એમની માન્યતા પ્રમણે તેનો સમય માત આસમાન સય છે કુના અને કુનાની વસ્તુઓ સયે એને કાષ લાગતુ વળગતુ નથી જેથીજ એની ઇબાદત કરવી ખરી સખજતા નથી દરરોજ મુદ્દમદ મઅમને પચમનરે મદદ અને મકાને જરિત રથના માને છે મર્પોની પૂજા તે કાચ એ વેશેર નથી કરતા પણ એમના આર્પનાસોમા રહેણા રહેણા ફેરામ સર્પોના મિત્રો બનેલા હોય છે આજકાલ યુકુ એમની માન્યતામા મહાન શુનાદ છે ત હમારોની સયે જેમા

જેવાની પ્રતિષ્ઠા રહે છે, કાયમ ચિરાગ રૌશન રાખે છે

એમની માન્યતામાં મનુષ્યની ઉપત્તિ આત્મ અને હવાથી થઇ છે પરંતુ આદમ અને હવા એક એક નદિ બદલ એકેતરે એકાંતે ગતી સંખ્યામાં થતા થઇ ચૂક્યા છે એવાથી દરેક આદમ અને હવાની વચ્ચે દસ દસ હજાર વર્ષની થઇ છે રિવાજત યાને છે કે આરભમાં આદમ અને હવા વચ્ચે આ વિષયમાં અગ્રેય થયો કે એમનામાંથી ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ કાળમાં છે આ અગ્રણ્યે જન્મવાને માટે એમણે એક એક વાસણમાં યુક્ત્યુ એને સિલન થ કરીને નવ નવ મહીના રાખ્યું એ પછી બોલી જ્ઞેમુ તો હવાના વાસણમાંથી સર્પ અને બીજા કીડાઓ નીકળ્યા, અને આદમના વાસણમાંથી એ ખુબસૂરત ઓના એક પુત્ર અને એક પુત્રી નીજ્યા પત્રીદીઓ એમનાજ રસમાંથી છે હવાને આ તજરૂકાના પરિણામ ઉપર એટલે બધો ગુસ્સો આવ્યો કે એ બન્ધાઓને દુધ પાનાથી ધનંધાર કરી દીધા પરંતુ બુનંદે આ અને પિસ્તાન થેદા કયા ને રડે છે નય મુધી તેમણે એ બન્ધાઓને દુધ પાનુ

પ્રકારે નૂહ નિષે પલ્લ એમની રિવાજ દિલચસ્પ છે કિસ્તી આંધીને સંસ્કાર પરંતુ ઉપર ચોબી, જે એમના પદાર્થો સાંધે ઉત્તુ સિખર છે પરંતુ જેનીજ કિન્તી આંધીન ચોબાવા લાગી, એકાએક પદાર્થ એવી તેત્રીપૂર્વક ઉઠવા લાગ્યો કે કિસ્તીમાં કાણુ પડી ગયું અને અને તે કુબરા લાગી એના ઉપર કિસ્તીને વજોળા શુરસો આવ્યો અને નૂહ (અને) ગજા સાંધ ગયા એ સમયે એક સર્પ એમની ખાસ આવશે અને તેણે કહ્યું કે, જ્ઞે આપ મારી એક ચર્ત કષ્ટ કરવાતુ વચ્ચન આપો તો આ કાળુને હુ મારા શરીર વડે બંધ કરી દઇને કિસ્તીને કુનાતી બચાવી શકુ છુ તે ચર્ત આ છે કે આપ આપ દા છુટ આપો કે હુ મારી

રહેમાણુ ધનસનની બગલમાં રાખુ અને ધનસાની ખુન સુસોતો રડુ દગ્ધુ આ વાતની આવીજ રહી હતી કે એક દર્વાજ પદોએ અપદ મારીને પોતાની ચચમાં ઉગવી લીધો સર્પ એ સમયે તકલીફવા દર્દથી બેસેન થઇને “અપ, અપ” પોકારી ઉગેા જેના અર્થે કુદો બાવામાં અગીન, અગીનનો છે નૂહ (અને) એવી માનન્ય એવી સમન્ત્યા કે સર્પને અગીન ઉપર ઘસાળા કરવાની તમના છે અને આપ એવી આ ચર્તને ચચુર કરી લીધો પરંતુ એ પછી બધારે કિસ્તી મલામત થઈ ગઇ ત્યારે નૂહે પોતાના વચનને બગ કર્યો અને જેટલા સર્પો કિસ્તીના હતા તે સૌએ એમના કરીને અગ્નિમાં નાખી દીધા પરંતુ એમની ખાકમાંથી બીજા સર્પો ઉત્પન્ન થયા જે આજ સુધી દુન્યામાં મૌજુદ છે અને ધનસાનોની દનાકતમાં પરાવાચના રહે છે

અથા મદા યુધ્ધ (૧૯૧૮)માં વત્રીદીઓએ ઘણા ઇસાઇઓને તલાણુ આપ્યું હતુ અને જે કુદો ઇસાઇઓની શોધમાં આ આ હતા, તેમનેા આમનેા કરીને તેઓને શિક્ષન આપી હતી

“દીન” દર એમવારે પ્રગટ થતુ
સામ્તાલિક

ત ત્રી - નિઝામુદ્દીન કુરેશી

વાધિક લવાજમ -

દિન્દ માટે રૂ ૯ પારદેશ માટે પાઉન્ડ ૧ (ગ ૧૩૧)

છુટક નકલ દિન્દ માટે ત્રણ આના

મેનેજર - “દીન” પાચપદી અલ્હમદાખાદ

મરસામી માસની ૧ લી તારીખે પ્રગટ થતુ

“નિઝામ” માસિક

ત ત્રી - નિઝામુદ્દીન કુરેશી

વાધિક લવાજમ -

દિન્દ માટે રૂ ૩ પારદેશ માટે રૂ ૫

છુટક નકલ ચાર આના

મેનેજર - “નિઝામ” માસિક

પાચપદી અલ્હમદાખાદ

પત્નિની પસંદગી

[એક પત્ર]

લેખક 'નિસાગ'

[આજના યુવાનો પત્નિની પસંદગી વિશે લેખ જરૂર લખી ગયે છે, પરંતુ થોડે જ્યારે પરખવા નીકળે છે ત્યારે માળાપત્ની પસંદ કરેલી દીવળીનેજ પસંદ છે]

બહાલા દોસ્ત,

પત્ર મળ્યો, જગત જનદી ન આપનાવું કામચુકારવાર શું લખવું ? જીવનમાં કદીએ જેજે નિયમસર અને વાપતઅર કશું કર્યું જ ન હોય તેના માથું પાસેથી દીન થવાના કાળો જાણવાની જરૂર પડી. અવગત આપની તે માગણી સંતોષાવે બને તેવું સ્પષ્ટીકરણ કરું છું જે આ પત્રમાં લખી છે.

“મીસ મદદ, આનો પરિણતરીકે અગ્વીકાર કરીને મેં બારે બસ કરી છે એટલુંજ નહિ મદદ, આ જેવી આધુનિક યુવતિને-તરછોડી કાઢી અન્યાય પશ્યુ કર્યો છે” એજ છે ને આપના પત્રની હુકમદારી ? એજ છે ને આપના કહેવાનો ભાસાર્થ ? ત્યારે સાબળો એનો જગત સાબળા પછી આપને યોગ્ય લાગે તેવો કેસનો આપને જે કમરવાર દરેક તો કહ્યો તે સગા બોમનવાને તૈવાર રહીશ અને નિર્દોષ દરેક તો મને મદદના દેસલા નદન અને આદેશ થયે.

“તરછોડી કાઢી” એ ચળેદ નમાત ઉપજાવેલા છે એટલે એનો જગત હોવાજ નહિ મેં વિચારજ ન કર્યો ત્યારે તરછોડનાવું રહે છેજ કયા ? અને અન્યાય ? ચોખ ન લાગતી વસ્તુને કપ્પસ ન કરવી એને અન્યાય કહેતા તો જગતમાં ‘ન્યાય’ જેવું તમને કશું

દેખાજ નહિ મદને મદદ, આ પ્રત્યે નકરત યા અજુગમો નથી હું તેને પત્નિ તરીકે સ્વીકારી ન શક્યો તેવું મદને હું ખાયા છે પણ મારે માગ જીવન-સુખ પ્રત્યે જેનુંજ જોઈએ મદદ, આને જેનો જગત મદદ સુખ જવું રહેતું હોય તો મદારે શું કવું ? નાપસંદ પડતી યુવતિ સાથે જેકાણે જિંદગીસર બાંધવા કરતું ? સુખી ના થવું અને સુખી થયા પશ્યુ ન હેવું ? એમ કરીને એ જીવન નષ્ટ કરવા ? એ મદારી કમ જેરી ન ગણાવ ? મેં એ બુદ્ધ ન કરી એને તમે બુદ્ધ ગણો છો ?

મદદ, આ શિશિન છે તાજેની પત્નિ મને એ આપણા સમાજમાં સારામાં સારું લેખાય કે કન્યા કેળવણી એટલી મેળાથી જાણેની ગણેની આ જાણ નશીવતનેજ મને છે એ બધું મ આજ પત્ર તાજેની પત્નિ મને એમાજ વિચાર દીન જીવનની અન્યાય ને મદદ આમાનો દુ તથા પત્નિની પસંદગી દરેકની જુદી જુદી દામ એ સજારે મદદ, આ મને પત્નિ કરતા સમીકરીયા દેસન જેવી સાગી જે થુન અને દગો મદદ, આ કે તેજ એનામાં છે અને એ તે સ્વીકાર એથી વાત કે કે લેખથી વિદુ મને ત્યારે આજર પેઢા થાય છે હું તો પરિણામે માગું છું જે મદદ, આ નથી

નેહરીની ચક્કીમાં દસ મ્લાક પિસાઇને ચેર જતા અને એવી પરિત જોઇએ જે મહાર જીવન આનંદથી ભરી દે જોળા અને રમુકી બાલકથી રસભાવથી મહાન સીમાઓના દિમાગમાં આનંદના તત્વો ઉપજાવે, પોતાને બની જઈ અને પછી મહાર જીવન ભાવથી દે

એવી પરિત મળે શું સુખ આપી શકે જે કદાચેનો ચેર જતાજ મહારી સાથે 'શાગર' અને 'ઈકબાલ' 'જાવિખ' અને 'શોકસ પીઅર'ના લખાણોની ચર્ચા છે? 'કાનન' અને 'શાતા'ના કૃત્રિમ હાસ્ય જેવું બનાવવી શીકું હતો? મહારા સામુ જોવા વગર 'શ્રેષ્ઠ મેટ્રિક વીકલી'ના ચિત્રો જોવા કરે? ભેરી, ઔશત બનવાને બદલે સભાની પરી અને એક દૂસ બનના ચહે?

નૂતન શિક્ષણનો હું વિરોધી નથી પણ નૂતન શિક્ષણના ધારણાથી નીચળેલી દૈશન લક્ષણો અને નથી ગમતી અને બનાવટ પસંદ નથી દ્રુકમાં મહારે જે જોઇએ છે તે મહાકામાં નથી અને તે ન હોવાથી હું તેને પરિત નથી કે રિવ કારવા ના પાડું તો એમાં કોઈ બૂન મા અન્યાય થયો અને તો દેખાતો નથી

'વાવર' મંત્રમાં હજી સમય મળે તો એકાદવાર એની સાથે અહીં આવી જનર એટલે વિચારોની આ લે થતા મનનું સમાધાન થઈ જશે

પત્રમાં તે કેટલું લખાવ? શું શું લખાવ? કેટલું કે એવું પણ છેજ કે કામગીર પર ઉતારવા આવીએ છતાં ન ઉતરે એવી ધુ ચરણોનો ઉત્કેષ તો રૂપરૂપાળ થઈ શકે *

* 'શ્રેષ્ઠપ્રાચી' (હરત લેખિત)માંથી

— કુઆન શરીફના પારાઓ —

અરબી મતાન અને
શુજરાતી તબુ'માં સાથે
(સાદિક ઑફીસ, રાહેરના)
પારા ૧ થી ૧૫ અને ૩૦
દરેકનો હદિયો છ આના

પારા ૧ થી ૧૫ સુબલિટ્ડ
હદિયો તાડા છ રૂપીયા
૮ ખર્ચ લાફ

ધી રાહેર સ્ટોર્સ - ટાવર રોડ : સુરત.

Arabic Text with
English Translation
By A YUSUF ALI
Re 1/- each part

In two volumes
Rs 17/12 each volume
Postage extra

: કત્થા :

હા, સત્ય આચરણથી, જીવો છો તમે જાગી!
તો હાથમા કનક લઈ, શાના થયા છો જાગી ?
'એકાન્ત' જે ઉચરે છે, તે આચરી બતાવો,
પછી જગાડો પગને પોતે તો જીવો જાગી

૭

નનરામ પ્રેમ જીવો, શાના થયા છો ત્યાગી ?
નન ત્યાગને પિછાણો, શાના થયા છો રાગી ?
અહીંના રહ્યા ન તહીંના, 'એકાન્ત' આ જીવનમા,
કારણકે ચોટ દિનપર, કો'ઈ હજી ન લાગી !

શિક્ષણ જોઈએ !!!

એવું જીવન ના મને દાણુ જોઈએ
જેના માટે રાજ ગદાણુ જોઈએ !

પ્રેમમા જો આખથી અણુ વહે,
એક જગ હલસા ન પાપણુ જોઈએ !

માતૃભાષા શીખરી એ ધર્મ છે,
ધર્મની જાપાનુ રદાણુ જોઈએ

'દોન' ને 'દુન્યા' આ ઝોલા ખાઉ છું,
જોઈએ 'આ' પણ ને 'તે' પણ જોઈએ !

પાપ જગમા કેટલા તુમથી થયા ?
તુ જો શિખિત દેણુ તો ગણુ જોઈએ ?

કંઠિયી કઈ નથી વળતુ હવે,
નહી અનુભવતુ શિક્ષણુ જોઈએ !

હિંદ દેવીના છે પગલા ધણુ,
લઈ જવા 'ગીતા'ને 'ગવણુ' જોઈએ !

કોઈપણ આપણને અર્પે કાન પણ,
તેને પહેલા કંઈક અર્પણુ જોઈએ !

તારા દિનમા જોઈ લે તુમને 'અમીન',
નિજને જોવા નિજનુ દર્પણુ જોઈએ

રમીલા અસ્ત કવિ — "અમીન આગાદ"

પાર્ટીમાં.....?

“ તાજ ” (ચરિત્ર)

મુસીબત

નં. ૬

મીર સાદબનો જ્યારે પાર્ટીને વાગે આવતો, ત્યારે તેઓ કંઈને કંઈ બહાના બનાવી છોડી જતાં મિત્રો હાનરોવાર કહેતા, “લાઈ જુઓ આ હરામખોરી સારી નથી મદિનામાં એમના વાર પાર્ટી આવેને ? શું ચીકગાંડ આવી ગઈ છે ? સમજજો કે પૂરો પગાર મળે છે તે સિવાય આ નાદની મેદરગાની પર તુ મીત્સાદન કંઈ મથા પાયા ન હતા ? જ્યારે તેમનો વારો આવતો ત્યારે એમનું કોઈ ન કાર્ડ સજીવતા આ કાર્યમાં હાથ દેના જુજરી જણ પા તે એમને કેઈ મિત્ર ગુજરી જતો નહિ તે છે-પટે તે એમની તબીબતના બહાનાઓ તે છોડજા ! જ્યાં એ ત દુગરત મનુષ્યને મારવા પા મારી દેવામાં કંઈ વાર ન વાગે ત્યાં એ અંતે બીમાર કે બીમાર કરી દેવામાં શી અડચણ હતી ? પછી મિસીસની બીમારી ને પોતાની ચિતાતુ વર્ણન એવી બાતમાં વણવા કે સામાન્યતાને વિશ્વાસ આપીજ જાય, કે ખરેખર બીમાર દરો જો કે જો પ્રાત્ર કાગે બીમાર પડ્યા, તેજ સાજના ખવડ મળતી કે મિસીસ નેડીઝ કલનમાં ગયા છે ને ટેનીસ રમે છે કેમકે ડૉક્ટરે નુરખામાં એમજ લખ્યું હતું

મિત્રોને સમાવહાનના મગજ બાતમાં સૌથી આશ્ચર્યની વાત તે એ હતી કે રોજના મરનાથી પણ કંઈ અજબ થઈ ન હતી ઘણી વાર તે એમ પણ અમાય જોવામાં આવ્યું કે જે સાહેબ વર્ષો પડેના આ દુવાનો ત્યાજ

કરી ગયા હતા, તેઓ ફરીથી જીવના મર્ષ જતા ને કાલમાની નીમળીને મીધાજ મી સાદમની ગુનામન માટે ઘેર પધારતા ! જ્યારે મીર સાદમ પોતાના ફોર્મ મરી ગએલા મિત્ર કે સબધીથી વાતમીન કરતા પકવાઈ જતા ને તેમની નાની સદારતપુર્વક ચતુઓમાં હમ લાજ, શરમ કે નદમતન બદને એક હાસ્યની શરારત રમતી !

પાર્ટીનો આ મો દોર ચાતુ હતો એમ બના મિત્રો કલહરમેગના કાષ્ટનીગ કમમા બેઠા હતા ખાવામાં વાર હતી વાતોના ગપગપ હાકી રહ્યા હતા કે સિમ્પરખાને મીર સાદમ તરફ ધિરાણે કરી કહ્યું

“ કેમ મીર સાહેબ ! હવે આપના કયા મગાવહાનાએ દુન્યા છોડવાનો વિચાર કર્યો છે ? ”

આખો રૂમ બહાના હસવાથી ગૂંચ ઉઠ્યો

“ વિચાર તો મીરસાદમના હાથમાં જ છે ? ”

ડૉક્ટર વહરિ હસતા ઉત્તર વાળ્યો “ જોને ચાહે તેને મારી નાખે ”

ડેપ્યુટી સાદમ દાખ્યા બોલા ‘ હીક છે લાઈ, જુલુ મંઈ સમુન પાર્ટી નથી આવતું ! મનુષ્ય તો એક પાણીનું દીપ્ત છે ”

ક્રી એવરો બહાના હાસ્યથી ગૂંચ ઉઠ્યો

“ નહિ ધ્યાનથી કહ્યું છું ” મીરસાદમે

પોતાનું પોઝીશન મનાવવા માટે શરૂ કર્યું

‘ હમેશા મંઈન કોઈ વાત આવી પડે છે ખુલ

મલી છે મારી તે ઘણી ઇન્જા છે કે આ

વોતો બોલમ બોલ અવાડીયામાં એક વાર

મારે ત્યાં આવો, બેસો, ૨ ગરમ મથાનો આ ન દમા મ્હાનો, પરંતુ શું કરે ઔચિત્તીજ ઝાંતે કોઈ આદેશ માયા પર આવવી પડે છે ગયા અઢગડીયાની તો વાન આપ જણનાજ દશે કે તેમને ન્યુમોનીઆનો હુમલો થયો હતો પાર્સીની દેખરેખ તો નોકરો પણ કરી ચકન, પરંતુ એક તો બીમારીના લીધે ઘરમા બધા હેરાન હતા બીજી એ કે જ્યાં સુધી કોઈ ચીજ તેમની હાજરીમા ન બને ત્યાં સુધી મને તો ગમેજ નહિ અને એ પણ છે કે ”

મીરસાદમ યોજીસન સાફ કઠીજ રહ્યા હતા કે જમવાનું આવી ગયું અમે બધા ખસામા તદ્દયીન હતા, જેથી કોઈએ પણ મીરસાદમને પૂરી વાન કચવા કહ્યું, ન તો મીરસાદમ તે વાન પૂરી કરી કમમા ખારાનો અગાજ, રકાબી-ઓની ખડખડાટ અને ચમચાઓનો ઝણઝણાટ થતો હતો.

[૨]

છેતરે મિત્રોએ મીરસાદમને જળીમા પકડી લીધા-બકરી છદ નજીક હતી બધાએ કહ્યું કે “છદની માજના બધા મિત્રો મીરસાદમને ત્યાં જમીશું” મીરસાદમ પણ એ વાન મન્યર નાખીને પર મિત્રોએ ‘મીરસાદમ જિદાગદ’ ના નાગએ લગાયા ને અગ્રેજ ટોપીએ ઓરડમા ઉઠગવા લાગી

છદની નમાજ માટે બધા મિત્રો એકઠા થઈ ગયા વર્ષમા એક પણ દિવસ નમાજ ન પા નાંખેએ છદની નમાજ પડી ઝકડરો, બેઝ-રોએ પ્રોફેસરો ને ઔચિત્તીઓનો થોડો કાફલો આમા અબનામના બગલાએ પહોંચ્યો, ત્ય સવારનું આધું ને વાતોના ગપાગ મા વા લાગ્યા આજી બાગવીનમા મીરસાદમ સારી રીતે ભાગ લઈ રહ્યા હતા ન્ને કે તે પોતાની મરમતા બનાવી રહ્યા હતા.

અમે ઘણું વિચાર્યું કે તેઓ અમારા કરતા પહેલાં ઘેર જાય પરંતુ તેઓ તો પાનોમા એટલા તનીન હતા કે ત્યાજ જમી રહ્યા ને ધડોના વખતે તેઓ જલસાને લઈ પોતાને બગરે પહોંચ્યા અમે દ્રોણ રૂમમા બેઠા ને મીરસાદમ અદર ગયા પરંતુ એવી રીતે ગયા કે અદર નાજ રહ્યા ઘણી મુદત પછી દશન દીધા પરંતુ કંઈક ગભરાઓતા આ લામાધીજ મને કહેતા લાગ્યા

‘સિદ્ધોકામીયા ! જરા મારી વાન તો સા-લજો ’ હું તરતજ તેમની પાસે ગયો

“બેરીમન તો છે મીરસાદમ ?”

“એ કેવલ કમા છે ?”

“કેમ શું થયું ?” મેં આશ્ચર્યથી પૂછ્યું

“વાન શું થવાની હતી ?” મીરસાદમ એક ઉઠે નિસાસો બગી કહેવા લાગ્યા ‘સવારે નમાજ માટે તૈયાર થયો તો કહેના લાગી ‘સુન્નત ને સુન્નતને પણ મોટરમા બેસાડી લઈ જાઓ ’ મેં ના પાડી તમેજ બનાવો ખાનએ ખુલમા એ બચ્ચાઓને કયા લઈ જાડે ? પછી કહેવા લાગી નમાજ પછી સીધા ઘર આવજો થોડા છદ કાઢ મગાડના છે ખુ । જાણે તે વખતે હું કંઈ રિચતમા હતો એ નોકરોનું કામ સાભળી મને શુશો આવી ગયો હવે તમારી ગો પડો મેં શુશમામા કડવા બોન કલા ને કદાચ માર્શ પશુ દોલચ દમણ ન્ને ઘરમા પગ મૂક્યો તો બધ અધારપટ ચૂનો ટાટો પડ્યા છે, ને પોને ચવગ પર પડી છે મરમતો દદના દિવસે રહના રહના બખજા ઉઘી ગયા છે દમીદ નામે નોકરનો જે મામતો પગાર ગાજી હતો તે લાજ નેંધ મારી કાયમીયા યાન, કપડા-ઓની એક નેંડ ને છત્રો લઈ પલાયન થઈ ગયો છે બખજા નોકરને મને પડ્યા વિના ઘેર જવાની રૂબ આપી વડુમા થયા

નોડરી સાથે તકરાર કરી કાઢી મૂખી મીર સાદમે એક હોડા નિસાસો લયો અને અધાર પડના લીધે મને તો કંઈ દેખાયું નહિ પરંતુ તેમણે રમનથી આખો પથ લઈને મહેલા લાગ્યા સિદ્ધીબાઈ ખુદના માટે કંઈ બાનાવે! હું શું કરું એ કહ્યું મને મંત્ર જગાએ મો દેખાડના પ્રતોચે રાખ્યો નથી એથી તો હું પાર્શ્વની જગતમા પ ના નથી સાજ સુધી તો સારા હતા રાત્રના તો પાર્શ્વનો જલમસ્ત મરતા હતા ને સનાર મનાજ ગીકલ બગડી ગઈ મારું કે મે કહ્યા બોને કહ્યા પરંતુ તેના ઉપર કય આકાશ તુડી પડવાનું હતું ? છેવટે તો હું તેના ઘણી છુ ધરમા પડેના ઠીકરાઓ પથુ આપસમા આપડી વાપ છે તો અમો તો મનુષ્ય છીએ અમે સો વાર લકીશુ પરંતુ એના અર્થ કો નથી કે અમે અમાત કર્તવ્યને જની જઈએ ને મારી નબ હતી તો તેમની એ ફરજ ન હતી કે તે મને મેનગિલમા એમ જતીલ કરે સિદ્ધીબાઈ થોડી મીનીટ માટે ધરમા તો આવે તે તમારી વાત મારી લશે ખુદ ! માટે તેને કંઈ કહો સમજવો મનાવો

પરંતુ પડેના બહાર બેઠેલા મેદમાને તે અદિથી દૂર કરો તેમને તો પછીથી પથુ મનાવી લેવાનું

‘તમેજ કંઈ માર્મ બતાવો માર પગજ કંઈ કામ કરતા નથી પરંતુ વિચાર આવશે કે મેદમાનેને મહી દહ્યે કે મીરસાદગની નાની પુત્રી બીજીસી ન્યુમેનિયા થઈ ગયો છે—પરંતુ બહાર એક કાટર પથુ છે ને હમદર્દીના માટે અહર આપરી તો પછી ૨-તોડા સજાવદા લાને મારી નાખીએ ૨-પરંતુ તેઓ તો પહેલાથીજ દુન્યા છોડી ચક્યા છે છેવટે ઘણું વિચાર્યું પછી એક સુખિત ધ્યાનગા આવી

અમે જ ને ગભરાએ રી દાનતમા ાધગ રમમા પ્રવેશ્યા નાચાર થયેલા મિત્રોએ અવાજ ક્યો મહેલુ માર્યો પરંતુ મે શતિથી મામ

લેના મ્હુ ‘આપ મોકોને મઝાક કરવાનું સચ્ચ છે ને વિચારો મીરસાદગની નાની પુત્રી બપોરથી ગુમ છે નોડરોને ચારો તરફ દોડાવળ છે અમે ચોવીસ થાણુમા રિપોર્મ આપવા જઈએ છીએ નેને રોગી ખરી હોય તે બેસી રહે તેમને ખાવાનું મગી જરો’

તીવ નિશાન પગ બરાબર લાગ્યું મારા બોનવાથી બધા આઅયમા પથા મોકોના મોળા પર (ને કે બનાવરી) ઉઘાસી ને દમદર્દી દાવા લાગી બધાએ મીરસાદગને દિલોસો આપ્યો ને અણગણના સીધારી ગયા

હવે બેગમને મનાવવાનો પ્રશ્ન ઉઘાડ્યો મીરસાદગ અને હું—અમો જ ને એક રમમા જઈ બેસી ગયા પરંતુ બીજી તરફ બેગમ સાદમા બેઠા હતા હવે કાપડેસર એક જાળમેલું મરિપદ બરાજ મે તાસે મેકડોન કતા મમને ચકારો દીધા ને બનેને ચોત્તોનાની વાત પૂઁ

પહેલા મીરસાદગ બોલા ‘હું તેના મુખ દુખતી દમીરા ચિતા રાખુ છું તેને શી મો છે ? તેણીએ જે માગ્યું તે કે આછી આપ્યું છતા તેને મારી કાઢજત—બે ઇજ્જતીનું કંઈ ધ્યાન નથી આજે તમેએ તેના લખખથુ નેમ્મ લીધા ? મનમા તો થય છે કે ચોનાતી આ બેઈજ્જતી પર એજ વખતે કોઈ લગી એ દનામબોરને મેટા ધર મેકવી દહીં એજ વખતે કોઈ દરેક જાયાએ કોઈ છે પરંતુ ખુદના કચી કર છું આ ? એ કાનના પડલ ઉઘાડી અબગી ને કે હવે તેજે મારે ત્યા રહેલું અસકય છે અસમ્યા કેટલી માથા પર ચતી નય છે રાડ કથુ ! છેવટે હું ઘણી છુ જે સાચ છે તાજુ ? જે માર કહેલો પર ન ચાને ? મારા ધરમા જ ને બેનાવુ ને નચાવુ ! એ ગાકરા વાળી કોણ છે ? ને તેને રહેલું રોય તો ઘણીઆછી બીને રહે નહિ તો ને મીરસા’ બો અદિ આ ન અમમાને તો વાત કય સુધી જઈ પડોચતે

તેમની પછી ભેગમ સાહેબાને વારો આવ્યો પછેવા તે તેમણે અશ્રુઓની સાથે પોતાને ભેગુન્હા સ્થિત કરવાની કોશિશ કરી પછી બોલવા લાગ્યા

‘લાઇમન! જોયુ આપે, તેમની વાતો કેટલી ખાનદાની છે? પચ્ચર ઉચકીને કેટલી રહ્યા છે હમણા તે આપને લિલાસ યજ્ઞ રહ્યો છે નહિ તો હું કમલાગણી બહેની પર ને થાય છે, તે તો માત્ર હૃદયજ્ઞ બાણ છે—આજે સમારે મેં કહ્યું જરા બાળકને પણ સાથે લઇ જાઓ, મિથ્યાન હર કરી રહ્યા છે માયા પર ઉચકીને લઇ જવાના તો થોડાજ દવા ગજીબો મોટરના કોઇ ખુલામા લપાઈ રહેશે બસ એટલીજ વાત પર ગુસ્સે યઇ ગયા ને લાગ્યા માન આગળ પાછાના આનંદાઓને આશિ-વાદ થઇએલા? બીજી એક મેં કહ્યું પાછા આવો તો મા! લાઇમો માટે મેં છઠ્ઠ કાર્ડ લઇ આવ્યો બસ એ પરજ કૂદી કૂદીને છત ફાડવા લાગ્યા ને ગાજો આપી તમેજ દનસારથી કાઢે કે તે ગરીબોએ એમનું શુ મનાય છે? એજ કે જે વખતે એમની રિયાત સારી ન હતી તો પિના છએ તેમને છાતી સરસા આપ્યા બાળકની જેમ ઉકેલાં લગાવ્યા-ગણાવ્યા ને ચોના પુત્ર બતાવ્યા બપોરે આરી સ્થિત પર આવ્યા તો તેમના ઉપકારના આ બદના અપાઈ રહ્યા છે! જે તમે આપોથી જુઓ ડા આપ પોતાના ધરમા નડને બોનાના, નચાવો મારે શુ? મને શુ ધમકી આપી રહ્યા છે? મારા ત-દથી આપ્યા ધરને આજ લગતી હા આજ વખતે બપોરે તમને ચિતા નથી ને મને શા માટે? તમારી હમણા મને હાથે વાગે છે જો માત્ર મહેતુ ગમતુ ન હોય તો હું બચ્ચાઓને લઇ કયાય આવી બદરા! એમજ મા મિયા કે આ બાળકો અનાય થઈ ગયા છે પછી એમને જે કંપુ હોય તે કરે (ભેગમ ગડા લાગ્યા) એમને પછી જુઓ કે આપો પમાર કયા જાય છે? ને રાતના બે વાગ્યા મુઠ્ઠી કયા રહે છે? આજ લગી મને એક પાઈ પણ આપી નથી નોક રોના પમારો પણ બાકી હું કાનદારોના બીવના

નાશુ મહિનાઓ મુઠ્ઠી બાકી રહે છે! શુ એ પણ કોઇ ધન્યતની ઝલગી છે? એમની મુન્સફગીરીઆ તો મેં કહ્યું સુખ નેયુ નથી—માન્યુ, કે હું બ્રો છું, પરંતુ સાથે ધનસાન પણ છું મારી કિસ્મત તો તેજ રોજ બળી ગઇ હતી કે જે દિવસે મારાપે એમના પાનવમા મને બાધી હતી (ભેગમ ગડા લાગ્યા)

ભેગમ રડી રહ્યા હતા ને હું જોતો હતો કે મીરસાદનુ હૃદય પીગળી ગયું છે જેની જાતીના આમુ એ દુન્યાની ખરી કસોટી છે.

હવે હું પ્રમુખરથાનેથી બોલવા લાગ્યો ‘આદવેટ લાઇમને જો એક ગાડી સાથે સરખા વીએ તો ધણી-ધણીવાણી એ ગાડીના બે ચંચ છે જે ધણીનો દરજ્જો બાદશાહ હોય તો ધણીવાણીનો દરજ્જો વઝીરનો? જેની સાદ સ પ વિના રાનમતો કારભાર ન ચાને”

મારે બાપ્થાન ચાનુજ હવે કે મીરસાદમને એક સપુત જગીને રડવા લાગ્યો મીરસાદમ તેની તન્દ ઘોડી તેને ઉપની ચૂમવા લાગ્યા એ જોઇ હું સમજ મથો કે ધણી-ધણીવાણી સમજ ગયા છે જેથી કાઠીએ પણ પોતાનું ગિરતર ઉપી વરના માર્ગ લીધો *

• —(૮૬ પ્રથી)

સુલ્લિમ ઓ જગતનુ એકલુ અનવાદિક

“આદની-એ-ધરલામ”

તત્રી —તુરુનિસા મરીદ

વાર્ધિક લવાજમ —

દિન્દ મટે રા ૧ પરદેશ માટે રી ૧૨ (શ ૯)

છુટક નકલ બે આના

તત્રી —આદની-એ-ધરલામ

૧૧-૬, ટરનર રોડ, બાદરા.
(મુબ ૨૦)

સુલ્લિમ બાળકોનુ એકલુ આલિક

“આલોદ”

તત્રી —એ એચ. આઝાદ

વાર્ધિક લવાજમ —

દિન્દ મટે રા ૩ પરદેશ માટે રી ૭

છુટક નકલ ચાન આના

એનેજ —‘ઓલોદ

જુમ્મા મરિન્દ પાસે, રાજકોટ

કાવ્ય વાડી

[ઉત્તરમાઠની કવિઓના સાતમા કવિ સમેતનમાથી કૃત્ર મલ્લા અને મપ્તાન

એ નાજ બરી આખો આખોમા સમાવી દે, | તુ પર્વનશી હો તો પદને હટાવી દે
અનમમા તુ પોતે પોતાને સમાવી દે | એપદા અગર હો તો દીવર બતાવી દે |
તોહીદની વીણાના છે 'અપદ' મધુ શુભન | અવકાશ 'અરીર' ત્યાહેરુના તણા અધામા
એ શુભનોમા 'હુ'ના આનાથ મિનાવી દે | રમીન ગઝનમા તુ કઈ રગ જમાવી દે |

તુ મારી નગર પરના પરશને ઉમરી દે
જે રૂપ અસપ માઝ છે શુભને બતાવી દે |
એ 'રુગ્ધ' નહિ બેલે એક બોલ નહિ બેલે
છે બાન હછ એને સાડી | તુ છકારી દે |

કપમારથી શુ દેને એકવાર દટારી દે, | હિંદાર | જગતને આ એક દિન તુ નનારી દે
આખોની સનામ મારી તુ ખમ છુકારી દે | એ દિન ગઈ ઉર્મિના જવનને જમારી દે |
હનનની મળ જુહી 'દિલેર' તકપમા છે, | અપ 'અપક' અને આખો હમરાઝ બને કે ના,
તુ રોજ નવી વિનમા એક આગ લગારી દે | તુ બેઠ પ્રભુપ કેવ દિવમાજ છુપાવી દે |

શુભ મસ્ત દિનો તારા દિનમાજ સમારી ?
તુજ હસ્તી માહે મારી હપ્તીને મિનારી દે |
છે રગ પલુ અનેખો ને પ પલુ નિરાળા
'ગુલ'ની છે એ તમના તારોજ બનારી દે |

શુખ પરથી જરા પદો પગાર દટારી દે, | આ દિલની આગ્રુને તે દિવમા સમારી દે
યુગયુગતા તકપનાને શાંતિમા સમાવી દે | બને તરફ બરાબર એક આગ લગારી દે |
ચાહે છે 'સહુર' આને જમ એજ પ્રભુ તુજથી | છેડે ન 'હુલ્લ' કોઈ દિન બાળ છે મિયાઝ
કા દિન્ય બનારી દે | કા છેક મિટાવી દે | વાતો કરીને બોળી ના કોઈ બમાવી દે |

સાહિત્યની

(પૂર્વ કદી અને અત્ય કવિઓના) રજુ કરવામા આવી છે —ત્રી]

શક્તિ છે કદી તુમમા શક્તિને દિવાની છે,
અપવાયના પથોને તુ પથે ચડાવી છે !
માનવ ને 'બચીર' હોતો માનવની છત્રીના,
એ શાન નથી તારી માનવના મિત્રાની છે !

સાકી મયે વહદતનો એક જામ પિનારી છે, | ગરદન તુ મુગલીની એશ્વાર હુકાવી છે,
દિલમાનુ કુદર જાયે ધમાન જગાવી છે ! | એક જામ હર્ષ માકી, મદહોશ બનાવી છે !
દુખારમા રમ તાગ 'મલ' એવ તો માગે છે, | આ પ્રેમની ભૂમિમા 'બી' પ્રેમના રોપીને,
બિગડેલા દિવોને તુ એકનાર મિલાવી છે ! | 'વેગન બન્યા દિવને 'ગુલઝાર' બનાવી છે !

તિ દાગ ! તુ હર્શન આ આખોને ફનાવી છે
મુજ દિવના બનને તુ એક નૂર બનાવી છે !
દુન્યાના મી 'લુહરી' દિગરનો બની જાહેને,
વેગન બન્યા દિવને મુનઝર બનાવી છે !

અન્નન હુ મુજ દિવને મજિન તુ ગનારી છે, | સુતાને જગારી છે, પડતાને બચારી છે,
ના પ્રેમ-પથ જાયે મે દિવને મિનારી છે ! | કર એવી અમર પથના મુર્દને લાવી છે !
'નાઆવટી' ગી વે દિવ પ્રેમના રગોથી, | ને ગદ એ બનાવે 'ગાહી' બનીને જાતુ,
એ રગ છે એવો ને ના રાઇ મિગાવી છે ! | બને જહાનને તુ તારીજ બનાવી છે !

અય હરિ ! તુ જીવનનુ સગીર ખગાવી છે,
જીવ દિવજાના આ તાર મિનાવી છે !
છે ફગ હજી 'મઝિય' મદ દિવને તમચ્ચી દો,
આશાની વીણા કેરા કદી જીત મુણારી છે !

“વેરાન બન્યા દિલને ગુલઝાર બનાવી છે !”

સલિત કળા

[એક વિવેચન]

[મૂળ ગ્રંથક સૈયદ આબિદમ્મદી 'આબિદ' એમ એ પ્રૌઢિમર દયાનસિંગ 'નેજ, લાહોર]

[નિરોગી નિગાહો હરકોઈ વસ્તુને કેવા દ્રષ્ટિમાણી થુએ છે, તેનું ઈકબાની જહાદરો દ્વારા રજૂ કરેલું એક તલસ્પર્શી અને લેલક કિંઈક અરો કટકપણું છતાં મનનપૂર્ણ વિવરણ]

અનુવાક 'હાશિમ' ટીમોવ

આ શ્રેણીની શાઈરીનો આબેહુબ નમુનો 'એશ' મલીહાખાદીનું કલામ છે એમનું એક કાવ્ય છે જેનું મથાણું છે—“કોહિસ્તાને દકેનકી ઓરતે” એ કાવ્ય 'એશ'ના માનસનું આબેહુબ પ્રતીર્ણન પાડે છે

ગિરી પ્રદેશનું પ્રાણ્વાથી દ્રવ્ય, ધોમધખના તાપમા ત્યાની શ્યામવણી સ્ત્રીઓ શ્યામવણી પાયાણીની શિલાઓ પેઢે ઉભી છે કિંતુ જીવન અને સ્નાત્ત્ય પોષકના આ બળ-દાથી વાતાવરણમાં 'એશ' સ્ત્રીની જે તરીર નિહાળી છે, તેમાય ઔગત જે સારિરીક દ્રષ્ટિએ પ્રેમ કરવાને પાત્ર બનાવવાનોજ પ્રયાસ કર્યો છે

“ત્યાલ જેસે તૂદ રાશ્મે તેવર્યા જેસે જિઝાબ, આરિઝમે લમનોકા રંગ આખે મે-મિસાબ”

એ તરીર દોરીને “શાઈરે ઇન્કિતાબ” એ શ્યામ-સૌંદર્યનો પરિત્યક્ત વાચકોને નીચેના શબ્દોમાં કરાવી વિદાય માપ છે

‘ઈસ તરફ તારા કિસી કુશતમે ગમકી ઉઠી, ઉસ તરફ સોગનશી સોન મતોકે ઉઠે’

એ કવિની પ્રાર્થના આમ ચાપ છે એક કદરૂપી કિંતુ યુવાન સ્ત્રી સાથે આસપના સ્વરૂપના પ્રેમ વ્યક્ત કરે છે

મદભર્તુ યૌવન તે છે જ્યારે કર્તવ્ય-શક્તિ એની સોજે કળાએ ખીનેની હોય જ્યારે ઇન્સાન પદ્યરમાથી દુધના દર્શા વહાવી શકે છે નકેને સ્વર્ગમાં પનટારી શકે છે આતરિક શક્તિના

પ્રતાપે એક નવી સૃષ્ટિ સર્જી શકે છે એ કાગીની તસ્વીરને આપણા બડખોર કરિએ પોનાના કાળોમાં અને આપણા ‘આધુનિક ખ્યાલો’ તેની શ્યામ્ઓમાં એવા અદાથી ખેંચી છે જેમા માત્ર સામાન્ય કક્ષાના દૈનિક હાનવાથી વિરૂધ્ધ કશુંક દેખાતું નથી

એનું પરિણામ એ આંખુ કે આપણા સહિસમાં જે કયાય પ્રમાણિકતા-નિર્મળતા છે તે તે કરિપત શાઈરીમાં છે હૃદય-ગાથાના વર્ણુ નમા, લાગના વર્ણુનમા એ દોડીને જ્યારે આપણા કરિએ ખુદાની સુબ્હા પ્રવેશ કરે છે જીવનના પ્રશ્નોથી સુખ ફેરવી લે છે તે ચિંતન અને દાઝથી સાન કેા થઈ જાય છે અથવા તે માનસિક-મનો રાત્રી પૂર્યકરણ કરે છે અને પોતાને ખુદમાજ શુભ કરી દે છે મર્યાદિત વર્તુજમાથી કદિ બહાર નીકળતાજ નથી હિંદીથી સપૂર્ણ એપરવાઈ અન્થોની પરિસ્થિતિથી સત્તર અપરિચિત એજ એમની સૃષ્ટિ, એજ એમનું મૂલ્ય, એજ એમનું દિન એમનું જગત-દર્શી જામ, એમની પકિત એમનું જીવન-ખ્યાનો રોપ છે જે કદિ એ માગીના

અને અર્થો ના થઈ શકે છે દૈહિક મોર્ચ
સોર્ચ ના નાદિ મેળના અને અધમના
અર્થો અને ઉદ્ધેરા, સાથે સકાએસ છે વ્યારે
સોર્ચ આકૃતિ સાથે સખ મરણે છે

અગર લેખક એનેકાકારે પાનાની કૃતિ
“રૂપ અને તેના મન્યાકનન, ખીચી તોન માપ”
મા એ પ્રશ્ન ઠી ઘણી-૪ વિરના પૂરક સમજાવી
આપી છે કિંતુ એશિયાત એક મદન સપ્ત
મેખ આકૃતિએ લામા સમય પડેલા કળાની
મદના એનુ ખરૂં ગૌરવ અને સાચી મદનતાના
વિવા રૂપ પ્રત્યે નિર્ણય આપી દીધો છે

વિનય અને આશય સાથે કળાની ખાતેનો
ને સખ છે એનુ કારણ સુવિદિત છે સાધ
મ ગ પ્રજાપ કાચો રચના માટે કારીગારી ઠી
આવશ્યકતા પાતી નથી પદ્યદ વિચારે
(અથાન ગજજ) પ્રામ અને અસ્થાનની પાનદી
સાથે મીજદ છે અમુક ખીયામા નજેવી રચ
નાએ પૂરાણુ મદારના આ અને લદ્યુ મોન્ડ
છે રહેજ પારિશ્રમ ઉદયવાયા આગવ’ એક
પ્રમસુરત રૂપ થા બુ કરી શકે છે એના
વરૂં મક તત્ત્વનવન્યુ નધારણુ નુ કરવા
માટે એવા પ્રમાણની પાસ સરળતા નથી નૂન
વિચા સરળી રચ કરવા માટે શબ્દનુ અતર
રથગ સીંગી તેમા નવચિતન રેડુ પ મે નવા
વિચારદર્શન માટે નવી પળી નવેજ ગોરી કાદી
પડે એ લા ન્નેામ થને પડીજ અર્થ એક
પાસ રૂપ મેળ અર્થોની અમન્ય મોતી-
એને શબ્દાવલીમા સુથવા આર પી’ કળામની
મદાનુભવી અસુનીએમા રહેજ પણુ ક પારી ન
આવરી જોએ પિટ ગરૂક મળી તિત્તુ થિર્ષ
સાગર સમુ અમા અને દામ મનમથી હોરી
જોએ એમ ન હોય તો આકૃત અને નય
પાતોને મરિએ સુમેગ દશે નદિ અને મગ
કારેના અમ અરૂજ જો કળાગને મળામર્જન
નાટે વે ઠી પાતી મુગીએને ઉદના જુદા

જુદા કવિએએ જુદા જુદા ભવેમા વર્ણવી
છે જોમાના યોગ નમુના નીચે મુજબ છે
‘પુરુષ મે’ તને શાઈરમે લદ્દ રોના પ
તન નકર આતી હ એક મિનએ તરખી સુમ
(અમીર)

શાઈગીબી કામ દય આતિગ મુગ્ધસઅ સાકા
કુર્ નથાને મન્યાનીને કયા મુઝમે મુગ્ધ
જળ હશે તારે તખમુખમે પિદેના ચાદા
કામાને’ એ શબ્દ અને અર્થો ઠી સુચીને
ઉદેસ નીચે મુજબ ખેલ્યો છે—

ઈન્નેકાતે લક્ષ્મ મન્યાની, ઈરને પતે ભનેતન,
નિસતરદ અખચરકાપારાશઅતી ખાકિરતરમે

સાનેજ કળાના વિષયમા સોર્ચને રદામે
વાખવાયો, કેવળ આકૃતિ અો નય પળીનુ
પાન નકર રદામે રહે છે, વિનય અને અર્થો ઠી
ઉચ્ચતા, અનેએ આશય, ચિતનનું, નિરોગી
બગ ઘણીગર પિસારી દેગમા આવે છે જે
ઠીમા પાતી અને પતના દર્શનાક કાગમાયા
પસાર થાય છે એમની સમાગ્રિક અને ૧૪
કાપ દેએના વિદુન અને અધમ માણસનુ એક
પ્રતિનિધ તેમ ઠી કળામા પમુ દેખાઈ આવે છે
વિષય અને અર્થો ત કથી આખિા બમ કરી
લવામ આવે છે દેદ ઠી સાવખતા પર દ્રષ્ટિ
કેનિ કરવામા આવે છે પુષિના નમ અને
આગર નિદાણીનેજ રસની ક પના રોડનામા
આવે કે મજુલ રચેના આશયનુ નામ
સગીત, આકાક આકૃતિએના પ્રતિનિધનુ
નામ ચિત્રકળા

૧૮૫૭ પૂર્વ ઠી ઉર્દ શાઈગીને પગી (નિ
લી ઠી હોય કે લખાવ ઠી) મે ૧૭ અપના
સિવાય માત્ર રેદિક પૂનનુ ઉપનામ આપી
સાધ્ય છે સખની દરનાના મોગામા ઉઝેમા
મરિયા ઠી કૃતિએ પોડેદા માત્ર જોડણુ કે
દામમજ છે એ મરિયાનો પ્રિય વ્યવમાય માત્ર
કળાના વિજન્ય પતાર્યા અધની કીજ માત્ર છે
જુદા જુદા રોએ મરિયાને (કથાય અથ વગ
ના) એક એ ઠી અસર ઉપના કરી ને

આખોને ગમે એ એમનું મહાનમા મહાન દ્રષ્ટ
પાણ એમના માટે શબ્દ પોતેજ મતનય અને
પોતેજ મતલબની મતલબ છે

પુનઃ નય ૪ પુનઃ દ્રષ્ટ અરવ પુનઃ ગુણે પ્રજા”

દ્રષ્ટ ત તરીકે નીચેની પક્ષિ લક્ષ્યે

“કુલ્લ વૃક્ષાં પ્રોહ છસમ મરે બહાર ચના,
હર તગ્ગ નર ઉડા માર ચના, માર ચના
બારહરીમે બંડે હૈ દુરમન પમ વોહ
માનમ હો ગયા મુલે નનદર બનાએગ
ગનામે લબ લખામે પૂન ચરખતે નિશાન,
નરખા ચે ચાહિગે તેરે બીમાગ કે નિચે

અને ‘અમાનત’ લખનવીની મરફૂ
પક્ષિ છે

લેખારે મળતે હે બાપે તેરી ગરગાળી ૧૨”

ઇકબાન આપણને યાત્રી નૌહક સાદર્થ્યથી
હાતીને કળાના અર્થા, નિરા અને આશયા
પ્રતિ દેવી જ્યા હમણ છે એ પ્રજા અભારે
કવેળાના છે ઉતારણા છે કે ઇકબાનની દ્રષ્ટએ
કળાનો અતિમ આશય શુ છે? કિતુ એટલું
તો અસ્પષ્ટ કહીશ કે ઇકબાનની નિગાહમાં
કળાનું ગૌરવ અને સૌદમ્ય તો સબધ અર્થા
અને આદાત તેમજ કળાના ના વ્યવસ્થિત રાપે
છે ઇકબાનનું મતલબ આ છે કે ખરે રૂપ
પ્રતિના રિલાન્સ પદાર્થોમાં તથા પ્રથમ પ
ક્રિતનો કળાકાર પોતાની આતરિક્ષિ સ્થિતિને એક
બૌદ્ધિક સ્વરૂપ આપના માટે પ્રકૃતિના રિલાન્સ
પદાર્થોમાં ચૈતન્ય રેડી તેન અગ્નિદરમાં આણે
છે પ્રકૃતિ પોતેજ મગ તો રહીકતના ચેહના પર
એક જનનિમ રૂપે છે છા પત્થર મગ
રંગ પાનિ એ સા અતરિક પ્રાકૃતયનું સાદૃશ્ય
માત્ર છે રા પી પ્રતિન પાનાની યા પનિદ
આકૃતિનું સ્વરૂપ આપ છે ત પ્રકૃતિના બીજામાં
પોતા દર્શાવે નથી આકૃતિનું રૂપ પણ વ જાન
ના દ્રષ્ટિએ કળાકારની પ્રતિભા અને અર્થાની
લાનખતતા છે—

એ રિચાગેને અનેક રશમે ‘ઇકબાને બેકન
કર્ચા છે

‘આયા કહારે નમએ નયને ગુરૂ મન,
અરહ છમકી નયનવાકા દિવ હુ કે રોમે નય

જિસ દોઝ દિવણી રમ્મ મુમની સમજ ગયા
સમજો તમામ મજહલા હારે દુનર હય તય”

‘મિરહે પુનશીટે મહર ફિકરી તાબાનીમે,
બાતમે સાફલ વ આક્રા” મયાનીમે ફીક
‘ઈરકા નાદહે નહર અને ગમાને સે જુદા,
ઈરકે અહવાસે મહરમ નહી પીરાને તરીક’

કળામાં દેહ અને દિમાગ અર્થ અને આ
દૃતિ સબધમાં અ. ગહુમાન બિજનોરીએ
માયકલ આખખનાતુ એક કથન નીચે મુજબ
ટાકયુ છે

બાલ દ્રષ્ટિએ એમ નાગે છે કે સનાટે
મતિને પાશુભાથી કોરી કાઢી છે પરંતુ એ
સાચુ નથી ખર જોતા તો મૂર્તિ પોતાના મન
રૂપ પાશુભા હોય છેજ શિ પી તો માત્ર
એના કાનિગન ચેહના ઉપગથી જવનિમ ઉદા-
વનારજ છે

આરિજ આ માઇન આખખનાનુજ કથન
હોય તો તેના ઉમદા નિચારે આગળ મરતક
આખાથી ઢળી ગય છે

કમાન તો જુગો કે કળા સર્જન અને
આપણુ સરજ કોનો અર્થ તો એ થયા કે
કળાકારે પોતાના સર્જન કાર્ય દ્વારા મન તે
ઉપન પ્રગટ કરી દેવાનું રહે છે જે પ્રકૃતિમાં
પ્રથમથીજ મૌજુદ છે અર્થાન પોતાની આત
ગિક દુન્યાની તમામ શક્તિનો કેમકે એટલોજ
ઉપયોગ કરે છે કે પ્રકૃતિની મલાદમાં નહીને
પ્રકૃતિના બીજામાં ઢળી જમન જે છે તને
ગોધતો રહે

ઇકબાનનો દ્રષ્ટિમાણ એ છે કે કળા રે
રુખિની પ્રત્યેક વસ્તુ પર પ્રભુત જમાનીને
પ્રકૃતિના સાધનો, પદાર્થો પર મ સાધ જોગીને
વિભાજ્ય પદાર્થોને તે આકાગ આપે છે જે
પ્રથમ તેના અત ના અયાગ ઉદાહરણમાં જન્મેનો
રોપ છે તેની દ્રષ્ટિમાં પત્થરો નિર્જીવ, અનન
અને નિર્લક ઉ ગિ પી તેનુ અતર ચીગીને
તેમાં તે જુનની તત્ત્વીય દાખન કરે છે જે તેની
અનનિક સૃષ્ટિમાં આપણીએ જન્મેલી રોપ ૬

દીવાને 'ગાલિન' પગના યુગતાર્થ ચિત્રોની પ્રત્યક્ષ નાનામાં 'ઇકબાન' લખે છે કે—

એ વાનની હૂં આપની કે પ્રાણુવાન નિ
'પ્રાણુમાથી આકાર થડે કુદરતને અનુસરવું એ
તે બીનાનો પુત્રનો પ્રિયાર છે કે કુદરત મનુ
અના આત્મા પર સરસાઇ ભાગવે છે સર્જ
નની અર્થ એમાં છે કે કુદરત । ખ્યાની સમિ
ટવર લેવામાં આવે, નહિ કે અતત્વોની શક્તિ
ગાનનો રિતમાર કરી એના આગળ માથુ ગળા
દેનામાં આવે જે માં છે તેનો મુકાનનો જે
કાંઈ હોયુ જોઈએથી કરવો જોઈએ । એવું
નામ જીવન અને શક્તિ છે એ મિયાવની
પ્રત્યેક વસ્તુ સુષુ સમાન અને નાશાત છે
મનુષ્ય સ્તન મનથીજ જીવત રહે છે

(અપ્રજ્ઞ)

પુરુષોના કપડા
સાયન્ટીફીક
રીતે વેતગતા
અને સ્ત્રીવણુ
શીખવા માટે
ઉપડ મળેલા યા
લખો

મુરદ ટેલરીંગ વર્ક્સ
એન્ડ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ

MURAD TAILORING WORKS

Try our Secret Good Fit for
Scientific Cut, up to date
Fitting & Modern style

પ્રો એસ જી મુરદ
ચનારવાડા મરિજ પાસે સંદેશ

સ્વીકાર અને સમાલોચના

(૧) 'હૃદયદરી કાવ્યસમહ' (નસીમે સદ
રનો અરી અક) [સ પાદક નકીમુદીન અબ્દુલ
હુસેન હુસેની નિવાર પા પુના મ વ યા
આના] આપણા યુગન કવિ 'કિરમન'ના સદ
કારથી તૈયાર થએલો આ મંત્રક યુગની
મુસ્લિમ માસિકામાં લગભગ પહેલવહેતોજ છે
અને સુધક તથા સદર પણ છે એમાં જણ
થએની મધ્ય-પ્રસાદી જો કે લિનન નિન કચિને
એમે એટની શ્રેષ્ઠ નથી જતા આગળી જોડા
ચિતનથી અને અતિ ઉતાળો થાતી કવિતાઓ
જોતા સાગી છે અને એકદરે વાચના લાખ છે

(૨) 'મોમીન ખ હુ' કાવ્ય અક (કારી-
આવાઝ મોમીન પજેલાઈ કનન મુર્સી)

સામા ઇસ્માઈલી કવિ સમેલનમાં જણ
થએના કા વ કુસુમોરી મારા એટને આ મંત્ર
અક કેટલાક શાઈરો નના છે જતા મજનના
બલ્યમાર છે એટને એમાં આવેની કૃતિઓ
મજનના નામે પીરસાણ કયુ ન નથી પણ
સાત્વિક પંથવાન છે અમે આપ પ્રવાસોની સર
જતા ઇસ્લામી છીએ તત્રીનું લખાણ પણ
તેસ ચિતનમય છે નાનો જના અ એકદરે
સાગેજ છે એ મ મેવુજ પડશે

(૩) 'ઉમ્મીદ' [ધી અ કલમ સુગનું
નિમાસિક અ ર થો] યુગન વહો । નિ ।
રેનુ આ સુદર અને સળ પત્ર અમાર સહ
ચર છે એમાનુ સાદિત્ત મેમના કામનું અને
પ્રગતિશીન છે ભારા અને જો છુ (અને તે
પણ તત્રીની) સુધારણા માગે છે અને અમે
ઉમ્મીદ થી ઉમ્મીદ રાખીએ ડીએ કે તે નાઉમીદ
નહિજ કરી અને અમાગ આ અદ્યતની દરેક
રીતે કામાખી ઇસ્લામી છીએ

N'

—(૦)—

ઇલમ દોસ્તોનો મુખ્યારક મજમો

દાક્ષિણીય ભદ્રસા અશરફિયા અરબીયા રાહેરનો
વાર્ષિક ઈન્આમી જલસો

રચના — મુનારવાલા મસ્જીદ રાહેર.

પ્રમુખ — હુઝરત મોલાના શખ્ષીર અહમદ ઉરમાની સાહબ

પ્રથમ મદ્રસાના કેટલાક છોકરાઓએ કીરઅન સલામી હતી ત્યાર બાદ મદ્રસાના છોકરાઓએ ઉદ્દેશ તકરીર કરી હતી તે પછી હુઝરત (સાલ્વાતી શાનમા એક તાલિમી છાત્રે અગ્રણી કરીદી પઠયો હતો તે બાદ મદ્રસાના બે નાના છોકરાઓએ સવાદ કર્યો હતો ત્યાર બાદ મદ્રસાના મોહમમ્મદ સાહબે મદ્રસાનો નિષેધ વાગી સલામીઓ હતો ત્યાર પછી મદ્રસાના કારી સાહબે છાત્રે દીનની ફઝીલત વિષેની નઝમ સલામી હતી

નઝમ

- એ ખુશા ઝીનતે યઝમે તરખે અહરે સુનન, આજ મેદફિલ ને મુસર્ફત ફી નિગાહી દે ફખન
શાદમાત્રિસે હે આબાદ રિયોજા ફુન્યા, ફિકમે ગમ દુરુદે મફૂદ હે અફકારે મહન
જલસહ કો ત્યાર તરફસે હે મલાઇક ઘેરે, તા નહ ઇમ્લિસલ યહા બ્યાએ હુએ હે કઠગન
નખરે છપાપે હે રહમતે હકકી ખારિશ, જરે શાદાન દે પ નૈસે કે શુબ્હાએ અમન
મએ વહદતસે સરમરત દે હર કો'કો પીર, નરશએ હુખએ મુદમ્મદ મે હે ફર્ મગન
કયા સહાઇન હે કે હર કામે જલસહ ક સિએ, દરવ તર મીનહ મલક કેદતે હે, અદલત સદલન
અશરફિયહકા હે ચેદ જલસએ ઇન્આમો સનદ, કમ્મ રહફિ જલસહ પેહો ફઝને પ્રુદા સાપહ ફિમન
આજ પુદામે મદ્રસહ બી હે મરડે એસે, બાગબા નૈસે હો ખુગ દેખકે ફલા શુશન
કાગિમે મ રો સિનાઈસ હે અનગો મરે, ઇન્મકી રેતે હે તરબીગ બ તરે અદલત
સુન ને પાપા હે કેહ હે હુઝરતે 'શખ્ષીર'કા વચ્ચઝ, આરમાને સે ઉતર આએ ફરિને સનસન
— વચ્ચઝ કયા હે કેહ બલાગનકા હે બેહરે ઝખખાર, વચ્ચઝ કયા હે કેહ ફરાહનકા મલકતા શુશન
વચ્ચઝ કયા હે કેહ હકકીકા હે બાગી બદલતા, અકલ યોર ફિરસા ફેલાએ ફએ હે શમન
વચ્ચઝ કયા હે કેહ મઆરિફકા હે રાહેરે તાના, દમ કે રગ નિરસે દિને ઝગ મલહ હો કુ દન
આ ગયા વચ્ચઝકી તારબીરકા અબ્બ ઝિક યહા, મ લઅ એક કમ્મ નહ પગ્મ જૂમેકે શોકન ઝીન
વચ્ચઝ કયા હે કેહ ખુમે અદમદકી હે શુબ્હાએ કુદન, ખાસ ને રડે નકાસાકી શુઝાને ફીરન
કા હી એ'બનકા હે ફરનામકા અ'વાહ અ'લાહ, મદ્રસે દીનકે કામમ હે બધ દોરે ફિનન
આધિયા ચલતી હે છ દાતકી લેકિન દરમ્, રામ્બ દે દીને મુદમ્મદકી બરાગ રીશન
દે બિના મદ્રસકી સદકએ નગી ખેરાક, નસ દે કુઆનકી શાદિદ દં હલીસે કે મનન
બાનીયે મદ્રસહ હોતે હે વદા કસમે શા, અવએ કુઆન યહા પઠહતે હે બા સતે દમન
સગમ હોતા હે અદાદીસે રિસાલત કા યહા, આશિકે અહમદ બદિલ બને હે વા ઝીરે કન

ફિક્કદે મગ્ગલક પર રોળી હે તકરાર મહા, ખે કી હોને વહા લગતી હૈ બારિસ અનજન
અસારકિયકો મુગારક કેહ હે એક ચરમએ કેહ ખૂબ સૈરાળ હૈ વેહ ધં મકી હૈ જિન્હો લગન
ધરમ વેહ હરમ કેહ વ્યક્તીસ હે જિરકા મખરજ, ધ મ વેહ હ મ કેહ કુઆન હૈ જિરકા મખજન
ધરમ વેહ ધરમ કેહ હે બાઅસે તાગાનીએ રૂહ જો નહીં નરકકી તરમીકે લિએ દીનએ ફત
અર્ક હે ઉન્સે મિલી જિન્હો ફરાગતકી સનદ, ક મએ પૈરસે ગાફિલ નહો મહમન અરકન
ખિદમતે દીનકે મેદાનમે હૈ હિમતો અઝમ હમમગએ નહ કહમ ફેખકે યા દાર વરસન
બરકતે ધરમસ મહરમ હે મહરમે અમલ સમ્મા ઇસ રમઝકો જો હૈ વહી અ નામે અમન
ખતમ કર 'નૂર' કે હૈલ તુલ સખુન વખદે મયાન નઝમકા વુઝકો સીપક હે નહ તૂ માહિરે ફત

ત્યાર બાદ ફેરેશ થએના ચાર તાલિમે ધ મોની દસ્તારબી કરામા આવી હતી અને
બધા તાલિમે હરમોને ઇન્આમ નહે અવામ આખુ હતુ તે પછી મૌલાના રાખીર અદમદ
સાદબ તકરીર ફરમારી હતી સહેર તેમજ સુરતવાસીએ તેમજ આખુનાખુના મામાના મહેમ
નોથી મરજી બતાઇ મહ હતી સુરતના મુન્શી સાદબના મતસા શૈરીના તમામ ઉરતાળ તેમજ
તાલિમે ધ મએ પથુ જદસામા ભાગ લીધો હતો જરસો તા ૮-૮-૪૩ના રોજ સવારે
(સુ ટા) ૮-૩૦ના શર થઇ ૧૨-૩૦ના ખનાસ થયો હતો

મોહતમીમ સાહેબનો રિપોર્ટ.

સાદમે આ દીની મદસો પુરાણો હોવાની કમે સા ઈએ ગુજરાતમા સર્વથી પહેલો મદસો
હે જેના બાની મહંમે તે વખતની પાસ દીની જરૂરતોનો ખ્યાલ કરી સને ૧૨૮૬ હિજરીમા
કાયમ કર્યો હતો બાની મહંમ હાજી ધરમાઇન મુહમ્મ. અસરકે સાદબ નદીરી એક વેપારી
અને તિમરત પેશા માબુસ હતા તે વખતે મહંમ કલકામા વેપાર કરતા હતા સારાશ કે
કુદરતી રીતે મહાજળી જગ્યાઓથી ભરપૂર હતા તમા મહંમને એક મોટા મોહદિસની સાદબત
નસીબ થઇ જેમના હરમી ફયઝ અને બરકતોથી બધા હિન્દુસ્તાનનો ખૂલેખૂલો લાભ ઉઘવી
રહ્યો હતો એટલે હજ ત મૌલાના અદમદઅની સાદબ સાદરનપુરી (૨૬) દરસે હદીસમા
સિનસિનામા મુકીમ હતા હાજી ધરમેઇન અસરકે સાદબને એવા મોગ મોહદિસની ન માત્ર
સાદબત બ કે શામિલિ પથુ હાસિલ હતી એજ મરજી મહંમે ગુજરાતમા એક દીની મતસાની
જરૂરતનો ખ્યાન કરી પોતાના વતી રાદરમા મૌલાના મોહુદના ફરમાન અને ઇશારાથી મદસ
અસરકેઆ કાયમ કર્યા અને મુનહેદ ફેસળીસિત્વાદ મૌલાના નિયાકતઅલી સાદબ અને
મૌલાના શેખ મદમદ ફાકિય સાદબ સુરતી (૨૬)ના મુગારક હરતે મદસો ખોલવાની કિયા
મરવામા આવી પથુ મૌલાના સુફી સુરમાન સાદબ લાજપુરી ફરમાવતા હતા કે દારલ ઓલૂમ
મદસા અસરકેઆની બિનાતે હરાહો મહીના તૈયેમામા હજરત શાહ ઇરહાક સાદબ મોલાઝીર
મદવી (૨૬)ના ઇશારાથી કરામા આવ્યો હતો સર્વથી પહેલા અબ્બલ મુદરિસ આ મદસામા
જેવજીવી સનદનો સિનસિસે પથુ મૌલાના મોહદિસ સાદરનપુરીથી હતો એટલે મૌલાના મુહમ્મદ
બરકતુ બદ સાદબ સુગતી મુવાજિરે મકકી ગુજરાતમા આ મદસો સર્વથી પહેલો હતો જેણે
પોતાના ફયઝ અને બરકતોથી બધા ગુજરાતવાળાઓનો કાયદો પહેલ્યાવાનો સર્વથી ઉત્તમ
મોકો આપ્યો તે ઝમાનામા ગુજરાતનો હાન જાહેલીયતના ઝમાના જેવોજ લગભગ હતો જેમા કુઆન

અને હદીસી નૈશનીની જગ્યાએ કુક, સિક્ક અને મિદઅત તથા ગુમરાહીનો અધકાર ફેલવ્યો હોયો શરીઅતની ઇઝઝના લોકોના મ્લિયો મદી ચૂકી હતી તરેહ તરેહની ખતમ રસમોમા લોકો ફસાયલા હતા ખરલામ નામનો, અને મુસવમાન કહેવાનાજ દતા । દીની અમલોથી ખેહીમ અને નેકાઓથી દૂર પડેના હતા એના સન્નેગોમા એક મહદબી મદસા કાયમ કરી બાની મહૂંમે પોતાની ખાસ ઈમાની કુવવત જાહેર કરમાની આ તરકકી પામેનો મદસા તેનીજ નેક નીયતનુ ફળ છે જે આપ સમક્ષ આજે મોજૂદ છે એ મદસાની શરૂઆતના ઝગાનામા એવા એવા ગુજરાનના અકાબિરો ફરેશુતદસીન યાઈ બધા ઇતોમા ફેનાઇ ગયા કે જેમની ઇ મી રોશનીથી ગહેરો અને ગામડાઓ બધા નૂરે ઇસ્લામથી જગમગી બિડ્યા મોનાના હાફેઝ ઇસ્માઈન સાહબ રહેરી, મૌનાના કાઝી રહમતુ-સાહ સાહબ રહેરી, હાફેઝ મુદમ્મદ બિન હાફેઝ આનેદ સાહબ, હાફેઝ ગુનામ મુદમ્મદ લામસા સાહબ હાજી ઇસ્માઈન મોતાલા સાહબ, મૌલાના વસી અહમદ સાહબ પીલીલીલી શાહ સાદુલલાહ સાહબ, સમ્મનદ નસીન ખાનકાએ કાલાહપુર, સંપદ ઝેતુન આમિદીન સાહબ અહમદામાદી જેવી દસ્તીઓ આજ મદસામા પડેના હતા મતલબ કે આ મદસા પોતાની પુરાન દષ્ટિએ ગુજરાતમા જુનદી અને ફોજાયત ધરાવે છે

મદસાના નવા દોરની શરૂઆત

જેમકે ઉપર અરજ કરવામા આવી તેમ મદસા દિન બ દિન તરકકીની જુનદી હાસિજ કરતો રહ્યો પરતુ કેન્લાહ વર્ષ પડેલા કાઝ એરી બામનો વચ્ચે આઢી આવી કે મદસા સુરત હાલતમા આવી ગયો લેખીત અધાદ તઆલા જે પોતાના દીનનો દામી અને મદદગાર છે તેણે અમે મુખલિસ ખાદિમોને આ મદસાની સેવા કરવાની નેક બખતીથી નવાજ્યા, અન ખુદાના ફઝનો કરમથી સને ૧૩૬૦ હિજરીથી મદસા ફરી પોતાની અરથી તરકકી તરફ વધના લાગ્યો મગર દુન્યા જે ફેફારાની દુન્યા છે અને ખુસીગતો તથા ખરેશાનીઓથી કારેલી છે, તેથી કોઇ દાઇમે પજી માજુસ મેફિકર અને શાતિ હાસિન કરનાનું ઇતિમનાન રખી શકતો નથી બમાનું પનન થવાથી દીની મદસાઓને જે ધકકો લાગ્યો તેથી આ મદસા પજી બચી શક્યો નથી પરતુ ઉમ્મીદ અને બખ્શિસ ખુનાદી પર નજર રાખવાવાલા લોકોને અલાહ તઆતા કદી મહદમ અને નાહિમીદ કરતો નથી તે જાને વહદદુ લા શરીકે એવા સન્નેગોમા માગણી કર્યા વિના એવા મદદગાર અને મુખલિસો પેદા કર્યા જેઓ ઘણીજ આયોશીની સાથે આ મદસાન શ્યાવા મરતબ સુધી પહોચવાને માટે ઈમદાદ કરતા રહ્યા હવે ખુદાપાકના ફઝલથી મદસાના તમામ દરજ્જાઓમા તરકકી મવજૂદ છે મરાદૂ મદસાઓની માફક ઇમે અરબી, ફારસી, કુર્બાને મજી, હુદા તજવીદ અને ફોરજત વગેરેનુ ઉચ્ચ દરજ્જાનું શિદાલુ આ મદસામા ચાનુ છે અમારો ઇરાદો છે કે અમે આ મદસાને મહૂંમ બાનીની ઇમ્કા મુજબ જ્યાસુધી બની શકે એવી હિચી પદ્ધતી ઉપર લાગીએ, જેમા દરેક દરજ્જાની પૂરેપૂરી અને સર્વાતમ તા તીમ થાય સાતરા કે અમેએ અમારી મુરદેવીઓ હોના છતા મદસાની તાલીમને દેખ રીતે કાબિને ઇતિમનાન બનાવવાની હર વર્ષે વધારે કોશિષ કરી છે ખુદાપાકના ફઝનો કરમથી આ વર્ષે અરબી દરજ્જાઓમા દોરએ હદીસ વ શાદાસીતા તફસીર અને ફિકાહ શાફ અને નહુ, મતીક અને ફતસહા, ઇમે દિયત અને રીયાઝી વગેરે ફનોની કિતાબો પઢાવવામા

આવી ધારથી દરજ્જામાં સુનિશ્ચિત, યોગ્યતા સુધી તાલીમ થઈ શકે તેવું જાણીતું છે. આથી જ આવી પ્રમાણ પર કરવામાં આવ્યો છે અને આમને ધરાયે છે કે આથી જ દરજ્જાની તાલીમને ધણી ઉંચી રૂપા ઉપર પહોંચાડીએ મનસામાં બહાર ગામના તુલનાઓ લગભગ ૬૦ સુધી છે જેમને આવી પીગાને તેમ બધી જરૂરોનો ખર્ચ મદદો ઉપર છે અને અનેના તુલનાઓ લગભગ ૧૫૫ છે જે જુદા જુદા દરજ્જાઓમાં દાખલ થઈ તાલીમ દાખલ કરે છે મદદાની જરૂરોના સિવસિવામાં એક વીજ લાયબેરી હોય છે જેમાં બધા છ મ અને ફોનોની કિતાબો મળે છે હોય કે જેથી પદ્ય પદ્યવાનાનાઓને દરેક પ્રકારની કિતાબોથી મદદો લાભ પહોંચાડી શકે મદદામાં પડેલાથીજ લાયબેરી સારી પેઠે મળે છે હતી પરંતુ આમની નાચીક કોશિયી ધણી નાહિર અને ખાસ જરૂરી કિતાબોને એક સારો જેવો ઝખીરો જોગો થયો છે અને માની ગુન્ગઓરને પેજ નજર નાખી દિન બ દિન હજી રિયાગ થને નહોતે ધન્ય અસ્તાહો તત્કાલા આ મનસામાં દારૂ છૂતાતુ ખાતુ પછુ મૌજુદ છે કિતાબોના જવાબો ઉદ્ધ અને ગુન્ગતી બને લાખાઓમાં જરૂરત પ્રમાણે આવામાં આવે છે મદિનામાં જેટલા કિતાબો થાય છે તે ગુન્ગતી માસિક ફારવામાં આમ કોઠાના લાભ માટે પ્રગ કરવામાં આવે છે

અરબી મદદાઓમાં આમ દરતુર એજ છે કે તાલીમી વર્ષ શરૂઆત માસથી રાઈ થઈ શાયાન માસમાં પૂણ થઈ જાય છે એજ દરતુર ગુન્ગ દારૂ ઓનુમ મદદા અઘરથીઆ । અરબી દરજ્જાઓનું ઇતેહાન હજરત મોહાના યુસુફસાદ સાહબ ખીનોગી હજરત મોનાના અદમદ છુટ્ટો સાદબ શીમનકી મોહાના અબ્દુરહમાન સાદિ સાહબ રોરી અને મોનાના મદમદ મિન હાઉદ હાસિમ સાદબે લીધુ ફારસી અને ઉર્દુ ઇતેહાન મોની મુદમદ મિન હાઉદ સાનેહ સાહબ તથા હકીમ અબ્દુરહમાન મિન મોહાના ગુનામ મુદમદ સાદિ સાદબે અને ફિગમત તથા હિન્દ કલાસનું ઇતેહાન મોની હાઉદ મારી મુદમદ નૂગત સાદબ તકેશર વાલાઓ લીધુ તેમજ નાજેન પદનારાઓનું ઇતેહાન મોની હાસિમઅલી સાદબ અને હાઉદ પદાલીમ હાઉદ બસા સાદબે લીધુ

નીચે પ્રમાણેની કિતાબોમાં ગુન્ગઓએ ઇતેહાન આપ્યું અરબીની કુલ ૪૫ કિતાબો ફારસીની ૧૫ કિતાબો ઉર્દુની ૧૨ કિતાબો ઇતેહાનનો નતીજો ધણી સારો નીચે છે જેથી અગાઉ તત્કાલાના શુક અદા કરીએ છીએ ફારેમ થએલા ચાર ગુન્ગતી ગુન્ગઓને દરનારે ફઝીલ તથા સનદો અર્પણ કરવામાં આવશે હિન્દ કુર્આનમાં આ વર્ષ આઠ ગુન્ગતી ગુન્ગ બાબો હાઉદ થયા છે કેટલો ફજ અને ખુશીનો મુગમ છે કે હિન્દુસ્તાનના નરહર મોદકોસ અને મુદરસીર હજરત હિસાદ મોહાના રાખીર અદમદ સાહબ ઉસ્માનીએ આવી વરસાદની મોસમ અને પોતાની દીની મશગુલીઓ હોવા છતાં આ જરૂરોની સદારતને કબૂલ કરવાની નાચીક મોદનમીમ અને મદદાના બધા ખરાજીન તથા જરૂરોના હાજરીન પર જે પોતાની મહેરબાનીઓની નનાજિસ કરવાની છે તે બ્યાનથી બહાર અને દિનો જમાનથી મરફુર છે અગાઉ તત્કાલા મોદકોસ સાગને અમે સર્વે ઉપર ધણી લાખી મુદત સુધી કાયમ રાખે અને આપના ઇશ્તી ફેજોથી હિન્દુસ્તાન તેમજ ગુન્ગતને મોટો ફાયદો પહોંચાડે નાશુકી સરો કે અમે ઇન્શાએ માટે કિતાબો, કપડાઓ અને બચ્ચાઓ માટે વાસજો આપના । સાદબો જેમકે

મૌલાના અબ્દુલ્હીમ સાહબ સાદિક, મિયા ઇબ્રાહીમ હાજી આરેફ અશરફ સાહબ, જનાબ આઝમ આરેફ હામ સાહબ, હાજી મહમૂદ ઇબ્રાહીમ આરેફ સાહબ, હાજી અહમદ મુઆઝિસ, નૂર મુહમમ્મદ ફાઝલભાઈ સાહબ, હાજી યુસુફ સાહબ કટપીસવાલા અને હરિજ સાતેજ સાહબનો આભાર ન માનીએ, કારણકે હદીસે નબીયામાં છે કે જે લોકોનો આભાર ન માને તે અલાહને આભાર પશુ માનતો નથી જરૂરી છે કે અહીંના તેમજ બહારગામથી જલ્લામાં તરારીક લાવનારા સાહબોનો પશુ ખરા અત કરણથી આભાર માનીએ જેઓએ આવી તકલીફ આપનારી મોસમમાં પોતાના જરૂરી કારોબારનો ખર્ચ કરી મદસાને આભારી કર્યો

આ બધી ખુશાલી તે જનનોડનારી રજ અને મગની હાલત બાદી દે છે જે હજરત મૌલાના અશરફઅની સાહબ (રહૅ)ની રહેલત અને વિસાને દકથી પધદ થઈ મૌલાના મહમૂદની હસ્તી એવી જમ્મેઅહ હતી કે હિન્દુસ્તાનનો દરેક નાનો, મોટો, આલિમ, જાહિલ, ઝાકર, શાકર, સુફી અને સાફી સર્વના દિનોની શિક્ષા માટે શાંતિ આપનાર મહમૂદ તૈયાર ફરમાવના હતા એ એવો દર્દનાક પનાવ છે કે જેને માટે અનાહ તઆનાજ સજ અના ફરમાવે ઇના સિદનાહેવ ઇના હિયકે રાજેઉન

અહકર-અહમદ આરેફ અશરફ

મોહતમીમ મદસાએ અશરફીયહ

શહેર.

પરિક્ષકોનો આભારાય

અહકરે તા ૧૩ આગષ્ટ ૧૯૪૩ના રોજ દારૂન ઓળૂમ મદસા અશરફીયહના કેટલાક દરજ્જાઓ ઇમ્તેહાન લીધું અબહમદે વિલ્લાહ દરે દરજ્જાએ પોતાની હપતીયતના માફક ઘણી સારી તરકકી કીધી છે માત્ર બે જુમલા પર મારો અભિપ્રાય કારી સમજી છું કે જે મદસામાં તુલનાઓ માટે સર્વથી કાબિન લેતાદો રાખનામાં આવે અને જ્યાંનો ઇમ્તેઝામ અને બે હોબસ્ત ધણે સરસ હોઈ લાથી તાલીમ સારી હોવા પર જેટલો કૃત્ત કરનામાં આવે તે મુતાસિબ અને લાયક છે ખુદા એ મદસાને એથી વધુ તરકકી અર્પે અને કયામત સુધી કાયમ રાખે આમીન

લી૦

મુહમ્મદ નરગત તકેદાર.

ખુદાનો શુક છે કે દારૂલ ઓળૂમ અશરફીયહના નવા ઇમ્તેઝામને ઘણા પ્યાનપૂર્વક તપાસવાના મોકો મળ્યો અને દિલ ખૂશ થયું જનાબ મોહનરમ મૌલાના અહમદ અશરફ સાહબ મોહતમીમના હુકમ અનુસાર તકરીમ અને હદીસોની કિતાબોનું ઇમ્તેહાન લીધું ઘણી જલ્સ અને તકકીકથી તાલીમ ઇમ્તેઝાને તપાસ્યા મને ઘણી ખુશી ઉત્પન્ન થઈ કે ઉમ્મીદથી ઘણા દરજ્જે વધુ નતીન્ને ખુશી થઈ સાબિત થયો દુઆ છે કે અનાહ તઆના દારૂલ ઓળૂમ અશરફીયહને ડલગ અને આગ વધુ તરકકી અતા ફરમાવે અને એ મદસાને શુજરાની સરઝમીન માટે ફળદુપ બગીચો બનાવે જેથી અરવામી ઇમ્તેઝાના મુશાકો ફયઝયામ થાય અને જાની તપા મોહતમીમ સાહબોની ઉમ્મદ કાશિશો કારમર

અને બાકિમાત્રસ્થાનેહાત કયામત સુધી ઝમનાના પાના ઉપર ચમકતા રહે અદ્વાઈ તઆના જનાન મોહતમીમ સાદગ અને મદસાના કારકુનોને વધુ તવરીક અર્પણ કરે તજવીર અને કિરઆત પદનારા કેટનાક ઊકરાઓનુ કુઆને શરીર સાબળ્યુ ન્થી દિવતે ધણીજ ખૂશી હાસિય થઇ વરસલામ

લાં

સુહરમદ કુમર પીનોરી

હાલ મુબમ-સીમતક

આ નાનીજ પણ વિપલા લખાણની તરદીક કરે છે

લીં અહમદ (પુકુગી) સીમવડી

તારીખ ૧૩ ઓગસ્ટના દિવસે અહકરે શરઆતના દરગઝોના ગુલખાઓનુ સર્દ અને નફવમા ઇન્તેહાન શીકુ ગુલખાઓએ સમાયેના જનાન ધણીજ સારી રીતે આપ્યા એથી જણાય છે કે ઉસ્તાદેની તવનન્ટેહ અને ગુલખાઓની મહેનત સારી છે હામયાબીના નજર હાસિય કરી ધણીજ ખૂશી થઇ દુઆ કરે છુ કે અહાહ તઆલા આ મદસાના કચરને હ મેલા હ મેલા જારી રાખે, અને એજ પ્રમાણે તરછી કરતો રહે આમીન

લીં અહકર,

અબ્દુરહીમ રોદરી

રમઝાન શરીફમાં—

તિલાવત માટે

કુઆન રાં — હિમાઈલ રાં — પંજમ્બૂરહ રાં

ખરીદવા પહેલા એકવાર પધારો

તાજ કુાં લાહોર મતળએ સુહરમદી, મુબહ,

મતળએ દીને સુહરમદી, લાહોરના તર્જુમા,

અને તર્જુમા વિનાનો સ્ટોક આવી ગયો છે

ધી રાદેર સ્ટોર્સ : ટાવર રોડ, સુરત.

શાંદરે : મુસ્લિમ-શાહી, અને જામ-મરહુ.

શાહી

- ૧૩-૭-૪૩ આઝમ મોહમદ મુઝુફ
મુબવાલા-એનખખીખી મોહમદ આરેફ કમાઈ
૧-૮-૪૩ શેખ મોહમદ શેખ કાઝુ રહીમ-
રસુલખીખી શેખ રહેમાન રસુલ લકઝકાઝ
૫-૮-૪૩ સુનેમાન મુસાઈ ખસા આટયા
(ખરખોધન)-એનખખીખી અબ્દુલ્લાહખાન

જામ

- ૧-૭-૪૩ કાદમીયા ગાહમદ હુસેન-હોકરી
મદમદ હાનીફ
૧-૭-૪૩ કાસમ અહમદ મોરીયા-હોકરી
મસુનખીખી
૭-૭-૪૩ શેખ હિસ્માન પીરભાઈ શેખીયા
હુમાદાર-હોકરી મુમદહુસેન
૧૬-૭-૪૩ ખાલીફા અહમદ મુરાદ-હોકરી
કાસમ
૨૧-૭-૪૩ મુસદ્દ હરમાઈન આમીનીયા-હોકરી
ફરીદા
૨૭-૭-૪૩ અહમદખા. કાઝુ મુતાનખાન-
હોકરી અબ્દુલ હરીજખાન
૨૮-૭-૪૩ મુસદ્દ હાજી સાલેમ કુરેશી-હોકરી
મુનામ મોહમદ
૩૧-૭-૪૩ મુનામ સકયેન મોહમદ મુખેદર-
હોકરી હુમેનખીખી
૩૧-૭-૪૩ અલી મોહમદ મદની-હોકરી
અમીનાખીખી

મરહુ

- ૪-૭-૪૩ સૈયદ આદમદ સૈયદ ગાદમુ-હોકરી
માસ ૧ દિ ૨
૭-૭-૪૩ હિમર દાહમ સ્વાહીયા હિમર
માસ ૭ દિ ૪

- ૯-૭-૪૩ સાનખીખી તે મોહમદ મુલામ મુ-
રીયાખીખી હોકરી ઉ મા ૨
૯-૭-૪૩ સૈયદ વઝીર સૈયદ અહમદ ધીમા
ખેલ ઉ વ ૯૦
૯-૭-૪૩ સૈયદ મુનામ મોહુદીન સૈયદ અ-
બ્દુર રહેમાન વરેહીનાહા ઉ વ ૨૬
૯-૭-૪૩ સાનખીખી મોહમદ રહીમ ઉ વ ૨૩
૧૦-૭-૪૩ મુરખીખી તે વજર હુસેનની ઓરત
ઉ વ, ૬૦
૧૧-૭-૪૪ અહમદ મુસદ્દ હાસ ઉ વ ૧
માસ ૩
૧૧-૭-૪૩ હુમેદમાનુ અબ્દુર રહીમખાન ઉ.
માસ ૧૦
૧૩-૭-૪૩ રાખીયા બેગમ સૈયદ માદમુદ સૈયદ
હિમરની હોકરી ઉ વ ૧ મા ૩
૧૩-૭-૪૩ અબુમકર મુ મો આ ખનાસી
ઉ વ ૧ મા ૩
૧૪-૭-૪૩ ખાલીફા કાસમ હરમાઈન મન
મુના હોકરી ઉ વ ૧૦
૧૪-૭-૪૩ કાસમ હરમાઈન મોખીયા ઉ
વરસ ૩૭
૧૬-૭-૪૩ ખીખી ખાનમ તે રાત્ર બેગમની
હોકરી ઉ વ ૮૦
૧૭-૭-૪૩ ખતીનખીખી સરુલા રમઘાહી
હોકરી ઉ વ ૪૭
૨૩-૭-૪૩ ખતીનખીખી મદમદખાઈ બે-
કરી ઉ વ ૧
૨૩-૭-૪૩ કાનખાખીખી મનેક પીરભાઈની
ધણીખાણી ઉ વ ૬૦
૨૪-૭-૪૩ મોદાખાનમ મીગા અમીરબેગની
હોકરી ઉ વ ૧ મા ૮

માટે રમઝાનુલ સુખાનુક સને ૧૩૬૨ હિજરીનું એકરી અને ઇસ્તારી

ટાઇમ ટેબલ

આદ કબીર બચ્ચા ૨૦૬ હીન્ના ૫ ૧૦ મળનાની નવરી મોયી રોજો રાખયો ફૂગ છે
 જે માદને ૧૫ ૬ ને આદ ત્રિયામા ને આપ તો આદ મળનાની નવરીથી શરૂઆતના નામે
 થયો નહિ તે મ મ નમે તે ૩ ગોળાનમર ફૂગ તો આ સાં ૧ થયો નહિ ૫૬૬ નામે
 પરદેકામ મરવ નયયા બચ્ચા હીન્ના ૧૨ મે અને બ હીન્ના ૧૨ ને ૧૨ તો ના એવની ગવાલી આપ ત
 સાનિત થયો જે એકરી બે ૫ તે ના ની મરવી આપ તો ના સાનિત થયો નહિ

વર	ધરમામી તારીખ	ધરમી તારીખ	સેદગીનું વખત મુખમ રાખમ	સુન્દર સાફક નુ મધ દધમ	આનામ વખત મુખમ દધમ	આરતી મુખમ
જુમેરાન	૧	૨૦	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
જુમ્મ	૨	૨૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
સનીયર	૩	૨૨	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
ધનવાર	૪	૨૩	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
ખીર	૫	૨૪	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
મગસ	૬	૨૫	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
જુમ	૭	૨૬	૪-૧૨	૪-૧૨	૪-૧૨	૪-૧૨
જુમેરાન	૮	૨૭	૪-૧૨	૪-૧૨	૪-૧૨	૪-૧૨
જુમ્મ	૯	૨૮	૪-૧૨	૪-૧૨	૪-૧૨	૪-૧૨
સનીયર	૧૦	૨૯	૪-૧૨	૪-૧૨	૪-૧૨	૪-૧૨
ધનવાર	૧૧	૩૦	૪-૧૩	૪-૧૩	૪-૧૩	૪-૧૩
ખીર	૧૨	૩૧	૪-૧૩	૪-૧૩	૪-૧૩	૪-૧૩
મગસ	૧૩	૧	૪-૧૩	૪-૧૩	૪-૧૩	૪-૧૩
જુમ	૧૪	૨	૪-૧૩	૪-૧૩	૪-૧૩	૪-૧૩
જુમેરાન	૧૫	૩	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪
જુમ્મ	૧૬	૪	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪
સનીયર	૧૭	૫	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪
ધનવાર	૧૮	૬	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪
ખીર	૧૯	૭	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪
મગસ	૨૦	૮	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪
જુમ	૨૧	૯	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪	૪-૧૪
જુમેરાન	૨૨	૧૦	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫
જુમ્મ	૨૩	૧૧	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫
સનીયર	૨૪	૧૨	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫
ધનવાર	૨૫	૧૩	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫
ખીર	૨૬	૧૪	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫
મગસ	૨૭	૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫
જુમ	૨૮	૧૬	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫
જુમેરાન	૨૯	૧૭	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫	૪-૧૫

જેવા લખેતા ઘઉંમધા સેદગી કનામા તાખીર (હીવ) મર્યા તો રોજો મળના
 રોજો થયો નહી, કાપા કે Cનામો ના કહીનાથી ઉનાનો રાખમ લખ્યો છે